НОВИ БЕОГРАД

Градитељски подухват века

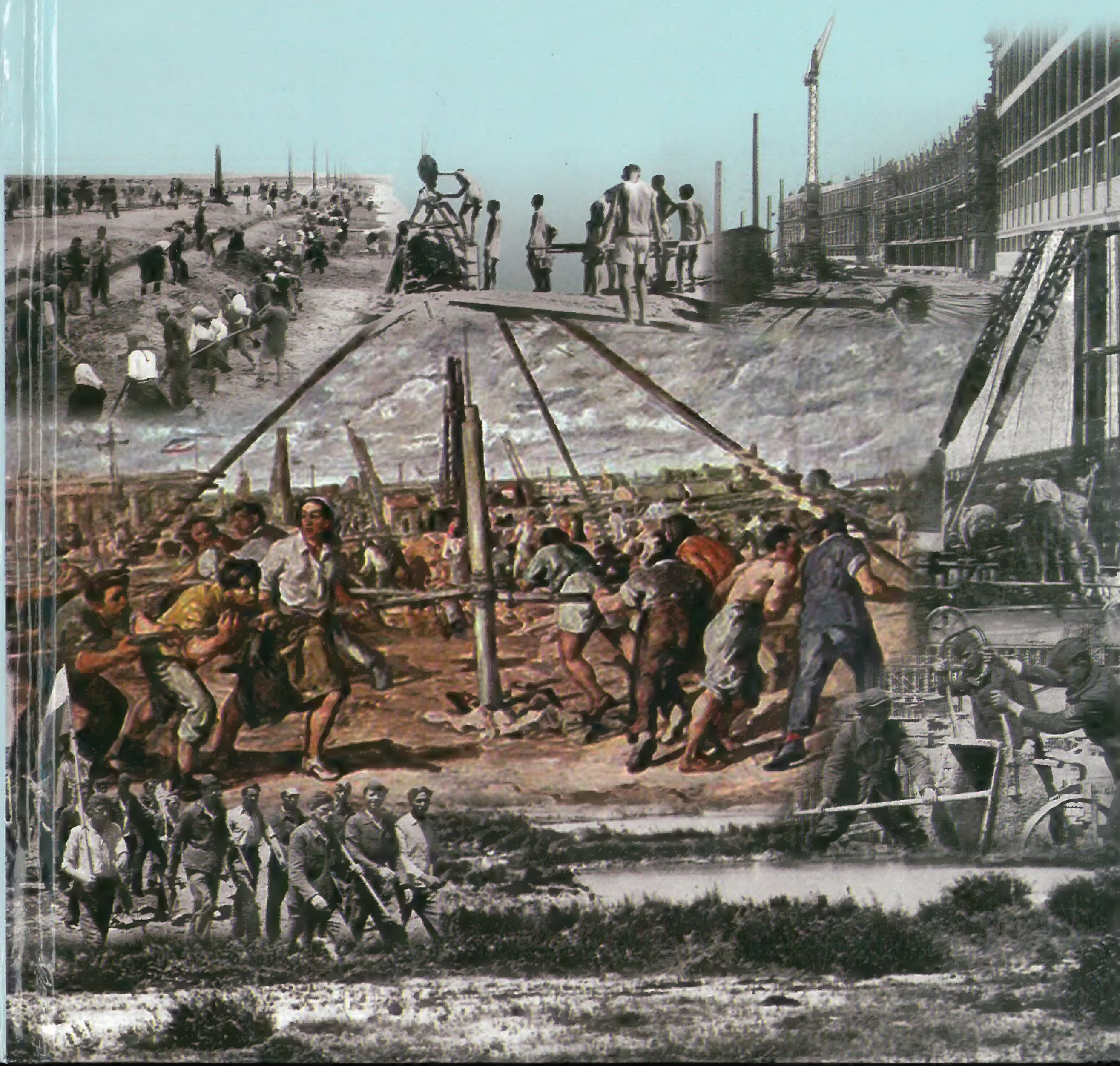

ДР СЛОБОДАН В. РИСТАНОВИЋ

НОВИ БЕОГРАД

Градитељски подухват века

БЕОГРАД
2009.

Аутор
ДР СЛОБОДАН В. РИСТАНОВИЋ

Рецензенти
Проф. др Драган Недељковић
Милоје Поповић

Уредник
Др Миладин Стевановић

Издавач
ИА „КСЕ-НА“ Београд
Звечанска 12а

Припрема за штампу
Агенција Формат, Београд
Поп Лукина 15

Штампа
„КОСМОС“ Београд
Ул. Светог Саве 16-18

Тираж 1.500

У СПОМЕН ГРАДИТЕЉИМА НОВОГ БЕОГРАДА

Ова монографија написана је из потребе да се, иако, са закашњењем, остави градитељима Новог Београда, њиховим потомцима и новим генерацијама младих, један истинит и трајан документ и спомен на једно тешко, али славно и херојско доба изградње Новог Београда, када су младалачким заносом, радним херо-измом и пожртвовањем до крајњих граница, ударени темељи Новог Београда, модерног града будућности.

То је истинито и живо сведочење првих учесника изградње Новог Београда о једном времену, када је у веома неповољним послератним условима, без довољно стручне радне снаге, технике и механизације, али у незаборавном такмичарском темпу - јуришем на мочвару и песак - започета изградња Новог Београда, као великог градитељског подухвата века.

То су истините легенде о времену и људима којима су планови и преузете радне обавезе, рокови и квалитет градње, били светиња, када се није водило рачуна о радном времену, о зарадама, па и о своме здрављу.

О нама, бригадистима, своје најлепше стихове посветили су тада познати песници, чије смо песме објавили у овој књизи; најбољи композитори, такође, састављали су за нас и о нама, градитељима, актуелне корачнице, песме и друге композиције (и оне су у овој књизи).

Али, за нас градитеље Новог Београда, поезија и музичке композиције били су и ископани кубици земље и песка, препуни вагонети материјала, које смо гурали привременим колосецима од градилишта до градилишта.

Поносили смо се својим ударним бригадама, добијеним значкама ударника, као што смо и данас поносни на велика дела наших младих мишица, наше генерације.

Ово су незатворене странице увек живе хронике о једном великом градитељском делу омладине, прве странице новије историје нашег све лепшег слободарског Београда.

Нашим примером пошли су, али у сасвим другим, повољнијим условима, потоње генерације градитеља Новог Београда – радници, инжењери и техничари, њихови колективи – подижући, такође, на многим местима и веће грађевине, читаве стамбене блокове, трговинске центре, пословне објекте, школе, установе културе, спортске дворане и игралишта...

То је, иначе, садржај другог дела ове целовите монографије о Новом Београду. Опет једно живо и непосредно сведочење о незаустављивом расту Новог Београда. О бројним стваралачким делима урбаниста, пројектаната, архитеката, инжењера и других неимара садашњег доба. А и о делима ликовних уметника, која данас красе зелене паркове и друге површине, цветне алеје нашег све лепшег Новог Београда.

Аутор

НОВИ БЕОГРАД

* Географски положај * Природне карактеристике тла * Ранија прошлост

Градска општина Нови Београд данас се простире на површини од 4.096 хектара између земунске општине односно града Земуна на северу, реке Дунава на североистоку, реке Саве на истоку и југу и Бежанијске Косе и сремских поља на западу.

Нови Београд се уздиже на надморској висини од 72 до 76 метара, а река Сава је на 69 до 70 метара надморске висине. Највиши део Новог Београда је Бежанијска коса – достиже и 110 метара надморске висине.

„...Сава је између кречњачко-лесног Калемегданског рта на источној (десној) страни и лесне Бежанијске косе на западној (левој) страни, усекла око 4 км широку и око 30 м дубоку долину. Кроз хиљаде година ова река је сукцесивно усецала и наносима засипала своју долину, пре него што ју је обликовала са данашњом физиономијом. Она је пред ушћем наталожила дебеле наслаге лакшег материјала, који потиче из њеног пространог слива. Од осушеног муља настале су разнобојне речне глине, чести су и моћни хоризонти песка, док је шљунак ређи.

Неколиким десетинама бушотина, дубоких око 30 м, установљено је да Нови Београд лежи на глини, песку и шљунку. Ближе Дунаву и Сави запажају се шљункови, често у комбинацији са песковима (у дубини 23-26 м), док се терцијарне глине јављају почев од дубине 28-30 м. Терен уз Бежанијску косу, дуж улице Тошин Бунар, састоји се од спраног леса са косе и шута, испод којих леже прави и акватични лес и прашинаста глина дебљине до 5 м. Испод доњег површинског слоја налази се слој песка дебљине 4 м, а још ниже су слојеви компактнијег песка и пешчара...“ (Др Јован Ђ. Ђорђевић)

Мочвара и песак - подручје на коме ће нићи Нови Београд

По својој пространој равници Сава је дивљала, рачвала се и меандрирала. Кроз десетине хиљада година она је померала корито (нарочито при поводњима), све док у најновије време није заузела данашњи положај. У току млађих кретања корита, Сава је тежила померању уз Калемегдански рт. Отуда је на левој страни реке изграђена пространа алувијална раван, најмлађа холоцена тераса, на којој је почела изградња Новог Београда.

Између две велике реке

Са северне и североисточне стране подручје Новог Београда запљускује река Дунав, једна од највећих европских река (2.800 км), која протиче кроз осам држава. У Европи је само Волга већа од Дунава. Површина слива Дунава износи 817.000 км^2. До ушћа Тисе, Дунав тече углавном упоредничкi (узводно од Вуковара меридијански), затим обилази Фрушку гору са истока и под утицајем Тисе скреће ка југу. Код Београда поново скреће ка истоку, односно да меридијански правац замени упоредничким отицањем.

Ушће Саве у Дунав, поглед са Калемегдана. С друге стране реке Саве почиње Нови Београд.

Пошто прими Саву код Београда, Дунавом отиче просечно 5.762 м^3 воде у секунди. Дунав је код Земуна широк 700м, а према Београду код Панчевачког моста 1.050 м. Дубина Дунава код ушћа Саве износи 22 м, а пет километара узводно од Земуна 19,5 м. Његова просечна дубина на потезу Земун – Београд креће се око 10 м. При ниском водостају 13. октобра 1947. године, Дунав се могао прегазити код Земуна, јер је дубина реке износила само 130 цм. Највиши водостај на Дунаву код Београда забележен је априла 1940. године од 756 м. Високо стање воде у Дунаву осећа се у кориту Саве 94 км узводно. Највиши ниво воде у Дунаву код Београда достиже 75,5 м апсолутне висине, а најнижи ниво 66,9 м, што значи да се површина реке диже, односно спушта око 8,5 м. Обалоутврда Дунава се налази на коти 77 м.

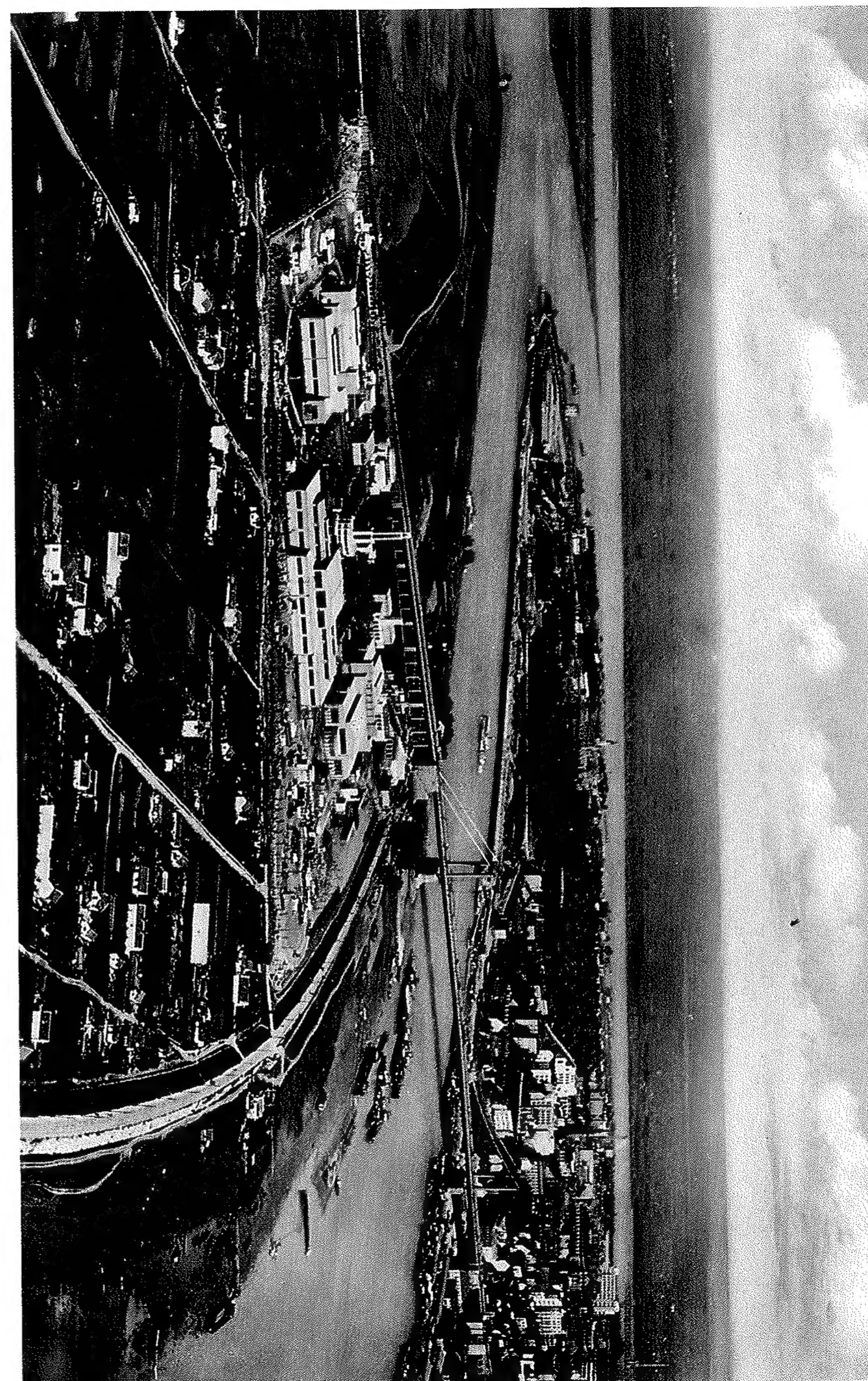

Стари Сајам и ушће Саве у Дунав

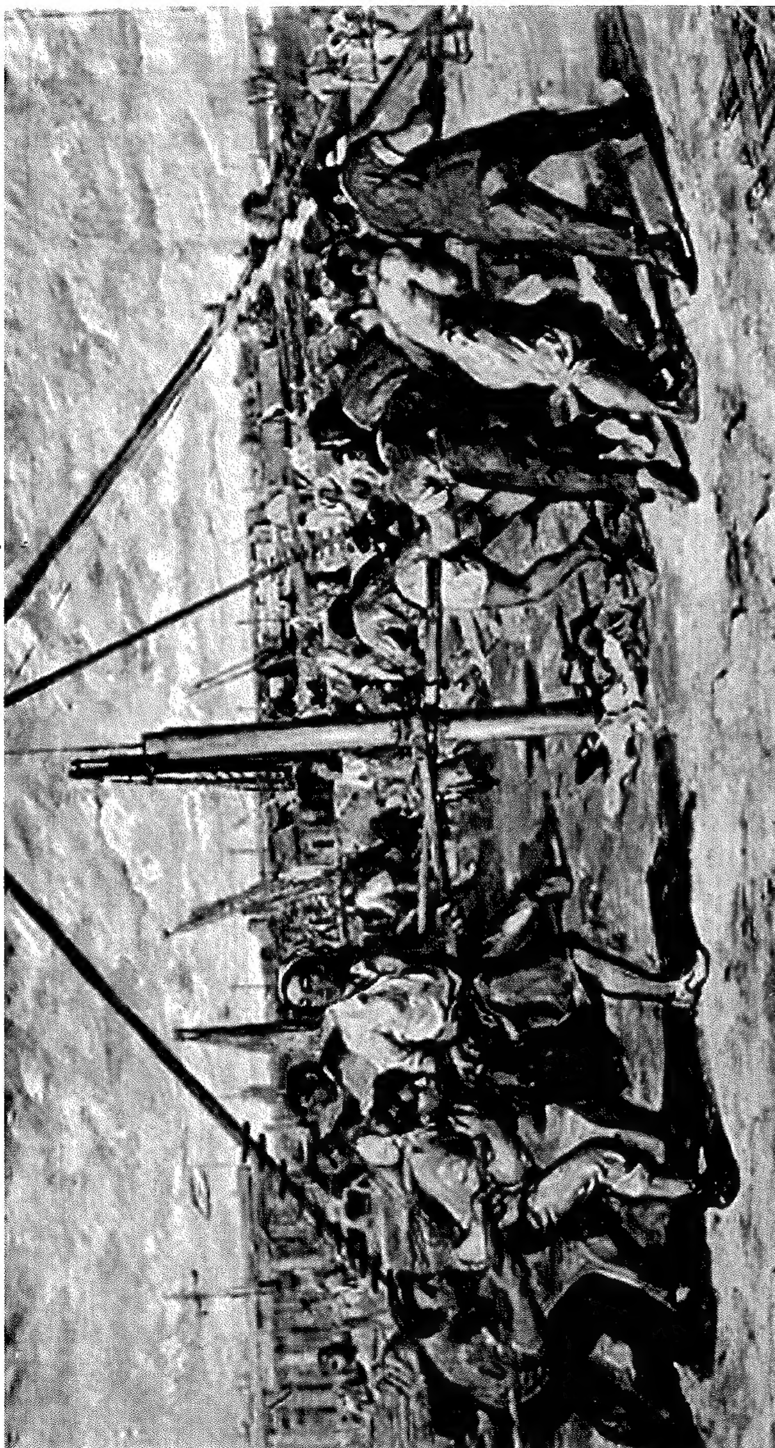

Божа Илић, Сондирање терена на Новом Београду - чувена и монументална слика (452 x 245 цм), која приказује младиће окупљене око направе за побијање шипова. Чува се у Народном музеју у Београду

„Сава је, после Тисе, најдужа притока Дунава, а водом је богатија од Тисе. Сава је на ушћу широка 260 м. Интересантно је да је она узводно шира, нпр., код Шапца 650 м, а код Остружнице 600 м. На подручју Београда корито Саве је просечно широко при средњем водостају 417 м. Ширина реке код Аде Циганлије достиже 1.500 м. Код ушћа, 60 м од десне обале, Сава је дубока до 20 м, при средњем водостају. Колебање нивоа Саве износи 6-7 м. При средњем водостају, Сава даје воде Дунаву 1.770 $м^3$/сек. Она је, после Дунава, водом наша најбогатија река. Максимум водостаја на Сави код Београда, износио је априла 1940. године 714 цм, а минимум октобра 1947. године 116 цм, Сава је, као и Дунав, пловна река, за путнички саобраћај до Шапца (103 км), а за теретни до Сиска (393 км).“[1]

Два речна острва

У кориту Дунава је Велико ратно острво, а уз њега Мало ратно острво. Велико ратно острво је дугачко 2,10 км и широко до 1,05 км, површине 2,20 $км^2$. Мало ратно острво је у рукавцу Дунава, јужније од Великог ратног острва, више издужено (до 700 м) него широко.

Велико ратно острво

У кориту Саве је Ада циганлија, дугачка око 5 км, а широка до 700 м; захвата површину од 310 хектара. Створена је акумулацијом наноса Саве. Ада је изазвала рачвање Саве и њено расплињавање (проширење) до 1500 м.

Поред површинских вода, за хидрографију новобеоградског подручја посебан значај имају подземне воде, које леже близу површине. Ниво издански вода налази се у дубини од просечно 3,2-4,4 м испод супстрата са котама од 75 м надморске висине. Максимални ниво подземне воде сада достиже коту од 72 м.

[1] Др Јован Ђ. Ђорђевић, *Нови Београд, 1948 - 1968*, Општинска скупштина Нови Београд, 1968.

Клима

Нови Београд и његова околина имају умерено-континенталну климу, са четири годишња доба. Осунчан је 2.173 сата годишње, или просечно 6 сати дневно преко целе године. Средња годишња температура Новог Београда је 11,6^{0}C.

У граду најчешће дувају југоисточни или источни ветар, познатији као кошава, и северозападни ветар. Кошава дува три, седам или двадесетједан дан, просечном брезином 25-43 км/ч, а у појединим ударима може достићи 130 км/ч.

Прва насеља

До почетка изградње Новог Београда на територији садашње Општине постојала су три мања или већа насеља – село Бежанија, Старо Сајмиште и ново насеље настало у време и после изградње Аеродрома. Такође, њој су припадала, као и сада, Улица Тошин Бунар и неколике мање улице у близини старе железничке пруге.

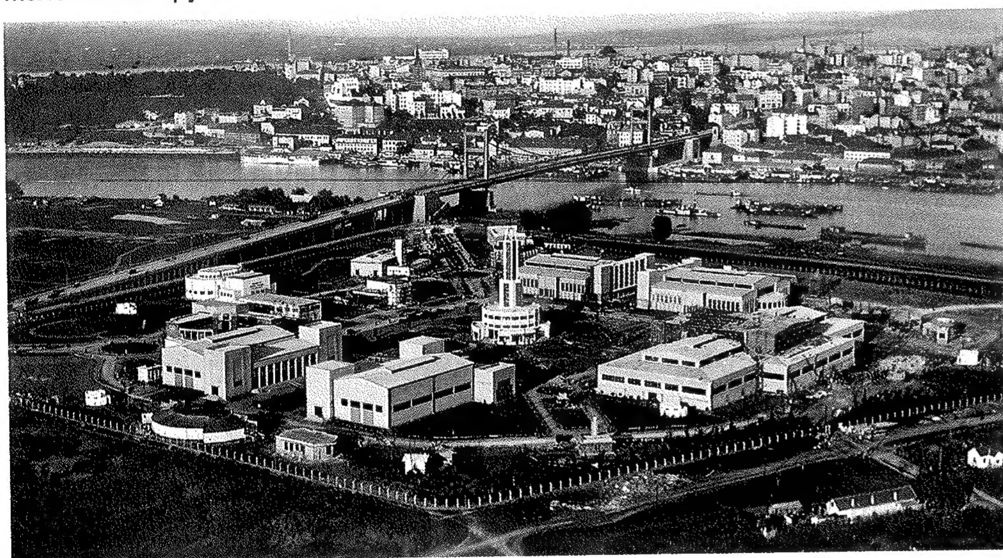

Поглед на сшаро Сајмишше (када је подигнушо 1936.). У првој фази изградње Новог Београда (1948 - 1950.), на његовим осшацима, после бомбардовања, било је седишше Генералне дирекције за изградњу Новог Београда и Главног шшаба омладинских радних бригада

Најпре је настало насеље Тошин Бунар[2] као периферија Земуна, дуж пута према Бежанији. На месту где ће нићи Студентски град простирале су се приватне баште и виногради са колибама чувара.

[2] Како је предео испод Бежанијске Косе назван Тошин Бунар? О томе је Владимир Николић у својој књизи *Знаменишти земунски Срби у 19. веку* унео занимљив податак како се трговац Тоша Апостоловић, досељен у Земун из старе Србије (Македоније), иначе одборник Црквене српске општине у Земуну, разболео од очију и кад је уснио да су воде и бунари на Бежанијској Коси лековити за очи решио да на свом имању, на месту где ће се подићи Студентски град, ископа бунар из чије ће воде лечити очи. А то место за бунар изабрао је тако што се попео на плато Бежанијске Косе и са њега пустио једно буре да се откотрља и тамо где се зауставило ископао је бунар. Умивао се водом из тога бунара и побољшао вид. Свој посед поклонио је Црквеној српској општини. Од тада, овај крај и данашња улица носи име Тошин бунар.

Свако насеље живело је својим посебним животом. Раздвајала су их пространа пешчано-муљевита поља. Временом између старог Сајмишта и Земунског аеродрома никло је десетак разбацаних кућа које је вода често окруживала, па се, кажу, до појединих кућа могло доћи само чамцем.

Рат је прекинуо насипање терена недалеко од ушћа Саве у Дунав и подизање дивљих насеља у овој мочвари.

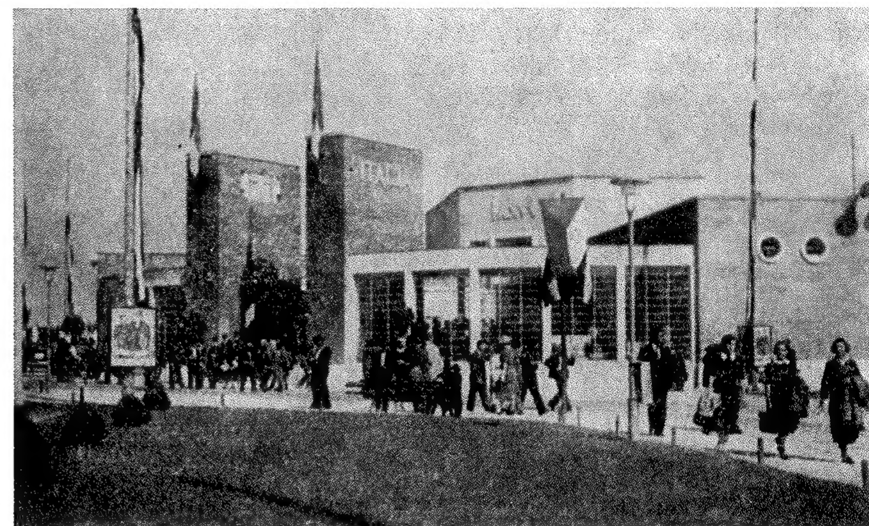

Дешаљ сшарог Сајмишша на Новом Београду из 1940.

Цела лева страна Саве, све до Бежанијске косе дочекала је ослобођење земље 1944. године, песковита, мочварна и плављена. У тој равници „беласале су се водене површине око којих су се шириле зелене површине мочварне вегетације.

„...У густишу трске и шевара било је пуно змија и жаба, риба и пијавица. Над мочварама кружила су јата птица, дизали су се и спуштали ројеви крвожедних комараца и других инсеката. Ветар је развејавао песак и стварао дински рељеф. Само нешто кућа и ретке колибе у мочвари и око Земунског аеродрома, као и бедно насеље Старог Сајмишта, указивали су на присуство човека у том природном, негостољубивом амбијенту."

Ранија прошлост

Освајачи, најпре Турци, а затим Аустријанци, подизали су на овом мочварном терену утврђења и друге грађевине, да би га учинили проходним за своју војску и караване. Тако су Турци изградили преко Саве дрвени, а кроз мочвару понтонски мост, скоро до Бежанијске косе, док су Аустријанци у периоду 1717-1720. године подигли на ушћу Саве у Дунав мање утврђење, ради заштите од удара Турака са Калемегдана, и пут поред обале Дунава, до Земуна, нешто касније и насипе (Бежанијски и Римски), као и канале Петрац и Галовицу, за одводњавање.

Тек у 19. веку, 1883. године, изграђена је железничка пруга од Београда до Земуна, а 1884. мост (железнички) преко Саве.

Између два светска рата на овом подручју од већих објеката изграђен је Аеродром (познат као Земунски), 1927. године, за цивилни саобраћај, а 1938. године и Београдски сајам, недалеко од леве обале Саве - данашње Старо Сајмиште.

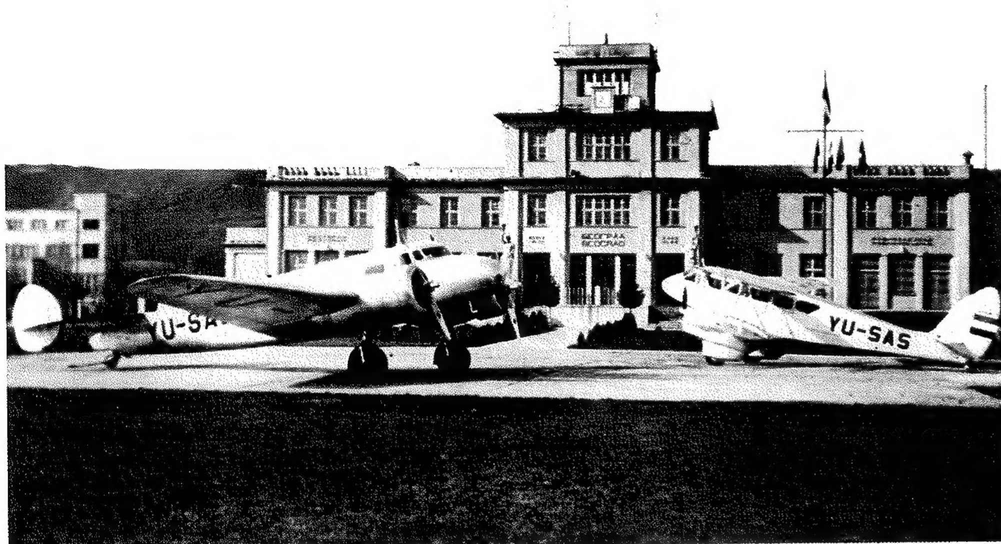

Аеродром „Београд“ 1939. године

Прва линија домаћег цивилног саобраћаја са тзв. Земунског аеродрома отворена је 15. фебруара 1928. године између Београда и Загреба. Тога дана у авиону „Београд“ путници су били, поред званичника, новинари и репортери београдских редакција.

Назив Нови Београд први пут се спомиње 1924. године, када је земљорадник Петар Кокотовић подигао кућу у улици Тошин Бунар и уз њу отворио кафану, назвавши је „Нови Београд“.

Године 1930. изашао је први примерак листа *Нови Београд,* чији је власник и уредник био Александар Врањешевић. Две године касније (1932) основано је *Удружење за улепшавање леве обале Саве – Нови Београд*, чији су чланови куповали парцеле и подизали куће на левој обали Саве и створили насеље Нови Београд; у њему су већином живели рибари, лађари, носачи и др.

Преко Саве изграђен је ланчано-висећи мост „Краљ Александар Први“, отворен 16. децембра 1934. године. Био је висок 12 м, а дугачак 474 м. Пројектован је и изграђен тако да није имао стубове у води, него само на копну.

Сајмиште су, у духу модерне архитектуре, пројектовале архитекте Рајко Татић, Миливоје Тричковић, Ђорђе Лукић и Александар Секулић 1937. године. Простирало се на површини од 21.000 м^2. На овом Сајму први пут се представило око 8.000 излагача.

Сајмиште су Немци 1941. оградили бодљикавом жицом и претворили у затвор, а касније у злогласни концентрациони логор, кроз који је прошло око 100.000 затвореника, а нашло смрт десетине хиљада родољуба, учесника НОП, Јевреја и Рома.

ПЛАНОВИ ЗА ИЗГРАДЊУ НОВОГ БЕОГРАДА

ОД ИДЕЈЕ ДО ОСТВАРЕЊА

Прве идеје о изградњи новог града на левој обали Саве јавиле су се пар година после Првог светског рата. Генералним урбанистичким планом Београда из 1923. године, била је предвиђена и изградња објеката између Београда и Земуна. Реализација тога новобеоградског дела Генералног урбанистичког плана Београда започета је подизањем Аеродрома испод Бежанијске косе, 1924. године, а нешто касније и Фабрике „Рогожерски“.

Године 1934. је разрађен део Главног урбанистичког плана за спајање Београда и Земуна. Његово остварење било је подстакнуто и чињеницом да је тада Земун и административно припојен Београду.

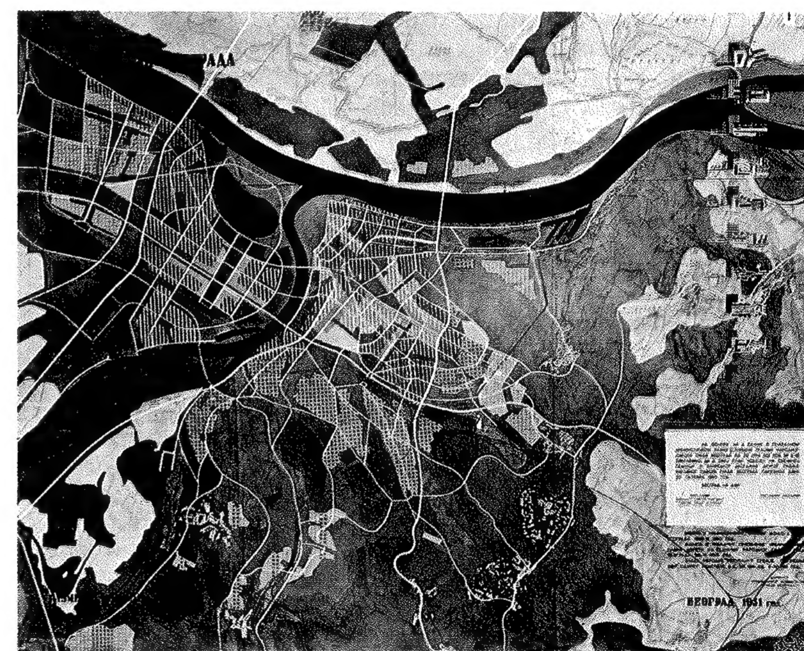

Један од првих планова Новог Београд

Прве идеје о изградњи новог града на левој обали Саве јавиле су се пар година после Првог светског рата. Генералним урбанистичким планом изградње Београда, 1923. године, предвиђена је и изградња објеката између Београда и Земуна. Реализација тога новобеоградског дела Генералног урбанистичког плана Београда започета је подизањем Аеродрома испод Бежанијске косе, 1924. године, а нешто касније и Фабрике „Рогожерски“.

Године 1934. поново је израђен (разрађен) део Главног урбанистичког плана за спајање Београда и Земуна. Његово остварење подстакнуто је и чињеницом да је тада Земун административно припојен Београду.

Непосредно пред Други светски рат, ангажована је једна група иностраних предузећа за насипање мочварних терена на делу пута између Београда и Зе-

муна и обале Дунава. Ти предузимачи израдили су и регулациони план изградње, али се он није уклапао у Генерални план Београда, већ се односио само на насуте терене.

Рат је прекинуо радове на насипању и сваку даљу изградњу на тој територији.

После ослобођења земље од фашистичког окупатора нови Генерални урбанистички план Београда нагласак стављa на ширење Београда преко Саве.

Прву скицу урбанистичке регулације уређења Новог Београда урадио је архитекта Никола Добровић. Она се заснивала на Корбизјеовим принципима „сунчаног града" и била основа за расписивање конкурса.

Године 1947. почело је остварење првог Петогодишњег плана. Велики подухвати планске изградње привреде укључивали су и планове за изградњу и проширење главног града земље. Већ је био расписан конкурс за израду пројеката зграде Председништва владе, хотела, Дома ЦК КПЈ... а 20. јула 1947. године приређена изложба пристиглих радова на томе конкурсу. Те 1947. године донета је и одлука да се на левој обали Саве, на пустари и песку, све до Земуна и Бежанијске косе, подигну: зграда Председништва владе, касније позната као зграда Савезног извршног већа (СИВ-а), односно као Палата Федерације, хотел „Југославија", Студентски град и први стамбени павиљони у Тошином Бунару.

Следеће, 1948. године, образован је Савет за изградњу Новог Београда, састављен од најпознатијих стручњака, а нешто касније и Дирекција за изградњу Новог Београда.

НИКОЛА ДОБРОВИЋ (1897 - 1967.)

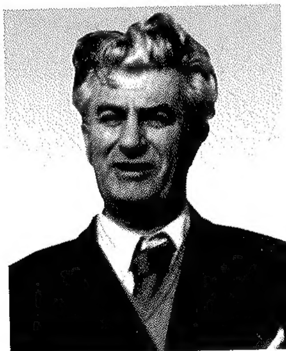

Никола Добровић, архитекта, урбаниста, професор Унивrзитета у Београду, рођен је у Печују (Мађарска) у српској трговачкој породици, 12. фебруара 1897. године. Основну школу и класичну гимназију завршио је у Печују. Године 1915. започео је студије на Техничком факултету у Будимпешти, које напушта 1916. године, због мобилизације и ратних догађања, али их наставља после Првог светског рата 1919/1920 у Прагу, на Високој школи архитектуре и грађевине на Чешком техничком универзитету. Дипломирао је 1923. године. У Прагу борави до 1934. године, када се сели у Дубровник, где живи и ради до избијања Другог светског рата. Као мобилисани војник старе југословенске војске обрео се у Војводини, у Новом Саду, где се жени и убрзо након тога склања се у Далмацију, на острво Лопуд.

После пада Италије одлази у Бари. Ту се пријављује тек основаној партизанској бази, а потом се сели на оствро Вис и ступа у партизанску јединицу. Крајем 1944. године авионом слеће на ослобођену територију код Ивањице, а одатле се пребацује у Београд и одмах прихвата постављење за начелника Архитектонског одељења Министарства грађевина Демократске Федеративне Југославије (ДФЈ).

Док су се још водиле борбе на Сремском фронту Добровић започиње акцију мобилисања свих стручњака и добровољаца, ради обнове разореног Београда. Године 1945. постављен је за директора Урбанистичког института НР Србије, а 1946. постаје директор Урбанистичког завода ИОНО града Београда и главни архитекта Београда. Од 1948. до смрти 1967. био је редован професор на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Главни радови Николе Добровића су Масариков центар, поред Прага, у тадашњој Чекословачкој, затим Гранд хотел на острву Лопуд и неколико вила насталих у Дубровнику 30-их година.

Добровић се у том периоду „посветио и питању које је дуго представљало рак-рану београдског урбанизма: пројекат Теразијске терасе". Али, узалуд. Урађено је другачије од његове замисли. Сматра се да би његово решење тог проблема „темељно изменило изглед града, отварајући га ка реци Сави и Новом Београду.

У „Београдском периоду" свога стваралаштва Никола Добровић - напоредо са педагошким и теоријским радом (унапређење наставе, увођење нових предмета, рад на уџбеницима) и писањем стручних текстова, студија и чланака за зборнике и стручне часописе, као и чланака за дневне и периодичне листове - израђује велики број пројеката, конкурсних студија и урбанистичких предлога за Београд, од који је реализован само Комплекс зграда Генералштаба (1954 - 1963.), на углу Немањине и улице Кнеза Милоша.

Монументалност, која је карактерисала ово здање, „проистекла из потребе инвеститора да буде остварен симбол тадашњег друштвеног уређења, претворила се у симбол савремене архитектуре Београда.

Нажалост, приликом напада НАТО авијације на најужи центар Београда, комплекс Генералштаба бомбардован је више пута током ноћи у суботу 01. маја 1999. и у недељу 9. маја 1999. године, када је у потпуности девастиран.

Добровићев комплекс Генералштаба, после бомбардовања

Николи Добровићу припадају велике заслуге за прву урбанистичку регулацију изградње Новог Београда, која се, све до доношења Генералног плана Београда, 1950. године, спроводила под његовим руководством.

Никола Доборвић је носилац бројних одликовања и почасних титула, међу којима су: Орден светог Саве III реда (1933), Награда Председништва владе ФНРЈ за рад на Регулационом плану Београда (1948), Почасни дописни члан The Royal Institute of British Architects (RIBA), London (1957), Дописни члан САНУ (1961), Октобарска награда града Београда за објекат ДСНО у Београду (1962), дописни član ЈАЗУ у Загребу (1963), почасни члан Друштва архитеката Београда (1967), Седмојулска награда СР Србије за животно дело (1964), Орден рада са црвеном заставом (1965), Редовни члан САНУ у Београд (1965), Октобарска награда града Београда за урбанистички концепт и решење по којима се гради Нови Београд (постхумно 1968. године), Повеља САНУ поводом избора Николе Добровића за редовног члана (постхумно) 1971. године.

Опширнији подаци о овом великом неимару и родољубу објављени су у књизи мр Марте Вуковић Лазар, *Београдско раздобље Николе Добровића,* „Плато" Београд, 2000. и у *Српском биографском речнику.*

БЕОГРАД – НАЈВЕЋЕ ГРАДИЛИШТЕ У ЗЕМЉИ

Београд је током протеклог рата 1941-1945. претрпео велика разарања – 6. априла 1941. од хитлеровске авијације, а онда, у пролеће и лето 1944. године, од бомбардера савезника, наводно, ради уништења објеката који су служили још присутним трупама окупатора.

Првих дана после ослобођења Београда, док се фронт Народно-ослободилачке војске и јединица Црвене армије померао на запад, кроз Срем, почела је обнова порушених кућа и других објеката у граду, на чему су биле ангажоване, углавном, бригаде Народног фронта, а онда је уследило подизање нових стамбених објеката и читавих насеља.

Парола *Све за фронт!* замењена је паролом *Све за обнову и изградњу земље!*

У мају 1945. године – уз славље поводом коначног ослобођења земље од фашистичког окупатора – Јосип Броз Тито је поручио:

Борба за победу у обнови земље, у савлађивању привредних тешкоћа, саставни је део оне борбе на бојном пољу у којој су гинуле десетине хиљада омладинаца и омладинки.

А у новогодишњој поруци, 1. јануара 1946. године, Тито је упутио позив омладини Југославије:

> Обраћам се теби, омладино Југославије, да будеш носилац радног одушевљења, да будеш примјер упорности и самопожртвовања у изградњи земље, као што си била у четворогодишњој борби за слободу своје земље, као што си и у прошлој, 1945. години, била примјер у раду на обнови земље...

У свим крајевима земље, у сваком граду, почела је изградња нових, углавном, стамбених насеља, али и првих већих индустријских погона и фабрика.

Београд постаје велико, највеће градилиште у земљи.

У свим реонима, у центру града и на периферији, радне бригаде уређују своје територије

У Цвијићевој улици за непуних годину и по дана, изграђени су павиљони са преко 600 станова – читав један мали град за око 3.000 становника. Било је то дело фронтовских, али и неколико омладинских бригада. По записима хроничара, на овим стамбеним објектима – павиљонима 40.250 људи дало је 120.448 добровољних радних часова. Стамбени објекти – вишеспратнице грађене су и у Северном и Јужном булевару, на Вождовцу, у Дунавској улици и на Миријевском путу, Гепратовој и Добрачиној улици и у другим деловима града.

Истовремено ничу и зграде нових школа, здравствених установа, домова културе, биоскопских дворана. Започета је и изградња великог стадиона ЈНА на Топчидерском брду (1948).

Свуда закрчени пролази и грађевинске скеле, наслаге цигли, гомиле шљунка и песка.

Испод Бежанијске косе за кратко време, залагањем омладине Земуна, организација Народног фронта и војника са Аеродрома, изграђена је Ливница и ударени темељи будуће Фабрике – Индустрије трактора и пољопривредних машина (ИМТ).

А у Железнику, селу крај Београда, такође, учешћем омладинских радних бригада из целе земље и фронтовских бригада из Београда, подигнута је Фабрика тешких машина алатљика „Иво Лола Рибар“. Многе њене серијске машине убрзо испуниће читав низ фабрика у нашој земљи.

Један од кампова градитеља Омладинске фабрике „Иво Лола Рибар“ у Железнику

Те 1948. године започета је и реализација два велика пројекта – вишегодишња изградња Новог Београда и Аутопута „Братство-Јединство“ Београд – Загреб.

У недостатку средстава за плаћање радне снаге, а и због васпитних и других вредности добровољног омладинског рада, изградња Новог Београда није се могла ни замислити без масовног учешћа омладине, која је свој велики радни ентузијазам и полет већ била исказала на изградњи железничке пруге

Брчко-Бановићи (дугој 90 км), од маја до средине новембра 1946. године, а нарочито на прузи Шамац – Сарајево (дугој 242 км), која је изграђена у периоду од 1. априла до 15. новембра 1947. године.

Историја омладинских радних акција, међутим, започета је још у току ослободилачког рата, храбрим подвизима омладине, углавном, девојака у Добруну код Вишеграда 1941, у Саничкој долини код Кључа, 1942. године, и под Козаром 1943. године, када је испред усташа пожњевено жито. Пред крај рата, организоване су омладинске радне акције: берба кукуруза у Срему, недалеко од линије Сремског фронта, сеча дрва на Црном врху, Руднику, Тари и Повлену (јануар – март 1945), ради обезбеђења огрева за болнице са рањеницима у Београду и за школе и грађане, а 1946. копање Посавског канала дугог 40 км, чиме су, исушивањем мочвара поред Саве, добијене велике површине обрадивог земљишта...

Сеча дрва на Црном врху код Бора

Берба кукуруза у Срему

Pesma radu

Čvrsto

B F B F B F g

Dru-gar - ska se pje-sma o - ri, pje-sma

d Es B F_7 B F_7

ko- ja sla- vi rad. Sr- ce grom-ko

B F d g C B F_7 B

nek nam zbo- ri, da nam ži - vi, ži - vi rad.

Drugarska se pjesma ori,
pjesma koja slavi rad.
Srce gromko nek nam zbori,
da nam živi, živi rad.

Podignimo u vis čela
mi, robovi rada svog;
naša bit će zemlja cijela:
da nam živi, živi rad.

U divljaka luk i strijela,
željeznice, selo i grad;
to su naših ruku djela:
da nam živi, živi rad.

BEOGRAD - GRAD HEROJ

Tekst: GROZDANA ŽIVADINOVIĆ Muzika: ZORAN JOVANOVIĆ

C F

O ju-na - štvu tvo - me zna Sun - ce što na

C F

ne - bu sja, ko - je gre - je i nas mla - de

G7 C C

ka - o te - be, Be - o - gra - de. Nek' po sve - tu

F C

svu - da pri - ča o slo- bo - di i o sre - ći,

C F G7

ti nam ra - sti Be - o - gra - de, i bu-di nam

G7 C

le - pši, ve - ći.

ХЕРОЈСКО ДОБА ИЗГРАДЊЕ НОВОГ БЕОГРАДА

Припремни радови 1947. године

На левој обали Саве, између старог порушеног Сајмишта и рукавца Дунава, почели су, августа 1947. године, припремни радови на изградњи Новог Београда.

На самом почетку акције подигнуто је пристаниште на ушћу Саве у Дунав за пристајање шлепова са грађевинским материјалом. Затим је саграђен магацин за смештај материјала. Уследили су, потом, радови на подизању насипа за пругу нормалног колосека, која ће спајати градилиште Новог Београда са железничком станицом у Земуну.

На ово градилиште 30. септембра 1947. стигле су прве две омладинске радне бригаде, које су биле пошле на омладинску пругу Шамац – Сарајево, али су у путу добиле нови распоред – упућене су на градилиште Новог Београда, што су бригадисти одушевљено поздравили. То су биле Осма пиротска, са око 300, и Друга жупско-моравска са око 280 омладинаца и омладинки, углавном са села.

После ове две, стигле су и 28. косметска, Прва славонска и Осма личка.

Са градилишта Друге жупско-моравске бригаде, новембра 1947.

Прве бригаде почеле су рад 2. октобра, градећи нови пут Београд – Земун, дуг 2.300 метара, који ће спајати железничку станицу у Земуну, преко Старог Сајмишта, са савским мостом.

Напоредо са овим радовима испитиван је терен за одређивање начина за постављање темеља на овом мочварном и песковитом терену.

Командант Штаба омладинских бригада на припремним радовима 1947 године био је Војин - Воја Црњански, први сдесна

„... Радило се тешко, оскудно са опремом. Лопатама натоварени вагони с тек извађеним мокрим песком, гурани су уз стрмину са великим нагибом на насип, у који је песак требало уграђивати.

Штаб омладинских радних бригада и Дирекција за изградњу Новог Београда, нису успели у више покушаја да набаве мале локомотиве за извлачење ових вагонета. Јер, у јеку обнове и изградње земље и најмања машина је била драгоцена и на много страна тражена“ (Забележила је Љубица Милетић - Радојковић)

Приликом једног од своја четири обиласка градилишта Новог Београда, Тито је видео како омладинци с напором гурају вагонете. Ништа није рекао, али после два дана овде су стигле две мале локомотиве.

Командант Штаба Црњански предаје прелазну заставицу 28. косметској бригади, 29. новембра 1947.

Предаја уверења и ударничких значки за време одржавања митинга, 29. новембра 1947.

- Сећам се – причао је Воја Црњански, тада командант Штаба омладинских бригада на припремним радовима – Тито стоји на насипу, гледа тај простран терен покривен песком и неуједначеном кржљавом вегетацијом, пуст и делимично мочваран, тек поремећен радилиштима која су ту ницала и визионарски рече: „Биће овај Београд лијеп град. Међу најљепшим у Европи...“.

На овом послу бригадисти су се сукобљавали са многим тешкоћама, једном и са воденом стихијом:

„Дунав је једног јутра нагло надошао. Требало је са радилишта спасавати све од опасности која је непрекидно расла. Јер, обала још није била утврђена.

Дан је био суморан, хладан. Омладинци су, без премишљања, улазили у воду – јер свака је лопата и свака су колица и свака шина, били су знојем и трудом стечени – тако су они осећали. Све је то било своје, сопственим знојем и трудом стечено. Напори се нису жалили. Све је спашено. Омладинци су, мокри и смрзнути, тек онда трком пошли у логор. Тамо их је чекао врућ чај, сува одела, све брижљиво припремљено од бригада које нису радиле у тој смени...“ (Записала доцније Љубица Радојковић-Миликић).

Насипање мочварног терена - један од највећих задатака у припремној фази изградње

Ниски терени уз обалу река били су вековима изложени деловању природних сила – воде и ветра, тако да су све до почетка изградње Новог Београда били мочварни, често плављени водама Дунава и Саве. Због тога је један од највећих задатака у првој, припремној фази изградње било насипање овога терена.

На површини од око 800 хектара, током изградње, насуто је 21 милион кубних метара песка; дебљина насутог слоја износила је у просеку 3,5 метара.

Сви припремни радови за велику акцију изградње Новог Београда завршени су 3. децембра 1947. године. Тим поводом, у великој сали павиљона на бившем Сајмишту, одржан је митинг свих пет омладинских бригада, коме су присуствовали генерални секретар Владе ФНРЈ Љубодраг Ђурић, председник Централног већа Народне омладине Југославије Рато Дугоњић, чланови совјетске омладинске делегације, која је присуствовала раду Осмог пленума Централног већа, са Алексе-

јем Климновом на челу, представници Градског одбора Народне омладине Београда, предузећа која изводе радове у Новом Београду и други.

Отварајући овај митинг, Воја Црњански, командант Штаба омладинских радних бригада у Новом Београду, истакао је да су у пет омладинских радних бригада, са 1.412 омладинаца и омладинки у периоду од 1. октобра до 3. децембра, дале 278.112 радних часова, односно 46.352 радних дана, да је на земљаним радовима, где су, углавном, радиле омладинске бригаде, ископано и превезено колицима 84.784 кубна метра земље и иста кубатура набијена у насип на путу Београд – Земун, обални заштитни зид, „зечји насип" и у насип на радилишту, где ће се подићи зграда Председништва владе. За 36.145 радних дана, колико је дато на земљаним радовима, по норми је требало ископати 59.046 кубних метара земље, што значи да је норма премашена за 40,2%. На овим истим радовима у току 3.232 радна дана требало је да се испланира 47.140 квадратних метара површине, а испланирано је укупно 74.514 квадратних метара, тако да је норма премашена за 50,2%...

Припремање терена за почетак изградње Новог Београда

За непуна три месеца 136 омладинаца и омладинки научило је да чита и пише; културно-уметничке групе из бригада припремиле су и дале за бригадисте 14 приредаба; бригадисти су била шест биоскопских представа; укупно 848 омладинаца и омладинки такмичили су се за значку фискултурника и положили 4377 норми.

Од укупно пет бригада, четири су два пута проглашене за ударне, а једна једном. Укупно 237 бригадиста окитило се значком ударника.

После Црњанског, у име Комсомола, Кочемасов је поздравио омладинске бригаде и градитељима Новог Београда испоручио „пламене поздраве милиона совјетских омладинаца и омладинки", који су „чврсто убеђени да ће Народна омладина Југославије, са истим радним еланом као и досада, испунити све будуће задатке".

Затим је генерални секретар Владе Љубодраг Ђурић, у своме говору, поред осталог, рекао:

„Поздрављам вас, који сте имали срећу да ударите темељ градњи и реконструкцији Београда, Новог Београда, не новог у том смислу што дижете нови град, него новог по томе што је он главни град нове Југославије, град братства и јединства свих народа Југославије.

... Еланом и пожртвовањем омладина треба да разбије све теорије и приче, које су се још пре годину дана чуле, како Нови Београд не треба градити на левој обали Саве. Такве приче ширили су непријатељи нове Југославије, непријатељи срећне будућности наших народа. Ви сте својим радом разбили приче оних којима није по вољи што ће Београд постати и што данас јесте, главни град Југославије.

...Ви сте, другови и другарице, за кратко време уклонили многе недостатке на градилиштима Новог Београда. Сада, када одлазите својим кућама, треба са истим пожртвовањем и еланом да пренесете стечена искуства у наша села, да радите на њиховом свестраном уздизању, у првом реду на градњи задружних домова, као што је ових дана одлучио Осми пленум Централног већа. Ја сам убеђен да ћете ви помоћи не само радове на градњи разних објеката у нашим селима, него да ћете – као што су то ваши другови са Пруге – бити пример како осталим омладинцима, тако и свим становницима ваших места.

... Ја вам још једном најсрдачније захваљујем на свему ономе што сте учинили овде. Када се буде изградио Нови Београд, имена ваших бригада биће исписана златним словима на видном месту. Ви ћете се тада шетати великим булеварима Новог Београда и бићете поносни што сте учествовали у полагању темеља за његову изградњу.

Да живи Народна омладина Југославије!".

Обављене и остале припреме за почетак велике акције

Народни одбор Београда, 27. децембра 1947. године, усвојио је Петогодишњи план изградње Новог Београда. У оквиру планске привреде обезбеђена су и средства за реализацију овог великог пројекта.

Централно веће Народне омладине Југославије на своме VIII пленуму одржаном 15. јануара 1948. године, преузео је обавезу да Народна омладина у тој години упути 116.000 омладинаца и омладинки за савезне радне акције, од којих 50.000 за градњу Новог Београда.

Предузеће за изградњу Новог Београда наставило је започете радове и током зиме обавило све остале припреме за почетак велике акције на пролеће 1948. године.

У фебруару 1948. формирана је Генерална дирекција и предузеће „Нови Београд", од ранија три: „Седми јули", „Изградња" и Багерско предузеће, недовољно организованих и опремљених. За генералног директора Дирекције, односно предузећа „Нови Београд", постављен је инж. Марко Христић, а за његовог помоћника Батрић Јовановић.

На конференцији за штампу, 13. фебруара 1948. године, Батрић Јовановић, помоћник Генералног директора, нагласио је:

„... Тек изградњом Новог Београда, као неодвојиве цјелине са Београдом, биће у пуној мјери искоришћене географске, природне и економске могућности Београда, који ће добити сав онај значај, који му као главном граду и по његовом историјском развоју и по његовој улози у Народно-ослободилачком рату припадају. Друг Тито је дао основне идеје за развој Београда, овог његовог новог дјела, и планови су већ до те мјере разрађени да се може прићи њиховој реализацији..."

Када су тако завршене све припреме за почетак градње чекало се пролеће. Спремала се свечаност, којом би се обележио почетак радова на изградњи Новог Београда.

СВЕЧАНО ОБЕЛЕЖЕН ПОЧЕТАК РАДОВА НА ИЗГРАДЊИ НОВОГ БЕОГРАДА

Освануо је 11. април 1948. године. Недалеко од ушћа Саве у Дунав постављена је мала трибина. Испред ње постројило се 19 омладинских радних бригада.

Око 10 часова на трибину су ступили председник Владе Србије др Благоје Нешковић, председник Привредног савета ФНРЈ Борис Кидрич, министри Савезне владе Никола Петровић и Влада Зечевић, генерални секретар Савезне владе Љубодраг Ђурић, председник ЦВ НОЈ Милијан Неоричић, председник Извршног одбора Београда Нинко Петровић и секретар тога Одбора Рато Дугоњић.

Велики митинг приликом отварања радова на изградњи Новог Београда, 11. априла 1948. године

Митинг је отворио командант Главног штаба омладинских бригада Божидар Михаиловић[3]. Војна музика је интонирала химну *Хеј Словени*.

Потом је министар грађевина Влада Зечевић у своме говору, између осталог, рекао:

„У име Савезне владе и друга Тита поздрављам вас и желим срећан почетак изградње Новог Београда. Ми данас почињемо радове на овом земљишту које је географски, политички и привредно део Београда.

Када се изгради, Нови Београд ће са старим Београдом чинити нераздвојну целину. Политичко и државно руководство одлучило је да се приступи изградњи Новог Београда, јер су за то створени сви друштвени, економски, политички и државни услови. Овај крупан, технички тежак и значајан плански задатак поверавамо омладини зато што је она славна, борбена омладина, најснажнија полуга наше државе, одгојена и израсла у Народно-ослободилачкој борби, оспособљена у обнови земље, стекла богато искуство на досадашњим радним акцијама, способна и спремна да изврши сваки и највећи, технички најсложенији задатак...“

Министар Влада Зечевић

Стеван Дороњски, у име Централног већа Народне младине Југославије, рекао је:

„Нема сумње да је изградња Новог Београда једна од наших највећих акција у 1948. години. Ми се поносимо што је баш то нама поверено. Вама ће се пружити могућности, а ви их искористите, како би градња данас Новог Београда, а сутра и других објеката нашег Петогодишњег плана, била успешно завршена. Развијајте ваше такмичење тако да његови резултати буду премашене норме и уштеђени материјал а и нови плуквалификовани и квалификовани кадрови оспособљени на курсевима...

Од вас ће се овде тражити већи напор, јер задатак који нам је поверен није ни мало лак. Педесет хиљада градитеља Новог Београда треба да изврше огромне земљане радове и да започну градњу највећих објеката. Ми чврсто верујемо да ћете ви савладати све тешкоће на које будете наилазили да би на овом месту што пре никао леп град, да би се расцветала престоница Федеративне Народне Републике Југославије.“

Нинко Петровић је поручио:

„Фронтовци и омладинци, ви данас почињете остварење новог, великог дела, изградњу свога Града. По обиму и димензијама, по архитектонској и урбанистичкој заснованости – биће то један нови, велики град. Подигните га својим мишицама и заносом на понос свију нас.“

Детаљ са свечаног митинга

Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Предузећа за изградњу Новог Београда, говорио је, најпре, о бескрајним подвизима градитеља на

[3] На тој дужнсти остаће само два месеца. Замениће га Слободан Босиљчић

прузи Шамац – Сарајево, где је, иначе, био командант Главног штаба омладинских радних бригада, а затим наставио:

„Ми данас узимамо обавезу пред нашим народом да остваримо велико дјело – да изградимо Нови Београд. Сви радови, крупни и најситнији, треба да се одвијају плански. Сваком човјеку на нашим градилиштима треба да постане јасно да од испуњења малих и ситних рокова зависи и испуњење оних најкрупнијих... На нашим градилиштима треба да се развије стална, систематска и упорна борба за извршење свих наших оперативних планова...

Овдје ће се обављати веома разноврсни и компликовани послови. Они ће изискивати максимум сналажљивости и умјешности од сваког нашег човјека, а ту ће радити доста велики број људи који раније нијесу обављали такве послове. Најпреча је дужност сваког руководиоца на изградњи Новог Београда да води бригу о животу и безбједности сваког нашег човјека.

Развијмо на сваком нашем градилишту борбу за пуну штедњу материјала. Чувајмо сваку циглу, сваки килограм цемента или гвожђа. Боримо се за што боље коришћење сваке машине.

Нека се и овдје уједине ненадмашни такмичарски полет омладине и стручно знање и искуство радника, техничара и инжењера. Такав колектив савладаће све препреке и тешкоће које стоје пред нама. Такав колектив извршиће на вријеме све годишње радове у Новом Београду – изградиће Нови Београд, којим ће се поносити наши народи".

Потом је Влада Зечевић открио спомен плочу, на којој је написано:

Када овде буде стајао поносно Нови Београд, подигнут свесно, плански и са љубављу, вољом и рукама трудбеника, омладине, народа, нека ова плоча казује и подсећа: једанаестог априла 1948. три године после завршетка Народно-ослободилачког рата завршене су припреме за почетак нове радне битке у борби за срећу и благостање радног народа. Тога дана радни људи и омладина свих народа Југославије прегли су да подигну Нови Београд, да прошире вољени главни град заједнице равноправних народа с ове стране Саве...

Управо, у тренутку када је Влада Зечевић открио ову плочу са Ауто-пута „Братство-Јединство" стигла је штафета с писмом у коме његови градитељи позивају омладинске бригаде на Новом Београду на такмичење, што је, у знак прихватања, поздрављено аплаузом.

Све говорнике бригадисти су прекидали френетичним пљескањем и клицањем Партији, Титу, СКОЈ-у, братству и јединству, а када су износили визију будућег града на левој обали Саве: широки, прави булевари, високе, удобне сунчане зграде у зеленилу траве, цвећа, дрвећа... трговине, биоскопи и позоришта, домови културе – први пут заорила се песма:

Градили смо пруге,
Ал' то није доста,
Градићемо Београд,
Да је као Москва.

Батрић Јовановић у својим сећањима о овом митингу написао је и ово:

„... Ледена кошава усковитлала прашину. С времена на време доноси и снежне пахуљице. Испред трибине су омладинске бригаде, квалификовани радници, инжењери и техничари – десетак хиљада промрзлих људи, од којих су 85% младићи и девојке. Млада земља, млади град, млади градитељи. Најхладније је бригадистима, јер су у униформама од танког платна. Поскакују не би ли се загрејали. И кличу, певају, скандирају. Има их подоста са значкама двеју омладинских пруга и ударничким значкама. Чини ми се да су нешто јачи него прошлогодишњи бригадисти...".

Међу званичницима био је и Борис Кидрич:

„С оваквом омладином можемо и на небеса јуришати..." - забележио је његове речи Батрић Јовановић.

Већ сутрадан, 12. априла, бригаде су кренуле на посао, на своја градилишта. С песмом...

Одлазак омладинске бригаде на своје градилиште, 1948. године

Прва радилишта отворена су у Тошином Бунару, где је предвиђено да се подигне четрдесетак стамбених зграда - петоспратница за смештај породица радника - градитеља Новог Београда.

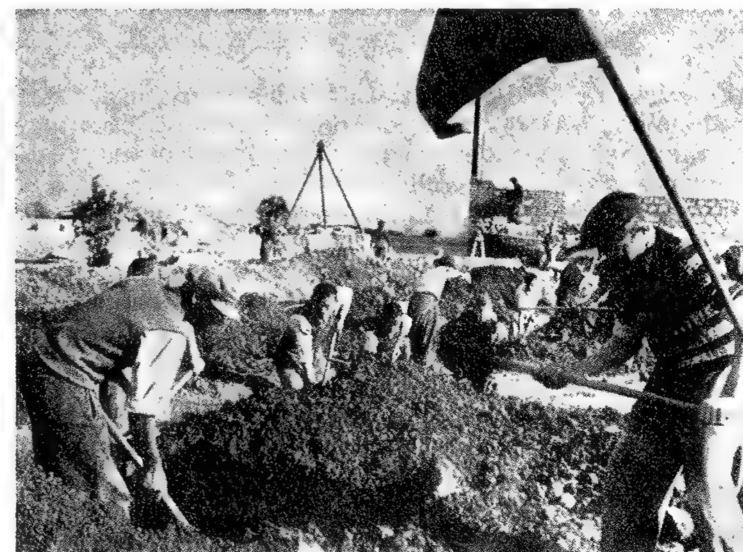

Копање темеља за прве стамбене зграде у Тошином Бунару

„Пожури, друже, брже, још брже“

Од самог почетка, на овом великом градилишту учествовале су омладинске бригаде из свих крајева наше земље. У првој групи I смене на Нови Београд, од 1. до 8. априла, дошле су 22 бригаде, са око 4.000 омладинаца и омладинки, и то:

Долазак првих бригада на изградњу Новог Београда

Прва румско-шидско-митровачка, Трећа косметска, Прва власотиначка, „Аца Сидановић“, Прва котарска славонско-бродска, Прва котарска „Никола Божић – Југ“, Прва орашачка, Прва драгачевска „Богдан Капелан“, Прва осјечка котарска „Комсомолац“, Прва жупска, Прва дувањска – котарска, Прва котарска врбовачка „Ђуро Козар“, Широкобријешка, Прва нишавска, Прва зрењанинско-бегејска, Прва котарска из Сиња „Марко Саготић“, Прва топличка „Браћа Вуксановић“, Босанскопетровачка, Босансконовска, Прва котарска „Нино Мараковић“ из Костајнице.[4]

Од лета 1948. а још масовније од 1949. године, на београдску железничку станицу свакодневно, редовним и специјалним возовима, стизале су омладинске бригаде из разних крајева наше земље.

У свим местима стално су прављени и обнављани спискови заинтересованих, потенцијалних акцијаша. Пријављивало се омладинаца и омладинки

[4] Ове, као и друге податке о омладинским радним бригадма, прикупила је, користећи документацију Генералне дирекције, Главног штаба омладинксих бригада и омладинску штампу, Љубица Радојковић-Миликић и објавила их у свом опширнијем тексту *Омладинске бригаде на изградњи Београда 1947-1950. године*, Годишњак града Београда, Књ. V – 1958.

OMLADINSKA

Živo

O - mla-din-ci, a - mla-din-ke, ve - lik nas je
Pro-tiv sve-ga, što ne va-lja, di-že-mo svoj
broj. Pro-tiv ra-ta i fa-šiz-ma svi će-mo u
glas. Mi u ra-du i slo-bo-di vi-di-mo svoj
boj! Niz pla-ni-ne, rje-ke, sta-ze, no-ve pu-te
spas. U o-lu-ji, mut-noj vo-di, ka pro-sve-ti
no-ve sta-ze om-la-din-ske no-ge ga-ze. E-to
i pri-ro-di naš brod sa-mo na-prijed vo-di. E-to
nas!
nas! Hej, za-su-ci-mo ru-ka-ve
znoj-ne, iz-gra-di-će-mo no-vo-ga čo-
-vje-ka. no-vo-ga čo-vje-ka.

POLET MLADOSTI

Muzika: Fran Lhotka

Na - ša se mla - dost sil - na i snaž - na
Mi - ši - ce mla - de rad - nih bri - ga - da
Is - pod ma - si - va lo - ko - mo - ti - va

sur - sta - la o - pet pod — rad - ni stijeg. Po - let nam
kroz njih nek zbo - ri. vi — so - ka svijest. Pre - ko pla -
ši - rit će res - ki me — tal - ni huk: Stro - je - va

no - si mla - da - nu sna - gu krš - ni - ju ne - go
ni - na, pre - ko do - li — na pro - bit će pru - gu,
lu - pa, tu - tanj - i zu — ka, him - na iz - gradnje

ka - meni brijeg. — Po - žu - ri dru - že!
snaž - na nam pest. —
bit će taj zvuk. —

Br - že! Još br - že! Za sre - du zem - lje

da se - be daš! Če - lik nek zve - či! Kamen nek

je - či! Nek sla - van bu - de taj taj podvig naš!

више него што је било планирано. Конкуренција за одлазак на радну акцију била је, заиста, велика. Одбијени, или остављени за следеће смене, протествовали су и плакали.

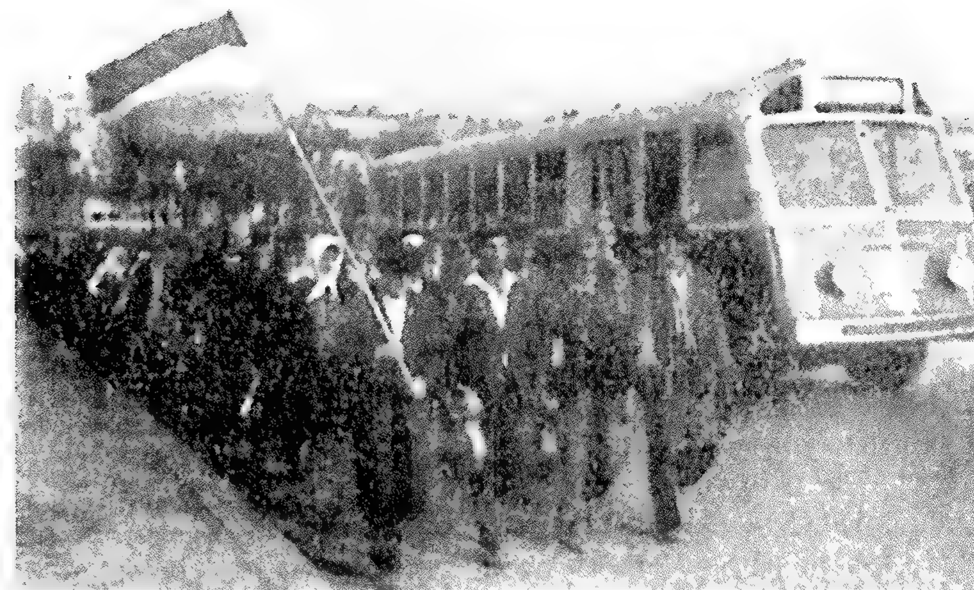

Долазак бригада прве групе I смене

Услови живота и рада у омладинским логорима

Приликом доласка на ову акцију, бригаде су већ на београдској железничкој станици прихватане и са ње вођене до једног од укупно пет омладинских логора (ОЛ): ОЛ „Милован Миловановић – Луне" - налазио се на ушћу, недалеко од зграде Главног штаба на Старом Сајмишту; ОЛ „Јоже Влаховић" - био је изнад данашњег Студентског града, с леве стране старог пута према Загребу; ОЛ „Франц Розман – Стане" - постављен у близини Павиљона (професорске колоније) и улице Јована Цвијића; ОЛ „Будо Томовић" - налазио се уз Стадион ЈНА. Један омладински логор био је у Панчевачком Риту.

Зграде у логорима, саграђене од дасака, имале су чесме за воду и најнужније хигијенске и друге уређаје. У пространим спаваоницама кревети, такође, дрвени, били су постављени у два реда и „на спрат". На тим креветима простирана је слама, или су на њих стављане напуњене сламарице. Бригадисти су добијали само по једно ћебе.

Одмах по доласку на Нови Београд, акцијаши су добијали радна одела и обућу. Храна је из централних кухиња допремана у логоре и ту раздељивана бригадистима.

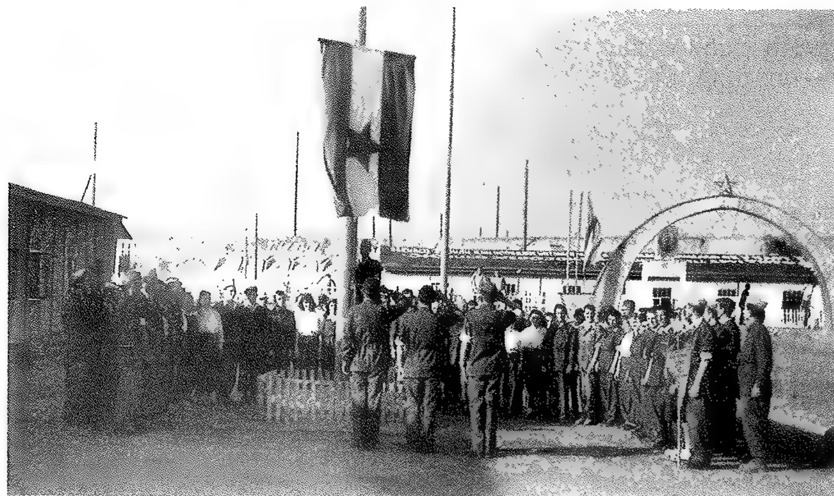

Поздрав застави. Најбољи бригадиста од претходног дана диже заставу.

Устајање је било у 5 часова. Најпре се излазило на јутарњу гимнастику која је трајала десетак минута, онда се ишло на доручак, на подизање заставе.

Радно време на градилишту почињало је у 6 сати и трајало седам часова, са 20 минута прекида за ужину.

После ручка и краћег одмора време је испуњавано образовним и другим курсевима, културно-просветним и спортским активностима: слушање разних предавања, гледање биоскопских и позоришних представа, посматрање утакмица... А увече - игранке. До касно у ноћи чула се песма у омладинском логору. На спавање се ишло у 22 часа.

Омладински логор - празан ...док не дођу бригаде са радилишта

ВИДИК

Априлско вече светлом руби
крајеве тамноплавог свода.
Плочници сиви, крњи, груби,
од ратног војничког хода.

То старо време из предграђа,
те ниске куће паду склоне,
стара су, трошна, трула лађа
која у Саву тоне.

Тоне у Саву стари град,
накривљен на једну страну,
у ком су људи, деца и глад,
били у једном стану...

То је отишло неповратно
у књиге и у сећања даљ...
Удара као времена клатно
на другој обали маљ...

Тупо удара у новој луци...
О-о-о-рук! – и маља пад...
У радничкој се нашли руци
и тешки чекић и бели град.

Која је слика лепша, боља
испод овога плавог свода!
Снови су – народа мога воља
и правац нашег хода.

Овамо друже, обали ходи!
Као у шуми лишћа и гнезда,
толико ено тамо у води
кумове сламе и звезда.

И плови у њој фасада
и светлост Централног комитета,
улице нашег новог града,
бели прозори новог света.

.. Запљусне, прође брод,
светиљке трну за трен.
Остану само таман свод,
бригада – и сан њен.

Удара тупо у новој луци...
О-о-о-рук! – и маља пад...
Радници држе у својој руци
чекић и бели град.-

Славко Вукосављевић

Поглед на део градилишта Новог Београда. У дубини - зграде радничке колоније

ОНИ СУ РУКОВОДИЛИ ИЗГРАДЊОМ НОВОГ БЕОГРАДА

Све замашнијим и сложенијим пословима на изградњи Новог Београда руководили су: са стручне стране и у име државе то је чинила Генерална дирекција Грађевинског предузећа „Нови Београд", а са омладинске Главни штаб омладинских радних бригада. И једни и други су имали своје задатке и надлежности, али су, објективно били упућени једни на друге и непосредно сарађивали у организовању послова и свакодневно, преко шефова градилишта, односно штабова бригада подстицали и путем такмичења убрзавали квалитетно извршавање планова изградње на свим објектима.

У име Генералне дирекције:

На челу Генералне дирекције били су инж. Марко Христић, као генерални директор, и његов помоћник Батрић Јовановић, са својим службама, шефовима свих петнаест, а некада и више, градилишта и бројним стручним радницима – инжењерима, техничарима и КВ и ПКВ радницима.

ИНЖ. МАРКО ХРИСТИЋ
Генерални директор Главне дирекције
Грађевинског предузећа „Нови Београд"

Рођен је 1905. године у Обреновцу, где је завршио Основну школу, а осам разреда гимназије са великом матуром и Технички факултет – грађевински одсек у Београду (1928/29).

Државну службу започео је 1930. године у Министарству саобраћаја – Одељењу за грађење железница и у њој непрекидно радио све до 1948. године. За то време учествовао је, као шеф деонице, шеф секције и главни технички руководилац у грађењу железничких пруга: Краљево – Рашка, Велес – Прилеп, Пожаревац – Кучево, Приштина – Пећ, Устипрача – Фоча.

Време окупације провео је у Београду, до 1943. године, као инжењер Дирекције за грађење Железница. Крајем 1943. године премештен је у Параћин на нормализацију пруга Параћин – Давидовац и ту остао до краја 1944. године, до ослобођења.

Одмах по ослобођењу учествује у обнови порушене пруге Београд – Ниш, порушених мостова и тунела на релацији од Параћина до Сталаћа. На овој прузи радио је на обнављању великог гвозденог моста преко реке Мораве и тунела код Сталаћа.

По окончању радова на обнови главне пруге Београд – Ниш марта 1945. године, премештен је за шефа Секције на обнови порушеног гвозденог моста преко Дунава у Београду и пруге Београд – Панчево.

Маја 1946. године започет је рад на објектима, у чијој изградњи масовно учествује омладина: на прузи Брчко – Бановићи, инж. Христић је главни инжењер, све до њеног завршетка у јесен исте године и пуштања у саобраћај; на прузи Шамац – Сарајво 1947. године инж. Христић је опет главни инжењер, до њеног завршетка и пуштања у саобраћај, новембра исте године; на изградњи Новог Београда 1948 – 1950. године, инж. Марко Христић је генерални директор Генералне дирекције Грађевинског предузећа „Нови Београд".

Управо за његово време руковођења ударени су темељи изградње Новог Београда. Ту се смело прихватио одговорног посла и у високоградњи и успешно га обавио.

На изградњи Новог Београда, у низу техничких проблема, које је свакодневно успешно решавао, овде је вредно забележити примену специфичног начина фундирања терена за зграде Председништва владе и репрезентативног хотела, стамбених објеката и Студентског града.

Суочивши се са дотад непознатим „противником" - тереном који је склон слегању, инж. Марко Христић, заједно са осталим стручњацима, решио је да се зграда Председништва владе фундира на пијафраним шиповима дубоким седамнаест до деветнаест метара, чиме је омогућено да се за шест-седам дана подигне један спрат армирано-бетонске скелетне конструкције, а да слегања не буде ни за милиметар.

На градњи хотела примењен је јединствени начин фундирања. О томе је сам инж. Марко Христић причао:

- Ми, стручњаци, били смо пред врло сложеним задатком. На оваквом земљишту у нас се није никад градило. Стручњацима нису била позната ни слична искуства у иностранству...

- Над прорачунима смо проводили дане. И најзад, једна група, у којој је био и академик Ђорђе Лазаревић, одлучила се: за зграду Председништва постављаће се бетонски шипови и до 19 метара у дубину, а преко њих ће се поставити армиране греде и блокови од бетона. Исти систем није примењен за хотел. Ту је директно у муљу уграђен скелет са армирано-бетонским преградама испуњеним песком.

- Изградили смо један касетирани пловни објекат подељен на четири једнака дела. Уз помоћ једноставне скице, објекат је постављен у нанос муља... Почели смо да израчунавамо: колико би смело да буде оптерећење будуће зграде? Зауставили смо се на цифри од 28 милиметара. Рачунице су се показале тачним: пошто смо у сва четири дела поставили песак исте тежине коју треба да има и будућа зграда – слегање је износило до 22 милиметара! Томе смо се сви обрадовали.

На Тошином Бунару грађено је као на најбољој подлози – у темељима бетонско-армиране траке, као на „нормалном" градилишту.

Тако је репрезентативни хотел, за разлику од зграде Председништва владе, која је фундирана шиповима, подигнут на армирано-бетонској плочи.

Инж. Марко Христић био је један од ретких инжењера, који је веровао да омладина понета безграничним радним одушевљењем и гвозденом вољом за учењем, може, уз одговарајуће стручно руковођење, да гради железничке пруге, а и објекте високоградње какви су подизани на Новом Београду.

Управо, захваљујући савршеном сједињењу радног хероизма омладинаца и омладинки и знања инжењера Марка Христића и других стручњака било је могуће у кратком року изградити омладинске пруге и остваривати амбициозне планове на изградњи Новог Београда.

Ево његових сећања тих дана, напорних, а славних, на изградњи Новог Београда:

- Оне прве године изградње Новог Београда могли бисмо сматрати, заиста, херојским добом. У земљи је тих година владала велика оскудица у свему: нисмо имали довољно грађевинског материјала, ни машина, ни много чега другог. Нисмо имали довољно стручњака. Само смо ентузијазма имали напретек, а свега другог мало..

... Радило се оних година до изнемоглости, дању и ноћу, по сунцу и киши, по снегу и леду, на плус 40 и на минус 20 Целзијуса.

- У новембру 1949. на градилиште Студентског града дошле су поново београдске студентске бригаде, које су преко лета биле овде – наставља инж. Христић. – Све смо их послали на петодневне курсеве – за зидаре, армираче, бетонирце... И они су почели да раде квалификоване послове. Наступили су мразовити дани позне јесени. Температура је пала испод нуле. Почетком децембра жива се спустила на минус 20° Целзијуса.

По свим правилима морали смо прекинути радове! Али, у том случају, задатак не бисмо испунили. Били смо у дилеми: прекинути или не прекинути!

Не, нисмо прекинули! За три дана смо направили у Београду и у још десетак градова Србије 1.000 коксних пећи. Загрејали смо ваздух у просторијама Студентског града. Унутра је било ђаволски задимљено. Студенти су неуморно малтерисали. И за дивно чудо: као прави правцати мајстори. Радили су и по 12, па и по 15 часова дневно. Неки пут и више...

Тада се морало тако. Није било рокова, али се својски радило. Омладинци су запињали као никад дотад. Дневно се, на пример, истоварало по 1.000 вагона разног материјала. То је рекорд који ће се памтити. Не знам да ли сам и шта веће доживео на омладинским акцијама.

На Новом Београду је тада радила цела плејада врсних инжењера и техничара која је улагала све своје знање и огромну енергију у изградњу Новог Београда. И на Новом Београду, као раније на омладинским пругама, стопили су се у једно: ненадмашни елан омладине и стручно знање инжењера, техничара и радника...

Кад смо почињали 11. априла 1948. године на целом простору између Саве и Дунава била је мочвара, у којој су била столетна легла комараца. И личила је на уклету земљу. У тој некадашњој мочвари, на песку из Дунава и Саве, ниче велелепни град. Управо онакав каквим смо га у машти замишљали док смо га градили...

У прве новобеоградске објекте уткан је племенити зној хиљада и хиљада младих сељака, радника, ђака и студената. Уткано је знање и несебично залагање стотина и стотина квалификованих радника и инжењера, узидане су многе и многе непроспаване и брижне ноћи неуморних градитеља...

Тако је говорио инж. Марко Христић. А о њему смо слушали од његових најближих сарадника и свих стручњака са којима је сарађивао да је био инжењер „изванредне техничке ерудиције, велики познавалац грађења железничких пруга на сваком терену, ненадмашни ентузијаст. Као такав огромно је допринео победама омладинских бригада на првим омладинским пругама. На завршетку тих објеката Марко Христић је двапут узастопце одликован Орденом рада са црвеном заставом, у време кад ни тридесет људи у земљи нису имали то одликовање. Касније је још једном одликован тим орденом“ (Батрић Јовановић).

Тај врхунски професионалац - сећају се градитељи омладинских пруга и Новог Београда - имао је стручни, али и родитељски однос према омладини. И када некоме у понечему треба да замери и приговори, то чини добронамерно и објективно. Једна, заиста, широка личност - кратко је резиме њихове оцене.

Године 1952. инж. Христић ће отићи у „Тунелоградњу“, специјализовано предузеће за изградњу железничких, путних и хидротунела, као и свих подземних радова. У том предузећу седам година обављаће дужност техничког директора а од 1959. године и генералног директора.

А „Тунелоградња“, као и њен „први човек“, налазиће се у готово свим крајевима наше земље: у градњи хидроелектрана „Кокин брод“, „Сплит“, „Дубровник“, „Требишњица“, хидроелектранама у Босни и Македонији, на изградњи свих колектора на Новом Београду...

Инж. Марко Христић (лево) прима признање

Више од четврт века инж. Марко Христић је свим својим бићем градио и градиће крупне саобраћајне и друге објекте широм наше земље. У њих ће тај талентовани, мудри и надасве пожртвовани неимар, уграђивати, несебично, део по део себе. И зато ће прерано завршити свој живот. Али, остало је његово дело. И сећање „сабораца“ у изградњи земље као о племенитом и дивном човеку и великом стручњаку, коме је припало једно од почасних места међу нашим великим градитељима и прегаоцима.

За свој вишегодишњи стваралачки, градитељски рад, инж. Марко Христић добио је низ признања, међу којима:

Орден Светог Саве Краљевине Југославије, на предлог министра саобраћаја 1936. године; *Орден рада I реда* – за изградњу пруге Брчко-Бановић 1946. године, као главни инжењер; *Орден рада I реда* – за изградњу пруге Шамац – Сарајево 1947. године, као главни инжењер; *Орден Републике са сребрним венцем*; *Похвала Генералне дирекције Грађевинског предузећа „Нови Београд“*, као признање за изванредно пожртвовање и залагање у радовима на изградњи Новог Београда; *Јубиларну спомeницу Градског одбора Народног фронта Србије за Београд*, за нарочито показане заслуге у раду на обнови и изградњи Београда 1947-1949. године (1949); *Спомен плакету Града Београда* поводом 20-годишњице ослобођења Београда у периоду од 1944-1964. године; *Диплому Скупштине града Београда*; *Спомен плакету града Београда*, поводом 25-годишњице ослобођења Београда, у знак признања за рад и залагање на развоју Београда у периоду од 1944-1969. године (1969).

БАТРИЋ ЈОВАНОВИЋ
Помоћник генералног директора
предузећа „Нови Београд"

Рођен је 1922. године у Морачи (Црна Гора). Гимназију је завршио у Пећи 1940, а затим започео студије права на Београдском универзитету, које је прекинуо априлски рат, фашистичка окупација и распарчавање Југославије 1941. године. Учесник је у Народно-ослободилачком рату и носилац је Партизанске споменице 1941.

На изградњи Новог Београда Батрић Јовановић је био помоћник Генералног директора предузећа „Нови Београд", од почетка изградње, па све до завршетка прве фазе радова, 1950. године.

Пре тога, учествовао је на изградњи пруге Брчко-Бановићи, као члан Главног штаба, и Омладинске пруге Шамац – Сарајево, као командант Главног штаба омладинских радних бригада.

Овде, на Новом Београду, даноноћно бди над извршењем претходно и до детаља разрађених годишњих, месечних и декадних планова за поједине објекте и градилиште у целини. Скоро свакодневно брине о снабдевању градилишта потребним алатом, грађевинским машинама и материјалом. Кадрови, а нарочито стручни, били су му посебна преокупација. И каже:

„Знало се да ће ова врста радова – висока градња – за разлику од оних на изградњи пруга, поред несумњивог полета и очекиваног пожртвовања омладине, захтевати не само једну, заиста, савршену организацију на објектима високе градње, него и преко потребан стручни кадар, пре свих, врсних зидара, тесара и армирача. А њих, нарочито зидара, није било довољно. Упорно смо их тражили са стране, а онда смо били принуђени да их сами стварамо, избором из редова најбољих омладинаца и њиховим обучавањем на кратким курсевима.

Некад се то морало чинити, такорећи, у ходу, напоредо са радом на објектима. На примјер, када је појачан темпо радова на Студентском граду, извели смо у оно време нужан потез – да поново, пред саму зиму, доведемо студентске бригаде, јер је извршење годишњег плана каснило. Из њихових редова одабрали смо и брзо обучили екипе и појединце, који су, такмичећи се, омалтерисали велике површине зидова. А ми смо их све то време грејали са преко 1.000 малих отворених коксних пећи, чију смо израду и куповину обезбиједили у неколиким радионицама у Београду и у другим мјестима.

Био сам на Мајевици, Врандуку, Лашви – великим градилиштима на омладинским пругама Брчко-Бановићи и Шамац – Сарајево, али већег елана од овог на Новом Београду нисам видео.

Једно непоновљиво вријеме, које би данас било анахронизам par exelance. Па, ипак, налазило се могућности да се води рачуна о квалитету, онолико колико су дозвољавали услови и рокови градње.

И ова акција, као и оне на омладинским пругама, била је својеврсна школа за њене учеснике. Сам процес рада на градилилшту, армирање, тесарски и бетонерски радови, курсеви за ове и друге занате, клубови Народне технике – све смо то подржавали и помагали – допринели су подизању техничке културе омладине...

После омладинских радних акција Батрић Јовановић био је високи функционер Савезне владе, амбасадор СФРЈ у Унеско-у и делегат, односно народни посланик Скупштине Србије и Југославије.

Добитник је многих признања, међу којима Ордена рада са црвеном заставом на прузи Брчко - Бановићи, Ордена заслуга за народ I реда на прузи Шамац - Сарајево, Ордена братства-јединства I реда на изградњи Новог Београда, Ордена Републике за залагање и резултате постигнуте на изградњи аеродрома на територији Југославије.

Плодан је писац публикација о савременим темама.

ГЛАВНИ ШТАБОВИ ОМЛАДИНСКИХ РАДНИХ БРИГАДА

Радом омладинских бригада руководили су главни штабови у саставу:

У 1948. години – командант Слободан Босиљчић, а првих месеци Божидар Михаиловић, заменик команданта Света Папић, руководилац агитације и пропаганде Жика Лакић, кадровик Антон Колар, руководилац фискултуре Стеван Миксић, руководилац предвојничке обуке капетан Коста Стојановић;

Главни штаб омладинских бригада из 1949. године. С леве стране Мија Јовановић и Ђуро Совиљ, а с десне Јанко Кликовац и Воја Црњански. У средини командант Слободан Босиљчић

У 1949. години – командант Слободан Босиљчић, заменик команданта Воја Црњански, руководилац агитације и пропаганде, Јанко Кликовац, кадровик Ђура Совиљ, руководилац фискултуре Мија Јовановић;

Главни штаб омладинксих радних бригада, 1948. У првом реду, у средини, командант Слободан Босиљчић, са инструкторима

У 1950. години – командант Мирољуб – Мија Лазаревић, заменик команданта Воја Црњански, руководилац агитације и пропаганде Љубица Радојковић-Миликић, кадровик Стеван Ђорђевић, руководилац фискултуре Радослав Берић.

Главни штаб је за сваку годину, пре почетка акције, именован од Централног већа Народне омладине Југославије. Његов задатак је био да, заједно са Генералном дирекцијом, прихватају бригаде, које су стизале по сменама, размештају их по логорима и свакодневно распоређују по градилиштима. А заједно са штабовима логора, да организују веома разноврстан и богат културно-просветни и спортски живот са омладином.

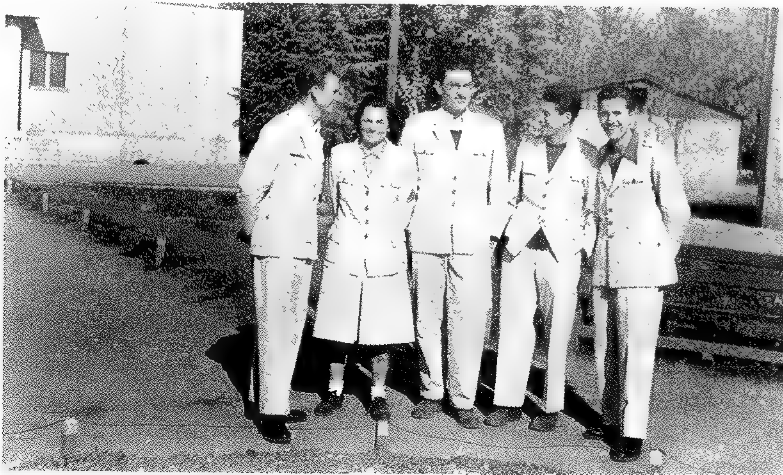

Главни штаб омладинских бригада из 1950. У средини командант Мирољуб - Мија Лазаревић; десно од њега Љубица Радојковић-Миликић и Стеван Ђорђевић, а лево Воја Црњански и Радослав Берић

Од 1949. године, с обзиром на све већи број бригада, јачала је улога штабова логора. У почетку они су се бавили само организовањем живота у логору, а затим све више су се укључивали и у проблеме градилишта и других секција живота и рада омладинских бригада. Штабовима логора и одељења Главног штаба, Централно веће Народне омладине доделио је 50 омладинских руководилаца са курса одржаног преко зиме 1948/49. године.

Током целе прве фазе изградње Новог Београда 1948-1950. године руководећи актив – људи из Дирекције предузећа, чланови Главног штаба омладинских радних бригада, чланови Партијског комитета, били су, такорећи, на ногама.

Због сложености задатака изградње, проблема који су се појављивали, скоро свакодневни рад овог актива текао је по нивоима, и то:

Најпре би бригадна конференција „претресала“ рад протеклог дана и план за наредни... Потом би на састанку актива СКОЈ-а анализиран рад и стање у бригади и држање скојеваца; држање и резултати других омладинаца, који би могли бити примљени у чланство Савеза комунистичке омладине. Следио би онда партијски састанак, на коме су о сличним питањима расправљали комунисти, па састанак штабова бригада, штаба логора и на крају, касно у ноћи, састанак Партијског комитета. Ујутру су сви они устајали рано. Спавало се врло мало. Тај руководећи актив није знао за одмор и за забаву, већ само за посао, посао и посао. Били су то дани великих напора...

Главни штаб омладинских бригада, са инструкторима, 1950. године. У трећем реду стоји, у средини, командант Лазаревић

Бригадом је непосредно руководио штаб бригаде, од чијег је састава, квалитета и искуства зависио, највећим делом, успех бригаде на свим пољима, почев од организације рада на градилишту, па до културно-просветног и спортског живота. За чланове штабова бригада, пре доласка сваке смене, одржавани су краћи семинари са предавањима о карактеру и значају омладинске радне акције на изградњи Новог Београда, о Правилнику омладинских радних бригада, о основним проблемима у грађевинарству, наравно, и о припреми будућих бригадиста за ову акцију.

Од 1949. године Генерална дирекција Грађевинског предузећа „Нови Београд“ непосредно је сарађивала са Повереништвом грађевина и Повереништвом за комуналне послове Извршног одбора Народног одбора Београда, који су имали одређене законске ингеренције и у области изградње Новог Београда.

СЛОБОДАН БОСИЉЧИЋ

Командант Главног штаба омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда у 1948. и 1949. години

Рођен је на Илиџи (Сарајево) 1921. године. После завршетка гимназије у Сарајеву полази на студије права у Београду 1940. године.

За време Народно-ослободилачког рата био је политички комесар партизанских чета на Игману и Требевићу 1941. и 1942. године, а 1944. комесар батаљона.

Носилац је Партизанске споменице 1941.

После ослобођења земље био је члан Српског комитета КПЈ Бор – Зајечар, секретар Окружног комитета СКОЈ-а за Тимочку крајину 1945. године. На првој омладинској радној акцији – сечи дрва на Црном врху, у зиму 1945. године – био је командант Штаба ове акције.

О омладинској радној акцији на изградњи Новог Београда Слободан Босиљчић каже:

„...Када су, 11. априла, сада већ давне 1948. године, око 5.000 бригадиста из целе Југославије, сврстаних у 250 бригада, стигли на леву обалу Саве да граде нови град – није их збунио непрегледни песак. Већ сутрадан, пребачена је предвиђена норма. Рекао бих да је то личило на борбу природе и цивилизације, односно младости наоружане патриотизмом и чврстим решењем да извојује победу...

Да бисмо уопште започели изградњу Новог Београда, прво смо морали да се изборимо са непроходним тереном – мочварним земљиштем. Тоне и тоне песка посуте су како би радови уопште могли да почну.

Око 200 хиљада бригадиста, распоређених у око 1.000 бригада било је смештено у дрвене бараке. Биле су ту бригаде сеоске омладине, средњошколске и студентске, „Народне милиције", жена, инвалида...

Бригадисте су нарочито радовали сусрети са Титом и сазнање да је он добро упућен у дешавања на овом градилишту... Неизмерно нас је обрадовао позив да представници градитеља Новог Београда буду његови гости на ручку 1. јануара 1949. године...

Једну појединост из тог сусрета ћу увек памтити. У тим тешким временима, након Резолуције Информбироа, Тито је рекао да не може да изгуби веру у социјализам и у Совјетски Савез. Нама је то тада изгледало необично, али много година касније, схватио сам да је то истина о вредности која је трајна...

Нисмо знали како ће тај нови град, у ствари, да изгледа, али је свако од нас имао своју визију у којој су доминирали широки булевари, са много светлости, богати излози... Од првог дана, на градилиштима сви су желели да утисну свој печат будућем граду. Зато и није чудно што је више од половине бригадира проглашено ударницима, или су заслужили похвале.

Када упоредим Нови Београд са тим маштањима, не могу а да не кажем да је лепши него што смо га замишљали. Има он и много бетона, високих солитера и блештавила, али ни природа није изгубила своје место. Додуше, промењена је и првобитна концепција његове изградње...

Градилиште Новог Београда било је и ковачница југословенства и најбољих људских вредности – оних чији рок не истиче. Другарство и култ рада су били на првом месту. Бити ленштина на градилишту Новог Београда значило је највећу срамоту. Код другова који су градили Нови Београд те вредности су и данас на првом месту..."

После ове радне акције Слободан Босиљчић је био председник Општине Бор, члан Републичке конференције ССРН, новинар „Политике" и главни уредник Радио Београда, члан Извршног већа (Владе) Србије као секретар (министар) за информације. Обављао је и дужност председника Савеза спортова Србије и Бициклистичког савеза Југославије.

Добитник је више ордена и других признања, међу којима Ордена заслуге за народ I и II реда, Ордена братства и јединства, Ордена рада I реда, Плакете Општине Нови Београд, поводом 60. годишњице изградње Новог Београд.

Објавио је око 1.230 чланака и других радова, од чега као аутор и коаутор 29 књига, већином из историјске публицистике.

МИРОЉУБ – МИЈА ЛАЗАРЕВИЋ

Командант Главног Штаба омладинских радних бригада 1950. године

Рођен је у Пожаревцу 1926. године, где је завршио основну школу, гимназију је похађао у Нишу и Пожаревцу, а Економски факултет завршио у Београду.

Учесник је НОБ. Члан СКОЈ-а постао је још 1941. године. За време окупације и илегалног рада у кући његовог оца илегално је радила скривена партијска техника. У њој је, на шапирографу, умножаван Комунистички манифест (кога су Мија и његов брат претходно руком преписали), у само 50 примерака, једино издање у окупираној Србији; затим, *Умовање здравог разума* Васе Пелагића, *Материјалистичко схватање историје*; говор Стаљина на прослави дана Октобарске револуције, одржане у Москви 1943. године. Све те књиге носиле су ознаку Библиотека *Комсомолац*. Ова јединствена штампарија није откривена у време окупације, али је Мија Лазаревић осумњичен као припадник НОП-а, затворен и мучен у ћелији Гестапо-а у Пожаревцу, 1944. године. Старијег брата су му стрељали почетком те године.

Одмах после ослобођења земље постао је секретар Месног комитета СКОЈ-а и Месног комитета Партије, затим секретар Среског комитета СКОЈ-а и члан Среског комитета КПЈ.

Једно време био је и на дужности секретара Народног одбора Општине Пожаревац. Крајем 1945. године прешао је на рад у Окружни комитет СКОЈ-а, и био секретар овог руководства.

Учествовао је на изградњи омладинске пруге Шамац – Сарајево, 1947. године, као члан Штаба IX секције, са седиштем у Високом. По повратку у Београд радио је у Агитпропу ЦВ НОЈ.

На изградњу Новог Београда долази 1950. године као командант Главног штаба омладинских радних бригада.

Његови најближи сарадници у Главном штабу, а и бројни градитељи Новог Београда са којима се у раду сретао, сећају га се као скромног и ненаметљивог, вредног и одговорног руководиоца, успешног команданта Главног штаба омладинских бригада на овој великој радној акцији. А имао је непуних 24 године када је постављен на ову дужност.

Као руководилац Мија је међу сарадницима неговао, а и шире, другарске односе и својом појавом и разборитошћу, више личним примером а мање наредбодавно, стварао праву радну атмосферу у своме окружењу, подстицао људе на залагање, на одговоран однос према раду и обавезама.

На митинзима, са мало речи, али снажно, као руководилац и човек, велику захвалност и признање младим градитељима за њихово залагање и пожртвовање, за вредне резултате које су постизали.

Акција на изградњи Новог Београда остала је у његовој најлепшој успомени:

„Та наша омладина, као гесла, држала се три основне ствари: пожртвовања, искреног другарства и песме, као верног пратиоца тих њених прегнућа - каже данас Мија Лазаревић.

...Ми смо 1950. године, заједно са стручним радницима, наставили, може се рећи, довршавали изградњу највећих објеката започетих 1948. и 1949. године – палате Председништва владе и репрезентативног хотела, стамбеног насеља на Тошином Бунару, Студентског града, као и још тридесетак објеката на разним локацијама у старом Београду...

Мора се, ипак, признати да је нама, за разлику од руководстава из 1948. и 1948. године, тада олакшавало посао то што смо у 1950. години, трећој години масовне и интензивне изградње Новог Београда, затекли и користили једну већ уходану организацију радова, што се није, као раније, чекало на потпуну разраду пројеката и планова градње, на писање радних налога. Појачана је и механизација. Постојале су могућности за остварење најразноврснијих програма просветно-културног и спортског живота омладине...

Једина већа тешкоћа у односу на претходне две године била је у томе што смо морали организовати, пратити и усмеравати рад омладинских бригада, не само на радилиштима Новог Београда, него и на још тридесетак мањих и већих објеката у старом Београду... Али, све се то успешно савлађивало, управо захваљујући радној дисциплини, младалачком полету и пожртвовању омладинских бригада, као и сложним и вредним екипама и појединцима из Главног штаба...“

После ове акције, од краја 1950. до октобра 1952, Мија Лазаревић је био на дужности секретара Општинског комитета КПЈ у Пожаревцу.

Онда је поново дошао у Београд, у новинску кућу „Политика“, где је, од октобра 1952. до јула 1985. године, био новинар, а затим 1966. постао је заменик директора; у периоду 1971-1975. године био је директор, а од 1975. до пензионисања 1985. године, заменик директора ове новинске куће.

Био је члан Председништва Главног одбора и члан и Извршног одбора Републичке конференције ССРН, члан Градског комитета Савеза комуниста Београда. Обављао је и дужност председника Удружења издавача новина Југославије.

Одликован је Орденом Братства и јединства I и II реда, Медаљом заслуга за народ, Орденом заслуге за народ и Орденом рада са сребрним венцем.

ВОЈИН – ВОЈА ЦРЊАНСКИ

Командант Штаба омладинских бригада 1947. године на припреми радне акције и заменик команданта Главног штаба у 1949. и 1950. години

Рођен је у Српском Итебеју, у Војводини, 1926. године. Основну школу, гимназију и Факултет политичких наука завршио је у Београду. Био је члан руководстава Народне омладине и КПС у Београду.

У јесен 1947. дошао је на Нови Београд као командант Штаба првих омладинских бригада, које су обављале нужне припремне радове за почетак велике акције на изградњи Новог Београда, 11. априла 1948. године.

У веома неповољним временским и другим условима, али захваљујући пожртвовању омладине, сврстане у свега пет омладинских бригада, а и организаторским способностима команданта Штаба Воје Црњанског, успешно су обављени најважнији задаци на припреми градилишта, изградњи барака и осталих објеката за смештај и живот више хиљада бригадиста, који ће првих дана априла 1948. године стићи на изградњу Новог Београда.

Година 1947.

„Радило се тешко, оскудно, неопремљено - говорио је Воја Црњански. - Вагонети с тек извађеним мокрим песком гурани су уз стрми насип. И ми у Штабу омладинских радних бригада и Дирекција предузећа покушавали смо да набавимо мале локомотиве за извлачење ових вагонета, али нам то није пошло за руком...

Тито је те јесени чак четири пута обилазио ово градилиште. На једном обиласку видео је како омладинци, са напором, гурају вагонете. После два дана стигле су две локомотиве...

Сећам се Тито стоји на насипу и гледа тај пространи терен покривен песком и неуједначеном кржљавом вегетацијом, пуст и делимично мочваран, тек поремећен радилиштима, која су ницала, и визионарски рече:

„Биће овај Београд лијеп град. Међу најљепшим у Европи...“

У 1949-1950. години Воја Црњански биће заменик команданта Главног штаба Омладинских бригада. Сваког дана по 16 сати ићи ће са градилишта на градилиште, сам или са члановима Главног штаба и Управе Предузећа „Нови Београд“, ради подстицања такмичења и решавања искрслих проблема, а до касно у ноћ, опет сам или са командантом Главног штаба, одлазио је у омладинске логоре да се непосредно увери да ли је све у реду у погледу услова живота и здравља бригадиста.

Стално у покрету. Ништа не прима хладно. На све реагује пуном снагом. И кад осуђује и кад хвали. Осетљив на неправде.

Ретко је стизао да се одмори и наспава. Чак и није умео да спава. Кад би понекад и заспао нису могли да га пробуде. Просто, сагорео је од те своје несавладиве енергије.

Људи са којима је радио, команданти бригада и бројни градитељи Новог Београда, упамтили су га као веома вредног и пожртвованог члана руководства, а надасве као доброг и искреног друга, кога су красиле најлепше људске особине.

Такав ће бити и на пословима који му буду поверавани после ове акције – у Скупштини Града Београда, у Дирекцији за изградњу Београда, у Синдикату грађевинара...

Био је саветник за инвестиције у Скупштини Града – само по звању функционер. Иначе, „градилиште је била његова адреса, инжењери и радници – његове странке, а грађевина једини предмет његовог интересовања".

Оставиће Воја Црњански неизбрисиве трагове у свим великим грађевинским подухватима у Београду. Довољно је поменути само неке од њих: изградња Новог Београда, Београдског сајма, Аутопута кроз Београд, „Газеле", Београдског железничког чвора, тунела и пешачких подземних пролаза, и др. На овим последњим радовима био је главни координатор и саветник градоначелника Бранка Пешића. Заиста, много за један људски живот!

Био је прави, велики оперативац. „Мали човек великог људског срца и огромне радне енергије" - тако су о њему говорили људи са којима је радио, старији од њега по функцији, а и млађи, „потчињени".

И шта би друго и могли да кажу о човеку који је читав свој радни век провео у првим редовима градитеља Београда.

А о свом животу и здрављу није водио рачуна. У познато, златно доба Београда, када су завршавани једни, а почињали или планирали нови градитељски подухвати, градоначелник Бранко Пешић је, по сећању његових сарадника, једном рекао: „Причекајте са метроом док Воја оздрави".

На жалост, ни један ни други нису оздравили. Београд је рано остао без два незаменљива прегаоца. Али, остала су њихова дела да сведоче о једној великој љубави за свој град, за Београд.

Воја Црњански је носилац више ударничких значки са омладинских радних акција, касније и одликовања, а поводом 30-годишњице ослобођења Београда, 1974. године, добио је Спомен плакету Града Београда као признање за рад и залагање на изградњи Београда...

ДНЕВНИ РАСПОРЕД ЖИВОТА И РАДА ОМЛАДИНСКИХ БРИГАДА

Живот и рад омладине на радним акцијама регулисан је Правилником, који је донело Централно веће Народне омладине Југославије. По њему дневни распоред живота и рада бригаде текао је овако:

После устајања у 5 часова, у наредних 10 минута је трајала јутарња гимнастика, а током даљих 80 минута бригада која ради у првој смени би се умила, подигла заставу, доручковала и изашла на радилиште. Рад је почињао у 6, а завршавао се у 13 часова. У 10 часова био је одмор од 20 минута, искоришћен за ужину. Од 13 до 14 часова бригада се враћала у логор, умивала се и до 15 часова ручала, а затим је имала одмор. Од 17 до 17,45 часова два пута недељно одржавала се предвојничка обука, а у друга два дана часови фискултуре. Време од 18 до 19 часова намењено је предавањима, политичким информацијама, бригадним конференцијама. У то време, као и у два слободна дана, од 17 часова, радили су хорови, дилетантске секције, фолклорне групе, читала се штампа или су то време омладинци користили по сопственој жељи. Аналфабетски течајеви радили су свакодневно по један сат.

Време од 19 до 20 часова предвиђено је за читање дневне заповести, спуштање заставе, вечеру, а затим до 22 часа била је биоскопска представа, једном у 10 дана или позоришна, једном у 15 дана. То време користило се и за „логорске ватре", приредбе, забавне вечери, игранке...

На овој акцији свакодневно је вођена брига о здрављу бригадиста. Тежиште је било на превентиви, како би се, у условима концентрације великог броја људи на малом простору, обезбедили хигијенски услови живота и рада, како би се предупредиле појаве епидемија или заразних болести. У томе се потпуно успело. Јер, за све четири године на овој акцији није било ни једне појаве заразних болести.

У два пријемна центра, од којих је превентива и почињала, обављана је тзв. санитарна обрада: основно купање, девашираље, вакцинисање против трбушног тифуса и детаљни преглед бригадиста. У сваком логору постојало је купатило, а на Тошином Бунару – централно, са модерним уређајима.

План гостовања уметничких група и ансамбала на радним акцијама

Руководство Народне омладине и одговарајућа министарства сачињавали су оквирни план гостовања уметничких група и ансамбала на радним акцијама.

Предвиђено је да НР Србија обезбеди пет уметничких екипа месечно у периоду од осам месеци (од априла до октобра), што је значило да ова република упути 25 уметничких екипа градитељима Београда и Аутопута.

Уметници би стизали „на терен" 1. и 15. у месецу. На градилиштима би се задржавали по 10 дана.

Уметничке екипе биле би састављене од једне драмске и четири комбиноване групе (дупли октети, редуцирани хорови, фолклорне групе, мали оркестри, народни певачи, рецитатори).

Програми би били комбиновани актовкама, рецитацијама и музичким тачкама.

Једанаест градилишта на изградњи Новог Београда

Омладинске бригаде радиле су на 11 градилишта:
Градилиште I – зграда Дома ученика у привреди и циглана;
Градилиште II – побијање шипова за зграду Председништва владе;
Градилиште III – изградња колосека, путева, улица у Тошином Бунару;
Градилиште IV – изградња обалоутврде Дунава;
Градилиште V – канализациони и водоводни радови у Тошином Бунару;
Градилиште VI – стамбено насеље;
Градилиште VII – зграда Председништва владе;
Градилиште VIII – зграда Хотела;
Градилиште IX – стамбене зграде;
Градилиште X – стамбена зграда на Обилићевом венцу у Београду;
Градилиште XI – кречане у источној Србији и багери.

ЈУРИШ НА МОЧВАРУ И ПЕСАК

Први резултати рада на градилиштима

После завршених припремних радова и њиховог свечаног отварања, радне бригаде „заузеле су своја места“ на појединим радилиштима. За кратко време, у заједници са стручним радницима, оне су постигле прве резултате:

На Градилишту VII потпуно је завршена 21 барака за становање, три кухиње, три трпезарије, две амбуланте... На Градилишту XI оспособљено је за становање једанаест барака, три трпезарије, једна кухиња. На изградњи радничких станова ископано је 500 кубика земље, озидано зидова 1.300 кубика, насуто земље 150 кубика и избетонирано греда 60 кубика. Испитивање терена на радилишту II извршено је у дужини од 45 метара. Побијено је око 40 комада шипова и довезено доста грађевинског материјала. На Градилишту I, које обу-

Бригада одлази на градилиште

хвата уређење радничких станова, мензе, синдикалног дома и осталих потреба градилишта, до сада је омалтерисано зидова 2.500 квадратних метара, изграђено кровова 200 кубних метара, патосано 600 квадратних метара и ископано земље 400 кубних метара. На Градилишту III, на постављању индустријског колосека и изградњи путева је припремљен сав потребни материјал. Са пута Београд – Земун дигнут је горњи слој и ради се на његовом преуређењу. До 13. априла на Градилишту XV обављени су сви радови на увођењу водовода у омладински логор. Такође, обављене су и припреме на бушењу бунара. На Градилишту XII на Бежанијској коси отпочело је ископавање хумуса, а његово транспортовање на радилишта почеће кад се оспособе индустријски колосеци и повежу сви објекти. Радилиште XIII припремило је камен и остали материјал за утврђење обале Дунава и израду насипа.

Поред обављених радова на појединим радилиштима, набављено је и пребачено у Нови Београд, од 1. до 10. априла, туцаника 32 вагона, шљунка 61 вагон и шест шлепова, делова за дрвене бараке 11 вагона, креча негашеног четири вагона, железничких прагова 10 вагона, камена крупног 20 вагона, дрвета за гориво седам вагона, држаља за алат три вагона, млевеног камена шест вагона, црепа шест вагона и угља за погон машина 13 вагона.

У овој, 1948. години, плански задатак градитеља Новог Београда био је замашан. Поред великих припремних радова на изградњи радничке и омладинске колоније, где ће становати десетине хиљада градитеља Новог Београда,

Копање брда на Бежанијској коси и пребацивање земље вагонетима до појединих радилишта

изградње великог броја прилазних путева и индустријског колосека, као и просторија за радионице – ове године требало је ставити под кров зграду Председништва владе и државни хотел, насути око 1.400.000 кубних метара дунавског песка на сектору зграде Председништва владе и хотела, насути земљом 700.000 кубних метара и изградити 2.800 метара обалоутврде, пошумити 50 хектара терена и друго.

На крају прве декаде Главни штаб омладинских радних бригада прогласио је ударним неколике бригаде:

Драгачевска - први носилац прелазне заставице

На свечаном митингу, који је отворио Гојко Пејовић, командант омладинског логора „Милован Миловановић – Луне“, а затим изнео успехе прве Драгачевске бригаде, у име Грађевинског предузећа „Нови Београд“, Прву драгачевску поздравио је руководилац градилишта I инжењер Милић. После њега, командант Главног штаба омладинских радних бригада Божидар Михајловић говорио је о значају првих успеха на изградњи Новог Београда и рекао:

„Главни штаб је пратио рад свих бригада и, узимајући у обзир све радове, како на радилиштима, тако и у самом логору, донео је одлуку да се десетодневна прелазна заставица додели нашој најбољој бригади, нашој првој ударној бригади, Првој драгачевској..."

Примајући прелазну заставицу Главног штаба, командант Прве драгачевске бригаде, Стојан Божанић, захвалио се бригадистима своје бригаде на залагању у раду и у име Прве драгачевске бригаде позвао све омладинске бригаде на десетодневно такмичење, у знаку припрема за прославу Првог маја.

Радови на исушивању терена за будуће градилиште

Од Драгачевске прелазну заставицу преузела Зрењанинско-бегејска бригада

Убрзо потом, уследило је друго проглашење нових ударних бригада. На митингу, 4. маја, у логору „Милован Миловановић – Луне", саопштена је Одлука Главног штаба омладинских радних бригада, којом су за ударне проглашене: Зрењанинско-бегејска, као најбоља, Румско-шидско-митровачка и Славонско-бродска, а похваљене су: Широко-бријешка, Босанско-петровачка и Зидарска омладинска радна бригада. Десетодневну прелазну заставицу Главног штаба освојила је Зрењанинско-бегејска бригада као најбоља у такмичењу од 20. до 30. априла 1948. године.

У име Главног штаба бригадисте је поздравио Жика Лазић. Пошто је изнео разлоге због којих су бригаде проглашене ударним, односно похваљене, он је рекао да је „било тешко одредити коме ће се предати заставица, јер су све бригаде показале велики полет у раду и имале добре резултате. Ипак, заставица је додељена Зрењанинско-бегејској, као најбољој бригади".

После тога, командант прве ударне Драгачевске бригаде предао је заставицу команданту Зрењанинско-бегејске бригаде.

- Трудићемо се да чувамо заставицу и да је задржимо и приликом идућег проглашења ударних бригада – одговорио је командант Зрењанинско-бегејске ударне бригаде.

Зрењанинско-бегејска бригада је ископала, транспортовала и испланирала 7.440 кубика земље, уместо предвиђених 5.223, и тиме испунила норму са 148,5 одсто. У току такмичења на рад је излазило просечно 93 одсто бригадиста. На транспортовању цигле и утовару и истовару песка норма је извршена са 142,5 одсто. У фискултурном раду ова бригада постигла је најбоље резултате од свих осталих бригада. У културно-просветном раду бригада је, такође, дала добре резултате. Уместо предвиђених четири аналфабетска часа недељно, бригада их је имала сваког дана. Од 220 књига, 120 се налази на читању у бригади. Бригада је показала уједначеност у раду, радни елан и добру организацију посла на радилишту.

Бригадисти поздрављају нове ударне бригаде

„Сремска норма"

Већ пуних 30 дана омладина Румско-шидско-митровачке бригаде улаже све снаге и сав младалачки полет да би освојила десетодневну прелазну заставицу Главног штаба. Око 2.000.000 цигала, које су прошле кроз руке Сремаца, 698 кубних метара пренетог малтера, као и 756 кубних метара ископаног темеља, дају најбољу оцену о залагању омладинаца. За овакав рад бригада је проглашена ударном.

Само од 20. до 30. априла она је пребацила норму за 100 одсто. А када је донета одлука о проглашењу бригаде за ударну, омладинци су себи ставили у задатак да и ту норму пребаце. Пребачену норму 100 одсто назвали су „сремска норма“ и избацили паролу: *У борбу за пребацивање сремске норме*. Од тада норма се пребацује за 110 одсто.

За овакве резултате није било довољно само улагати максимум физичке снаге, него је било потребно и радно искуство и подстаћи омладину на размишљање - како пронаћи нове облике и начин рада. Тако су омладинци Бора Драгишић и Никола Малобабић, копајући темеље, констатовали да ће више урадити ако ставе узенгије на ашове и ако обојица копају истовремено, идући један према другом. Када се саставе, обојица узимају лопате и избацују земљу напоље. Оваквим начином рада они су избегли губљење времена. Овај начин рада прихватили су и остали бригадисти. Тако Бранко Новић, Милан Живић, Љубо Дајмановић, Цвеја Мазуренко и многи други већ редовно на копању темеља пребацују норму за 90 – 100 одсто.

Разни радови са циглом, такође, захтевају да се размишља о томе како да се што више уради. Тако се приликом утовара цигле у вагонете показао спорим начин ланчаног рада. Омладинци су, зато, почели да слажу себи на руке 10-15 комада и да их на рукама преносе до вагонета. Овакав начин утовара учинио је пребацивање норме за 160-190 одсто.

Почетни недостаци у раду као последица недовољног обима припрема

Као последица недовољног обима припрема, на самом почетку изградње испољили су се многи недостаци: није било довољно квалификованог кадра, иако је са омладинских пруга дошло 132 машиниста - булдожераца, 270 грађевинских техничара, надзорника, цртача, магационера и финансијских манипуланата, као и 257 зидара и тесара; градилишта нису била довољно разрађена; недостајали су алат и механизација; нису постојали за све објекте и радилишта разрађени планови, па је радна снага слабо искоришћена, на појединим местима било је више гужве него рада.

Морало се, најпре, урадити оно што није обављено у припремном периоду: извести девијацију пута у дужини од 180 метара, положити мрежу индустријског колосека за довоз грађевинског материјала од позајмишта Тошин Бунар и Дунава до осталих градилишта, да би се на њима развио рад.

За кратко време цео простор између Београда и Земуна био је испресецан индустријским и дековиљским колосецима, великом брзином насипан је терен на градилишту Председништва владе и Хотела, грађени су прилазни путеви, набављене нове велике количине материјала, убрзана је израда планова, сазидани су станови за 3.000 радника, дрвене и зидане бараке за 215.000 омладинаца. Ипак, оперативни план изградње у априлу испуњен је са свега 65 одсто, а подбачаја ће бити и у мају и јуну (80 одсто).

Због недостатка стручњака и квалификованих радника, а и због незавршених планова, стално се водила борба да се на време добијају радни налози. А то је била „основна карика: да свака бригада, свака чета, сваки појединац зна шта треба следећег дана, следеће седмице да уради“. Свакодневне четне и бригадне конференције расправљале су о томе шта је бригада постигла, са колико процената је извршила план. И скојевски и партијски састанци

разматрали су проблеме које је требало решавати да се са што више успеха изврши план.

У Зрењанинско-бегејској бригади, једној од најбољих из прве групе I смене, сваки бригадист знао је своју дневну обавезу и како ју је извршио. Пожешка бригада из друге групе I смене, иако је радила разбијена на 13 разних места, успела је да освоји заставицу Главног штаба у првој декади јуна, у првом реду зато што су чланови штаба бригаде и командири чета сваке вечери обилазили радна места за која су били задужени, да се упознају са послом који тре-

Снимање ради припреме за нивелацију терена

ба обавити, а ујутру, опет, први одлазили на радилиште. Тако, кад омладинци дођу, чека их распоређен посао, са којим се за неколико минута упознају вође група. И одмах почиње рад. Ето објашњења зашто је у тој бригади већ у првој декади норма пребачена за 102 процента. Иначе, бригада је била подељена на групе од 3 до 5 омладинаца. За шест радних сати једна група пребацивала је 38 кубика песка на даљину од 12 метара.

Први пролећни крос

На дан 18. априла одржан је први пролећни крос на градилишту Новог Београда. У 7,15 часова бригаде су дошле на одређена места, где је почело отварање кроса, који су отворили команданти логора. Делегати Главног штаба говорили су о значају кроса. Затим су све бригаде отишле на своја стартна места, па је крос почео тачно у 8, а завршио се у 9,15 часова.Најбоља бригада, која је стопроцентно учествовала у кросу, била је Зрењанинско-бегејска бригада. Она је претходно одржала 12 тренинга. Састављена је претежно од сеоске омладине, која је показала велико интересовање за фискултуру. Друга је Дувањска бригада, која је извела на крос 97 одсто бригадиста. У тој бригади има 210 омладинки и 112 омладинаца, углавном, са села. Успех је утолико зна-

чајнији што се ти омладинци и омладинке до сада нису бавили фискултуром. Трећа бригада је Драгачевска, која је извела на крос 96 одсто бригадиста.

Ради побољшања организације рада на градилиштима, а и културно-просветне активности у слободном времену, на Новом Београду повремено су одржавана саветовања са командантима бригада и културно-просветним референтима. Прво је одржано 20. априла. На њему је, поред осталог, закључено да треба настојати да се боље чува народна имовина, алат, максимално користи радна снага, превазиђе делимично неповерење између неких стручњака и омладине и смишљеније води агитација за извршење планских задатака...

Пролећни крос недалеко од седишта Главног штаба

ГРАДИТЕЉИ НОВОМ БЕОГРАДУ

Срећно ти рађање, граде
што си на нову обалу
смело крочио
поносним здањем Це Ка.
Блистај и цветај,
на гранитном темељу растеш –
на срцу радног човека.

Скаваћемо те челичног као
слобода,
вечито младог ко наша
неуништива класа.
Распламсаћемо те у лучу
да будеш живи путоказ
у нови свет.
На путу у ново
у боље –
нико ти неће моћи
зауставити лет.

Тек смо ти темеље ударили
а дишеш силно животом нашим –
у тле су ти уврежене
наше вене.
Тек се назиреш
а сјај твој
и снагу твоју
носе у себи већ
наше вене.

Ана Костић

Прво књижевно вече у Новом Београду

Одмах по доласку омладинских радних бригада на градилиште Новог Београда, покренут је културни живот у бригадама. Он се гранао у два правца: приредбе, логорске ватре, итд, организоване унутар самих бригада и приредбе разних друштава и група које су долазиле са стране.

Градитеље Новог Београда посетили су 30. априла и чланови Удружења књижевника Србије. Они су, подељени у две групе, одржали књижевне вечери у логорима „Милован Миловановић – Луне“ и „Јоже Влаховић“:

У логору „Милован Миловановић – Луне“ присутне је поздравио председник Удружења књижевника Србије Милан Богдановић. После њега своје песме читали су: Мира Алечковић, Марко Врањешевић и Танасије Младеновић. Гојко Бановић прочитао је краћу приповетку;

У логору „Јоже Влаховић“ песме су читали Гвидо Тартаља, Милорад Панић – Суреп, Славко Вукосављевић и Бранко Ћопић.

Књижевнике је топло поздравило неколико стотина бригадиста – градитеља Новог Београда.

ПРИЧА О ГРАДУ БЕЛОМ

Од ушћа реке сад речним бродом
песма пијука наставља пут,
ту, са почетка новог друма
у земљу братства који води,
јуче је темељ крштен слободом,
- град бели сутра да се роди.

Дижимо куће у висине:
по избама смо мрачним расли,
сад спремамо дворе крај воде,
у њима деци сунчаних јасли,
у граду белом, са нашим ликом,
тврђави нашој слободе.

Речи су наше кремењаче,
звоните пијуци јаче, јаче.

Замирисаће рузмарини
да ките свачија врата,
и липе младе обалом река,
засјаће лепши од сунчаног злата
град наш из снова, у белини,
блистаће слова Це-Ка,

причаће о том да су се дани
мерили ови с веком,
израсли у нашој руци,
а у будућност, у далеку,
допреће чврстих пијука звуци
с песмама нашим над реком.

За вас, другови, што сте пали,
ваше смо снове узидали.

Миришу жита Војводине,
родиће жетве обилате,
сунце са југа расипно лије,
- граду смо дали сунчано име
да очи блиских, што нас прате,
зацакле вером радосније,

и да пут нађу до наше воде,
они што траже луку,
за стегом рујним што плове,
што нам поручују махањем руку:
- Од ваше луке тешко се оде,
сигналом слободе зове.

Заставе мајске по свету целом,
причајте причу о граду белом.

Мира Алечковић

Нове ударне бригаде

Одлуком Главног штаба десетодневна прелазна заставица за најбољу бригаду додељена је Врбовачкој ударној бригади.

По други пут се проглашују за ударне: Зрењанинско-бегејска и Драгачевска бригада.

По први пут: Жупска, Гарешничка, III далматинска, Топличка и Широкобријешка. Затим се девет бригада похваљује по први пут, а I зидарска и Босанскопетровачка по други пут.

Тим поводом, 11. маја, одржан је митинг у присуству чланова Главног штаба, свих бригада логора „Јоже Влаховић" и делегата осталих бригада.

Митинг је отворио командант логора Слободан Стевановић, нагласивши да је Главни штаб приликом додељивања заставице узео у обзир рад како на радилишту тако и у логору за протеклих десет дана. После њега заменик команданта Главног штаба Света Папић је, између осталог, рекао:

> „Сада се пред нас поставља задатак да све наше бригаде, да сви градитељи Новог Београда својски прионy на посао, на усавршавање организације рада, на проучавање утврђених декадних и дневних радних налога и обарање старих норми. Дисциплина мора постати саставни део живота наших бригада. Такмичење између Новог Београда и Аутопута „Братство-Јединство" наше бригаде треба да подрже и продубе."

Потом је командант Зрењанинско-бегејске ударне бригаде предао заставицу команданту Врбовачке ударне бригаде, а овај је, примајући заставицу, позвао све остале бригаде на такмичење.

У омиљеном козарачком колу још дуго у овом логору било је живо, свечано и весело. Деветнаест бригада је славило победу.

Тек што су стигли у омладински логор - ухватише се коло

Бројке говоре

Такмичење је оживело сва радилишта. Та живост огледа се и у постигнутим резултатима. Од 18. до 22. априла ископано је земље 2.714 кубних метара; испланирано и набијено земље 361 м^2, пренето цигле трагачама 61.470 комада на даљини од 70 метара, колицима 224.397 комада на даљини од 160 метара, рукама на даљини од 10 метара 86.693 комада, утоварено 59.458, а истоварено 38.030 комада цигле, направљено малтера 163 кубна метра, пренето цемента 31.550 килограма, истоварено, утоварено и ископано песка 3.685 кубних метара...

Такмичење је већ дало резултате. Они ће бити још већи, јер је такмичење обухватило све бригаде, „ушло као пролеће у бараке и радилишта и распламсава оно најлепше и најплеменитије у нашим омладинцима – љубав према домовини".

Дошло нових 25 бригада

У другој групи I смене, почетком маја, на Нови Београд дошло је 25 бригада, са 5.187 омладинаца и омладинки, и то:

Шеста македонска – Скопска, Прва каменичка – Урошевац, Прва вишеградска, Прва оџачка, Прва сврљишка „Васа Албанац", Похорска, Прва пазинска котарска, Прва крижевачка котарска, Осма далматинска „Борћул Балтић", Прва делничка, Прва босанско-шамачка, Прва пожешка „Херој Петар Лековић" (Уж. Пожега), Прва ђаковачка, Прва таковска „Тихомир Матијевић", Прва новосадска, Прв а јабланичка „Станимир Вељковић-Зеле", Прва бугојанска, Прва жабаљска, Прва трстеничка, Прва рађевско-азбуковачка, Прва клањичка, Прва пакрачка, Прва новоградишка „Комсомолац", Друга брчанска, Прва госпићка котарска „Иван Душан-Соко".[5]

Пребацивање песка колицима

[5] То је према подацима листа *Омладина* бр. 33 од 24. априла 1948. године, а лист *Нови Београд* од 9. маја 1948 додаје још: Полапску, Истарску, Орашачку, Новску.

Сви се такмиче

У Гарешничкој бригади су говорили да се такмиче са свим бригадама, а и међу собом.

- Код нас се такмичи чета са четом, што је нарочито допринео „пуж".

- Какав пуж?

- Па, ето, какав: ми имамо четири чете: најбоља добије таблу на којој је авион, друга ауто, трећа бицикл, а најгора – пужа. Сви беже од пужа. Још ни једном иста чета није два дана носила пужа на радилиште. Мука ти је тај пуж: нико неће да га носи. Ми га дајемо најслабијем омладинцу, а он каже:

- Највећа ми је мука однети га до радилишта, а на радилишту је већ лако; забијеш га у земљу и бориш се за авион, а до радилишта... Сви гледају у тебе и смеју ти се.

Али га је ипак однео. Не верујем да ће га икад више носити. А да видиш на радилишту. Ако рад мало попусти командир обиђе чету и само упита: „Изгледа да хоћемо пужа? Ништа им више није потребно, одмах живне. Ђаво ти је тај пуж...

- А ко га је измислио?

- Сами бригадисти.

Скоро у свим бригадама такмиче се чете, десетине, тројке. То је постао стил рада у бригадама.

- Ми смо, после позива на такмичење, пребацили норму за 32% - говорили су у Осјечкој бригади.

У Зрењанинско-бегејској бригади, на питање како се њихова бригада такмичи, одговорили су:

- Како? Видећете Првог маја, када на прослави будемо носили прелазну заставицу...

- Па то зависи...

- Од сваког бригадисте...

У штабу Драгачевске бригаде новинар је тражио команданта.

- Није ту – одговара дежурни.

- Има ли неко из штаба...

- Никога нема, сви су на радилишту. И раније је цео штаб био на радилишту, а поготову сада, када је у питању част – бригаде.

Разуме се: Бригада хоће да задржи заставицу.

- Свака од 18 бригада је спремна да вам је одузме, а у Зрењанинској су рекли да ће је они Првог маја пронети Теразијама.

- Неће вала, могу само да нам је украду, као јуче на радилишту. Хтели да виде како је чувамо, па се привукли, а наши приметили...

Ко ће добити прелазну заставицу? На то питање је тешко одговорити зато што је такмичење узело широког маха по бригадама и што је борба за заставицу упорна и неодољива као радни елан бригадиста.

Кружоци...

У другој групи I смене ради неколико кружока, већином литерарних. Најбоље успехе у раду литерарних кружока показују Похорска и Пожешка бригада. Похорска има четири кружока са 126 чланова, а Пожешка, такође, четири, са нешто мање чланова.

Од осталих облика културно-уметничке самоделатности нарочито се истиче сликарски кружок у Похорској бригади и резбарски у Сврљишкој. Бригадисти који учествују у резбарском кружоку израдили су два модела авиона, а раде и рељеф логора у минијатури.

На литерарним састанцима углавном се читају радови који се односе на изградњу и радилишта. То су углавном песме, што показује да су бригадисти тек почели са књижевним радом.

Рад једної од кружока

...Приредбе, логорске ватре...

Живог бригада у слободним часовима испуњен је песмом и весељем. После рада у бригадама завлада спонтана радост и весеље. Током целог поподнева у свим логорима одјекују песма и звуци хармонике.

Постоје и организоване секције хора, фолклора, рецитатора и дилетаната. И све показују велики успех. Готово свака бригада дала је бар по једну приредбу, па и више. Програм се бира према жељи бригадиста и увек је добро увежбан. Сем бригаде, која даје приредбу, и друге бригаде редовно им присуствују, посећујући тако једна другу.

Честе су и логорске ватре у бригадама. Још с вечера осећа се живост у бригадама које припремају за логорску ватру. Окупљени око ватре, која се тек разбуктава, бригадисти, насмејана лица, слушају песме, рецитације и играју кола.

На приредбама наступају хорови, а увече, у омладинском логору, на више места пред својим баракама, групе бригадиста певају песме из периода НОБ (*Билећанка, Комаданѿ Сава...*), затим песме из свога краја (*Село моје убаво; Ој Мораво, моје село равно*; *Биљана ѿлаѿно белеше)*.

Посете Београду

Сваке недеље ујутру колоне бригада крећу од Главног штаба ка Београду. Сложна песма бригадиста, поклици Титу и Партији, лепршање високо дигнутих застава заустављају погледе пролазника. Из марширања бригада осећа се снага младости...

Уласком у Београд бригаде се раздвајају у разним правцима: једне иду ка Зоолошком врту, друге ка Музеју ЈА, или осталим културним и историјским споменицима Београда.

Све бригаде друге групе I смене посетиле су: Природњачки музеј, Музеј ЈА и Зоолошки врт. Највеће интересовање код бригадиста изазивају посете Музеју ЈА. Они се тамо задржавају око сваког тенка, топа и сваке ствари из борби наших народа. Оружје и материјал првобораца сваки бригадист испитује до детаља. Исто тако и слике из времена борбе. Воде се живи разговори око сваке слике, или макете која приказује детаље из борбе. Они омладинци, у чијим се местима одигравао историјски догађај, објашњавају другима оно што је на слици, о активности првобораца и народа тога краја.

Дуго после посета воде се разговори о појединим детаљима, који су запажени у музејима и на другим местима.

Прва пожешка бригада слави победу

После сваких десет дана најбољој бригади додељује се прелазна заставица Главног штаба. Тада се у омладинском логору одржава митинг, коме присуствују све бригаде тога логора. Ево како је то било у логору „Јоже Влаховић“:

Чује се песма. Пожешка бригада слави победу. Њене усклике, лепршање заставе, њене обавезе проноси ветар кроз цео логор. Иза сваког новог узвика остаје оно дугачко – ураааа, бескрајно лепо бригадирско ура!

Митинг почиње. Отвара га командант логора Слободан Стевановић, који, после поздрава члановима Главног штаба, даје реч Слободану Босиљчићу, команданту Главног штаба.

Спремање цементног малтера

Обраћајући се свим присутним бригадама, Босиљчић се највише осврће на рад бригада прве групе I смене, које сад одлазе кућама, одаје им признање за часно извршени задатак на изградњи Новог Београда:

„...Ваша улога је улога пионира радова на изградњи Новог Београда. Резултати вашег рада су видљиви на свим радилиштима Новог Београда. Показали сте пут бригадама које су после вас дошле, не само у испуњавању производних планова, него и у васпитном раду и на фискултурном пољу. Главни штаб и Управа предузећа, изражавајући вам захвалност, убеђени су да ће и остале бригаде наставити да раде на исти начин. Исто тако, верујемо да ћете по доласку кућама, својим радом и држањем, показати од коликог је значаја био ваш боравак на Новом Београду. Тиме ћете свима објаснити да вам је Нови Београд отворио нове видике у животу, да вас је приближио изградњи срећније будућности и омогућио да сазнате колико у вашим рукама лежи снага за изградњу наше земље...“

На крају Босиљчић је прочитао одлуку Главног штаба:

Десетодневна прелазна заставица Главног штаба додељује се Првој пожешкој, два пута ударној бригади:

Бригада броји 164 бригадиста. У току 10 дана 96% омладинаца и омладинки излазило је свакодневно на рад. Бригада је дала укупно 8.438 радних часова и урадила следеће:

- ископала 196 кубних метара земље и испунила норму са 193%;
- ископала песка 6.282 кубна метра и испунила норму са 201%;
- истоварила 324 кубна метра земље и испунила норму са 200%;
- испланирала 4.468 квадратних метара земље и испунила норму са 235%;
- пренела 58.614 литара воде на даљину од 150 м, и испунила норму са 419%;
- пренела 223 кубна метра камена на даљину од 40 метара и остварила норму са 196%;
- пренела цигле 362.339 комада и испунила норму са 330%;
- пренела цемента на даљину од 150 м 6.200 кгр. и остварила норму са 172%;
- загасила креча 31.050 кгр. и остварила норму са 232%;
- направила малтера 120 кубних метара и испунила норму са 156%;
- пренела малтера 118 кубних метара и испунила норму са 169%;
- истоварила и сложила цигле из вагона 205.600 комада;
- пренела 75.630 кгр гвожђа на даљину од 200 м.
- Аналфабетским течајем обухваћени су сви неписмени омладинци, одржане су две бригадне конференције, три предавања. Бригада је дала једну приредбу и организовала једну логорску ватру, издала пет бројева зидних новина и послала шест дописа за штампу.

Проглашавају се за ударне:

По трећи пут: Прва гарешничка, Прва драгачевска и Прва зрењанинско-бегејска.

по други пут: Прва славонскобродска, Трећа косметска, Прва босанско-петровачка, Прва босансконовска, Прва румско-шидско-митровачка и Прва власотиначка.

први пут: Прва новосадска, Прва нишавска, Прва костајничка, Прва специјална и Прва осјечка.

Похваљују се по други пут: Прва босанско-шамачка и Осма далматинска, а први пут Прва таковска, Прва сврљишка, Прва косовско-каменичка, Прва бугојнска, Прва горанска, Прва јабланичка и Прва новоградишка.“

Бригадисти слушају одлуку и упијају сваку реч, а нарочито они на које се те речи односе. Радују се и у сваком од њих тог тренутка сазрева одлука да још боље ради да би оправдао поверење које му се указује.

На крају, командант Главног штаба је рекао:

„...Од сада задаци треба да буду извршавани са више елана и пожртвованости, јер је наш колектив иницијатор такмичења у част Петог конгреса Комунистичке партије Југославије..."

Затим је командант Косметске бригаде предао заставицу Главног штаба команданту Прве пожешке два пута ударне бригаде, а овај је, примајући прелазну заставицу Главног штаба, обећавао да ће се његова бригада трудити да је задржи и по други пут. Истовремено, објавио је такмичење свим осталим бригадама, на свим пољима рада. Сем тога, наша бригада се обавезује да ће за време које јој је још остало до повратка кући постати четири пута ударна бригада.[6]

Истовремено, проглашени су за ударнике многи градитељи, који су у протекла два месеца показали дивне примере залагања у раду, пожртвовања и радне дисциплине... Значка ударника красиће груди, између осталих, омладинаца – градитеља: Властимира Михајловића, Радојка Мркојића, Живојина Главешког, Смиље Репије, Милана Сантрача, Живорада Јечменића...

У свакој декади – ударна

Прва пожешка бригада до краја свога двомесечног боравка на изградњи Новог Београда постаће још два пута ударна. Са називом четири пута ударна увршћена је у ред најбољих на овој радној акцији.

Први пут, 23. маја, бригада је добила назив ударне за примеран рад и просечно пребацивање норме за 80 одсто. Други пут 2. јуна за врло добру организацију рада и просечно пребацивање норме за 105 одсто. Трећи пут 12 јуна за пребацивање норме за 102 одсто. И, најзад, 25. јуна, Прва пожешка бригада добија назив четири пута ударна.

У чему се огледа успех Прве пожешке? На ово питање могао је да одговори сваки бригадист, а најдетаљније њен командант Слободан Мићић:

- Само добра организација рада у бригади дала је те резултате. Наравно, и дисциплина, хигијена и друге делатности. Код нас у бригади сваки минут радног времена је искоришћен. Ту мислим на оно време које обухвата распоред рада. То је за нас светиња. Ми смо на основу искуства планирали колико нам треба времена за устајање, гимнастику, умивање, намештање просторија, доручак, дизање заставе и упознавање са радним задацима тога дана...

- Наша бригада ради разбацана на неких 13 места – наставља командант – али то наш успех није омело. Уочи сваког радног дана један од чланова штаба одлази на терен где бригада треба да ради. Равнајући се по радном налогу на терену, у заједници са помоћницима шефова градилишта, члан штаба детаљно упознаје радне задатке. После прегледа терена прави се још увече радни распоред целе бригаде. Током такмичења читава бригада је подељена на радне групе. Изјутра, пре поласка бригаде на терен, командири чета са једним чланом штаба, који је још увече упознао задатке, иду пре бригаде и упознају се подробније са задацима чета. Пре него што чете пристигну, командири поделе читав дневни рад на радне групе. Ако се ради о песку обележе се квадрати исте величине, ако се, пак, ради о другим радовима, тада се према даљини превоза или према тежини одреди нека друга мера, као колица, дужни метар, вагонет, вагон и тако даље...

- Када моја чета стигне на своје радилиште, све је на свом месту – каже ударник Сретен Ристовић из Дљина, командир треће чете, који је од бригадисте, због свога доброг рада, изабран за командира чете. Одмах при пристизању чете постројавају се све вође група којима ја за минут-два излажем њихове дневне задатке. По пријему задатака настаје дневна жилава борба у испуњавању обавеза и плана.

[6] Лист *Нови Београд*, бр. 8 од 5. јуна 1948.

Али, Прва пожешка бригада, поред залагања на радилиштима, широко је развила и културно-просветни рад. После поподневног одмора, тачно у одређено време, почињу предавања за идеолошко уздизање, часови фискултуре и предвојничка обука. Увече, до касно у ноћ, одржавају се пробе хора, дилетантских и фолклорних група, после којих настаје опште весеље. Ретко које вече да бригада не присуствује бригадној вечери, логорској ватри, или биоскопској представи.

Ископи и пребацивање земље колицима

У Првој жупској

Испод саме Бежанијске косе ври као у кошници. Неколико омладинских бригада подижу зграде за становање, уређују железничку пругу и припремају земљу за нивелисање терена.

Десетине зграда ничу веома брзо. Неке су већ под кровом. У 38 зграда биће станови за око 4.000 радника на изградњи Новог Београда.

Одјекује песма са појединих радилишта. Различите мелодије помешане са шкрипом вагонета пуних земље, звуком аутомобила, моћним треском булдожера на Бежанијској коси и дозивањем омладинаца дају још више живости овим радилиштима.

Гипке и погнуте фигуре омладинаца Прве жупске бригаде, одупирући се једном ногом о земљу, отискују вагонете, дајући им све силнији замах. Вагонете треба гурати око два километра, има и низбрдица и узбрдица, а све то тражи доста снаге. Али, вагонети не застају. Један за другим поређани и измешани са омладинцима чине живу композицију пуну снаге и несташлука, која се час залети, а час успори.

- Човек мора да се љути – каже заменик команданта Прве жупске бригаде – и ко се не би љутио када му се успорава рад. Ето, у суботу смо добили

малу локомотиву за вагонете, направила је свега једну туру и стала. Онда око тих радних налога не иде глатко. Добијемо налог за неколико дана и пре него што приступимо његовом извршењу не одржи се конференција са руководиоцима секција како бисмо добили упутства за рад. Дешава се да ми упутимо људе тамо где је по налогу предвиђено, а са тог радилишта нам их враћају, кажу да не треба толико радне снаге. Губи се ту радно време. Бригадисти то не трпе. Они не желе да им време пропада, па макар то био и минут.

Прва жупска бригада пребацује земљу вагонетима са Бежанијске косе, нивелише пругу и насипе на целом путу до главног пута Београд – Земун. Рад је организован по групама за сваки вагонет и тече доста брзо.

Део новог Стамбеног насеља на Тошином Бунару

Хиљаде кубика, килограма...

Омладинске радне бригаде прве групе I смене завршиле су рад првих дана јуна 1948. године. Тим поводом, Главни штаб омладинских радних бригада издао је саопштење, у коме се, поред осталог, каже:

„... Бригаде из свих република, долазећи на изградњу Новог Београда, донеле су и улиле у изградњу, топлину и љубав народа свога краја. У току радова, бригаде су не само извршавале, него и премашивале свакодневне задатке поред тешкоћа које су искрсавале, нарочито у почетку радова, услед недовољног броја машина, алата, због недовољног броја стручњака, квалификованих радника, као и због стамбених тешкоћа.

Омладинци су кроз рад на побијању шипова, на девијацији пута, кроз копање и превоз земље, градњу станова за раднике, на копању канала и на свим осталим радовима широко развили такмичарски дух.

Описмењавањем, читањем књига, посетама културним приредбама, путем кружока за културно-уметничку самоделатност, много се повисио културни ниво бригадиста.

За изградњу радничких станова и осталих објеката утоварено је, истоварено, пренето и већим делом уграђено 10.275.344 комада цигала. На земљаним радовима ископано је, превезено, испланирано, набијено, утоварено и истоварено 647.659 кубика земље. Справљено је и пренето на објекте у изградњи 7.343 кубика

Полагање арматуре - припрема за изливање бетонске плоче

малтера. Такође, је за потребе разних објеката превезено је и већим делом утрошено 1. 607.259 килограма цемента. Утоварено је, истоварено и пренето 871.706 килограма гвожђа. За изградњу девијације пута Београд - Земун извађено је и пренето 149.648 кубика камена,а уграђено у пут 7.974 квадратних метара камена. Угашено је, пренето, утоварено и истоварено 104.218 килограма креча. За изградњу радничких станова, барака, магацина и осталих објеката утрошено је 683.982 метра грађе. У разне грађевине и објекте утрошено је 1.276.286 килограма шљунка. Пренето је 1.147.661 литар воде.

На изградњи дековиљског и нормалног колосека постављено је 3.883 метра прагова и заковано 4.894 метра шина.

Са једног течаја за неписмене

Стручни курсеви и аналфабетски течајеви показали су добре резултате. Описмењено је 325 омладинаца. За исто време прочитана је 2601 књига. Градитеље је посетило 14 културно-уметничких група и дата је 21 приредба. Логорских ватри и бригадних вечери било је 35. На њима је присуствовало 50 бригада. Вођено

је 17 бригадних и 149 личних дневника, који су драгоцен документарни материјал изградње. Музеј, Зоолошки врт, позориште – бригаде су посетиле 52 пута. Седам филмова приказано је на 41 представи којој су присуствовале све бригаде. Прочитано је 40.424 примерка дневних и недељних листова.

Ови резултати говоре да ће наша села добити нове борце за већи принос, људе који ће даље развити такмичење у пољопривреди, да оно постане масовно и опште. Наша села добиће нове руководиоце аналфабетских течајева, библиотекаре који ће основати и уредити књижнице по задружним домовима, кинооператере који ће у њима приказивати филмове, руководиоце дилетантских и фолклорних група, које ће да користе богата постигнућа народа у играма...

Успеси градитеља ове смене остаће у темељима новог града као знак самопрегора и великих напора градитеља

. Живели градитељи, ударници и руководиоци три пута ударних: I драгачевске, I гарешничке, I зрењанинско-бегејске бригаде, Двапут ударних: I славонско-бродске, III косметске, I босанско-петровачке, I румско-митровачко-шидске, I власотиначке, I жупске и III далматинске бригаде. Ударних: I нишавске, I костајничке, I осјечке, I орашачке, I дуваньске, I широко-бријешке, I врбовачке и I топличке бригаде.

Нови Београд, јуна 1948. г. *Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда"*

ЧУЈЕТЕ ЛИ ПЕСМЕ НАШЕ

Да л' чујете песме наше?
Да л' пратите наше путе?
Да л' видите нашу снагу –
Мишице нам очврснуте?

Ми певамо песме наше,
Ви слушајте њине звуке
И наш јуриш, наше „ура"
И гледајте наше руке.

Руке наше, чврсте, јаке,
Снагу нашу, као челик,
И мишице као гранит –
Наш је јуриш полет велик.

Силни тутњи вагонета,
Воља која све премаша,
Тупи удар крампа тешког –
То је сада песма наша.

То је песма која гради,
Младост која слави рад,
Ми хоћемо казат' свима:
Нов' дижемо Београд.

Станислав Трајковић

Непосредна сарадња са стручњацима

Бригаде које су биле у чврстој вези са инжењерима, техничарима, пословођама, постигле су, заиста, крупне резултате. На тим радилиштима рад се одвијао мање више несметано. То је био случај са четири пута ударном Пожешком бригадом, са три пута ударним: Новосадском, Зрењанинско-бегејском и Драгачевском. Та веза са стручним руководством састојала се, прво, у упознавању радног места и посла на том радилишту, друго, у познавању величине радова и, треће, у познавању рока у коме радови треба да се заврше. Споменуте бригаде имале су увек на време радне налоге у којима је била означена врста и величина рада, као и рок за извршење. Непосредна веза са стручним руководством је веома значајна за постизање успеха на радилишту. И ојачаће уверење да су задаци бригада, чета и група у исто време и задаци шефа градилишта и пословођа деоница. Само заједно са њима биће успешна борба за извршење плана.

Велику улогу у испуњењу радних задатака имају градилишни савети. На својим састанцима они сагледавају како су извршени послови у току тога дана, каква је била организација рада, коришћење радне снаге, машина, у чему су главне сметње у неиспуњавању деоничког плана. Савети се боре за побољшање организације рада, за њено проучавање и усавршавање.

Стижу бригаде II смене

Почетком јуна стигла је прва група бригада II смене. Укупно 34 бригаде: **Трећа бањалучка, Осма македонска, Славонска-банијска, Бихаћка, Друга топличка, Шеста љубљанска, Друга личка, Друга мостарска, Прва ђурђевачка, Ситничка, Градачка, Друга вировитичка, Друга космајска, Друга јадарска, Друга неродимска, Друга бањалучка, Прва румско-пазовачка, Друга подунавска, Друга огулинска, Четрнаеста далматинска, Друга петрињска, Друга млавска, Друга истарска, Друга раваничка, Друга сомборска, Пета сарајевска, Ново-кнежевачка, Добричка, Горажданска, Друга птујска, Петнаеста далматинска, Милиционерска...**

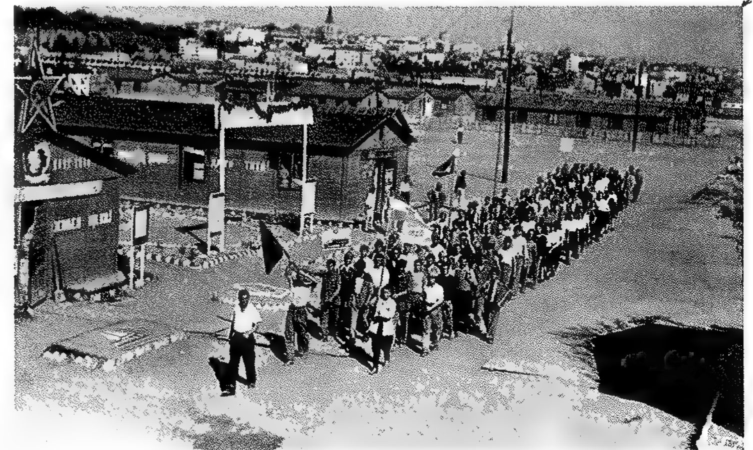

Нове бригаде улазе у логор

Последње припреме за почетак градње палате Председништва владе

Палату Председништва владе, на 75.000 $м^2$ корисног простора, у облику положеног римског слова Н, пројектовао је тим архитеката у саставу: Антон Урлих, Владимир Поточњак, Златко Најман и Драгица Перак. У току реализације пројекта дошло је до адаптације зграде, коју је извршио архитекта Михајло Јанковић.

Пројектанти зграде Председништва владе противили су се намери Генералне дирекције да омладинци – курсисти на њој обављају послове квалификованих радника.

- То морају да раде искусни мајстори... Или ми не сносимо никакву одговорност...

- На пругама омладинци су радили све послове – кажу им инж. Марко Христић и Батрић Јовановић.

- Шта је пруга према оваквом објекту? – не попуштају пројектанти.

- Радиће омладина. Ми преузимамо одговорност за сигурност и квалитет обављених послова – били су одлучни инж. Христић и Јовановић.

На радилишту Председништва владе „ври као у кошници. Потмули тупи удари макара, звиждање локомотива, тресак машина за пречишћавање шљунка, шкрипа ручних колица која у трку промичу горе-доле, ударци ковачких чекића, оштре команде и узвици омладинаца Сомборске, Хомољске, Далматинске и других бригада – све се слива у моћну снагу, која бије битку за непосредни прелазак на изградњу ове Палате. Из те радне целине, која се својим упорним радом и моћном снагом бори за задатке, штрче снажне машине, чија снага даје још већу силу и потстрека да се све уклони што омета да се постигне победа. А многе тешкоће ту треба савладати. Машине за побијање шипова – макаре често се кваре, нестаје нафте, дешава се да и ово градилиште, где све кључа и ври, не добије радне налоге, јер сви планови још нису готови. И „кида се ту, дању и ноћу, једно велико људско срце, дахће од напора да се све то савлада, да све ту својим токовима, ипак, граби, хита напред“.

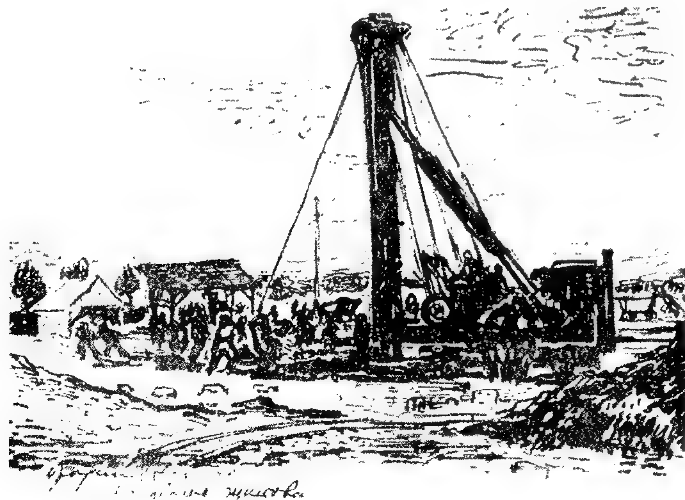

Побијање шипова на темељима Председништва владе

Зашто застоји?

Макара 4/127 у првој декади јуна, уместо 59 шипова, побила је 66. Та макара – победник понос је градилишта II. Од 18. јуна, после једног квара, она данима чека, немоћна, без живота. Макара 1/37 је 19. јуна завршила побијање шипова на месту где је до тада радила. Ни до 23. јуна није добила ново место за даље побијање шипова. И она данима чами као „стогодишњи челични кип“, иако поред ње све врви од живота. Целог 23. јуна радила је само једна макара (5/130). Остале стоје: 2/124 чека нафту од јутра, а 3/126 чека обележавање места рада!

- План, план, друже – око тога се ми мучимо овде – одговарају умазани омладинци – макаристи.

Бригадисти - калдрмџије

На градилишту II, у времену од 10 до 22. јуна, предвиђено је да се побије 303 шипа. Та цифра није достигнута. Изгубило се много на чекању оправки макара. План је, даље, предвиђао да се сондира 75 дужних метара. Ту је план пребачен неколико пута. За довоз шљунка у плану је предвиђено 1.210, а довезено је преко 3.000 кубних метара. Код израде и довоза бетона план није испуњен, јер су ови радови повезани са побијањем шипова. Почетак бетонирања оних крила зграде Председништва владе, на којима су већ побијени шипови, такође је у извесном задоцњењу. Али, то ипак не значи да се неће постићи оно што је започето - „радни елан омладине и прегалаштво стручњака сломиће све препреке, уклониће све недостатке и победиће“.

Преокрет на боље учинила Сомборска бригада

Баш овде, где су радови сведени на доста мали простор, на градилиштима II и VII, почела је одлучна битка против учмалости и несналажљивости, које су се појављивале код неких бригада. У тој борби прелом је учинила

Сомборска бригада. Када је око сондирања почело да иде лоше, Ораховачка бригада, која није успела да овлада радом, смењена је са тога посла и на њено место дошла је Сомборска бригада. Две чете Сомборске бригаде са огромним радним полетом показале су жилавост и упорност у раду. Успеси су се низали сваког часа. Цели дневни задаци били су извршавани за два часа. На сондирању терена за Хотел цео јунски задатак извршен је до 19. јуна. Са истом упорношћу настављен је рад и на згради Председништва владе.

- Какви су то људи, какав рад! – са одушевљењем о Сомборској омладини говорио је мајстор-омладинац Душан Захировски. – Понека нам ситница смета, а ми бисмо чуда направили на сондирању. Омладинци се интересују, а и умешни су. Хоће да знају шта раде, ситнице сметају. Ето, на пример, морамо у једној канти да носимо воду за пуњење цеви са даљине од 150 метара. А и то би се некако савладало, али никако да нам почну да раде још две гарнитуре за сондирање. Чекамо да им се одреди место, а оно се још не зна – завршава Душан.

- Ех, када би поставили оне две гарнитуре за сондирање! тек онда би се видело – додаје Илија Илић, не престајући да окреће полугу на бушилици.

Тежиште свих радова на градилиштима број II и VII јесте да отпочну радови на бетонирању на крилу „А“ и „Н“ зграде Председништва владе.

На темељима будућег Хотела

- У многоме су нас задржали и детаљни планови о арматурама, који су касно стигли. Сада је у току намештање колосека за покретне мешалице бетона и покретне дизалице, које ће разносити бетон.

- Само једном да отпочне бетонирање – каже пословођа прве деонице 7. градилишта VII, Тома Згомбић. Иако ћемо касније почети бетонирање, стићи ћемо. Но, свеједно, не сме се губити ни један минут. Важна је ствар и то како ће тесарски обрт обавити своје задатке. Уколико тесари пре израде оплате за бетонирање и ми ћемо лакше испунити оно за што се боримо. Ту, ако не буде застоја, јуришаћемо, док не надокнадимо изгубљено време.

Шљунак се непрестано припрема за бетонирање

Ротациона машина за прање и сејање шљунка, који ће се употребити за високо квалитативно надземно бетонирање, непрекидно припрема нове гомиле шљунка. А шљунак је најбољег квалитета, довлачи се шлеповима из Мораве. До сада створене резерве и свакодневни довоз обезбедиће дневне потребе количине од 100 кубних метара, колико ће се трошити за један дан у бетонирању. А касније, када почне да ради велика машина, тада ће моћи да се припремају огромне количине шљунка дневно.

Омладинци Друге јадарске бригаде, без икаквих тешкоћа, раде на свим местима око машине.

- Не може нам се отети, а да је не упознамо – каже, гледајући машину, омладинац Драгомир Гвозденовић.

Просејавање шљунка

Приближава се подне. Протекло је шест радних часова. И постигнут нови успех, осетно приближавање победи, дану почетка подизања зграде Председништва владе. За кратко време почеће и јуриш на изградњу саме зграде. До тога времена није остало много. Али, и то мало треба савладати.[7]

Обични бригадисти постају стручни радници

На омладинским радним акцијама омладинци кроз стручне курсеве и практични рад овладавају техником посла и стичу називе полуквалификованих и квалификованих радника.

На изградњи Новог Београда, као што је било и на пругама, велика пажња поклања се раду стручних курсева за оспособљавање нових мајстора. Пруге Брчко-Бановићи, Шамац-Сарајево и друге објекте, градили су омладинци

[7] Лист *Нови Београд*, бр. 11 од 29. јуна 1948. године.

који су дошли из најудаљенијих крајева и села, разбацаних далеко по планинама. Радећи заједно са мајсторима: машинистима, зидарима, тесарима, бетонерима, армирачима и на другим пословима, омладинци су, пратећи њихов рад, и сами пожелели да раде као зидари, тесари, да праве бетон и да управљају машинама. Њихова жеља је остварена похађањем курсева на пругама и другим радилиштима.

На стручном курсу

На изградњу Новог Београда дошли су многи свршени курсисти, сада су већ квалификовани и полуквалификовани радници. Преко 132 машиниста-булдожерца, 270 грађевинских техничара, надзорника, финансијских манипуланата, цртача, магационера и преко 257 зидара и тесара распоређено је по радилиштима Новог Београда.

Сви ти омладинци, који сада раде као стручни радници, до пре годину-две били су обични бригадисти; а неки су први пут кренули даље из својих села.

Један од таквих је и Марко Ђуровић из Крупња. Он је заволео зидарски посао и савладао га веома добро. Надзорник радилишта, такође, омладинац са курсева обеју пруга и носилац двају ордена рада III степена, Драгомир Пејић, о Марку каже:

- Он може комотно и на ћошковима зграде да ради, мада се ту захтева велика стручна обученост.

- Тек ја имам да учим и да потпуно савладам зидање – признаје Марко.

Омладинцу Стипи Шоли тек је 15 година. Он је родом из Какња, а када му је отац погинуо у катастрофи рудника Какња, имао је свега 4 дана. Курс је дао и њему стручно знање – постао је полуквалификовани радник. Сада он са поуздањем рукује електромашином – агрегатом.

- Када сам први пут видео разне машине на прузи Шамац – Сарајево – каже Стипе – тада сам решио да научим да радим са њима. Био сам мали за омладинску бригаду и на њу сам пошао са Првом височком фронтовском бригадом. Чим сам сазнао за курс у Зеници, запех право тамо. Стрепио сам и бојао

се да ли ћу бити примљен. Примише ме. Испит сам положио врло добро. На зиму ћу опет на курс. Тада ћу постати квалификован радник.

- Једва сам чекао да добијем распоред на машини – наставља он. – Када сам дошао код машине, мајстор ми рече: „Хајде да видим шта знаш". Мени срце јаче закуца. Приђох машини, проверих воду, бензин, уље, закурблах и она загрохта. Мајстор се смешка и потапша ме по плећима: „Добар си, добар", рече.

Полагање практичног дела испита

Из Стипиног причања избија задовољство и срећа омладинца, који се осећа поред своје машине исто тако моћан и снажан као и машина.

Колико је још омладинаца у својим раним годинама крочило у живот смело, сигурно! Сва градилишта пуна су, до јуче стидљивих сељачића, а сада отворених, бистрих и веселих стручних радника. У својој осамнаестој години Петар Савовски постао је стручни, квалификовани радник. Или омладинци Иван Бела и Јован Мирчетић, који, већ поуздано и стручно раде на своме послу као армирачи. Омладинке Зорица Мршић и Ружица Зрнетић на бетонерском курсу савладале су стручност свога посла...[8]

Писмо бригадиста Прве јабланичке бригаде омладини свога среза

О животу и раду на овој акцији бригаде су упућивале писма омладини својих крајева. Једно наводимо у целини.

Драги другови и другарице,

налазећи се на изградњи Новог Београда, где ради преко 10.000 омладинаца и омладинки из свих крајева наше земље, решили смо да вам пошаљемо ово писмо, у коме ћемо вас упознати са животом и радом наше бригаде.

Полазећи од куће нисмо се надали да ћемо доћи у овакву школу у којој се сада налазимо, а што ћемо потврдити када се будемо вратили.

[8] Исто.

Сам физички рад траје шест часова. Остало време проводимо на културно-просветном и другом раду... час предвојничке обуке, час општефизичког образовања, предавања, политичке информације, на којима нас наше руководство упознаје са ситуацијом у свету и у нашој земљи. Поред тога, одржавамо течај за полуписмене и неписмене, где смо обухватили 19 неписмених и 17 полуписмених у бригади. Дали смо обавезу да ћемо их описменити у току ова два месеца на радној акцији. Основали смо дилетантску и фолклорну групу, као и певачки хор, са којима припремамо логорске ватре и другарске вечери, где се окупљају све бригаде из нашег логора. Ове групе из наше бригаде до сада су дале једну „логорску ватру" и једно другарско вече, где је било присутно око 950 омладинаца и омладинки. У нашој бригади издају се зидне новине, у којима се износе слабе и добре стране наших бригадиста. У бригади имамо и своју библиотеку са 96 књига и брошура које редовно читају наши бригадисти. Поред тога, свакодневно добијамо дневну штампу коју заједнички прорађујемо. Имамо и два пута недељно биоскопску представу где наша омладина први пут гледа своје домаће филмове...

Другови и другарице, уверени смо у то да и ви нећете изостати да прођете кроз овакву школу, кроз коју пролазе хиљаде чланова Народне омладине Југославије.

Другарски вас поздрављају и желе вам успеха у изградњи задружних домова, бригадисти Прве јабланичке бригаде.

Почело велико такмичење

Два дана после објављивања одлуке о сазивању Петог конгреса Комунистичке партије Југославије, на градилишту Председништва владе, 26. маја, 47 омладинских радних бригада, доносећи одлуку о међусобном такмичењу, упутиле су и позив на такмичење свим градитељима на савезним и републичким радним акцијама.

Земљани радови на радилишту Стамбеног насеља у Новом Београду

Почетком јуна стигли су поздрави и одговори да такмичење прихватају и бригаде на Аутопуту, на прузи Кучево – Бродице, на хидроцентрали Маврово и на изградњи Нове Горице, као и на другим радним акцијама омладине широм земље.

Већ је почињао велики замах, који ће свој врхунац достићи у дане одржавања Петог конгреса, непосредно пре и после њега.

Сви радни колективи на Новом Београду узимали су обавезе, које ће кроз такмичење остварити.

„Као кад река надолази, тако се силовито разрастао овај полет. Грабило се ко ће да постигне више, владала је једна неутажива жеђ за резултатима".

Иако су већ завршавале свој допринос, бригаде прве групе I смене хтеле су, такође, да дају свој удео овом великом подвигу и слављу. Тако је Прва драгачевска, у својој последњој декади, испунила декадни налог за пет дана.

Једна радна бригада са Новог Београда од 216 чланова, добровољно пријављених из свих бригада, отпутовала је 19. јуна на изградњу пруге Драч – Тирана.

Подстицање на већа прегнућа

Ради подстицања омладинских бригада и свих колектива на Новом Београду, повремено се, најмање једном месечно, одржавају партијске конференције и митинзи. Тако је 25. јуна одржана прва партијска конференција са 256 делегата. Прошла су три месеца савлађивања највећих тешкоћа, када је, напоредо са извршењем плана, требало обезбедити и смештај за раднике и омладину, машине, материјал, преко стручних курсева оспособити потребан број зидара и тесара, реорганизовати предузећа...

Конференцији су претходиле активности за бољу организацију рада, за пуно коришћење машина, „за укључење сваког појединца у тај бујајући темпо радова у коме су се ствари морале решавати брзо и енергично, да би се тешка битка за изградњу Новог Београда са успехом окончала".

Уочи партијске конференције, одржан је заједнички митинг бригада и стручних радника. На ушћу Саве у Дунав 15.000 људи те вечери „још једном је одлучно и одушевљено изразило своју жељу да кроз напоре и радне резултате докаже љубав према својој земљи."

На митингу су говорили Богдан Радишић, секретар Градилишног комитета, генерални директор инж. Марко Христић и командант Главног штаба омладинских бригада Слободан Босиљчић.

Пред почетак митинга уочи партијске конференције, крај јуна 1948.

ИСТИЦАЊЕ СВИХ РЕЗУЛТАТА, АЛИ И ОТКЛАЊАЊЕ НЕДОСТАТАКА

На градилишту Новог Београда одржано је друго саветовање команданата и културно-просветних референата бригада, које је требало у знатној мери да помогне штабовима бригада да што пре отклоне уочене недостатке. Оно је одржано после значајних успеха, које су постигле бригаде прве групе I смене у изградњи Новог Београда. На овом саветовању командантима пружила се прилика да, пре него што пођу својим кућама, своја искуства пренесу бригадама друге групе I смене, како би њихов рад био што бољи и ефикаснији.

Саветовање је отворио командант Главног штаба, Слободан Босиљчић. Истакавши циљ и значај саветовања, односно да ће се посебно третирати рад на радилиштима, а посебно културно-васпитни рад, он је дао реч Свети Папићу, заменику команданта Главног штаба.

Папић се у свом реферату осврнуо, најпре, на рад штабова бригада, а затим и на рад на радилиштима:

- Штабови бригада треба да постану, заиста, руководства омладине, њени васпитачи и учитељи. А наши штабови никад неће успети у томе ако у раду не унесу више дисциплине и одговорности. Састанци штабова бригада су начелни и уопштени. А они треба да имају одређен програм, после кога одмах следују конкретна задужења. Недостаци рада штабова бригада виде се и у нејединственом руковођењу, у недовољном интересовању команданата за предавања, или културно-просветних референата за рад на радилишту.

Припреме за фестивал у насељу „Будо Томовић“. Фолклорна група Врањанске бригаде.

Недостаци организације рада

На радилиштима такође постоји још низ проблема који су констатовани још на прошлом саветовању, а који нису до краја решени. Организација рада није довољно еластична, још ту и тамо бригаде раде сабијене на уском простору, без довољно ширине. Све док се не изврши добра организација рада неће

се добро развити борба за прелазну заставицу, што значи да ће и такмичење бити неразвијено. Радна снага се још не искоришћава у потпуности, губљење радних часова није нестало. Ни чекање на вагонете, ни недостатак у алату или у материјалу не сме бити кочница да се радна снага правилно искористи, па макар се бригада пребацила и на друге објекте. Са више самоиницијативе бригадних руководстава боље ће се радити. Иако се на прошлом саветовању много говорило о радним налозима, ипак то питање ни до данас није срећено. Ту руководства бригада треба мало више да се заложе и да траже да им стручњаци редовно дају десетодневне или петодневне радне налоге. Добити радни налог значи плански радити, а плански рад нераздвојно је везан за услове живота и рада Новог Београда.

Колицима до на врх насипа

Чување народне имовине била је једна од важних одлука прошлог саветовања. Овде се показало да још има бригада и бригадиста, који су се мало позабавили спровођењем те одлуке...“

Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Грађевинског предузећа „Нови Београд“, нагласио је да „увек треба имати у виду да испуњење овогодишњег плана изградње Новог Београда зависи од испуњења месечног плана, зависи од залагања бригада“.

- Јунски план је још већи и обимнији од мајског. У том месецу наше бригаде чекају како већ започети, тако и нови радови. Треба завршити зидање зграда, положити индустријски колосек, ископати 200.000 кубних метара земље. У плану је да се, сем побијања шипова, дигне и сама зграда Председништва владе ван темеља. Баш у јуну градитељи треба да направе прелом у радовима из области високоградње. Односе између стручњака и бригада треба још боље регулисати, тиме што ће руководства постати носиоци иницијативе у тим односима. Нема ни једног посла на коме се не може дати радни налог, само се за њега, као и за његово оживотворење, треба упорно борити. Сваки наш брига-

диста треба да зна циљ посла на коме ради, да зна норму за сваки посао. А кад зна норму он ће се пожртвованије борити да је пребаци и да усаврши организацију рада...

Живан Лакић, члан Главног штаба, говорио је о културно-просветном раду и нагласио:

- Акцију изградње Новог Београда треба претворити у велику омладинску школу, која ће свакодневно васпитавати нашу омладину, како политички, културно, тако и стручно и омогућити јој да нађе своје место у редовима бораца за социјализам.

Сви остали задаци, како на радилишту тако и они ван њега, тесно су повезани са овим задатком. У његовом извршавању, поред успеха, било је и недостатака. Погрешно је гледати васпитни рад само кроз призму предавања, јер се тиме делокруг рада на васпитавању омладине сужава и губе се из вида многе интересантне форме васпитног рада. Уопште, питање васпитавања омладине треба много шире постављати. Наша радна акција ће постати у правом смислу васпитна школа тек онда кад схватимо да нису само предавања, логорске вечери, приредбе и политичке информације оно чиме се васпитава омладина. Треба знати да је васпитање омладине широк појам који полази од личног понашања до самосталне изградње појединаца. Он обухвата разне облике рада и захтева од наших руководстава свакодневну и упорну борбу за његово извршење...

На часу описмењавања

- Да се културно-васпитни рад схватио прилично уско говори и радна агитација, која није искористила све постојеће могућности да се још више развије, да покрене бригадисте на јаче такмичење. Зато одмах треба направити графиконе и табеле, који ће јасно да покажу бригадистима шта, како и колико су урадили. У логорима поставити велике табле, на које приказати успехе свих бригада тог логора. У културно-забавном раду има и појава да се не мисли на квалитет тог рада, него се тежи само за испуњењем плана Главног штаба. Омладини треба пружити што више забаве, како би и на тај начин осетила радост првих градитеља будућег центра социјалистичке државе...

...Питању описмењавања омладине прићи много озбиљније. Трудити се да она слова која се уче буду и научена.

Закључујући саветовање, Слободан Босиљчић је рекао да је кроз уводна излагања и дискусију одређен пут којим треба убудуће да идемо, а који води учвршћењу штабова бригада, усавршавању организације рада и што бољем васпитању омладине.

- Пред нама се налази крупан догађај – V конгрес Комунистичке партије Југославије. Градитељи Новог Београда треба да дочекају овај Конгрес са достојним резултатима.

III косметска ударна бригада освојила прелазну заставицу Главног штаба

На изградњи Новог Београда све више бригада постају ударне. Тако је и 22. маја 1948. године по четврти пут до сада извршена свечана предаја заставице Главног штаба. Њу је освојила III косметска ударна бригада. Митингу су присуствовала два члана Главног штаба, делегати бригада из логора „Милован Миловановић - Луне" и све бригаде из логора „Јоже Влаховић". Митинг је био кратак и свечан. Обраћајући се присутним бригадама Антон Колар, члан Главног штаба, нагласио је да штабови бригада треба код сваког бригадисте да развијају свест, да од његовог личног залагања зависи успех целе бригаде.

Командант III косметске ударне бригаде предао је заставицу најбољем бригадисти своје бригаде – Рами Авдићу.

Митинг је закључио командант логора „Јоже Влаховић" Слободан Стевановић, наглашавајући да III косметска бригада треба да служи као пример осталим бригадама.

Истом одлуком су по други пут проглашене за ударне III далматинска, I жупска и I гарешничка. Први пут су постале ударне: I власотиначка, I орашачка, I босанско-петровачка, I зидарска, I пожешка, I босансконовска и I дувањска.

Покренут и лист „Нови Београд"

На самом почетку изградње Новог Београда покренут је седмодневни лист „Нови Београд", који ће вестима, коментарима, репортажама и другим врстама текстова пратити долазак омладинских бригада по сменама, извођење радова на најважнијим објектима, истицање резултата - учинка радних бригада, радну атмосферу на градилиштима, услове живота и рада омладине у бригадама и омладинским логорима, најразличитије културно-просветне и спортске активности.

Главни и одговорни уредник листа је Војислав - Воја Ђукић, који је у редакцији окупио групу квалитетних новинара и успоставио мрежу дописника из бригада, омладинксих логора и Главног штаба омладинских радних бригада.

Први број листа изашао је 17. априла 1978. године.

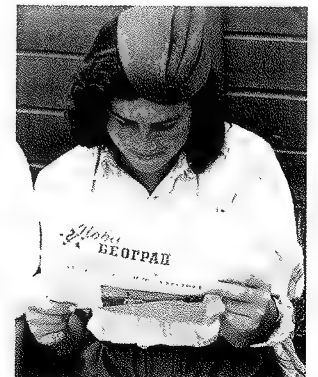

Стигао је наш лист „Нови Београд"

Поздрав младости и...

Праћени осмесима и сунцем опаљеним омладинци су носили поздраве Титу. Из фабрика и радионица, машинско-тракторских станица, са озеленелих њива и многобројних радилишта кретале су се штафетне палице. Просте, обичне, једноставне палице, као што су прости, обични и једноставни људи који су преко штафета, преко малог писма у палици, упутили другу Титу топле поздраве – обећања да ће радити и борити се за изградњу социјализма.

На путу мали аутомобил окићен зеленилом. Око њега омладинци. Они погледима прелазе преко штафетних палица у аутомобилу. Говоре мало. Једна омладинка узима златну палицу – увијену у класје жита.

- А ова... Одакле је?...
- То је војвођанска.

За часак сви ћуте и посматрају. Само један омладинац рече за себе:

- Лепа је...

Ту је и сремска штафета: грожђе, кукуруз, класје.

- Види што је дивна... богата и лепа као Срем.
- Да, богата, лепа и херојска.

... На градилишта Новог Београда

Трибина окићена заставама. Око ње младост у козарачком колу, машине, темељи зграде Председништва владе.

Коло престаје. Тишина. Све су главе окренуте према групи омладинаца која трчи. Пљесак. Срца ударају јаче. На малој трибини говори друг. Не, не говори он. То говоре сви омладинци кроз његова уста.

Чита се писмо. Оно је писано љубављу и зато се свака реч римује срцем.

Поново пљесак и штафета креће даље. Омладинци остају, али штафета носи део козарачког кола, носи зној и умор, носи бригадирско „Ура", које говори о снази и одлучности омладине, о њеној решености да прва корача у нови живот социјализма (Забележио Иван Кркљуш).

Богата и разноврсна културно-просветна делатности

Протекла су већ два месеца рада на изградњи Новог Београда. За цело то време, напоредо са радним задацима, развијао се и културно-просветни рад. Преко различитих облика културно-просветне делатности градитељи су прошли кроз једну кратку, али садржајну школу, која им је пружила, поред радних искустава, општа политичка и културна знања.

Преко научно-популарних и политичких предавања бригадисти су се упознали, у првом реду, са политичком и привредном структуром наше земље. Нарочито је пажња поклоњена упознавању бригадиста са Уставом ФНРЈ, Народним фронтом, Петогодишњим планом и развитком наше индустрије, задругарством и реконструкцијом пољопривреде. Предавања о постанку земље и живота на њој, о пореклу и развоју човека, о природним појавама и људима, подигла су културни ниво бригадиста. Таквих предавања за бригадисте прве групе I смене одржано је 288.

Бригадне вечери, логорске ватре и приредбе испуњаване су програмима забавног карактера. Оне су уносиле весеље и ведрину међу омладинце. У

Кратке информације о догађајима у земљи и свету

току два месеца рада и живота бригада по логорима одржано је око 50 културних манифестација ове врсте. Поред програма, кога су изводиле дилетантске и фолклорне групе, хорови и рецитатори, на бригадним вечерима су читани и краћи литерарни састави.

Приказивање филмова по омладинским логорима дало је врло добре резултате. На преко 114 филмских представа приказан је велики број филмова.

Посете Београду и упознавање његове историјске и културне прошлости, зближило је омладинце из најудаљенијих крајева наше земље са нашим главним градом. Разгледањем музеја, изложби и других знаменитости, уз објашњења, омладинци су се упознали са прошлошћу Београда, а и са његовом улогом у нашим најновијим догађајима. У току два месеца учињено је око 50 посета.

У свим бригадама радиле су библиотеке са доста књига, од којих је прочитано 2.601 примерак. Поред оних које су бригадисти донели са собом, градилиште је добило још око 15.000 књига. Поједине фронтовске бригаде из Бео-

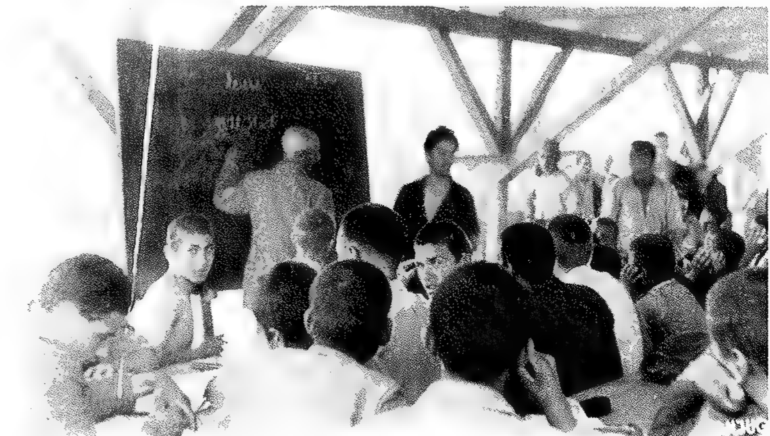

На часу литерарне секције

града поклањале су књиге бригадним библиотекама. Сем читања књига, бригадисти свакодневно добијају штампу. Поред индивидуалног, организовано је и групно читање штампе.

У раду хорова, дилетантских и фолклорних група и рецитаторских секција учествовало је око 780 омладинаца. Само у раду хорова, обухваћено је 430 бригадиста. Хорови су наступали на бригадним приредбама и логорским ватрама око 50 пута. У раду 18 дилетантских група учествовало је око 208 бригадиста. Оне су давале програме на бригадним вечерима. У првој групи I смене радило је и 12 фолклорних група, у којима је учествовало око 150 омладинаца и омладинки. А у 20 литерарних кружока, колико их је образовано, радило је око 250 бригадиста. За кратко време рада прве гупе I смене одржано је око 50 састанака, на којима је читано 30 реферата и око 40 песама.

Посебна пажња поклоњена је течајевима за неписмене, на којима је научило да чита и пише око 320 омладинаца. Многи од њих већ су написали своја прва писма кућама, друговима и омладинским организацијама.

Градитељи упознали и свој главни град

Омладинске радне бригаде прве групе I смене сваке недеље одлазиле су у посету разним културним установама у Београду – музејима, изложбама и другим знаменитостима.

Кроз Војни музеј, Градски и Природњачки музеј у току два месеца прошле су све бригаде. Поред тога, бригадисти су присуствовали позоришним представама у Народном и Југословенском драмском позоришту.

- Тако је лепо овде. Цео век бих остао у Новом Београду.

Затим настаје мењање утисака и међусобно разјашњавање, шта је ко запазио. Све бригадисте је одушевио Војни музеј. Слике хероја из борбе наших народа и њихове биографије некима од бригадиста су биле познате и изазвале су јак утисак. Гледајући сада њихово оружје и ствари са којима су се служили кроз борбу, бригадисти су се интересовали за сваку ситницу.

Бригадисти на аеромитингу

Сваке недеље, са песмом, у постројеним колонама и са заставама кретали су бригадисти у Београд. Њихова песма, поздрављена од грађана, одјекује улицама Београда. При разгледању Калемегдана бригаде се заустављају пред гробовима народних хероја Иве – Лоле Рибара и Ивана Милутиновића. Руке се дижу на поздрав пун захвалности према онима који су и животе своје дали за слободу наших народа. Тај поздрав - то је завет стотина омладинаца, који они у себи изговарају, да ће истрајати и дати све од себе за изградњу оног дела за које су они и стотине синова наше земље и своје животе дали.

„Београде, Београде, заставе те ките..."

Простор између Саве и Дунава, Бежанијске косе и Земуна претворен је у зборно место полетних, веселих градитеља наше земље. Ваздух на том простору је узбуркан младошћу и весељем, а Сава носи младалачке гласове, смех и песму. Њени таласи, тихо жуборећи и бљескајући под пролећним сунцем, причају о хиљадама младих људи, који су је оживели својом песмом и полетним радом.

- Овде ће нићи нови град. Ми ћемо га изградити – чује се кроз звонку песму, кроз ударце крампа и шкрипу колица, кроз позиве за такмичење, на митинзима, конференцијама – свуда, на сваком месту где ногом стану млади градитељи Новог Београда.

Никли су омладински логори. Без града – град. Живе они својим животом. Лепим другарским животом, сједињени истом мишљу да својим мишицама створе млади, Нови Београд, као поклон свом народу и домовини.

За њих четворицу ништа није тешко

Бригаде раде. По цео дан чују се ударци крампова, шкрипа колица, млади и јасни гласови који позивају на такмичење. Градилишта дају слику једне дивне радне целине, проткане песмом вагонета, колица и довикивањем омладинаца.

А предвече, логори попримају други изглед. Кроз тиху ноћ чује се ту и тамо читање заповести, иза које се пролама громко бригадно „Ура". То је нека од чета у бригади добила од штаба, као најбоља, четну заставицу. Даље, на-

зиру се бригаде које већ развијају козарачко коло. Игра се око позорнице. Млада градитељка води коло и пева:

- *Беоїраде, Беоїраде, засШаве Ше киШе...*

Стотине гласова прихватају песму. Они очекују приредбу.

- Бина је мала, под ведрим небом. Немамо ми за сада салу за приредбе, али нам је мила и ова под ведрим небом, јер смо је сами подигли, окитили зеленилом за наше другове из Београда, који нам долазе у госте – објашњава дежурни, док омладинке хитро провлаче ћебад и праве завесу на позорници.

- Ко ће вечерас давати приредбу? – питају поједини омладинци.

Они воле да виде, да науче нешто. Њихове бригадне вечери често достигну ниво добрих културно-уметничких група које код њих гостују. И ове вечери бригадисти хоће да стекну искуства за своје приредбе, које они у бригадама припремају.

Предавање изван лоїора на ледини

До сада је одржано 24 приредбе, које су извеле културно-уметничке групе из Београда и других места. Све бригаде прве групе I смене присуствовале су приредбама по два пута, а понеке и више пута. О завршеним програмима, кроз дискусије, омладинци су расправљали о квалитету културно-уметничких група које су гостовале у логорима.

После приредбе културно-уметничке групе „Жарко Зрењанин" из Београда дуго се расправљало о програму, који је веома успео. Све културно-уметничке групе бригадисти су радо дочекивали и пратили њихове програме. Сваки бригадист, када напусти градилиште Новог Београда, дуго не заборавља приредбе културно-уметничких група учитељске школе, синдикалне подружнице артиста из Београда, Земунске гимназије, Дома слепих из Земуна, уметничке групе фабрике „Иван Милутиновић" из Земуна, румунске синдикалне уметничке групе из Темишвара, а и многих других.

Свако вече логорски живот се испуњава културним манифестацијама градитеља. Ноћну тишину прекидају хорови својим песмама, стихови рецитатора. Горе логорске ватре, чији пламен обасјава лица градитеља, дижући се као огњени стуб у небо, док се ужарене искре губе у црној звезданој ноћи...

То је живот логора. Тако из дана у дан бригадисти, кроз рад и културно-просветне манифестације, стичу нова знања.

НОЋНА СМЕНА

Ноћ се над логором спушта
Пуна свежине, хладне,
Ал' тиха није и пуста,
Већ звони громко од рада бригада.

То ноћна смена јуриша
И битку води за план.
То нови људи – од ноћи
Црне и тихе – праве весео дан.

То хиљаде челичних мишица
Темеље дижу новоме граду
А месец по небу што шета
Поздравља ноћну смену – ударну бригаду.

Хиљаде жуљевитих руку
Пук бораца – на фронту плана –
Милион баца кубика
И диже, гради – светао симбол
Ове епохе – ових великих дана.

Нови Београд
Биће најлепши град у свету
Дизаће се високо, до сунца
Ко оро када летом рашири крила
То од нас младих дар ће
Теби да буде
Републико мила.

Ђорђе Ђурић
II петрињска бригада

Таковској бригади – прелазна заставица Главног штаба

Прелазну заставицу Главног штаба освојила је Таковска бригада. Митинг тим поводом одржан је 13. јуна, у присуству свих бригада из логора III и делегата из осталих бригада. Командант логора III Светозар Миленковић отворио је овај митинг, а затим је дао реч шефу Градилишта XII Данилу Јапунџићу. Из његових речи избијао је понос стручњака, који зна да ови омладинци сваки дан нешто ново науче. Позвао је бригаде на још упорнији рад, како би се надокнадило оно што је изгубљено и премашила обавеза.

После њега, Живојин Лакић, члан Главног штаба, говорио је о томе „шта је за нас учинила Комунистичка партија и какво треба да буде наше такмичење да би јој кроз њега најлепше изразили своју захвалност“.

- Комунистичка партија очекује од нас да будемо најбољи. И, заиста, градитељи Новог Београда треба да буду најбољи, јер су они иницијатори овог такмичења. Таковска бригада није добила прелазну заставицу зато што се залагала само на радилишту, него и на свим пољима. А задатак не би био потпуно извршен, ако не бисмо победили и на васпитном пољу.

Још брже и јаче за испуњење дневног задатка

Примајући заставицу, командант Таковске бригаде је рекао:

- Борићемо се да заставица остане и за других десет дана у нашим рукама. У току овог такмичења наша бригада постаће још два пута ударна.

По завршеном митингу заставицу је у своје руке узео најбољи бригадиста Таковске бригаде, Радош Богосављевић. Чврсто ју је стегао и пошао да подели радост са бригадом.

> У овој декади, Таковска бригада је ископала, превезла на даљину од 80 метара, насула и набила 1.014 кубних метара земље, тј. испунила је норму са 187 одсто. За девет дана неписмени су наушили шест слова. Двапут су одржане политичке информације, два предавања и издата два броја зидних новина. На јутарње вежбе излазило је 99 одсто бригадиста... Одржана су два часа општег физичког образовања...

Истом Одлуком по трећи пут проглашена је за ударну Прва пожешка бригада, а по други пут Новосадска. Такође, први пут су постале ударне: Бугојанска, Сврљишка, VIII далматинска, Трстеничка, Босанскошамачка, Рађевско-азбуковачка, Пакрачка, Крижевачка, Новоградишка, I милиционерска, I фискултурна и Јабланичка.

ГРАЂЕЊЕ ВЕЛИКИХ ОБЈЕКАТА НА МУЉЕВИТО-ГЛИНОВИТИМ И ПЕСКОВИТИМ ТЕРЕНИМА

О овом јединственом грађевинском подухвату, о претходним студијама и плановима, нарочито о појединим фазама њиховог остварења говорио инж. Марко Христић, генерални директор Генералне дирекције грађевинског предузећа „Нови Београд“:

> Из историје грађења градова – познато је да су многи грађени на муљевито-глиновитим, песковитим и подводним теренима, као на пример Лењинград у Совјетском Савезу и Венеција у Италији.
>
> Пред техничке стручњаке се постављају, углавном, два проблема: први, решити питање да терен на коме се подиже нови град не буде више плављен и, други, решити проблем фундирања будућих грађевина које ће се подизати на оваквом терену.
>
> Проблем насипања водоплавног терена, односно подизање његове дотадање надморске висине, која неће више бити плављена не задаје техничким стручњацима толико муке у самом решењу овога проблема, као техничког, већ је овај проблем, поред техничке, и организационе природе. Пред техничке стручњаке се поставља, углавном, проблем ископа, транспортовање и планирање огромних количина потребног материјала за насипање: песка, земље и др.
>
> Од нас, техничких стручњака се тражи да овим проблемима приступимо најозбиљније и да их како технички, тако и организационо најправилније решимо. Како су кубатуре за насипање веома велике – милионске, то и решења која се буду примењивала морају бити ефикасна, како у смислу брзине извођења ових радова, тако и у погледу финансијског ефекта, то јест минималног коштања ових радова.
>
> Други проблем - стабилност будућих објеката који се подижу на овим теренима - јесте проблем фундирања.
>
> Да би се дошло до најправилнијег и најекономичнијег решења, потребно је извршити веома замашне и савесне радове на сондирању, бушењу и испитивању терена, како би се дошло до што тачнијих података и што верније слике о геолошким слојевима и профилима, односно о геолошкој формацији терена на коме треба да се подигне нови град.
>
> И код овог проблема, као и код насипања терена, долазе у обзир веома велике количине бетона које треба уградити у темеље будућих грађевина, па се и овде пред стручњаке поставља задатак да изнађу таква решења, која ће у потпуности задовољити како брзину грађења ових објеката, тако и минималњи финансијски ефекат, тј. изабрати такав начин фундирања да и у смислу коштања буде најповољнији.
>
> Ми се бавимо проблемом, тј. грађењем Новог Београда на водоплавном, муљевитом, глиновитом и песковитом терену између наших највећих река Саве и Дунава. Пред техничке стручњаке се поставља веома сложен и тежак задатак: наћи најправилније, најекономичније и најбрже решење, како за насипање водоплавних терена, тако и за фундирање најмонументалнијих објеката највећих размера. Можемо слободно рећи: објеката таквих размера, који по својој грандиозности не изостају ни по чему од објеката ове врсте које је уопште историја грађења досада забележила.
>
> Први проблем: насипање терена на коме треба да се подигне Нови Београд, и поред најбрижљивијих студија спроведених од стране стручњака није ни до данас у потпуности решен...
>
> До сада смо код радова на насипању терена користили рефулерне багере, а делимично механизовали ископ и транспортовање земље путем нормалних и дековиљских вагона и вагонета, користећи за истовар и планирање делимично булдожере, а већим делом омладинску радну снагу...

Истовар песка из шлепова

Од техничких стручњака се захтева, а то се поставља као императивни задатак, да се у току наредних зимских месеци, проблем насипања помоћу разбијања земље водом до краја спроведе и реши тако да се почетком 1949. године може у потпуности примењивати. Такође, пред техничке стручњаке се поставља задатак да се начин насипања применом потпуне механизације (како за ископ, тако и за утовар, истовар и планирање) у потпуности спроведе. Успех ће тада бити потпун и огромне количине земље и песка које су неопходне за насипање терена Новог Београда, биће пребачене пре предвиђеног рока.

Проблем фундирања грађевинских објеката

Што се тиче проблема стабилности објеката које треба подићи на теренима Новог Београда – проблема фундирања – спроведене су од стране стручњака најдетаљније и најисцрпније студије.

Претходним и основним радовима, тј. сондирању, испитивању и бушењу терена, требало је поклонити изузетну пажњу и спроводити их што савесније.

На основу исцрпних сондажних података установљено је да је терен на коме се подиже Београд формиран на наносу река Саве и Дунава. До дубине 10-12 метара слојеви су махом муљевито-глиновити и песковити, сасвим скорашње, младе формације, док су слојеви у дубинама 12-30 метара песковито-шљунковити, дилувијални нанос са местимичним прослојцима – сочивима муљевито-глиновитим. На дубинама преко 30 метара наилазимо на специјалну глину веома велике моћности. Седиментација ових слојева је доста слаба, тј.стишљивост ових слојева је знатна.

На основу ових испитивања и констатовања геомеханичара донета је одлука да се за фундирање највећег и најмонументалнијег објекта у овој години, за зграду Председништва владе, изврши фундирање побијањем бетонских шипова у земљу, јер су се ови шипови код нас до сада успешно примењивали. У земљи су већ постојале макаре овога система, а веровало се да ће се и остали потребан број ових макара моћи, без нарочитих тешкоћа, набавити из иностранства.

Међутим, са набавкама из иностранства ишло је веома тешко. Набављене су, поред две постојеће, једне парне макаре система „Франки“ и још четири дизел-макаре истога система. Но, и поред ових пет макара којима смо располагали, побијање шипова напредовало је веома споро.

Пред техничке стручњаке се постављао нов проблем: наћи такво решење за фундирање на Новом Београду, које ће омогућити масовно подизање и грађење објеката, тј. истовремени рад на грађењу већег броја објеката независно од макара „Франки“ и „Штерн“, независно од иностранства, потпуно се еманциповати и ослонити на сопствене изворе, на могућности којима земља располаже, с тим да се и финансијски ефекат у смислу коштања ових објеката смањи. У ту сврху пришло се детаљнијој студији – испитивања могућности фундирања најмонументалнијих грађевина на армирано-бетонској плочи.

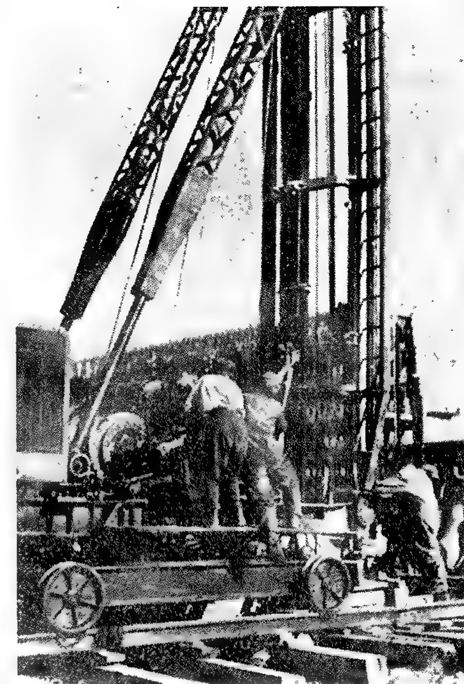

Омладинци макарама побијају шипове

Успешно фундирање зграде хотела на армирано-бетонској плочи

После веома опсежних и најдетаљнијих студија од стране свих стручњака – геомеханичара, конструктора, статичара и извођача, одржана је, 21. јуна 1948. године, конференција и том приликом донета је коначна одлука да се за фундирање и најмонументалнијих грађевина на теренима Новог Београда примењује начин фундирања на армирано-бетонској плочи. Одлучено је, такође, да се овај начин фундирања примени на најосетљивијем терену Новог Београда, тј. за подизање и грађење зграде државног хотела. Изабрано је баш ово, најосетљивије место, из разлога да би се за време изградње објекта вршила свестрана опажања, како у смислу понашања слегања терена испод зграде, тако и утицаја како подземне тако и воде Дунава, у чијој се непосредној близини објекат и подиже. На овај начин нашу младу науку обогаћемо новим искуствима, која ће бити од изванредног и непроцењивог значаја.

До сада су извршени следећи радови на овом објекту: поред армирано-бетонске плоче која је касетирана у продужном и покретном смислу са леђима висине три метра, изграђено је ниско приземље, а подизање високог приземља је у току. Уколико време дозволи, предвиђено је да се до краја ове године подигне још први и други спрат на хотелском делу, а темељи на ниском крилу.

Досадашња осматрања и показани резултати потпуно су задовољавајући. Слегања има, зграда се слеже, но она се слеже у границама оних слегања са којима се и рачунало. Највеће слегање установљено је код крака „Д“. На овом делу, поред касетиране плоче и ниског приземља, вршено је и високо зидање, а све касете испуњене до три метра речним песком. На овај начин подигнута је половина корисног оптерећења од целокупног, које ће доћи када се објекат потпуно заврши. Добили смо оптерећење око 0,70 кгр. на цм^2 плоче, а установљено слегање износи око 48мм, и, што је за нас најважније, резултати и опажања нам говоре да се објекат

слеже скоро равномерно. Овде можемо рећи и то да, уколико се у току даљег грађења овог објекта појаве и извесна незнатна неравномерна слегања, у пуној смо могућности да их благовременом интервенцијом исправимо и да објекат држимо у потпуно водоравном положају. Најважнији моменат кога овде морамо подвући је тај, да фундирање објеката на армирано-бетонској плочи има – поред предности истовременог рада на неограниченом броју објеката још и велику предност у томе да је фундирање на армирано-бетонској плочи код специфично наших услова далеко економичније – јевтиније, но фундирање на бетонским шиповима система „Франки" и „Штерн".

Идеја о грађењу Новог Београда на обалама Саве и Дунава добила је своју пуну потпору тек по ослобођењу, нарочито у 1946. години. Овакви и слични подухвати, који се изводе у целој нашој држави, не би били могућни када цео наш народ не би учествовао са свим својим неизмерним богатствима, снагама и осталим расположивим средствима. Учешће целокупног нашег народа у изградњи овог величанственог подухвата, а у првом реду наше славне, херојске омладине, пружа нам пуну гаранцију да ће започето дело не само бити извршено у предвиђеном року, већ и много раније."[9]

[9] Лист *Нови Београд*, бр. 34 од 4. децембра 1948. године

ОМЛАДИНКА

Скулптура вајара Миодрага Живковића, коју је аутор, као скулптуру у гипсу, урадио на радној акцији на изградњи Новог Београда, 1948. године. Висина 1,70 м.

На фестивалској ликовној изложби омладине Југославије, одржаној те, 1948. године, жири у саставу Мило Милуновић, Војин Бакић, Бранко Шотра и други доделио је овом Живковићевом раду прву награду у конкуренцији више радова – учесника изложбе из свих ликовних академија и уметничких школа у Југославији.

Градитељ Новог Београда

ИЗГРАДЊА СТАДИОНА ЈНА („ПАРТИЗАНА“)

У лето 1948. године почели су и радови на изградњи стадиона ЦДЈА - данас Стадиона „Партизана“, на коме су учествовале и омладинске радне бригаде, већином смештене у Омладинском логору „Будо Томовић“, који се налазио непосредно испод овог градилишта.

Изградња овог објекта наставиће се и завршити 1949. године.

Улаз на игралиште БСК-а на коме је подигнут нови стадион

Главни терен – игралиште за фудбал је величине 70/105 м. Покривен је травом и дрениран. Стаза за атлетику дуга је 400 м и има шест пруга по 1,22 м, укупне ширине 7,57 м.

Цела грађевина Стадиона грађена је из два концентрична прстена – унутрашњи обухвата првих 14 редова, урађених од монтажних армирано-бетон-

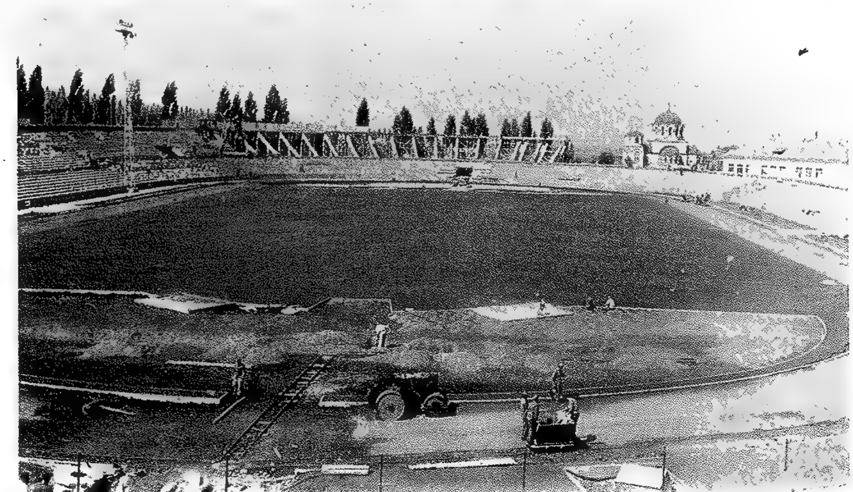

Завршни радови на Стадиону

Прва уйакмица на Сйадиону - Југославија - Француска (1:1)

ских греда дугих 4 м. Спољни прстен има 16 редова седишта. Изграђен је као армирано-бетонска рамовска конструкција, фундирана на контра гредама.

Гледалиште је подељено на четири секције, у које се улази из покривеног променоара, кроз 20 грла ширине 2,60 метара (размак између њих је око 20 м). Тај променатор окружује цео Стадион. У њему су, према појединим секторима, смештени бифеи, телефонске говорнице, продавнице дувана и новина и чесме за пијаћу воду.

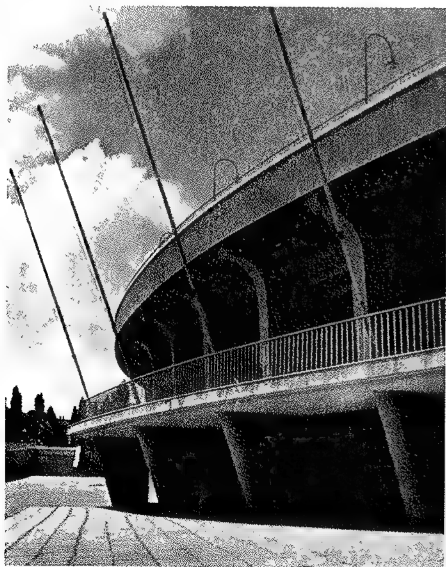

Дейаљ ірађевине Сйадиона

Иза стадиона су помоћни фудбалски терен (70/105), а испод њега још 12 терена за тенис, од којих један има бетонску трибину за 1.000 гледалаца, а монтажну за око 800.

Пројектом Стадиона предвиђено је да може да прими до 60.000 гледалаца (на југу и северу по 20.000 места за стајање, а на западу и истоку су места за остали број гледалаца), али тај је број премашен већ 9. октобра 1949. године, на фудбалској утакмици репрезентација Југославије и Француске, када је скоро цела публика, од близу 70.000 стајала. И на утакмици са фудбалском репрезентацијом Аустрије, 21. септембра 1952. године, на овом стадиону је било око 60.000 гледалаца.

Свечана ложа налази се на западном делу Стадиона. До ње се долази преко моста, из којег се, прво, улази у вестибил.

Стадион је осветљен за ноћне приредбе са четири батерије од по 60 рефлектора – укупно 240, јачине 240.000 W.

Стадион су изградили војници ЈНА, омладинске радне бригаде, чланови Народног фронта и спортисти, грађевинска предузећа „Београд“ и „Рад“...

Градњу Стадиона технички су водили: пројектант - архитекта Михајло Јанковић и инж. Коста Поповић.

Иако је Стадион већ коришћен од 1949. године, његово свечано отварање одржано је тек 23. децембра 1951. године, када су коначно и завршени сви радови – прилази, стазе, поравнање терена око целог објекта.

Тога дана у гимнастичкој сали Стадиона генерал-пуковник Пеко Дапчевић, у присуству представника фискултурних, спортских и друштвених организација, у краћем говору, у име ЈНА, изразио је захвалност свим градитељима овог грандиозног објекта, посебно војницима ЈНА и омладинским радним бригадама, техничком особљу, а онда се осврнуо и на нека питања спортског живота у земљи.

Потом је генерал Дапчевић поделио награде најзаслужнијим учесницима и сарадницима на изградњи стадиона – инжењеру Михајилу Јанковићу и његовим најближим сарадницима: инж. Кости Поповићу, Ј. Богуновићу, Ђ. Нешићу, В. Петровићу, П. Јанчићу и Драгутиновићу.

Сйадион „Парйизана ойей йун

У име спортског колектива „Партизана“, градитељима Стадиона се захвалио државни репрезентативац (бацач кладива) Губијан, обећавши да ће се спортисти „Партизана“ заложити да и убудуће на овом Стадиону и ван њега постижу још веће успехе.

На крају генерал-пуковник Пеко Дапчевић, пресецањем врпце, отворио је овај у оно време највећи и најмодернији спортски објекат у нашој земљу и шире.

У обнови ратом разрушеног Београда учествовали и фудбалски великани „Партизана“

У априлу 1947. године Фудбалска чета „Партизана“, уз све спортске и остале обавезе, радила је и на обнови Теразија, најстрожег центра Београда, тешко оштећеног у току претходног рата.

Стјепан Бобек - Штеф, као са лоптом, лако барата и са лопатом

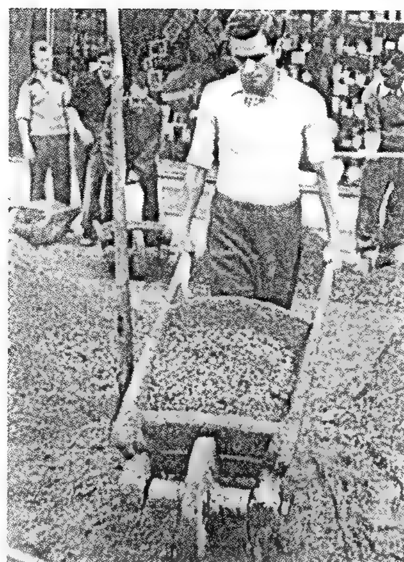

Првослав - Боба Михајловић са пуним колицима

Голгетер марко Валок као тенк гура препуна колца

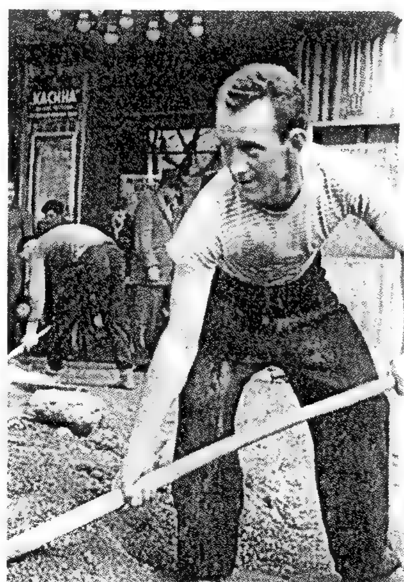

Увек ударнички. Златко Чајковски

Пре почетка свечаног отварања Стадиона, у приземљу објекта, на зиду, откривена је спомен-плоча посвећена спортисти - репрезентативцу, Милутину Ивковићу, кога су Немци стрељали 1943. године.

Тимови ФК „Партизан“ из 50-их и 60-их година прошлог века

Велико радно такмичење на градилишту Новог београда

На градилиштима Новог Београда развија се такмичење за V конгрес Комунистичке партије Југославије. Још у почетку такмичења бригадисти су појачали рад. Стално их је пратила и прати мисао да се сад такмиче у част V конгреса Партије. Бити ударник баш у овом такмичењу жеља је сваког бригадисте. Сваки хоће да уложи све своје снаге, да осети радост такмичарских напора.

У вези такмичења у част V конгреса КПЈ одржана је конференција представника појединих радилишта, команданата бригада и најбољих омладинаца – ударника из бригада. Разматрано је како се одвија такмичење у првој декади јуна.

Конференцију је отворио командант Главног штаба Слободан Босиљчић и дао реч помоћнику генералног директора Дирекције за изградњу Новог

Београда Батрићу Јовановићу, који је истакао значај и руководећу улогу Партије пре рата, за време рата и сада у изградњи социјализма у нашој земљи:

- Велико поверење према Партији и другу Титу наши народи гајили су зато што су били дубоко уверени у правилност политике Партије, која их је мудро водила кроз борбу и која их сада води. Због тога велику љубав према Партији наши радни људи изражавају појачаним такмичењем. V конгрес КПЈ наши трудбеници дочекују појачаним радом, такмичењем. Наша градилишта, радни колектив и омладинске радне бригаде такође се такмиче у част V конгреса...

Батрић Јовановић је истакао позитивне резултате такмичења у првој декади јуна, али и навео да на појединим радилиштима, услед објективних тешкоћа (киша), а у неким случајевима и због тешкоћа које су биле отклоњиве, месечни план није испуњен.

Руководиоци појединих радилишта дали су нове обавезе. На крају, као општа обавеза целог радног колектива Новог Београда, прихваћен је предлог да се јунски задатак пребаци за шест одсто, а трошкови производње смање за 16 одсто, што је прихваћено са великим одушевљењем.

Припреме за бетонирање на згради Председништва владе

Велики митинг подршке заказом такмичењу

Свечаност је завладала целим Новим Београдом. На месту где ће се подићи зграда Централног комитета Комунистичке партије Југославије, поред свечане трибине, истакнута је огромна парола, чија су слова осветљена са преко 2.000 сијалица, тако да се са свију страна и из велике даљине, може читати:

Живео Пети конгрес Комунистичке партије Југославије!

Баш на томе месту, где се састају Сава и Дунав, наспрам Калемегдана, одржава се свечани митинг уочи партијске конференције у Новом Београду.

Са свих градилишта, из логора, Главног штаба, Дирекције за градњу Новог Београда, ауто-базе, машинске базе и других радних места, куљају омладинске бригаде, радници, инжењери и намештеници на митинг. Колоне омладине, украшене заставама и паролама, извиру од праваца Земуна, од логора „Милован Миловановић Луне“ и од Главног штаба.

На челу колоне Омладинског логора „Милован Миловановић - Луне“ стиже Прва стручна бригада – бетонери, савијачи гвожђа, руковаоци машина. Сутра ће они постати стручни мајстори. Са друге стране прилазе Прва оџачка, Осма загребачка, Друга специјална, Друга млавска, Друга похорска и многе друге. Нижу се бригаде за бригадом. Преко 80 бригада у дугачким колонама као реке сливају се на место митинга.

- За ово време заустављени су сви мотори. Нико није изостао са митинга – каже мајстор Новак Милићевић.

Песме, пароле, омладинске узвике „О рук“ и широко развијено козарачко коло прекида глас заменика команданта Главног штаба Свете Папића.

Почетак митинга. Прво је говорио политички секретар предузетничког комитета Партије, Богдан Радишић, а затим генерални директор Дирекције за изградњу Новог Београда, инж. Марко Христић, који је у свом говору изнео и оцену рада инжењера и техничара:

- Сваки инжењер и техничар овде може да развије све своје способности и да се уздиже у својој струци...

А онда се осврнуо и на рад омладинских бригада речима:

- Част је нама, стручњацима, радити са омладином, чији радни елан треба да нам послужи за пример. Свима нама пут је онај којим су ишли јунаци са Врандука, Лашве и других радних победа...

Енергични, кратак говор команданта Главног штаба, Слободана Босиљчића прекидају омладински узвици:

- О рук, о рук!

Командант наглашава:

Ђорђе Андрејевић - Кун: На градилишту

- Ми смо, другови, иницијатори такмичења у част Петог конгреса Комунистичке партије Југославије. Наш позив су прихватиле фабрике, радионице и села. То не треба ни часа заборавити. То треба да нам да још снаге и полета да поведемо још ширу борбу за резултате.

- Хоћемо, хоћемо! – пролама се из десетине хиљада грла омладинаца, радника, инжењера и техничара.

Овај свечани митинг уочи партијске конференције улепшан је и додељивањем десетодневне прелазне заставице Главног штаба и проглашењем ударних бригада.

Заставицу је добила Пакрачка два пута ударна бригада. Њен командант са трибине позвао је најбољег бригадисту, ударника Ивана Сина, да прими заставицу Главног штаба.

По завршеном митингу омладинске радне бригаде, радници, инжењери и техничари упутили су се на своја радна места, понесени новим еланом и готовошћу за извршење радних задатака и обавеза датих Партији и другу Титу.

Тито на градилишту Новог Београда

На градилиште Новог Београда, изненада, 29. јуна, бануо је Маршал Тито. Усклици одушевљења међу бригадистима:

Тито – Партија!

Тито – Партија!

Тито одржа кратак говор бригадистима, изразивши уверење да ће они извршити све своје задатке на изградњи Новог Београда, као што су градитељи омладинских пруга Брчко - Бановићи и Шамац - Сарајево онако херојски извршили своје обавезе.

Одлазећи са градилишта, Титова кола једва су се пробијала кроз масу омладине. Сви су желели да се са њим рукују.

Маршал Тито међу градитељима Новог Београда

- Пустите ме, да одем - каже им кроз смех Тито. - Стварате оволику гужву, а може нас неки Бугарин, или ко други видети одозго, с Калемегдана, и јавити својима да сте се побунили против мене.

На ову Титову шалу омладинци још јаче запљескаше, кличући: „Ми смо Титови - Тито је наш".

- Тита сам већ видео на прузи Шамац – Сарајево, па још и раније – прича Јозо Ливарић. – Дошао је к нама као мајка детету у болницу у Цриквеници. Ако нађе друга непокривеног, сам га покрије. Било нас је доста, а са свима се руковао.

Хасан Плех се једва прогурао да стигне до Тита:

- Да није било аута, пратили бисмо га до Београда.

- Рекао је: „Здраво, омладино!". И како му је мило да нас види – додаје Јосип Делаш. – Пита нас као да је наш командант, све зна о нама.

Неки су имали трему:

- Стојим, а Тито иде право к мени. Куда ћу? Шта да му кажем? А кад је дошао, прича као да је с нама сваки дан на раду – каже једна омладинка.

А друга узбуђено прича:

- Ручак сам просула. Штрецнуло ме кад сам га видела и појурила к њему. Нека иде и ручак. Хтео је код нас да уђе, али бригадисти се скупили па није могао од њих.[10]

Најмасовнији долазак омладинских бригада на изградњу Новог Веограда

Почетком јула, у другој групи II смене, према подацима листа *Омладина*, дошло је 46 средњошколских и 6 студентских бригада. Из унутрашњости земље стигле су:

Прва сремско-митровачка, Прва призренска средњошколска, Друга борска, Новопазарска средњошколска, Неготинска средњошколска, Дванаеста загребачка „Раде Кончар", Друга которварошка, Тринаеста сарајевска средњошколска „Браће Ковачака", Девета сарајевска „Браће Прокопић", Пета сарајевска средњошколска, Прва тузланска средњошколска, Друга мостарска средњошколска, Зеничко-травничка средњошколска, Прва требињска средњошколска, Четврта љубљанска средњошколска, Прва мариборска средњошколска, Друга алибунарско-ковинска, Друга пожаревачка средњошколска, Прва светозаревска „Перица Милосављевић", Друга ужичка, Прва косовско-митровичка средњошколска, Двадесет четврта далматинска „Вељко Симић", Дервентско-добојска средњошколска, трећа сомборска градско-среска, Прва румска, Трећа суботичка, Друга ваљевска средњошколска, Царибродска средњошколска „Петар Тасев", Лужичка (Б. Паланка), Поцерска, Друга врањска средњошколска, Жупска, Таковска средњошколска, Прва пиротска средњошколска, Друга пиротска средњошколска, Обреновачка, Друга српска, Трећа крагујевачка средњошколска, Лесковачка средњошколска, Друга бањалучка, Прва бјељинска, Друга србичка, Двадесет прва далматинска – Сплит, Друга тешањска, Друга теслићка.

[10] Лист *Нови Београд*, број 12. од 4. јула 1948

У своме тексту Љубица Радојковић-Миликић констатује да су наведени број и имена бригада неизвесни, јер лист *Нови Београд* од 28. августа 1948, говорећи о одласку бригада ове смене изоставља: **Другу котор-варошку, Прву мариборску, Другу алибунарско-ковинску, Другу пожаревачку, обе светозаревске, Косовско-митровачку, Румску, Врањску, Жупску, Таковску, Прву пиротску, Обреновачку, Другу српску,** а наводи оне које у листу *Омладина* нису поменуте: **Двадесет четврту загребачку, Прву приштинску, Прву нишку, Трећу скопску, Прву загребачку, Осму загребачку, Пету загребачку, Другу сенћанску, Двадесет прву загребачку, Тринаесту загребачку, Другу славонску, Другу тузланску, Прву ужичку, Прву црногорску, Другу црногорску, Десету загребачку, Прву кумановску, Другу вршачку, Другу призренску, Тринаесту љубљанску, Шесту сомборску.**

Долазе нове бригаде

На другом месту, говорећи о ударницима те смене лист помиње још: **Четврту војвођанску, Бихаћко-приједорску, Трећу загребачку, а од београдских: Шездесет пету, Сто двадесет девету, Сто осамдесет осму, Сто двадесет девету, Сто осамдесет осму, Прву, Сто двадесет прву и Стодеведесет шесту.** Као меродавније треба узети податке из листа *Нови Београд*, тврди Љубица Радојковић-Миликић.

Омладинска радна бригада, формирана на овом градилишту за изградњу пруге Драч – Тирана, вратила се 5. јула назад, увређена поступцима албанских власти, цепањем југословенске заставе, Титове слике, непријатељским ставом према бригади, чије су намере биле најпријатељскије – помоћ у изградњи тако значајног објекта и јачање братства са омладином Албаније.

Најбољи одговор на целу ову чудовишну кампању сигурно је био онај „радни елан који је од заказивања такмичења растао из дана у дан". И одзив за упис државног зајма био је доказ више. Само првог дана уписано је 5.838.500 динара.

У писму Централном комитету и маршалу Титу градитељи Новог Београда су поручивали:

> *Наш живот и наша срећна будућност нераскидиво су повезани са радом нашег Централног комитета, с другом Титом, и нико нас не може одвојити од пута изградње наше боље будућности. Са негодовањем одбацујемо све клевете упућене нашој Партији и нашем Централном комитету, јер се те клевете односе на читаву нашу славну прошлост и садашњост. Наш појачан рад у изградњи земље биће наш одговор свим неоснованим тврдњама и клеветама против наше Партије и наших народа.*

Резултати рада су расли из дана у дан. Победе бивале све веће. Ближили су се дани Петог конгреса, обележени невиђеним полетом у такмичењу, свечаном атмосфером, зеленилом и графиконима украшеним логорима и градилиштима:

Омладинско коло нових бригадиста у кругу логора

„Још од синоћ (20. јул, уочи Конгреса – прим. С.Р) у логору „Јоже Влаховић" почела је свечаност. Све бараке су обавијене у зеленило. Улица Маршала Тита сва је окићена. Преко улице, са једне на другу страну, висе велики венци исплетени од зеленила и обавијени паролама. У току читаве ноћи одјекивали су звуци музике, мешајући се са песмом омладинаца. На улазу у Другу топличку бригаду исцртани графикони и исписани резултати дају слику рада бригаде у току такмичења. Улази у бараке, кровови, паркови, све одише свечаношћу. Између Бежанијске косе и логора број девет, по свим улицама и на зградама омладинске колоније, одјекују такмичарски узвици појединих чета и радних група."[11]

Резултати предконгресног такмичења:

Бригада Народне милиције – пет пута ударна:

Већ у првим данима рада бригада је просечно пребацивала норму за 47 одсто. За тај успех добила је назив ударне. У следећим декадама норма је пребацивана и то прво за 67 одсто, затим за 81 одсто, и најзад за 99 одсто. За радне успехе проглашена је четири пута ударном. У последњим декадама, када је Партија

[11] Лист *Нови Београд*, бр. 15. од 24. јула 1948.

неправедно нападнута, партијска јединица бригаде одговорила је на те неправде новом радном предузимљивошћу. Закључци партијске јединице претресени су у целој бригади. После тога настала је још живља борба за високо премашивање налога и датих обавеза. На конференцији од 1. јула дата је обавеза да се радни налози пребацују просечно из дана у дан за 70, а пребачени су за 99 одсто; 10. јула дата је нова обавеза – пребацити налог за 100 одсто. После додељивања прелазне заставице Главног штаба, 12 јула, обавеза премашивања норме повећана је на 110 одсто. Борба у овој последњој декади водила се свом жестином за што већи учинак. Налози су пребачени за 166 одсто. Резултати не заостају и на другим пољима делатности бригаде. Обавезе су извршене и пребачене.

Просејавање џеска и сџремање малџера

Трећа бањалучка четири пута ударна бригада:

Уредност, дисциплина, велики радни полет, високо развијен такмичарски елан – то је Трећа бањалучка бригада. У обавези датој 23. јуна стоји да ће бригада пребацивати радне задатке за 35 одсто. Ова обавеза је 12 јула повећана на 70 одсто. Кроз такмичење у овим декадама радни задаци су пребачени за 120 од сто, а касније, када су омладинци овладали техником посла, пребацивање задатака се попело на 160 одсто. Преузете обавезе у последњој декади испуњене су 5 дана пре рока – 19. јула у 18.30 часова.

Друга петрињска два пута ударна бригада:

У почетку бригада је радила као помоћна радна снага на зидарским радовима. Још тада су радни задаци пребацивани за 65 одсто. У последњој декади обавезе за пребацивање норми биле су 55 одсто, а норма је пребачена за 92 одсто. Обавеза дата у част V конгреса испуњена је 19. јула до 11 часова. Од управе градилишта бригада је за организацију посла добила примерну оцену.

- Много значи знати свој посао - каже командант бригаде Мирко Мећава. – Сада цела наша бригада зна да справља малтер, малтерише, гаси креч, покрива, а и друге послове.

Румско-пазовачка три пута ударна бригада:

Бригада је ушла у такмичење са обавезама да ће радни задаци бити пребачени за 60 одсто. Почетком јула та обавеза је подигнута на 100 одсто. Иако врло висока, пребачена је за 50 одсто, односно задатак испуњен са 150 одсто.

Друга горажданска три пута ударна бригада:

Радни полет Друге горажданске бригаде дао је високе резултате у току претконгресног такмичења. Бригада је дала обавезу да ће радни налог у последњој декади испунити три дана пре рока. Цео радни задатак постављен у налогу, извршен је до 15. јула, то јест пет дана пре рока. За то време је чак и више урађено него што је налог предвиђао: искалдрмисано је више од 644 квадратна метра, планирано земље 775 кубних метара, а ванплански дато 6.535 радних часова за помоћне радове. Исто тако, обавезе на културно-просветном и фискултурном пољу су испуњене.

Петнаеста далматинска два пута ударна бригада:

У првим данима рада нисмо се одмах снашли – причао је Ђорђе Перић, члан штаба бригаде. – Имали смо слабе резултате. На конференцији смо претресли наше недостатке. Дали смо обавезе и повећавали их од 35 на 50 одсто, а у последњој декади на 60 одсто. Борба се водила и за пребацивање датих обавеза. Успели смо: пребацивали смо их просечно за 80 одсто. То је радни и такмичарски пут наше бригаде. На митингу бригаде 19. јула дате су конгресне обавезе, које предвиђају пребацивање радних задатака за 65 одсто.

Новокнежевачка три пута ударна бригада:

Ова бригада је једна од примерних. У првој декади овога месеца бригада је пребацивала радне задатке са 107 одсто, а последњих дана претконгресне декаде и за 125 одсто.

Погнута над писањем парола на мађарском језику, Тереза Солкај прича:

- Ми смо дали обавезе да ћемо, заједно са стручним радницима, завршити радове на радилишту I до 20 јула. Ти задаци су извршени. Успех је прослављен свечаним митингом.

Прва сремскомитровачка ударна бригада народног хероја „Пинкија“:

Радни успеси ове бригаде у претконгресном такмичењу су, заиста, велики: у последњој декади уместо 360, пренето је 667 кубика туцаника, цемента 615 тона, а у налогу је било предвиђено 320. И други послови су обављени пре предвиђеног времена и радни налог пребачен, тако да је просечно пребачена норма у последњој декади, за 184 одсто. На ванпланске радове утрошено је 600 радних часова.

Резултати ових бригада само су део онога што је омладина урадила у претконгресном такмичењу у Новом Београду.

На џемељима зїраде Председнишџва владе

ЗАПОЧЕТА ИЗГРАДЊА ОМЛАДИНСКЕ ПРУГЕ КРОЗ ПАНЧЕВАЧКИ РИТ

Међу већим објектима, започетих у лето 1948. године, била је и омладинска пруга Панчевачки Рит - Београд у дужини од преко 30 километара.

На ову омладинску акцију, најпре су дошле сеоске (омладинске), као и фронтовске бригаде из Београда и Панчева, а у периоду јул - август и средњошколске бригаде.

Тако ће на овој двомесечној радној акцији учествовати укупно 20 омладинских и 4 синдикалне пригаде, са близу 4000 бригадиста.

Омладинске бригаде биле су смештене у пар насеља - Товилиште (Падинска Скела), Јабука, Глогоњ и др. Њима је руководио посебан штаб омладинских бригада, као јединица Главног штаба омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда.

Панчевачки рит. Огроман простор од 70.000 хектара плодне земље. До лета 1948. године делом је остајао необрађен, а довоз пољопривредних производа до Београда отежан због недостатка саобраћајница.

Почетком јула 1948. у Панчевачки Рит дођоше омладинске и синдикалне бригаде да изграде пругу нормалног колосека, од села Овче до Кишвара.

Некадашњи салаши у Панчевачком Риту

Сећања градитеља

Већ сазрели кукурузи. Земљиште поред канала обрасло шеваром. Цветови лопоча беле се на води канала. Досадно се деру жабе. Комарци, претећи, зује. Простране њиве високо израслог купуса. Мочварна ливада и поља обрасли коровом.

Љубица Богићевић учествовала је на првој радној акцији у Панчевачком Риту, у јесен 1944. године:

„...У тај непрегледни простор, првих дана после ослобођења, дођосмо ми, омладина Београда, да оберемо, боље рећи, да спасемо кукуруз од пропадања. Била је то прва омладинска радна акција после окупације...

...Напред су ишли минери са дугим штаповима, опрезно испитујући сваку бразду, сваки грумен земље. Испред нас повремено су експлодирале мине, а позади, у дугим редовима, омладина је брала већ полусмрзнути кукуруз и певала... У тим касним данима хладне јесени – прсти су се кочили, а могло се и на неку заосталу мину набасати.

Већ тада омладина је говорила: „Овде ће бити велико пољопривредно добро... ископаћемо канале, саградити нове путеве. Цео Београд ће се одавде снабдевати..."

Рат је још трајао. После ослобођења омладина и „фронтовци" обнављали су ратом разрушени Београд. Предвиђање омладине са прве акције на берби кукуруза - да ће овде да се подигне велико Пољопривредно добро за снабдевање Београда - почеће да се остварују тек ове, 1948. године.

Ритови. Овуда ће проћи пруга

Од двадесетак омладинских бригада, по резултатима рада на градилишту пруге посебно се истицала Друга светозаревачка бригада. О њој је остало забележено:

- ...Сваког дана, јутром у три и по сата, устајали су командири чета Друге светозаревачке бригаде да премере терен, где ће им чете радити. Онда су се враћали у логор, па опет, заједно са својим четама, одлазили на радилиште. Распореде омладинце, надгледају рад... а понекад и сами узму лопате у шаке и не заостају радом иза других.

...Када је пре недељу дана одржан фестивал на градњи Панчевачке пруге, и кад су у хору Друге светозаревачке бригаде наступили и њих тројица, са командирским знацима на рукавима, неки омладинци су рекли: Како ови командири доспеше, поред многих својих других дужности, да вежбају још и у хору?

- Како је Станислав Трајковић, командир чете у Другој светозаревачкој бригади, доспео да, поред руковођења четом и физичког рада, још учествује у хору, да буде дописник бригаде и уредник бригадних зидних новина?

- Како је Момир Ивковић, поред свих својих дужности као командир, стигао да руководи ликовним кружоком и да за изложбу на фестивалу изваја врло успелу бисту маршала Тита?

- Како је ученик учитељске школе Велибор Бића успео да, поред тога што је постао један од најбољих командира на читавој прузи, још руководи хором и фолклором своје бригаде, да их припреми за фестивал и да сам учествује у раду дилетантске групе?

На сва та три питања био је само један одговор: у великој љубави према задацима којима се подиже наша земља. У томе је извор снаге, полета, умешности који гарантује извршење свега чега се млади људи данас прихватају.

Пионирска чета из Друге српске бригаде

-...У Другој српској бригади има једна чета дечака од 13-14 година. Требало је да они доносе воду бригадистима, да буду курири – али они од Штаба бригаде траже да формирају своју чету... радну чету као што су све друге; да имају свој дневни задатак на радилишту, да га испуњавају и да се такмиче...

- Добро... - рекли су им другови из Штаба – кад баш хоћете.

А није им било право.

Штаб бригаде установио је за њих, за чету пионира, посебну норму, много мању од праве. А пионири се с тим нису сложили:

- То је ваше право, ви сте Штаб бригаде, али за нас та норма не важи... ми ћемо се равнати према оној коју имају сви бригадисти...

И они су норму, ону праву, пребацивали сваки дан. А прелазна заставица је седам пута била у њиховим рукама... Више од свих других чета у бригади.

„Напад на караван“

Миленко Бојић, студент Филозофског факултета, руководилац културно-просветног одељења у Штабу омладинских радних бригада, испричао је једну причу коју су сами бригадисти назвали „Напад на караван“. И она је забележена као занимљиво сећање са ове пруге:

„Имамо ми једног друга, миран и озбиљан младић... а сваке ноћи се дигне у 12 сати, узме нож и излази на друм. Ми смо се прво чудили: шта ради овај човек? А тајна се састојала у овоме: он сваке ноћи чека кола која возе лубенице за Београд... купи и лубеницу, па седне на тарабу и под месечином једе.

Можда ово изгледа и неозбиљно, али ми смо млади људи – доказали смо да можемо и имати пуно право да се забављамо и шалимо. Па кад нам у слободном времену досади одбојка и шах, ми чекамо вече да извршимо „напад на караван“.

Лесковачка средњошколска бригада, једна од најбољих на Панчевачкој прузи, за време свога боравка у Панчевачком Риту избацила је преко колосека 30.000 кубика земље, поставила више од четири километара колосека. Траса на којој је радила била је најбоље уређена на читавом радилишту. Проглашена је ударном и два пута је похваљена.

Осма шабачка бригада

Међу омладинским средњошколским бригадама била је и Осма шабачка, састављена од нас, ученика Учитељске школе, Економске, Ветеринарске и Медицинске школе. У припреми за одлазак на ову акцију, на пар дана пред крај школске године, ми, будући бригадисти, ишли смо на лекарски преглед и пелцовање против заразних болести, а дан пре поласка на акцију и ошишали смо се, како бисмо били спремни да одмах, чим стигнемо у Панчевачки Рит, већ сутрадан кренемо на трасу.

До Београда путовали смо возом, седећи у теретним вагонима без клупа. На Дунав станици прихватили су нас камиони и одвезли до Падинске скеле. И друге омладинске бригаде долазиле су, како која, возом или камионима.

Нашу Осму шабачку сместе у насеље Товилиште, у један већ припремљен простран магацин, са бетонским подом, прекривеним сламом. Импровизованим (од дасака) преградним зидом, ова спаваоница била је подељена на мушки и женски део. Пре уласка у ту велику спаваоницу добисмо ћебад и заузесмо своја места.

Они су некада добровољно градили у Панчевачком Риту

Док смо се ми, мушкарци, размештали, међусобно се задиркујући, а девојке певушиле, Штаб бригаде започео је дугу седницу, у саставу: командант Бранко Томашевић, заменик команданта (ми смо га звали замком), Милисав Николић, културно-просветни референт Ђорђе – Ђока Стојчић, фискултурни референт Никола Петровић – сви из Учитељске школе. Бригада је била подељена на четири чете (командири Милорад Ђурић, Златка Рељић, Раде Чворић...)

Већ сутрадан, после јутарње гимнастике и доручка (јарбол није био постављен, па је изостало дизање заставе), примили смо алат – ашове, крампове, лопате и колица и упутили се на радилиште, на трасу. Свака бригада, па и наша, имала је своју деоницу, на које су нас одвели задужени људи из Управе грађње.

Прва фаза радова, као и на свакој прузи, била је скидање хумуса са пројектоване трасе пруге, што је релативно лакши део посла, па и за нас шеснаестогодишњаке, за разлику од онога што су поједине бригаде радиле на деоницама где је требало премошћавати делове рита.

Радно време, у првих месец и нешто дана, било је само у преподневној смени, од 6 до 13 часова, са прекидом од 20 минута за ужину и краћи одмор.

Подељени по петоркама почели смо такмичење, међусобно у оквиру чете, а и између чета.

Сунце припекло. Зној лије са лица. Први жуљеви. Радећи голи до појаса вратисмо се у логор са препланулим леђима...

По повратку са радилишта и обављеног ручка, а затим редовног одмора, следили су, као на свакој омладинској радној акцији, најразноврснији облици и садржаји културно-просветног и спортског живота – рад по кружоцима, припремање програма за приредбе и логорске ватре, такмичење за значку фискултурника, спортски сусрети и др.

Храна је била обилна и квалитетна. Пошто смо радили у Пољопривредном добру (будућем ПКБ), могли смо да једемо млека и меса колико смо хтели, враћајући се, често, у ред за добијање „репете".

Уз ово сећање, записао сам у свој дневник неколике, углавном, пријатне тренутке, анегдоте и цртице са радилишта и из логора.

Пенце „хоће петом да заустави социјализам"

Руководство Бригаде старало се, не само за што бољу организацију посла на траси, него се бринуло и о условима смештаја и исхране, о здрављу нас бригадиста, наравно, и о заштити на раду, нарочито у фази постављања колосека, када је, објективно, могло доћи до повреда разне врсте.

Упркос упозорења и предострожности, догодила се једна за нас бригадисте безазлена, али за штаб Бригаде и, посебно, за њеног плашљивог команданта Томашевића, „тешка" повреда. Наш „Пенце" - тако смо звали једног бригадисту из шабачке Мале (повели смо га с нама на акцију, јер је знао лепо да пева) – повредио је пету. Командант је веома драматично реаговао на ту његову неопрезност, осуђујући, на брзо заказаној бригадној конференцији, и командира чете што није водио рачуна да до ове повреде не дође. Ситуација, заиста, напета. Требало ју је некако смирити. Ко би други то учинио, него Слободна Радојичић – звани „Доктор", увек спреман на шалу. Јавио се за реч и почео веома „озбиљно".

- Другови, ми градимо социјализам, а међу нама има и оних који би хтели да га успоре, као наш „Пенце". Ето, он је потурио пету... да га заустави. Смешно! Наш „Пенце" испаде право дупенце... А ми ћемо, другови, даље напред, у нове победе...

Сви смо се насмејали, па и наш „Пенце". Једино је командант Томашевић, сада смиреније, тражио да се убудуће пази да не дође до тежих повреда: „Морамо сви да се вратимо здрави у наш Шабац..."

- И весели – закључи уместо њега „Доктор". А ми и то поздрависмо аплаузом.

„Ћетири ћаше ћаја за ћетврту ћету"

Девојке из Медицинске школе, поред рада на траси, биле су и санитетски референти. Превијале су повређене и свако јутро спремале чај болеснима. Једна од њих је у речима, уместо гласа „ч", изговарала „ћ", па једном, прилазећи кухињи, гласно наручи:

- Дајте ми ћетири ћаше ћаја за ћетврту ћету...

Касније смо се с њом, понављајући њене речи, шалили, смишљали и друге реченице са више гласова „ч".

Када после дужег времена завршисмо радове на скидању хумуса и утврђивању пошљунчаног насипа, дође на ред постављање прагова (носили смо их по двојица између себе), а на крају и завршна, најзанимљивија фаза радова – постављање колосека. По двојица у пару, великим челичним клештима, вукли смо шине по тек постављеном делу колосеку. Сложивши их на прагове, уступали смо места другим паровима бригадиста, који су великим завртњима причвршћивали шине за прагове.

Прихвативши обавезу да пругу завршимо до краја августа, што је одговарало нама које је чекао скори почетак нове школске године, последњих двадесетак дана радили смо у три смене.

Железнички колосек на нашој деоници, недалеко од логора, ишао је преко непрегледних њива под бостаном. Већ порасле и зреле лубенице пресијавале су се на месечини и мамиле нас. Управа градње нам је дозволила да можемо да се засладимо и расхладимо овим укусним плодовима, под условом да оберемо само онолико колико можемо да поједемо. То смо и чинили, организовано, по групама, на почетку смене. Тада су неки вадили перорезе из џепова, а ми који тако нису били опремљени, убрану лубеницу ударимо о шину, па из распукле лубенице почнемо да вадимо само срце, њен сочни и најслађи део.

Очекујући нестрпљиво завршетак радова и повратак кући, дочекасмо и тај најрадоснији тренутак – свечано пуштање у саобраћај нашим рукама изграђене пруге. Окићена локомотива и вагони, заставе и ми, градитељи, виримо кроз прозоре, машемо рукама и певамо...

Опет до Дунавске станице, а одатле специјалном композицијом (али отвореним, теретним вагонима) до нашег Шапца.

Ми, градитељи пруге, а и они који су, у лето наредне 1949. године, овде изградили велики број објеката, интересовалили смо се, повремено, шта се у Панчевачком Риту ради, како изгледа ово Пољопривредно добро. И добијали одговор. Ево последњег:

ПКБ КОРПОРАЦИЈА ДАНАС

Од скромних почетака у мочвари Панчевачког рита, ПКБ је израстао у највећи систем агробизниса у бившој СФРЈ. Реорганизација, или како у овој организацији воле да кажу, дезинтеграција, супротно пословним интересима, настаје 1989. године, када се издвајају делови примарне ратарске и сточарске производње изван Панчевачког Рита, односно из ПКБ излазе најзначајнија предузећа прехрамбене индустрије: „Фриком", „Имлек", БИМ „Славија", „Житомлин", „Штарк". Издвајање „Пекабете" и „Беотурса" осамостаљује трговинску и угоститељску мрежу.

Ова Пољопривредна Корпорација данас је највеће пољопривредно предузеће у Србији. Располаже са 21.500 ха обрадивих површина за ратарску производњу, а у сточарству има капацитете за одгој 10.500 музних крава, 3.500 јунади у тову, 450 крмача и припадајући број товљеника, 3.500 оваца свих категорија.

ПКБ Корпорација се може сматрати и генетским центром, јер је и један од најзначајнијих произвођача семена ратарских култура и приплодних јуница у Србији.

Приноси најважнијих ратарских култура у Пољопривредној Корпорацији Београд знатно су изнад националног просека. Производња баштенског поврћа у вансезони подигнута је на највећи технолошки ниво изградњом модерних пластеника, а крајњи циљ је шест хектара под модерним пластеницима.

Продуктивност по крави је 7.000 литара. Последњих година ПКБ постиже рекордне производне резултате.

Из Пољопривредног добра „Панчевачки рит", са почетних 17.000 хектара мочварног земљишта, у протекле 62 године, израсла је данашња ПКБ Корпорација.

ПКБ Корпорација као Матично предузеће у систему ПКБ има учешће у капиталу седам зависних предузећа из области примарне производње и прехрамбене индустрије.

Ратарска и повртарска производња организује се на 22.000 ха обрадивих површина, уз коришћење машинског парка од 345 трактора, 35 комбајна, око 20 других самоходних машина и преко 1.100 прикључних оруђа и уређаја.

Жетва пшенице комбајном

По Центру за дораду семена, капацитета 22.000 тона, ПКБ Корпорација спада у највеће домаће произвођаче семена житарица сопствених селекција и селекција других реномираних кућа.

Системима за наводњавање покривено је 3.000 ха.

Силосни складишни капацитети су 50.000 тона.

Пластеничка производња поврћа достигла је годишњи обим од преко 400 тона.

Запат говеда броји 21.000 грла, од чега је 8.550 музних крава, које годишње дају 61,7 милиона литара млека, што чини 53 одсто тржишта млека Београда.

Сопствени Центар за вештачко осемењавање и ембриотрасвер знатно доприноси сталном унапређењу говедарства, посебно производње млека у ПКБ Корпроацији и на тржишту Србије, коме ПКБ Корпорација годишње испоручује 500 до 800 високостеоних јуница „Холштајн" расе. (Податке спремила Весна Гајић)

Леје великог пластеника

Основни циљеви пословне политике ПКБ у наредном периоду биће стабилизација и модернизација производње, подизање продуктивности и ефикасности пословања и приватизација предузећа.

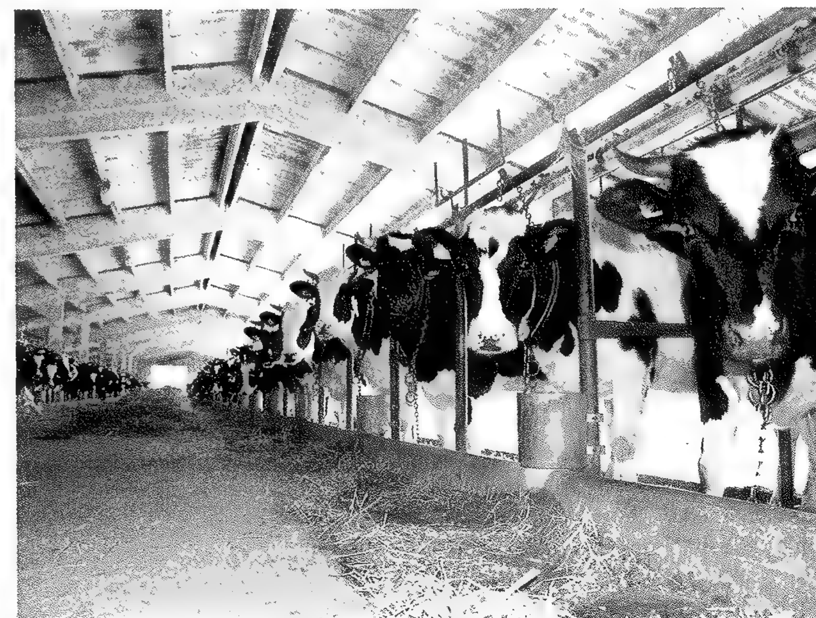

Део фарме крава

УОЧИ ВЕЛИКОГ ПОЛИТИЧКОГ ДОГАЂАЈА

Уочи V конгреса КПЈ, на градилишту палате Председништва владе, одржан је митинг стручних радника, техничара, инжењера, службеника и бригадиста - да још једном дају завет и искажу своја осећања.

Инж. Василије Гончаров, шеф Градилишта, поздравио је своје сараднике и истакао колико је важно ово Градилиште, на коме ће се подићи једна од најлепших и најзначајнијих зграда Новог Београда. Сва четири Градилишта на овом објекту су повезана. Градилиште II даје основу - побија шипове за темељ. Градилиште XIV израђује гвоздену арматуру, XV - допрема материјал, а градилиште VII - зида.

Затим је изнео вољу и спремност колектива да премаши добијене задатке и да у року заврши радове на овој згради. А да се то уради - треба на време обезбедити планове, којих сада нема, а што онемогућава даљи рад...

Слободан Босиљчић, командант Главног штаба и члан Партијског комитета градилишта Новог Београда, поздравио је присутне и укратко изнео херојску историју наше Партије, нагласивши:

- Партија је могла да изврши све те велике задатке зато што је имала одан и здрав партијски кадар. А шта је давало снагу нашој Партији? То је њена правилна политичка линија, јединство њених чланова, свесна дисциплина, љубав према народу, уверење у правилност ствари за коју се бори и снага коју је добијала изучавајући науку марксизма-лењинизма.

На крају, Босиљчић је позвао све градитеље и стручњаке да дане V конгреса КПЈ проведу у још жешћој борби за извршење плана изградње.

У име управног одбора Синдикалне подружнице предузећа „Нови Београд" говорио је Вероључ Мирчетић. Он се осврнуо на улогу Синдиката као руководиоца такмичења. Први задатак, од чијег испуњења зависе остали, јесте упорна, свакодневна борба за извршење плана изградње, као дела Петогодишњег плана наше земље.

На самом крају, помоћник шефа Градилишта II, Љубинко Пантелић, истакао је да је рад на изградњи Новог Београда понос сваког градитеља, али да тај понос може бити оправдан само онда ако у наш рад уложимо све своје снаге и ако на време извршимо месечни план уз стално побољшање квалитета радова.

Он је позвао сва градилишта која раде на подизању зграде Председништва владе на такмичење, за премашење обавеза датих у част V конгреса КПЈ.[12]

Дан када сеу премашене све примљене обавезе

Дан почетка V конгреса КПЈ у Новом Београду проведен је у невиђеној радној бици и младалачком полету градитеља. Претконгресно такмичење дало је највећу снагу у свом прелазу на само конгресно такмичење:

На све стране исписане пароле, слике, заставе, зеленило. Дочекан је дан почетка Конгреса. У самој згради Главног штаба тишина. Велики број омладинаца из свих одељења Главног штаба преузео је непосредне задатке на терену. Тамо је велика радна утакмица. Ту је и потребна сва снага.

[12] Лист *Нови Београд*, бр. 15. од 24. јула 1948. године

Логор „Јоже Влаховић":

Још од синоћ у целом логору је почела свечаност. Све бараке су обавијене у зеленило. Улица Маршала Тита сва је окићена. Преко ње са једне на другу страну висе велики венци исплетени од зеленила и обавијени паролама. У току целе ноћи одјекивали су звуци музике, мешајући се са песмом градитеља. На улазу у Другу топличку бригаду исцртани графикони и исписани резултати дају слику рада бригаде у току такмичења. Улази у бараке, кровови, паркови – све одише свечаношћу.

Градилиште IX, V и III:

Између Бежанијске косе и омладинског логора по свим улицама и на зградама колоније – градилишта IX – одјекују такмичарски узвици појединих чета и радних група:

Стамбене зграде у изградњи

- Хоћемо ли, трећа чето... Хоћемо ли, четврта, вечерас прелазну заставицу?

- Хоћемо! - пролама се одговор бригадиста.

Из четири попречне улице и три уздужне, на седамнаест зграда, које ничу веома брзо, одјекује омладинско „ура". Земљане, зидарске и друге радове осваја омладина. Норме се високо пребацују.

На истом простору теку радови Градилишта V. Поставља се водовод и канализација. Ови радови иду паралелно са подизањем стамбених зграда у колонији.

- Данашњи дан мора да донесе највеће резултате, које можемо да испунимо – објашњава заменик команданта Друге тузланске бригаде Мујо Мешић. – Норма ће бити пребачена за 100 одсто. Са тим смо јутрос пошли на рад.

На простору од Бежанијске косе дуж железничке пруге, све до подвожњака, раскрчује се навезена земља. На том делу Градилишта III потребно је што пре и што више урадити.

Четврта фискултурна бригада преполовила је свој задатак врло рано ујутру. Али, још је остало доста.

- Нећемо отићи са радилишта док не рашчистимо простор који смо узели – каже командант бригаде Александар Петричић. Мало ниже раде Десета студентска загребачка и Прва бијељинска бригада, а Подунавска подбија железничке прагове на прузи.

- То је бригада. Цео дан главу не дижу – каже за Подунавску бригаду надзорник Добривоје Јовановић.

Логор III:

Бараке, уоквирене зеленилом, заставама и паролама, обасјавало је јутарње сунце, чији зраци су тек допирали у логор, а широко су се развила и народна кола. Чист, лепо уређен логор, опрана одела бригадиста – све то још више појачава свечаност.

Градилиште XII:

Обавеза градилишта је да до 26. јула изврши јулски задатак. Сваког часа бригадни резултати показују приближавање циљу. Друга мостарска бригада, током 15, 16. и 17. јула, пребацила је норму за 100 одсто, а 19. јула за 130 одсто. Уочи дана Конгреса, 20. јула, норма је пребачена за 242 одсто. Овакав пораст резултата је и код других бригада.

Градилишта II, VII, XIV и XV:

На ова градилишта, која су концентрисана на помоћне и непосредне радове на подизању зграде Председништва владе, дан почетка Конгреса такође је унео нову снагу и радни полет. Силан удар макара, као да данас јаче грми. Исписана парола на макари: – *Наше макаре, понос наш, у данима Конгреса треба да дају највеће могуће резултате* – много говоре. Тај задатак се часно испуњава.

Бетонске мешалице градилишта VII припремају бетон за пуњење оплата на згради Председништва владе. Развијање бетонских радова постепено напредује. Савијачи гвожђа на градилишту XIV и машине за припремање шљунка на градилишту XV раде на што бржем припремању потребног материјала за нормално одвијање радова на крилима зграде Председништва владе.

Остала градилишта

На Градилишту IV, VIII и другим, такође, прослављен је дан почетка V конгреса КПЈ појачаним такмичењем и борбом за што веће испуњење радних задатака. Поред обавеза које су дали у време трајања претконгресног такмичења, градитељи Новог Београда су, уочи почетка рада Петог конгреса, дали нове конгресне обавезе.

Градилиште IX:

О испуњеним, као и о новим обавезама, говорио је инж. Крста Поповић:

- Другови и другарице, требало је видети ово наше градилиште пре три и по месеца. Овде је била ледина, земљиште зарасло у коров и шевар, легло маларије. Говорили смо да ће после неколико месеци ту бити радничко насеље – многи су сумњиво вртели главама. Дату обавезу испунили смо. Партији смо обећали 350 зидара – омладинаца и дали смо их. Ускоро ће се у нове зграде уселити радници и повратници. У току овог месеца завршиће се велика трпезарија за 1.160 људи, Дом културе, Болница и Централно купатило са вешерницом.

Градилиште I:

Обавеза, која је била до Конгреса: завршити радове на машинској бази, на гаражи грађевинског материјала и главној механичкој радионици - у предвиђеном року је извршена. Сем тога, урађено је 300 процената ванпланских радова. Радници и омладинци који раде на овом градилишту обавезују се да ће у току рада V конгреса појачати рад и завршити све започете радове у логору 5.

Градилиште XI:

И оно је испунило своје обавезе. Задатак овог градилишта је уређење бившег Сајмишта на површини од 15.000 квадратних метара. Радници и омладинци су се обавезали да ће до дана Конгреса избацити колицима на даљину од 200 метара 1.000 кубних метара земље. Сем тога, они су имали и задатак да раде на пошумљавању терену на површини од 40.000 квадратних метара. Иако је овај терен тежак, а уз то има много и непредвиђених послова, обавезе дате у част V конгреса Партије испуњене су. Радници и омладинци овог градилишта обавезали су се, такође, да ће до 25. јула испунити цео месечни план.

Нису само градилишта дала нове обавезе које ће испуњавати у току рада Конгреса. То су чиниле и деонице. Тако је друга деоница Градилишта III дала обавезу да ће у току рада Конгреса ископати, пребацити, набити и испланирати 10.500 кубних метара земље.

Прелазна застава Генералне дирекције додељена градилишту XII

За успехе постигнуте у претконгресном такмичењу градилишта Новог Београда, Генерална дирекција предузећа „Нови Београд“ доделила је, на митингу који је одржан 16. јула, прелазну заставу градилишту XII.

Митингу су присуствовали генерални директор инж. Марко Христић, помоћник генералног директора Батрић Јовановић, представници Централне управе Савеза грађевинских радника Југославије, управе Синдикалне подружнице, представници осталих градилишта, све омладинске радне бригаде са градилишта XII и сви стручни радници.

И поред великог броја кишних дана и високог водостаја, Градилиште је постигло добре резултате и план за јун остварило са 100 одсто. Овај успех дошао је као резултат залагања и стручних радника и бригадиста, добре организације рада и полета, који је захватио цео колектив у претконгресном такмичењу.

Поред заставе за градилишта, установљена је прелазна застава за индустријска газдинства предузећа „Нови Београд“. За јун ова застава додељена је стругари „Сењак“, чији је колектив пребацио план за 38 одсто.[13]

Утовар шљунка у вагоне који ће га одвести до других градилишта

[13] Исто.

Поздравни говор делегата Новог Београда на V конгресу КПЈ

У име градитеља Новог Београда, делегате Петог конгреса Комунистичке партије Југославије поздравио је Стеван Папић:

„Драги другови, делегати V конгреса наше славне Партије,

са особитом радошћу предајем вам борбене и срдачне поздраве градитеља Новог Београда, 22.000 комуниста и ванпартијаца, желећи најбољи успех овом историјском договору наше Партије за добро наших народа.

Наша Партија и друг Тито поверили су нама – градитељима Новог Београда дивну задаћу да започнемо са изградњом наше нове престонице, која ће по брзини, темпу са којим се гради, по својој лепоти и уређености, са својом монументалним зградама, красним булеварима, парковима, кејовима и трговима, представљати понос трудбеника наше домовине, оличење нашег доба, најславнијег у историји народа Југославије. Будите уверени, драги другови, да ће градитељи Новог Београда – како комунисти тако и ванпартијци, како омладинци тако и стручни радници, инжењери и техничари – сложно и одлучно, са чврстом вером у своју Партију, у Централни комитет и друга Тита, преко масовног социјалистичког такмичења, улагати максимум труда, како би што пре на обалама Саве и Дунава никао прекрасни нови Београд.

Другови, обимнији радови на изградњи Новог Београда отпочели су 11. априла ове године. Ми смо у досадашњем раду постигли значајне резултате, који представљају сигурну гаранцију да ћемо наш овогодишњи задатак не само испунити, већ и премашити. Градилиште Новог Београда захватио је снажан такмичарски полет, који се особито појачао од оног дана када смо чули да су нашу Партију, наш херојски Централни комитет, нашег најомиљенијег друга, највећег сина југословенских народа, друга Тита, нашу отаџбину, оклеветали и оптужили неправедно и незаслужено. Од тога дана још брже се побијају шипови на Новом Београду, железничке композиције још брже извлаче земљу за насипање простора на коме се диже Нови Београд, брже ниче велика радничко-омладинска колонија на Тошином Бунару. У срцима свих људи радног колектива Новог Београда од тога дана још већа љубав пламти за нашу Партију, наш Централни комитет, за нашег Тита, за нашу поносну и херојску домовину. Историјске дане V конгреса наше Партије, ми – градитељи Новог Београда – прослављамо кроз такмичење које представља врхунац свега што смо у том погледу за протеклих три и по месеца постигли. Само у току једног дана такмичења план је испуњен са 111 процената...

Поздрављајући V конгрес наше херојске Партије, градитељи Новог Београда вам се обавезују да ће појачати своје радне напоре за извршење постављених задатака, да неће жалити труда и залагања да своје дневне и месечне планове извршавају пре рока. Ми вам се заветујемо, драги другови, да ће градитељи Новог Београда са овог градилишта поћи на нова градилишта широм наше земље, да ће се увек и свуда одазивати позиву наше херојске Партије и друга Тита, да ће неуморно радити на што бржој изградњи социјализма у нашој земљи.

Живео V конгрес славне Комунистичке партије Југославије!

Живео херојски Централни комитет, бојни штаб наше Партије и свих трудбеника наше земље!

Живео наш вођа и учитељ, генерални секретар Комунистичке партије Југославије, омиљени друг Тито!“

У јеку највећих радова припремао се, даноноћно, фестивал културно-уметничке делатности и фискултурни слет градитеља, који су одржани 18. јула. Тога дана отворена је и изложба на којој је приказана целокупна просветна, фискултурна и друга делатност градитеља.

И једна и друга манифестација одржане су у част V конгреса КПЈ.

Фестивал културно-уметничке делатности градитеља Новог Београда и...

Ова манифестација била је испуњена снажним и богатим, масовним културно-уметничким програмом. Добар избор појединих тачака и, што је најважније, блиска, разумљива и топла садржина – одлика је овог програма.

У програму су учествивали бригадисти студентских, средњошколских, радничких и сеоских радних бригада.

Искићена трибина, поређани рефлектори, звучници, постројене у полукругу бригаде збијене једна до друге, приправност бригада које учествују у извођењу програма и све остало било је спремно за почетак.

Завеса се отвара. Пролама се *Хеј Словени*... Нестаје живи жагор који је владао међу омладинцима.

Хеј Словени...

После отпеване химне говори Жика Лакић, члан Главног штаба:

- Одлука ЦК наше Партије о сазиву V конгреса КПЈ претворила се у моћну покретачку снагу, у нови, невиђени елан наших људи, за остварење социјализма у нашој земљи. Наша омладина у Новом Београду – Титова омладина, прихватила је сазив Конгреса са највећим одушевљењем и постала иницијатор великог такмичарског полета...

- *Радујеш ми се граде...*

Рефлектори јаким светлом за час засењују гледаоце. Камере раде са свих страна. Потребно је дело младих људи, ову школу наше омладине, показати свуда широм наше земље. Рефлектори скрећу у страну. Завеса се отвара и затвара, ређају се хорови, рецитатори, фолклорне групе, музичке тачке и соло певачи.

- *Радујеш ми се граде*..., затим: - *Ми ће градимо за нас* – одјекују стихови песме Мире Алечковић, намењене градитељима и Новом Београду. Онда, си-

ловито, са стиснутим песницима изговорени стихови из *Партије* од Маjаковског, па Зоговићеви стихови из *Непокорне песме*, стихови из песме *Ја кажем дан* Душана Костића и песама које су сами градитељи написали.

На дан фестивала, велике прославе победе бригадиста Новог Београда на свим пољима рада, отворена је изложба, на којој је приказана културно-просветна, фискултурна и физичко-радна делатност бригадиста у претконгресном такмичењу.

Све изложене радове урадили су сами бригадисти. То су цртежи, графикони, зидне новине, дневници, литерарни радови, који, с једне стране, показују многостраност рада бригадиста и живо такмичење у част V конгреса, а, с друге стране, показују како омладинци стварају, проживљавајући дубоко изградњу наше земље.

Изложба је састављена из неколико делова. У цртачком делу су цртежи, добро уређене зидне новине и албуми. Своје посебно место имају литерарни радови. Главни садржај овог дела су бригадни дневници, песме и приче које су писали сами бригадисти. Вајарски радови и резбарије имају, такође, своје место на изложби. Сви радови показују да међу омладинцима радничких и сеоских бригада има талентованих, који су овде на градилишту први пут дошли до изражаја.

Већ неколико дана непрестано пристижу нове бригаде да посете изложбу у логору „Милован Миловановић – Луне". Сви градитељи хоће да виде у уметничким радовима оно што је сваки појединац радио на Градилишту Новог Београда и што је дубоко проживљавао такмичећи се за V конгрес. Многи бригадисти видели су на изложби своје цртеже, дневнике, песме; многи су на цртежима, сликама познали сами себе, своја радилишта, кружоке, течајеве.

Изложба ће подстицати омладинце из села и града да уметности priђу још више и дубље. Она јако делује на све посетиоце, јер даје верну слику богатог живота омладине, живота који је прожет свесрдним радом за изградњу земље" (Вукица Ивановић).

Омладинке у дефилеу

... Фискултурни слет

Ова манифестација почела је дефилеом 7.870 учесника. Потом су 600 омладинаца и омладинки извели вежбу са јутарње гимнастике; приказане су елементарне игре које се изводе на часовима физичког образовања и јутарње гимнастике. По 300 градитеља извели су вежбу палицама и вежбу с пушкама.

Следило је лакоатлетско такмичење и вежбе на справама и спортске игре, а затим масовни наступ 1.550 бригадиста са вежбом првог и другог степена за значку фискултурника.

Омладинци логора 4. изводе вежбу „зарјатка". Стиснутих песница и очврслих мишића вежбају они и као да говоре: *Ово смо научили градећи Нови Београд*.

Затим је кренуо партизански марш. Учесници овог марша носе поздраве са слета дуж свих градилишта, носе део радости фискултурника. И док се екипе партизанског марша такмиче носећи поздраве, играју се разне елементарне игре. Оне су показале колико разноврсности има у животу бригадиста, у њиховом животу после рада. Што слет дуже траје тачке су све занимљивије. Лепршају се заставе, „са њима лепрша и радост фискултурника".

Вежба с пушкама

Задатак је извршен

Надзорник нашег радилишта на Ушћу, гдје истоварујемо шлепове, човјек крупан, просјед, набио је шајкачу на чело и намрштио се. Својим дебелим, промуклим гласом, говори нашем замјенику команданта:

- Па, шта ћемо? Шлеп неће моћи данас да се истовари...

- Изгубили смо читав сат и по због кише... шта се ту може?

Јусуф, наша „намргођена добричина", гледа га ћутећи и размишља: ... Већ су четири сата по подне, ал' у шлепу још 110 тона. Али, зар да шлеп лежи неискоришћен још 12 сати? Шта мисли овај човјек о нама. Одлучно погледавши надзорника у очи, рече:

- Шлеп ће бити данас истоварен, друже надзорниче.

- Не вјерујем да ћете моћи!

- Моћи ћемо! Одјавите га!

Надзорник затресе главом, али ништа не рече. Затим, одмјереним кораком оде да телефонира у Багерско предузеће.

... Вјетар је играо таласићима на Дунаву и сушио зној с наших тјела. На кабини лепршала се црвена застава наше Републике. А доље, у утроби шлепа, лопате су ужурбано радиле, колица се пунила и одвозила, шлеп се, тону по тону, ослобађао и дизао изнад воде.

- Нећемо моћи данас да истоваримо?!

- Да нас није омела киша!

- Ех, да није... Али, још би се могло, да је 20 људи из прве смјене – предлаже један десетар.

- Доста би било и десет – одлучно каже командир четврте – само да запнемо свом снагом.

- Хајде да предложимо замјенику...

- Ено Јусуфа!

- Није сам! Води добровољце!

- Ура!

Јусуф се испео на шлеп.

- Другови! Прва смјена нам шаље десет добровољаца. Још три сата су нам остала за истовар шлепа. Можемо ли?

- Можемо!

- Има још 110 тона.

- Можемо! Напред V сарајевска.

И колица кренуше још живље, ужурбаније. Вјетар више не стиже да нам сасуши зној. Он се циједи низ лице; низ леђа и каплје на шљунак. Свакоме од нас у срце се урезује: шлеп ћемо вечерас истоварити.

... Сумрак је. Дунав тече силно, као и увијек. И као и свако вече, тамо, иза острва, лебди магла. Али, није све као и увијек. Јер, ево, шлеп ослобођен и лаган, високо се подигао из воде. Наша застава која се читавог дана вијорила на шлепу сад је на челу II смјене...

Задатак је извршен...

Бора Човић,
V сарајевска бригада

У данима V конгреса - још већи резултати

Сва градилишта на Новом Београду у време одржавања V конкреса испуњавала су у високом проценту дневне задатке.

Градилиште I, које је и у претконгресном такмичењу постигло добре резултате, испунило је дневни план са 531 одсто.

Градилиште VIII - изградња репрезентативног хотела, испунило је план са 201,5 одсто. Градилиште IX - изградња радничко-омладинске колоније, испунило је план са 70 процената. Градилиште X - које обухвата радове на изградњи Дома ученика, испунило је план са 78 одсто.

У нискоградњи нарочито се истичу градилишта III и IV на изради насипа на Дунав – кеју, на изградњи дековиљског и индустријског колосека, путева, канала уз железничку пругу и на позајмиштима земље. На Тошином Бунару и на Дунав-кеју план је испуњен са 85 и са 273,5 одсто. Градилиште V - канализација и водоводи, испунило је план са 105 одсто. На насипању терена за зграду Председништва владе, репрезентативног хотела и осталих зграда план је испуњен са 125 одсто. Укупно, на свим градилиштима, план је испуњен са 101,07 одсто.

Идућег дана, тј. 22. јула Градилиште I испунило је план са 303 одсто, Градилиште II са 145 одсто, Градилиште VII са 40 одсто, Градилиште VIII са 109 одсто, Градилиште IX са 184 одсто, Градилиште X са 86 одсто, Градилиште III са 96 одсто, Градилиште IV са 405 одсто, Градилиште V са 134 одсто, Градилиште XI са 136 одсто, Градилиште XII са 120 одсто и багери са 138 одсто.

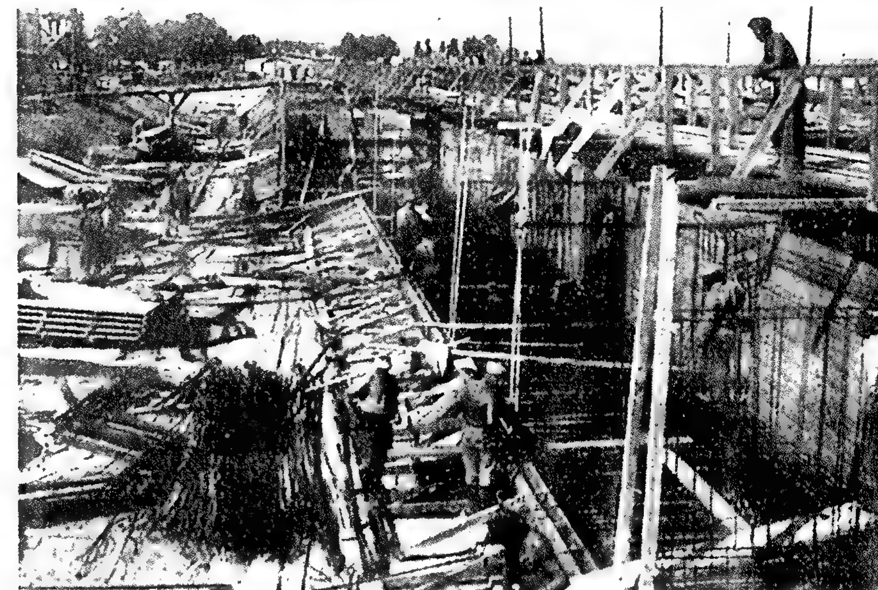

Постављање темеља за репрезентативни хотел

Конгрес је продужавао рад. Нове реферате руководилаца на Конгресу пратили су нови успеси младих градитеља: 23. јула Градилиште I испунило је план са 301 одсто, Градилиште II са 100,5 одсто, Градилиште VIII са 112,05 одсто, Градилиште IX са 73 одсто, Градилиште X са 74,20 одсто, Градилиште III са 113 одсто, Градилиште IV са 354,50 одсто, Градилиште V са 112 одсто, Градилиште XI са 103,5 одсто, Градилиште XII са 120 одсто и багери са 125,2 одсто.

Следећег дана, 24. јула, Градилиште I испунило је дневни план са 305 одсто, Градилиште II са 105,8 одсто, Градилиште III са 109,6 одсто, Градилиште IV са 364 одсто, Градилиште V са 109 одсто, Градилиште VII са 29 одсто, Градилиште VIII са 111,70 одсто, Градилиште IX са 69,70 одсто, Градилиште X са 73,80 одсто, Градилиште XI са 78,5 одсто, Градилиште XII са 116 одсто и багери са 153 од ст.

А 26. јула, Градилиште I испуњава план са 334,50 одсто, Градилиште II са 93 одсто, Градилиште III са 115 одсто, Градилиште IV са 200 одсто, градилиште V са 60 одсто, Градилиште VII са 50,40 одсто, Градилиште VIII са 121 одсто, Градилиште IX са 81,75 одсто, Градилиште X са 83,80 одсто, Градилиште XI са 276 одсто, Градилиште XII са 85,5 одсто и багери са 140 одсто.

Највећи успех у Конгресном такмичењу постигли су градитељи Новог Београда 27. јула: Градилиште I са 465 одсто, Градилиште II са 108 одсто, Градилиште III са 135,2 одсто, Градилиште IV са 185 одсто, Градилиште V са 78,5 одсто, Градилиште VII са 100,5 одсто, градилиште VIII са 103,50 одсто, Градилиште IX са 96,2 одсто, Градилиште X са 94,5 одсто, Градилиште XI са 620 одсто, Градилиште XII са 81 одсто, и багери са 124 одсто.

Из Дневника рађевско-азбуковачке бригаде

„... Наша бригада ради на девијацији пута и то у ноћној смени. Већ смо се навикли да радимо ноћу, јер за нас нема, нити може бити тешкоћа. Пред нама увек лебди седми јул, дан када је у нашем срезу народ позван на устанак против окупатора. И кад на то помислимо рушимо све препреке. Данас су се на раду сви залагали, сваки се такмичио. И чете су се такмичиле. Бригада је испунила норму за 190 процената. Ту видимо да се сваки наш бригадист заложи до максимума, али ипак у том раду највише се истакла IV чета, која је испунила норму за 247 процената. Од бригадиста се нарочито показао Лазар Вуковић. Ми ћемо се и даље трудити да пођемо путем најбољих бригадиста наше бригаде.

... Јутро је тако свеже, пуно мириса и лепоте, тако да те опија оним ваздухом. На лицу сваког нашег бригадиста види се веселост, јер нас је то јутро подсетило на наш крај, који је брдовит, пун дрвећа и разног цвећа. Један бригадист каже: „Сад као да сам у својим брдима, за овцама“. „Стварно је леп наш крај“ – додаје други. Кренули смо на спавање.

... Дан за даном тече, приближују се испити наших неписмених. Они то већ предосећају и труде се да би постигли што боље резултате. У сваком углу видећеш их како су узели писанке и букваре, па уче. Писмени другови им пружају помоћ. „Једва чекамо да положимо испите, да добијемо дипломе и да са поносом кажемо да смо и ми писмени и да смо скинули мрак са очију“ - прича један од њих.

... Многи од нас још нису рашчистили како је постала земља и људи. Данас смо имали предавање *Природне појаве и људи*. Само предавање све нас је заинтересовало и сви смо пажљиво слушали...“

Преко 1.200 омладинаца прошло је кроз стручне курсев

Размах радова на Новом Београду појачао је потребу за стручном радном снагом. Генерална дирекција предузећа „Нови Београд“ формирала је разне стручне курсеве, на којима су се омладинци стручно оспособљавали, а Главни штаб омладинских радних бригада од тих курсева формирао је стручне бригаде, које су, поред стручног уздизања, радиле и на радилиштима Новог Београда, као и остале омладинске бригаде.

До лета 1948. било је пет стручних бригада, кроз које је прошло 698 омладинаца. То су биле: I зидарска, I тесарска, II зидарска, II тесарска и семинар евидентичара. У саставу II зидарске била је и једна чета евидентичара, а у саставу I зидарске - чета баштована.

А онда је основано још седам курсева, од чијих полазника су формиране три стручне бригаде. То су: Курс руковаоца грађевинских машина, руковаоца грађевинског материјала и магазина, савијача гвожђа, бетонера, машиновођа, зидара и тесара. У три стручне бригаде - III зидарску и тесарску, III стручну и IV стручну обухваћено је 544 омладинца. Сем тога, планирано је формирање

Стручно оспособљавање бригадиста

курса евидентичара, бродоградитеља и дактилографа, а у идућој смени и курс клесара, калдрмџија, зидара, тесара и багериста.

Од свршених курсиста, 85 је имало одличан успех, 248 врло добар, 325 добар, 13 је пало на поправни, а 27 није положило испите. Уопште узевши, резултати рада курсиста се најбоље показују на практичном раду. Тако, зидари стално пребацују норму, примењујући Турчићев метод зидања. За тако добре успехе у многоме се може захвалити и залагању наставника, од којих су се највише истакли Радуле Радуловић (на курсу евидентичара), Велизар Јовановић и Божа Бабић (II тесарска бригада).

„Ја имам свој темпо“

Међу бригадистима 129. београдске ударне бригаде налази се и 14-годишњи Јован Рајс, најмлађи члан бригаде. Нема тога у бригади који се не диви успесима малога Рајса.

- Разумем бити вредан, али цело време, без престанка, издржати са колицима?! - климају главом бригадисти.

На табли, на којој се свакодневно уписују имена најбољих бригадиста, увек се може прочитати и име малога Рајса.

- Како само издржи? Прошао је већ месец дана рада, а он све упорнији, све јачи.

Ма да је ноћни рад прилично заморан, колица „Малога“ не стоје. Док он вози једна, дотле га друга пуна чекају.

- Хоћеш да те мало заменим? - пита га често другарица Полка из његове тројке. Не чекајући ни да се заврши питање другарице, он одговара:

- Не бој се, нећу се уморити. Ја имам свој темпо. Ја не трчим, али зато и не стојим, већ једним убрзаним темпом возим до краја.

- Када сам завршио IV разред гимназије – прича Јован – имао сам све одличне оцене, наравно, захваљујући правилном распореду времена и рада. Данас, када сам међу бригадистима на изградњи Новог Београда, желео бих да све време проведено овде најрационалније искористим како бих допринео највише друштву и заједници. (Чед. Чолаковић)

У силовитом налету, који је пратио такмичење у част V конгреса КПЈ, никако није било лако освојити назив најбољег. У првој декади такмичења то је постигла Таковска бригада, а у другој, на митингу после партијске конференције, заставицу је примила Пакрачка два пута ударна бригада. Њих су следиле: Друга мостарска и четири пута ударна Бригада Народне милиције...

Овако постигнути резултати, ипак, нису били довољни да градитељи Новог Београда буду победиоци. Заставицом се окитио колектив Аутопута „Братство – Јединство“.

Почиње III смена

У августу су, као прва група III смене, дошле следеће бригаде:

Трећа тамишко-сенћанска, Трећа бегејска, Четврта славонска, Друга милешевска, Друга златарска, Девета хрватска, Друга азбуковачка, Друга бујановачка, Златиборска, Друга копаоничка, Прва гатачка, Двадесет осма далматинска, Двадесет девета далматинска, Тридесета далматинска, Друга дугоселска, Сежанска, Загорска, Доламичка, Друга босансконовска, Трећа љубушка, Друга бачкотополска, Панчевачка, Друга сврљишка, Трећа славонска, Друга лопарска, Трећа прњаворска, Прва гњиланска, Друга каменичка, Дежевска, Шеснаеста македонска, Седамнаеста македонска, Трећа мркоњићка, Трећа мостарска, Друга крагујевачка, Пета банијска.

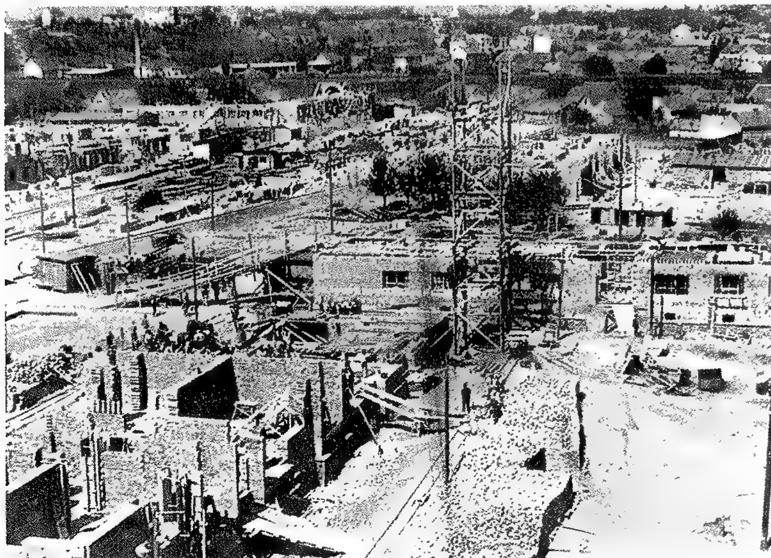

Поглед на градилиште у насељу Тошин Бунар

Сем њих, све остале бригаде на градилишту биле су средњошколске и студентске. Иако састављене од градске омладине, ненавикле на физички рад, ове бригаде су постизале ванредне резултате. На послу нарочито су се сналазиле студентске бригаде (њих шест), обављајући и многе послове стручних радника. Оне су одржале исти замах такмичења и по завршеном Конгресу, уз чему се нарочито истицала Трећа загребачка студентска бригада.

У августу су носиоци прелазне заставице Главног штаба биле Прва београдска, Трећа загребачка студентска и Друга мостарска средњошколска бригада „Анте Зуанић“.

У свом слободном времену студенти су помагали сеоским бригадама у културном раду и спремали испите за јесењи рок.

У овој години средњошколске и студентске омладинске бригаде остајале су на градилишту по два месеца, као и сеоске, док ће у наредним годинама студенти и средњошколци остајати по месец дана.

Побољшати организацију посла - да се не изгуби ни један час

Почетком сваког месеца руководство Предузећа „Нови Београд“ и Главни штаб омладинских бригада, заједнички или одвојено, а некад и са Партијским комитетом, на митинзима или конференцији, разматрали су стање радова, односно извршење плана изградње, указивали на недостатке и предузимали одговарајуће мере за извршење утврђених планова.

Руководиоци на овом великом градилишту повремено су се оглашавали с посебним, директивним текстовима и у листу *Нови Београд*.

Уз краћи осврт на постигнуте резултате током јула 1948. године, а и на дотле испољене слабости, Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Предузећа „Нови Београд“, почетком августа говорио је о изгледима за испуњење нешто већег и амбициознијег плана за август 1948. године:

> *... Да бисмо извршили и премашили наш августовски плански задатак, морамо у многоме побољшати организацију рада. Хитан и неодложан задатак је да се што више радова механизује. Потребно је, чим прије, механизовати утовар земље на градилишту III, чиме би се ефекат рада повећао за преко 50 процената, а за толико и смањили трошкови коштања ових радова.*
>
> ***Организација рада мора да буде таква да се не изгуби ни један час.***
>
> *... Радови на згради Предсједништва владе и на Хотелу јесу најважнији. Међутим, дешава се да тесарски обрт, који располаже и са довољно људи и са довољно материјала, често не извршава на вријеме наруџбине ових тако важних*

Припремање терена за зграду хотела

градилишта. И тесарски обрт, и све наше радионице и наша транспортна служба морају увијек имати на уму да су Предсједништво владе и Хотел наши најважнији објекти у овој години. Сви радови на њима имају приоритет. Ради тога се поставља као задатак да све што се ради на Предсједништву владе и на хотелу мора да се спроводи у три смјене, наиме, највећом могућом брзином...

Требало би да побијемо још 2.000 шипова за зграду Предсједништва владе. Макара која је побијала пјешчане шипове на Хотелу стајала је пуних 6 дана по завршетку овог посла, јер се није могло пронаћи превозно средство.

У августу, као и у наредним мјесецима, ми морамо поставити организацију рада тако да се не изгуби ни један час узалудно, да се свака машина искористи 100 процената, да се кварови смјеста отклањају, мобилисањем свих потребних средстава и свих кадрова на нашем градилишту.

Дужност је омладинских бригада да буду једна стална, моћна контрола одоздо, која ће на вријеме реагирати на све оно рђаво што се догоди на једном градилишту.

Такмичење треба да обухвати сваког човјека.

Такмичење које неразвојно повезује количину и квалитет треба да захвати сваког човјека на Новом Београду. Не би се могло рећи да је социјалистичко такмичење оно такмичење гдје се постиже доста велики број кубика, али гдје је квалитет слаб (на пример, на градилишту III земља је истоварена тамо гдје не треба, тако да ћемо је одатле морати поново пребацивати). Ми хоћемо да изградимо Нови Београд у једном невјероватно кратком року, али да га изградимо тако да он остане кроз вјекове, да сваки објекат на њему буде вјечан. Принцип социјалистичког такмичења јесте – у оквиру одређеног радног времена постићи највећи могући ефекат, уз одличан квалитет, уз солидну организацију рада, коју треба непрекидно усавршавати. Исто тако, наш је принцип – од свакога према његовим способностима а свакоме према заслузи. Овај социјалистички принцип ми морамо стриктно спроводити у живот овдје на Новом Београду. Међутим, у вези са тим код нас има још доста пропуста. На пример, награђивање људи на Градилишту II. Тамо просто испада да је свеједно екипи на макари да ли ће побити дневно 5 или 10 шипова. Наиме, награда је и у једном и у другом случају иста.

Зграде Предсједништва владе и Хотела представљају највеће и најважније објекте нашег овогодишњег планског задатка. И на једном и на другом објекту ми се сада налазимо у великом закашњењу, нарочито на Предсједништву владе, гдје треба побити још, како је напријед речено, око 2.000 шипова. То је огромна бројка,. Садашњи ефекат рада макара не задовољава. Такмичење међу бригадама на макарама није ни изблиза интензивно. Оно се мора чим прије оживјети. Радни колектив секције за фундирање мора уложити максимум труда како би шипови били побијени на вријеме. Потребно је систематски подизати омладинце – курсисте, како би ови могли успјешно руковати макарама. Њима треба свестрано помагати, али, с друге стране, дужност је омладинаца – курсиста да уложе знатно више воље у посао који обављају.

Питање планова за зграду Предсједништва владе јесте веома акутно. Због недостатка планова закаснило се са побијањем шипова на блоку „Ц“, а нарочито са бетонским радовима на блоку „А“. Планови се раде у Институту за проучавање проблематике Новог Београда, који је у саставу савезног Министарства грађевина. Морамо отворено рећи, да код људи који раде на овим плановима нема довољно љубави према овом великом задатку, иако су они, за свој ради солидно награђени, мада, нажалост, по времену рада, али не и по ефекту.

Евиденција да буде прецизна.

Ми нећемо сами себе да заваравамо, да сопственим рукама бацамо себи прашину у очи. Свака бригада мора да се труди да јој евиденција буде прецизна. Ако је речено да само 40 пуних колица чине један кубик земље, онда ни у ком случају нико нема права да 40 полупразних колица прогласи једним кубиком земље.

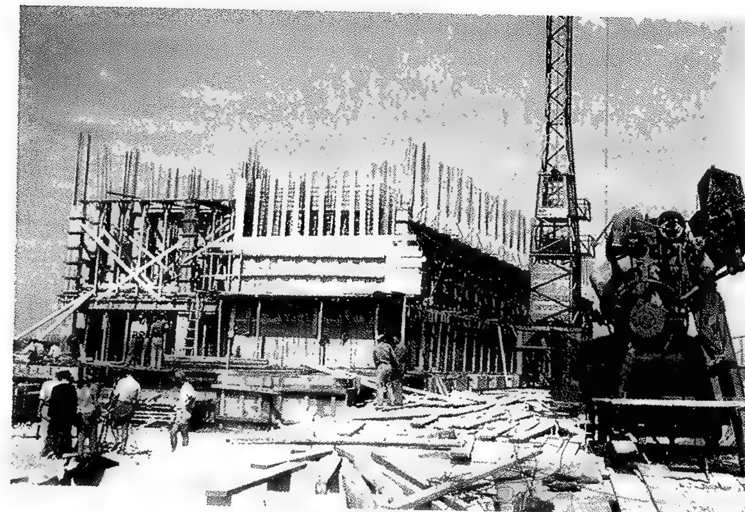

Расте палата Председништва Владе

Треба одмах упознати све људе са задатком за мјесец август, на бригадним омладинским конференцијама и на састанцима синдикалних пододбора. Затим, на великим таблама исписати оперативне планове за сваки објекат, за свако радно мјесто, које треба свакодневно пратити. Потребно је, даље, да свака бригада испише на видним мјестима, на градилишту гдје ради, свој декадни, односно мјесечни задатак, да то уради и свака чета. Бригаде треба на својим конференцијама да узимају обавезе за испуњење мјесечног, односно декадног планског задатка. Обавеза треба да се добро простудира, како би била што реалнија, да се изнесе на бригадну конференцију која треба да је усвоји. А ту обавезу треба разрадити по четама, десетинама, па и појединцима. Обавезу треба даље разрадити по данима, па чак и по сатима, гдје је то могућно, а на градилиштима могу да се поставе велики „сатови“, како се то већ негдје ради, помоћу којих се може редовно пратити колико је времена прошло од како бригада ради.

Потребно је да свакодневно командант бригаде упознаје омладинце са дневним задатком, односно дневном обавезом.[14]

Прва београдска освојила прелазну заставицу

Омладинске радне бригаде на изградњи Новог Београда поздравиле су историјско заседање V конгреса Комунистичке партије Југославије достојним резултатима. Свака бригада, сваки појединац у тим данима заложио се до максимума. Расли су резултати, испуњавао се план. У тим данима I београдска бригада је показала најбоље резултате на основу којих је и добила десетодневну прелазну заставицу Главног штаба.

Свечани митинг за предају прелазне заставице одржан је 4. августа 1948. године у логору „Јоже Влаховић“. Митингу су присуствовале све бригаде овог логора и делегати осталих логора.

Митинг је отворио Светозар Миленковић, командант Штаба логора „Јоже Влаховић“ и дао реч Кости Стојановићу, члану Главног штаба који је изразио

[14] Лист *Нови Београд*, бр. 17 од 7. августа 1948. године

захвалност свим бригадама за њихово пожртвовање, за њихов ударнички рад и залагање у данима Конгреса. И саопштио Одлуку Главног штаба о проглашењу бригада за ударне:

По шести пут је проглашена за ударну I бригада Народне милиције;

По пети пут проглашена за ударном III бањалучка;

По четврти пут II градачка, II мостарска, II горажданска, II билећка, I новокнежевачка, II кулска, I ђурђевачка и Румско-пазовачка бригада;

По трећи пут: IV бањалучка, VIII загребачка, V сарајевска, II јадарска, XV далматинска, VIII македонска, II добричка, II огулинска, II петрињска, II подунавска, II млавска, 24. загребачка;

По други пут: 188. београдска, II истарска, XXI загребачка, II ријечка, IV војвођанска, II дервентска, Сремско-митровачка, III кинооператерска, III требињска, I бригада за предвојничку обуку, V загребачка, IV љубљанска, и II неродимска;

Први пут: 196. београдска, IV и V загребачка, II славонска, I загребачка, 2. бањалучка, 3. загребачка, II тешањска, III сомборска, V сарајевска, IX сарајевска, II мостарска, II вировитичка, I нишка, I славонско-банијска, I призренска, II вршачка, IV стручна, II тузланска, III жупска, 25. далматинска, III крагујевачка, 65. студентска, Новопазарска, II борска, 13. загребачка, II ужичка, II фискултурна и 10. загребачка;

Похваљена је I неготинска бригада.

Услед слабе хигијене и дисциплине у логору не проглашују се ударним, иако имају добре резултате на радилишту следеће бригаде: Ситничка, Лужичка, 21. далматинска, III личка, II црногорска, 191. београдска, III скопска, 12. загребачка, II сенћанска, II кинооператерска, II библиотекарска, II ситничка, II раваничка и I приштинска.

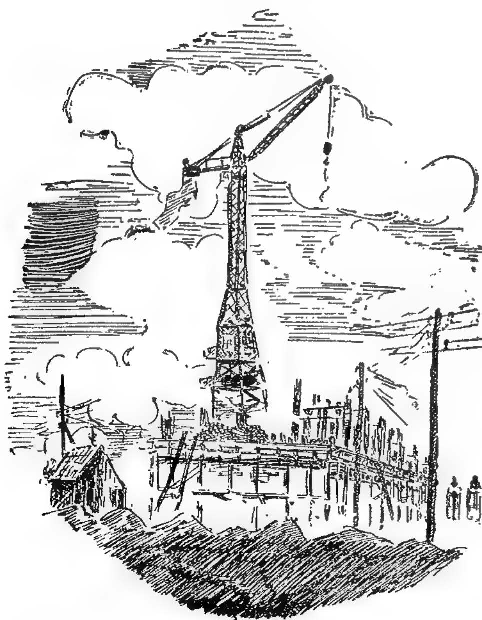

Градилиште палате Председништва владе

Одмах отклањати сваки и најситнији недостатак и квар на колосеку

Једна од деоница Градилишта III је и Дунавски кеј, са кога се земљом снабдева рад на обалоутврди. Композиција за композицијом одвлаче земљу. Испод поткопане Бежанијске косе, која се завршава оштрим ударом у Дунав, руши се земља, пуне вагони, одјекује омладинско „хоћемо ли?“.

Сама организација утовара земље је веома проста – шест омладинаца на утовару вагона, а пет на истовару. Групе се боре за вагонску заставицу. Најбоље, „летеће“ групе, по утовару својих вагона пребацују се на друге вагоне. Композиција не сме да чека ни за једним вагоном.

Одмах при пристизању композиција зачује се командир чете из 188. београдске бригаде:

- Групе на вагоне!

Земља се нагомилава. Неки вагони мало заостају - то су они са високом оградом који хватају више кубика земље. Заменик команданта 188. београдске бригаде командује:

- Другови, у помоћ оном вагону од 11 кубика!

На добром делу простора, где се врши утовар земље, падина је доста ублажена. Ту је утовар земље доста одмакао од места одроњавања, где се једном припремљена земља мора пребацивати преко три лопате док буде убачена у вагон.

- На овом месту могла би сада да раде два булдожера – каже заменик шефа деонице Мате Зелић. Две машине би у нагртању земље замениле више од једне бригаде - додаје Мате.

На овом радилишту озбиљна сметња раду су кварови на колосеку и испадање вагона и локомотива са колосека. Искакање вагона се брзо отклања. А када се деси да локомотива исклизне тада се укочи рад по неколико часова. Јер, да би се локомотива повратила на колосек треба да дођу помоћна кола из железничке станице у Земуну. Кола се траже преко диспонента предузећа, а он од шефа станице. Прилично је дуг пут. Да то споро иде говоре два примера: 31. јула локомотива је дигнута на колосек тек после два часа; 2. августа искакање се десило у 22 часа а локомотива је поново пошла сутрадан у 7,30 часова. Брже отклањајте такве сметње, које заустављају рад читаве деонице на којој раде десетине бригада – поручивали су из управе Предузећа.

Како су Златоје и Бранко организовали посао

- Брже подигни те даске, Златоје, треба да се одржимо на првом месту – уз ведар осмех говори Бранко свом другу.

- Знаш, некако је незгодно, Бранко, три су а много дугачке, незгодно их је дигнути – говори Златоје.

Али, он их, ипак, са два замаха ставља на раме и полази. Приближују се машини у стругари. Брзо их збацују и журним корацима враћају се натраг.

- До сад смо радили овако, а зар не би било боље да тамо поставимо два друга да слажу даске и стављају их на рамена, а овамо код машине опет два да их примају и одмах слажу. Посао би брже текао.

- Сасвим правилно, Златоје.

Тако тече разговор између два скоро најбоља омладинца у чети: Златоја, младића средњег раста, ударника са омладинске пруге и Бранка, снажног младића, увек спремног за шалу и смех.

Позвали су команданта и објаснили му свој предлог, који је био одмах усвојен. Већ кроз петнаест минута они су носили шест дасака, затим стално повећавали број док, напокон, нису понели петнаест:

- Другови, напред! Ура! Носимо петнаест! – виче Бранко, повијајући се под тешким теретом.

- И ми осам – додаје омладинац који баш тога тренутка пројури поред њега.

- А мени сада стави четрнаест, хоћемо да достигнемо Бранка – говори други омладинац, насмејаног лица. Ради се брзо, али и опрезно.

- Друже Србо, какво је ово данас весеље? – пита пословођа командира.

- Ради се, друже Душко, а рад одушевљава.

И збиља, у неком свечаном радном весељу сати су брзо пролазили. Гомиле дасака су све више расле, а пословођа се чудио. Приближавало се подне. Сунце је немилосрдно пекло. Омладинци су се купали у зноју, али, ипак, уз своје „ура“, јурили су натоварени даскама.

- Другови, ви сте из I призренске бригаде? – пита пословођа.

- Да - одговорисмо.

- Прва чета, је ли? – наставља пословођа.

- Да, да, прва чета, знаш, она што четврти дан носи прелазну заставицу, добацује Бранко, показујући руком заставицу, која је лепршала изнад самог пословође.

- И данас ће бити ваша – одговори он, пружајући нам неку цедуљицу

- Дохватих је и стадох читати. То је била похвала од стране стручног руководства. Гледам, али слова играју пред очима. „Похвалити прву чету пред штабом бригаде, као и пред Главним штабом, за постигнуте резултате, пребачену норму са 300 одсто и одличну дисциплину“.

И, збиља, увече, у заповести, похваљена је прва чета, а прелазну заставицу задржала и по пети пут (Записала Гордана Баук).

Десетодневна прелазна заставица додељена III загребачкој

За последњих десет дана најбоље резултате постигла је III загребачка студентска бригада. Главни штаб јој је у знак признања доделио прелазну заставицу.

Истом Олуком по четврти пут су проглашене за ударне: 24. загребачка и 8. загребачка.

По трећи пут: 188. београдска, II дервентска, I сремско-митровачка, 21. загребачка, I београдска, IV војвођанска и I приштинска.

По други пут: III жупска, 13. загребачка, II вршачка, I призренска, II борска, V сарајевска, II ужичка, XIII љубљанска I загребачка, II мостарска, 129 београдска, I нишка, IX сарајевска, III сомборска, II тешаљска, II бањалучка, III скопска, V загребачка (студентска), 12. загребачка, 25. далматинска, 13. сарајевска, I новопазарска, II сенћанска, 65. београдска и 196. београдска.

Први пут су проглашене за ударне: 21. далматинска, II бригада Народне милиције, 24. далматинска, I неготинска, II лужничка, II србачка, II црногорска, 191. београдска, I кумановска, IV фискултурна, I црногорска, I славонска, II пиротска, Бихаћко-приједорска, I евидентичарска, III стручна.

Похваљује се I травничко-зеничка бригада.

Радним колективима – победницима у претконгресном такмичењу додељене прелазне заставице и награде

У Генералној дирекцији Предузећа „Нови Београд“ одржано је редовно месечно саветовање руководилаца градилишта и газдинстава, чланова и апарата Главног штаба, са Генералним директором предузећа и његовим помоћником.

На саветовању поднет је реферат о извршењу јулског задатка и о оперативном плану за август, а затим је уследила расправа.

Премашење јулског задатка за 11 одсто показало је да се сваки месечни задатак може премашити уз добру организацију рада, штедњу материјала и чување алата и машина, наравно и свесрдно залагање свих градитеља и чланова радних колектива и њихова узајамна сарадња.

У закључној речи Батрић Јовановић истакао је неколико најважнијих задатака који стоје пред радним колективом предузећа „Нови Београд“:

- Евиденција учинка мора се водити свакога дана, да буде потпуно тачна и да одговара резултатима који су постигнути на терену. Још боље искоришћење радне снаге и употреба машина, где год је то могуће, даљи је услов за премашење плана. Руководиоци градилишта треба да се осете више одговорним, но што је то било до сада. Ради потпунијег увида у рад, сви они треба да проводе највише времена на самом градилишту... Радна дисциплина је, такође, услов за правилно одвијање рада. Не може се прећи преко чињенице да још има људи који закашњавају на посао, или га напуштају у невреме, што изазива застој у раду. Исто тако, не сме се дозволити да људи који се залажу добијају исту награду као они који се залажу много мање. Лични додатак треба заснивати на основу труда и учинка појединаца.

По одлуци Генералне дирекције предузећа „Нови Београд“ месечна прелазна застава за јул додељује се радним колективима багера „Колубара“ и „Дрина“, који су месечни задатак испунили са 124 одсто.

Прелазна застава за индустријска газдинства остаје и даље у радном колективу стругаре „Сењак“, која ју је освојила и у јунском такмичењу. План стругаре у јулу је премашен са 288 одсто.

Од индустријских газдинстава похваљује се Главна механичка радионица.

Стална застава, која је установљена у спомен на велико претконгресно и конгресно такмичење, додељује се на трајно чување деоници 4,

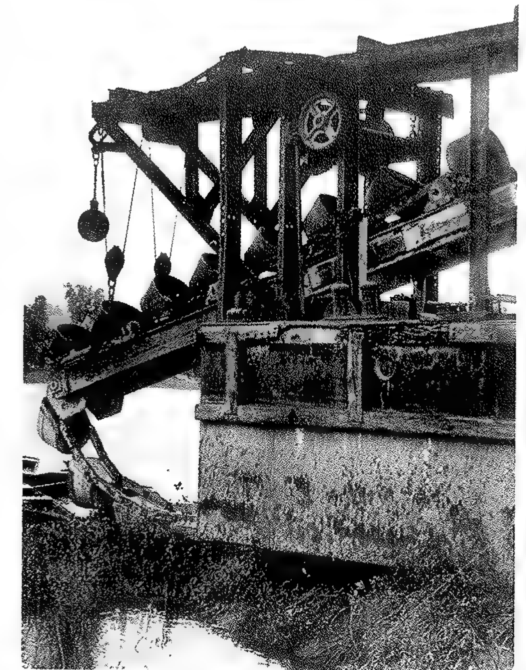

Багер вади шљунак из речног корита

Градилишта III, која се у овом такмичењу показала као најбоље радно место на изградњи Новог Београда.

Радни колективи багера „Колубара" и „Дрина" награђују се са 50.000 динара. Ову суму поделиће најбољи чланови колектива. Износ од 30.000 динара додељује се као награда Градилишту III. Приликом награђивања, истиче се у Одлуци, награде доделити претежно члановима колектива деонице 4. Стругари „Сењак" уручује се на име награда 20.000 динара. По 10.000 динара додељује се радним колективима багера „Колубара" и „Дрина", стругари „Сењак" и Градилишта III за набавку ствари за културне потребе радника и намештеника, а за исте потребе, набавку радија, књига, шаховских гарнитура, фискултурних реквизита, ставља се на располагање Управном одбору Синдикалне подружнице сума од 100.000 динара.

Апелује се да примером најбољих радних колектива на изградњи Новог Београда пођу и остала градилишта, сва индустријска газдинства и сваки појединац, како би се плански задатак у августу испунио и што више премашио.[15]

Прве студентске бригаде на Новом Београду

На градилиште Новог Београда у јулу 1948. дошло је шест студентских бригада. Већ од првих дана рада, ове бригаде су се истакле и постигле запажене резултате: 188. београдска бригада вратиће се са радне акције као трипут ударна, а 191. београдска биће, такођем, ударна.

Студентске бригаде задржале су елан конгресног такмичења и у данима после V конгреса. III загребачка два пута ударна бригада у првој декади августа постала је носилац прелазне заставице Главног штаба; 13. загребачка и 5. загребачка постале су два пута ударне, а 10. загребачка једном (5. загребачка испуњавала је норму просечно са 236 одсто, 3. загребачка са 223 одсто, 188. београдска са 182 одсто, 191. београдска са 145 одсто и 10. загребачка са 138 одсто).

Студенти су активно учествовали и у логорском животу. У часовима после рада они су, углавном, учили, по кружоцима и индивидуално. Ниједног тренутка нису заборављали на септембарски испитни рок.

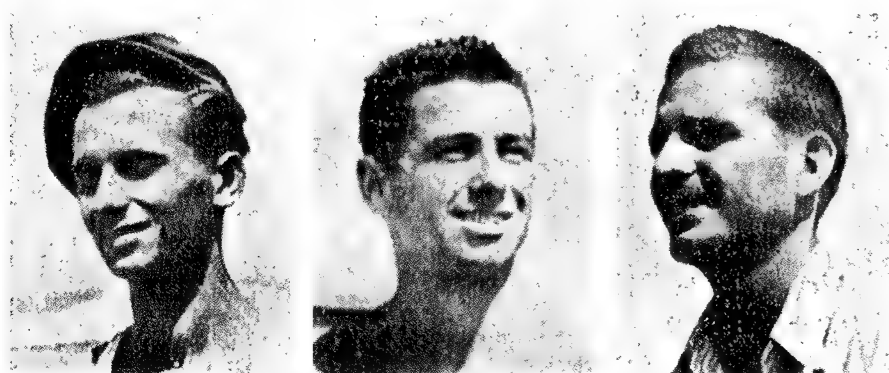

Раде Томашевић *Дујо Старчевић* *Милић Теодосијевић*

[15] Лист *Нови Београд*, бр 18. од 14. августа 1948.

НОВИ УДАРНИЦИ

Раде Томашевић

Обичан, једноставан младић – као и сви остали улази у шатор и седа.

- То је Раде!

Из његовог препланулог, сувоњавог лица, његових покрета и осмеха избија енергија, веселост и окретност.

- Ја немам много шта да кажем о себи – почиње Раде помало узбуђено. Први пут сам проглашен за ударника 1946. године, у мом месту, на обнови. Посла је у нашем Кусићу било много. Онда сам отишао на пругу Шамац – Сарајево, радио у две смене и постао ударник. Наша II вршачка постала је пет пута ударна и добила Орден рада првог реда. Ове године прво сам отишао на Аутопут као члан штаба I вршачке бригаде. На изградњи темеља за мостове, проглашен сам за ударника. Са Аутопута сам дошао кући по истеку смене, али чим је кренула II вршачка бригада на Нови Београд, похитао сам за њом. Сада овде радим и проглашен сам, опет, за ударника...

Тако је Раде до сада проглашен четири пута за ударника, а Народни фронт Србије доделио му је орден за пожртвован рад. Свој радни успех не истиче много. Сматра да му је то дужност.

Дујо Старчевић

- Наша 21. загребачка бригада састављена је од омладинаца који похађају Железничку индустријску школу у Загребу - каже командант бригаде. - Ми се међусобно познајемо већ две године и више. У школи, на прошлогодишњој акцији, а и сада, први међу нама је Дујо.

Здрав, весео, пун снаге, Дујо је напустио своје село Алексиницу код Перушића и отишао у Железничку индустријску школу да учи на машинског бравара. У школи је одличан ђак. На пракси, такође. На прузи Шамац – Сарајево радио је са минерима на Лашви и проглашен за ударника. Овде Дујо ради на згради Председништва владе и опет је проглашен за ударника.

Милић Теодосијевић

Родом је из села Белосавце, Срез орашачки. Завршио је учитељски курс у Сарајеву. На омладинској прузи Шамац – Сарајево радио је на мостовима. За добру организацију посла добио је назив ударника. На изградњу Новог Београда дошао је са 9. сарајевском бригадом.

- Био сам вођа четворке – прича он – на истовару земље из вагона. Моја група је увек успевала да прва избаци земљу и да притекне у помоћ другима...

Ништа им не смета

Карбидне светиљке и рефлектори осветљавају рад треће смене на радилишту III. Композиције са земљом стижу једна за другом, а две бригаде: 12. и 1. загребачка истоварују их муњевитом брзином.

Ветар често гаси светиљке. Ближи се олуја. И, заиста, најпре полако, па све јаче и јаче, ношене ветром, почеле су да падају крупне капи кише.

- Другови, прекините рад! – викао је надзорник.

Међутим, композиција је била напола истоварена и 12. загребачка неће да остави земљу у вагонима.

Ускоро још јачи пљусак натерао је бригадисте под мост. Свршивши посао 12. загребачка отишла је у логор, а 1. загребачка остала да сачека док се време не стиша.

Прошло је пола сата.

- Другови!... другови!... надзорниче!... трче и вичу два железничара са светиљкама.

– Другови, композиција је тешка, потребно је...

Олуја бесни и даље. Постоји опасност утоњавања композиције у насип, а она не може да се уклони, јер су пруга и котачи затрпани.

- Што? Зар ми овде да седимо! – викнуо је мали плавокоси Пупи. То је било доста.

Кроз кишу и ветар зачуло се лупање лопата о точкове и трачнице.

- Го-то-во! – одјекнуло је ускоро око вагона. Композиција је била слободна (Забележио Стјепан Кошарог).

РАСТЕ МОЈ ГРАД

К'о џин што би захватио звијезде у лијету
расте мој гради и све је љепши и јачи,
и свака зора ново је поприште рада,
и свако вече нову побједу значи.

И расту људи, и расту жене и дјеца
заједно с градом и блоковима зграда
и расту пјесме у свијетле прољетне зоре
и расту, расту нови подвизи рада.

Сјутра ће град да буде двоструко већи,
улице нове исплешће густе нити –
блистав и сјајан као никад прије
мој град још већи, још љепши ће бити.

Младен Петринић

Културно-просветни рад у логорима и бригадама

Новосадска културно-уметничка бригада „Ђорђе Зличић", састављена од најбољих чланова културно-уметничког друштва, има драмску, хорску, фолклорну, цртачку и литерарну секцију. Подељена је у две чете, које наизменично дају представе. Најактивнији су чланови драмске секције, која на програму има неколико комада: „Одрпанци", „Зелена грана", „Просидба", „Медвед" и „Свињарка". Литерарна секција одржаваће јавне наступе заједно са осталим радничким, сеоским, средњошколским и студентским бригадама. Сви они свакодневно по четири часа раде на градилиштима.

У I нишкој бригади, састављеној искључиво од радничке омладине, читалачки часови се редовно одржавају, а издају се и зидне новине. Хорска секција има 50 чланова, фолклорна 16, рецитаторска 5 и дилетантска 12 чланова. Дате су три приредбе, а четврта биће изведена заједно са стручним радницима

Из културно-просветног живота градитеља

и службеницима тог радилишта. Одржана су и три литерарна састанка, на којима се читало о књижевном раду Максима Горког и Островског, а чула се и једна оригинална песма о Новом Београду.

Течајеви за неписмене у другој смени показали су добре резултате. Основано је 85 течајева, са 1.139 неписмених бригадиста. Сви течајеви раде са успехом. У томе раду се нарочито истичу Лопарска и Тешањска бригада. У Лопарској има 113 неписмених од 190 бригадиста, течај је образован почетком месеца. Савладано је шест слова и сви бригадисти уче добро. У Тешањској бригади 50 бригадиста је потпуно научило да чита и пише. Успеху су у многоме допринеле другарице - руководиоци курса из Ужичке бригаде.

Филмске представе на градилиштима за прву групу II смене гледало је 17.336 бригадиста. Приказан је 71 филм. Највеће интересовање бригадисти су показали за домаће уметничке филмове: „Славица", „Бесмртна младост" и „Живјеће овај народ". А гледани су и совјетски филмови: „Љермонтов", „Наше срце", „Човек с пушком", „Пролеће", „Моји универзитети"...

Литерарна трупа 8. загребачке бригаде одржала је своје друго литерарно вече. На програму је био реферат о књижевном раду Августа Цесарца, који је читао Јосип Шаравања, а цртице о Максиму Горком читао је Александар Фрамкић.

Група високих државних руководилаца на Новом Београду

Потпредседник Савезне владе Едвард Кардељ и министар Милован Ђилас обишли су градилишта Новог Београда. У пратњи генералног директора предузећа „Нови Београд", инж. Марка Христића, и команданта Главног штаба омладинских бригада, Слободана Босиљчића, потпредседник Кардељ и министар Ђилас обишли су градилиште на зградама Председништва владе и Хотела, а и велико позајмиште материјала.

Заставицу Главног штаба освојила
II мостарска три пута ударна бригада

У августу, у другој групи II смене, за пожртвовани рад и залагање 1.459 најбољих бригадиста добио је ударничке значке, а 1.666 је похваљено.

Настављено је такмичење бригада и у августу. Најбоље резултате постигла је II мостарска бригада и постала носилац прелазне заставице Главног штаба. Она је на деоници 4, Градилишта III, исуњавала норму просечно са 202 одсто.

Истовремено, проглашене су за ударне: 24. загребачка и 8 загребачка бригада;

по четврти пут: II дервентска, I приштинска и IV војвођанска;

по трећи пут 13. љубљанска, I призренска, 13. загребачка, I загребачка, II ужичка, 5. загребачка, III жупска, V сарајевска, I нишка, III загребачка, II борска, V вршачка, II тузланска, V загребачка, II ријечка, 129. београдска, I бригада за предвојничку обуку и Бихаћко-приједорска;

по други пут: 10. загребачка, III бригада Народне милиције, I црногорска, IV фискултурна, I кумановска, III крагујевачка, II славонска, 26. далматинска, II црногорска и Неготинска;

први пут: IV тамишко-сенћанска, I травничко-зеничка, II азбуковачка, II златарска, IV славонска, II златиборска, IV славонска, III прекомурска, II бачкопаланачка, 29. далматинска, I сенћанска, II теслићка, III бегејска, II сврљишка, III мостарска и Новосадска,

Похваљене се: V банијска, IV бијељинска, II гатачка, II милешевска, 9. хрватска и II копаоничка.

Ударник Илија Љепоја.

Родом је из Босне. Иако млад, још 1942. године ступио је у Народно-ослободилачку војску. Годину дана касније био је у Пратећем батаљону Врховног штаба, а после је прешао у гардијску бригаду. У Народно-ослободилачком рату рањен је 12 пута и због тога је 1945. године демобилисан.

Још му ране нису ни зарасле, а Илија је пошао да „обнавља земљу“ како он то каже. Четири радне акције – четири ударничке значке: Брчко-Бановићи, Шамац-Сарајево, Лијак-канал у Словенији и Нови Београд. На изградњу Новог Београда дошао је са Босансконовском бригадом. У њој је стално пребацивао норму за 80 до 90 процената и постао један од најомиљенијих бригадиста. Када је формирана I минерска бригада, Илија је отишао у минере.

Сад је задовољан што се налази у бригади у којој ће моћи нешто више да научи.

Одговор на кампању земаља
информбироа против наше земље

Своје огорчење против информбировске кампање омладинци и радни колектив изразили су новим великим радним победама, а и на протестном митингу 26. августа, у логору „Јоже Влаховић“, после завршеног рада. На њему су се, поред осталих песама, чула и ова:

Ој Централни комитете
одбијамо све клевете.
Све клевете и све лажи
за наш народ то не важи

„Бићемо четири пута ударна“

Касно у ноћи, када се по баракама свих логора гасе и последње светиљке, четврта деоница Градилишта III оживи од веселих повика и песама младих Мостараца:

... Идемо, радимо,
Не бој'мо се рада,
Друга мостарска
Најбоља бригада...

Крај распаљених ватри и карбитуша сваке вечери нестају брда земље испод ногу бригадиста Друге мостарске три пута ударне бригаде. Гомиле земље, која се сваки час довози малом композицијом од 16 до 19 вагонета, пребацују се и набијају у уске праве улице стамбене колоније 9-ц.

- Давај трећа! – бодри своју чету ударник Илија Маројевић гурајући трком пуна колица земље.

Припремање малтера

- Дуња! 2,5,12,4 – јављају редом бригадисти треће чете бројеве својих колица малој статистичарки Дуњи, која седи крај карбитуше и пажљиво записује свака превезена колица.

Тако ће се знати ко је вечерас био најбољи у чети. За три сата Илија Маројевић је превезао 160 колица.

- Не дај се Прва – чује се на другој страни глас Зије Мушића, ударника и најбољег радника прве чете.

Прва и трећа чета су највећи такмаци у бригади.

Такмичење је сваки дан све јаче, јер бригада проводи последње дане на радилишту. Кроз неколико дана кренуће кућама, па треба да освоји још једном назив ударна. За то име бори се свака чета, сваки бригадист.

Командант бригаде је дуго размишљао како да подстакне елан својих бригадиста. Једне вечери сазвао је командире чета и саопштио им: „Наша бригада треба да се врати у Мостар као четири пута ударна. Покрените такмичење у четама и дајте пример бригадистима."

Бригадисти су одушевљено примили овај предлог и појачали такмичење. Наизменично су побеђивале прва, друга и трећа чета. Заставица никад није остала два дана у истој чети. Једне вечери трећа чета је испунила норму целе бригаде.

Друга мостарска, трипут ударна бригада, искитила је своје радилиште победоносним заставицама. На једној недовршеној згради лепршају прелазна заставица деонице, Градилишта III и велика десетодневна прелазна заставица Главног штаба. То су знамења извојеваних победа и снажан подстрек за нове успехе.

Гурајући колица покрај заставица, ударници Предраг Стијачић, Вукосава Рајчевић, Илија Радета, „прошверцовани" четрнаестогодишњи бригадист Вјекослав Видовић и цела бригада гледају у заставице и шапатом се заветују: „Бићемо четири пута ударна" (Записао Светозар Кисић).

ДАН У МОЈОЈ ЗЕМЉИ

Када се у мојој земљи роди нови дан
он се роди у грађењу новога пута
ја знам, тог дана ће се премашити план,
тог дана ће потећи још једна пруга.

Тог дана ће нићи лукови новог моста,
порашће села, градови и фабрички димњаци,
пружиће се километри новога пута,
хиљаде хектара узораће бригадири сељаци.

Засијаће се у фабрици норме као растопљено олово,
потећи ће из ње, километри новога ткања,
хиљаде неписмених научиће по једно слово,
хиљаде књига прочитаће људи жељни истине и знања.

Ја знам, проћи ће у радној чети девојке и младићи,
звониће улицом у пролазу гласови младих војника,
тог дана, многи ће постати ударници,
-новине ће бити пуне њихових имена и слика.

О, да ми је да у моје срце све ово стане,
Моја рођена, велика земља цела,
Сви људи што граде ове велике дане,
сва први пут осветљена села.

Драгослав Грбић

Најважнији задаци омладинских бригада III смене

На почетку III смене командант Главног штаба омладинских радних бригада Слободан Босиљчић, у своме тексту у листу *Нови Београд*, осврнуо се, најпре на резултате постигнуте у II, а затим изложио главне задатке омладинских бригада у предстојећој, III смени.

...Ових дана напустиле су наше градилиште и последње бригаде из друге групе II смене. Завршен је један велики период радова.

Кроз градилишта Новог Београда у I и II смени прошло је око 38.000 омладинаца и омладинки из 183 радне бригаде из свих крајева наше земље. Рад тих бригада донео је низ успеха у изградњи Новог Београда и васпитавању омладине. У обе смене 169 бригада добиле су једанпут или више пута назив ударне, а 27 су похваљене. У исто време је проглашено 3.093 ударника, а 3.400 су похваљени. И на свим другим пољима рада: фискултури, предвојничкој обуци, стручном узгајању итд. градитељи Новог Београда из I и II смене постигли су значајне успехе и часно извршили постављене им задатке.

И поред тих несумњивих успеха, у досадашњем раду било је и прилично пропуста. Борба за испуњење радних задатака у неким бригадама на градилишту није увек вођена са потребним еланом и упорношћу. Штабови појединих бригада нису били редовно упознати са радним налозима, или их нису проучавали и разрађивали, нити су их пак преносили на омладину. Због тога је било много случајева неутврђених обавеза, неконтролисања испуњења радног задатка.

Радни елан није увек био на истој висини, нарочито првих дана августа, када је прилично опао. Чести су били и случајеви неслагања са надзорницима, а градилишни савети нису у целини одговорили своме задатку, добрим делом због немарности команданата бригада.

У даљем раду, бригаде III смене треба да посвете главну пажњу испуњењу радног задатка на додељеном градилишту. Штабови бригада треба да упознају целу бригаду са стањем на градилишту, о току испуњења радног налога и да предузму све мере да се задатак за септембар добро разради и стално контролише у испуњавању. Бригаде III смене ће сместа преузети радне обавезе за септембар и направити тачан план распореда снаге и рокове извршења. Сва питања из рада на градилишту треба редовно претрести на градилишном савету, а одлуке донете на савету морају се поштовати и у целини спроводити у живот. Штабови бригада морају редовно и у целини боравити на градилиштима и помагати у отклањању свих грешака. Руководиоци бригада треба да буду главна помоћ шефовима и надзорницима на градилишту у испуњењу оперативног плана.

Омладински руководиоци треба све проблеме градилишта да решавају брзо и на лицу места, а по потреби да захтевају интервенцију и руковоцилаца из Главног штаба и из Дирекције.

Такмичење за освајање градилишних застава, као и заставице Главног штаба, треба још шире развити и популарисати, а подизање и проглашавање најбољих, ударника и похваљених, још проширити, чувајући се при томе сваке крутости, али узимати у обзир само реалне предлоге.

Бригаде из III смене треба стално да имају на уму да је септембар и донекле октобар последње повољно време за извршење највећег дела годишњег задатка...[16]

[16] Лист *Нови Београд*, бр. 21 од 4. септембра 1948.

Ликовна изложба градитеља друге групе II смене и...

У логору „Милован Миловановић – Луне" поново је отворена изложба градитеља Новог Београда, допуњена новим радовима. Изложба је добро припремљена и даје пуну слику културне делатности, живота и рада бригадиста. Изложене су слике са радилишта, фискултуре, радни успеси у цифрама, најбоље уређене зидне новине, цртежи и вајарски радови, најбољи бригадни дневници и књиге заповести. Највише места заузимају цртежи бригадиста, рађени, углавном, у ликовним кружоцима. Међу њима има и радова који откривају изразите таленте.

Највећи значај ове изложбе је у томе што су то, углавном, радови омладинаца који се до сада нису бавили ликовним радом, а на акцији су, у оквиру ликовних кружока, направили успеле радове. Поред цртежа оловком и тушем, има и неколико успелих акварела. Изложени су успели цртежи и скице са рада и портрети бригадиста.

...Књижевно вече

У недељу, 29. августа, на Новом Београду одржано је књижевно вече. Своје радове читали су: Бранко Ћопић - приповетку *Наш министар*, Скендер Куленовић - приповетку *Митрова гвожђа*, Десанка Максимовић - песме: *Сумњалицама*, *Песма о погинулој девојци*, одломак из песме *Отаџбина на првомајској поворци*, Јован Поповић - песме *Сунце у рукама* и *Наша повеља*, а Велес Перић - песме *Ново детињство*, *Љубав* и *Путовање*.

У последњој декади 56 бригада добило заслужено признање

За примерно залагање на свим пољима рада – у току последњих десет дана – Главни штаб омладинских радних бригада на градњи Новог Београда доноси одлуку којом се проглашују за ударне следеће бригаде:

По пети пут:

Прва приштинска,

По четврти пут:

Друга мостарска, Трећа загребачка, Друга вршачка, Пета загребачка, студентска, Трећа жупска, Друга новопазарска, 13. љубљанска, Друга тузланска, Прва призренска, Друга ужичка, Друга ријечка, 5. загребачка „Јоже Влаховић", Прва сремскомитровачка и 129. београдска.

По трећи пут:

Прва кумановска, 24. далматинска, Трећа бригада Народне милиције, 21. далматинска, 10. загребачка, 25. далматинска, Девета сарајевска и Трећа сомборска.

По други пут:

Трећа мостарска, Друга сврљишка, Друга азбуковачка, Друга бачкопаланачка, Друга златиборска, 29. далматинска, Друга тешањска, Друга сержанска, Девета славонска, Друга тамишко-сенћанска. Прва травничко-зеничка, Друга златарска, Друга србичка, Прва евидентичарска.

Први пут:

30. далматинска, Трећа панчевачка, Друга мркоњићка, Друга крагујевачка, Прва минерска, Четврта бијељинска, Босансконовска, Трећа љубићко-

трнавска, Трећа прњаворска, Прва загорска, Трећа славонска, Трећа љубишка, Друга дугоселска, Друга кинооператорска, Пета банијска, Друга копаоничка, Друга милешевска и Друга гатачка.

Похваљена је Прва гњиланска бригада.

Стигле бригаде друге групе III смене

Почетокм септембра на изградњу Новог Београда дошле су бригаде друге групе III смене:

Трећа сенћанска, Бачко-тополска, Трећа пећка, Друга лабска, Друга љишка, Трећа космајска, Трећа ваљевска, 35. далматинска, Земунско-пазовачка, Друга зајечарска, Друга пчињска, Друга моравичка, 15. хрватска – Бјеловар, Девета славонска – Нашице, Десета славонска – Брод, Шеста бјељинска, Црногорска – Никшић, Толминска, Трећа столачка, Трећа невесињска, Четврта бугојанска, 11. славонска – Винковци, Друга тузланска, Друга славонска – Пакрац.

Поред ових, које наводи лист *Омладина,* треба додати и оне које лист *Нови Београд,* помиње:

Друга гатачка, Бригада Народне милиције, Трећа бачко-паланачка, 24. далматинска, Трећа љубићко-трнавска, 30. далматинска, 17. македонска, 4. задарска, 4. далматинска, 3. прекомурска, 28. далматинска, 3. босанско-бродска, 4. бјеловарска, 4. добојска, 2. копривничка, 4. бујска, 5. кулска.

Као меродавније треба узети допуњене податке, то јест и бригаде наведене у листу *Нови Београд.* Међу њима су и имена најистакнутијих: 2. гатачка, 3. босанско-бродска, 5. кулска, 4. добојска и друге.

Пуштена у саобраћај Панчевачка пруга

На територији Београда остварена је значајна радна победа – у недељу 5. септембра 1948. пуштена је у саобраћај пруга Панчевачки Рит – Београд. За 47 дана омладина Србије - 3.689 бригадиста из 21 омладинске и 4 синдикалне

Постављање колосека на Панчевачкој прузи

бригаде – изградила је ову пругу дугачку од Овче до Бесног Фока, 32 километара. На њој је проглашено 782 ударника и 1.298 похваљених.

Тако су, некада заборављена пространства мочварног рита, добила свој први пут. То је први крупан корак да пустара без путева и станова, необрађена и запуштена, постане главни снабдевач Београда.

На изградњи ове пруге највише се истакла Поцерска бригада, која је постала четири пута ударна. А Прва лесковачка средњошколска за своје учинке (избацила преко 30 м^3 земље и поставила више од четири колометара колосека) проглашена је ударном и два пута похваљена.

Дочек београдских бригада са радних акција

Омладина Београда је 1948. године учествовала на изградњи Новог Београда, Аутопута Београд – Загреб, пруге Кучево – Бродице, Панчевачке пруге, Хидроцентрале Маврово. Од 30 бригада, једна се вратила шест пута ударна, четири – четири пута, девет – три пута, 12 – два пута и три – једном.

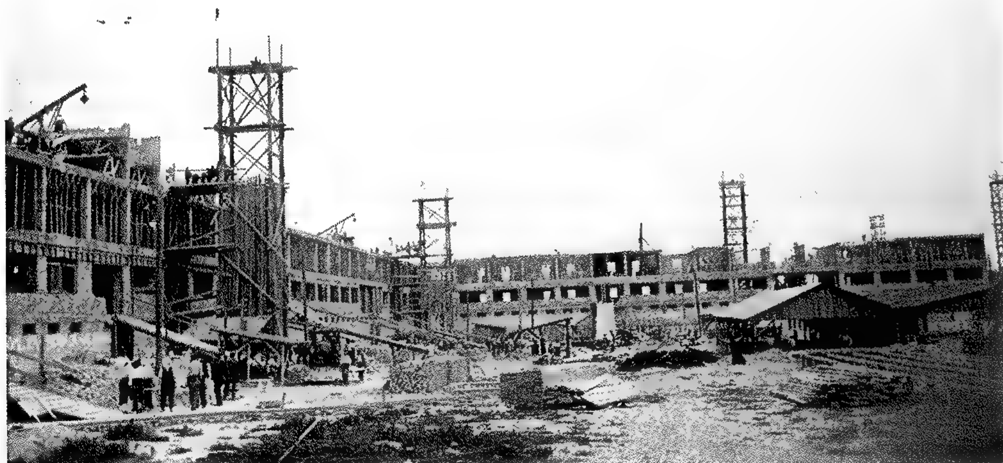

Почетак изградње Студентског града

На митингу поводом повратка београдских омладинских бригада са радних акција, одржаном 2. септембра 1948. године, потпредседник Президијума Народне скупштине, Моша Пијаде, у своме говору је, поред осталог, рекао:

„... Ви се враћате са добровољних радних акција у којима сте се тако добро истакли. Нисам дошао да говорим, већ да вас видим како изгледате после повратка са радних акција. Видим да сви изгледате као један и да нисте радили лако - нисте дошли дебели и угојени, јер нисте ишли да се дебљате, већ да радите...

Срећа је то за сваког човека, нарочито младог, да се осећа уморан од корисног рада. Ви активно учествујете у стварању једног новог друштва, које сваким даном све више расте, све више се подиже.

Свима вам је познато да је ова година најтежа у испуњењу нашег Петогодишњег плана. Али, ми ћемо, заједно са вама и целим народом, показати читавом свету, пријатељима и непријатељима, да смо учили да побеђујемо, како у рату, тако и у изградњи социјализма. Јачајте ову веру коју сте до сада имали...

До пре неколико месеци долазили су овамо код нас и стари и млади, да се уче, а данас прљавим сунђером бришу и скривају истину. Али, истина се не да брисати. Не дајте се ничим збунити. Ви сте победници. Ви сте део величанствене омладине која данас широм наше земље на безбројним градилиштима ниже победу за победом. Ви ћете продужити свој користан живот на добро и срећу наших народа, на раду у школама, радионицама...“

Моша Пијаде

Градитељи новог београда – победници у такмичењу

На основу постигнутих резултата у такмичењу на савезним и републичким омладинским радним акцијама, у времену од 1. августа до 1. септембра, Централно веће Народне омладине Југославије одаје признање бригадистима и омладинским руководиоцима који учествују на градњи Новог Београда – као победницима у такмичењу.

Нека успех омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда буде нов подстрек свим радилиштима у нашој земљи за још јаче развијање такмичења у част IV конгреса СКОЈ-а, и за још упорнију борбу за извршење овогодишњих радних задатака – речено је у саопштењу Секретаријата Централног већа Народне омладине Југославије

Свечани митинзи и нове радне обавезе

Поводом одржавања IV конгреса СКОЈ-а и I конгреса Јединствених синдиката Југославије – на градилиштима VII и VIII, у логору „Јоже Влаховић“ и на Дунав-кеју, одржани су свечани митинзи, на којима су бригадисти и стручни

Са једног митинга подршке новом такмичењу

радници прихватили једномесечно такмичење, на које су их позвали градитељи Аутопута „Братство-Јединство" и преузели обавезу да месечни план за септембар пребаце за 10 одсто.

У име партијског комитета, Генералне дирекције, Главног штаба и синдикалне подружнице говорили су Стојан Свиларић, организациони секретар Комитета, Батрић Јовановић, помоћник генералног директора, Слободан Босиљчић, командант Главног штаба и Миле Вујатовић, секретар синдикалне подружнице.

Сви говорници су истакли значај одржавања ових историјских конгреса и изнели задатке који стоје пред градитељима Новог Београда до краја 1948. године.

На митингу код Градилишта VII говорио је Батрић Јовановић:

„...Ми овде треба да видимо са каквим ћемо такмичењем и каквим резултатима да дочекамо оба конгреса. Познато нам је да се наша претходна смена такмичила у част Петог конгреса Партије и да је своје обавезе премашила. Ми ћемо сада, такође, преузети обавезе за чије се извршење и премашење морамо упорно борити...

- Радни елан омладине, који се показао не само овде, на градилишту Новог Београда, најистакнутијој тачки изградње социјализма у нашој земљи, већ и на многим другим радним акцијама омладине, доказује да ми изграђујемо социјализам, да су све клевете неоправдане и ми их као такве одбацујемо..."

На Градилишту VIII говорио је Света Папић, заменик команданта Главног штаба, а онда је на крају митинга командант Друге панчевачке, два пута ударне бригаде, објавио такмичење свим осталим бригадама на овом градилишту, обавезујући се да ће његова бригада испунити месечни план са 110 одсто.

Све остале бригаде прихватиле су такмичење.

На првој деоници Градилишту III, Дунав-кеју, омладинци су дошли на митинг са песмом и прихватили позив Друге гатачке, два пута ударне бригаде, обавезала се да ће свој септембарски план испунити са 150 одсто.

Бригаде прве деонице овог радилишта испуниле су план за првих петнаест дана септембра са сто десет одсто.

На радилишту код Тошиног Бунара, на коме се подижу стамбене и друге зграде за раднике и градитеље, бригадисти су преузели обавезу да за време такмичења заврше велику трпезарију, болницу, Дом културе и остале недовршене објекте.

Градитељи Ауто-пута „Братство-Јединство", победници у претконгресном такмичењу, упутили су свим омладинским градилиштима позив на такмичење у част IV конгреса Савеза комунистичке омладине Југославије.

Септембар – месец нових успеха на изградњи Новог Београда

Месечни план за септембар испуњен је са 120 одсто. Носиоци прелазне заставице Главног штаба у томе месецу биле су: Ударна бригада предвојничке обуке, Друга златиборска пет пута ударна – једна од најбољих у току акције, Друга гатачка бригада, која је заставицу своје смене добила у трајно власништво.

Најбоља - Друга златиборска

Друга златиборска бригада, која ради на згради Председништва владе, одржала је 7. септембра, бригадну конференцију поводом узимања обавеза у част IV конгреса СКОЈ-а. На њој су се бригадисти обавезали да ће радни налог за септембар извршити за 18 дана.

У досадашњем раду Друга златиборска постигла је добре резултате и у две декаде постала два пута ударна. Први десетодневни налог Бригада је испунила са 183 одсто, други са 218 одсто. Према досадашњим резултатима трећи десетодневни налог биће испуњен са око 235 одсто. Бригада је, такође, испунила планове на осталим секторима рада, културно-просветном и спортском. Њени бригадисти никада нису били забринути за бетонске шипове на Председништву владе, где су радили. Бригада је била подељена на осморке, које су вредно храниле мешалице, пуниле колица бетоном и трчећи возиле их до корпе макара и ту их изручивале.

Друга златиборска на раду 1948. године

Главни штаб омладинских бригада, узимајући у обзир радни полет, свакодневни радни темпо, организацију рада на радилишту, живот у логору, а нарочито спровођење у живот дневног плана, залагање на културно-просветном и фискултурном пољу, као и у предвојничкој обуци, доделио је десетодневну прелазну заставицу Другој златиборској бригади и прогласио је по трећи пут ударном.

Истом Одлуком проглашене су ударном:

по пети пут: IV војвођанска;

по четврти пут Бихаћко-пријеадорска;

по трећи пут: 2. азбуковачка, 3. мостарска, 2. златарска, 2. сврљишка, 4. славонска, 2. тамишко-сечанска, 1. сежанска, 3. бачко-паланачка, 65. београдска;

по други пут: 6. банијска, 3. прњаворска, 2. кинооператерска, 1. предвојничка, 3. бегејска, 3. гатачка, 3. панчевачка, 2. минерска, 1. загорска, 2. милешевска, 2. мркоњичка, 30. далматинска, 2. крагујевачка, 3. љубишко-трнавска, 2. дугоселска, 2. копаоничка, 2. љубушка;

први пут: 3. сенћанска, 10. славонска, 2. лопарска, 28. далматинска, 17. македонска, 4. зидарска, 5. стручна, 3. космајска, 16. македонска, 2. библиотекарска, 2. каменичка, 4. дилетантска, 2. бујановачка, 1. библиотекарска, 1. аналфабетска, 3. ваљевска, 2. љишка, 2. пчињска, Механичка чета, Минерска чета, 2. моравичка;

по други пут похваљује се Прва гњиланска, а први пут Пета кулска и Бродоградилишна.

На митингу код победника

Спушта се сумрак. Благ поветарац дува са Дунава и мрси косу омладинкама. Ситна зрна песка боцкају лице и очи. Логор „Милован Миловановић – Луне" има свечан изглед. Пред летњу позорницу, окићену заставама и зеленилом, стижу бригаде на свечан митинг. Постаје све живље.

Дуготрајне овације Партији, ЦК и другу Титу...

Тишина... Члан Главног штаба Стеван Миксић чита Одлуку:

„Десетодневна прелазна заставица Главног штаба додељује се II златиборској три пута ударној бригади, као најбољој у првој декади септембра."

- Ура!... Ура!... Ура!... - разлегао се градитељски поздрав Златиборцима и прекинуо реч друга Миксића.

Златиборци победнички посматрају заставицу и поносно слушају резултате свога рада на градњи Председништва владе:

На свим радовима, бригада је просечно испунила норму са 205 одсто. У културно-просветном и фискултурном раду и у предвојничкој обуци, такође, дала је добре резултате.

По завршеном читању Одлуке, командант Прве предвојничке бригаде предао је прелазну заставицу Јовану Тмушићу, команданту II златиборске бригаде, који ју је дао на чување најбољем бригадисти, ударнику Мићи Удовичићу (Забележио Димитрије Радосављевић).

Млади армирачи...

Свако јутро, у време кад прва смена смењује четврту, излази на рад група младих армирача и бетонираца, доскорашњих бригадиста Четврте стручне бригаде. Градилиште XIV са мноштвом тезги, гомилама сложене жице и разне гвоздене грађе - место је на коме ова група почиње и завршава свој свакодневни посао. Млади, недавно оспособљени стручњаци, праве гвоздене и бетонске конструкције за зграду Председништва владе. За тај посао они су се кроз рад и учење оспособљавали на тромесечном курсу у својој Четвртој стручној бригади.

На врху зграде Председништва владе стоје армирачи Јанко Гермеч, Стеван Јовановић, Станко Матић и још неки. Са њима је и стари армирац, мајстор Станко, њихов нови учитељ. Он им тумачи нацрт зграде и показује како се постављају метална ребра за бетонске зидове. Сви га пажљиво слушају, а он је задовољан њима.

- Ето – тврди мајстор Станко, - многи од њих могу већ самостално да раде посао квалификованог радника. То могу, на пример, Јанко Гермеч, Пера Живков, Бранислав Ристић, а могу и мали Сава Чутурилов и Десимир Баралић.

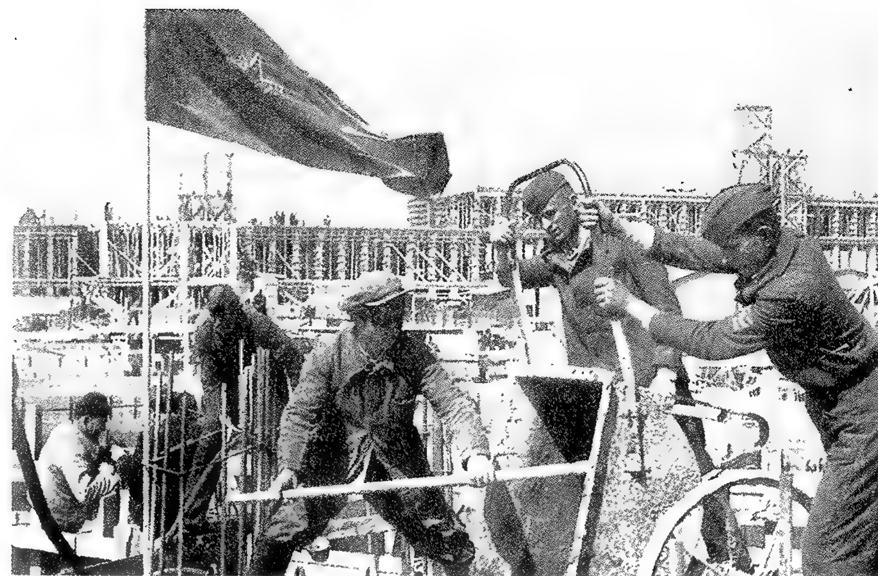

На градилишту палате Председништва владе

... И бетонирци

На другом крају скеле, где раде бетонирци, мајстори хвале Љубомира Лалића, Фрању Ворличека и омладинке Зденку Чедеж и Агнезу Аладић. Сви су били не само одлични или врло добри ђаци у бригади, већ су и овде најбољи радници. Прва двојица су дала обавезу да ће остати на Новом Београду 15 година.

На зиму, када се на Новом Београду буду отворили први зимски курсеви грађевинске струке, на њима ће нова знања стицати одлични армирачи и бетонирци Павле Петровић, Јанко Гермеч, Љубомир Лалић, Фрањо Ворличек и стотине других. Сви ће они на Новом Београду дочекати нову грађевинску сезону као способни и добри грађевински стручњаци (С. Кисић).

Друга гатачка бригада – најбоља у другој декади септембра

Десетодневну прелазну заставицу Главног штаба, као најбоља, добила је II гатачка, која је, истовремено, по трећи пут проглашена ударном.

Бригада излази на рад просечно са 96 одсто; норму је просечно испунила са 200 одсто; у културно-просветном раду одржала је две бригадне конференције, издала један број зидних новина; у фискултурном раду бригада је одржала осам јутарњих вежби, четири часа општефизичког образовања; за значку фискултурника такмичи се 105 омладинаца (број положених норми је 601); у предвојничкој обуци одржала је три часа, са укупно 302 присутна омладинца.

За пожртвовано залагање Главни штаб је одао посебно признање II копаоничкој три пут ударној бригади и II златиборској - четири пута ударној бригади.

Четврти пут проглашавају се ударним: II златиборска, II азбуковачка, III мостарска, III бригада Народне милиције, II тамишко-сенчанска, IV славонска, II златарска, III бачкопаланачка, II сврљишка и I сежанска;

трећи пут: II копаоничка, 24. далматинска, III љубушко-трнавска, III прњаворска, 30. далматинска, I евидентичарска, III бегејска, III љубушка, II дугоселска, II милешевска, II крагујевачка, I загорска, III панчевачка, II мркоњичка, III славонска, V банијска, II минерска и III кинооператерска.

други пут: III босанско住новска, III бјеловарска, 17. македонска, III ваљевска, II зајечарска, 16. македонска, 28. далматинска, I аналфабетска, II каменичка, VI стручна, III сенчанска, III космајска, IV зидарска, IV далматинска, II лопарска, II пчињска, II љишка, II бујановачка, II моравска, X славонска, I минерска чета, II библиотекарска.

први пут: V фискултурна, Земунско-пазовачка, III прекомурска, III невесињска, 25 далматинска, IX славонска, 27. далматинска, III босанско-бродска, III пећка, IV бјеловарска, IV добојска, II копривничка, II сребреничка, II власеничка, IV бујанска, V кулска, IX хрватска, I толминска и 9. славонска.

Описмењено 588 бригадиста

Десет дана пре испита на течајевима за неписмене бригадисте прве групе III смене - већина је знала да чита и пише сва слова. За све њих главна обавеза је била: „До IV конгреса СКОЈ-а и Народне омладине Југославије научити сва слова и положити испит на течају."

На часу за неписмене

Бригадист 17. македонске бригаде Славка Стојанова, мала црномањаста девојка, сјајних очију и коврџаве косе међу првима је испунила предконгресну обавезу - она се десет дана пре испита потпуно описменила и пише као да је завршила основну школу.

- Јеси ли знала бар неко слово кад си дошла у бригаду?
- Нисам. Све сам овде научила.

До јуче неписмени бригадисти сада већ спремају зидне новине, читају, пишу писма кућама.

Пошто су се течајци на неколико дана пред испит описменили, прешло се на предмете који се уче у основној школи. Учили су рачун, историју, географију и друге предмете. И сви су могли пре одређеног рока да изађу на испите. Описмењени већ су прешли и на читање дневне штампе и књига, на писање чланака за зидне новине. Лепо су увежбали технику читања, писања и спремни дочекали испите. А њих 623 полазника изашло је на испите: 588 је положило; 247 постигло одличан успех, а 162 врло добар. Пало је само 55.

ШТА ДАЉЕ УРАДИТИ ЗА УБРЗАЊЕ РАДОВА?

О томе је, почетком октобра 1948. године, у листу *Нови Београд*[17] писао Батрић Јовановић, помоћник генералног директора предузећа „Нови Београд":

Дијеле нас непуна три мјесеца од завршетка ове планске године. Радови на Новом Београду – протеклих шест мјесеци – од 11. априла, када су почели, одвијали су се у појединим етапама различито.

Три етапе изградње

Прву етапу изградње представљају мјесеци април и мај, када још нијесу биле извршене све припреме, када су ове још највећим дијелом извођене, тако да се није могло радити пуним замахом. Много шта није урађено раније, а што се морало урадити. Није било довољно стамбеног простора за смјештај омладине и радника. Морале су се на брзу руку набављати бараке из разних крајева земље, брзо их допремати и још брже монтирати. Морало се највећом могућом брзином радити и на подизању сталних зграда за смјештај радника и омладине. Требало је изграђивати многе индустријске и дековиљске колосјеке. Недостајало је често најнужнијег материјала – дуго чекати на разне ситнице. Требало је изградити разне прилазне путеве, извршити огромне радове насипања да би могли да отпочну радови на згради Предсједништва владе и на државном хотелу. Недостајало је механизације располагало се са свега неколико малих булдожера. Такође, није било довољно стручног висококвалификованог кадра (инжењера, техничара, пословођа). Једном речју, требало се борити са многобројним елементарним тешкоћама, које су биле последица слабо извршених припрема за почетак радова на изградњи Новог Београда...

Другу етапу, која значи прелаз у широку офанзиву на свим градилиштима Новог Београда представљају мјесеци јун и јул. Сада су већ главни припремни радови били извршени. Градилишта су у знатној мјери била разрађена, тако да се могло радити интензивно. У овим мјесецима организација радова била се већ озбиљно побољшала, радни учинак био је знатно већи него ли раније...

Трећа етапа наступа од краја јула и траје до данас; она обухвата, управо обухватиће и наредни период до краја године. Карактеристично за овај период, за трећу етапу, јесте то што су се сада силно развила сва градилишта, на сваком је створен широки нападни фронт, тако да у овом периоду треба да се изврши већа половина годишњег задатка. Овдје се организација рада још више појачала, њоме се сада бави знатно више људи него ли раније.

До сада је извршено око 75% годишњег задатка. То није ни мало задовољавајућа цифра, када се зна да су нам преостали најтежи мјесеци у години. Ова цифра није задовољавајућа и због тога, што је она различита на појединим гра-

[17] Лист *Нови Београд*, број 26 од 9. октобра 1948.

дилиштима. Док смо у радовима такозваних властитих инвестиција (стамбени и индустријски објекти) постигли знатно више од ове цифре, док се у нискоградњи приближујемо овој цифри, дотле на нашим најважнијим овогодишњим објектима – на згради Предсједништва владе и на државном хотелу стојимо далеко слабије. На Предсједништву владе треба да побијемо још преко 1.300 шипова (до сада побијено око 2.000). На згради хотела тек је завршена велика темељна армирано-бетонска плоча...

Успјеси

До сада су на изградњи Новог Београда постигнути велики успјеси, који представљају солидну основу онима који треба да дођу, а биће још већи, крупнији.

Главни конструктор хотела предвиђао је да ће бетонирање плоче трајати два мјесеца. Међутим, то је завршено за мало више од 12 радних дана, за које вријеме је уграђено близу 3.800 кубика бетона.

На згради Предсједништва владе, на блоку А, подигнут је други спрат од 20. до 30. септембра! Раније су многи тврдили да се спрат може дизати (то је моћна армирано-бетонска конструкција) за 18 дана, па и то ако се постигне, говорили су они, силна је ствар. Међутим, познавајући радове на пругама и велики такмичарски полет омладине, велику брзину са којом су изграђени многобројни циновски објекти на прузи Шамац – Сарајево, неки другови из Дирекције сматрали су да је могуће дизати један спрат за 15 дана. И ово је сада смањено! Значајан је догађај у изградњи Новог Београда што је већ у овој години, и то након два и по мјесеца од почетка радова, на самој згради (побијање шипова почело је знатно раније) подигнут један спрат за 10 дана! То је, несумњиво, крупан догађај – он говори свакоме да се и у области високоградње, на тако великим објектима, као што је Владина зграда, може постићи исти онакав темпо какав је постигнут на прузи Шамац – Сарајево. Бетонирање хотелске плоче за 12 дана, подизање једног спрата на блоку А на згради Предсједништва владе за 10 дана, јасно и недвосмислено говоре шта се све може постићи, када се изврши солидна организација рада, када се сви људи – и комунисти и ванпартијци – заложе до максимума за извршење постављеног задатка.

Ми смо септембарски задатак извршили са 110,8%. То је несумњиво досад највећи успјех, кад се има на уму расположива радна снага а, такође, и то да је највеће премашење задатка извршено на најважнијим објектима – на згради Предсједништва владе и на хотелу.

Предстојећи задаци

Октобарски задатак јесте веома оштар – он је оправдано најоштрији на нашим главним објектима (Предсједништво владе и хотел), гдје смо ми, како смо рекли, у највећем заостатку.

Које су основне карике, за које треба да се ухватимо и у овом мјесецу, како бисмо задатак испунили и премашили?

Прије свега, морамо имати на уму да су управо дошли хладни, кишни, вјетровити, јесењи дани. Сада је далеко теже радити него раније. Падаће ту доста кише, дуваће кошава, биће и снијега – све су то природне непогоде, са којима ми морамо да рачунамо. Читав наш колектив треба одважно да се ухвати у коштац са тим природним тешкоћама...

Набављени шињели и чизме за рад у зимским условима

Дирекција предузећа „Нови Београд" благовремено се постарала да се за рад под овим условима набави потребан број шињела, чизама, кишних кабаница и

зимских одијела. Поставља се као особито важан задатак штабова омладинских и радничких бригада, као и руководства градилишта да предузимају све потребне мјере како би људи добили што више удобности код рада под оваквим условима. Потребно је, у првом реду, раздијелити на вријеме расположиве шињеле, чизме, наочаре и др. Обезбједити просторије за сушење одијела и обуће. Кад људи дођу мокри са рада да се смјесте пресвуку а да мокра одјела дају да се суше. Поведимо енергичну борбу за спречавање прехлада, а то ће се постићи ако сви људи буду добро обучени и што мање стајали мокри. Све бараке, као и друге просторије у којима станују радници и омладинци, треба најхитније припремити за становање у хладним јесењим данима. Треба оправити врата, прозоре, извршити потребна крпљења кровова, како би се спријечило и најмање прокишњавање. Најхитније предузети мјере за обезбјеђење довољног броја пећи и дрва, као и других средстава за огријев. Одјељење омладинско-радничког снабдијевања, мора да поведе особиту бригу о исхрани људства у овим данима. Храна се мора спремати на вријеме и добро.

Побољшати организацију рада и ....

Посебну пажњу треба поклонити организацији рада. Баш бетонирање хотелске плоче и септембарски радови на згради Предсједништва владе говоре шта може да се постигне уз солидну организацију посла. А њу треба тако поставити, да свако зна шта има да ради, да се не чека ни један тренутак на шалунг, на арматуру или на покварену мјешалицу. Унапријед предвидјети шта ће се радити, што је сасвим могућно, да се солидно изврши припрема за сваки посао.

Свако наше радно мјесто, свако градилиште, сваки објекат, треба да захвати једно силно такмичење, јаче него до сада. Још јачи темпо, још већа живост треба да се осјети у свакој нашој бригади.

Поведимо и оштру борбу за квалитет. Сваки објекат на Новом Београду, па и онај најмањи, мора да служи за узор другима.

...Правилно коришћење машина

Учинимо све што је потребно за правилно коришћење расположивих машина. Зар се смије допустити да данима и данима не ради дерик-дизалица на сепарацији шљунка, иако се тај квар могао брже отклонити. Тако да сепарација ради редовно...

Радни колектив главне механичке радионице мора са много више марљивости и пажње да изврши своје задатке, да строго води рачуна о квалитету извршених оправки, а сада, у овом тренутку, да усмјери сву пажњу на што брже избацивање поправљених булдожера у рад.

Многа градилишта још увијек дају ружну слику: материјал је разбацан, не чува се, иако свака па и најмања ствар представља драгоцјеност, коју свако мора да чува...

На курсеве слати најбоље омладинце

Омладинци – курсисти треба са много више озбиљности да приступе свом даљем стручном уздизању. И да имају на уму да су на курсевима стекли само нека основна знања која у даљњој пракси треба да продубљују; да буду неуморни у свом даљем стручном усавршавању. Старији, пак, радници – стручњаци треба да им указују свесрдну, сталну помоћ..."

ОНЕ СУ, ЗАИСТА, НАЈБОЉЕ

Друга златиборска одлази кући пута ударна и са заставицом Главног штаба

Високо пребацивање норме (просечно за 232 одсто), за све време док је била на градилишту, учинило је да се Друга златиборска бригада враћа у свој крај као пет пута ударна, носећи собом и заставицу Главног штаба као најбоља бригада прве групе III смене.

Овако крупне успехе ова бригада је постигла, углавном, високом организацијом посла и кроз систематско такмичење. Бригада је излазила на градилиште са просечно 96 одсто радне снаге, кроз правилан распоред људства најбоље је користила радну снагу и радно време, повећавајући ефекат рада. Унапред и добро простудирани послови од стране чланова штаба бригаде омогућавали су да се бригадисти према физичким способностима распоређују на посао, а кроз групе на истим или различитим пословима да се распламсава такмичење.

Управа Градилишта II са поносом је гледала на ову бригаду, која је тачно и на време извршавала постављене задатке.

Никада није постојала опасност да ће рад на бетонским шиповима запети због недостатка бетона, јер су се осморке које су радиле на мешалицама утркивале која ће правилно и довољно да нахрани своју мешалицу, да напуни колица готовим бетоном и да их трчећим кораком, са песмом на уснама, дотера и утовари у корпу од макаре.

Кроз песму се утркивало ко ће више да уради. На истовару песка, Милош Ћелић, Миле Савичић, Миленко Златић и Светолик Стаматовић успели су да посао, који су раније обављали шесторица, првог дана изврше за 6 часова, а већ другог за 3,5 сата и тиме пребаце норму за преко 400 одсто.

Градилишна застава често се налазила у рукама Златиборске бригаде, а ниједна њена чета није изашла на градилиште са насликаним пешаком (што означава најслабији рад), већ су редовно носиле насликане аутомобиле и авионе, као симболе лепих успеха у раду.

Кроз богат васпитно-политички рад утицано је на људе. Мали Бошко Пековић, кад је једном добио као оцену свога рада три тачке (што је означавало слаб рад), плакао је и више није дозволио да му се то понови.

Златиборска је предњачила и у фискултури: 88 омладинаца положило је 680 норми за значку фискултурника.

Пред бетонирање

Бригада која није изгубила ни један радни сат

И Трећа мостарска је пет пута ударна. Просечно је пребацивала норму за 209 одсто. Често се пред бригадом лепршала прелазна застава Градилишта IX, коју је седам пута узастопце освајала, а самим тим и задржала је у трајном власништву. А код њих је она била често, а последњих дана седам пута узастопце нису је испуштали из руку.

Лични примери учинили су да такмичење узме широке размере. Тако је бригадиста Стана Дујмовић позвала на такмичење бригадисте из свих бригада, а троструки ударник Хасан Рахимић редовно је пребацивао норму, преносећи по два џака цемента, уместо једног, како је, иначе, било уобичајено.

За све време рада ова бригада није изгубила ни један радни час.

Пета кулска два пута ударна бригада - најбоља на градилишту у протеклој декади

На свечаном митингу 5. октобра, у логору „Јоже Влаховић" прелазна заставица Главног штаба додељена је Петој кулској бригади, која је уједно по други пут проглашена за ударну. Ова бригада ради на четвртој деоници Градилишта III на разним пословима, а испунила је декадни налог са 225 одсто.

Истом Одлуком Главног штаба, по пети пут за ударне проглашене су: II златиборска, II азбуковачка, I сежанска, III мостарска, III милиционерска и II златарска бригада.

Пета кулска, 1948.

Четврти пут: III љубушко-трнавска, II копаоничка, I минерска, 30. далматинска, III славонска, III бегејска, Пета банијска, II мркоњићка, IX милешевска, III панчевачка, I загорска, III љубушка и 29. далматинска бригада.

Трећи пут: X славонска, II зајечарска, III босанско-новска, 16. македонска, III ваљевска, II бујановачка, III бјеловарска, I предвојничка, 28. далматинска, III сенчанска, 17. македонска, II личка, II каменичка, II моравичка, II лопарска и V стручна бригада.

Други пут: VII невесињска, I земунско-пазовачка, I механичка чета, IV добојска, IV бугојанска, II власеничка, V фискултурна, I толминска, III босанско-бродска, III сребреничка, 25. далматинска, II копривничка, 4. бјеловарска, 9. хрватска и 11. славонска бригада.

Први пут: VI предвојничка, I гњиланска, IV дувањска, I моравска, V бјеловарска, III љивањска, IV библиотекарска, II лабска, II тузланска, IV приједорска, 18. црногорска, III библиотекарска и III столарска.

Први пут похваљена је V зидарска бригада.

Пета кулска, заиста, најбоља

За месец дана рада и такмичења у част Четвртог конгреса СКОЈ-а, Пета кулска три пута ударна бригада постала је најбоља међу најистакнутијим бригадама на Новом Београду. Око 20 хиљада радних часова, преко 21 хиљада кубика ископане, утоварене и пребачене земље и шљаке, а затим научно-популарних предавања и четрнаест бројева зидних новина – све је то биланс рада Пете кулске бригаде.

Бригада – победник у такмичењу и трајни власник конгресне заставице СКОЈ-а, одржала је и 29 јутарњих вежби, 17 часова општег физичког образовања, 11 семинара за помоћнике инструктора општег физичког образовања, извела на такмичење за значку фискултурника 153 бригадиста, који су положили 1.081 норму. Тако Пета кулска бригада иде стопама Друге кулске, која је недавно радила на градњи Новог Београда и постала четири пута ударна.

Почетком септембра, када је у селима Бачке умукла и последња вршалица, 213 бригадиста Пете кулске дошло је у Нови Београд и почело битку за норме, кубике и име своје бригаде. Брда земље са Бежанијске Косе, коју су даноноћно ријали булдожери, замена су овим градитељима за плодне оранице око Куле, са којих су убрали обилну жетву, испоручили жито откупним станицама и дошли на акцију.

Њихове руке, жуљевите од косе или тракторског волана, лако су баратале лопатама и убацивале у композицију гомиле земље. Првих дана норма није увек била испуњена. Организација посла није била добра, а рад је слабо контролисан. Али, грешке су на време одстрањене. Честа бригадна саветовања учинила су своје. Бригадисти Пете кулске - млади Црногорци, Босанци и други колонисти, који су населили Кулски срез да са домаћим Србима, Русинима и Мађарима почну нов, задружни живот – нису знали за препреке.

Бригада је спремна ушла у такмичење за Четврти конгрес СКОЈ-а. А Главни штаб је доносио одлуке, у којима ниједном није изостало име Пете кулске. Команданти свих бригада редовно су пред стројем спомињали, поред осталих, и Пету кулску, најпре похваљену, а затим једанпут, двапут и трипут ударну бригаду. Црвене пруге на бригадном и деоничном графикону нагло су се пеле ка цифри 300. Међубригадно такмичење доносило је Петој кулској нове и веће победе, чија су круна биле освојене прелазне заставице четврте деонице, III градилишта, једнодневна и десетодневна Главног штаба и на крају, освојена за стално конгресна заставица СКОЈ-а.

Ове њене победе поздравили су, сви градитељи Новог Београда, а још срдачније поздравиће их и омладина Кулског среза и целе земље.

На четвртој деоници Градилишта III увек чека на утовар дугачка теретна композиција. Ту раде Земунско-пазовачка, Пета бјеловарска и Пета кулска бригада. У раду предњачи Пета кулска. Њена ударна тројка: Раде Радовић, Петар Крунић и Драган Милошевић испела се на врх Бежанијске косе и тешким жељезним чекићем побија дубоко у земљу три гвоздене шипке, помоћу којих, уз заједничко „О-ру-у-к!“ одроњава од ивице косе велике количине земље пред лопате бригадиста. Неколико оваквих тројки ради посао који су до пре петнаест дана радила три булдожера и

земље има увек довољно за утовар. Друга десетина четврте чете прва је напунила свој вагон и дошла да помогне десетини која ради на суседном вагону. Ускоро је истоварено свих једанаест вагона, део који је одређен бригадистима Пете кулске. Утовар још није готов код осталих бригада и композиција мора да чека. А бригадисти Пете кулске ужурбано припремају земљу за утовар у нову композицију. Једна за другом товаре се композиције и Пета кулска редовно побеђује.

Велике радне победе Пете кулске – наслеђе су славних традиција Прве, Друге, Треће и Четврте кулске бригаде, које су градиле Аутопут, Нови Београд, Железник и пут Трст – Горица. Све ове бригаде, сем Прве, биле су четири пута ударне.

Али, Пета кулска се не задовољава само оним што је постигла. Она се обавезала руководству Среза да ће се вратити у срез са заставицом Главног штаба и називом пет пута ударна. Елан са којим ради сваки члан бригаде гарантује да та обавеза није нереална. У новом, здравом такмичењу, бригадисти Пете кулске настојаће да издрже конкуренцију десетина других бригада на Новом Београду.

Пета кулска не служи за пример само на градилишту. Она је најбоља и у другим активностима, као што су културне и фискултурне, хигијена бараке...

Одозго, са Бежанијске косе, допиру песма и весели повици бригадиста. Уобичајени су: „Хоћемо ли Кулска?“ и одговор „Хоћемо!“ као да се односе на обавезу исписану на песку пред баракама (Из забележака Светозара Кисића).

Градилиште VII – опет најбоље

Градилиште VII, које обухвата радове на изградњи палате Председништва владе, добило је у септембру прелазну заставицу Генералне дирекције и новчану награду у износу од 60.000 динара, јер је извршило месечни план за 24 дана.

И у првој декади октобра ово Градилиште је показало најбоље резултате - извршило је декадни план за 147 одсто, иако је његов задатак у октобру

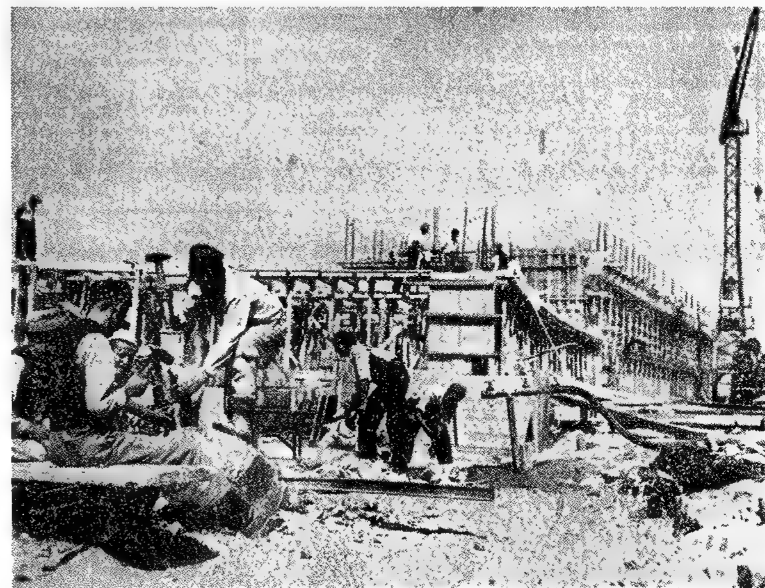

Код палате Председништва владе

повећан за сто одсто у односу на септембарски. Рад овог Градилишта најбоље се може оценити кад се зна да у октобру на њега пада 16,20 одсто од целокупног месечног плана Генералне дирекције. Радови на палати Председништва владе развијају се убрзаним темпом, тако да се се примећује како ова зграда све више расте из дана у дан. Већ се ставља бетонска плоча на четвртом спрату блока „А", док и радови на осталим блоковима добро напредују.

У првој декади октобра извршено је шоловање бетонске плоче на трећем спрату крила „А", затим шаловање, армирање и бетонирање плоче на крилу „Б", шаловање плоче на крилу „Ц", шаловање стубова и плоче на крилу „Н" и штеловање шипова на крилу „Г".

Тешкоће са којима се борило ово градилиште у току извршења задатака могу се, углавном, свести на недостатак стручне радне снаге, нарочито тесара. Овај проблем решаван је на тај начин што су стручне бригаде попуњаване курсистима. Лоше време и кварови машина такође су представљали тешкоће са којима се борило ово Градилиште у току извршења плана.

Основане су стручне бригаде: тесара, армираца, зидара и бетонираца.

Такмичење ових бригада још више се распламсало кад је колектив Градилишта на свечан начин примио прелазну заставицу Генералне дирекције и новчану награду.

Најбољи на Градилишту у првој декади октобра били су: Марко Симић, армирач, који је редовно пребацивао норму за 40 %, а од тесара истакли су се Никола Комненовић и Јанко Ратајац, са просечним пребацивањем норме за 35%. Од бетонираца најбољи су Славољуб Пешић и Томислав Ранђеловић, пребацивали су норму за 40%.

И у културно-просветном раду Градилиште VII показује добре резултате. Тај рад побољшаће се кад буду готови и црвени кутић, фискултурна сала, канцеларије за пододбор Синдикалне подружнице и свлачионице за раднике. Све те просторије гради колектив Градилишта VII добровољним радом, у приземљу блока „А", користећи преградне зидове.

Проглашење ударних бригада

На дан отварања IV конгреса СКОЈ-а, на Градилишту Новог Београда одржан је митинг, на коме је свечано предата конгресна заставица у трајно власништво Петој кулској трипут ударној бригади, као најбољој у претконгресном такмичењу.

На овом митингу додељена је и десетодневна прелазна заставица Главног штаба Трећој босанско-бродској три пут ударној бригади, која је за последњих десет дана, радећи на трећој деоници Градилишта III, просечно испуњавала норму са 205 одсто, а добре резултате постигла је и на културно-просветном и фискултурном пољу и предвојничкој обуци.

Истом одлуком Главног штаба проглашена је шести пут ударном Прва сежанска бригада, пети пут Друга гатачка, бригада а четврти пут бригаде: Десета славонска, Друга моравичка, Трећа ваљевска и Друга љишка. Такође, 12 бригада проглашена је по трећи пут ударним, 11 по други пут, 5 први пут, док је једна бригада похваљена.

Главни штаб омладинских радних бригада донео је и Одлуку, којом је за ударнике проглашено 420 омладинаца и омладинки, а похваљено 579.

ТРЕЋИ ФИСКУЛТУРНИ СЛЕТ

Недеља. Рано ујутру бригаде весело марширају према левој обали Саве. Тамо је зборно место ешалона. Дан слета је идеалан. Сунчан, без имало ветра, а о врућини ни говора. Као да је то поклон природе градитељима, који су у припремама за слет морали да се боре са многим тешкоћама.

Почетак слета је свечан. Света Папић, заменик команданта Главног штаба, предаје рапорт члану ЦК СКОЈ-а Влади Шестану. Руководиоци слета Папић, Миксић и Лакић враћају се пред дугачку колону омладинаца. Музика гарнизона Београд интонира химну. Сви присутни ставом мирно поздравили су заставу ФНРЈ, коју на високи јарбол диже једна омладинка у народној ношњи.

Дефиле

У дефилеу 6.400 омладинаца, одлучним и чврстим кораком, марширају поред трибине, поздрављајући своје руководство. На челу колоне је грб ФНРЈ, праћен републичким грбовима и „дворедом" државних и републичких застава. Иза њега ступају су омладинци обучени у народне ношње свију република и носе амблем Народне омладине Југославије. Ово је симболичан приказ братства и јединства свих омладинаца, чврсто везаних у јединствену организацију.

Иза њих марширају фискултурни инструктори, који носе знак ФИСАЈ-а, а за њима наступа дугачак ешалон разнобојних фискултурних застава. Грб Новог Београда завршава први део дефилеа.

Дефиле учесника - спортиста испред свечане трибине

Затим наступају вежбачи. На челу колоне, под паролом: *Резултати нашег рада*, на транспарентима бројкама је изражен биланс успешног фискултурног рада на овој акцији. Бригадисти су се бавили скоро свим спортским гранама, између осталих и кошарком, рукометом и вежбама на справама, које су широко продрле у све слојеве омладине.

Испред колоне ударника омладинци носе у радничким оделима знак ударника са Новог Београда и поздрављају руководство и гледаоце.

А затим наступају дуге колоне омладинаца у шароликим вежбаћим оделима. Гледаоци имају прилику да на очврслим и потамнелим мишицама омладинки и омладинаца виде све дугине боје. Жути, зелени, плави, бели и црвени дресови у неколико нијанси увећавају лепоту самог дефилеа. Омладинке из логора „Јоже Влаховић" носе обруче са којима ће наступити у вежби. Омладинци из Бригаде предвојничке обуке марширају са пушкама. Вежбачи III београдске бригаде, која је учествовала на III свесоколском слету у Прагу, имају униформе Гимнастичког савеза Југославије. Прваци градилишта у појединим спортским дисциплинама наступају у посебној колони. Ногометаши носе фудбал, одбојкаши мрежу, боксери рукавице, а рукометаши лопту.

На крају, омладинци из специјалних и стручних бригада, као и бригадисти прве и друге групе III смене, поново гледаоце враћају на мисао да присуствују слету једне омладинске радне акције.

Наступају вежбачи логора „Милован Миловановић – Луне", са тачком је спремио фискултурни инструктор Славко Радовановић. Склад и увежбаност покрета сасвим су задовољавајући.

Најлепша тачка слета

Најлепша тачка је масовна вежба логора „Милован Миловановић - Луне", коју је саставио и увежбао слушалац Љубљанске фискултурне школе Иван Печник. Хармонија покрета иде до савршености. Завршна слика дели се у два дела. Око 600 омладинаца играју коло, да би се слили у ружу, која се три пута, уз мелодичне звуке музике, као неки тропски цвет, отвара пред очима гледалаца.

Омладинке са обручима

И ова вежба је карактеристична, нарочито зато што је састављена специјално за III слет. Вежбачице логора „Јоже Влаховић" су добро припремљене. Занимљив је детаљ - када се у вежби котурови таласају. Укусна одела учинила су још више да ова тачка остави леп утисак.

Вежба радних бригада, у којој наступа преко 800 омладинаца логора IV, приказије врло добар квалитет. Интересантни су ставови и положаји вежбача, који тактове понављају три пута, а ипак одвежбају на све четири стране. Приликом трећег извођења вежбе окреће једна другој леђа. Уз последњи такт вежбе, бригадисти напуштају терен уз песму:

Две су пруге готове,
Ал то није доста
Градићемо Београд
Да буде к'о Москва

Предвојничка обука

Чврстим кораком изводе бригадисти елементе престројавања, које уче на часовима предвојничке обуке. Онда, кроз вежбу, приказују борбу бајонетом. Као целина, ова тачка показају да омладинци на радној акцији стичу основне елементе и знање из војничке вештине, спремајући се за службу у ЈА.

Скупине

Чим се завршила трка на 1.500 метара, на терен наступају вежбачи, сврстани у три колоне, који изводе тешку, али врло лепу и ефектну вежбу скупина. Музика у овој тачки је прикладна - с њом је вежба много добила.

Атрактиван завршетак слетске вежбе

Приказ фискултурног рада

Ова тачка је пуна разноликих елемената, престројавања и претрчавања. Бригадисти из логора „Милован Миловановић – Луне“ приказују кроз једну лепу вежбу цео плодан фискултурни рад на овом градилишту, од почетка акције па до III слета: Прво је био пролећни крос; 25. маја протрчале су штафете преко целог градилишта да би бригадирски поздрав стигао као честитка за рођендан другу Титу. Приказана су два фискултурна слета, часови општег физичког образовања и јутарње гимнастике. Кроз разне спортове, омладинци су приказали сва такмичења, недељу спортова и лакоатлетске тромече, који богате биланс фискултурног рада. Завршетак вежбе односио се на такмичење за значку, у коме су бригадисти до сада положили преко 200.000 норми.[18]

На такмичењу у вишебоју између репрезентација великих градилишта прво место освојила је репрезентација Аутопута, друго Нови Београд, треће Кучево-Бродица, четврто Маврово.

Гостовање државних репрезентативаца - лакоатлетичара

Ван конкуренције састали су се најбољи југословенски лакоатлетичари. Они су посетили градитеље и показали им технику модерног лакоатлетског спорта. Био је ту Губијан, други кладиваш на свету. Јефтовић - наш најбољи куглаш. А Димитријевић је са скоком у вис од 187 цм поставио најбољи овогодишњи резултат у Југославији. Данило Жерјал, државни рекордер, бацао је дискос.

Два ударника

Иван Башић је стручно знање стекао на Омладинској прузи Шамац – Сарајево. Са омладинцима из свога села Иван је први пут пошао на акцију – на Омладинску пругу. За њега је на прузи све било ново: бригаде, машине, а нарочито булдожер. На курсу који је трајао четири месеца у току зиме, Иван се оспособио за руковаоца грађевинских машина: булдожера, дробилице и мешалице. У априлу је дошао на градилиште Новог Београда.

Иван и булдожер започели су своју офанзиву. Поприште њихових борби је Бежанијска коса и простори насути земљом и песком. Иван је добар радник. То се види по булдожеру, који за седам месеци није имао ни једну већу оправку. Његова машина је увек чиста и подмазана. А кад упали мотор, чини ти се као да куца сат – како каже Бранко Метер, шеф машинске станице број 3. У такмичењу у част IV конгреса СКОЈ-а, само за последњих 12 дана, дао је 60 добровољних радних сати. Иван се нарочито истиче у оспособљавању омладинаца за руковаоце грађевинских машина.

Иван Тодоровић је ударник у тесарском обрту. На градилиште Новог Београда је дошао међу првим стручним радницима, априла 1947. године. У припремним радовима, Иван је показивао добре резултате, норму је пребацивао за 80 одсто. А на колективним радовима, на подизању магацина, барака и на грађевинама норму је пребацивао за 130 одсто. Када су ове године почели масовни радови, Иван се нарочито истакао у оспособљавању омладинаца. У првој групи оспособио је 6, у другој 7, у трећој групи 8 омладинаца за полуквалификоване тесаре:

- Раније, док нисам дошао на Нови Београд, никада се нисам такмичио, а овде – стално. Радиш, а чини ти се да увек мало урадиш, иако норму пребациш за 180-200 одсто - каже Иван Тодоровић.

[18] Лист *Нови Београд*, број 26 од 9. октобра 1948.

Градитељи Новог Београда освојили заставу Централног комитета СКОЈ-а

Радни колектив на изградњи Новог Београда, као победник у претконгресном такмичењу, освојио је заставу Централног комитета СКОЈ-а. Тим поводом, у суботу, 16. октобра, у Новом Београду, код палате Председништва владе, одржан је свечани митинг градитеља и стручних радника.

Митингу су, поред градитеља и стручних радника, присуствовали: Стојан Бјелајац, члан Централног комитета СКОЈ-а, инж. Марко Христић, генерални директор Дирекције за изградњу Новог Београда, Батрић Јовановић, помоћник генералног директора, Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада и чланови Главног штаба.

Предајући заставу команданту Главног штаба, Слободану Босиљчићу, Стојан Бјелајац је, поред осталог, рекао:

„Другови и другарице,
градитељи Новог Београда,
у име ЦК СКОЈ-а предајем вама, градитељима Новог Београда, ову заставу као знак признања за успјехе које сте постигли за вријеме једномјесечног такмичења у част IV конгреса СКОЈ-а. Ви сте, и ваши другови које сте ви смијенили, у овом такмичењу, као и до сада, на сваком задатку који је пред нашу омладину поставила наша Партија, доказали да сте свјесни улоге која је у нашој земљи намијењена омладини, да сте свјесни великог дјела кога изводе наши народи на челу са својом Комунистичком партијом. Овом приликом у име ЦК СКОЈ-а честитам на успјесима које су у овом такмичењу постигли и остали наши радни колективи на изградњи Ауто-пута, Железника и колективи на републиканским омладинским акцијама.

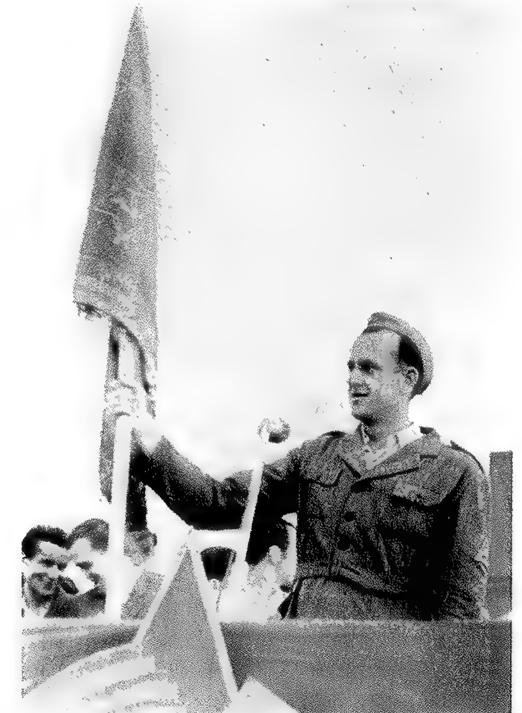

Командант Главног штаба Слободан Босиљчић прима заставу

Нека вам ова застава, додијељена као знак признања за постигнуте успјехе, буде подстрек у даљем раду на изградњи наше социјалистичке домовине. Не обзирите се на појединe клеветнике наше Партије, народа и омладине, који говоре да херoизам у раду наше омладине није заснован на разумијевању дјела кога она чини, већ да се он заснива на борби за обичну крпу. Не обзирите се на то, јер су такви научили да проведу свој јадни живот у оговарању. Онај који тако говори непријатељ је наше омладине и свега што је напредно.

Примајући ову заставу, Слободан Босиљчић се захвалио у име градитеља на указаном признању и уједно обећао да ће градитељи Новог Београда

часно носити заставу Централног комитета СКОЈ-а и са још већим еланом наставити такмичење у част заједничког конгреса СКОЈ-а и Народне омладине Југославије. Он је у име градитеља Новог Београда позвао на такмичење сва омладинска градилишта у земљи."

Говорио је, потом, Јован Ђосић, машиниста и најбољи макариста на Новом Београду.

На крају, у име Партијског комитета и Генералне дирекције, градитељима је честитао на високом одликовању Батрић Јовановић и истакао да је досад завршено 75 одсто овогодишњих радова и да ће се досадашњим тешкоћама придружити и хладноћа, тако да се морају појачати напори и радни елан на делу градилишта.

Другој златиборској пет пута ударној - прелазна заставица главног штаба у трајно власништво

У недељу, 3. октобра, на фискултурном стадиону градитеља Новог Београда, одржан је свечани митинг поводом проглашења најбољих бригада у првој групи III смене. Пред око 2.000 бригадиста, командант Главног штаба, Слободан Босиљчић, предао је специјалне дипломе: II златиборској, I сежанској, II гатачкој, II копаоничкој бригади, а члановима штабова бригада поклонио по једну књигу.

Другој златиборској пет пута ударној бригади, која је у току два месеца рада на градилишту II просечно испунила норму за 235 одсто, додељена је и прелазна заставица Главног штаба у трајно власништво као најбољој у III смени. Поклоњен јој је и радио апарат, а књиге најбољим ударницима: Мићи Удовичићу, Радојки Пантелић, Љубиши Илићу, Милету Савићу и Благоју Радовићу. Прва сежанска бригада добила је на поклон бисту маршала Тита, II гатачка писаћи прибор од мермера, а II копаоничка бригада - две уметничке слике.

Трећа ваљевска – пет пута ударна

Ваљево је 1948. године послало на омладинске радне акције три бригаде – две на Аутопут, а једну, Трећу ваљевску, на изградњу Новог Београда. О овој – пет пута ударној је записано:

„Шум великог града, река људи са путничким коферима и блештаво светло електричних сијалица дочекало је бригадисте на железничкој станици Београд. Истину говорећи, станична зграда им се није много свидела, а петнаестогодишњи бригадист, Томислав Јокић, који се сам пред собом обавезао да ће постати ударник, закључио је да Нови Београд, кога омладина гради, мора имати бар трипут већу зграду од ове. Бригада се сместила у великој зеленој бараци логора „Милован Миловановић - Луне". Ујутру Ваљевце је пробудио тутањ машина. У бараку је ушао командант:

- Другови, данас почињемо рад, треба да се припремимо...

Од ударaца огромних маљева, које као од шале подиже црна машина, тресе се земља. За непуних пола сата бригадисти Треће ваљевске знали су да се на стубовима, које неуморно побијају макаре, гради огромна зграда – Председништво владе. Маљеви су и даље ударали, али то више није било ново за бригадисте Треће ваљевске. Сада су шкрипали точкови колица пуних песка, који су бригадисти Ваљевске извлачили приликом откопавања побијених шипова.

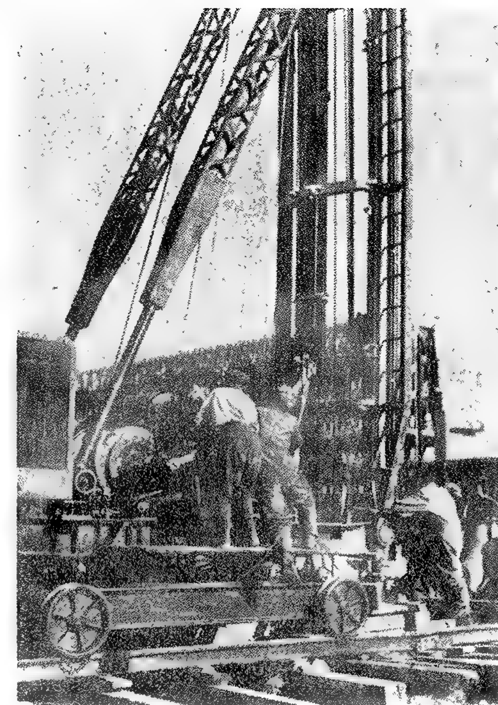
Макаре којима се побијају шипови

Почела је двомесечна битка за испуњење обавезе, за част ваљевске омладине.

Другог дана рада бригада је постигла први озбиљнији успех. Дневна норма је испуњена са 174 одсто.

- Није лоше за почетак – закључио је командант бригаде Јаша Филиповић, када је прочитао радни налог.

Следећих дана организација рада је побољшана. На иницијативу штаба Бригаде, бригадисти су подељени у групе, које су се такмичиле између себе.

На крају прве декаде у одлуци Главног штаба о проглашењу ударних бригада било је, између осталих и име Треће ваљевске – од тада ударне бригаде.

Зврјање моторне лифт-дизалице и ударци зидарских чекића заменили су ускоро тутањ макара.

На Обилићевом Венцу гради се петоспратна зграда за становање стручњака који раде на Новом Београду.

- Зграду треба завршити још ове године. Задатак је веома озбиљан, јер има доста људи чије стамбено питање није решено. Тако су рекли команданту, а увече су то знали сви бригадисти.

Радови на овом објекту другачијег су карактера – то је одмах видео командант Ваљевске бригаде. Групе формиране на градњи Председништва владе овде би само кочиле рад. Помоћни радови су разноврсни и захтевају еластичност у пребацивању бригадиста са једног места на друго. Тако је било у почетку, а после, када су се бригадисти упознали са радовима, знали су сами где ко ради и рад се одвијао брже.

Тих дана црвена линија на бригадном графикону прешла је цифру 200, да се више никад не спусти испод ње.

Шофер „Џемса" спремао се да задрема у пријатно загрејаној кабини кад му ударник Милан Исидоровић викну да вози.

- А песак?

- Готово, можеш да кренеш.

За четири минута четири бригадиста су истоварила око четири тоне песка. Шофер испочетка није веровао, а кад је виде сео је за волан и убацио „трећу".

Много је оваквих примера забележила и чета која ради у Аутобази. Она не изостаје за друговима који раде на Обилићевом венцу, а често има већи учинак рада. Овако великом успеху чете у многоме доприноси заменик команданта који са њима ради.

Док је камион, који превози бригадисте на градилиште, јурио београдским улицама, они су певали о Трећој ваљевској два пута ударној бригади.

Једни зидају, други доносе малтер

Кад се млађи брат ударника Милутина Петровића вратио са Аутопута често је певао песму о Београду – средишту наших колектива. Тада је Милутина вукла жеља да види Београд, а сада он је један од његових најбољих градитеља и кад се врати у своје мало село у близини Мионице, певаће песму о Новом Београду, у чијем се центру налази зграда Председништва владе.

У селу ударника Здравка Манојловића гради се задружни дом. А он је пошао да гради Нови Београд – заједнички град народа Југославије. Кад се врати у своје село, он ће искуства стечена на подизању петоспратне зграде у Београду пренети на градњу дома и тако допринети да се он пре заврши.

Седамнаест описмењених људи у селу Брежњу из околине Ваљева – то је дело омладинке Милице Драгићевић. И у бригади њеном заслугом научило је да чита и пише девет бригадиста. Ударничку значку – признање најбољима, понеће Милица са Новог Београда. И не само то, него и огромно искуство из рада са неписменима, тако да једног дана у селу Брежњу неће бити ни једног неписменог грађанина.

Из дана у дан расли су спратови на згради на Обилићевом Венцу, а Трећа ваљевска постајала је сваке декаде ударна. У данима такмичења за IV конгрес СКОЈ-а норме су високо пребациване. А и после Конгреса Ваљевци су наставили своју велику радну битку. За два дана подизан је један спрат. Тада је Ваљевска бригада проглашена по пети пут за ударну. Сада се на згради обављају завршни радови, а Ваљевци су почели темељ за нову зграду. Резултат у последњој декади попео се до 276 одсто (Забележио Милинко Ђорђевић).

Нове ударне бригаде

Узимајући у обзир радни полет, свакодневни радни темпо и организацију на градилишту, живот у логору, а нарочито спровођење у живот дневног плана, залагање на културно-просветном и фискултурном пољу, као и у предвојничкој обуци, десетодневна прелазна заставица Главног штаба за најбољу бригаду додељује се Другој сјеничкој бригади, која се истовремено проглашује по други пут ударном.

Бригада је показала следеће резултате:

1) Утовар вагона: норма на појединца за дан 6,35 метара квадратних, предвиђено 2.298, остварено 3.524. Дато радних сати 2.664; радило омладине 363, норма испуњена са 153%. 2) Ископ и пребацивање земље: норма на појединца за дан 2,8 $м^2$. Предвиђено 2.822, а остварено 4.788. Дато радних сати 5.396; радило омладине 758, норма испуњена са 225%.

Бригада ради на Градилишту III. Просечно је испунила норму са 201%.

По пети пут проглашене су за ударне: Трећа босанскобродска; Четврта добојска, Пета кулска и Друга зајечарска.

По четврти пут: Друга власеничка, Друга лабска, Трећа космајска, Прва толминска, Друга сребреничка, Друга пчињска, Двадесеттрећа црногорска, Трећа сенћанска и Друга тузланска.

По трећи пут: Пета бјеловарска, Друга земунско-пазовачка, Четврта дилетантска и Девета славонска.

По други пут: Прва титоградска, Трећа босанскодубичка, Двадесетдруга славонска, Друга тенковска, Четврта грачаничка, Двадесетпрва славонска, Прва тенковска и Прва морнарска.

Први пут: Двадесетдруга македонска, Друга ариљска, Трећа расинска, Бригада резервних официра (инжењераца), Бригада резервних официра „Бошко Каралић", Бригада резервних официра „Божо Минић".

Први пут се похваљује: 24. славонска бригада.

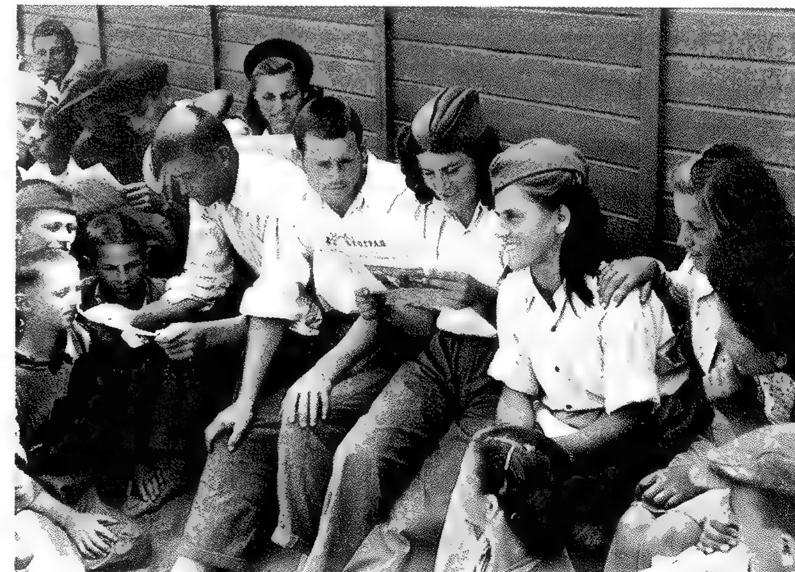

На читалачком часу

Друга сјеничка – најбоља

Дугачка композиција теретних вагона, које су бригадисти Друге сјеничке до врха натоварили земљом, полако је одмицала према репрезентативном хотелу, у чијој се близини насипа терен. На петом вагону командант бригаде Јегдомир Трмчић написао је кредом: *Композицију смо утоварили за петнаест минута.*

После прве декаде рада Друга сјеничка бригада, са 177 бригадиста, проглашена је за ударну. Бригадисти су испунили свој први десетодневни радни налог са 156 одсто. То је био почетак.

Друга декада на радилишту донела је Другој сјеничкој нови успех. У одлуци Главног штаба за последњу декаду стоји: *Десетодневну прелазну заставицу за најбољу бригаду Главни штаб додељује Другој сјеничкој бригади, која се истовремено проглашава по други пут ударном.*

А петог новембра изјутра Друга сјеничка два пута ударна бригада, под црвеном прелазном заставицом Главног штаба, повела је нову борбу за кубике.

Стручне радне бригаде – моћно оружје у борби за испуњење плана

Извршење овогодишњег плана изградње Новог Београда у многоме зависи од успешног решења проблема радне снаге. Али проблем се не решава само прибављањем нових радника, као што то многи мисле, већ и кроз бољу организацију рада, кроз увођење новог начина грађења и новог стила у раду и кроз повећање продуктивности расположиве радне снаге. Ако се само правилно користе све снаге са којима градилишта располажу, ефекат рада може се повећати у прилично великом проценту.

Истовар материјала из шлепера и утовар у вагоне

После саветовања грађевинских стручњака и руководилаца у Министарству грађевина Србије, предузет је низ мера да се отклоне недостаци који су се досад јављали у грађевинарству. Пришло се бољој организацији расположиве радне снаге, формирању сталних бригада грађевинских радника, што је од великог значаја за спречавање флуктуације радника, која је много већа у грађевинарству него у осталим привредним гранама. Бригада се формира тако да на челу сваке бригаде стоји командант, који се брине о томе да његова бригада испуни дате обавезе. Заједно са командантом бригаде, на челу бригаде је штаб бригаде са саветом десетара. Унутар бригаде формирају се десетине радника по струкама (зидари, тесари, армирачи, неквалификовани радници и други). У десетинама није више од 20 људи.

Све снаге за испуњење годишњег плана

Ушло се у завршну фазу радова на изградњи Новог Београда у 1948. години. То је, несумњиво, био најтежи и најважнији период у радовима у тој години. Закључно са октобром, извршено је 82% годишњег задатка, што значи да се у новембру и децембру мора извршити преосталих 18% годишњег задатка.

О тој завршној офанзиви у 1948. години говорио је Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Предузећа „Нови Београд":

> *Ако се анализира досадашње извршење годишњег планског задатка по појединим градилиштима, онда можемо рећи да је најтежа ситуација на згради Предсједништва владе, хотелу, градилишту IX и на багерима. Дакле, на најважнијим градилиштима ми смо у највећем заостатку.*
>
> ***Заостајање***
>
> *У октобру ми смо - то се мора признати – радили много слабије него у мјесецу септембру. Била је код многих наших руководилаца преовладала извјесна безбрижност у вези са борбом за испуњење плана, па и његовим премашењем. Владало је код неких другова увјерење да смо годишњи задатак „углавном" извршили. То је било и штетно и неправилно. Као посљедица тога, на неким градилиштима, а прије свега на згради Предсједништва владе, на хотелу, као и на Градилишту IX, борба за испуњење плана била је доста лабава. Ту се изгубило много драгоцјеног времена. На примјер, на блоку „Ф" Предсједништва владе изгубљено је најмање 10 дана због крајње неодговорног односа руководилаца одговарајуће деонице према задатку. Умјесто да се овдје ради интензивно, даноноћно и са најбољим бригадама, ту се претежно радило у једној смјени и са слабим бригадама. Приземље блока „Ц" шаловано је скоро мјесец дана (!), иако је то било могућно учинити за највише 12 дана. То се исто односи и на блок „Х". На Градилишту IX вршене су дуге и дуге припреме кроз читав септембар, па и дјелимично у октобру за почетак радова на великим вишеспратним стамбеним зградама. Те припреме било је могућно извршити много брже. Но, кад се већ почело са радовима, онда ту није било система у раду (материјал се превозио колицима умјесто вагонетима, зидало се два-три дана на стари начин, итд).*
>
> *На хотелу се радило јако споро. Мора се рећи да је квалитет извршених радова на згради хотела узоран. Али, послије завршетка темељне плоче тамо се ради невјероватно споро. На примјер, у октобру је било могућно завршити сасвим ниско приземље и изоловати извјестан дио високог приземља (управо онај за који су постојали планови). Међутим, бетонирање ниског приземља завршено је тек 4. новембра. Овдје кружи „теорија" да првокласни бетон не може да се израђује ноћу.*

Међутим, наша досадашња пракса, а да не говоримо о омладинским пругама, показала је да су те „теорије" о слабом квалитету ноћног рада у најмању руку смијешне и да их је потребно одбацити.

Стопроцентно испуњење плана – питање части градитеља

Читава наша партијска организација на изградњи Новог Београда, сви ванпартијци – сви чланови радног колектива Новог Београда, морају полазити од тога да је стопроцентно испуњење годишњег планског задатка питање части градитеља Новог Београда, да је то ствар патриотизма чланова нашег радног колектива. Ми морамо уложити крајње напоре, мобилишући сва расположива средства за испуњење планског задатка. Не смије се ни за моменат посумњати у могућност тога. Темељитом анализом ситуације на појединим градилиштима ми долазимо до закључка да је могућно у потпуности извршити задатак, па га, чак, на неким градилиштима, и премашити.

Свако наше радно мјесто, свако градилиште, сваку деоницу, сваки објекат, сваку смјену, сваког појединца треба да прожме снажна свијест о томе да је задатак потребно извршити, да га је могућно извршити. Свако наше радно мјесто треба да захвати снажан такмичарски елан. Ми морамо у овим завршним недељама овогодишњих радова на изградњи Новог Београда показати резултате боље од свих досадашњих...

Свако мора да зна шта треба да уради

Новембарски плански задатак, који је срачунат на то, да се њиме изврше двије трећине преосталог дијела годишњег задатка, треба да се детаљно рашчлани на сваком градилишту, на групе бригада, на бригаде, десетине и појединце, као и по смјенама. Свако мора да зна, у свако доба, шта он има да уради, шта му је још остало а шта је урадио. Свако мора, такође, знати, у свако доба, колико је од мјесечног задатка извршено на одређеном објекту и колико још има да се изврши....

Коришћење цигле са старе зграде

Борба за испуњење новембарског планског задатка, односно свих преосталих 18% годишњег задатка, мора да се води упорно, жилаво, сваког дана, сваког сата. Мора се полазити од тога да је сваки тренутак драгоцјен. Преосталих мјесец и по дана исувише су кратки да би се смјело губити у времену. Напротив, нужно је најрационалније искористити сваки расположиви тренутак. Руководећи људи на градилиштима сваког тренутка морају знати колико су извршили од задатака, а колико је требало извршити...

Наша набавна и диспечерска служба морају пред себе поставити најозбиљније питање одговорности у нашој борби за испуњење годишњег задатка. Наиме, не смије се ни у ком случају догодити да нам, на ма којем нашем градилишту, ма и једног тренутка, нестане ма који материјал. Мора се ствар тако организовати, да се благовремено реализују сви новембарски контигенти, да се благовремено траже децембарски контигенти, да материјал стиже на градилишта благовремено, како би се несметано одвијали радови...

Побољшати организацију посла

Морамо настојати да наша организација рада у овом периоду буде боља, него до сада. Зар није за осуду када омладинци носе на сприт бетон на трагачима, иако ми имамо елеваторе, који понекад нијесу правилно коришћени? Зар није за осуду што ни до дан данњи на Предсједништву владе није постављен довољан број лифт-дизалица, већ су се тамошњи друтови оријентисали на један волф-кран, чији капацитет није такав да би могао дизати довољно брзо потребан материјал на блоковима на којима ради?

Кварове на машинама брзо отклањати

Наша машинска служба, на челу са машинским одсјеком Дирекције, мора имати сталан, свакодневан увид над радом машина. Морају се сви кварови брзо оправљати. Ово особито важи за макаре које побијају шипове на Предсједништву владе. Не смије се догађати, као што се досад догађало, да се оправци на макари приступи који сат касније од момента када се догодио квар. Када се поквари макара потребно је најхитније предузети све могуће мјере да се квар што је могуће прије отклони. У том циљу мора се радити према потреби у смјенама, даноноћно, морају се ангажовати најбољи механичари, мора се то радити под руководством наших најбољих машинских стручњака. Свако мора да има на уму да од брзине побијања шипова на Предсједништву владе зависи и брзина радова на овом објекту.

Припремити топла одела и шињеле

Наступајуће вријеме јесте вријеме мразева, киша и снијега. А зар нас то може уплашити? Не, то не смије да уплаши градитеље Новог Београда! Сваки наш човјек мора да буде спреман да ради и по мразу и по киши. Служба снабдијевања је дужна да снабдје сваког нашег човјека са топлим одијелом и шињелом, а оне који раде на најтежим пословима и са кишним мантилима....

На сваком градилишту треба увести као сталну праксу одржавање свакодневних састанака најодговорнијих руководилаца на градилишту: шефа и помоћника шефа, шефова дионица и објеката, команданата радничких и омладинских бригада. Ови састанци треба да буду кратки и конкретни. На њима треба претрести ситуацију у току протеклог дана, грешке и недостатке, који су се осјетили у раду, као и одредити свакој бригади, свакој десетини задатке за наредни дан.

Велика задаћа пред стручњацима

Пред нашим стручњацима, инжењерима, техничарима и пословођама, стоји тешка задаћа. Од њих се тражи да свестрано искористе снажни полет омладине и радника, који ће све више захватати наша градилишта...

Сви чланови радног колектива Новог Београда, комунисти и ванпартијци, омладина, радници и инжењери, техничари, пословође и службеници, треба у овом периоду да уложе све своје знање, све своје способности, свој труд, како бисмо годишњи плански задатак часно извршили".[19]

Четврта добојска бригада - двадесет пута носила дневну заставицу деонице

Мало је бригада које су са Новог Београда понеле шест ударничких диплома. Такве су биле: Прва предвојничка, Милиционерска, Сежанска, Друга љишка... Таква је и Четврта бригада добојског среза.

Првог септембра кроз шуме, па преко босанских чука и зеленом равницом низ реку Босну одјекнула је песма о Новом Београду. Тога дана 212 омладинаца и омладинки Добојског среза спремало се да пође на градилиште Новог Београда. Око пет месеци омладина Тисавца, Сјенице, Шаварлије и других села, причала је о Новом Београду. И дан њиховог поласка је дошао.

О раду Четврте добојске на Новом Београду остало је записано:

„Дању и ноћу на Бежанијској коси ври. Булдожери својим великим раоницима скидају земљу са косе. А бригадисти Дувањске, Ливањске, Пете кулске, Копривничке и других бригада у такмичарском заносу товарили су земљу у вагонете дугачких композиција.

Откопавање земље на Бежанијској Коси за насипање терена за прве стамбене зграде у Тошином Бунару

[19] Лист *Нови Београд*, бр. 31. од 13. новембра 1948. године

Вагонет утоварен за пет минута

Петог септембра локомотива, трзајући вагонете, полако је повукла композицију, коју су бригадисти Четврте добојске бригаде утоварили за двадесет минута. То им је био предзнак будућих успеха. Пред полазак на рад бригадисти прве чете позвали су на такмичење другу, трећу и четврту чету. На градилишту, распоређени по тројкама на сваки вагонет, развили су живо такмичење. Друга композиција је утоварена за 19 минута, трећа за 18. Тројка Милана Микеревића у петој композицији утоварила је вагон за 5 минута, а када је композиција после 11 минута кренула, три кубика земље су била спремна за нову композицију.

Сваки сат бригадисти су десетине кубика земље испраћали са Бежанијске Косе. А да ће обавезу дату руководству и омладини свога среза у част IV конгреса СКОЈ-а часно извршити, говоре 450 кубика ископане, пребачене и утоварене земље у дванаест композиција. То је учинак рада само прве чете.

После неколико дана бригада је пребачена на калдрмисање радничке колоније код Тошиног Бунара. Тога дана у бараци је истакнута парола:

До 1. октобра оспособићемо се за калдрмисање!

Првих дана је било теже. Ђорђе Симић је често морао да руши калдрму.

- Шта могу! Кад радим, чини ми се да је добро. А када се дигнем и погледам: тамо је ниже а тамо више! Немаш куд. Него руши! Па, Јово наново! – Ипак, он је сваког дана пребацивао норму.

Дани су брзо пролазили а рад је још брже текао. Стотине квадратних метара калдрме полагали су бригадисти за један дан.

Руководиоци група били су стручни радници. Они су радили заједно са бригадистима и поучавали их. После су одлазили на нове дужности, а бригадисти су заузимали њихова места – постајали су калдрмџије.

Земљани радови. Пожуримо док не стигне зима.

У првој декади бригадисти су, поред преноса, додавања и туцања камена, калдрмисани 2.975 квадратних метара тротоара, а први десетодневни радни налог испунили су са 160 одсто. У другој декади норма је испуњена са 180 одсто. Поред других радова, на пут је положено 2.945 квадратних метара макадама и 872 квадратна метра калдрме. Ни у једној одлуци Главног штаба о проглашењу ударних бригада није изостављено име Четврте добојске.

За два месеца Добојска бригада је двадесет пута освајала дневну прелазну заставицу четврте деонице Градилишта.

Бригадисти су доста пажње посвећивали и културно-просветном и фискултурном животу и предвојничкој обуци. Скоро сваки бригадист је прочитао по једну или две књиге из бригадне библиотеке, која је доста богата делима наших и совјетских писаца.

Бригада је требало 7. новембра да се врати у Добој. Али, бригадисти су дали обавезу да ће на Новом Београду остати осам дана преко рока.

Омладинци Четврте добојске шест пута ударне бригаде понеће у свој срез и заставу Главног штаба. А, 15. новембра, зеленом равницом уз Босну, поново ће одјекнути песма о Новом Београду *(Димитрије Радосављевић).*

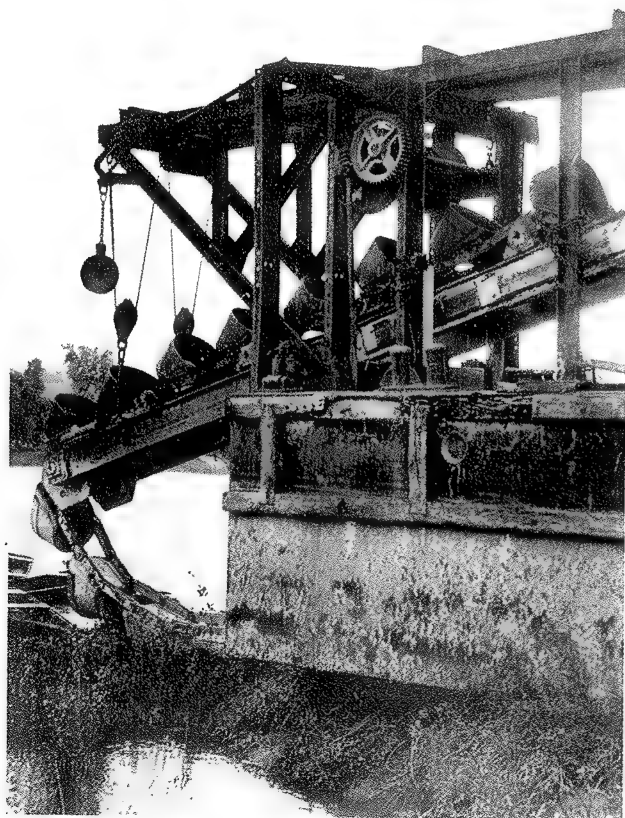

Рад багера - ископавање шљунка и песка

НА НОВОМ БЕОГРАДУ

Јесен, а сунце прољеће сије.
Облаку нашем већ се диже
бетонски гигант – са њег' се вије
застава славе што стиже!

Јесен, а бљесак осмјех прољећа
са лица градитеља насмијаних,
у нашој земљи, нашега стољећа,
пролетњи сви су дани!

Топао к'о прољеће је загрљај друга,
Цвјета у очима радости плам,
бруји бригада ријека дуга
и ниче из руку остварен сан!

Пун ми је поглед новог видика.
- Ширина градилишта, почета зграда,
а тамо, у даљини, лебди ми слика
великог социјалистичког града!
Казимир Висковић

УДАРНИЦИ

Љуба Мирковић је одмах по демобилизацији из Југословенске армије отишао на градњу Омладинске пруге Шамац – Сарајево.

Крамп, лопата и колица заменили су пушку, митраљез и „Максим". Тада су наступили његови први јуриши на кубике, 300-350 колица изгуране земље на трасу пруге – биле су његове прве победе.

Масовни и разноврсни курсеви на градилишту, привукли су Љубину пажњу и он се јавио за двомесечни бетонерски курс, који се одржавао на градилишту омла-

Сад ћу ја, сачекајте!

динске фабрике „Иво Лола Рибар“ у Железнику. У двомесечном учењу и на пракси постигао је најбоље резултате у бригади, два пута је проглашен за ударника.

Када је наступила зима јавио се на виши грађевински курс, који је трајао четири месеца. По завршеном курсу дошао је на градилиште Новог Београда и ради на бетонирању зграде Председништва владе - 250 одсто испуњена норма је његов свакодневни учинак.

У такмичењу у част V конгреса КПЈ норму је пребацивао за 220 одсто, а у данима рада Конгреса за 300 одсто. Љуба се нарочито истиче у оспособљавању омладинаца – курсиста за квалификоване бетонирце. Он је до данас дао преко 300 прековремених и 200 добровољних радних сати. Још у првим данима рада на градилишту Љуба се истиче као добар руководилац и организатор у раду, а у данима такмичења у част I конгреса Јединствених синдиката Југославије постављен је за помоћника шефа прве деонице Градилишта VII.

Драгутин Панић је у априлу 1947. године ступио на рад као први ауто-механичар у Централној механичко-машинској радионици.

У прво време, када механичка радионица није имала своје просторије, Драгутин је радио сам на оспособљавању неисправних булдожера, ваљака, камиона, мешалица и парне макаре. Иако је рад на песку био тежак, он је успео да за то време задовољи потребе градилишта.

Од јула до септембра радио је са групом од шест механичара и оспособили су: 35 камиона и 25 грађевинских машина, које су до тада биле потпуно неспособне за рад. То су били највећи успеси постигнути у машинској радионици. У септембру је Драгутин проглашен за ударника, писмено похваљен и новчано награђен.

Србољуб Кривокућа из Друге моравичке бригаде дошао је на акцију у августу. Први је од бригадиста стекао назив ударника. Ради на убацивању шљунка у гранулатор, где пребацује норму за 200 процената и својим радом служи за пример. Он је, такође, најбољи фискултурник у бригади. Не изостаје ни у раду на културно-просветном пољу. Није било дана када није похваљен преко дневних заповести бригаде.

Нову Делићу, најбољем бригадисти Осамнаесте црногорске бригаде, Нови Београд прва је акција. Међу првим бригадистима стекао је назив ударника. Његово име често је читано преко дневних заповести, као најбољег на раду и у активностима у логору. Нова ради на мешалици бетона, на Градилишту II, а просечно испуњава норму за 340 процената. У културно-просветном и фискултурном раду предњачи и увек служи за пример какав треба да буде бригадист – градитељ.

Петнаестогодишњи **Слободан Петровић**, курир Главног штаба, дошао је на радну акцију са Трећом ваљевском бригадом. Он је најбољи и највреднији курир штаба. А пре извесног времена изашао је, на његову иницијативу, први број зидних новина курира. Тачно и на време разноси пошту и стара се о чистоћи двеју канцеларија Главног штаба и помаже осталим друговима. Пре неколико дана добио је дужност заменика командира курира, где је у потпуности задовољио. Са Новог Београда отићи ће Слободан са ударничком значком.

Гизела Јанчић је најбољи бригадист Прве толминске бригаде. За месец дана рада и она је стекла назив ударника. Њој Нови Београд није прва акција, била је и на прузи Шамац – Сарајево, где је за свој добар рад похваљена. Сада је у бригади санитетски референт чете. Све задатке који јој се поставе извршава на време, тачно и савесно. Пошто је проглашена ударником, она са још више елана ради и на радилишту пребацује норму просечно са 178 процената.

Ударне бригаде

До сада, у 1948. години, за ударне – као најбоље – проглашене су омладинске радне бригаде, и то:

Шест пута: I сежанска, I бригада Народне милиције, I бригада курсиста за руководиоце предвојничке обуке, IV добојска, II љишка.

Пет пута: I пожешка, III бањалучка, 24. загребачка средњошколска „Братство-Јединство“, 8. загребачка, I приштинска, IV војвођанска, II златиборска, III мостарска, II азбуковачка, III милиционерска, II златарска, II гатачка, III ваљевска, 19. славонска, III моравичка, III босанско-бродска, V кулска, II зајечарска, I титоградска. Једна од ових бригада постала је шест пута ударна, али се није могло утврдити која.

А носиоци прелазне заставице Главног штаба биле су:

24. априла – I драгачевска; 4. маја – Зрењанско-бегејска; 11. маја – Врбовачка; 22. маја – III косметска; 3. јуна – I пожешка; 13. јуна – Таковска; 25. јуна – Пакрачка; 3. јула – II мостарска; 10. јула – Бригада Народне милиције; 20. јула – II мостарска; 4. августа – I београдска; 14. августа – III загребачка студентска; 25. августа – II мостарска средњошколска „Анте Зуавић“; 4. септембра – Бригада предвојничке обуке; 14. септембра – II златиборска; 24. септембра – II гатачка; 5. октобра – V кулска; 16. октобра – III босанско-бродска; 25. октобра – I морнарска; 6. новембра – II сјеничка; 16 новембра – Титоградска; 27. новембра – Бригада резервних официра „Бошко Каралић“.

УСРЕД РАДНЕ БИТКЕ

Радна битка...
много бригадиста.

Мишица тврда,
Жуљ крвари.
Зној са чела, капи триста...
и више.

Осмех игра,
песма звони,
Срце ми говори:
пиши!
И пишем одевен у радост
што у срцу буја,
јер и ја сам ту-
честица-
део те силе.

За тебе! Да!
Домовино н о в а
Што дична си, поносна
пркосна.

Кад на тебе мислим,
На њиве, творнице,
радилишта н а ш а
У заборав тоне
сеоско зимско прело
и девојче стидљиво
и деца невина
што игре вију.
Дланови крвар'те!..
Ништа немогуће нема!
Ја, ми сви,
дело завршит' ћемо своје,
каквог ретко има
у свету.

Војислав Цветићанин
IX сарајевска бригада

Рад интендатуре

Интендантура омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда формирана је половином марта 1948. године. С обзиром на краткоћу времена, припреме за пријем бригада морале су се извршити у врло кратком року, јер је долазак бригада уследио почетком априла. За овако кратак период морале су се извршити све припреме и бригадама обезбедити храна, одећа, обућа, постељна спрема, огревно дрво, кухињски и трпезаријски прибор, итд.

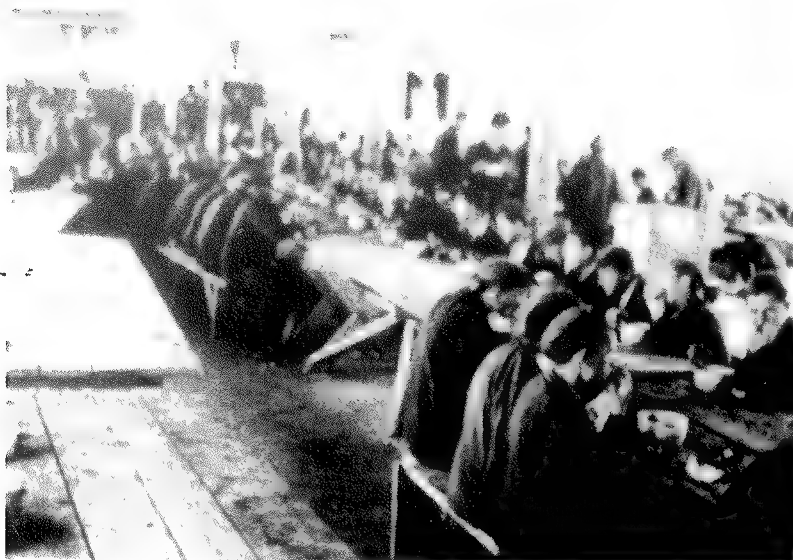

За време ручка у трпезарији логора

Приликом доласка првих бригада у логоре наилазило се на много потешкоћа, јер се нису извршиле све припреме у потпуности.

Организација снабдевања у почетку није била постављена правилно, те је током времена мењана, прилагођавана приликама и усавршавала се, благодарећи залагању службеника, који су радили не гледајући на радно време и на тешкоће.

Током целог периода тј. од 1. априла до 1. децембра 1948. године, није се десио случај да једна бригада остане без следовања.

Бољем квалитету хране, хигијени и правилном зготовљавању хране, у многоме су допринели куварски семинари, који су се одржавали по логорима. Такође, много је допринело и такмичење у зготовљавању хране, хигијени, смањењу броја пушача у бригадама итд.

За зимски период интендантура је обезбедила шињеле омладинцима, а издаје им се топао чај на радилишту да би лакше извршавали задатке.

Ликови градитеља

РАДИЧ МИТРОВИЋ

Осмоструки ударник

Родом је из Драгачева. Са статусом борца, у 16. години започео је изучавање кројачког заната у Чачку. У зиму 1947/48. године радио је у земунском предузећу „Иван Милутиновић" на изради одеће. А у пролеће 1948. са првим бригадама дошао је на изградњу Новог Београда. Обављао је разне послове бригадисте и задуженог за снабдевање храном омладинских бригада.

„... Те 1948. била је оскудица у свему, па и у хлебу – причао је Радич. – Пекаре малог капацитета, а потребе велике. Ишао сам, такорећи, трчао, од пекаре до пекаре и просто отимао хлеб за омладинске бригаде које раде, а и за оне које су се после смене враћале у своја места. Њима смо спремали по пакет – следовање за пут. Догађало се да без њега уђу у воз. Једном, у последњем часу, док је воз већ кретао из станице, стигнемо, истрчимо пред воз, зауставимо га за тренутак док свим бригадистима не уручимо следовање..."

Сналазио се Радич и на градилишту. Као када је био помоћник шефа градилишта на реконструкцији улице Војводе Степе и изградњи Стадиона ЈНА:

„... Улица Војводе Степе разрована. Са њене средине, куда је ишао трамвај, скинуте су шине да се дубоко испод њих угради канализација. Требало је брзо одстранити вишак земље, јер се спремало невреме. Возила није било, или недовољно. Послужим се лукавством. Нарeђам на блузу све моје ударничке значке и сиђем на раскршће ове улице и Булевара ЈНА и почнем да заустављам све камионе који су ишли у другим правцима и, неким возачима и повишеним гласом, саопштим, наводно, наређење да скрену у улицу Војводе Степе и отерају пун камион земље коју су утоварили већ припремљени бригадисти. Кад се сазнало за овај мој самовољни поступак, очекивао сам казну. Али, за моје раније заслуге и вишеструко ударништво, уместо казне, добијем орден рада..."

Омладинац Радич Митрович био је осам пута ударник. И имао је част да у име градитеља Новог Београда поздрави делегате на Конгресу омладине Србије и буде у првој делегацији коју је примио Тито, 1. јануара 1948. године.

МАРКО ЗЕЛИЋ

Помоћник шефа прве деонице Градилишта III

Као војник, отишао је на пругу Шамац – Сарајево, одрадио своје и отишао. Али, љубав за оно што је тек почињало да се ствара натерала га је да свуче једну униформу – војничку, и настави да гради пругу. На прузи је завршио неке курсеве, па онда „пребачен", јуна 1948. године, на изградњу Новог Београда.

Постао је помоћник шефа прве деонице Трећег градилишта – за ниску градњу. Копали су земљу и насипали терен око тада започетог хотела „Југославија" и зграде Председништва владе.

- Земља се копала у брегу, поред Дунава, код земунске кафане „Шаран". Лопатама је товарена у вагоне и специјалном пругом одвожена до одредишта. Једина „техника" била је лопата. Минама смо рушили брег, а овом „механизацијом" убацивали земљу у вагонете...

Лети је овде радило и по 18 бригада. Од сељака до „факултетлија". А никаквог подвајања није било. Интелектуалци су чак и предњачили – имали су више могућности за културно-просветни рад, за агитацију.

Под минираним брегом радило се непрекидно, у три смене, по осам часова. Није се питало за смену, нарочито кад материјал стигне и кад треба да се хитно истовари. Самоиницијативно се скакало из кревета.

Бригаде са ове деонице биле су смештене у логору број 4, код Коњичке школе. Дрвене бараке. Негде сламарице, а негде само слама. То је цео комфор. Прашак ДДТ, био је једина хигијенска помоћ. Ипак, хигијена на висини. Логори лепо уређени, искићени. Видело се да ту живе млади људи.

Исхрана – није била лоша за ондашње услове – на акцијаше се много полагало.

Поред борбе за сваки кубик, развио се и политички рад. Резолуција ИБ затекла је омладину на градилиштима. Елан није попустио, чак је и порастао. Пети конгрес је дао нови полет. Бригаде су узимале имена као што су „Разбијачи клевета", „Борба за већу продуктивност". Све се радило уз песму, уз паролу која је носила.

За све то, за многе активности, многе кубике и многе ноћи непреспаване, или преспаване на клупи код диспечера возова, Марко Зелић је добио Медаљу заслуге за народ, троструко ударништво и Орден рада.

НАКОН ОСАМ МЈЕСЕЦИ ИЗГРАДЊЕ НОВОГ БЕОГРАДА

О томе шта се до тада, у 1948. години, урадило на изградњи појединих објеката на Новом Београду, а шта градитеље очекује у следећој, 1949. години, као и о томе шта све предузети у смислу обезбеђења кадрова, материјала за градњу (цигле, креча, и др), говори Батрић Јовановић, помоћник генералног директора предузећа „Нови Београд":

„11. априла отпочели су радови на изградњи Новог Београда. Читав терен између Београда и Земуна испартан је индустријским и дековиљским колосјецима. За радове на изградњи Новог Београда потребне су огромне количине материјала. Када би се тај материјал развозио камионима, то би било исувише скупо, а и велики терет за изградњу. Железнички транспорт материјала по градилиштима Новог Београда заменио је у 1948. години најмање хиљаду камиона. Сада композиције за композицијом, натоварене разним материјалима, иду на разна градилишта. Већ су изграђени сви прилазни путеви. Почетком фебруара није било мјеста за смјештај ни једног радника нити омладинца у велики број зграда. Сада је на Новом Београду солидно смјештено 3.000 радника у зиданим становима. У осталим зиданим и дрвеним зградама може да се смјести око 25.000 омладинаца и омладинки.

У почетку није било довољно алата и механизације, па је радна снага слабо коришћена. Због свега тога оперативни план у првим мјесецима није се испуњавао:

До 1. новембра градитељи Новог Београда извршили су 82% годишњег задатка.

У овој години било је насипање терена песком и земљом. Читав простор на којем се гради Нови Београд, око 1.000 хектара, подиже се просјечно за 3,5 метара. Извођени су и радови на дунавској обалоутврди. До краја ове, 1948. године, ставиће се под кров зграда Техникума Новог Београда. Изводе се опсежни радови на четири велике петоспратне стамбене зграде. Подижу се кречане и циглане за потребе грађње Новог Београда.

Али, најважнији овогодишњи радови извођени су на палати Предсједништва владе, на којој ће један блок ових дана бити стављен под кров, а и на згради хотела.

Сопствене кречане, циглане...

За потребе изградње Новог Београда треба обезбиједити око 1.500 вагона креча годишње. Креч се до сада довозио чак из Словеније, што поскупљује радове и непотребно оптерећује жељезнички транспорт. У овој години подизане су кречане у источној Србији, које ће већ од идуће године у потпуности задовољавати потребе изградње Новог Београда. А, уз то, оне се налазе на трипут мањем одстојању него ли оне у Словенији.

За потребе грађње Новог Београда биће потребно годишње око 6.000.000 цигли. Нова циглана која се већ подиже, произвешће у идућој години 33 процента ове количине, а у 1950. години, будући да ће у 1949. години бити дограђена, свих 60.000,00. Осим тога, у идућој години отвориће се сопствени каменоломи и шљункаре.

Зграде Предсједништва владе и хотела – највећи објекти

Најважнији радови у 1948. години изведени су на палати Председништва владе и на хотелу.

То су величанствене зграде, које се граде од армираног бетона.

Првобитно је било предвиђено, на почетку ове године, да се ове зграде ставе под кров до краја планске године. Међутим, то је било немогућно. Прво је требало извршити насипање терена, затим прићи фундирању, па тек онда отпочети са подизањем самих зграда. Али, изгубило се много времена док је насут тај терен, затим на фундирању. На примјер, још у априлу, на месту где се подиже хотел протицао је Дунав. Други и четврти спрат блока „А" Владине палате подигнути су за по 10 дана. Солиднијом организацијом посла биће могућно и тај рок скратити.

Велика темељна плоча на хотелу избетонирана је за нешто више од 12 радних дана, иако је главни конструктор овог објекта тврдио да је то могућно извршити за најмање 40 дана.

Оборени првобитно предвиђени рокови изградње

Многи из редова стручњака гледали су у почетку скептички на сва предвиђања у погледу темпа радова. Међутим, захваљујући високом пожртвовању омладине и радника, оборени су и првобитно предвиђени рокови за поједине радове – они су сведени на најнеопходнији минимум. Градитељи Новог Београда већ у првој години изградње, доказали су да је могућно и тако џиновске објекте вискоградње, као што је палата Предсједништва владе, подизати исто тако брзо и добро, као што су грађене пруге Брчко-Бановићи, Шамац-Сарајево, фабрика „Иво Лола Рибар" и др. Показало се да је и на објектима високоградње могућно ујединити квалитет и брзину, никако једно без другога, никако једно па друго.

Високо стручне радове на грађњи Новог Београда претежно изводе курсисти – градитељи пруге Брчко-Бановићи и Шамац-Сарајево и овогодишњи курсисти – омладинци из бригада које су ове године радиле на изградњи Новог Београда. Млади армирачи, тесари, зидари и други већ успјешно испуњавају државне норме. У току зиме, сви ови курсисти, као и они који су били на прузи Брчко – Бановићи и Шамац – Сарајево, те знатан број нових омладинаца, похађаће зимске курсеве, на којима треба да се оспособи сва потребна квалификована и полуквалификована радна снага за потребе грађње у 1949. години.

Изградња Новог Београда није само огромно градилиште, на коме се подижу велике грађевине. Она је и велика школа за све његове градитеље. Ту се, као и на омладинским пругама, у Железнику и на другим омладинским градилиштима, исковао лик градитеља – омладинца. И овдје је радио велики број сеоске омладине,

која је много шта новога научила, добила нове погледе на начин живота (хигијена и др), што ће она преносити у своја села.

Овогодишњи радови на изградњи Новог Београда, којима је отпочела гигантска изградња једног новог града од 250.000 становника, представљају солидан темељ за радове у идућим годинама. Предузеће које изводи радове на Новом Београду већ је у овој години оспособљено и припремљено за оне далеко крупније, које ће примити у идућој години[20].

Задаци омладинских бригада у последњој смени

О тој последњој, одлучујућој бици за извршење годишњег плана говори и Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада:

Нама је до краја године остало да испунимо још 18% од годишњег задатка. То, несумњиво, представља врло тежак задатак, али га је апсолутно могуће извршити, јер зато постоје сви објективни услови. Цео наш колектив – радници, намештеници, техничари, инжењери и омладинске радне бригаде – детаљно су упознати са задацима у појединим секторима и на градилиштима и у току је велика радна офанзива, која нас мора довести до велике победе – испуњења годишњег задатка.

Посебну улогу у овој одлучној бици играју омладинске радне бригаде и омладинска организација уопште. Свих 45 омладинских бригада из целе земље, са 5.800 бригадиста, представљају једну од одлучујућих снага у извршењу овог озбиљног задатка.

Кроз досадашњи рад на Новом Београду прошло је око 47.000 омладине, која је својим неуморним залагањем однела низ радних победа на свим градилиштима, а нарочито у времену такмичења за V конгрес КПЈ и IV конгрес СКОЈ-а. Таквим ударничким радом досадашњих бригада створени су сви услови да се наш годишњи радни задатак у целини изврши. На бригадама из садашње IV смене лежи одговоран и часни задатак – да приведу крају дело које су започели њихови другови из прве, друге и треће смене. Поред тога, у току је и сав остали васпитни рад са омладином, сузбијање неписмености, идеолошки рад, стручно образовање, фискултура и предвојничка обука.

IV конгрес СКОЈ-а доделио је градитељима Новог Београда заставу, дар најбољем омладинском градилишту у Југославији у току предконгресног такмичења. Око 10.000 младих градитеља уложили су све своје снаге и знање да пред Конгрес СКОЈ-а изађу са што часнијим резултатима. Освајање конгресне заставе је највеће признање за неуморно залагање и сваки градитељ Новог Београда поносан је због те велике победе.

Примајући ову заставу заказали смо свим омладинским градилиштима у земљи ново такмичење – такмичење у част заједничког конгреса СКОЈ-а и Народне омладине. Широм градилишта Новог Београда снажно се развило такмичење бригадиста, у коме учествује и цео радни колектив Новог Београда.

Ми смо сада већ дубоко зашли у другу половину новембра и потребно је претрести резултате радова за првих 15 дана по градилиштима као и проконтролисати испуњење преузетих обавеза по градилиштима.

Према подацима из планског одељења Генералне дирекције, на великом броју градилишта предвиђени задатак за новембар се не испуњава, а неизвршење плана на било којем градилишту – макар и у току само једног дана – доводи у опасност цео задатак.

Према томе, у првој половини новембра нисмо у целини извршили свој задатак и обавезу. До краја новембра преостаје нам већи део задатка, за чије извршење треба још снажније мобилисати све расположиве снаге.

[20] Лист *Нови Београд* бр. 31 од 13. новембра 1648.

Да бисмо што брже и у целини извршили задатак који стоји пред нама до краја године потребно је да цео наш радни колектив, а посебно омладинске бригаде, уложе још веће напоре и унесу још више полета и пожртвованости у свакодневном раду.

Из прегледа полумесечног стања по градилиштима види се да су наша најважнија градилишта – Председништво владе, Хотел и Градилиште IX у застоју и да баш ту (уз багер) треба бацити главне снаге. Управо на тим градилиштима налази се и 80% омладинске радне снаге, те је јасно какву велику улогу играју омладинске бригаде. Ништа мању улогу немају и бригаде на осталим градилиштима и обртима.

Конкретни задаци и мере

Да би допринос омладинских бригада у овој одлучној бици био још већи, потребно је сместа прићи још одлучније следећим мерама:

1. Одмах одржати у свим бригадама конференције и на њима претрести обавезе преузете почетком месеца: извршити потребне допуне и измене, а нарочито у вези стања на градилишту где ради бригада; нове бригаде, које су тек дошле последњих дана, треба да преузму обавезе до краја месеца.

2. Најшире упознати омладину са стањем на дотичном радилишту и израдити пароле и графиконе, из којих се види ток испуњења задатка уопште и посебно за сваки дан; у дневним заповестима редовно објављивати стање на градилишту, сваки успех или пропуст, а нарочито истицати појединачно примере залагања.

3. Широко развити такмичење између бригада које раде на истом градилишту, између чета једне бригаде и десетина и тројки у чети.

4. Организовати свако вече састанак бригадног савета, на коме детаљно претрести резултате дневног рада, откривати недостатке и доносити одлуке за њихово отклањање; захтевати од руководилаца градилишних савета (помоћника шефова радилишта) редовно одржавање градилишног савета и ту најживље учествовати у давању предлога и слично.

5. На самом градилишту користити сваки минут, спречавати претргавање радне снаге и унети највећу живост у рад; и на сваком радном месту треба да се разгори још живља борба против свих немарности, за рационално коришћење материјала и машина – и у томе сваки бригадиста треба да буде у првим редовима.

6. Сваки омладинац, десетар, командир и члан штаба треба да се бори против свих конзервативних схватања код појединих стручњака, да спречава сваки немаран однос према задацима, а с друге стране, да буде десна рука стручном руководству у решавању свакодневних проблема.

7. Бригаде које раде на Председништву владе, на хотелу и градилишту IX треба да воде рачуна да радови који леже на њима као помоћној радној снази не заостају. Пренос и мешање малтера, пренос цигле, даски, бетонског гвожђа, земље, шљунка, и осталог материјала – мора се обавити са највећом брзином и савесношћу. Слично је и са градилиштима IV, X и XV, а на тесарском обрту и аутобази, треба убрзати пренос материјала, истовар, испоруку, итд.

8. Омладинци – стручњаци, морају са својим машинама и са својим алаткама да буду пример социјалистичког односа према задацима и носиоци такмичења.

9. У читавом раду на испуњењу задатака из годишњег плана на сваком градилишту – штабови бригада не смеју испустити из вида редовно одвијање културно-просветног рада, предавања, политичких информација, сузбијање неписмености, рад на фискултури и предвојничкој обуци – него и даље да воде упорну борбу за свестрано васпитавање омладине.

10. Посебну пажњу треба посветити чувању омладине од прехлада, при спавању стално покривати омладинце, сушити мокро одело, одржавати хигијену, спречавати појаве вашљивости и сл. Храна да буде увек на време скувана, укусна и топла.

Омладинци и омладинке бригада IV смене! Крунишимо залагање 47.000 омладине испуњењем овогодишњег плана изградње Новог Београда.

Напред, са још већим залагањем у последњу битку 1948. године!"[21]

Обилазак градилишта: генерални директор инж. Марко Христић, други сдесна, његов помоћник Батрић Јовановић, први слева, до њега инж. Бата Пандуровић, шеф службе за побијање макара

Градилиште VII извршило месечни план за 24 дана

Градилиште VII обухвата радове на изградњи палате Председништва владе. Овај објекат по интензитету радова и концентрацији радне снаге представља, свакако, један од најважнијих на градњи Новог Београда.

Радови на овом градилишту добро напредују: поставља се бетонска плоча на трећем спрату једног блока, док на осталим блоковима радови теку убрзаним темпом.

Оперативни план за септембар ово градилиште извршило је до 24. тога месеца, упркос томе што је требало савладати проблеме координације рада више градилишта, која засебно функционишу али њихов рад директно је везан за градилиште VII. Тако рад овог градилишта помаже Градилиште XIV, које ради на савијању гвожђа. Ово градилиште је на време извршавало своје задатке. Градилиште XV, које ради на добављању материјала: шљунка, цемента, као и испитивању материјала није било довољно ефикасно, па је Градилиште VII изгубило око 200 радних сати.

Унутрашња организација посла на Градилишту VII није беспрекорна, јер је извршење плана пре рока постигнуто само несебичним залагањем и ванредним напорима стручних радника и омладине, посебно у погледу правилнијег распореда, иначе, недостајуће радне снаге. Довољно је навести само залагање групе бетонираца са мајстором Љубом Марковићем, који су, и по целе две смене, остајали на послу да би се извршио плански задатак.

[21] Лист *Нови Београд*, бр. 32. од 30. новембра 1948.

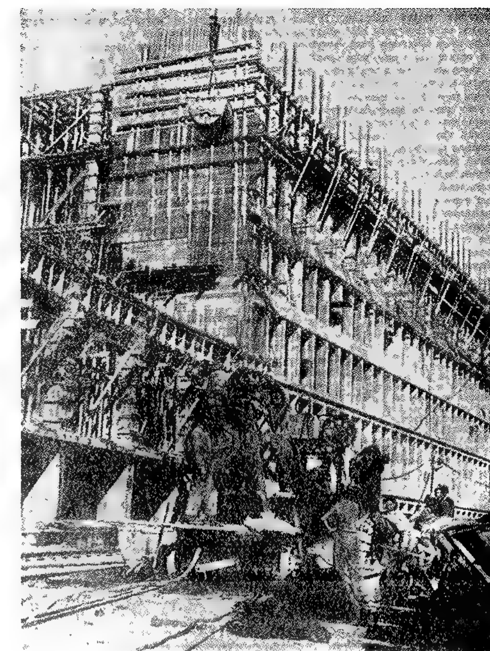

Зграда Председништва владе

Управа градилишта је предузела извесне мере. Из стручних бригада, које обављају компликоване послове издвојила је најслабије и од њих формирала бригаду, која, под стручним руководством, обавља лакше послове. Том поделом се омогућило правилно коришћење стручних бригада на сечењу и монтирању гвожђа и постављању компликованих конструкција, док лакше послове: везивање арматуре, превлачење и постављање лакших конструкција, обављају мање стручне бригаде. На тај начин омогућено је правилно коришћење људства а, уједно, и створен ред у бригадама.

Велики проблем у раду овог градилишта јесте недовољна стручност машиниста на мешалицама, те се машине често кваре, што у многоме омета правилно развијање посла.

Савлађујући тако озбиљне тешкоће у раду, Градилиште VII успело је да изврши свој месечни план за 24 дана и да знатно прошири обим својих послова.

Управа градилишта, баш у вези с тим, посвећује нарочиту пажњу припремама за извршење плана за октобар, пошто је он много обимнији од септембарског.

Оцењујући резултате постигнуте на градилиштима Новог Београда у септембру, Генерална дирекција Предузећа „Нови Београд", на предлог Главног штаба омладинских радних бригада и Управе синдикалне подружнице, а имајући у виду висину премашеног задатка, квалитет рада, правилно коришћење и чување машина, као и правилну употребу материјала, те успјехе на осталим пољима рада, донела је

Одлуку о давању признања најбољим радним колективима на изградњи Новог Београда

1. Прелазна месечна застава за најбоље градилиште на изградњи Новог Београда додељује се Радном колективу Градилишта VII, које је месечни плански задатак испунило са 153%;

Похваљују се радни колективи: Градилишта III, које је месечни задатак испунило са 124%; Градилишта II, који је месечни задатак испунило са 128%; Градилишта VIII који је месечни задатак испунило са 148%;

2. Прелазна месечна застава за најбоље помоћно газдинство додељује се

Радном колективу стругаре „Сењак“, који је месечни плански задатак испунило са 131%.

3. Награђују се и следећи колективи:

а) Градилишта VII – 60.000динара,
б) Градилишта III – 20.000 динара,
в) Градилишта II – 20.000 динара,
г) Градилишта VIII – 20.000 динара,
д) Стругаре „Сењак“ - 20.000 динара.

У великом септембарском такмичењу радни колектив Новог Београда у целини извршио је свој плански задатак са 110,6%.

Санитетска служба на Новом Београду

Од самог почетка изградње Новог Београда водило се рачуна о здрављу великог броја градитеља. О томе како је била организована Санитетска служба на овом великом градилишту говори др Владимир Николајевић, шеф санитетског одсека:

Здравствена служба на масовним радовима има динамични карактер; она се развија упоредо са повећањем обима радова који се изводе. Ту, директно на терену, имали смо прилике да видимо да је, заиста, болест лакше спречити него лечити. Санитетско особље је свесно да се план може испунити само онда ако су чланови радног колектива здрави. Наша је дужност била: сачувати здравље и животе наше омладине и дати све од себе за испуњење нашег Првог петогодишњег плана развитка социјализма у нашој земљи. Али, узалуд би били напори лекара и осталог санитетског особља да нам нису у том послу помагали сви, почев од бригадиста, па до другова из Главног штаба. Нарочито велику помоћ пружили су наши санитетски референти бригада и помоћно болничко особље из бригада. Њиховим правилним схватањем дужности и несебичним залагањем пружена је искрена и другарска нега нашим оболелим и повређеним бригадистима.

Сав рад на организацији здравствене службе на Новом Београду био је прилично тежак и захтевао је свесрдно залагање сваког члана санитетског одсека. Са организацијом санитетске службе на градилишту Новог Београда отпочело се тек у марту, а већ у априлу су нам стигле прве бригаде. У вези са таквом ситуацијом организација здравствене службе морала се спровести великом брзином, тако да смо већ у априлу могли да примимо прве градитеље Новог Београда.

Санитетска служба на Новом Београду имала је углавном три задатка. Први и најважнији био је хигијенско-епидемиолошка заштита, други - лечење болесника и, трећи - уздизање хигијенског нивоа најширих слојева наше омладине.

Хигијенско-епидемиолошка служба

Циљ хигијенско-епидемиолошке службе био је спречити појаву епидемије на градилиштима и на време одстранити другове, који су због своје болести, опасни по колектив. У ту сврху основан је пријавни центар, где су прегледане новодошле бригаде. У томе центру сви омладинци су подвргнути лекарском прегледу, ошишани, деваширани, окупани и вакцинисани. Омладинци, који су приликом прегледа оглашени за неспособне, одмах су враћени кућама. Такође су враћени кућама и омладинци испод петнаест година. Од 48.892 бригадиста из 259 бригада, са прегледа је враћено 3.651 неспособан бригадист. Са лекарско-комисијског прегледа 1.262 бригадиста, што, изражено у процентима, износи 10 одсто. Проценат неспособних бригадиста прилично је велики, због тога што већина њих није била прегледана приликом формирања бригада.

Поред овога, хигијенско-епидемиолошка служба имала је за задатак да врши контролу над личном и колективном хигијеном бригадиста. Ради заштите бригадних колектива од епидемија контролисано је здравље свих оних који раде са животним намирницама. Прегледано је укупно 833 кувара и интенданата и установљено да их је 26 оболело. Ови су одмах смењени и послати на лечење. Заузимањем другова из хигијенско-епидемиолошке службе инсталирана су купатила у логорима број један, два и три и отпочето је са подизањем централног омладинског купатила у логору број два, где ће бити и централна перионица.

На захтев епидемиолога, направљена су корита за прање веша по логорима и обезбеђена довољна количина сапуна за купање и за прање веша. Сваке седмице вршена је контрола водних објеката. У свим логорима изграђени су хигијенски клозети, који су редовно дезинфиковани.

Да би сарадња лекара – хигијеничара и омладинаца била што чвршћа, установљени су санитетски референти по логорима, који су били у стално контакту са командама логора. Важан задатак је био и хигијенско-техничка заштита омладинаца на терену. У ту сврху сви санитетски референти бригада снабдевени су са санитетским торбицама, у којима је био најпотребнији санитетски материјал за пружање прве помоћи: јод, завој, газа, итд. Бригадним санитетским референтима држани су курсеви прве помоћи, тако да су они били упознати са најосновнијим начелима и принципима медицине. Поред тога и сва градилишта су била снабдевена приручним апотекама за прву помоћ. Требало је нарочито поклонити пажњу чувању омладинаца на градилишту. То је било веома важно, јер је саобраћај по градилиштима врло жив, а поред тога бригадисти су радили на великом броју машина, које нису довољно познавали.

Благодарећи напорима и залагању омладинаца на спровођењу ових мера, успели смо да број обољења сведемо на минимум.

Лечење оболелих омладинаца

Да бисмо оболелим омладинцима пружили што бржу помоћ да бисмо их што пре излечили и вратили у бригаде основане су амбуланте у свим логорима. Капацитет њихов није задовољавао у погледу броја кревета, али, с обзиром на објективне тешкоће (немање барака за амбуланте) морали смо и тиме да се задовољимо. У свим амбулантама имали смо укупно 120 кревета. Амбуланте су примале само оне болеснике за чије лечење није било потребно више од два до три дана, док смо озбиљније случајеве обољења слали у Земунску болницу, која је имала интерно, хируршко, гинеколошко и кожно одељење. Ради растерећења болнице, подигнут је један павиљон за око 80 кревета. Заражене болеснике слали смо на инфективну клинику у Београду, а и све остале, чија је болест захтевала помоћ специјалисте, слали смо на одговарајуће клинике у Београд.

На Новом Београду имали смо укупно четири амбуланте и једно опоравилиште за наше реконвалесценте у Аранђеловцу. У логору „Јоже Влаховић“ подиже се централна амбуланта. Идуће године у њој ће бити 150 болесничких кревета.

Лекарска служба у амбулантама обављала се по директивама главног терапеута и главног хирурга, који су обилазили логорске амбуланте и контролисали рад особља које у њима ради.

Залагањем лекара по амбулантама и брижљивом негом оболелих омладинаца од стране стручних и помоћних омладинаца болничара, пружена је истинска помоћ нашим болесницима. Захваљујући томе они су се брзо враћали у бригаде и настављали рад на градилиштима.

Од почетка радова на Новом Београду лечено је у Земунској болници 2.830 омладинаца, и то 820 на хируршком, а 2.011 на интерном одељењу. Осим тога, велика пажња поклањала се и лечењу зубних обољења. У логорима „Милован Миловановић – Луне“ и „Јоже Влаховић“ отворене су зубне амбуланте, које су радиле

йреко целоī дана све до краја новембра. Кроз зубне амбуланше йрошло је 13.807 йацијенаша. Поред шоīа, зубари су чесшо држали бриīадисшима йредавања о нези и чувању зуба. Рад у зубним амбуланшама био је на добровољној основи и зубари који су у њима радили заслужују сваку йохвалу.

Снабдевање лековима и йошребним инвеншаром обављано је йреко санишешскоī слаīалишша, које је било смешшено у Земунској болници. Из овоī слаīалишша све наше амбуланше на време су биле снабдевене како медикаменшима шако и инвеншаром.

Здравсшвена йройаīанда

Да бисмо уздиīли хиīијенски ниво наших бриīадисша, који су већином са села, одржавали смо йредавања из обласши личне и колекшивне хиīијене, о цревним заразним болесшима, о йеīавцу, о шуберкулози, о алкохолизму, ишд. Од йочешка акције одржано је 825 йредавања у омладинским радним бриīадама. Предавачи су се шрудили да нашим омладинцима шшо йойуларније изнесу узроке заразних и друīих болесши. Бриīадисши су йоказали иншересовање за ове шеме, шако да је йосле йредавања увек било йишања.

Поред шоīа, редовно су одржавани курсеви йрве йомоћи за све санишешске референше бриīада. Свим овим мерама шежили смо да основна знања из медицине дубоко усадимо у йамћење и свесш, да би и они, ако зашреба, моīли да йружаши йрву йомоћ, олакшавајући шако найоран рад лекара, а и да раде на уздизању народноī здравља.

Од йочешка усйосшављања здравсшвене службе на Новом Беоīраду, йа до краја новембра 1948. īодине, у санишешској служби радило је: 21 лекар, 34 медицинара, два айошекара, два йомоћника айошекара, 15 зубара, 12 зубарских асисшенаша, шесш болничара, 10 дезинфекшолоīа и 76 омладинаца који су сачињавали осшало йомоћно особље.

Било је и међу нама – здравсшвеним радницима – оних који су за свој изванредан рад и залаīање добили назив ударника. На овај начин, они и све санишешско особље на овом īрадилишшу добили су заслужено йризнање за усйешан рад и залаīање на чувању здравља īрадишеља Новоī Беоīрада. Машеринском бриīом и будним чувањем свакоī омладинца – īрадишеља Новоī Беоīрада, наше санишешско особље усйешно је извршило задашак који му је био йоверен.

Девојке йеру рубље на чесми у лоīору

РАДА АТАНАСИЈЕВИЋ
Једанаестострука ударница

Родом је из Баната. Од првог дана је градитељ Новог Београда. Имала је само 18 година када је, као акцијашки ветеран, са неколико смена проведених на прузи Шамац – Сарајево, дошла на изградњу Новог Београда. И тамо, на прузи, и овде, свуда је била „обична" бригадирка.

- Сви ми, у бригади, а не само командант и командири чета, трудили смо се да се пребаце одређене норме и бригада постане ударна, не једном, него више пута. Није се гледало на радно време, иако је оно било строго утврђено – прековремено су радили само добровољци, а њих је бивало све више... Приближавао се Први мај – празник рада. У његову част развило се на целом градилишту такмичење са повећаним нормама. А спремали смо се и за параду... Радовала сам се овом празнику. Ми, девојке, дотеривале смо се да будемо што лепше када прошетамо кроз логор. Ја оперем косу под чесмом. Сутрадан, не могу да је очешљам. Коса је била забетонирана цементом са градилишта, који нисам сасвим одстранила...

Током акције родитељи су долазили у посету градитељима. За Први мај дође и моја мајка. У руци је држала лист „Дугу" са мојом сликом на насловној страни, испод које је писало: *Понос социјалисшичке домовине*. Показала ми је слику, села и заплакала од радости.

... Једнога дана дадоше ми нову униформу и упутише ме у Главни штаб. Тамо ме дочека командант Слободан Босиљчић и после поздрава, пружи ми папир на коме је, видим, нешто откуцано. „Ово ћеш да научиш напамет... И као најбоља бригадирка Новог Београда поздравићеш учеснике 13. пленума ЦК НОЈ...". Послушала сам га и увежбавала поздрав, и наглас и у себи, све до изласка пред микрофон... Била сам узбуђена. Док сам говорила, пљескање и узвици омладине охрабрише ме да изгурам до краја...

Нас, градитеље, поред радости, пратиле су понекад и непријатности. Као онда када су се два омладинца из наше бригаде, и поред забране, окупали за време излета на Ада Хуји. Због тога је целој бригади измакло дотле сигурно ударништво."

На изградњи Новог Београда остала је током целе прве фазе, до краја 1950. године. Постала је 11. пут ударник и добила медаљу рада.

После ове акције завршила је средњу медицинску школу и била главна сестра у Градској болници.

На прослави Педесетогодишњице изградње Новог Београда јубиларну Сребрну плакету, у име градитеља Новог Београда, примили су Рада Атанасијевић из Алибунарско-ковиљске бригаде, Радич Митровић, осмоструки ударник, и Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада. Том приликом, Рада је, поред осталог, рекла:

- Ми, градитељи, остављамо Новобеограђанима у аманет да чувају и шире свој и наш град, али и да даље повећавају наталитет ове, сада најмногољудније београдске општине...

Неки резултати културно-просветног рада у 1948. години

Велики број градитеља из све четири смене био је укључен у разне облике културно-просветног рада. Зидне новине биле су огледало рада бригаде и појединаца. Укупно је, од априла до краја новембра, издато 2.917 бројева зидних новина.

У 421 литерарни кружок било је обухваћено 3.590 градитеља. Одржано је 1.060 литерарних састанака. Такође, радило 266 ликовних кружока у које је било укључено 1.768 бригадиста, који су за време рада на изградњи Новог Београда спремили укупно 1.628 ликовних радова.

У логорима су редовно приказивани домаћи и страни, у првом реду совјетски, филмови. Преко 187.000 гледалаца присуствовало је на 446 филмских представа. Само филм *Бесмртна младост* гледало је 10.645 градитеља Новог Београда. Одушевљавали су се они гледајући и наше домаће филмове: *Славица, Живјеће овај народ, Живот је наш* и друге. Многи бригадисти који су били учесници на прузи Шамац – Сарајево с поносом су се сећали дана када су градили пругу са десетинама хиљада омладинаца и омладинки, чије дело је управо приказано на филму *Живот је наш*.

Стиле новине

У три смене у хорове било је обухваћено 6.393, у фолклорне групе 2.656 и у дилетантске групе око 200 бригадиста. Хорови, фолклорне и дилетантске групе из IV смене били су такође бројни и показали су добре резултате у раду.

У току овогодишњих радова на Новом Београду одржане су 392 културне и уметничке приредбе, којима је присуствовало око 200.000 гледалаца. А сами бригадисти приредили су 686 логорских ватри на којима је заједнички иступало и веселило се по неколико бригада.

Два фестивала, које су одржали градитељи Новог Београда, били су величанствена смотра њиховог културног рада. Само на I фестивалу, који је приређен у очи V конгреса КПЈ, наступило је 700 омладинаца и омладинки из 21

бригаде. Кроз 32 тачке брижљиво припремљеног програма они су приказали колико је обиман, разноврстан и леп наш фолклор, од којег је у томе програму био само један мањи део.

Градитеље Новог Београда посетили су с програмом чланови Југословенског драмског позоришта, Радио оркестра и Симфонијског оркестра Радио Београда. Код градитеља су, такође, гостовали чланови Загребачког позоришта. Многи наши књижевници и јавни радници посетили су неколико пута бригаде у Новом Београду. Пред бригадистима своје радове читали су Бранко Ћопић, Јован Поповић, Милан Богдановић, Скендер Куленовић, Десанка Максимовић, Гвидо Тартаља, Марко Врањешевић и други књижевници.

Веома развијен фискултурни живот

На изградњи Новог Беграда, поред резултата на извршењу оперативних планова градње појединих објеката омладинске радне бригаде, логори и Главни штаб, велику пажњу поклањали су, не само културно-просветном, него и фискултурном раду, прихватајући га као свој свакодневни део живота, као средство за јачање здравља, снаге и упорности, проткан разонодом и весељем.

О томе, као о својеврсном и потпунијем билансу ове активности, говори Стеван Миксић:[22]

> „...За осам месеци одржано је 13.114 часова јутарње гимнастике, на којима је било 1.750.887 учесника. Ови часови одржавани су често у пола ноћи или у подне. Ретка је била бригада која је устајала без ових јутарњих вежби. Часови општег физичког образовања одржавани су два пута недељно: на 3.605 часова било је 482.964 вежбача. Одржано је 897 такмичења у народном вишебоју, са 124.844 учесника (урачуната су и такмичења у лакоатлетским дисциплинама).
>
> Одбојка и кошарка биле су омиљене игре омладинаца и омладинки. Укупно је на 6.642 часа одбојке било 64.440 учесника, а на 1.022 кошаркашка сусрета играло је 10.214 бригадиста. Фудбал се, такође, стално играо. На 3.121 пријатељској и првенственој утакмици било је укупно 55.307 играча.

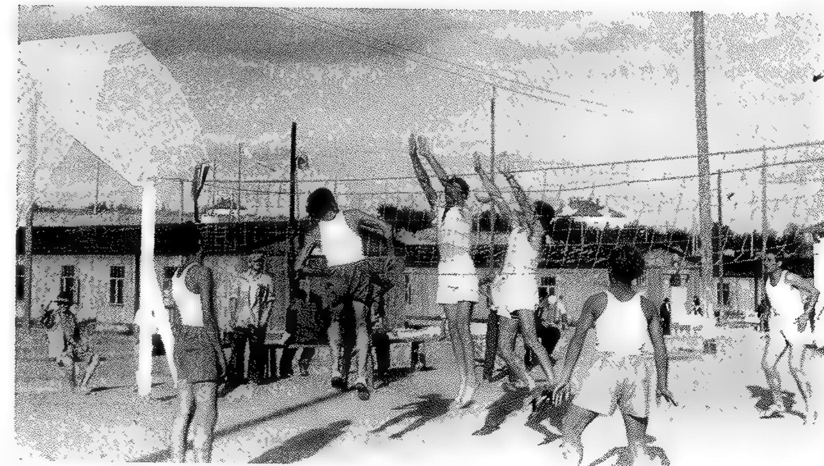

Једно спортско поподне

[22] Лист *Нови Београд*, бр. 34. од 4. децембра 1948. године

Одржана су логорска и градилишна првенства за све смене и све групе. Борилачке игре су, такође, имале важно место. У рвању је било 27.541 сусрета, са 55.082 учесника, док је на 13.085 бокс мечева учествовало 26.180 бригадиста. Број такмичења у надвлачењу конопца био је врло велики. Пријављених за значку фискултурника било је 36.659, а освојене су 223.232 норме.

Такмичење у народном вишебоју било је саставни део плана фискултурног рада свих бригада. Омладинци су учествовали на градилишним првенствима, са којих су излазили као победници у свим категоријама. Најбољи омладинци сачињавали су у септембру градилишну репрезентацију, која је са успехом учествовала на првенству ФНРЈ у народном вишебоју.

Одржана су три сусрета са изабраним екипама других омладинских акција. На Новом Београду одржан је тромеч екипа пруге Кучево - Бродица, фабрике у Железнику и Новог Београда. Ово је била прва приредба овакве врсте и новина у фискултурном животу на акцијама.

Такмичење за значку фискултурника

Када је у Сремској Митровици одржан слет градитеља Аутопута, програм је био употпуњен и лакоатлетским тромечом Аутопута, Железника и репрезентације градилишта Новог Београда Овде се показао високи квалитет атлетичара – тркача, који су постигли добре резултате. Ако овом приликом споменемо имена Радојке Дамјанац и Милована Јованчића – два талентована такмичара, који су откривени на првенству Новог Београда у лакој атлетици, нећемо се зачудити како су жене у трци на 60 метара успеле да постигну врло добрих 8,8, или да се летва за скок у вис у мушкој конкуренцији подигне на 170 см. Поред Армије, радне акције су места где се из великог броја омладинаца извлаче појединци – талентовани фискултурници.

Трећи слет у Новом Београду обухватио је и велико лакоатлетско такмичење, на коме су, поред гостију, учествовали и представници Аутопута, Железника, омладинске пруге Кучево – Бродица и хидроцентрале Маврово.

Сва ова такмичења и сусрети значили су напредак и уздизање свих спортова. Осим лакоатлетских, одржана су и такмичења у кошарци, одбојци, рукомету и фудбалу, на којима су учествовале репрезентације, или пак прваци разних градилишта.

Кошарка - најомиљенија

У погледу подизања квалитета још је важнија чињеница да ови сусрети, који стварају велико интересовање код бригада, изискују да репрезентативци буду добро увежбани. Па и поред тога, женска штафета, кошарка - сусрет другарица – били су на достојној спортској висини. Уопште узевши, омладинке су узеле скоро подједнако учешће у плодном фискултурном раду, као и њихови другови бригадисти.

Две главне особине спортских такмичења на овој акцији биле су: масовност и борба за што бољи квалитет. Задатак спортских такмичења на овој акцији био је упознати бригадисте са што већим бројем спортских игара и дисциплина. Кроз решење овог задатка, решено је и питање масовности и квалитета. Задаци васпитног карактера, који проистичу из спортског календара, са добро планираним спортским такмичењима на овој акцији, углавном, добро су решени. Кроз спортска такмичења бригадисти су се васпитавали, подизали своје опште спортско знање, здравље и ниво физичке културе.

Сва спортска такмичења на овој акцији одвијала су се, почевши од четних па преко бригадних и логорских, до градилишних првенстава.

Спортска такмичења су одржана у свим сменама и групама. Резултат тога систематског рада била је недеља спортова. Сваки дан те недеље био је посвећен једном спорту, тако да су се у току дана одвијала такмичења у једној дисциплини. На тај начин омогућено је да се широке масе бригадиста упознају са великим бројем спортова и игара. Овакав начин рада градитељи су присвојили као сталан систем, који је употпунио садржину фискултурног рада на Новом Београду.

Међуакцијска такмичења знатно су допринела популаризацији спортова. Успеси на спортском пољу постигнути су кроз велико залагање не само фискултурника, него и инструктора, који су им били наставници за време припрема за такмичење.

На три фискултурна слета, која су одржана 1948. године на градилишту Новог Београда, било је 28.000 вежбача, док су у њиховим припремама учествовали скоро сви бригадисти прве, друге и треће смене. Слетови су били велике манифестације и смотра резултата двомесечног фискултурног рада.

Свуда и на сваком месту, у слободном времену видели су се инструктори како испред десетина или чета показују вежбе, да би после сваком појединцу исправљали грешке и доводили покрете у складност. Времена за учење било је врло мало. У припремама за други слет налазили су се омладинци у најжешћем такмичењу пред V конгрес КПЈ, док је трећи слет био везан са датумима Конгреса СКОЈ-а. Занимљива је обавеза коју су у оквиру такмичења дале све бригаде пред трећи слет. Мало је ко веровао да једна овако велика фискултурна припрема може да се спреми, а да се не изгуби ни један радни сат на градилишту, него да, напротив, црта која на графикону обележава дневни учинак буде увек преко нормиране цифре 100. Па ипак је успело.

Први слет одржан је 3. јула. Мада су бригаде биле почетнице на изградњи Новог Београда ипак се већ кроз први наступ фискултурника градитеља назиру контуре и перспективе плодне делатности у току даљних шест месеци рада.

Вежбе на разбоју

У такмичењу пред V конгрес КПЈ градитељи Новог Београда имали су пред собом велики испит. Слет који је одржан 18. јула био је новина у фискултурном раду на Новом Београду. Прво организација, затим оригиналност и висока техника извођења вежби, скупине, техничка опрема и многи други детаљи оставили су снажан утисак.

На трећем слету вежбали су бригадисти треће смене. Искуство које су у шестомесечном раду стекли, фискултурни инструктори уложили су у припреме за овај велики догађај. Вежба радних бригада, час предвојничке обуке, оригинална вежба - скупина, тачка која је приказивала фискултурни рад на Новом Београду, или масовни наступ, све су то успеси за које је требало много времена, воље и зноја.

Овај слет био је јасан доказ шта се све са систематским радом може да постигне на омладинским радним акцијама. Стварно, слетови који су одржани на Новом Београду били су новина у раду и значили су велики корак унапред.

Први велики догађај на градилишту Новог Београда био је пролећни крос 95% бригадиста првих бригада, који су учествовали на овоме масовном трчању кроз природу. Такмичење у јесењем кросу одржано је децентрализовано. На логорским крос-првенствима учествовао је велики број тркача (98%). А када томе додамо систематске припреме и тренинге које су пред крос одржавали бригадисти, видећемо да у јесењем кросу агитација није била управљена само на укључивање већег броја омладинаца, него је и значила систематско припремање кроз тренинге и вежбе.

Најбољи представници бригада и логора учествовали су на кросу победника који је одржан на овом градилишту. Најбољи појединци – победници и II добојска четири пута ударна бригада добили су од Главног штаба велико признање и похвале. Али, јесењи кроз није значио завршетак нашег рада. И после њега бригаде су радиле, одржавале часове, или су се бавиле разним гранама спортова.

Учесталост такмичења за значку фискултурника није попустила. Увек када је за то постојала могућност регистроване су положене норме за значку фискултурника. Доказ овог доброг рада је просек који се пењао до 8 норми за сваког такмичара – појединца. Многи приспели омладинци били су пре доласка на акцију такмичари за значку фискултурника, а често су имали и велики број положених норми. Али, фискултурни инструктори су сваког омладинца који је дошао на изградњу, а није био такмичар, уписали и ускоро отпочели припреме за полагање норми. Такмичење у народном вишебоју врло је згодно искоришћавано и положени задаци уписивали су се за значку. Осим овога, организована су специјална такмичења која су имала искључиво за циљ да се положи што већи број норми. Сваки скок у даљ, трзај преко летве у скоку у вис, хитац кугле или диска - све је брижљиво регистровано за такмичење за значку. Један од пропуста, који се протегао кроз осмомесечни рад, огледа се у томе што је недовољна пажња посвећена спортским такмичењима и играма као нпр. одбојци, кошарци или фудбалу, а те су утакмице могле, ако задовоље број који предвиђа норму, да буду регистроване за значку фискултурника.

И поред тога што су у другој смени били већином омладинци, који су се такмичили за значку у својим местима, за два месеца положено је близу 100.000 норми. Када се узме у обзир да је 18. јула одржан други слет, а да се у августу одвијала недеља спортова, онда бројка од 100 хиљада положених норми може да се уврсти у највеће успехе градитеља.

Руководиоци зборова и уопште фискултурног рада у бригадама били су фискултурни инструктори. Са огромном љубављу они су организовали фискултурни рад у својим бригадама. Градитељи ће се радо сећати својих другова – фискултурних инструктора, а нарочито Емила Крањца, Тодора Милошевића, Ивана Хабунека, Анице Клун и многих других. Многи међу њима су током радне акције постали добри не само као руководиоци већ и као организатори и композитори вежби. Међу њима се истичу наставници у фискултурним бригадама Олга Нешковић, Младен Крнец, Славољуб Радовановић и други. Њиховим залагањем наш фискултурни покрет добио је 832 фискултурна инструктора група.[23]

[23] Лист *Нови Београд*, бр. 34 од 4. децембра 1948. године.

ТОДОР МИЛОШЕВИЋ

Инструктор за организацију спортског живота

Гимназијалац из Новог Сада. На Новом Београду био је један од организатора спортског живота бригадиста.

- Нико од нас инструктора није био сигуран да ли ће девојке и младићи, после напорног рада на градилишту, моћи да се баве још и спортом – прича Милошевић. – Међутим, на први сусрет дошли су готово сви. Умору од преподневног рада није било трага, па смо били принуђени да мењамо и програм спортских активности, јер смо га сачинили за мањи број људи, а ваљало је укључити готово све бригадисте. Посебно нас је обрадовало што за момцима нису заостајале ни девојке.

Спортских реквизита и опреме није било довољно, али ни импровизације никоме нису сметале. Песак нам је служио уместо струњача. А спортска надметања сваког поподнева су била равна ударничком раду на градилишту. За мушкарце је најпривлачнија била атлетика и многи су касније у овом спорту постизали изузетне резултате.

Са новобеоградског градилишта Тодор Милошевић, вратио се као петоструки спортски ударник.

Предвојничка обука на градилишту Новог Београда

Предвојничка обука на радној акцији на Новом Београду, у времену од почетка априла до децембра 1948. године, обухватила је у основи војно-политичко образовање, војно-спортско гађање, стручну наставу и логорски живот. Кроз рад предвојничке обуке омладина је стицала основна знања, која ће јој много користити за савлађивање програма обавезне предвојничке обуке на терену, а са том допуном да лакше и брже савладају војну наставу у ЈА. О резултатима ове активности говори Коста Стојановић, члан Главног штаба омладинских радних бригада:

„... Слушајући предавања о значају предвојничке обуке омладина је схватила њену важност на радној акцији и трудила се да предвиђени програм што боље савлада, како би себи олакшала спровођење обавезне предвојничке обуке на терену и лакше савлађивање програма у Армији. Успех читаве наставе много је зависно и од тих првих предавања, што се касније и показало у спровођењу наставе у живот.

Задатак инструктора за предвојничку обуку у бригадама био је да на недељним припремама које су одржаване при Главном штабу савладају градиво и припреме план, тј. подсетник који им је користио за спровођење наставе у својим бригадама. Пошто је скоро у свакој бригади било омладинаца који су одслужили војни рок у Армији, те омладинце је инструктор користио за своје помоћнике, са којима је вршио припрему, прорађивао материјал који је предвиђен за наредни дан, а на самом часу прво објаснио тему, као и циљ часа, затим поделио бригаду у неколико група, којима су помоћници руководили. На овај начин омладина је могла да савлада предвиђено градиво и час није био досадан. На часу се радило више предмета, што је изазивало интересовање код омладине.

Од свих предмета најзанимљивија је била настава гађања. Сваки омладинац и омладинка знали су да ако не савладају наставу гађања неће моћи извршити гађање, а дану гађања се сваки радовао и очекивао га са одушевљењем.

Укупно је одржано 2.035 часова наставе гађања, са 241.800 омладинаца. На овим часовима омладинци су научили главне делове пушке, расклапање и склапање, њене особине и ставове са нишањењем за време гађања. У овим радњама развило се код сваког омладинца такмичење који ће брже и боље савладати градиво. То се нарочито уочило приликом нишањења.

Међу хиљадама бригадиста који су прошли кроз Нови Београд било је доста оних који су већ били на радним акцијама (Брчко-Бановићи, Шамац-Сарајево и другим). Код њих се видела осетна разлика у погледу савлађивања наставе. Јер, они су много лакше и брже прелазили градиво и пружали помоћ осталим омладинцима, преносећи знање које су стекли на прошлим акцијама.

На Новом Београду одржана су три фискултурна слета, а за те слетове требало је да се омладинци припреме за дефиле, што значи да се савлада пешадијско стројево правило. У овом периоду одржано је 2.013 часова предвојничке обуке. У ове цифре урачунато је и 550 часова одржаних преко плана, који су били посвећени припремама за слет. У овом раду показала се добра сарадња између фискултурних инструктора и инструктора за предвојничку обуку бригада. Они су заједно радили и трудили се да слет што боље успе.

Кроз извршење војно-спортског гађања омладинци се ослобађају треме која влада при првом гађању и учвршћује се борбени дух. И поред треме, дан гађања представља велику радост. На стрелишту је увек владао ред и дисциплина, док је једна смена гађала, друга је припремљено чекала за наступ.

Гађање је извршило укупно 139 бригада; гађало је 12.385 мушких и 3.550 женских, свега 15.935. Од овог броја испунило је услове 9.569 омладинаца и омладинки.

Међу осталим курсистичким бригадама, формиране су и школске бригаде (за предвојничку обуку), чији је састав био од одабраних омладинаца, резервних официра, подофицира и демобилисаних бораца. Задатак ових омладинаца био је да допуне војничко знање које су већ стекли у Армији и да упознају начин руковођења омладином, тј. спровођење предвојничке обуке на терену. Кроз овај кратак курс прошло је 690 бригадиста, а одржано је 768 часова, са 82.520 ученика. На крају смене одржавани су испити, где су курсисти добијали дипломе о положеном испиту и одржавани су и свечани митинзи, где су изношени успеси њиховог рада, како у настави тако, и у другим секторима рада, а указивано им је и на задатке који их очекују по повратку на терен. Просечан успех испита био је врло добар“.

На часу предвојничке обуке

Градилиште III у борби за извршење плана

Градилиште III - једно од највећих градилишта на Новом Београду – подељено је на четири деонице: позајмиште Тошин Бунар, позајмиште Дунав-кеј, трећу деоницу за изградњу и одржавање нормалних колосека и деоницу за изградњу свих врста путева на Новом Београду. Дакле, ово Градилиште изводи радове у нискоградњи.

Почетак овогодишњих радова одвијао се кроз упорну борбу за савлађивање разних тешкоћа. Требало је, најпре, изградити девијацију пута Београд – Земун, дугу 180 метара положити мрежу индустријског колосека за довоз грађевинског материјала за потребе осталих градилишта, како би на њима могао што пре да започне рад. Требало је, такође, положити индустријски колосек до позајмишта Тошин Бунар и Дунав-кеј, изградити разне прилазне путеве и тиме омогућити правилно одвијање радова на свим објектима. Омладинске радне бригаде и стручно особље није имало довољно искуства у почетку ових радова, а нарочито у изградњи девијације.

Недостатак материјала и алата за полагање колосека била је још једна тешкоћа у раду. Неколико типова шина требало је бушити швајс-машином и користити их за постављање колосека. У недостатку стручних руководилаца радовима на изградњи девијације су руководили надзорници и техничари, омладинци-курсисти, градитељи омладинских пруга Брчко-Бановићи и Шамац-Сарајево, који до тада нису радили на таквим пословима, те је, због тога, у почетку била врло слаба организација рада. Бригаде су губиле много радних часова, радиле један исти посао по два пута, било је често збрке око распореда омладинске радне снаге на градилишту итд. Рад на девијацији био је велика школа за руководство, надзорнике и техничаре. Ту се стекло огромно искуство за даљи рад на изградњи путева.

Део градилишта Стамбеног насеља. Испред њега дековиљски колосек

Прва три месеца ово Градилиште је, углавном, вршило припреме за отварање радова на свим објектима, а радни колектив је стално пребацивао план. У мају радни задатак је испуњен са 73%, а у јуну са 52%. Иако је у тим месецима Градилиште подбацило свој радни задатак, ипак се успело да се изврше све припреме за отварање радова већег обима, а стечено је и драгоцено искуство за даљи рад.

Колектив Градилишта III развио је велико такмичење у част V конгреса КПЈ и свој радни задатак за јул извршио је са 114%. Овај колектив се много залагао, не гледајући на радно време, само да би што бољим резултатима дочекао овај велики датум. Има много лепих примера залагања градитеља – омладинаца и стручњака. То је било први пут да Градилиште премаши свој радни задатак, а на деоници позајмишта Тошин Бунар победоносно се лепрша заставица V конгреса КПЈ, коју је овај радни колектив освојио и добио на трајно чување као најбоље радилиште на Новом Београду.

Та прва радна победа у јулу била је прекретница и подстрек за још бољи рад колектива Градилишта III, који се уверио да је могуће, уз залагање сваког појединца, не само извршавати, него и знатно премашивати радни задатак.

Највећи радови су обављани на позајмиштима Тошин Бунар и Дунав-кеј, где је вршен ископ земље, која је потом превожена нормалним композицијама за насипање Булевара, Градилишта IV, Градилишта VIII, Градилишта VII и за омладински логор „Милован Миловановић – Луне“. Управо, позајмишта су била главна попришта борбе за испуњење радног задатка.

Како побољшати организацију раду? Руководство градилишта Новог Београда на једној од конференција са шефовима радилишта и представницима омладинских бригада.
С лева на десно: Батрић Јовановић, помоћник директора, инж. Марко христић, генерални директор, Мате Кљајић и Слободан Босиљчић

Кроз такмичење бригада, група и појединаца, омладинске радне бригаде су постизале одличне резултате. Као најлепши примери из тог такмичења могу се истаћи примери бригаде Народне милиције из које је шест бригадиста за 17 минута утоварило по један вагон земљом, а и група II гатачке бригаде, које су постиле

рекорд у утовару: једна четворка је утоварила за девет минута вагон од 9 кубика. По пет омладинаца из II сомборске бригаде истоваривало је вагон земље за 11 минута. Такмичење је учинило да скоро све бригаде обаве утовар вагона за просечно 25 минута. У току месеца норма на земљаним радовима пребацивана је по свим позицијама просечно до 60%.

На овим радовима најбоље резултате имала је 4. штујска бригада, у којој су се омладинци оспособили да ове радове обављају самостално, без стручног надзора; Нишка бригада није много заостајала у раду иза 4. штујске.

Градилиште је изводило обичне радове и на изградњи путева и то на постављању коцке, изради макадама и турске калдрме. Омладинске радне бригаде извршавале су радове за које су били потребни квалификовани калдрмаши. Преко разних стручних предавања и практичних радова на градилишту омладинци су успели да савладају технику посла и да обаве радове као квалификовани радници - калдрмаши. Тако се 30 омладинаца из II добојске бригаде потпуно оспособило за овај посао и они су знали да самостално обаве овај посао.

Омладинске бригаде су извршиле чак 90% свих радова на изградњи путева, те су, поред тога што су замениле кфаливиковану радну снагу, уштеделе велике суме новаца предузећу „Нови Београд".

Колектив Градилишта III месечни задатак испунио је у августу са 103%, у септембру са 124% а у октобру са 102% и уједно освојио прелазну заставицу. У новембру испуњен је месечни задатак са 114%.

Укупно, 120 омладинских радних бригада, стручно и техничко особље Градилишта III у овогодишњој великој радној офанзиви, борећи се са низ препрека у раду и учешћем у великом радном такмичењу, извршили су следеће радове:

Ископали, утоварили у вагоне и превезли 600.000 кубних метара земље;
Положили 24 км нормалног колосека и уградили 46 скретница.
Положили 10 км дековиљског колосека;
Уградили у путеве камене подлоге 15.744 квадратних метара;
Поставили 15.333 квадратна метра коцке;
Поставили макадама 14.680 квадратни метар.
Израдили турске калдрме 20.626 квадратних метара – што укупно износи 66.353 квадратна метра калдрмисаних путева.

Извођењем радова на свим објектима руководили су, углавном, омладинци, помоћни надзорници и техничари, курсисти са омладинских пруга, који су већ раније радили на таквим пословима.

Како су се, одласком омладинских радних бригада, радови на овом градилишту свели на минимум, радни колектив ће преко зиме обављати припремне радове, да би се одмах по доласку омладинских радних бригада 1949. године, од првих дана, развила још већа и упорнија борба и још веће такмичење за испуњење радног задатка (Мато Кљајић).

* * *

У октобру се радило с несмањеном жестином и пожртвовањем.

Заставицу Главног штаба носила је у првој декади октобра Трећа босанскобродска, трипут ударна бригада.

Такмичење се још више распламсало. Све бригаде разрађивале су планове и узимале нове обавезе.

У другој декади октобра истичу се: Друга љишка, која је испунила план са 226, Пета добојска са 218 и Десета славонска са 212 процената.

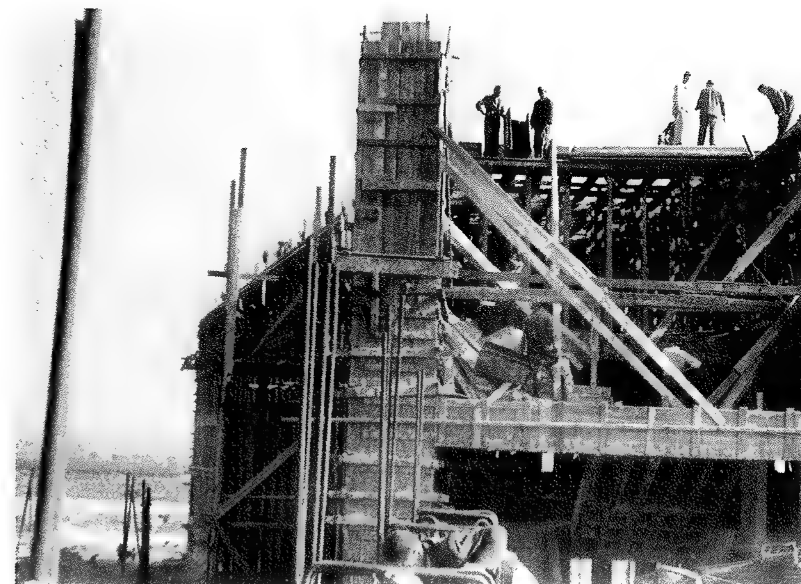

Позна јесен. Завршимо и ову плочу пре мразева...

Друга љишка - пет пута ударна

На високом јарболу покрај једне од последњих барака омладинског логора „Милован Миловановић – Луне" већ више од педесет дана лепрша се застава Друге љишке бригаде „Душан Дугалић". Ту заставу химном и радним победама свакодневно поздрављају бригадисти Друге љишке. Али, 26. октобра увече овај поздрав застави био је свечанији него обично. Командант бригаде је за тренутак прекинуо хармоникаша и весело шумадијско коло, које се играло пред бараком, постројио бригаду испред спуштене заставе и саопштио:

- Другови, ми смо пре неколико дана завршили и пету декаду на Новом Београду. Декадни задатак испунили смо са 226 одсто. Одлуком Главног штаба наша бригада је проглашена по пети пут за ударну...

Свих 76 младића и девојака Друге љишке бригаде су јако запљескали, а они најснажнији снажно су таграбили свога команданта и понели га на рукама.

Друга љишка пет пута ударна бригада ради у две групе. Једна на четвртој деоници Градилишта III ради на утовару и истовару земље, друга на градњи зграде Министарства грађевина ФНРЈ. У бригади је само 76 бригадиста, јер је на разне курсеве и у специјалне бригаде отишло 106 градитеља. Од 76 бригадиста, који свакодневно високо испуњавају своје задатке – њих 40 имају мање од осамнаест година. Али, 40 „малишана" не сметају бригади да она буде једна од најбољих на Новом Београду. Они су са својим друговима донели бригади радне победе и славу, која ће се дуго и на далеко слушати.

Љиг, Бабајић и околна села сазнаће о подвизима петнаестогодишњег ударника Драгослава Милашиновића и његових другова из Друге љишке.

Драгослав је рано остао без оца, кога су четници убили 1942. године. Када је чуо да се у срезу формира бригада за одлазак на Омладинску пругу

Никшић – Титоград, пријавио се и он у бригаду. Али, њега је лекарска комисија одбила.

– Било нас је, вели, много таквих којима су доктори рекли: „Ви сте још мали, док порастете.

И Драгослав је морао да се стрпи још неколико месеци. Најзад су га примили на градњу пруге Кадина Лука – Славковица. После месец дана рада на тој прузи дошао је овамо, на Нови Београд, и постао један од најбољих бригадиста - ударника.

На Бежанијској коси, где се утоваривала земља у теретну композицију, тројка која је радила са Драгославом, редовно је прва утоваривала вагон.

- Хоћемо ли омладино? – из свег гласа питао је често Драгослав своје другове.

- Хоћемо!

- За кога? – узвикнуо би поново Драгослав.

- За народ, за Тита, за Партију!

Тако ради Драгослав Милашиновић, а тако раде и сви његови другови.

Ударник Милојко Јовановић, такође, један је од најбољих у бригади. У данима претконгресног такмичења, када је бригада пребацивала норму за 150 до 300 одсто и Милојко је био један од оних који су имали највише заслуга за тај успех.

Миливоје Михајловић, најбољи је бригадист, командир II чете II љишке бригаде, који све своје задатке обавља најсавесније и са пуно воље. Са пруге Шамац-Сарајево понео је ударничку значку, као и са пруге Никшић-Титоград, где су другови из Главног штаба писали као о једном од најбољих омладинаца на овој акцији. Са пруге је одмах дошао на градњу Новог Београда, где је добио још једно признање - трећи пут звање ударника. Ту ради на земљаним радовима, на Градилишту III.

Кроз неколико дана вратиће се у свој срез Друга љишка бригада са око шездесет ударника и преко тридесет похваљених.

Прва титоградска - најбоља

Бригадни извештаји и графикони говоре о свакодневним резултатима целих бригада, чета, појединаца:

Осамнаестог октобра Прва титоградска бригада, радећи на бетонирању и превозу шљунка и земље, испунила је дневну норму са 307 процената.

Прва титоградска бригада „Андро Мугоша“ ради на Градилишту VII. Бригада и на градилишту и у логорском животу свакодневно постиже све боље успехе. Првог дана испунила је дневни радни налог са 171 одсто, други дан са 211, трећи са 246, а последњих дана извршење задатка није никад мање од 270 одсто.

За првих тринаест дана рада бригада је просечно извршила задатак са 211,7 одсто. У раду се највише истичу бригадисти Марко Рудовић, Даница Секулић и Стеван Бановић. Сви просечно пребацују норму за 200 одсто.

Ево још неколиких цртица из Прве титоградске:

На шинама, нешто ширим од нормалног колосека, уз крило зграде Председништва владе, креће се огромна дизалица „Волфкран“. Једну за другом дизалица преноси жељезне корпе са бетоном на пети спрат блока „А“ и први спрат блока „Б“ и „Ц“. На овим спратовима и око зграде, разне радове обавља мноштво људи. Има младића, девојака и старијих, стручних радника. Стотине тона гвоздених шипки и бетона уградиле су њихове руке. А зграда је сваким даном све више расте.

Двадесетпрвог дана рада на згради, бригадисти Прве титоградске два пута ударне бригаде повели су борбу за нови декадни задатак.

Међу бетонирцима на полагању бетонске плоче за други спрат блока „Б“ ради група ударника Авдије Јаховића. Бетон који је дизалица пре минут – два просула из корпе на плехану платну, уграђен је у плочу. Затим је стигла нова корпа, па трећа... пета. Сваки замах омладинаца лопатом преноси један део бетона у плочу и једну цифру више уписује у дневни извештај Прве титоградске бригаде. Иако су дани доста хладни на челима омладинаца светлуцају се крупне грашке зноја, које полако клизе низ лица. Кубици се нижу. А кад за моменат нестане бетона, Авдија тражи погледом код мешалице групу Добривоја Мијовића и групу Радомира Крсмановића, која припрема шљунак, песак и цемент за мешалицу.

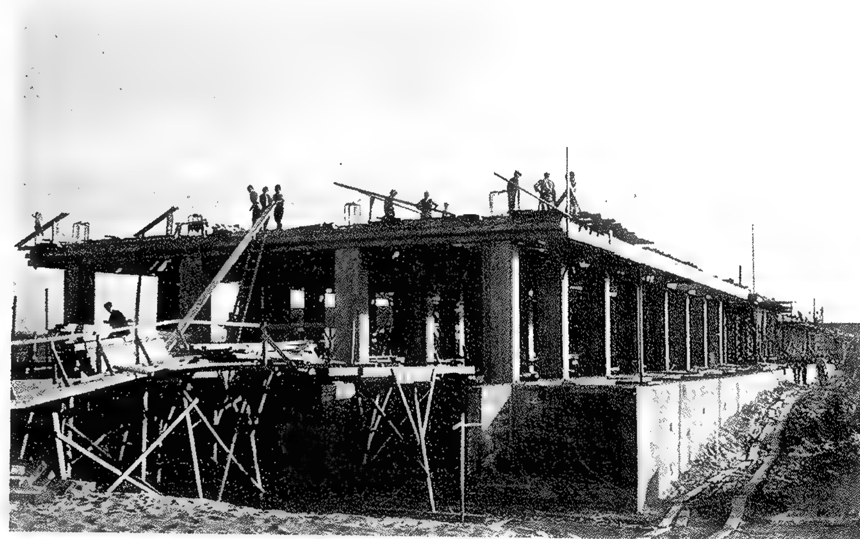

Све је сйремно за изливање нове бешонске йлоче

- Де, ви доле, брже - опоменуо би он.

- А кад се на платну око Титограђана сручи нова пошиљка, за два минута плоча је продужена за читав метар.

Бригадисти Прве титоградске су распоређени на мање и веће групе по целом градилишту. Али, то бригади не смета да норму пребаци и за 250 одсто.

На блоку 10 ради трећа чета. На њеном радилишту четна прелазна заставица пет дана се вије на њеном радилишту.

- Бригадисти друге чете много се труде да јој заставицу одузму. Али, и јуче су се преварили – каже Радивоје Петровић, командант бригаде.

- Друга је јуче из све снаге запела – наставља даље командант Петровић. Радни налог је испунила са 362 одсто. Још на градилишту су бригадисти веровали да ће заставица бити њихова и тражили од треће чете да им је преда. А кад је секретар бригаде после рада прорачунао учинак треће, утврдио је да

је норма пребачена за 390 одсто. Велиша Анђушић, Мило Тодоровић и Муниба Кујовић већ педесети пут пуне мешалицу ризлом, шљунком, песком и цементом. До завршетка рада остало је још двадесет минута, а они су норму испунили већ са 70 процената. Своју јутрошњу обавезу - да ће норму пребацити за 200 одсто они су премашили. Пребацили су је чак за 300 одсто.

Са новим великим успесима на градилишту и у логорском животу, бригадисти Прве титоградске закључили су трећи десетодневни радни налог.

Спушта се влажна новембарска ноћ. У логору је веома живо. Са градилишта палате Председништва владе допире потмула тутњава макара и губи се у снажној песми стотине омладинаца.

Пред штаб логора стизале су бригаде. Постајало је све живље. Свечани митинг отворио је командант логора Гојко Пејовић. Тишина... Све очи су уперене у бели табак хартије. Члан Главног штаба Живојин Лакић чита одлуку. Сва пажња, слух, осећања, неколико секунди живота, све... све је посвећено читању кратког текста десетодневних успеха бригада.

- ... Десетодневна прелазна заставица Главног штаба додељује се Првој титоградској два пута ударној бригади као најбољој у првој декади новембра.

- Ура! Ура! Ура!!! – разлегао се градитељски поздрав Титограђана и прекинуо реч Живојина Лакића.

На свим радовима бригада је просечно испунила норму са 239 одсто. У културно-просветном и фискултурном раду и у предвојничкој обуци дала је добре резултате.

По завршеном читању одлуке, командант Друге сјеничке бригаде предао је прелазну заставицу Радивоју Петровићу, команданту Прве титоградске бригаде, који ју је дао на чување најбољем бригадисти, ударнику Авдији Јаковићу.

А сутрадан, Прва титоградска три пута ударна бригада испунила је дневни радни налог са 342 одсто. Са победничком заставицом Главног штаба и новим већим нормама Титограђани су пошли у сусрет 29 новембру – дану рођења наше Републике.

Успеси осталих бригада

Трећа босанско-дубичка бригада 16. октобра испунила је норму са 274, а у целој декади са 201 процентом.

Крупне резултате постигле су и две бригаде резервних официра, чији су бригадисти, по завршетку двомесечне вежбе у Армији, дошли на изградњу Новог Београда, као и Прва морнаричка бригада, састављена од демобилисаних бораца Ратне морнарице.

После четири године проведене у Југословенској армији дошла је у Нови Београд група демобилисаних морнара и формирала Прву морнаричку бригаду имена народног хероја Стипе Багата. Морнари раде на градњи зграде Председништва владе и већ за првих неколико дана рада постигли су добре резултате. Први дневни радни налог бригадисти ове бригаде пребацили су за 112 одсто, а било је дана када је задатак пребациван и за 295 одсто.

Поред успеха на градилишту, бригада је постигла добре резултате и у културно-просветном раду: издата су два броја зидних новина, одржана је једна врло успела логорска ватра и једно бригадно весеље са скромним културно-уметничким програмом; образован је певачки хор који броји 30 чланова и спрема партизанске и друге народне песме, а формиране су фолклорна и драмска група. Са свим овим секцијама бригадисти су 20. октобра дали приредбу за градитеље и апарат Главног штаба.

Припреме за последњу радну офанзиву

Ближио се крај године, а тиме и рок за извршење годишњег плана за 1948. годину. Требало је појачати напоре на најкрупнијим објектима.

На згради Председништва владе, поред побијених 2.000 шипова, требало је побости још 1.300.

На градилишту хотела

Успеси на градњи Хотела на армираној плочи храбрили су. Било је отпора према овом решењу, стрепње, али када се већ почело, ишло је неочекивано брзо. Главни конструктор је тврдио да ће бетонирање плоче трајати два месеца. Међутим, плоча је била завршена за 12,5 радних дана. А у априлу на овом месту још је протицао Дунав. Сличан случај био је и на изградњи једног спрата Председништва на крилу А. Рачунало се са минимумом од 18 дана. Неки, пак, стручњаци, који су већ радили на омладинским пругама, тврдили су да ће омладина ову плочу да уради за 15 дана. Али, и њихова су очекивања премашена: у другој декади септембра спрат је био готов за 12 дана, а два даља „само“ за по 10 дана.

Новембар је донео кишу и хладне дане, али то није много сметало градитељима. Генерална дирекција је за омладинце обезбедила шињеле, чизме, кишне кабанице, зимска одела; у логорима су припремљене просторије за сушење одела; све бараке су застакљене, поново покривене и снабдевене пећима. Предузете су посебне мере за добру исхрану. За последњу офанзиву припремало се темељно и благовремено.

Бригаде су знале да је сада у њиховим рукама част ранијих. И по подвизима нису заостајале. Било је таквих које су продужавале свој боравак, јер је

радна снага била потребна. Тако је Друга гатачка, четири пута ударна, носилац заставице Главног штаба, остала 15 дана више. После бригадне конференције на којој се одлучивало о томе, разлегла се песма:

Сва бриїада ријеч даје
џетнаесш дана да осшаје

То су учиниле и Четврта добојска, Трећа сенћанска, Босанскобродска, Титоградска.

У листу *Нови Беоїрад* од 6. новембра помињу се још неке нове бригаде. Оне су, вероватно, дошле у октобру, јер их у ранијим подацима нема: Прва титоградска, Трећа босанскодубичка, Двадесет друга славонска, Друга тенковска, Четврта грачаничка, Двадесет прва славонска, Прва тенковска, Двадесет друга македонска, Друга ариљска, Трећа расинска, Бригада резервних официра, „Бошко Каралић", Бригада резервних официра „Божо Минић", 24. славонска.

За новембар и децембар остало је само 18 процената годишњег плана. Ипак, то је, с обзиром на услове, био тежак посао. Требало је „уложити још један силовит напор да све, организација, механизација, транспорт, функционише беспрекорно". Донет је план за цели Нови Београд, конкретни план за свако градилиште – шта да се уради до краја.

НОЋНА СМЕНА

Ноћ се над логором спушта
Пуна свежине, хладна,
Ал' тиха није и пуста,
Већ звони громко од рада бригада.

То ноћна смена јуриша
И битку води за план.
То нови људи – од ноћи
Црне и тихе – праве весео дан.

То хиљаде челичних мишица
Темеље дижу новоме граду
А месец по небу што шета
Поздравља ноћну смену – ударну бригаду.

Хиљаде жуљевитих руку
Пук бораца – на фронту плана –
Милион баца кубика
И диже, гради – светао симбол
Ове епохе – ових великих дана.

Нови Београд
Биће најлепши град у свету
Дизаће се високо, до сунца
Ко оро када летом рашири крила
То од нас младих дар ће
Теби да буде
Републико мила.

Ђорђе Ђурић
II петрињска бригада

ШТА КОЈЕ ГРАДИЛИШТЕ ТРЕБА ДА УРАДИ У НОВЕМБРУ

Свим омладинским бригадама,
радницима, инжењерима и техничарима:

Насшуџила је џоследња, одлучујућа фаза радова на изїрадњи Новоі Беоїрада. Закључно са окшобром ми смо извршили 82% їодишњеї задашка. У новембру имамо да извршимо џреосшалих 18%. Да би се исџунио їодишњи џлански задашак џошребно је урадиши следеће:

Градилишше I – Завршиши друїи сџраш на зїради Техникума и сшавиши џод кров циџлану.

Градилишше II – Побосши све џреосшале шиџове за зїраду Председнишшва владе до краја новембра, а у децембру још најмање 300 шиџова на једној од зїрада које ће се зидаши у идућој їодини (Оџера или Минисшарсшво унушрашњих џослова).

Градилишше III – Изїрадиши 6.800 мешара нормалноі колосека и све улице у колонији Тошин Бунар.

Градилишше IV – Уїрадиши 12.000 м² у обалоушврду.

Градилишше V – Завршиши све канализационе и водоводне радове у колонији Тошин Бунар.

Градилишше VII – Блок „А" сшавиши џод кров; на блоку „Б" завршиши шрећи сџраш, на блоку „Ц" шрећи сџраш; на блоку „Х" друїи сџраш; на блоковима „Д", „Е", „Ф" џриземље; на блоку „Г" џрви сџраш; на блоку „И" џриземље; на блоковима „К" и „Ј" солишере.

Градилишше VIII – Завршиши високо џриземље и џрви сџраш хошелскоі дела и фундаменше кафанскоі дела зїраде.

Градилишше IX – На сшамбеним вишесџрашним зїрадама завршиши: на џрвој - друїи сџраш, на друїој - џрви сџраш, а на двема друїима џриземље; извесши све завршне радове на осшалим зїрадама у колонији.

Градилишше X – На новој сшамбеној зїради на Обилићевом Венцу завршиши џриземље.

Градилишше XI – Завршиши све кречане и сшаничну зїраду. Баїери – до конца їодине мора да буде изрефулирано укуџно 1.250.000 м² џеска.

Боримо се смело и одлучно за извршење џредњих задашака!

Наџред за извршење нашеї овоїодишњеї џланскоі задашка, за џрву велику џобеду на изїрадњи Новоі Беоїрада!

Нови Беоїрад, 12.9.1948.

Паршијски комишеш на изїрадњи Новоі Беоїрада
Генерална дирекција їрађевинскоі џредузећа „Нови Беоїрад"
Главни шшаб омладинских бриїада и
Уџрава синдикалне џодружнице

РАСТЕ ГИГАНТ

Око 1.500 градитеља – зидара, бетонираца, тесара, машиниста, техничара и бригадиста из 15 омладинских бригада и инжењера – руководилаца приводе крају велику радну офанзиву. За два месеца, под врло тешким временским условима, остаје још да се уради онолико колико се раније могло урадити за месец дана.

Сва пажња и тежиште радног ангажовања Предузећа „Нови Београд" и Главног штаба омладинских радних бригада усмерена је на два градилишта – гиганта: на палату Председништва владе и на Хотел.

Шта се све на овим објектима радило у већ хладном новембру?

На блоку „А", око тридесет метара високо од земље, раде на подизању петог спрата зидари, бетонирци, тесари и армирачи. Ту су постављени стубови, калкански зид и оплата за плочу, на коју ће се поставити кровна конструкција. Огромна дизалица, која непрестано мили по својој 100 метара дугој колосечној путањи – даноноћно храни материјалом ово радно место. Свака смена стручних радника и бригадиста после завршетка рада оставља на том месту нове

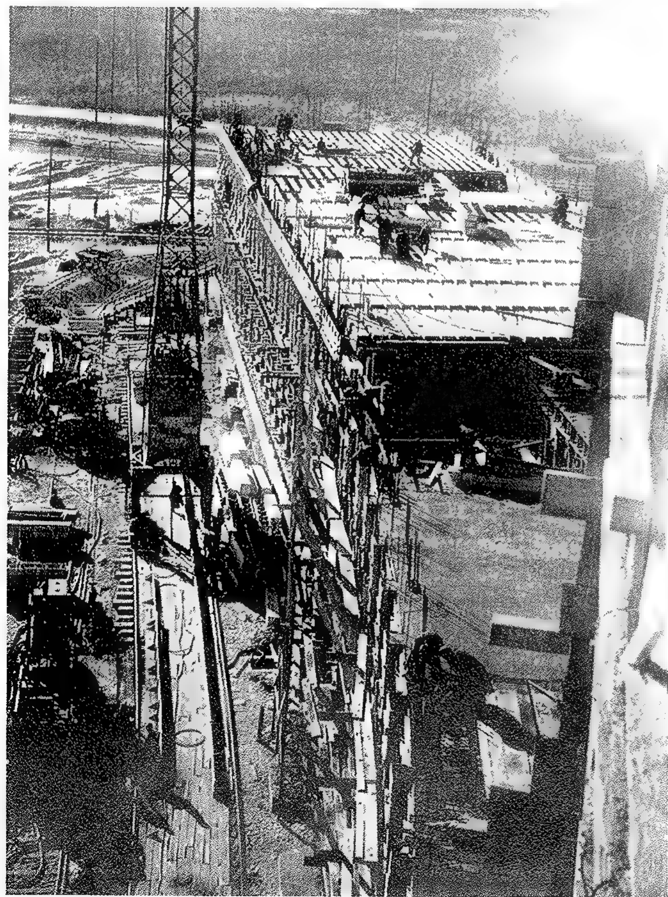

Председништво владе. Припреме за бетонирање новог спрата.

кубике уграђеног зида и бетона. А доле, код Управе градилишта, истакнут је прегледни графикон који прати сваки замах секире тесара, сваку нову циглу узидану у зид што расте. Према обавези колектива стручних радника ове деонице, на дан 15. новембра графикон ће показати да је на блоку „А" подигнут кров. Тога дана треба да се заврши високоградња једног дела палате Председништва владе, тог великог гиганта наше прве планске године. Испуњење ове обавезе неће моћи да спречи ни киша, ни ма какво друго невреме, јер је тако решио на синдикалној конференцији сваки зидар, сваки тесар и сваки армирач.

Убрзаним темпом напредују и радови на блоку „Б". На овом делу зграде пре неколико дана завршено је бетонирање плоче изнад приземља, а сад се поставља оплата за први спрат.

На блоку „Е" такође је завршено бетонирање плоче изнад приземља и постављање оплата. Досад је извршено 50 одсто ових радова. Поред тога, армиран је и један део стубова. Колектив блока „А" и „Б" обавезао се да ће до 6.новембра завршити калкански зид, а тесари блока „Ц" све своје радове.

На крилу „Х" до 1. новембра била је подигнута плоча изнад подрума, а сад се завршава постављање оплате за приземље. Када 29. новембра радни народ Југославије буде славио свој велики државни празник, тесари ће почети да постављају оплату за трећи спрат. *До 29. новембра завршити други спрат* - то је обавеза колектива ове деонице Градилишта VII.

Рад на овом крилу знатно је отежан, јер нема „Волфкран" - дизалице, већ се бетон и цигла подижу лифт-дизалицом. Сада је подигнута и дизалица на конзоли, којом ће се отпремати потребна жељезна грађа за блок „Х". Уколико се ова дизалица покаже практична, такве дизалице монтираће се и на осталим крилима.

Ту, на блоку „Х", ради група бригадиста Прве титоградске бригаде. Ударник Ристо Вујиновић са својим друговима Вукосавом и Радомиром Крсмановићем и Заријом Ђукановићем, ради на бетонирању стубова за приземље. На плочи изнад подрума Титограђани су сазнали да им је бригада по други пут ударна. Своју радост изразили су они повећаним еланом у раду.

На блоку „Г" подиже се оплата за подрум - израда оплате почела је 1. новембра, када је било завршено бетонирање већине солитера. У обавезама радног колектива овог радног места стоји да ће се на блоку „Г" подићи оплата за подрум и приземље.

На блоку „И" ради се, углавном, на побијању шипова. Радови на ископу за солитере почеће 15., а до 29. према обавези треба да се избетонира половина солитера. Овде сада главни део посла обављају макаристи. Они су дали обавезу да ће са својом макаром „4/127" у свакој смени побијати по четири шипа и да ће на тај начин извршити месечни задатак до 25. новембра. На врху њихове макаре истакнута је дневна прелазна заставица, коју ова макара носи још од 1. новембра, као најбоља на градилишту. Једнаке заслуге за овај успех имају машинисти Славко Драган и Милорад Пантелић, руководиоци смена. Макаристи из њихове две смене обавезали су се да ће сами поставити све шипове на крилу „И".

Радни учинци првих пет дана новембра доказују да ће све обавезе које су преузели градитељи бити не само на време испуњене, него и премашене. То су за последњих неколико дана радом показали стручни радници и руководиоци, то су показале и омладинске бригаде: Друга зајечарска, Друга власеничка, Прва морнаричка, Прва тенковска, Прва толминска и све друге.

Крајишници под својом ратном заставом

И ови последњи дани нису без подвига. После Морнаричке и Друге сјеничке бригаде, заставицу је освојила три пута ударна Бригада резервних официра „Бошко Каралић". У сећању је остао подвиг младих Крајишника:

„...Киша је падала те новембарске ноћи. Досадна, ситна јесења киша натапала је песак. Од ње је он постао скоро двоструко тежи. Ако се до ујутру не доврши ископ темеља на једном делу зграде, бетонирање неће отпочети, а киша стално пада и онемогућава рад. У Управи градилишта су закључили да је немогуће завршити темеље, а бригадисти два пута ударне бригаде „Бошко Каралић" закључили су да је могуће.

Целе ноћи летела су колица са песком, мокрим и тешким као олово. Често се песак рушио и поново затрпавао ископани темељ. Бригадист Живојин Цветковић је превезао близу 400 колица... Те ноћи је норма испуњена са преко 300 процената, а ујутру је отпочело са бетонирање темеља.

С омиљеном песмом:

Umjereno

Sred pu- ša- ka, ba- - jo- ne- ta, stra- že o- ko
nas, ti- ho kre-će na- ša če- ta kroz bi- je- ćki
kras. Ču- je se od - - jek ko-ra- ka po ka-me-nju
her- ce-gov-skom: he- ja hoj! He- ja hoj!

- Чувајмо славу и част армије – пише у бригадним зидним новинама три пута ударне Бригаде резервних официра, која носи име народног хероја Бошка Каралића. То је обавеза коју су млади официри дали својим руководиоцима у Армији. Девет месеци су их они учили како се руководи битком и рукује оружјем. Њихов деветомесечни рад крунисан је успехом – сви су положили испит, а просечна оцена целе школе била је: врло добар.

Много пута су читали о подвизима омладине, која на обалама двеју река подиже нови, велики град. Зажелели су да пођу тамо и да својим снагама допринесу да се што пре изгради.

На отвореном партијском састанку једногласно су се сложили да образују радну бригаду. Дали су јој име једног од првобораца из Крајине, народног хероја Бошка Каралића.

... Цео град је запамтио њихов полазак на изградњу Новог Београда. Пред више хиљада грађана партијски руководилац њихове јединице, мајор Родић, свечано је предао команданту бригаде, Бранку Љољићу, заставу коју је некад носила Прва крајишка бригада. Много битака добили су Крајишници под том заставом. Носећи је из победе у победу прешли су они више хиљада километара славног пута, који је водио ка победи. А једног дана крајишки пролетери поболи су је на аустријској граници.

Сада градитељи Бригаде резервних официра под том заставом граде Нови Београд, у нове велике радне битке.

На самој обали Дунава подиже се једна од најлепших грађевина будућег милионског града – зграда хотела. На ископу темеља за ову зграду почели су рад нови градитељи – људи које је васпитавала Армија. Шкрипање колица пуних песка мешало се са хуктањем великог булдожера, који је довлачио гомиле песка и скраћивао стазу бригадистима.

Командант бригаде Бранко Љољић, активни официр Југословенске армије, који свој годишњи одмор проводи са својим друговима на градњи Новог Београда, поделио је бригадисте по групама, једни су товарили песак у колица а други су га вукли. Из дана у дан норма је све више премашивана. На крају прве декаде бригада је забележила први велики успех: десетодневни плански задатак испунила је са 258 одсто и проглашена први пут за ударну.

Бригада је и други пут проглашена за ударну. И трећи пут.

Тих дана бригадисти три пута ударне бригаде хероја Бошка Каралића прославили су још једну велику радну победу. На темељима зграде хотела, поред заставе крајишких пролетера, пободена је десетодневна прелазна заставица Главног штаба – признање победницима у десетодневном такмичењу.

Ударници

Милан Сантрач

Радојка Мркојић

Живојин Главешки

На крову палате Председништва владе

Не лута више празном пољаном облак пешчане прашине.

Крило „А" палате Председништва владе – највећег објекта на Новом Београду, достигло је своју одређену висину – подигнут је и пети спрат.

Кад се човек некако, преко скела и дасака, попне на тај пети спрат, може одозго да види цело градилиште. Тамо лево неуморне макаре забијају бетонске шипове у пешчано тле. На крилу „Б" поставља се оплата трећег спрата. На другом крају већ се диже трећи спрат и крило „Х". На централном делу зграде виде се људи како припремају терен за почетак радова.

Одозго, са петог спрата, види се аеродром, нова радничка колонија, овог лета подигнута, омладински логори „Милован Миловановић – Луне" и „Јоже Влаховић". Види се стари део града преко Саве. На реци лађе...

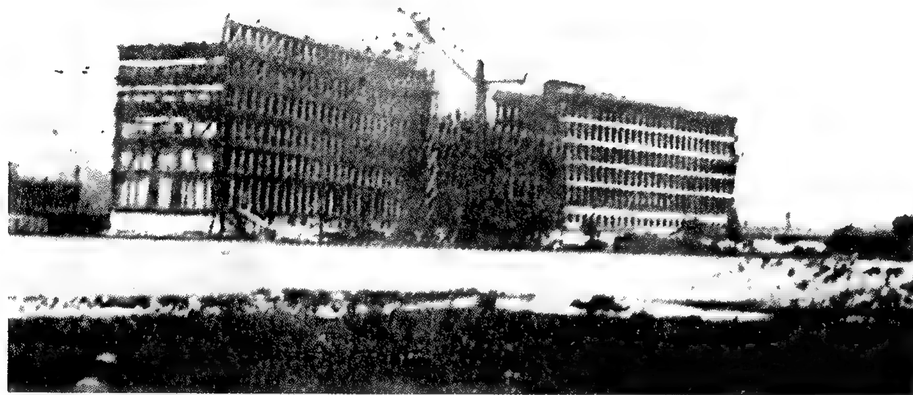

Део зграде Председништва владе у завршној фази

Већ је речено да се зграда Председништва владе подиже на стубовима – шиповима (бетонским), који се макарама побијају у пешчано тле, дубоко по 17-19 метара у земљу. Сваких 5-6 шипова повезују се дебелом бетонском плочом, на коју се касније подигне само један стуб бетонске конструкције читаве зграде. И тако редом, на свака 2-3 метара велика бетонска плоча ослања се на неколико шипова побијених у песак, а на себи држи по један стуб бетонске конструкције. Сваки побијени бетонски стуб – шип, може да издржи по 120 тона.

Али, ова зграда не диже се одмах, на тек побијаним шиповима. Они се претходно испробају. Управо, на сваких 100 стубова, на петнаесторици се проба сигурност, тако што се на њих постављају огромне тежине, скоро дупло веће и теже него што ће они у ствари да држе. Ако неки стуб „поклекне" - а то значи да неколико сантиметара потоне у песак – онда се кроз њега поставља још један.

Овде раде млади, недавно обучени омладинци, који су на курсевима стекли звање ПК и КВ радника, заједно са старијим, искуснијим стручним радницима предузећа „Нови Београд". Новинари – репортери записаће имена Андреја Коцена, бетонирца – ударника, Мате Белице, повратника из Јужне Америке... и многих других грађевинара.

Јесење кише тих дана претвориле су се у први снег. Кошава и северац витлају градилиштем. Али, упркос свему, радови не престају. Чак ни онда кад снег буде дубок и поврх човека. И кад се Сава и Дунав заледе. Неће престати ни дању, ни ноћу...

- Преко зиме радићемо у специјалним, загрејаним коморама – објашњавао је знатижељницима инжењер Николић. – Изнад блока који се гради поставља се велики покретни кров, који ће се на четири стуба, високо колико цела зграда, дизати и спуштати, према потреби. Са стране израдиће се дашчани зидови, а унутра инсталирати парно грејање. Бетон не сме да мрзне... Зато се мора радити у топлом... (Из бележака Саше Марковића).[24]

Напредују радови на палати
Председништва владе и згради Хотела

За шест месеци на целом градилишту Новог Београда извршено је 75% радова предвиђених годишњим планом. На згради Председништва владе до сада побијено је око 2.000 шипова (остало је да се побије још 1.300).

На блоку „А" левог крила зграде подигнут је спрат, а у приземљу се раде прерадни зидови; на блоку „Б" почело је подизање приземља, а на блоку „Ц" оно је већ завршено; на блоковима „Ј" и „К" још се побијају шипови. До краја 1948. на блоку „А" треба да се подигне свих пет спратова.

На градилишту Хотела постављено је 800 м нормалног и 1.700 м узаног колосека. Бетонирање подложне плоче завршено је за 20 дана, уместо за два месеца, како је било предвиђено.

Сећања градитеља

МАТЕ КЛАЈИЋ:

- На неким објектима на Новом Београду примењивана су тада најсавременија техничка решења. Тако је зграда Председништва владе подигнута на чак 2.700 пободених шипова, а хотел „Југославија" на равној плочи, која онемогућава да зграда тоне".

Пре учешћа на овој акцији, Мате Клајић је радио и на трасирању пруга Брчко – Бановићи и Шамац – Сарајево.

РАТКО ЂОРЂЕВИЋ

Био је активан скојевац у Лебану, члан Среског комитета СКОЈ-а. А онда је 1948. године позван у Београд. Распоређен је у Главни штаб омладинских бригада на Новом Београду, у Одељење агитпропа, које је основано крајем 1948. а почело са радом марта 1949. године, под руководством Јакна Кликовца.

Ђорђевићу је то било тек треће виђење са Београдом. Данас се живо сећа дана кад је дошао и јавио се Слободану Босиљчићу, команданту Главног штаба.

Као инструктор Главног штаба, није водио само „суву политику" - одлазио је са крампом и на градилиште.

- А увече, у логору, на састанцима се „инвентарисао" протекли радни дан. Уочавани су недостаци у раду. Задужени су о свему реферисали заменику команданта. Њихов успех је зависио од успеха бригаде за коју је задужен.

[24] Лист *Омладина*, од 28. новембра 1948.

Јула 1949. године постао је члан штаба у логору „Милован Миловановић – Луне“, задужен за агитпроп и био партијски руководилац. Крајем октобра 1949. године Ђорђевић обавља исте дужности и у логору „Јоже Влаховић“.

МИЛИЦА КОВАЧЕВИЋ
Из Прве београдске гардијске радне бригаде:

„Наша бригада је дошла на Нови Београд априла 1948. године. Прво смо почели да припремамо терен за изградњу барака за смештај бригадиста. Радили смо два месеца, свакодневно од 7 до 18 часова. Готово да нисмо имали слободног времена. У кратким паузама одјекивала би песма и чула се музика. Играли смо народна и партизанска кола. Међу нама стварала су се пријатељства...

Након завршетка радног дана, ми, Београђани, имали смо срећу да спавамо у својим кућама. Али, ујутру нисмо каснили на посао.

Повремено, увече, окупљали смо се у Дому гарде и забављали...“

ВИД КРЕМОВИЋ
Из Четврте босанскошамачке бригаде:

„...Наша бригада, у мају и јуну 1948. године, добила је задатак да припрема и уређује терен између Старог сајмишта и железничке пруге... Копали смо канале и исушивали баруштине. Није било лако, али радило се уз песму... У нашој бригади, састављеној већином од сеоске омладине, било је доста неписмених. У поподневним и вечерњим сатима радили су аналфабетски течајеви. Забележен је податак да је само током 1948. године научило да чита и пише 3.329 акцијаша, што је значило целих 100 школских одељења.

Организовали смо и курсеве за стицање квалификација зидара, тесара, металских радника, руковаоца грађевинским машинама... Формирали смо и културне секције. Долазила су нам из града културно-уметничка друштва са својим програмима...

Понекад смо ишли, колективно, у обилазак Калемегдана, Авале и других знаменитости града Београда...

Повратак бригадиста кућама по завршетку радне акције

ГОДИШЊИ ЗАДАТАК ЗА 1948. ИСПУЊЕН 29 ДАНА ПРЕ РОКА

Коначно, годишњи задатак је испуњен 2. децембра, 29 дана пре рока. О томе је одмах упућен телеграм Централном комитету Партије и другу Титу. Издато је заједничко саопштење Градилишног комитета Партије, Генералне дирекције за изградњу Новог Београда, Главног штаба омладинских радних бригада и Синдикалне подружнице:

Четвртог овог месеца у 7 часова обуставити сав рад на градилишту и цео дан посветити уређивању градилишта. У 7 сати све локомотиве којима располаже предузеће, писком од пола сата, објавиће градитељима и грађанима Београда испуњење годишњег планског задатка на изградњи Београда...

Резултати изградње Новог Београда у бројкама

На градилишту Новог Београда у 1948. години радило је 49.800 омладинаца и омладинки, сврстаних у 318 бригада. Звања ударника добило је 9.023 бригадиста, а похваљено је 12.877. Ударним проглашено је 296 бригада.

На радовима је учествовало око 4.000 радника, инжењера и техничара, службеника, од којих је за ударнике проглашено 250, а похваљено 750.

О извршеним радовима у 1948. години најречитије говоре саме бројке:
- уграђено бетона 36.140м^3;
- ископано и насуто земље и песка 1.733.906м^3;
- озидано 69.535 м^3 зида;
- озидано 128 зграда и 99 дрвених барака;
- положено колосека 24.829 метара.

Стручне курсеве завршило је 1.982 омладинца и омладинке, а у привреду укључено 912 омладинаца.

Научило да чита и пише 3.329 неписмених;

Одржана 3.734 разна предавања за 455.726 слушалаца;

Дате 834 приредбе и 1.446 филмске представе;

Значку фискултурника освојило 1.431 градитељ!

ПРИЗНАЊА И ЗАХВАЛНОСТ СВИМ ГРАДИТЕЉИМА НОВОГ БЕОГРАДА

Једанаестог априла 1948. године отпочели су радови на изградњи Новог Београда, наше нове социјалистичке престонице. Од тог дана градитељи Новог Београда – омладинске бригаде, радници, инжењери и техничари, улагали су максимум труда како би извршили обећање дато вођи Партије и народа другу Титу, да ће се борити за испуњење годишњег планског задатка у року па и пре рока.

Другог децембра, 29 дана пре рока, градитељи Новог Београда часно су извршили дату обавезу – испунили су годишњи плански задатак. На основу тога, Партијски комитет на изградњи Новог Београда, Генерална дирекција предузећа „Нови Београд“, Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда и Управа синдикалне подружнице доносе следећу

ОДЛУКУ

Којом се одаје највише признање и захвалност свим градитељима Новог Београда – омладинским радним бригадама, радницима, инжењерима, техничарима и службеницима, који су часно испунили дате обавезе.

Нека ова велика победа у првој години радова на изградњи Новог Београда буде подстрек свим градитељима Новог Београда за још веће победе у идућим годинама изградње Новог Београда, за што веће премашење децембарског планског задатка – како би на обалама Саве и Дунава никао у што краћем року прекрасни Титов Београд.

Напред у нове победе за изградњу социјализма у нашој отаџбини!
Живела наша славна социјалистичка домовина ФНРЈ!
Живела херојска Комунистичка партија Југославије!

Нови Београд, 3.12.1948. године.

Партијски комитет на изградњи Новог Београда
Генерална дирекција грађевинског предузећа „Нови Београд“
Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда, Синдикална подружница на изградњи Новог Београда

Одликоване бригаде и градитељи Новог Београда

Президијум Народне скупштине ФНРЈ, на предлог Председника Владе, за показане резултате на обнови и изградњи земље, одликовао је:

Орденом братства и јединства 27 омладинских радних бригада;
Орденом рада I реда 56 омладинских радних бригада;
Орденом заслуга за народ – два лица;
Орденом рада II реда 21 омладинску радну бригаду;
Орденом заслуга за народ III реда и медаљом рада више десетина градитеља Новог Београда

ВЕЛИКИ МИТИНГ ПОВОДОМ ИЗВРШЕЊА ГОДИШЊЕГ ПЛАНА

Пред палатом Председништва владе, на којој се већ високо диже бетонска конструкција петог спрата, градитељи Новог Београда прославили су,у недељу 5. децембра 1948. године, извршење годишњег плана, двадесет девет дана пре рока.

На трибини, налазили су се чланови ЦК КПЈ, Вицко Крстуловић и Рато Дугоњић; министри Савезне владе Владо Зечевић и Фране Фрол; чланови Централног већа Народне омладине Југославије Јозо Бачић и Стојан Бјељајац; потпредседник ИОНО-а Београда Марко Никезић, чланови Главног штаба омладинских радних бригада и представници Генералне дирекције Грађевинског предузећа „Нови Београд“.

Простор испред трибине испуниле су омладинске радне бригаде, са бригадним заставама, избеделим од сунца и кише, многи ударници, градитељи омладинских пруга и Новог Београда, стручњаци, техничари, инжењери и други градитељи Новог Београда.

Пошто је командант Главног штаба омладинских радних бригада, Слободан Босиљчић, отворио митинг, реч је добио министар грађевина Савезне владе, Влада Зечевић. Он је изручио градитељима поздраве председника Савезне владе маршала Тита и чланова владе, честитао градитељима празник испуњења годишњег плана пре рока и, између осталог, рекао:

„...За непуних осам месеци напорног и пожртвованог залагања, како омладинаца, тако и стручних радника и инжењера – техничких руководилаца, извршили сте двадесет девет дана пре рока план грађења за 1948. годину. То показује и оперативни план по коме је до сада насуто терена песком и земљом 1.723.906 кубних метара; на осигурању обале на Дунаву избачено је 22.587 кубних метара и изграђен доњи део...“

Затим је министар Зечевић изнео резултате рада на појединим објектима - згради Председништва владе, радничкој колонији, кречанама, циглани и другим.

- Ово нам показује, рекао је у наставку говора министар Зечевић, да је наш план на изградњи Новог Београда за 1948. годину био добро проучен и правилно привредно постављен, даље, да су оперативни планови добро разрађени и да је свакодневним радом и праћењем учинка омогућено извршење годишњег плана пре рока...“

Пребацивање шљунка лопатама

После министра Владе Зечевића говорио је потпредседник Извршног одбора града Београда, Марко Никезић, који је, у име грађана Београда, испоручио градитељима поздраве поводом извршења годишњег плана.

Затим је Јозо Бачић, у име Централног већа Народне омладине Југославије, поред осталог, рекао:

„...Омладинске радне бригаде, које су 11. априла ове године почеле битку за изградњу Новог Београда, требало је да се ухвате у коштац са низом тешкоћа и да их савладају, како би извршиле обавезу коју је преузела Народна омладина Југославије. У првом реду, требало је овладати низом техничких проблема, које захтева савремени начин зидања, овладати техником високе и ниске градње - једном речју, упознати посао, овладати њиме, кроз процес рада усавршавати себе и брзо извршавати планом предвиђене задатке.

Завршавајући овогодишње радове на Новом Београду ви се враћате у своја села, где вас чекају нови задаци.

Ваш задатак је да целокупно искуство које сте овде стекли и дух који је владао на овом градилишту, пренесете у наша села, међу читаву омладину и да га даље развијате кроз свакодневну активност. Ви треба да будете најактивнији борци за развијање задругарства на селу, за примену нових агротехничких мера у нашој пољопривреди, за изградњу задружних домова, ликвидацију неписмености..."

На крају, у име Генералне дирекције предузећа „Нови Београд", говорио је помоћник директора Батрић Јовановић:

„...Сви ми, градитељи Новог Београда – омладинске бригаде, радници, инжењери и техничари – били смо једанаестог априла, кад су почели радови на изградњи Новог Београда, дубоко свјесни какав тежак, али уједно частан задатак узимамо на себе. Били смо свесни да се ту ради о радовима друкчијим него на омладинским пругама, али градитељи Новог Београда ни за тренутак нису посумњали у могућност испуњења тог великог задатка. Ни за тренутак није малаксала велика борба за испуњење планског задатка. На скоро свим нашим градилиштима радило се крајње интензивно, даноноћно. Сви људи су улагали велике напоре. Такмичарски елан омладинских радних бригада био је управо сјајан. Он је снажно утицао на остале чланове нашег колектива. Наши радници су радили са изванредним залагањем. Инжењери, техничари и пословође радили су неуморно, често и прековремено. Можемо отворено рећи, да се овде на градилиштима Новог Београда, као и прошле и претпрошле године на омладинским пругама, такмичарски жар омладине слио са искуством и знањем стручњака, што је у ствари био основни предуслов за нашу прву велику победу на изградњи Новог Београда.

Наш велики успјех, који смо извојевали у овој години на градилишту Новог Београда јесте и изградња радничких и омладинских станова. У нашим сталним и полусталним зградама може да се смести близу 30.000 радника и омладинаца. У току зиме ту ће се одржавати многобројни курсеви, на којима ће се оспособљавати градитељи Новог Београда, Аутопута и других објеката. У идућој години ми ћемо дефинитивно ријешити наше стамбено питање, ма колико се повећавао број наших радника и службеника са породицама.

На наше градилиште дошао је незнатан број квалификованих радника са других градилишта у нашој земљи. Огроман број наших тесара, армирaца, зидара, руковаоца грађевинских машина чине омладинци-курсисти. У овој години је кроз разне стручне курсеве на нашем градилишту – за потребе градње Новог Београда – прошло око 2.000 омладинаца. У току наступајућег зимског периода наше ниже и више стручне курсеве похађаће око 5.000 омладинаца и омладинки. Тако, ма колико био повећан наш задатак у идућој години, ми нећемо тражити нову квалификовану радну снагу – ми ћемо је сами овде створити.

За радове на Новом Београду у идућим годинама биће потребне огромне количине материјала: цигле, креча, камена, шљунка и другог. Ми смо недавно почели подизати неколико кречана, које ће већ почев од идуће године задовољавати потребе Новог Београда. Започели смо радове и на подизању велике циглане, која ће у идућој години задовољити око трећину наших потреба у цигли, а почев од 1950 у потпуности. Отворићемо сопствене каменоломе и шљункаре. У погледу основних грађевинских материјала, изузимајући, наравно, цемент и гвожђе, грађење Новог Београда неће оптерећивати продукцију грађевинског материјала у нашој земљи.

Наши овогодишњи радови на изградњи Новог Београда чине – рекао је на крају Батрић Јовановић – озбиљан темељ радова у идућим годинама, који ће бити, свакако, замашнији. Бићемо сведоци брзог подизања дивног града на обалама Саве и Дунава, којим ће се с правом поносити трудбеници наше земље."

НА НОВОМ БЕОГРАДУ

Јесен, а сунце прољеће сије.
Облаку нашем већ се диже
бетонски гигант – са њег' се вије
застава славе што стиже!

Јесен, а бљесак осмјех прољећа
са лица градитеља насмијаних,
у нашој земљи, нашега стољећа,
прољетњи сви су дани!

Топао к'о прољеће је загрљај друга,
Цвјета у очима радости план,
бруји бригада ријека дуга
и ниче из руку остварен сан!

Пун ми је поглед новог видика.
- Ширина градилишта, почета зграда,
а тамо, у даљини, лебди ми слика
великог социјалистичког града!

Казимир Висковић

Маршал Тито међу градитељима Новог Београда

ИЗМЕЊЕН И САМ ИЗГЛЕД РАВНИЦЕ

Тако је завршена прва година изградње Новог Београда.Бригаде су за 8 месеци у силовитом замаху измениле и сам изглед равнице.

Одлазећи, последње бригаде су остављале један сасвим друкчији Београд, него што су га прве затекле.

Ту су, већ одмакли од тла, бетонски скелети две огромне зграде: Председништва владе и Хотела.

Нови изглед обале са заштитним зидом, лавиринт нормалног и дековиљског колосека, кубици насутог песка „прогутали су мочвару на целој десној страни пута за Земун".

С обе стране пута који води према Тошином Бунару за непуних седам месеци подигнута је радничка колонија од 62 приземне стамбене зграде, које су примиле око 1.000 радника и 100 радничких породица.

Око зграде Дирекције и Главног штаба, где је у априлу још био крш и коров, црне оштећене рушевине, повађен је коров, земља уравната, насута калдрма, зазеленила се трава и младо дрвеће у новом парку.

Дуж Саве према њеном споју са рукавцем Дунава прошле јесени су бригаде засадиле 4.600 разног дрвећа, а овог пролећа још 2.000 садница.

Умукла је песма бригада, узвици омладине, писак локомотива, али није тутањ макара:

> „...Утопљен и обучен стоји џин Председништва, на коме се зида и поред хладноће захваљујући загревању. Још нису умукли већ годину дана дању и ноћу живи тутњеви макара и силовити тупи удари њихових маљева. На почетку су ту радили страни стручњаци, али су их ускоро заменили омладинци – курсисти са омладинских пруга, који су својој бригади дали име „Сава Ковачевић". За њих није постојала граница радног времена, ни летос када је сунце пекло као у Сахари, и данас, када се за замрзло жељезно тело макаре лепе прсти – чланови стручне бригаде „Сава Ковачевић" воде борбу да и овај месечни план буде пре рока извршен. И командант ове бригаде, шестоструки ударник Драгослав Пајић, каже – не идемо на годишњи одмор док не извршимо задатак...."

ОМЛАДИНСКЕ РАДНЕ БРИГАДЕ ИСПУНИЛЕ ЗАДАТАК У 1948. ГОДИНИ

Комдандант Главног штаба омладинских радних бригада, Слободан Босиљчић, осврнуо се у листу *Нови Београд* на остварене резултате градитеља Новог Београда:

> *„... У току 1948. године на Новом Београду радило је укупно 318 омладинских бригада, са 49.807 омладинаца и омладинки из свих крајева земље.*
>
> *Део радова одређен за 1948. годину испуњен је у целини и то знатно пре рока.*
>
> *Првих дана априла лежао је између Београда и Земуна огроман празан, песковит и мочваран терен, на коме је требало да отпочну први радови на изградњи величанственог града – једног од симбола снаге и стваралаштва наших народа.*
>
> *Доласком првих бригада – оживео је овај пусти терен и одјекнула је бука од удараца чекића, пијука и макара, од зујања мотора и циркулара и песме младих градитеља.*
>
> *Омладина Југославије започела је ново херојско дело.*
>
> *За неколико дана оживела су омладинска насеља и спортска игралишта, где је омладина проводила своје слободно време.*
>
> *Данас, после осмомесечног рада, градитељи Новог Београда могу да се поносно осврну на свој рад. Годишњи радни задатак испуњен је у целини и то 29 дана пре рока.*
>
> *Већ се високо уздижу делови зграде Председништва владе, а и хотел све више добија свој облик. Цео простор градилишта испресецан је густом мрежом путева, дековиљској и индустријског колосека, а по песковитом терену Градилишта III насуто је већ укупно 600.000 m³ земље. На градилишту обалоутврде узидано је 22.587 m² камена, а цела колонија испресецана је канализационом мрежом. На Градилишту IX завршена је омладинско-радничка колонија, која може да прими 6.500 људи, а већ се почело са дизањем првог стамбеног блока. Машинска база, разне радионице, тесарски обрт, циглане, сепарација итд. развили су се у снажне производне јединице, које у знатној мери осигуравају да се предузеће све више ослања на своје властите снаге.*
>
> *Простор између Београда и Земуна сваким даном све више добија изглед кошнице, где се ужурбано подиже нови град.*
>
> *Кроз овакав рад 296 бригада добио је назив – ударне, 9.023 омладинца проглашена су за ударнике, а 12.877 су похваљени.*
>
> *Градитељи Новог Београда су постигли у 1948. години крупне успехе и на свим осталим пољима рада.*
>
> *Градитељима Новог Београда одржано је 3.641 предавања о разним политичким догађајима, привредним задацима и сл.*
>
> *Међу омладином која је радила на Новом Београду било је 3.610 неписмених, а њих 3.329 у току свог двомесечног рада научили су читати и писати. Књига је била сталан пратилац у раду омладине. Прочитано је 55.933 књиге. Биоскопских представа дато је 1.446, а позоришних 850.*
>
> *Одржана су и два успела фестивала, који су били смотра успеха омладине на културном пољу.*
>
> *Градитељи Новог Београда стекли су у току овогодишњих радова и многа стручна знања. Укупно 5.052 омладинца и омладинке са успехом су савладали курсеве (библиотекарски, кинооператорски, курс за руководиоце аналфабетских течајева, за руководиоце фискултуре, предвојничке обуке, итд). Знање које су овде стекли знатно ће им користити у њиховом даљем раду у омладинској организацији и уопште у друштвеном животу.*

Поред тога, 2.072 омладинца и омладинке свршили су стручне курсеве: тесарски, зидарски, бетонерски, за савијаче гвожђа, итд. и сада раде као полуквалификована радна снага – већином на Новом Београду.

Око 1.000 градитеља укључено је у привреду, а на зимским курсевима на Новом Београду учествоваће око 5.000 омладинаца.

Фискултура је била најомиљенија разонода и активан одмор омладине на Новом Београду. Градитељи су редовно излазили на часове јутарњих вежби. У 897 такмичења у народном вишебоју учествовало је укупно 127.844 такмичара; у 51.393 спортска такмичења било је 211.214 учесника, а освојено је 223.232 норме за значку фискултурника. На три фискултурна слета са 28.000 учесника показала се сва ширина и квалитет фискултурне делатности међу омладином. Градитељи Новог Београда проводили су срећан и весео живот и кроз разне излете, приредбе, игре и песме.

Предвојничка обука била је саставни део васпитавања наше омладине и већина градитеља савладали су основна предвојничка знања.

Смештај, исхрана и здравствена служба углавном су одговорили своме задатку и упорно се водила брига за омладину.

Градитељи Новог Београда, омладинске радне бригаде, као и читав колектив –поносни су на урађено. Омладинци и омладинке из разних бригада остављају Нови Београд другојачији него што су га затекли, али се и они сами враћају другачији него што су дошли. Велика школа на радној акцији много је допринела политичком, стручном и културном изграђивању сваког градитеља и то је један од основних успеха овогодишњег рада.

Бригаде које одлазе преносе у све крајеве своја искуства и утиске са Новог Београда, а овогодишњи учесници биће догодине, у 1949. години, организатори доласка нових бригада на изградњу Новог Београда.“[25]

Забележимо и ове бројке:

Од укупно 318 бригада, било је 296 ударних. Од њих, шест бригада - 6 пута, 18 – пет пута, 62 – четири пута, 72 – трипут, 64 – двапут, 74 бригаде – једанпут.

Двадесет једна бригада освојила је звање најбоље и прелазну заставицу Главног штаба.

Главни штаб, у сагласности са Генералном дирекцијом, организовао је одржавање стручних курсева за зидаре, тесаре, бетонере, бродоковаче, армираче, итд. Ове курсеве завршило је 1.682 омладинца, а међу њима велики број ударника који су сврстани у 25 стручних бригада.

За време трајања курса омладинци су имали праткичну и теоретску наставу и одмах по завршетку курса распоређени су, према потреби, на градилишта као плаћени полуквалификовани радници.

Њиховим доласком на градилишта у многоме се побољшало брже и успешније извођење радова, нарочито у зидању по новом начину, на изради арматуре, као и на осталим радовима.

Организовани су, такође, и курсеви друге врсте. Кроз њих је прошло 5.052 омладинца и омладинки, сврстаних у 36 курсистичких бригада.

Оспособљено је за кинооператере 1.094, за библиотекаре 1.399, за руководиоце аналфабетских течајева 522, за хоровође 239, за дипетанте 238, за предвојничку обуку 663 и за фискултурне руководиоце 826.

[25] Лист *Нови Београд*, бр. 34. од 4. децембра 1948. године

PESMA GRADITELJA NOVOG BEOGRADA

Tekst: GVIDO TARTALJA

Muzika: NIKOLA HERCIGONJA

Energično, poletno

U podvige no-ve, hej, radne bri-ga-de, za
naš nema ja-za, za nas ne-ma bra-ne, kad
napred i na-pred i ruku daj a-mo, nam

po-le-tom no-vim u nov rad-ni boj. Za
pro-zbo-ri vo-lja i od-jek-ne kramp. Mi
ze-mlja je me-ta a ve-ra je rad. Sad

le-potu ze-mlje daj-mo sna-ge mla-de.
i-de-mo čvr-sto u sve lep-še da-ne
napred da ze-mlji i da se-bi da-mo

poco rit.

i za li-ce nje-no svo-ga li-ca znoj.
pu-to-kaz je na-ma našeg sr-ca plam. Hej,
jed-nu no-vu ra-dost: Novi Be-o-grad.

A TEMPO

dru-že, ko-paj te-melj, di-ži ske-le, gra-di

mi-ši-ce na-pre-gni kô za-pe-ti luk.

Su-tra će o na-ma, o na-šoj bri-ga-di

1.2.

da i Sa-va šu-mi kroz ta-la-sa huk. Za-

Hej!

3.

ta-la-sa huk.

92

PESMA (NOVOM) BEOGRADU

Tekst: OLIVERA ŽIVKOVIĆ — Muzika: DUŠAN VIDAK

Swing

No – vi grad za nas se gra – di
grad sa sta – rim dru – gom
be – li grad kraj re – ke dve!
je – dan grad na re – ke dve!
Sre – ćni grad gde ži – ve mla – di
Be – li grad sve be – ljim kru – gom
i sva – ki dan ve – ći bi – va no pre!
svoj ši – ri put i – znad
No – vi sve – ga za sve!

English-waltz

Je-dan dan, je-dan san, i već su-tra no-vi krov!
Je-dan čas, je-dan glas i već jedan ži-vot s'nama ži – vi

Swing

nov. Za nas se gra – di be – li

1949.

ДРУГА ГОДИНА ИЗГРАДЊЕ НОВОГ БЕОГРАДА

ПРИЈЕМ ГРАДИТЕЉА НОВОГ БЕОГРАДА КОД МАРШАЛА ТИТА

Нова година Новог Београда почела је пријемом код маршала Тита, 1. јануара 1949. године. Делегација у саставу: инж. Мирко Христић, генерални директор, Батрић Јовановић, помоћник генералног директора, Богдан Радишић, секретар Партијског комитета, Слободан Босиљчикћ, командант Главног штаба омладинских радних бригада, Филип Папић, пословођа и Добривоје Мишон, Радич Митровић и Јожа Блажић, радници – вишеструки ударници – пожелела је маршалу Титу срећну нову годину и предала му на дар макету Новог Београда и зграде Председништва владе, албум снимака са изградње и комплет листа *Нови Београд*. У дугом разговору за време ручка са Маршалом делегација му је изнела низ података о протеклој 1948. години и плановима за наредну, 1949. годину.

Тито је делегацију задржао на ручку. У току скоро двочасовног разговора, Тито се интересовао за услове рада и смештаја омладине:

- Како се омладина сналази на објектима високоградње? – питао је Тито.

- У почетку је ишло теже. Сви су, ипак, брзо схватили да се мора више знати. За помоћну радну снагу одржавамо стручне курсеве. Сви бригадисти су прошли кроз елементарну стручну обуку - одговорено је Титу.

- Имате ли довољно инжењера и квалификованих радника?

Делегација градитеља Новог Београда у посети Маршалу Титу 1. јануара 1949. године

- Инжењера је довољно, али су многи још конзервативни. Боје се сваке новине. Сматрају да омладинци – курсисти не могу да граде квалитетно. Противе се ноћном раду...

- Квалитет мора бити у првом плану – каже Тито, и пита:

- Како је са смјештајем омладинаца? Каква је била исхрана? Бојим се да претјерујете у такмичењу. Неки родитељи су ми се жалили. О здрављу омладине морамо највише бринути...

Делегација је изложила Титу примере другарства омладине из разних крајева земље.

- На једном градилишту, у истој смени, ради омладина из више република. Мешамо бригаде из градова и села.

- То зближавање омладине свих наших народа, односно радничко-сељачке и интелектуалне омладине је највеће достигнуће омладинских радних акција. У томе су омладинске акције равне великим заједничким биткама бригада из свих наших крајева у току рата и револуције. Више пута сам говорио да сам срећан што имамо овакву омладину...

- Нови Београд треба да буде симбол наше социјалистичке изградње – рекао је Тито – град зеленила, широких улица, удобних станова, у којима ће се људи пријатно осјећати.

На растанку, који је врло срдачан, Тито је рекао:

- Пренесите моје најтоплије поздраве и најдубљу захвалност свим градитељима Новог Београда. Желим вам срећну и успјешну 1949. годину.

Сшижу бригаде ūрве ıруūе I смене на Нови Беоıрад

ЗИМСКИ ПЕРИОД 1948/49 ГОДИНЕ - ПРИПРЕМА ЗА НОВУ ГРАДИТЕЉСКУ СЕЗОНУ

Одмах по завршетку осмомесечне акције на изградњи Новог Београда, скоро све омладинске радне бригаде вратиле су се у своје крајеве.

Многи омладинци – градитељи, међутим, остали су, попут старијих другова, да раде на Новом Београду. У току 1948. године кроз разне курсеве прошло је преко 1.000 омладинаца и омладинки, од којих је више од 800 остало на Новом Београду, као његови стални градитељи.

Стручни курсеви

Имајући у виду величину и обим радова на Новом Београду у 1949. години, указала се потреба за већим бројем стручних радника. Генерална дирекција Грађевинског предузећа „Нови Београд", организовала је у току зиме низ стручних грађевинских курсева. Руковођени општим планом изградње кадрова, како за потребе градилишта Новог Београда, тако и за опште потребе, расписан је конкурс за пријем нових омладинаца на курсеве, поред већ постојећих 1.300 курсиста који раде на Новом Београду. Свим курсистима је обезбеђен бесплатан стан, храна, одећа и обућа, као и стално упослење на Новом Београду. Крајем новембра и у децембру 1948. године среске управе за радну снагу упутиле су велики број омладинаца из свих срезова на ове курсеве. На грудима многих курсиста висе одликовања из борбе, ударничке и значке са радних акција. Има и оних који су сада први пут напустили своје крајеве и дошли да се стручно оспособе на градилишту Новог Београда.

Тако су већ 20. децембра на Тошином Бунару отпочели са радом курсеви за оспособљавање омладинаца за полуквалификоване раднике. Преко 410 омладинаца који се оспособљавају за руковаоце грађевинских машина, 150 за тесаре, 100 за зидаре, 120 за скретничаре, кочничаре и маневристе, а преко 200 за магационере и финансијско-комерцијалну струку. Око 1.100 нових курсиста, кад у пролеће заврше „школовање", ступиће на рад као полуквалификовани радници, обогаћени стручним знањем.

Зимски стручни курсеви на Новом Београду даће од 2.500 до 3.000 омладинаца оспособљених за радове у грађевинарству и друге послове на Новом Београду.

Друга машинска бригада носи прелазну заставицу као најбоља међу бригадама стручних курсева на Тошином Бунару.

У овој бригади најбоље је треће одељење. Од 58 курсиста само девет није учествовало на некој од великих радних акција. Њих 24 учествовало било је на једној акцији, 19 на две, 1 на три и 5 на четири акције. Међу њима је 11 ударника и више похваљених, а Петар Самарџијевски постао је четири пута ударник на омладинским радним акцијама. Десет будућих машиниста из овог одељења били су борци ЈА, од којих су шест резервни официри. Одликовано је седам, а похваљено осам у Армији. Многи од њих су преживели велике тешкоће у рату, а потом су постигли низ успеха у првим годинама изградње наше земље.

Они су дошли скоро из свих крајева наше земље, вођени истим циљем – оспособити се стручно и, као руковаоци грађевинских машина, помоћи изградњу Новог Београда.

Отворен Раднички техникум

Почетком јануара 1949. године отпочео је са радом и Раднички техникум на Новом Београду. Има 247 ученика, који ће се кроз трогодишње школовање оспособити за стручне техничаре.

У овој години радиће грађевински, електромашински и архитектонски одсек. За грађевински и електромашински одсек отворен је први и други разред, а за архитектонски само први. Поред тога, радиће и припремни разред, кроз који ће се ученици, који немају одговарајуће школске квалификације у току од шест месеци припремити за прелаз у први разред Техникума.

Ученици Техникума су већином омладинци, који су учествовали на изградњи омладинских пруга и завршили по неки грађевински курс у Завидовићима, Сарајеву и другим местима. Сваки ученик првог разреда Техникума има завршену неку занатску или индустријску школу, а неки и четири разреда гимназије са нижим течајним испитом. Они који су завршили један разред средње школе, односно пети или шести разред гимназије, уписани су у други разред Техникума.

Поред завршене школе и курсева, сваки посетилац Техникума треба да је провео најмање годину дана на раду у неком предузећу или радионици.

Архитектонци и грађевинци у току зиме учиће само у школи, а на пролеће биће по четири часа дневно на практичном раду на градилишту Новог Београда, за које ће бити и новчано плаћени. Електромашинцима је омогућено да већ од првог дана доласка у Раднички техникум изводе практичне радове. Стручне предмете предају инжењери са градилишта Новог Београда.

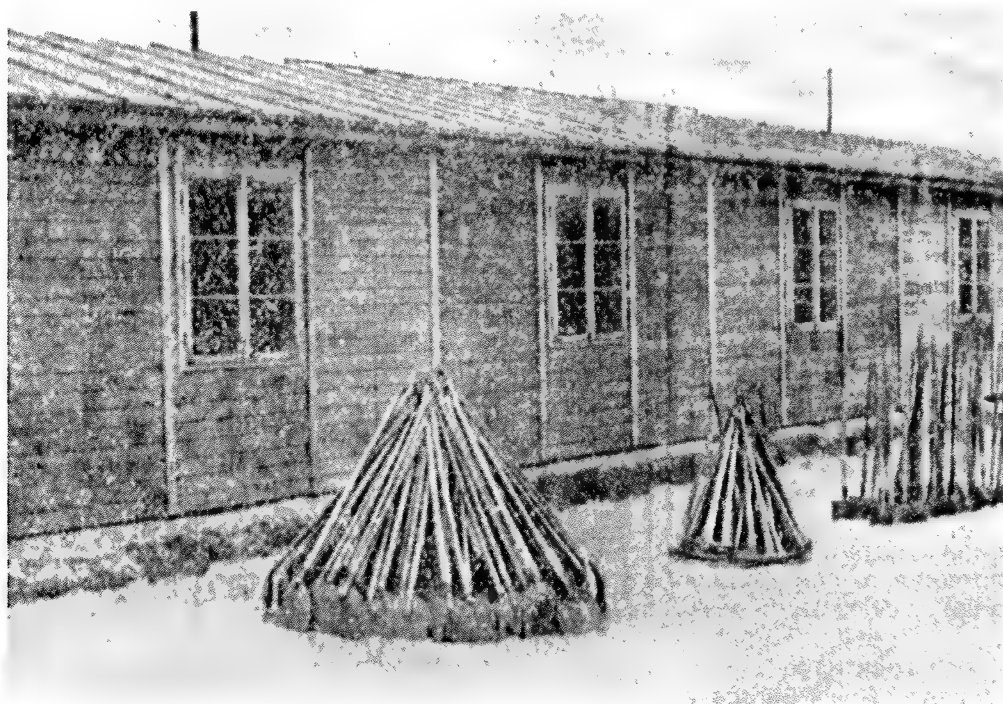

Тек свањива. За који тренутак бригадисти ће дохватити ове у купе сложене алатке

За смештај и рад Техникума подигнуте су нове зграде на Тошином Бунару. Ту је ученицима обезбеђен и интернатски живот, са бесплатним станом, храном, оделом и обућом.

Отварање Радничког техникума било је од великог значаја, тим пре што је ово прва средња стручна школа на нашим градилиштима и што ће се полазници на лицу места оспособљавати за стручне техничаре.

Свега једанаест ученика и три ученице похађа други разред грађевинског одсека Радничког техникума на Новом Београду. Сваког дана они се окупљају на часовима у пространој, новој учионици Техникума на Тошином Бунару. После часова ученици су, обично, увек заједно, сви мушкарци спавају у једном одељењу и живе као да су једна породица.

У одељењу друге године Грађевинског одсека Техникума има пет ударника са омладинских пруга, а сви остали су по једном или више пута похваљени и награђивани. Њих деветорица, који су учествовали на изградњи пруге Брчко – Бановићи, пошли су почетком 1947. године на геотехнички курс у Завидовићима, а по завршеном курсу на изградњу пруге Шамац – Сарајево као помоћни техничари. Остали су дошли као бригадисти на пругу Шамац – Сарајево и у току ове акције завршили су стручне курсеве. После завршетка радова на прузи Шамац – Сарајево, сви су похађали виши грађевински курс у Сарајеву, а маја прошле године дошли су на изградњу Новог Београда.

Користећи се стручним образовањем и искуством које су стекли у претходним омладинским радним акцијама они су се показали као добри помоћници техничара и стручњака у првој години изградње Новог Београда. За свој рад на радилиштима похваљени су или награђени.

У Техникуму су озбиљно приступили учењу. Само један ученик дао је обавезу за добар успех, а сви остали ученици друге године Грађевинског одсека обавезали су се да до краја семестра постигну врло добар успех.

У школи нових стручњака

Час грађевинских конструкција. Курсисти - зидари трећег одељења пажљиво прате и у своје свеске преносе конструкцију дуплог димњака, коју професор црта на табли.

- Олга Тодоровић! – прозива професор – Покушајте сада да тај цртеж и практично примените!

Олга, једина жена курсист – зидар узима цигле и, бацајући поглед на таблу, слаже их.

- Врло добро! – каже професор.

- Много ми се свиђа и волим зидарски позив. Зато и хоћу да га изучим, да будем мајстор – објашњава Олга.

Армирачи, или како они себе зову „савијачи“, присуствују часу техничког цртања. Професор Тодоровић црта по табли.

- Миливој Радовановић!

Устаје црнпурасти омладинац са упртим очима у таблу.

- Шта сам нацртао?

- Нацртали сте скицу означавања прозора!

- Врло добро!

Стручно се оспособљавају и армирачи, тесари, евидентичари, електричари, кувари и економи.

Стручне курсеве тренутно посећује 615 курсиста, од којих 31 омладинка. Најбројнији су тесари. Има их 234, затим, по броју иза њих долазе зидари, којих има 190.

Курсисти пре подне, или после, зависно од тога како је настава распоређена, проводе на практичном раду по четири сата и одмах примењују оно што теоријски науче. А затим, на новим часовима, стичу и ново теоријско знање. Поред тога, изучавају и неке предмете општег образовања.

Сви су снабдевени најпотребнијим материјалом и средствима за учење (свеске, оловке, лењири, гуме, итд). Тако ово велико градилиште постаје права, велика школа која даје нове стручњаке за привреду.

„Фронтовци" на радилиштима Новог Београда

Омладинске бригаде напустиле су градилиште 1. новембра 1948. Са одговарајућим министарствима договорено је да у току зиме на градилишту Новог Београда раде фронтовске бригаде из Србије.

Прве су дошле већ почетком децембра. Именован је и штаб фронтовских бригада на изградњи Новог Београда. За команданта је одређен Срећко Барачков.

У првој смени учествовало је 11 бригада Народног фронта, са укупно 2.300 „фронтоваца". Једномесечни плански задатак оне су испуниле просечно са 161%.

Ову прву групу смениле су, 15. и 16. фебруара, нове бригаде друге смене: Златиборска, Жупска, Ражањска, Темничка, Моравичка, Црногорска, Бреничка, Суботичка, Кикиндска, Вршачка, Оџачка, Бечејска, Копаоничка, Рамска и Левачка бригада и група од 30 квалификованих зидара из Љишког среза. Сада на градилишту ради 1.872 „фронтовца", у бригадама, које су смештене у дрвеним и озиданим баракама у логору „Јоже Влаховић".

Бригаде Народног фронта друге смене раде на згради Председништва владе и државног Хотела, на градилиштима III, V, IX, обалоутврди, градилишној економији, у стругари „Сењак", Тесарском обрту, Аутобази и на другим местима.

После неколико дана јаких мразева, на згради Хотела поново је одјекнуло бректање бетонских мешалица, лифт-дизалица... разбуктао се жагор радника. Кроз бетонску конструкцију Хотела, која као да ниче из песковитог тла, промичу пуни и празни вагони.

На згради Председништва владе ради Шеста драгачевска, која се, заједно са стручним радницима, својски прихватила посла да што више „украде" од ових благих дана, веома ретких у јануару.

- Добро нам пође ова година – каже Вучко Достанић, заменик команданта Драгачевске бригаде - Време се пролепшало. Пријатно је као у пролеће. И норму сваки дан пребацујемо.

Над темељима кафанског дела Хотела разлеже се шкрипа јапан-колица. Јутрос је Грујица Плазинић, вођа најбоље групе Драгачевске бригаде, за превоз бетона са пет јапан-колица, одредио десет људи. После једног сата рада на том месту остало је свега шест људи, четворица су прешли на друге радове.

Самоиницијативу Момчила Миловановића да сам гура колица са бетоном, прихватила су још три „фронтовца". Бетон ни мало спорије није пристизао на место уграђивања, него пре, када су га гурала два човека. Само до дванаест часова Момчило је сам прегурао осам колица више него јуче са још једним

„фронтовцем". Он и остали бригадисти залажу се да што више бетона буде уграђено – да што већи успех постигне њихова бригада.

Младен и Милан Плазинчић припремају цемент за бетонирање. За све време рада, мешалице ни у једном тренутку нису застале због цемента. Раније је мешалице снабдевало шест људи, а Младен и Милан за пет сати пренесу преко осам тона и задовоље потребе мешалица за цео дан. Пословођа и шеф градилишта неколико пута су похваљивали Младена и Милана, чији се учинак из дана у дан повећавао.

Бригадисти прве чете распоређени су по целом градилишту хотела, раде на лифт-дизалицама, преносу песка за пробно оптерећивање, утовару и преносу гвожђа, грађе и осталог материјала. У такмичењу са другом четом, прва постиже боље резултате. Учинци су у последњим данима много бољи него раније. Прва чета сада испуњава норму са 130-150 одсто, а понекад је пребаци и за 100 одсто.

Бригадисти Грујичине групе истоварују шљунак из композиције недалеко од шљункаре. И занешени брзином истовара нису ни приметили да Славкова група мења распоред рада. Дотле су вагоне за шљунак гурала три „фронтовца", у шљункари су шљунак припремала два, а на елеватору шест „фронтоваца". Све се то за минут изменило.

После једномесечног рада на градилишту Новог Београда кућама су отишле бригаде: Темничка, Црногорска, Златиборска, Бечејска, Ражањска, Левачка и Копаоничка, које су на градилишту постигле добре резултате - норме су просечно испуњаване са 133,5 одсто. На радилиштима су остале Рамска, Моравичка, Оџачка, Кикинђанска, Вршачка, Жупска и Дреничка бригада.

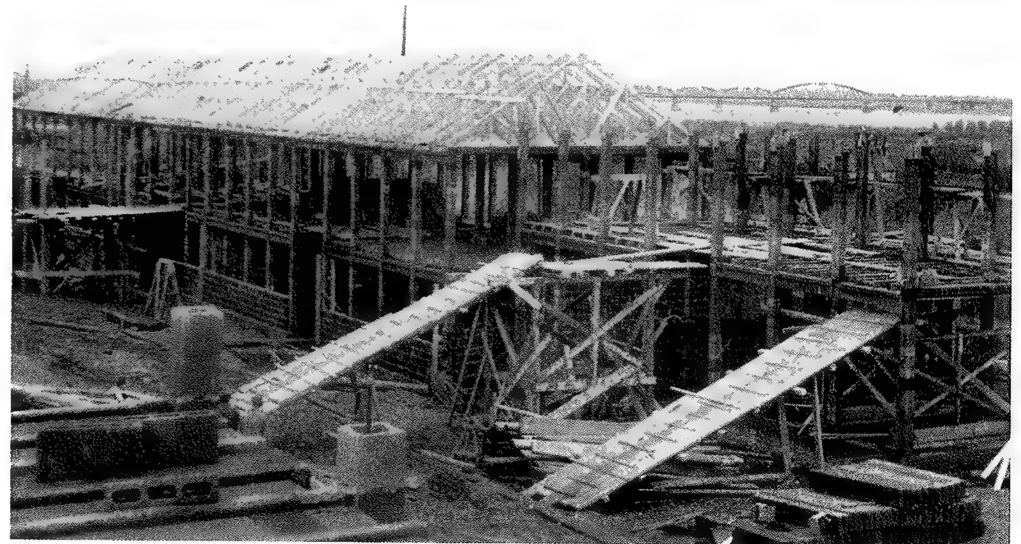

Зграда на којој су се обучавали млади тесари - курсисти

Потом су на Нови Београд дошле бригаде Народног фронта III смене из срезова: Посавског, Жупског, Крагујевачког, Гружанског, Београдског, Посаво-тамнавског, Рамског, Дежевског, Јасеничког, Тамнавског, Ваљевског, Расињског, Подунавског, Подрињског, Нишавског, Космајског, Жичког, Лесковачког, Беличког, Старо-пазовачког и Бачко-паланачког. Све заједно броје око 3.000 фронтоваца.

Радови на Хотелу у зимском периоду

Фундирање зграде хотела разликовало се од утемељивања Председништва владе. После свестраног испитивања, на заједничкој конференцији стручњака и руководилаца донета је одлука да се одустане од утемељења хотела на франки-шиповима, како је било предвиђено првобитним пројектом, већ да се фундирање хотела заснује на бетонској плочи изграђеној на специфичан начин. На ово решење се ишло и због недостатка довољног броја макара за побијање франки-шипова, које би се морале добавити из иностранства, као и скупе лиценце за рад, по томе већ патентираном начину градње.

Уместо да се шиповима дугачким 8-12 м пробијају слабо носећи слојеви терена и допре до добро носећих, пројектована је поврх тих слабоносећих слојева, испод целе површине високог крила хотела, релативно танка армирно-бетонска плоча, али јако армирана.

Бетонирање ове плоче могло је почети тек половином септембра 1948. године. Тада је за непуних тринаест дана избетонирана цела плоча од 3.200 м^2 армираног бетона. И одмах се наставило даље грађење.

У току зимског периода 1948/49 године урађено је 14.312 м^2; монтажа оплате око 11.157 м^2; савијање арматуре око 130.000 кг; постављање арматуре око 122.200 кг; бетонирање око 1.986 м^2.

Градилиште је свој годишњи план остварило са 116,14 одсто.

Створени су технички услови да се на пролеће, одмах по доласку стручне и омладинске радне снаге, крене пуним замахом напред.

На згради Хотела радила је и сежанска бригада. Међу њених десет ударника најбоља је Мери Цолија (на слици)

Ух, што расхлађује

Тесари на згради Председништва владе

Сва у даскама као у каквој топлој зимској одећи, расте зграда Председништва владе. Око 1.500 тесара, армирача и мајстора других струка боре се на овом радном месту за високо премашење годишњег плана. На трећем спрату крила „Б“ на шаловању ради десетина тесара Радивоја Ђукичина - најбоља група бригаде тесарског обрта. Под руководством четворице квалификованих тесара ова група увек прва завршава свој одређени део посла на блоку. Док су остале десетине завршавале шаловање на другом спрату – Радивојева десетина је, обавивши тај посао раније, већ припремала грађу за шаловање трећег спрата. За неколико сати рада пред младим тесарима стајала је велика гомила дасака и греда скинутих са бетонских стубова.

Крста Марић је најмлађи члан колектива тесара. Са једном од бригада, које су прве дошле на изградњу Новог Београда, дошао је и Крста. Двомесечни стручни курс био је, после аналфабетског течаја, прва школа кроз коју је Крста прошао. Сад он зна да шалује, кроји грађу за оплату стубова, греда, ситноребрасте плоче и све друго што треба да зна сваки тесар. Његове су руке за кратко време навикле на секиру и тестеру.

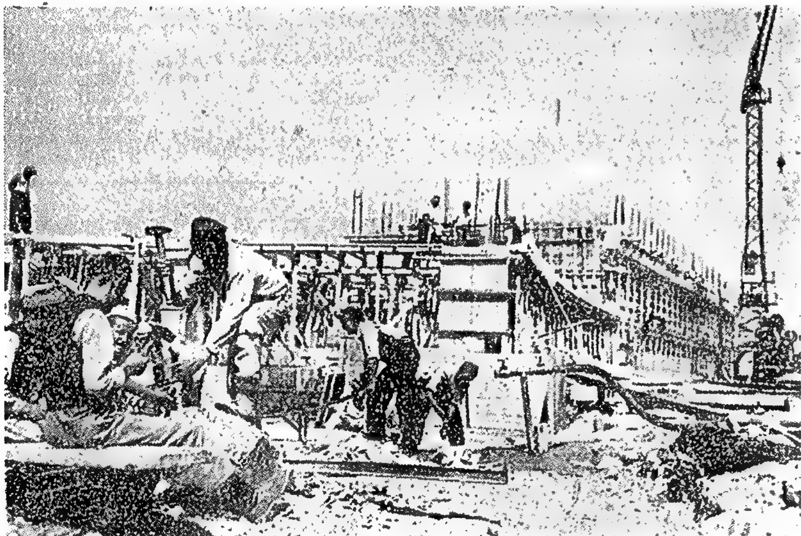

Код палате Председништва владе

Пословођа Пера Тодоровић најбољи је организатор посла и пословођа у тесарском обрту. Њега ни болест не може да спречи да стално буде на радилишту са својим људима и да им помаже у раду. Он са задовољством прича о радној победи, коју је 19. новембра постигла група тесара Радивоја Ђукичина. Те хладне новембарске ноћи цела ова група остала је на послу само да би се завршило бетонирање плоче изнад првог спрата на блоку „Б“. Радивој Ђукичин, Радивој Симин, Ђура Рашић, Светозар Кикић, Крста Марић и остали из групе радили су 36 сати без прекида и завршили дилетацију између блокова „Б“ и „Ц“. Тиме су они испунили дату обавезу - да неће напустити спрат док не заврше предвиђени посао.

Тако данас и омладинци – курсисти, уз стручну помоћ старијих другова – мајстора, раде послове квалификованих тесара.

Радни колектив тесарског обрта, који има више оваквих десетина, као што је Радивојева, на смену са колективом стругаре „Сењак“, осваја заставицу предузећа за најбоље индустријско газдинство. Око 350 чланова овог газдинства, од којих више него половину чине омладинци са завршеним тесарским курсом и шест жена тесарки – ради на готово свим објектимаградње Новог Београда. Чак и тамо где се обављају земљани радови било је потребно учешће тесара, који су постављали скеле, рампе, надстрешнице и друго.

Тошин Бунар – велико стамбено насеље

До пре непуну годину дана Тошин Бунар је имао изглед скоро пустог терена, где је било свега неколико старих, трошних баштованских кућица. Ту се гајио лук и остало поврће, а мочваре, стари ровови, рупе и рушевине старих зграда које су пресецале повртњаке, могли су се видети свуда на Тошином Бунару. Много је земљишта лежало неискоришћено.

Почетком априла 1948. године дошли су ту градитељи да на Тошином Бунару подигну ново велико радничко насеље. Многи у то нису поверовали. Све док ускоро није никао велики омладински логор са 32 бараке за становање, девет кухиња, четири трпезарије, три амбуланте и више разних магазина. Тако су омладинци били први становници Тошиног Бунара, а истовремено његови градитељи.

Отпочео је живот на Тошином Бунару. Бригаде развијају своју свестрану делатност у логору и на градилишту. Подигле су и две позорнице, где градитељи иступају са својим првим приредбама.

Онда су почели радови на подизању насеља. Требало је, најпре, порушити оно неколико старих, непламски грађених и нехигијенских кућица, а породицама, које су у њима раније живеле, обезбедити нове станове. На градилишту IX отпочело је подизање нових стамбених зграда за бивше становнике Тошиног Бунара.

На Калварији у Земуну изграђене су три нове зграде за њихов смештај. Тако су они добили нове, пространије и удобније станове.

Радне бригаде су рушиле старе кућице, затрпавале ровове, исушивале мочваре и чистиле терен. Тошин Бунар се претворио у велико градилиште. Заорила се песма младих градитеља, зашкрипала колица, захујале машине и завијориле се бригадне и четне заставе. Гомиле грађевинског материјала, разне машине, уравнати и испланирани терен и потом темељи нових стамбених зграда, давали су потпуно нов изглед овог краја Новог Београда.

Бригаде су долазиле, радиле по два месеца и одлазиле са градилишта, а после сваке смене Тошин Бунар је имао све новији и лепши изглед. Сада тамо већ постоји велико, модерно радничко насеље, где живи неколико хиљада градитеља Новог Београда.

На једном крају Тошиног Бунара лежи Омладински логор „Јоже Влаховић“, први део новоподигнутог насеља. У 32 зелено обојене бараке живело је до почетка децембра неколико хиљада омладинаца и омладинки, градитеља из све четири смене. Ни сада у току зиме, логор није остао празан. Тамо живе „фронтовци“ који су дошли да у току зиме наставе радове на изградњи Новог Београда, да и они узму учешћа у овом великом делу наше омладине.

Осам зграда за породице и 35 за раднике самце

На другом крају беле се зграде радничке стамбене колоније, које још издалека привлаче поглед пролазника. У првој години изградње Новог Београда на Тошином Бунару је подигнуто осам зиданих стамбених зграда за смештај радничких породица и 35 зграда за раднике самце. Укупна површина ових стамбених зграда износи преко 20.000 м^2, а већ сада у њима живи око стотину породица и две хиљаде самаца, градитеља Новог Београда. Поред стамбених зграда подигнуто је и једанаест санитарних зграда и пумпна водоводна станица.

Стамбене просторије имају све потребне уређаје и намештај, а око зграда су уређени травњаци и засађено дрвеће. Између њих су направљене и даље се уређују уличице и тврди прилазни путеви, да би на тај начин било омогућено што боље одржавање чистоће у самом насељу.

Тако је обезбеђен удобан смештај великом броју радника, стручњака и службеника. Многи од њих су прошле године први пут напустили своја села, укључили се у привреду као грађевински радници и сада неуморно раде на изградњи Новог Београда. Предузеће им је, поред добре зараде, обезбедило и удобан смештај баш у новом граду, којег они својим рукама подижу.

У непосредној близини подижу се и четири петоспратне стамбене зграде са подрумима и приземљима. Рад на овим зградама није био предвиђен планом за 1948. годину, али је Градилиште IX успело да започне радове и на њима и да већ досада изврши знатан део радова.

Подизањем ових зграда добиће се преко 64.500 м^2 нове стамбене површине.

Поред радничког насеља на Тошином Бунару, подиже се и омладинско зидано насеље. До сада је изграђено дванаест зграда типа „П“, пет зиданих кухиња, четири трпезарије, једна зграда за смештај књижаре, пољско купатило и шест санитарних зграда. У овом делу насеља Тошин Бунар већ живи и ради неколико хиљада омладинаца и омладинки, који похађају разне стручне курсеве. Ту се оспособљавају млади зидари, тесари, руковаоци грађевинских машина, саобраћајци и комерцијално-финансијски службеници. Ту уче и живе ученици Радничког техникума, прве средње школе у Новом Београду.

Дом културе, менза, болница...

Од већих зграда на Тошином Бунару подиже се модерни Дом културе, са великом биоскопском и концертном салом. Завршавају се последњи радови на унутрашњем уређењу централне радничке мензе, у којој ће се само у једној смени преко дана хранити око 2.000 особа. Уз мензу је подигнута зграда са базеном за кисељење купуса, чији капацитет износи око 20 вагона.

Подигнута је и зграда болнице, где су смештени болесници, амбуланта, где се обавља санитетска служба. Поред ове, за градитеље Новог Београда подигнута је још једна болница код земунске клинике. Гради се централно купатило већег капацитета са вешерајем, које ће, за извесно време, у потпуности моћи да задовољи потребе становништва Тошиног Бунара.

Дом културе на Новом Београду

Тошин Бунар тако постаје ново, велико радничко насеље, управо нови град, у којем живи неколико хиљада становника: градитеља Новог Београда, од обичних физичких радника, па до квалификованих радника, грађевинских стручњака и службеника, радничке породице, посетиоци разних стручних курсева, ученици Радничког техникума, посетиоци политичко-економског курса, разно стручно и помоћно особље. Поред Техникума и курсева, тамо је отворена и Синдикална школа, смештена болница, пошта, управа Градилишта IX и још неке установе. Да би се становницима Тошиног Бунара обезбедило лакше и уредније снабдевање, ускоро ће тамо бити отворене продавнице текстила и колонијала, обућарска и бријачка задружна радионица и још неке продавнице, док је млекарница још раније отпочела са радом. Тошин Бунар је повезан железничким линијама са Земуном, Сајмиштем и скоро са свим градилиштима Новог Београда. На тај начин је радницима омогућен одлазак на градилишта возом и камионима, као и повратак у насеље. Инсталирано је електрично осветлење, уређен водовод и канализација. Свега тога није било пре непуну годину дана, а у идућој години ово насеље биће још лепше. Углавном, врше се припреме грађевинског материјала, а на пролеће, када поново дођу омладинске радне бригаде и кад курсисти изађу из учионица као полуквалификовани и квалификовани радници, сви они удруженим снагама наставиће велику радну офанзиву за изградњу Новог Београда, која је почела прошлог пролећа.

На Тошином Бунару наставиће се и појачати радови на започетим петоспратницама и другим објектима, а започеће и подизање нових (Љ. Томовић).

КАКО ЋЕ РАДИТИ САНИТЕТСКА СЛУЖБА У 1949. ГОДИНИ

„... Мада ће се рад санитета у овој години унеколико разликовати од рада санитета у току 1948. године – углавном због пребројених техничких тешкоћа, с којима ћемо се ове године, али у много мањој мери сукобљавати, а с друге стране, због већег прилива омладине на овогодишње радове, ипак, и даље бити тежиште рада око оболелих омладинаца, опоравак реконвалесцентних омладинаца и здравствено просвећивање.

Док је у досадашњем раду санитета превентивна (заштитна) медицина представљала први и најважнији задатак, ове године ће и куративна медицина бити од не много мањег значаја, јер за то постоје објективни услови. Њиховим обједињавањем здравствена служба на Новом Београду достићи ће висок ниво.

Да би сви ови задаци били испуњени разумљиво је да није довољан рад и залагање само санитетског одсека, већ ће он, верујемо, и ове, као и прошле године, наилазити на разумевање и подршку од стране Главног штаба омладинских радних бригада, самих штабова бригада, Генералне дирекције и, најзад, сваког омладинца и сваке омладинке понаособ.

Хигијенско-епидемиолошка служба

Хигијенско-епидемиолошка служба ове године добија шири значај, јер ће осим већег броја бригадиста који ће учествовати у овогодишњим радовима на Новом Београду, један део њих радити и у старом Београду, на изградњи неких објеката, тргова и скверова и извесног броја стамбених зграда. Према томе, и задаци који стоје ове године пред хигијенско-епидемиолошком службом су већи.

У том циљу, а према упутствима Централног већа Народне омладине Југославије, која су упућена среским и градским организацијама Народне омладине, још у самом месту формирања бригаде вршиће се лекарски преглед бригадиста. Том приликом неспособни за физички рад биће враћени својим кућама, а остали, након претходног вакцинисања, шишања и деваширања биће упућени на Нови Београд. По доласку у Београд сваки ће омладинац бити лекарски прегледан у пријемном центру, деваширан, исто тако ошишан и вакцинисан, ако то није претходно учињено у месту поласка бригаде. У ту сврху ће у непосредној близини пријемног центра бити подигнута једна „пролазна“ барака, у којој ће бити смештене новодошле бригаде, а које ће тек након лекарског прегледа и хигијенске обраде у пријемном центру, бити пуштане у логор. На овај начин онемогућиће се уношење инфекције у логор.

За правилно одвијање хигијенско-епидемиолошке службе у самим логорима, биће потребна непрекидна будност и залагање од стране хигијенско-епидемиолошких органа, штабова бригада па и самих омладинаца. Вршити сталну контролу водних објеката, редовно дезинфиковати клозете, прегледати особље које ради у кухињама и око намирница – то су најглавнији задаци хигијенско-епидемиолошке службе.

Сваки логор имаће по једно покретно купатило, а у логору „Јоже Влаховић“ биће довршено централно купатило, са централном перионицом. Ово гарантује брзо и редовно купање бригадиста, као и редовно прање њиховог веша.

Поред ових мера, редовно ће се одржавати популарна предавања бригадистима о личној и колективној хигијени, што ће, такође, утицати на резултате рада. Све нам ово даје право да верујемо да ће хигијенско-епидемиолошка служба бити у стању да савлада све препреке и да спречи појаву било какве епидемије на Новом Београду, користећи се искуствима санитетских радника на нашим досадашњим масовним радним акцијама, имајући увек пред очима искуства и поуке из прошлогодишњег рада санитета на овом градилишту.

У току 1948. године санитетска служба на Новом Београду имала је четири амбуланте (по једна у сваком логору), са укупним капацитетом од око 100 кревета. Пошто овај капацитет није могао задовољити потребе, поставило се као једно од најважнијих питања подизање централне амбуланте на Тошином Бунару, са капацитетом од око 150 постеља. Поред амбуланти у логору 1,3 и 4 приступило се изградњи централне амбуланте, тако да ће она до краја марта ове године бити оспособљена за рад у своме пуном капацитету. Ово намеће и нову организацију рада у тој амбуланти. Док су се прошле године омладинци, којима је било потребно лечење и лежање дуже од 3-4 дана, упућивали у градску болницу у Земун, или пак у београдске клиничке болнице, ове године сви бригадисти задржаваће се на лечењу у централној амбуланти, изузев оних којима је потребна интервенција специјалиста. Ово је условљено тиме, што ћемо у централној амбуланти имати интерно одељење са око 80-90 постеља и хируршко одељење са нешто мањим капацитетом. Лекарски рад ће обављати лекари специјалисти, уз помоћ млађих лекара и медицинара. Предвиђено је и формирање једног малог лабораторијума, који ће употпунити вредност ове амбуланте, у којој ће болесни градитељи, поред беспрекорне стручне помоћи, имати и све услове за потребну негу и одмор. Исхрана болесника биће припремана по свим правилима медицинске дијететике, у кухињама централне амбуланте и амбуланте логора „Милован Миловановић – Луне“.

И ове године радиће две зубне амбуланте, од којих једна при централној амбуланти, а друга при амбуланти поменутог логора, где ће омладинци моћи да лече, пломбирају и ваде болесне зубе.

Опоравак реконвалесцентних омладинаца биће омогућен склапањем уговора са Управом за туризам и угоститељство у Аранђеловцу, где ће, од 1. јуна до 1. новембра 1949. године, моћи да се користи 60 постеља у опоравилишту „Ново Здање“. У то опоравилиште биће упућивани омладинци који су се разболели на радним акцијама, а којима је потребан опоравак. На тај начин санитетски одсек биће у стању да води целокупну бригу око сваког болесног омладинца.

Здравственом просвећивању, као једном од моћних оружја, којим се најшире масе народа упознају и упућују у савремене проблеме личне и колективне хигијене - посвећена је велика пажња.

Санитетски одсек, у заједници са Црвеним крстом и Министарством народног здравља НР Србије одржаваће предавања из области личне и колективне хигијене, хигијене рада, о цревним заразним болестима, о туберкулози, о алкохолизму и венеричним болестима (Др Александар Димитров, шеф Санитетског одсека).

У амбуланти у Тошином Бунару

УОЧИ ВЕЛИКЕ РАДНЕ ОФАНЗИВЕ

У 1949. години, другој години радова на изградњи Новог Београда, пред његовим градитељима биће далеко крупнији задатак од оног у 1948. години. По вредности он је два и по пута већи, уз то и далеко компликованији, о чему је у листу *Нови Београд* писао Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Предузећа „Нови Београд“:

Поред даљих радова на палати Предсједништва владе и репрезентативног хотела (које треба ставити под кров), у овој години треба извршити и слиједеће радове:

1. Насути око 1.800.000 м² пијеска и земље; завршити дунавску обалоутврду до коте 69 м, а на сектору хотела дефинитивно; подићи нове индустријске колосјеке; завршити кречане у Каони и циглану; подићи једну факултетску зграду; и- најважнији дио нашег овогодишњег задатка – изградити око 2.500 станова на Тошином Бунару и студентско насеље за око 4.000 студената.

Указаћемо на неке најважније задатке који стоје пред градитељима Новог Београда у овом тренутку.

Прије свега, морамо поћи од тога да се већ од друге половине марта отпочне са интензивним радовима на свим нашим градилиштима, на сваком радном мјесту. Не смијемо ни у ком случају да изгубимо у времену, већ треба смјеста отпочети са офанзивом. Она мора бити силовита још од првих дана, а кроз цијелу годину мора бити релативно равномјерна.

Потребно је одмах темељито простудирати радне задатке по градилиштима и помоћним газдинствима и упознати свакога човјека са нашим годишњим задатком. Колективи дионица и објеката треба да се упознају са свим задацима. Свака бригада, десетина и појединац треба до детаља да сазнају свој годишњи задатак у склопу општег задатка предузећа.

Неопходно је да се у наредних 15 до 20 дана солидно изврше сви припремни радови:

1. Најхитније израдити прилазне путеве и индустријске колосјеке, канцеларије и магазинске зграде, а прије свега на новим градилиштима VI и XII.

2. Комерцијална служба треба најсолидније да припреми нове магазине и особље како би ови могли да још од првих дана правилно функционишу.

3. Кадровска служба мора да се постара да благовремено пристигну инжењери, техничари и пословође, који су планирани за наше предузеће. Особито је важно да одмах отпочну пристизати нови квалификовани радници: зидари, тесари, столари, армирачи и др. Морамо имати на уму да је основно питање извршења нашег задатка у овој години – управо да је његово тежиште у кадровима, у квалификованој радној снази. Неквалификована радна снага је већ обезбијеђена, наиме на изградњи Новог Београда радиће 33.000 омладинаца у двомјесечним смјенама (средњошколци и студенти радиће по мјесец дана) и око 25.000 фронтоваца. Дио квалификоване радне снаге морамо добити са терена, а остатак треба да оспособимо на курсевима.

Морамо настојати да обезбиједимо до тога времена омладинце за нове курсеве, с тим што сви потребни нови курсисти треба да се обухвате на курсевима најкасније до 15. априла, како бисмо их већ средином јуна, односно крајем јуна имали на послу.

Најважније питање у вези с радном снагом јесте правилно прихватање људи. Управа станова и Служба омладинско-радничког снабдијевања морају да се, уз помоћ партијске организације и Управе предузећа, темељито заложе, да се изврше све потребне припреме за прихватање квалификованих радника и стручњака који ће нам долазити. Просторије треба довести у ред, намјестити креветe на свим потребним мјестима и са свим потребним стварима. Постојећи радничко-службенички ресторани морају се оспособити у сваком погледу за прихватање нове радне снаге.

4. Наша набавна служба, под непосредном контролом планског сектора, мора се постарати за обезбјеђење свих потребних контигената материјала. Основна слабост у раду наше набавне службе у 1948. години била је несређеност и мијењање евиденције, немање пуне контроле над набавкама. Затим, набавна служба мора да води детаљну ажурну евиденцију, како о стању материјала, тако и евиденцију додељених контигената и стања њихове реализације. Апсолутно је недопустиво да се ма и једног тренутка догоди да нестане неког материјала. У овом тренутку особито је значајно да се обезбиједи довољна количина цигле, а потом креча. Ми цигле немамо довољно на залихама. Од постојећих залиха у земљи не може више да се добије, па смо упућени на производњу из 1949. године, што значи да морамо још од првих дана почетка продукције у овој планској години, а она почиње почетком марта, настојати да прибавимо довољне количине цигле. Истовремено, поставља се као најхитнији задатак подизање провизорних пољских циглана, поред проширивања постојећих, чији капацитет треба знатно да се повећа. Радове на новој циглани морамо најинтензивније обављати, како би се чим пре ставила у погон.

До довршења кречане у Каони морамо се постарати да сами производимо креч у пољским кречанама, које би требало одмах градити, како би у што је могуће краћем року почели да добијамо креч из сопствених извора.

5. У прошлој години на неким нашим радним мјестима није се радило по нормама (Главна механичка радионица, Ауто-база, Машинска база и др). У овој години то више не може да се допусти. Могућно је и за ове радове израдити норме и већ је образована комисија која ради на томе. Морамо водити курс да се на сваком нашем радном мјесту ради по нормама. Норме, наравно, специјалне врсте, могућно је увести и у комерцијалној служби.

6. Веома крупан проблем у вези са нашим овогодишњим радовима јесу технички елаборати. Ово је особито важно у вези са подизањем стамбених зграда, за које тек сада постоје идејни планови, а треба да се израде статички прорачуни и детаљни планови за извођење. Поставља се задатак да се пружи свестрана помоћ Институту Новог Београда, у коме се врши ово пројектовање, како би се сви потребни технички елаборати благовремено избацили и комплетирали према постојећим прописима.

Предаја одликовања најбољим трудбеницима

О припремама за наставак изградње Новог Београда у 1949. години било је речи и 9. марта, на митингу приликом свечане предаје одликовања најбољим трудбеницима радног колектива „Новог Београда“.

И тада је Батрић Јовановић, помоћник генералног директора предузећа „Нови Београд“, пошто се осврнуо на дотадашње резултате остварене у 1948. години, изнео најважније задатке радног колектива у 1949. години:

„... Још од првог дана морамо да уложимо максимум труда како омладинци, полуквалификовани и квалификовани радници, тако и стручњаци, службеници и све радно особље Новог Београда, комунисти и ванпартијци, како бисмо с успехом остварили задатак и извршили обавезе и обећања дата Титу и Партији.

... Ми треба у најскоријем времену да извршимо све припреме на свим градилиштима и радним мјестима, да извршимо преглед и припреме машина, свих планова и елабората да бисмо у идућем мјесецу могли отпочети са великом радном

офанзивом. Ми, такође, морамо на градилиштима Новог Београда примењивати све нове методе у грађевинарству, које су примењиване у прошлој години...

... У овој години у нашем предузећу треба да се уведе друкчији систем пословања од онога прошлогодишњега. Ми морамо завести један суров режим штедње, вођењем бриге о сваком динару, свакој цигли и објављујући прави рат свима онима који не буду поштовали тај режим, или се буду лабаво односили према њему. Ствар се поставља тако да ми морамо наш годишњи плански задатак остварити о року, па и прије рока, а при томе постићи снижење пуне цијене коштања у предвиђеној величини од 16% од укупне инвестиционе суме.

Потом је потпредседник Президијума Народне скупштине ФНРЈ Марко Вујачић говорио о великом радном хероизму наших народа, у првом реду наше омладине, који се изражава на свим пољима изградње социјализма у нашој земљи, исто као што се борбени хероизам наших народа изражавао кроз четири године Народно-ослободилачке борбе.

На крају, Марко Вујачић и инж. Марко Христић, генерални директор предузећа „Нови Београд" извршили су свечано предају одликовања – ордена рада и медаље рада у руке преко стотине радника, инжењера, техничара и службеника.

Припрема за наставак радова почетком пролећа

Зима 1949. године искоришћена је за одржавање разних стручних курсева. На њих су дошли, углавном, млади људи из целе земље. Махом учесници у изградњи пруга, Новог Београда и Аутопута Београд – Загреб. Већином то су чланови КПЈ и СКОЈ-а. Одушевљава њихов полет и оптимизам.

Зимски предах користи се и за оправку грађевинских машина.

Укупан обим послова у 1949. години биће знатно већи од оног у 1948. Зграду Председништва Владе треба ставити под кров, изградити насеље за око 4.000 студената, подићи око 2.800 станова у четрдесетак вишеспратница на Тошином Бунару.

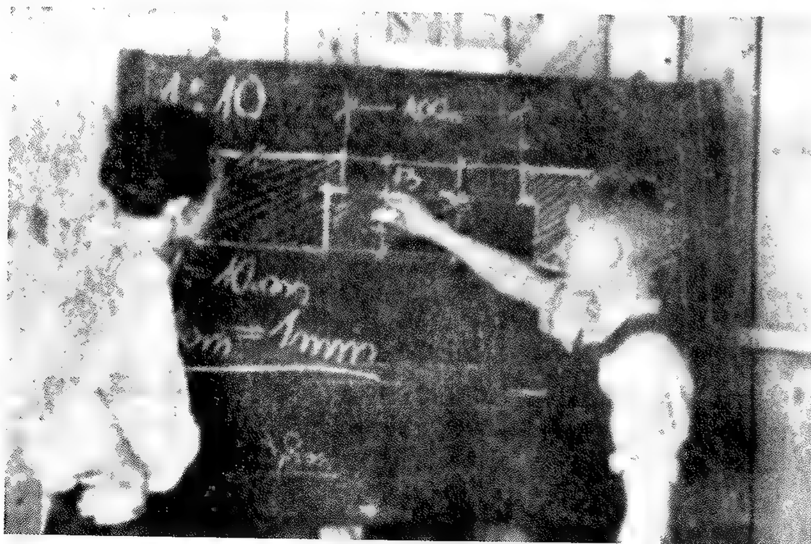

Будући армирач

У Земуну саградити зграду Шумарског факултета. Такође, наставити насипање терена са 1.800.000 кубика песка и земље...

Све то треба да ради око 33.000 омладинаца и око 25.000 фронтоваца.

Министарство рада одредило је врло малу квоту квалификоване радне снаге. Највећи њен део градилишта треба сама да оспособе на курсевима – речено је у томе Министарству.

Квалификована радна снага пристиже са закашњењем. И у малом броју. Јер, овде се не плаћа према стварној вредности њеног рада, зато нерадо и долази...

Током зиме планска служба је детаљно разрадила оперативне планове за сва градилишта. Рачуна се на ланчани систем рада – паралелно да иду све фазе: кад се ставља бетонска плоча на првом спрату, у приземљу се почиње са инсталацијама; кад се буде зидао пети спрат, први треба да буде сасвим готов.

Сваког месеца држе се састанци са шефовима и заменицима шефова градилишта, партијским и синдикалним руководиоцима и члановима Главног штаба омладинских бригада. Подносе се извештаји о извршењу плана, указује на грешке и утврђују нови задаци.

На главним објектима већ је уведен непрекидан рад. Први пут у нашој земљи на објектима високоградње ради се даноноћно. Градилиште зграде Председништва владе личи на праву фабрику.

ПОЧЕТАК ВЕЛИКИХ РАДОВА У 1949. ГОДИНИ

Пети април 1949. Пред зградом Председништва владе почиње велики митинг, коме присуствује око 9.000 градитеља из 22 омладинске бригаде, које ће радити на Новом Београду, 31 посебна фронтовска бригада са Новог Београда, делегати 13 омладинских бригада које раде у старом Београду и неколико хиљада радника, инжењера и техничара.

Пошто је митинг отворио Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских бригада на изградњи Београда, у име Централног већа Народне омладине Југославије, градитеље је поздравио Милојко Друловић, и рекао:

„Овде, на Новом Београду, од данас почиње племенита социјалистичка утакмица, коју ће међусобно развити десетине и стотине хиљада омладинаца и омладинки, учесника на добровољним радним акцијама. Према одзиву наше омладине на овогодишње радне акције може се са сигурношћу констатовати да је и Народна омладина спремна да удвостручи своје напоре, да уложи сву своју снагу да план буде испуњен и премашен, да наша земља, упркос многобројним сметњама, настави још брже победоносни ход у социјализам.

Ми морамо имати увек пред очима, а поготову сад, пред почетак овогодишњих радних акција, задатке које је друг Тито поставио на заједничком конгресу СКОЈ-а и Народне омладине. Ми никад нисмо сумњали, нити можемо сумњати у то да ће се наше омладинске бригаде показати примерне у раду и залагању на градилиштима. Али, друг Тито је пред нас поставио првенствено задатак стручног подизања и политичког и културног васпитања наше омладине. Великом броју омладинаца који су овамо дошли са села, даће се могућност да заврше разне стручне курсеве, да иду у нашу индустрију..."

У име Генералне дирекције грађевинског предузећа „Нови Београд" омладинцима, фронтовцима, сталним радницима, инжењерима и техничарима обратио се Батрић Јовановић, помоћник генералног директора. Пошто је изнео про-

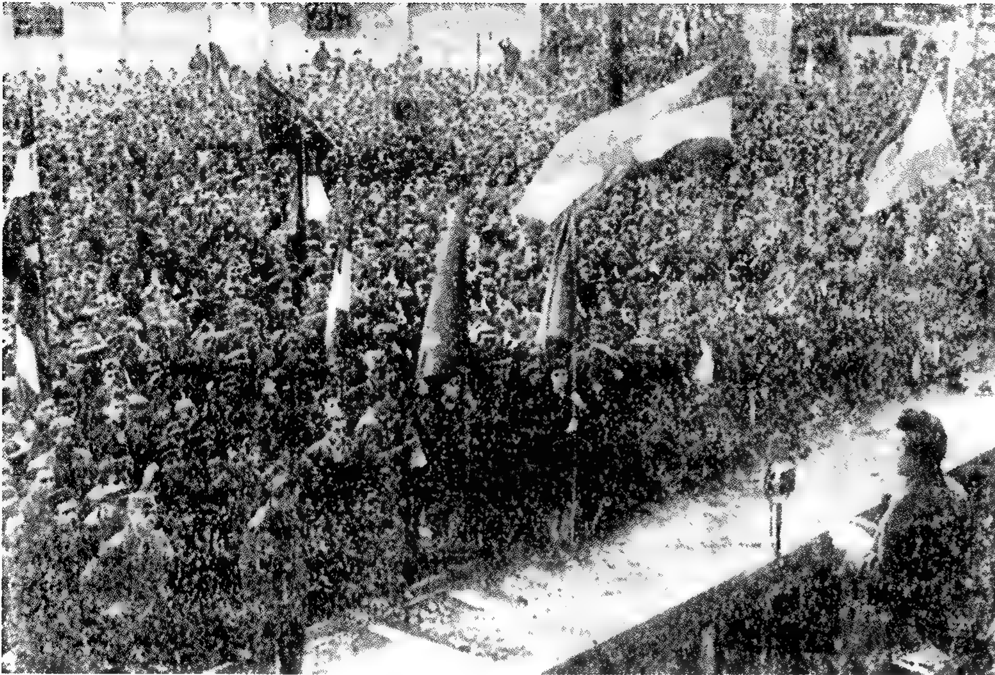

Митинг градитеља Новог Београда пред почетак радова, 5. априла 1949. године

шлогодишње резултате изградње Новог Београда и нагласио да ће већ крајем ове године Нови Београд имати девет одсто целокупног броја предвиђеног становништва, Јовановић је рекао:

„Гдје су узроци наше побједе у прошлој години? Узроци побједе радног колектива Новог Београда исти су као и узроци побједе свих осталих радних колектива у нашој земљи, као и узроци свих досадашњих побједа радних људи наше отаџбине, које су они, под руководством наше Партије и друга Тита, извојевали у Ослободилачком рату, у обнови земље и изградњи социјализма у нашој земљи...

Другови, ова година је друга година радова на изградњи Новог Београда, а трећа година нашег Петогодишњег плана. Она је одлучујућа година наше Петољетке, у којој ми треба да извојујемо побједе, које ће нам омогућити не само да остваримо план у предвиђеном року, већ да га и премашимо, без обзира на сва злурада клеветања преко радија и штампе, како империјалистичких тако и земаља народне демократије и СССР-а, о томе како је наш план подбацио.

На Новом Београду подиже се ове године око 2.800 нових станова у зградама са четири до шест спратова; подиже се Студентски град у коме ће становати већ крајем ове године око 4.000 студената; стављају се под кров палата Предсједништва владе и државни хотел; подиже се дунавска обалоутврда, а на сектору државног хотела и кеј. Довршава се пет започетих кречана и једна велика циглана, проширује се завод „Александар Ранковић“.

Осим тога, треба насути око 1.700.000 кубних метара земље и пијеска за радове у идућој години. Треба извршити опсежне радове на канализацији, водоводу, електрификацији и изградњи улица у стамбеном рејону на сектору Тошин Бунар, који треба сасвим да буде завршен до краја године. Према томе, у Новом Београду живјеће концем године око 20.000 сталних становника, а то је већ близу 9% од укупно предвиђеног броја становништва које ће живјети у Новом Београду.

Шта је потребно да учинимо да бисмо конац треће планске године дочекали исто, онако часно како смо дочекали конац друге планске године.

1. На сваком нашем радном мјесту, на сваком градилишту, у сваком помоћном газдинству, у свакој канцеларији – треба да се разбукти једно снажно социјалистичко такмичење између појединаца, група, бригада и колектива. То такмичење треба да се одвија непрекидно од сада па до задњег дана радова на градњи Новог Београда у овој години. Оно треба да буде равномјерно, на великој висини, кроз све мјесеце, сваког дана, сваког сата. Борба за равномјерно испуњавање планских задатака, почев са мјесецом априлом па до задњих мјесеци ове планске године, мора да буде наш систем у раду. Борба за равномјерно испуњавање планских задатака од првих до задњих дана у мјесецу, у првој и другој као и у трећој декади, мора безусловно постати стална пракса свих наших руководилаца и свих наших људи уопште.

2. Морамо у овој години завести много суровији режим штедње него што је био онај у прошлој години и повести оштру борбу за правилно коришћење погонских средстава, за правилно коришћење наше радне снаге, у којој се толико оскудијева у земљи, за правилно коришћење наше механизације, које још нема довољно у нашем грађевинарству, за правилно коришћење свих наших материјала. И остварити планом предвиђени проценат снижења пуне цијене коштања. Морамо водити рачуна о сваком килограму цемента, о свакој цигли, свакој дасци и дашчици, сваком кубику шљунка, сваком парчету гвожђа. Наша борба за штедњу мора да буде свакодневна, да у њој учествују сви чланови нашег колектива, како комунисти тако и ванпартијци, да се састоји у штедњи и на мало и на велико.

3. На нашим градилиштима треба да се примјене сва искуства стечена у нашем грађевинарству, као и у грађевинарству других земаља, нарочито СССР-а. Морамо настојати да нашу организацију рада што боље усавршимо, да је ту непрекидно усавршавамо, а ту су основни принципи: са што мање радне снаге урадити што више, олакшати рад људима гдје год је то могуће, са што мање квалификоване радне снаге израдити што више послова предвиђених за квалификоване раднике, замијенити људски рад колико је и гдје год је то могућно машинама, спровести такву организацију рада на подизању стамбених зграда, да се један дио ових пусти у експлоатацију већ почетком четвртог квартала, а задње у децембру.

4. Крупан проблем, може се рећи најкрупнији и најтежи у нашој овогодишњој борби за испуњење планског задатка, јесте питање квалификованог кадра – у првом реду квалификованих радника, зидара, тесара и др. Према плану Савезног министарства рада ми ћемо добити извјестан број квалификованих радника, али највећи број морамо сами оспособити путем курсева. Ради тога, наше омладинске бригаде и омладински руководиоци, а нарочито комунисти у омладинским бригадама, морају настојати да се за курсеве дају најбољи омладинци и што је могуће прије. Управа курсева и партијска организација на курсевима морају учинити напоре како би успјех на овима био што бољи. Пред нас се поставља задатак да најкасније до половине априла обухватимо курсевима сав потребан број кандидата који нам је неопходан за читаву годину, како бисмо на вријеме имали довољан број полуквалификоване радне снаге.

5. Сви ми заједнички морамо да уложимо крајње напоре за стално побољшавање услова живота наших људи, у првом реду побољшавање исхране и смјештаја. Управа предузећа је дужна да се побрине за набавку потребног инвентара, за обезбјеђење потребних контигената хране, за проналажење потребног кадра...

6. Да би све снаге са којима ми располажемо биле правилно мобилисане, да би се извршио правилан распоред свих расположивих снага, да би се наша велика офанзива могла правилно одвијати, да би у сваком моменту главне, одлучујуће ствари биле посебно форсиране – потребно је у склопу читавог нашег предузећа остварити сталну, свакодневну сарадњу, узајамно договарање, између органа Дирекције, с једне, и партијске и синдикалне организације, с друге стране.

Уложимо све напоре за испуњење и премашење нашег годишњег задатка!“

Бујица радова прелила се на и стари део града

У 1949. години бујица радова се прелила и на стари део града. У разним његовим деловима, како у центру, тако и на периферији, „залепршале су се бригадне заставе, заориле се песме, замахнули пијуци и зашкрипала колица, проговориле са зидова пароле, бучно, ведро, полетно".

Градитељи изводе радове испред Скупштине

Омладинске бригаде подижу важне објекте у свим деловима главног града: 15 вишеспратница стамбеног насеља на Карабурми, 34 стамбене зграде насеља у Црнопоточкој улици, 14 стамбених зграда на Миријевском путу, стамбене зграде у Цетињској улици, стамбене зграде у улици Народног фронта, стамбени блок на углу улице Јована Ристића и Булевара Црвене армије, стамбене зграде у Палмотићевој улици, у Штросмајеровој и Његошевој, Проте Матеје улици и Пајсијевој, стамбени блок у Таковској улици, на Обилићевом Венцу, палату „Југословенске књиге" и „Борбе", Дом синдиката, Председништво владе Народне Републике Србије – сада Извршно веће Народне Републике Србије, Галерију фресака, доградњу два спрата на згради Централног комитета Комунистичке партије Југославије, 14 канцеларијских зграда у Сазоновој улици, зграду Централног комитета Народне омладине Југославије – према измењеној намени сада је то хотел „Метропол", зграду „Геокарте", Стадион Југословенске народне армије, реконструкцију Ужичке улице, Булевара војводе Степе Степановића, улице Кнеза Михаила. Поправљале су се улице: Булевар Југословенске армије, Булевар маршала Тита, градиле улице око стамбене колоније у Цвијићевој улици, просецала улица Омладинских радних бригада, изграђивале улицу Динка Рањине и прилазне путеве до Стадиона, Летњу позорницу у Топчидеру и болницу на Дедињу, велики колектор на Душановцу, уређивале Калемегдан и пошумљавале Звездару. Поред тога, у Панчевачком Риту 736 објеката, од којих су већи део пољопривредне зграде, а мањи део стамбене и управне зграде, ставиће се под кров и оспособити за усељење.

СТИГЛЕ ОМЛАДИНСКЕ БРИГАДЕ ПРВЕ ГРУПЕ I СМЕНЕ

Цео март 1949. протекао је у припремама за дочек првих омладинских бригада у овој години. У првој смени на изградњу Београда дошле су 43 бригаде, са око 7.000 омладинаца и омладинки:

Прва дрежничка, Бањалучка, Крупска, Прва квадарска, Прва царибродска, Прва кикиндска, Прва сенћанска, Прва ораховачка, 31. хрватска (новска), 34. хрватска (Лудберг), Прва фочанска, Прва невесињска, Сежанска, Прва штипска, Ариљска, Шеста жичка, Друга нишка, Прва бачкотополска, Прва ђаковичка, Прва пожешка, 32. хрватска, 33. хрватска, 34. хрватска (Бјеловар), Прва добојска, Градачка, Прва сомборска, Прва тамишка, Прва ресавска, Прва кумановска, Прва битољска, Прва алибунарска, Кладањска.

Главни штаб омладинских радних бригада, са инструкторима, 1949. године

Оживела стара градилишта на Новом Београду

Преко 4.600 омладинаца и омладинки, сврстаних у 22 радне бригаде, наставило је прошлогодишње радове на палати Председништва владе, на државном хотелу и другим зградама, које је у 1948. години започело око 50 хиљада омладинаца и омладинки.

Код зграде Председништва владе, на Хотелу, Дунав-кеју и на стамбеној колонији на Тошином Бунару, блистају на сунцу озарена лица градитеља у новим сивим и плавим акцијашким оделима.

Са првом хуком грађевинских машина мешају се први ударци крампа, одјекује песма, а и повремени поклици: „Ура! О р у к! Ура!"

У књигама дневних заповести првих радних бригада већ су исписана прва имена најбољих у премашењу дневних задатака и за частан назив ударника. Радојка Филиповић из Прве кикиндске радне бригаде, већ први дан по

изласку бригаде на рад дигла је заставу на јарбол – прву почаст радних бригада. Поред њеног имена, на првим страницама књиге заповести забележена су и имена Иштвана Керна, Момчила Радуновића, Боје Војводића и других.

Почели радови у старом Београду

Бригаде из логора „Франц Розман - Стане“ - њих 13 - почеле су радове на уређењу Београда: Тамишка и Ђаковачка раде на Стадиону ЈНА; Ресавска, 24. хрватска и Градачачка на грађевинама у Сезоновој улици; Прва пожешка пошумљава Звездару, Кладањска гради парк на Булевару Југословенске армије.

Омладински логор „Франц Розман Стане“

„...Површина до недавно закрчена громадама бетона, провалијама, коровом – остацима бомбардовања, мења се свакодневно, поравњава, обележавају се стазе. Кладањска бригада ће извршити своју обавезу - до Првог маја да заврши парк. Они не раде, него просто јуре, каже Стеван Бошковић, пословођа градилишта. Никада нисам имао такве раднике. Дневне задатке редовно премашују за 140 процената“.[26]

Сежанска бригада позвала је на такмичење, у част 30. годишњице Партије, све остале бригаде I смене. А сама се спремала „да настави традицију, да одржи место и углед једне од најбољих бригада“, каква је била прошлогодишња Сежанска.

Стручни курсеви и семинари

Одмах по доласку првих омладинских бригада на изградњу Београда у овој години, омладинци и омладинке почели су да се јављају на разне курсеве за стручно оспособљавање. Из бригада у логору „Милован Миловановић - Луне“ пријавило се око 290 бригадиста за зидарски, тесарски, армирачки, евидентичарски, електричарски курс, а неки ће похађати курс за оспособљавање за помоћне магационере и практиканте у књиговодству. Од њих и од још 75 омладинаца, који су из срезова дошли директно на курс, формирана је курсистичка бригада на Тошином Бунару. Полазници курсева радиће на градилишту четири сата дневно, а остатак времена проводиће на теоријској настави, културно-просветном раду, општем образовању и фискултури.

У логору „Франц Розман - Стане“, у старом делу Београда, где борави једна трећина омладинских бригада прве групе I смене, које ће радити на изградњи Београда, такође, формирана је бригада омладинаца и омладинки, који су се јавили на стручне курсеве. Ова Бригада броји око 160 омладинаца. Они ће се оспособити за тесаре, зидаре, армираче и бетонере.

Отпочео је са радом и семинар за оспособљавање руководилаца аналфабетских течајеве за све омладинске радне бригаде прве групе I смене, које раде на Новом Београду. Овај семинар похађа преко 60 бригадиста из 22 бригаде. У неким бригадама већ су почели са радом аналфабетски течајеви. Главни штаб омладинских бригада, Штаб логора и бригадна руководства предузимају све мере да се од преко 600 неписмених омладинаца и омладинки из бригада прве групе I смене ниједан бригадиста не врати неписмен са градилишта Новог Београда.

За рад ових течајева обезбеђен је сав потребни школски прибор и довољан број буквара.

Рад са неписменима

Прва пожешка - најбоља

По завршетку прве декаде, у априлу, Главни штаб омладинских радних бригада одлучио је да се десетодневна прелазна заставица додели Пожешкој радној бригади.

Истом одлуком проглашене су за ударне и Жичка и Невесињска радна бригада.

Похваљене су Нишка, Кладањска, Бањалучка, Сежанска, 32. хрватска и Добојска омладинска радна бригада.

[26] Лист *Омладина* бр. 44 од 14. априла 1949. године

На голети Звездаре омладинци из бригаде Пожешког среза отпочели су са подизањем зеленог појаса око Београда. Већ првог дана рада Пожежани су на прокрчавању терена, копању рупа за саднице, укопавању и окопавању садница постигли добре резултате.

Дванаестог априла Пожешка бригада почела је да ради на Теразијама у Београду. Рано ујутру радни људи Београда, пролазећи поред градилишта зграде „Југословенска књига" и „Борба", застајали су и радознало гледали омладинце и омладинке у бригадирским униформама, како трче с препуним колицима...

У Првој пожешкој бригади никла је песма:

Ова норма за Ере је мала,
ми тражимо бил' се повећала

Али, почеле су да их сустижу Невесињска, па Жичка бригада и Ере су још снажније прионуле на посао да сачувају престиж.

На бочној страни зграде биоскопа „Београд", Петар Михајловић испод пароле *Ова норма за Ере је мала* написао је другу паролу *Ере! – наша обавеза је испунити плански задатак за 150%.*

Првог дана рада на градилишту „Југословенска књига" и „Борба" Ере су за седам сати пре гурали 552 кубика шута. А прва чета тога дана успела је у такмичењу да победи другу чету. Она је ископала и пре гурала 3.184 колица шута, 35 кубика више од друге чете.

Четрнаестог априла увече, омладинци Прве пожешке славили су у Омладинском логору „Франц Розман – Стане" своју двоструку победу. Главни штаб омладинских радних бригада доделио им је назив ударне и десетодневну прелазну заставицу.

Започете и културно-просветне активности бригадиста

Упоредо са почетком радова на реконструкцији и изградњи Београда, омладинске радне бригаде почеле су да развијати делатност и на осталим пољима рада. У логору „Франц Розман – Стане" ради 51 кружок за идеолошко-политичко и културно-просветно уздизање бригадиста, у којима је обухваћено преко 2.500 омладинаца и омладинки из 13 радних бригада. Сваке недеље се одржавају по три пута састанци кружока, на којима се читају и „прорађују" поједини чланци из новина и брошура...

Свака бригада има своју библиотеку, које скупа броје преко 1.100 разних књига. Такође, свака бригада издала је по један број зидних новина, а у седам бригада изашао је и други број док се у неким припремају чланци и за трећи број зидних новина.

Шест бригада из овог логора посетило је Војни музеј на Калемегдану. У логору је приказан филм „Челична срца" и неколико журнала.

Најбоље успехе у досадашњем културно-просветном раду постигле су Прва пожешка, Кладањска и Камничка бригада.

БРЕМЕ

У ноћи без сна, пркосећи болу,
с бригадом – срцем, с грудима голим,
ја сам учио велику школу:
земљу и људе како да волим.
... Било је све то ноћи тамне,
када ветрови плотове руше,
насипом наше су очи пламне
жмиркале као карбитуше.
Сан је обаро капке уморне,
и то док жуљи шљунак под петом.
Шта вреди што су руке орне
ако друг заспи за вагонетом.
Већ смо радили две пуне смене,
ал ето тако друг уз друга,
још нико не хте да се крене
у сламни лежај логорског круга.

Ја сам се једва крето те ноћи.
Јер руке све до плача боле,
у себи питах: да ли ће моћи
до јутра насип још да воле.
И кад у оку заигра пруга,
и кад се први вагонет врати
ја жудно, брзо упитах друга:
„Реци колико има сати?"
Свега се сећам... ветар риче
и лије пљусак... и грми бура...
за вагонетом погнут друг ми виче:
„Сад је отишла десета тура."
... У ноћи без сна, пркосећи болу,
век сам гурао грудима голим,
и ту, с бригадом учио школу,
будуће дане како да волим.

Славко Вукосављевић

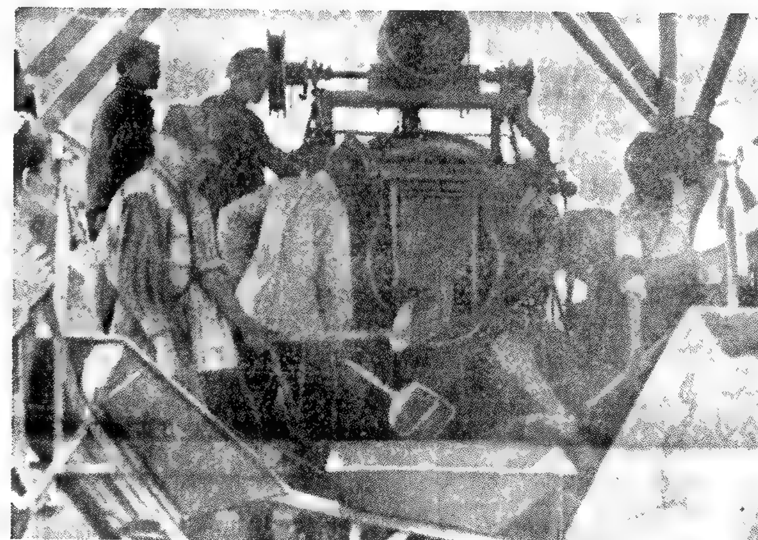

Код машине за прављење бетона

Први резултати рада омладинских радних бригада у 1949. години

У прве две декаде 1949. године већ су постигнути значајни резултати омладинских бригада, на свим пољима.

О њима говори Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских бригада:

„... Бригаде су се организационо прилично средиле и све више улазе у проблеме појединих градилишта. Већина бригада већ пребацује предвиђене норме и то захваљујући, углавном, бризи за бољу организацију посла. Пожешка омладинска радна бригада често пребацује норму и са 100%. Градачачка бригада у почетку тешко се сналазила на раду, а сада је једна од најбољих на стадиону ЦДЈА. Тамишка бригада у Сазоновој улици пребацује и оне норме које нису достизали ни врло добри стални и приучени радници.

Чланови штаба бригада уско су повезани са стручним руководиоцима и заједнички решавају већину проблема искрслих на градилишту.

У омладинским бригадама већ од првих дана разгара се упорна борба за чување народне имовине – алата и материјала, за што мање расходе, као и за јачање радне дисциплине.

Омладинац Славко Симеуновић, командир I чете Жичке бригаде, шестоструки ударник и носилац два ордена рада, свакодневно пребацује норму са својом четом за око 120%. Таквих примера има више.

На културно-просветном пољу постигнути су до сада такође значајни резултати. Свих 822 неписмена градитеља обухваћено је аналфабетским течајевима. Свака бригада има своју библиотеку, са по 150 – 200 књига, које бригадисти читају у слободном времену. До сада је приказано 60 биоскопских представа; четири културно-уметничке групе из Београда гостовале су у омладинским логорима; издато је 84 броја зидних новина.

Од курсиста формиране су четири стручне бригаде (зидарска, тесарска, армирачка и евидентичарска), са 927 бригадиста. Они ће, након двомесечног рада, остати као полуквалификована радна снага на градилиштима Београда.

Редовно се одржавају часови јутарњих вежби и општег физичког образовања; почеле су и припреме за логорске слетове и разна спортска такмичења. На пролећном кросу учествовало је 95% свих бригадиста.

Часови предвојничке обуке одржавају се, углавном, редовно. Бригаде прве групе на време су снабдевене одећом и обућом. Осигуран је добар смештај (бараке, ћебад, кревети и сл).

У току прве две декаде за ударне проглашене су: Пожешка, Жичка, Невесињска, Кладањска, Тамишка, Нишка, Добојска, Бањалучка, Бегејска, Сежанска, 35. хрватска, Кикиндска, Ариљска, 31. хрватска и Кумановска бригада, а похваљене су: Нишка, Кладањска, Бањалучка, Сежанска, 32. хрватска, Сомборска, Ђаковичка, Слуњанска и Дреничка бригада.

У току досадашњег рада испољиле су се и неке слабости у раду:

Првих десетак дана било је скраћења радних часова, због неприпремљености појединих градилишта за долазак оволиког броја радне снаге. На градилиштима VI и, IX и неким другим било је случајева да су бригаде враћане, или су губиле по неколико радних часова, а нарочито од 6-7 часова ујутро.

На појединим градилиштима бригаде још не раде по радном налогу, или се налози често мењају. Неке бригаде још немају ни преглед дневног учинка.

Такође, било је појава закашњавања на посао (Ресавска бригада), самовољног напуштања радног места од појединаца (често и чланова штаба), ломљења цигле, дасака и др.

У културно-просветном раду недовољна је агитација на градилиштима. Нека од њих још су прекривена лањским паролама.

Аналфабетски течајеви за првих десет дана споро напредују, због недостатка основног материјала.

Нека политичка предавања су неприступачна и непопуларна. Стручне бригаде још нису гледале ни један филм, нити културно-уметничку групу.

Још има појединачних случајева прекасног слања одеће, непридржавања таблице у храни, недостатка дрва и слично.

Главна слабост санитетске службе је њена неорганизованост у логору „Франц Розман – Стане“, а и претрпаност амбуланте у логору „Милован Миловановић – Луне“.

У даљем раду пред бригадама на изградњи Београда стоје крупни задаци. Да би се они извршили треба, поред осталог, предузети следеће:

1. Штабови омладинских бригада треба одлучно да се оријентишу са разних општих проблема на бригу за правилно и потпуно спровођење у живот целокупног програма: политичког, културног, фискултурног и др, предвиђеног за време двомесечног боравка бригаде.

Штабови бригада треба да усаврше начин руковођења, да прате недељне и десетодневне планове рада, контролишу извршење преузетих обавеза (на састанцима штаба, на бригадној конференцији и свакодневно) и, нарочито, да реагују на све уочене слабости. Ни један посао не треба одлагати за сутра.

2. До краја месеца уложити све снаге за извршење планом предвиђених задатака по градилиштима за април, а од првог дана почети борбу за извршење мајског задатка, који је знатно већи и одлучујући у овом тренутку. У том циљу бригаде треба одмах да „претресу“ стање на свом градилишту, да допуне радне

Одлазак на радилишта

обавезе, а исто тако и сваки бригадист посебно, да брину о организацији посла, радној дисциплини, чувању алата и материјала. Не сме се дешавати да бригада задоцни на градилиште, да појединци самовољно напуштају посао и сл. Упутство пословође мора се доследно спроводити. Не сме се дозволити распарчавање бригаде на споредне послове. Исто тако, није дозвољен никакав прековремени рад. Бригаде које још немају радни налог треба одмах да га набаве и да заоштре борбу против одступања од планских задатака. Нарочито је важно да се осигура дневна контрола урађеног посла, да би се на састанцима штабова, конференцијама и бригадним саветима могле доносити одлуке за бољи рад на градилишту. Одмах оформити градилишне савете и спроводити њихове одлуке.

3. Чланови штаба бригаде, командири и остали руководиоци треба даноноћно да бдију над животима наших омладинаца. Стално објашњавати и указивати на све опасности при раду и непосредно контролисати радове где би могло доћи до повреда.

4. Штабови бригада треба сместа да јаве штабу логора и Главном штабу ако се деси да не добију таблицом одређене намирнице, а посебну пажњу да посвете добром справљању хране. Болеснике треба чешће обилазити и омогућити им разоноду (радио, књиге).[27]

На стручне курсеве у логору „Франц Розман – Стане“ пријавило се 860 омладинаца и омладинки

На курсеве за стручно оспособљавање на Новом Београду, у логору „Франц Розман – Стане“, пријавило се 860 омладинаца и омладинки из бригада прве групе I смене. За потребе предузећа „Нови Београд“, на курсевима у Тошином Бунару, почело је оспособљавање 587 омладинаца и омладинки. Курсеве већ похађа 194 будућих зидара, 177 тесара, 55 армирача и 55 електричара. Они ће по завршеној обуци учествовати у изградњи Новог Београда, као нови стручни радници.

У логору „Франц Розман – Стане“ још нису обезбеђеми основни услови за рад стручних курсева. Грађевинско одељење ИОНО-а Београда није створило и уредило потребне просторије, наставнички кадар и школски материјал. Због тога, полазници разних струка слушају заједно предавања из више предмета, која би требало свака струка да слуша посебно.

Према плану Главног штаба из бригада прве смене треба да пође на курсеве још око 400 омладинаца и омладинки. Због тога штабови омладинских бригада треба овом питању да посвете много више пажње, да објашњавају важност и улогу појединих стручних курсева, да указују на то шта ће они све добити са завршеним курсевима: стручно знање, признате квалификације, отворе перспективе за даље стручно усавршавање, добре награде и друго.

По завршетку свих курсева, око 2.600 омладинаца и омладинки, после двомесечног рада, распоређени су по градилиштима Новог Београда као стручни квалификовани и полуквалификовани радници.

Курсеве је са успехом завршио: зидара - квалификованих 299, полуквалификованих 110, тесара - квалификованих 177; полуквалификованих 141, армирача - квалификованих 52, полуквалификованих 30, машиниста - квалификованих 149, полуквалификованих 730, железничара 94, електричара 45.

[27] Лист *Нови Беоїрад*, бр. 53 од 24. априла 1949.

На нове курсеве већ је дошло 1.231, укључујући и известан број омладинаца које је послало Министарство грађевина.

Течајеви за неписмене

У углу нове велике бараке у логору „Франц Розман – Стане“, која служи као учионица за рад аналфабетских течајева, нешто пре заказаног времена окупили су се неписмени Градачачке бригаде и почели први са радом. Њих 24 омладинца и омладинке поседали су на четири дуже даске, а обичне јелове клупе за седење, које су прилично високе, служе им уместо предњег дела правих школских клупа, или уместо столова за писање.

„...Данас прелазимо на петнаесто слово - зачу се глас руководиоца течаја, који је на табли већ писао слово „м“. Сви слушаоци почеше у својој свесци да пишу исто слово. Неки су успели да лако и лепо напишу по неколико пута задато слово, некима су подрхтавале руке, јаче су притезали оловке, померали свеске по клупи, неколико пута почињали, грешили, брисали гумицом, поново писали и најзад успели некако да га напишу.

Ката Мартић, кћи босанског сељака, спада у ред оних полазника, који су одмах и тачно исписали по неколико редова у свесци. За њу руководилац течаја каже да је најбоља међу свих 24 полазника. Ката је чврсто решила да се не враћа кући док не научи да чита и пише.

- Постаћу ударница и научићу да читам и пишем. То је мој завет. Како ће се моји родитељи веселити кад добију писмо, мојом руком написано. Већ данас знам да напишем „драги мој тата“ - говори она својој другарици по завршетку часа.

Ката гура колица, вагонете, или лопатом пребацује земљу. Чим бригада седне да се одмори, она се одмакне мало у страну, отвори буквар који је понела на градилиште и почне да вежба читање.

Нове ударне бригаде

У трећој декади, у априлу омладинске бригаде увеле су такмичење на свим секторима рада.

Узевши у обзир све постигнуте резултате, Главни штаб омладинских бригада донео је 5. маја одлуку, којом се десетодневна прелазна заставица Главног штаба додељује Жичкој два пута ударној и уједно је проглашава по трећи пут за ударну.

Ова бригада од 137 бригадиста испунила је норму за 245% и истоварила и пребацила 125.100 кг тесаног камена, утоварила и превезла 112.650 кг цемента, утоварила и превезла 506.037 м^3 бетона, утоварила и превезла 533 м^3 шљунка, пренела 460 кг воде, истоварила шодера у мешалицу 40 м^3, ископала и превезла 2.850 м^3 земље, истоварила и пренела 155.200 кг гвожђа, истоварила и сложила 441 м^3 грађе, превезла 201.800 комада цигле.

По трећи пут за ударну проглашена је Прва пожешка бригада, а по други пут: Прва сежанска, Прва бегејска, Прва добојска, Прва бањалучка, Прва ариљска, Прва тамнишка и Прва кладањска.

Похваљене су: 36. хрватска, Прва ораховачка, 27. хрватска и 34. хрватска омладинска радна бригада.

Шеста жичка – најбоља у III декади

У другој декади Прва бањалучка бригада освојила је декадну заставицу. Шеста жичка је у трећој декади, просечно пребацујући норму за 145%, избила на прво место. Она је већ два пута ударна и сада, поред декадне заставице, добила је и назив три пута ударне бригаде.

Пред трибином, у центру логора „Милован Миловановић – Луне", лепршају се заставе. Из неколико хиљада грла одјекују песме и пароле. Бригаде очекују резултате свог десетодневног рада и такмичења. Поздравиће најбољу међу њима.

Митинг, на коме присуствују 24 бригаде, са око 5.000 бригадиста, отворио је члан штаба логора Обрад Ненадовић и дао реч члану Главног штаба Јанку Кликовцу, који је у кратком говору, поред осталог, нагласио:

„... Успех сваке бригаде је успех свију нас, успех свих бригада, део је успеха у укупној борби за изградњу Новог Београда и целе земље...

Омладинка из Шесте жичке

Потом је командант Прве бањалучке бригаде Урош Крагуљ предао заставицу команданту Шесте жичке, Милутину Луковићу, који се захвалио и рекао да ће се његова бригада заложити да заставицу сачува у трајном власништву.

Све бригаде су дуготрајним клицањем поздравиле Шесту жичку бригаду и „претиле" - „Отећемо заставицу", а Жичка им је одговарила - „Не дамо је!".

После митинга у колу и с песмом настављено је весеље.

Већ 28. априла почеле су да стижу прве омладинске бригаде друге групе I смене. И све су до 1. маја биле распоређене по логорима.

У II смени радиће 37 бригада из скоро свих крајева наше земље. Биле су смештене у логорима „Франц Розман – Стане", „Милован Миловановић – Луне" и „Јоже Влаховић".

На првомајској смотри заставицу носила Прва бањалучка бригада

Већ 5. априла бригадисти су постигли запажене резултате. Норму су испунили са 120 одсто. Сви омладинци су се оспособили да раде као помоћно особље на мешалицама, елеваторима, на уграђивању бетона у зграду хотела. Тада је почело групно и међучетно такмичење. Борба за кубике и бригадну прелазну заставицу у првој декади највише се одразила у III чети. Она је и заказала такмичење, а за 10 дана заставицу је носила 6 пута.

Када Млађан Љубишић, командир III чете, говори о својој чети, њеним успесима и најбољим омладинцима и омладинкама, он не може а да не спомене Милана Ивића, Смиљу Тришић и Живка Пејића, највредније бригадисте – носиоце такмичења у његовој чети.

У првој декади Бањалучка бригада испунила је плански задатак са 115 одсто. Тада је Главни штаб омладинских радних бригада похвалио Бањалучку бригаду.

- Ова декада нам се провукла само са похвалом – каже командант бригаде Урош Крагуљ. - Али, у будућим декадама у одлуци Главног штаба о проглашењу ударних бригада нећемо дозволити да и једном изостане име наше бригаде.

У првомајском такмичењу Прва бањалучка - најбоља

Такмичење за 1. мај било је једно од најјачих на градилишту Новог Београда у току овогодишњих акција. Све бригаде желеле су да 1. маја, преко Теразија, на челу омладинских бригада са Новог Београда пронесу првомајску прелазну заставицу, додељену у трајно власништво.

Скоро сваки бригадиста на Новом Београду говорио је: „На смотри, 1. маја, заставицу ће понети наша бригада". То су желеле: Добојска, Пожешка, Жичка, Бачкотополска, Сежанска, Хрватска и друге бригаде. Али, 1. маја заставицу преко Теразија пронела је Прва бањалучка бригада.

На првомајској смотри у Београду бригадисти Бањалучке бригаде, носећи првомајску заставицу, представљали су најбоље градитеље Новог Београда.

Већ 3. маја омладинци Бањалучке бригаде повели су битку за нову декаду. Декадни радни налог у априлу ова бригада је испунила са 178 одсто. У трећој декади најбоље успехе у бригади постигла је четврта чета. Она је успе-

ла да у такмичењу победи до сада најбољу I чету, а прелазну заставицу бригаде носила је пет дана у декади.

У реду најбољих бригадиста били су Рајко Бабић, Босиљка Вранчић, Момчило Глигорић, Драган Ђукић, Бранко Пејић, Јела Станаревић и Бранко Драгојевић.

- Ретки су омладинци као што је Млађан Стојић – каже командант бригаде. - Он не зна за умор. Један котур бетонског жељеза тежак је 70 кг, а он носи по два. Ми му не дозвољавамо ,али, шта можеш кад је он тврдоглав.

На митингу 5. маја у омладинском логору „Милован Миловановић – Луне“ Бањалучка је по други пут понела назив ударне бригаде.

Највећи понос Бањалучке бригаде су 16 ударника и 15 похваљених омладинаца и омладинки. По повратку у Бањалучки срез омладинци ће својим друговима причати о најбољим у бригади: Драгану Стојићу, Бори Рочићу и Бранку Савићу.

У мајској смени 33 бригаде

У мајској смени на градилишту Новог Београда радиће:

Прва милешевска, Друга топличка, Прва вучитрнска, Прва ђуракоавачка, Прва неродимска, Друга љубушка, Друга струмичка, Друга царевоселска, Друга титовелешка, Прва тетовска, Друга прилепска, Прва апатинско-сомборска, Педесет девета хрватска (Винковци), Шездеета хрватска (Винковци), Друга босанско-новска, Прва цазинска, Друга прњаворска, Друга дервентска, Друга кулска, Прва ковинско-алибунарска, Јаштомићка, Шездесетдруга хрватска (Госпић), 63. хрватска (Јастребарско), Друга босанско-шамачка, Прва доњолендавска, Прва копаоничка, Прва љубићко-трнавска, Прва мачванска, Прва пожаревачка, Прва поморавска, Прва посавотамнавска, Друга брчанска, 61. хрватска.

Нивелисање терена после избацивања песка из багера

За бољу организацију увести ланчани систем рада на градилиштима

У Генерланој дирекцији 3. маја одржано је велико саветовање о организацији рада на градилиштима, коме су присуствовали инжењери, чланови Главног штаба, шефови деоница, команданти бригада, руководиоци политичких организација.

Инжењер Милан Николић, директор планског сектора, поднео је реферат о планском задатку у 1949. години. Потом су реферисали шефови градилишта. Неки са оптимизмом, уз многе ограде, а неки и са доста песимизма, сматрајући да је план нереалан.

Као по правилу, они који су били на градњи пруга претежно су оптимисти, јер пруге су, јамачно, биле незамењиве школе за наше стручњаке – тамо су видели какву моћну снагу представљају удружени елан омладине и стручно знање и искуство инжењера, техничара и стручних радника.

У расправи се чуло доста добрих идеја, што је доказ да се овде, на градилишту Новог Београда, окупио велики број способних и образованих људи.

На крају, говорили су инж. Марко Христић и Батрић Јовановић и, поред осталог, оштро напали јавашлук на неким градилиштима, лошу организацију, неодговорност појединих шефова, слабо коришћење машина, а нарочито спорост у поправкама механизације.

Закључено је да се до 15. маја најдетаљније разраде оперативни планови по месецима, недељама и данима, да се на сваком градилишту уведе ланчани систем рада, односно пуна синхронизација свих фаза радова: кад се, на пример, буде стављала бетонска плоча на другом спрату, у приземљу се мора почети са инсталацијама, а одмах затим са малтерисањем; кад се буде зидао пети спрат, први треба да буде сасвим готов. О сваком квару на било којој машини шеф градилишта да буде обавештен у року од десет минута, а он одмах да нареди оправку, која би почела у року од 15 минута.

На зградама Хотела и Председништва владе радиће се непрекидно. До 15. маја треба да се инсталира електрика за ноћни рад. Тако ће се први пут у нашој земљи радити и ноћу на објектима високоградње.

У Ужичкој, четири пута ударној и...

Командант Главног штаба, Слободан Босиљчићи, и Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Предузећа „Нови Београд“, дошли су, 14. маја, у обилазак омладинских бригада које раде на згради Председништва владе.

Небо покривено сивим облацима. Прети киша. Ваздух је густ и врућ. Оморина је и тешко се дише...

Бригадисти из Шесте жичке јуре са пуним колицима шљунка. Босиљчић и Јовановић поздрављају се са командантом бригаде Милутином Луковићем. Многи не би му дали више од шеснаест година, иако је старији. Био је на Врандуку, на прузи Шамац – Сарајево. Тамо је добио четири ударничке значке. Разговор и почиње о прузи:

- Било је тешко и лепо – рече Батрић Јовановић.

- Више лепо него тешко – вели Луковић и наставља.

- Ови наши стручњаци су конзервативни – готово љутито рече командант жичке бригаде. – Не раде својски. – Пре неки дан сам се цео сат свађао са

једним техничарем, ено, оним тамо што стоји код дизалице (и он показа руком на сувоњавог високог човека средњих година). Вели он мени: „Дај овде тридесет омладинаца". А ја му кажем „Много је, биће довољно двадесет". Он ми иронично рече: „Као да се ти разумеш у овај посао". Мени прекипе, па му рекох да се разумем мање од њега, али да ја не саботирам, већ радим поштено. На крају одредисмо 25 људи, али сутрадан дадох само 20. І било је довољно.

Луковић је даље причао како користи искуство са пруге Шамац – Сарајево. Сваки омладинац има по двоја колица. Кад се врати с празним, пуна га чекају.

- Али, то је много напорније – вели Босиљчић.

- Ми се не бојимо напора – одговори Луковић...

Поче снажан ветар. Подигоше се облаци песка.

- Бежимо, сад ће пљусак!

Пљуснуше прве капи кише. Онда – страшна провала облака.

Жичани још раде. Босиљчић позива Луковића да обуставе рад.

- А задатак? – успротиви се командант бригаде. – Не, Жичкој не смета киша. Нисмо ми од шећера...

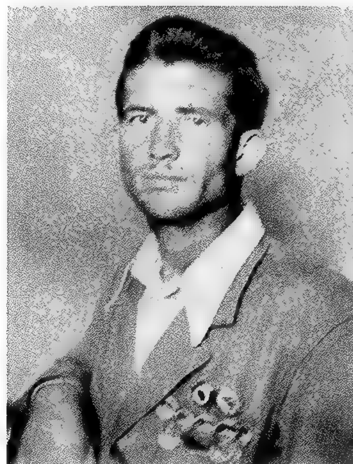

Градитељи Новог Београда окићени ударничким значкама

... У Сежанској бригади

Босиљчић и Батрић Јовановић дошли су, 22. маја на градилиште Хотела. Нашли су шефа градилишта, инжењера Драгоша Калафатовића и његовог помоћника Софију Жакулу.

За Калафатовића кажу да је крајње педантан, веома стручан и савестан. Префињен у опхођењу. Софија је шамачко-сарајевски кадар, прошла је солидну школу и то јој је најбоља легитимација.

Калафатовић је прошле године са великом дозом скепсе прихватио омладину да ради на бетонским пословима. Сада прича са одушевљењем о омладинцима:

- Сваку примедбу прихватају без поговора. Дивни су. А о дисциплини да не говорим. Права је милина радити са омладином...

Утовар песка испред градилишта Хотела

Поздрављају се са Францом Пирјавцем, командантом Сежанске бригаде, која је носилац прелазне заставице Главног штаба. Сежанци раде на изради бетонских трегера. За овај посао потребни су квалификовани радници, али омладинци успешно раде и овај посао. Четворица направе по 100 метара и пребаце норму за 64 одсто.

- Многе бисмо, ако буду хтели, задржали као квалификоване раднике – вели пословођа Радовић. – Одлични су. Чак и девојке успешно обављају овај посао.

Бригада пребацује норму на свим пословима, за целих 130 одсто. Има десет ударника. Најбоља је Мери Цолија.

У бригади је развијен богат културно-забавни, просветни и политички живот. Цела бригада учи, на сопствену иницијативу, да чита и пише ћирилицу.

Десетодневни радни налог испунићемо за пет дана - пише на великој дасци. То је обавеза Сежанаца.

Градитељи Новог Београда, омладинске, фронтовске бригаде, радници, техничари, инжењери и службеници позвали су 2. јуна градитеље Ауто-пута Београд – Загреб на такмичење у част годишњице Петог конгреса Комунистичке партије Југославије и предложили да се оформи такмичарска комисија, у којој би били представници Централног већа Народне омладине Југославије, Централе управе Савеза грађевинара и радних колектива Новог Београда и Ауто-пута Београд – Загреб.

Већ 4. јуна градитељи Аутопута прихватили су овај позив за такмичење.

Међу „фронтовцима" из Груже

Батрић Јовановић и Богдан Радишић су у логору гружанске фронтовске бригаде. О овој бригади се увелико говори на градилишту Новог Београда.

Дочекује их командант бригаде Драгослав Тимотијевић. Поздрављају се с њим са групом бригадиста, који се одмарају испред бараке. Питају их како се осећају овде, имају ли каквих примедби.

- Све је добро – вели један дебељко – тридесетих година. – Али, хране би могло бити више.

- Не слушајте њега, он може да поједе, славе ми, два прасета за ручак – каже један сувоњави дугајлија, уз грохотан смех свих присутних. – Хране има довољно и добра је.

Командант Тимотијевић:

- У почетку није ишло бог зна како. Нисмо се, признајем, ни ми из штаба снашли. И киша нас је много ометала. Онда је пошло на боље. Ево, погледајте графикон. Норма је испуњена са 181, 206, чак 297 одсто. Раде људи својски. Највише се истичу групе Радослава Ранића и Саве Аташевића.

- Данас смо добили први извештај са Аутопута Београд – Загреб. Запели су пуном снагом. Жестоко су се сударили са нама.

Прва сежанска - победник у првој декади маја.

Главни штаб омладинских радних бригада донео је одлуку да се десетодневна прелазна заставица додели, као најбољој - Првој сежанској два пута ударној бригади, која се уједно проглашава и трећи пут за ударну.

Ова бригада броји 122 омладинца и омладинки (од тога 62 мушких и 60 женских), норму је испуњавала са 231% и при томе је урадила следеће:

Пренела 2.850 килограма цемента, справила 84 кубна метра бетона, пребацила 2.342 кубна метра песка, пренела 109 кубних метара грађе, 1.348 метара бетонских прагова, истоварила 1.667 кубних метара шљунка, пренела 11 кубних метара камена, 41.800 килограма гвожђа, пренела и сложила 12.330 комада цигле, пренела 60 литара воде и обавила низ других радова.

Четврти пут се проглашавају за ударне: Прва пожешка и Шеста жичка.

По трећи пут: Прва бањалучка, Прва бегејска, Осма невесињска, Прва ариљска, Прва тамишка и Прва кладањска.

По други пут: Прва царибродска, 31. хрватска, 32. хрватска, 35. хрватска, Прва сенћанска, Босанскокрупска, Прва фочанска, Прва кикиндска, Прва кавадарска, Прва нишка, Прва сомборска, Прва градачка, Прва алибунарска, Прва битољска и 38. хрватска.

Први пут су постале ударне: 32. хрватска, Прва ораховачка, 34. хрватска, Друга босанско-новска, Царевоселска, Љубићко-трнавска, Прва задружна, Посавотамнавска, Друга кулска, Прњаворска и Милешевска.

Похваљене су: Цазинска, Вучитрнска, Копаоничка, Топличка, Босанскошамачка, Мачванска, 63. хрватска, Поморавска и Трећа тесарска.

Почетак новог такмичења

12. маја 1949. године:

Иницијативу за ново такмичење, поводом 25. маја - рођендана маршала Тита, дала је Прва битољска два пута ударна бригада из логора „Франц Розман - Стане".

Неколико дана обављане су темељне припреме, разрађени планови, обезбеђен материјал, па је такмичење почело 21. маја.

Често пада киша. То бригаде не спречава да постижу веће радне успехе, али им смета. Тај „кишни, бујан мај добар је за поља, а не и за градилишта".

Фестивал и...

У току ове ударне декаде одржан је и фестивал, 22. маја, у логору „Милован Миловановић – Луне". На завршној приредби наступило је 10 хорова, 10 фолклорних група, 10 рецитатора, три соло и четири групе певача и два инструменталиста (у припреми такмичења тај број је био знатно већи).

Кавадарска бригада била је победник у фолклору, а за њом 35. хрватска и Штипска. Најбољи је био хор Сежанске бригаде, а за њим хор 36. хрватске. Међу рецитаторским, најбољи је био хор Сежанске, па Царибродске бригаде.

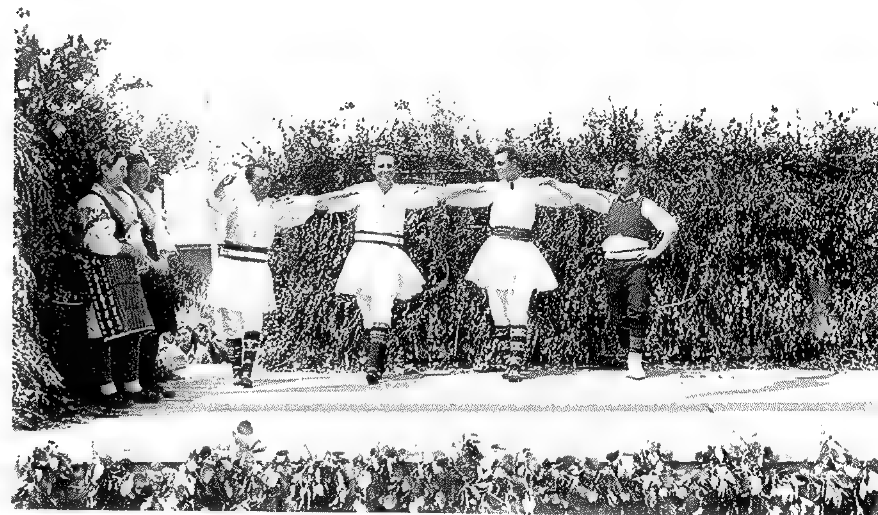

Једна фолклорна група

Фолклорне групе су извеле српске, босанске, хрватске, македонске, војвођанске, шиптарске, влашке и мађарске игре и песме.

...фискултурни слет

Тога дана одржана су и два фискултурна слета прве смене: у логору „Милован Миловановић – Луне", где је учествовало 1.564 бригадиста, а највећи успех постигле су Тамишка и Сомборска бригада; у логору „Франц Розман – Стане" учествовало је 2.360 бригадиста, а најбоље успехе постигле су Сежанска, Бањалучка и 21. хрватска бригада.

На крају такмичења у ударној декади, 2. јуна, одржан је свечани митинг на Градилишту VI – Стамбеном насељу, где је прелазна заставица предата победнику – Бригади демобилисаних бораца „Разбијачи клевета".

Укупно 140 чланова ове бригаде радило је на подизању прве петоспратнице у Стамбеном насељу. Изгледа невероватно, али је проверено, да је ова бригада испуњавала норму и са 780 процената. За ову бригаду није постојало немогуће. Дисала једним дахом и радила једним замахом од првог дана. У ударној декади ови демобилисани морнари извршили су декадни налог за три дана. Да су остали дуже на градилишту, довели би у питање све норме.

Са митинга је упућен позив градитељима Аутопута „Братство – јединство“ Београд – Загреб за такмичење у част годишњице Петог конгреса КПЈ.

Убрзо почели су да стижу телеграми и писма, у којима се са одушевљењем прихвата позив на такмичење. Међу првима одговорили су градитеља Ауто-пута Београд – Загреб, Хидроцентрале Маврово, пруге Кучево – Бродице, Нове Горице...

У првој декади овог такмичења на Новом Београду победник је била Босанско-новска бригада, четири пута ударна, која је радила на подизању стамбене зграде на Обилићевом венцу. Поред ње, по четврти пут су постале ударне и Друга прњаворска и Љубићско-трнавска бригада (ради на подизању пољопривредних објеката у Панчевачком Риту).

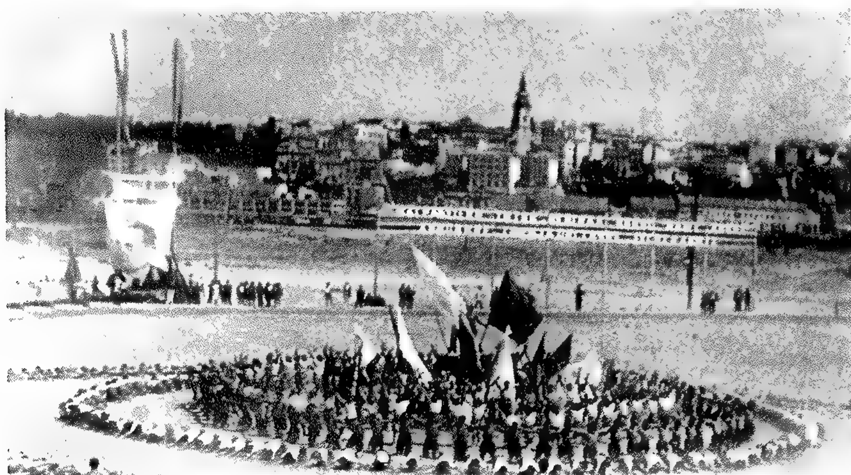

Са фискултурної слета

Касне радови на изградњи Студентског насеља

У априлу на градњи Студентског насеља плански задатак је подбачен за 76,4 процента. Само на зградама два и три, до 1. маја, требало је да се подигну два спрата са плочом над спратом, а изграђен је само један део приземља. Плански задатак у овом насељу, у априлу, извршен је са само 23,6 одсто, а по учинку рада, према датим радним часовима норма је испуњена са 94 одсто. Градилиште Студентског насеља није располагало са стручном радном снагом, која је била предвиђена за те радове.

У априлу, на појединим зградама, односно блоковима, норма је испуњавана: на згради један са 84,4 одсто, на згради два са 120 одсто, на згради три са 125, а на згради четири са 85 одсто.

У току априла и почетком маја на Студентском насељу, а уз помоћ стручњака, радове су обављали омладинци – курсисти: зидари, армирачи, бетонци и други. Квалитет њихових радова, може се рећи, готово не заостаје за радовима које обављају квалификовани радници са дугогодишњом праксом.

Поред те четири стамбене зграде у Студентском насељу, ове године треба да се изграде и зграде мензе и перионице рубља и други објекти у којима ће студенти, после предавања и индивидуалног учења, наћи удобан одмор и разоноду.

Митинг на крају ударне декаде, 2. јуна 1949.

Градитељи Новог Београда у ударној декади испунили задатак са 115%

На Градилишту VI 2. јуна одржан је свечани митинг, на којем је присуствовало преко 4.000 градитеља Новог Београда – бригадиста из омладинских и фронтовских радних бригада, стручних радника, техничара, инжењера и осталих чланова радног колектива овог градилишта.

Митингу је присуствовао и генерални директор Грађевинског предузећа „Нови Београд“, инж. Марко Христић, помоћник генералног директора Батрић Јовановић, секретар Градилишног комитрета Партије Богдан Радишић, са члановима Комитета, командант Главног штаба омладинских радних бригада на изградњи Београда, Слободан Босиљчић, са члановима штаба, председник Синдикалне подружнице, Теодор Чокорац, и представници свих градилишта и газдинстава Новог Београда и омладинских бригада које раде на осталим градилиштима.

Пошто је митинг отворио Љубинко Пантелић, помоћник шефа градилишта VI, присутне је, у име Генералне дирекције, поздравио Батрић Јовановић. Говорећи о успесима градитеља Новог Београда у току ударне декаде и такмичења, које је у току, он је, поред осталог, рекао:

„...Градитељи нашег Новог Београда испунили су своје планске задатке за прву декаду маја са 101%, а другу декаду за 105%, а у трећој – ударној декади са 115%. То је уједно и одговор свих градитеља Новог Београда на све клевете и лажи, упућене нашем партијском руководству и нашој земљи.

Ударна декада је показала да пред градитељима Новог Београда нема никаквих тешкоћа које они не могу и неће савладати и да ћемо успјешно и побједоносно извршити свој плански задатак за 1949. годину.

Радни колектив Градилишта VI показао је да је спреман за часно извршење свог великог задатка. Градитељи Новог Београда подићи ће преко 2.800 станова за трудбенике Београда...“

Примајући заставу у име Градилишта VI, инж. Пандуровић, у име свог колектива, захвалио се и заветовао да ће са још више елана и воље уложити све снаге за што успешније извршење овогодишњег задатка Градилишта VI.

Потом је говорио Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада:

„... Наша омладина постигла је велике резултате у ударној декади. И показала је шта све она и стручни радници, техничари и инжењери могу да постигну у борби за изградњу Новог Београда...

Затим је командант Босиљчић, у име Главног штаба, предао десетодневну заставицу команданту бригаде „Разбијачи клевета" Цуљу Маљевићу, као и посебни поклон Главног штаба – портрет Маршала Тита.

Примајући заставицу и предајући је најбољем бригадисти Максу Крајнцу, командант ове бригаде је рекао:

„Обећавам, у име бригаде, да ћемо и даље уложити још више труда и напора за успешно остварење планског задатка, да ћемо служити за пример свим бригадама и у такмичењу у част годишњице Петог конгреса КПЈ.

После тога, командант Главног штаба предао је заставицу у трајно власништво Сежанској пет пута ударној и једанпут похваљеној омладинској бригади заставицу, која је у току прошла два месеца додељивана најбољој бригади на крају сваке декаде.

У име градилишног комитета Партије, митинг је поздравио секретар Богдан Радишић, а на самом крају Љубинко Пантелић, у име колектива Градилишта VI, позвао је на такмичење сва градилишта у част годишњице Петог конгреса КПЈ и Конгреса грађевинара Југославије.

Са митинга је упућен позив градитељима Ауто-пута на такмичење у част годишњице Петог конгреса КПЈ.

Почетком јуна на изградњу Београда дошле су следеће бригаде:

Прва скопска обласна, Прва битољска обласна, Прва демирхисарска, Прва ресанска, Прва битољска (Битољ – Куманово), 76. хрватска (Ријека), 75. хрватска (Книн), 78. хрватска (Дарувар), 80. хрватска (Дуго Село), 81. хрватска (Врапче), Новска, Загребачка, Друга босанско-дубичка, Друга великокладушка, Друга дервентска, Друга липарска, Друга тузланска, Друга цељска, 77. хрватска (Грубишно Поље), Друга приједорска, Прва јајачка, Друга дувањска, Друга ливањска, Прва плеваљска, 79. хрватска, Друга грачаничка, Трећа топлчка, Трећа јасеничка, Друга орашачка, Прва раваничка, Прва ваљевска, Друга зајечарско-књажевачка, Прва шабачка, Прва чачанска, Прва лесковачка, Бригада „Павле Корчагин" (Ниш), Прва ужичка, Трећа приштинска, Прва пећка, Прва призренска, Прва зрењанска, Прва струмичка, Друга сарајевска, Друга босиљградска, Трећа царибродска, Прва крагујевачка, Прва новосадска, Новосадска среска, Прва суботичка, Прва вршачка, Друга новосадска, Прва сарајевска, Пета сарајевска, Прва сенћанска, Прва кикиндска, Прва штипскоч-кавадарска, Прва тетовско-кумановска, Осма скопска, Друга суботичка.

То су, већином, биле средњошколске бригаде, које ће овога пута радити само месец дана. Међу њима је било организовано посебно такмичење за петодневну заставицу. Први носилац ове заставице била је Прва ужичка средњошколска бригада „Радоје Марић", са 250 бригадиста Гимназије и Учитељске школе. По резултатима била јој је врло блиска Прва косовско-митровичка бригада.

Ево, и нас, Шапчана

Од лета 1948. а још масовније од ове, 1949. године, на београдску Железничку станицу, свакодневно, редовним и специјалним возовима, стижу нове бригаде на изградњу Новог Београда.

„... И ми, Шапчани, средњошколци, сврстани у Прву шабачку бригаду, дођосмо возом у Београд" - записао сам тада у своме дневнику.

По изласку из вагона брзо се постројисмо на перону и одмах, с водичем на челу, кренусмо пешице, преко старог гвозденог моста, у правцу Бежанијске Косе.

Дуга и шаролика колона, под теретом пуних торби или кофера различите величине, издужила се, и као змија, вијуга на тек просеченом путу кроз песак, још недовољно утабаном, ка Тошином Бунару. Тамо, у Омладинском логору „Јоже Влаховић", биће наше једномесечно акцијашко боравиште.

Успут сустижемо друге бригаде, које иду у истом правцу.

- Ево и „Чивијаша" - дочекаше нас тако раније пристигле групе акцијаша.

Горе, на Бежанијској Коси, усечен у брду, с леве стране главног пута (испод данашњег Спортског центра 11. април) смештен је омладински логор „Јоже Влаховић". Ту, у нешто више од двадесетак барака, боравиће, у јеку летње, дакле, пуне акцијашке сезоне, педесет и више омладинских бригада, или око 5.000 омладинаца и омладинки. Читав један мали град.

Испред једне бараке, уморни од пешачења, спустисмо торбе, отресосмо са себе прашину и песак и седосмо на земљу.

Убрзо, добисмо нова бригадирска одела. И по једно ћебе.

- Само једно? – упиташе неки зачуђено. – А чаршави?

- То је, другови, све што имамо – правда се интендант из штаба Логора. – Сами бирајте: ћебе прострите по слами, подасе, или се њиме покријте. Чаршава, заиста, немамо...

У бараци, на дуплим креветима од дасака, у доњем реду, већ је била смештена Неродимска бригада са Космета. Нама је остао горњи ред кревета, „на спрату".

Нико од нас тада, а ни касније, није се жалио на ове неповољне услове смештаја, па и исхране (само чај уместо млека за доручак, јела за ручак или вечеру са мало меса или без њега, чешће ражани хлеб, некад помешан са пројиним брашном...). Све смо то некако лако подносили, не само зато што нам је објашњавано, а и само смо знали, да се наша земља, још недовољно опорављена од последњег рата, после Резолуције Информбироа, нашла у економској блокади од СССР-а и земаља тзв. народне демократије, него и зато што смо били млади и здрави, што смо умели да се у једном новом, великом омладинском колективу, на послу и у слободном времену, пошалимо и запевамо и у колу заиграмо.

Већ сутрадан, сада као прави акцијаши, у новим радним оделима, кренусмо на посао, под својом, бригадном заставом, и с песмом.

Ми смо нашем Шапцу
обећање дали:
да ћемо се вратити
два пута ударни...

Тамо, на радилишту, поделише нам алат за рад: ашове, крампове, колица... Уз шкрипу колица сада се заори нова песма:

Ашов, крамп, лопата, пијук и колица,
То је оружје свакоґ омладинца.

Са још неким бригадама градимо тзв. Павиљоне – стамбене зграде, вишеспратнице, недалеко од насипа старе железничке пруге кроз Земун (данас Похорска

Бригадисти Прве шабачке бригаде. На слици лево, Обрен Тошић, у средини Слободан Ристановић, на крају десно, Милета Павловић

улица). Наредних дана ићићемо и на друга градилишта: на Студентски град, на зграду Председништва владе, а и на хотел поред Дунава...

Наше искуство стечено прошле године на изградњи омладинске пруге кроз Панчевачки Рит, овде није много помогло. А, с обзиром на услове и начин рада, није нам ни било потребно. Без грађевинске механизације (булдожера, кранова – дизалица, великих мешалица бетона и др), све физичке послове обављали смо, такорећи, ручно. Најпре смо ашовима и крамповима копали ровове за темеље, а онда смо на тзв. трагачама, направљеним од дасака у виду болничких носила, износили уз уске импровизоване степенице и скеле, готов материјал - бетон, малтер и циглу, до зидара и других мајстора, чак до највишег спрата. Догађало се да се материјал сручи на оног који је ишао позади и држао други, задњи крај трагаче.

Градилиште новог Стамбеног насеља

Напорно, али се радило с невиђеним еланом. Наравно, с песмом и такмичарски: ко ће више пренети материјала, и брже. А кад се радни дан или смена заврши, знало се тачно ко је шта и колико урадио, појединачно, а и као бригада.

На основу тих резултата, ми, бригадисти, добијали смо звања ударника, а бригаде проглашаване за ударне или специјално похваљиване...

И док смо се у подне улицом Тошин Бунар враћали са радилишта у логор „Јоже Влаховић“ песма је смењивала песму и свака је накратко прекидана паролама:

- За кога радимо? – пита, продорно, најгласнији бригадист или бригадирка.
- За народ! За Партију! За Тита! – сложно, у хору, одговара је цела бригада.

Тако све до омладинског насеља, до логора „Јоже Влаховић“, у који улазимо опет с песмом.

Успешно завршена двомесечна радна офанзива

После двомесечне радне офанзиве, испуњене безбројним примерима високог радног хероизма и пожртвовања, омладинске радне бригаде прве смене на изградњи Београда, завршиле су свој рад.

Тим поводом Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда издао је Саопштење, у коме се, поред осталог, каже:

Такмичење за прелазну заставу Главног штаба обухватило је од првог дана све бригаде и бригадисте, тако да је оно постало стални систем рада омладинских бригада. Захваљујући примерном залагању свих бригадиста и правилној организацији рада од стране штабова бригада, проценат премашења норми код свих бригада стално се повећавао. Такмичарски елан осећао се на свим секторима рада и живота у логорима и на градилиштима. Низали су се успеси и постизани су све бољи резултати.

Првомајско такмичење је унело нарочиту живост у рад омладинских бригада. Оно је представљало још један корак ка успесима у априлу, који су били доказ спремности и решености младих градитеља да истрају у борби за изградњу наше земље...

Постигнути резултати рада најбоље говоре о огромном радном одушевљењу и свести младих градитеља. У току свог двомесечног рада бригаде прве смене ископале су и превезле 674.207 кубних метара земље, пренеле 399.549 кубика шљунка и песка, истовариле и пренеле 10.862 кубна метра камена, пребациле 423.709 кубних метара грађе и материјала; пренеле и истовариле 92.658 кг гвожђа. У овом времену истоварено је и пренето 19.308.778 комада цигала, 28.167 кубних метара гашеног креча, направљено и пренето 29.315 кубних метара малтера и 100.992 кубна метра бетона. Поред тога, омладинске радне бригаде радиле су и на многим другим радовима, као и на копању јама, раскопавању и копању темеља, нивелисању терена, итд.

За изванредно залагање и самопрегоран рад Главни штаб омладинских радних бригада одао је видно признање најбољим бригадама и бригадистима. Тако су 33 бригаде проглашене за ударне, од којих једна 6 пута, 7 по 5 пута, 12 по 4 пута, 5 по 3 пута, 4 по два пута и 4 по један пут.

Од бригадиста прве смене проглашено је за ударнике 1.001 бригадист и похваљено 1.505, што показује велико пожртвовање у раду и свестрано залагање наших омладинаца за извршење планских задатака.

Видни резултати постигнути на политичко-васпитном и културно-просветном раду, на пољу фискултуре и предвојничке обуке, говоре о томе да је наша омладина створила од акције изградње Београда своју велику радну школу.

У току ова два месеца за бригаде прве смене одржано је укупно 130 политичких предавања из области земљорадничког задругарства, којима је присуствовала 241 бригада. Поред предавања, за бригаде су одржане 242 политичке инфор-

мације, на којима су се бригадисти упознавали са најважнијим и најактуелнијим догађајима у земљи и свету.

У свим бригадама посвећена је велика пажња раду на описмењавању неписмених омладинаца. Од 797 неписмених омладинаца у току ова два месеца није остао ни један који није научио да чита и пише, што значи да је описмењавање омладине постигнуто за 100 одсто...

Културно-уметничка самоделатност била је масовно развијена. Оформљено је 33 бригадна хора, 31 фолклорна група, 23 дилетантске групе, 4 ликовна и 4 литерарна кружока. На логорским фестивалима, који су одржани крајем маја, наступило је 900 бригадиста из 33 омладинске радне бригаде. Другарско такмичење које се развило међу бригадама и такмичарским групама помогло је ширем обухватању омладине у разним формама културно-уметничког рада и побољшању квалитета.

Све бригаде прве смене гледале су по три, а већина по четири приредбе, што је увелико помогло напоре на културном просвећивању омладине и обогатило забавни живот бригадиста. Све бригаде прве смене гледале су по четири, а неке по пет биоскопских представа.

Забавни живот у бригадама употпуњен је са 23 приредбе и 25 логорских ватри приређених од стране самих бригада.

Омладински хор на једној приредби

Осећајући велику потребу за стручним кадром, бригадисти прве смене дали су из својих редова 850 омладинаца на стручне курсеве, који ће даље наставити борбу за План као полуквалификовани стручњаци.

Агитација за одлазак омладине у рударство наишла је на одличан одзив код бригадиста прве смене. Правилно схватајући потребу одласка у руднике, 506 омладинаца и омладинки пошли су у руднике, где ће се сврстати у прве редове бораца за План, носећи са собом велики жар и љубав према социјалистичкој домовини и преносећи богата искуства стечена кроз рад у омладинској радној бригади.

На јутарњим вежбама учествовало је 363.545 бригадиста. Одржано је 622 часа општег физичког образовања, са 96.640 учесника, 137 такмичења народног вишебоја, 534 утакмице у одбојци, 25 кошарка-утакмица, 503 ногометних утакмица, 2.492 партија шаха, 985 боксерских сусрета, 36 рукометних утакмица и 2.838 рвачких сусрета.

Такмичење за значку фискултурника

Такмичење за значку наишло је на одличан пријем код бригадиста. Од 5.066 уписаних такмичара 1.056 освојило је значку фискултурника за коју су се такмичили.

На часовима предвојничке обуке у току двомесечног рада бригадисти су прешли теорију гађања, стројеву обуку и упознали се са војним правилима из гарнизонске службе и са темама војно-политичке наставе.

Омладина је водила упорну борбу против сваког немарног односа према народној имовини, водећи рачуна о свакој цигли, сваком ексеру, брижљиво се односећи према алату и машинама.

Посебно признање заслужује Прва сежанска пет пута ударна омладинска бригада, носилац заставице Главног штаба, као најбоља бригада прве смене.

Посебну пажњу заслужују и награђене бригаде. Прва бањалучка пет пута ударна и похваљена, Шеста жичка шест пута ударна, Битољска четири пута ударна, Кладањска пет пута ударна и Пожешка пет пута ударна омладинска бригада, које су својим пожртвованим радом и примерно организованим животом у оквиру бригада постигле најбоље резултате у I смени.

Победе градитеља I смене - одговор су клеветницима и свим непријатељима социјализма и доказ како се наша омладина бори за своју бољу будућност, за част и славу своје социјалистичке домовине...

Напред у борбу за бољу будућност наших народа, за изградњу социјализма у нашој земљи!

Увођење новог начина рада

Више од два месеца колектив Предузећа „Нови Београд", заједно са омладинским радним бригадама и бригадама Народног фронта, води битку за извршење овогодишњег плана за изградњу Новог Београда, захваљујући и проналажењу нових метода и организације рада, потпунијем и правилнијем искоришћавању постојеће радне снаге, техничких средстава и материјала.

На Градилишту IX – стамбеним зградама, до 20. маја зидало се на стари начин (тзв. обично зидање). Уз залагање стручних радника и омладинаца, ипак, постизани су добри резултати. Али, од 20. маја почела је примена новог начина зидања, по тзв. Петричевићевом систему. Док код обичног зидања један добар зидар може за 8 сати да узида највише 2,50 – 3 кубика, дотле по Петри-

чевићевом систему добар зидар за исто време узида и до 10 кубика. Поред тога, рад по систему обичног зидања захтева добре мајсторе – зидаре, док по Петричевићевом систему могу да раде и полуквалификовани зидари, па чак, ако постоји добра контрола, и неквалификована радна снага.

Израчунато је да би се потпуним увођењем новог начина рада на градилишту IX ослободиће се 250 стручних зидара. Када се узме у обзир да на градилиштима баш сада почиње сезона интензивног зидања, јер су припремни радови (копање темеља, њихово бетонирање итд) већ извршени, или се приводе крају, онда значај увођења новог начина рада долази до пуног изражаја.

С друге стране, многа градилишта оскудевају у стручним зидарима, а увођење новог начина рада омогућава да се она обезбеде стручном радном снагом. То ће омогућити да се један део стручњака зидара расподели на друге објекте у Новом Београду, где се у њима оскудева. Тако, борба за нови начин рада и његово увођење не доприноси само потпунијем извршењу и премашењу плана на једном градилишту, него и плана изградње на свим градилиштима овог колектива.

Стари начин зидања

А шта још треба предузети за примену новог начина рада? На то питање одговорили су руководиоци градње: на време извршити све потребне радње, како би се организовано и одједанпут „напале" све зграде. За то треба обезбедити неквалификовану радну снагу и њен правилан распоред. Такође, треба благовремено спровести правилно награђивање, како би се радници материјално заинтересовали. Јер, то је један од најбољих подстицаја да се сви они боре за нов начин рада. Значајна улога дата је Тесарском обрту. Нов начин зидања захтева и велики број калупа, који се морају на време обезбедити. На крају, борбу за увођење новог начина рада треба поставити на основу такмичења између градилишта, блокова зграда, група, као и између појединаца. То је развило иницијативу, па су сами радници много упорније тражили од својих управа градилишта, пословођа, вођа група, да им се обезбеде потребан материјал и средства рада.

Радомир Милосављевић – зида на нови начин

Иницијатор зидања на нов начин је Радомир Милосављевић. Рођен је 1923. године у селу Поточцу, Срез тамнички. Његово детињство, као и све деце сиромашних сељака, прошло је у чувању стоке и помагању родитељима у сваковрсним сеоским пословима. Једва је доспео да заврши основну школу.

Радомир Милосављевић

Када су крајем 1944. године у његов крај дошле јединице Народно-ослободилачке армије, Радомир је бацио чобански штап, прихватио пушку и придружио им се. Додељен је јединици за чишћење минских поља, па је почетком 1945. године, чистећи минска поља, негде у Далмацији, лакше рањен у обе руке.

По завршетку рата је демобилисан. Вратио се у село и наставио са земљорадњом. Када је, августа 1948. године, формирана бригада Народног фронта, међу првима јавио се и Радомир и са њом отишао на изградњу једног аеродрома.

- Желео сам да будем зидар. Чинило ми се да то баш није тешко, па сам се тада, иако никад нисам зидао, пријавио за зидара – каже Радомир. - Првих дана било ми је тешко. Невешт, без искуства. Зидари - мајстори су ми помагали.

После четворомесечног рада Радомир се, већ као мајстор, враћа у своје село, да би тамо зидао задружни дом. Маја 1949. године дошао је на Нови Београд.

Божидар Николић

Овде, на Новом Београду, Радомир је 31. августа прославио своју прву победу озидавши за осам сати 30,34 кубна метра зида. Његовим примером пошли су и други зидари Новог Београда: Радосављевић, Балажек, Гемери, Ни-

колић и остали. Они су оборили његов рекорд. Онда Радомир 17. септембра поставља нови рекорд, озидавши за 5,50 часова 61,4 кубни метар зида, а своју највећу победу слави 26. септембра, озидавши за осам часова 100,45 кубних метара зида.

Шеста стручна зидарска бригада

Недалеко од омладинског логора „Јоже Влаховић", у новоподигнутим баракама, смештени су омладинци – курсисти: зидари, тесари, армирачи, угоститељи и евидентичари. Међу тим баракама нарочито пада у очи средња, на којој је крупним словима исписано: *Овде учи и ради Шеста зидарска бригада.*

Шеста зидарска бригада не одликује се само залагањем омладинаца на курсу, учењем за време рада кружока и на настави – него и успесима на градилишту IX.

Да би се добро упознали са радом, курсисти – зидари раде од првих дана као помоћна радна снага стручних зидара. Рад на тај начин организован је по свим четама. Они на градилишту постижу добре резултате. Њихови успеси не заостају за онима које постижу омладинске радне бригаде. На графикону Шесте зидарске често се види да је норма испуњена и за преко 150 одсто.

Одмах после формирања, у ову бригаду дошло је и пет бригадиста – демобилисаних бораца Југословенске армије из бригаде „Разбијачи клевета". Њих су омладинци срдачно примили у бригаду. И заволели их.

„Разбијачи" су сада командири у зидарској бригади.

Од када се налазе на курсу, 10. јун био је најсрећнији дан за зидаре и армираче. Тога дана они су у зграде Студентског насеља уградили десетине метара зида, савили и положили арматуру. То је био први дан њиховог практичног рада. Некима је мајстор рушио један део подигнутог зида или положену арматуру. Било је грешака. Али, пошто је то био први дан на практичном раду – успех је, ипак, био добар и сада они радо причају о томе. А кад једног дана и они постану стручни радници и буду обучавали нови млади кадар – тад ће се, свакако, сетити свог првог практичног рада на зградама Студентског насеља.

У књизи похвала Шесте зидарске бригаде неколико пута су записана имена најбољих: Ернест Кадела, Бранислав Милојевишћ, Алојз Урбанчић, Стеван Јанковић, Љубица Баца, Драгутин Бедић, Јосим Ћвајић...

Рад стручних курсева

Грађевинско предузеће „Нови Београд" организовало је и ове, 1949. године, стручне курсеве за зидаре, тесаре, армираче, електричаре, евидентичаре, итд. које похађају бригадисти са омладинских радних акција.

Тих дана стручне курсеве завршила је група од 720 слушалаца из прве смене, док ће почетком јуна отпочети са радом курсеви за 500 слушалаца из друге смене.

Сви курсисти склопили су са предузећем уговоре да ће најмање годину дана провести на изградњи Београда. По завршетку ових курсева слушаоци имају право похађања и виших нивоа за квалификоване раднике, а потом и уписа на Раднички техникум.

Све снаге за извршење полугодишњег плана

У јуну 1949. констатовано је да се заостаје са остварењем полугодишњег плана изградње Новог Београда. О разлозима за кашњење појединих радова говори Батрић Јовановић, помоћник генералног директора предузећа „Нови Београд":

„Још свега 20 дана – двије декаде – па ће се завршити прво полугодиште треће године Петољетке. До тада ми на Новом Београду морамо извршити 30% годишњег планског задатка, управо то је наш полугодишњи плански задатак.

Докле смо стигли досад? До конца маја извршили смо 17% годишњег плана. Јунски задатак износи 14% годишњег задатка, што значи да је он срачунат на то да ми остваримо полугодишњи задатак, о року, па и прије рока.

Ми смо, стварно, у великом закашњењу са радовима. Без обзира што у априлу и мају нијесмо имали довољно радне снаге, ми смо, свакако, могли досад извршити знатно више од годишњег планског задатка. Шта је ту основно, што је учинило да у протеклим мјесецима нијесмо у потпуности искористили све могућности за веће испуњење задатка?

Наша најслабија карика у априлу била је – организација рада. Шта морамо предузети да бисмо часно дочекали конац јуна.

1. Спровести на сваком радном мјесту солидну организацију рада. На Градилишту IX – стамбеним зградама – омладина ради изоловано од зидара и обратно. Наиме, тамо зидари чекају на материјал, циглу, малтер, иако има довољно помоћне радне снаге (омладине), која управо ради солидно. То долази отуда што омладинци довлаче материјал у довољним количинама, али не тамо гдје фали, гдје га има најмање, него просто гдје стигну. Овдје је нужно направити преокрет, и то одмах. Наиме, треба оформити мјешовите зидарско-омладинске групе: два зидара плус осам омладинаца (односно колико је потребно). То морају бити сталне групе које се неће мијењати у току два мјесеца, тј. све до одласка омладинаца.

Смјеста, на сваком мјесту завести нов начин зидања. Он треба да се спроводи преко тих мјешовитих група: 2 зидара и 8 омладинаца. На тај начин постићиђемо са истим бројем зидара скоро два пута већи ефекат.

На Градилишту IV нема задовољавајућих резултата у погледу брзине радова. Откуда то долази, кад тамо има – барем сада – довољно радне снаге? Основни је узрок у томе што се тамо не ради ланчано, већ између завршетка појединих фаза радова постоје страховите шупљине. Нпр, тамо се чека док се не изврши ископ темеља читаве једне зграде, па се тек тада приступа бетонирању мршавог слоја бетона и овај се заврши на читавој згради, па се онда приступа постављању арматуре, и ова се заврши на читавој згради, па се онда приступа бетонирању – и тек кад је читава зграда избетонирана отпочиње зидање. То је потпуно неправилно. Тако се ни у ком случају не може извршити задатак на овом нашем највећем и најважнијем градилишту. Како треба радити? Чим су ископани темељи на 1/3 или чак 1 зграде треба приступити постављању бетонске кошуљице, а затим одмах постављати арматуру; потом, чим је ова готова на 1 зграде отпочети са бетонирањем; затим, чим је избетониран макар четврти дио зграде отпочети са зидањем итд. Тако ћемо имати следећу слику: на једном крају зграде се зида подрум, затим на суседном дијелу бетонирају се темељи, до овог, у сусједству, ископ темеља. То је технички исправно, а у времену се много, много добија. Овако морамо свуда радити! На тај начин неће нам се догађати да не можемо правилно упослити зидаре, јер ће они увијек имати довољно простора за рад.

Ми још не користимо у довољној мјери нашу механизацију. На примјер, ми имамо котураче и сајли за њих, и витлова, и електромотора – а на Градилишту IX „хербст" трегери преносе се на спратове људском радном снагом! То је за највећу осуду.

Мора се свуда, на сваком радном мјесту, гдје је и уколико је то могућно спровести механизацију рада. Све наше дизалице морају радити, мора се набавити још котурача; наши елеватори морају се најрационалније користити.

2. Спровести узимање личних обавеза. Неопходно је да се у такмичење укључе сви чланови нашег колектива. Најбоља форма такмичења јесте узимање личних обавеза. Ми се морамо борити да најмање 80 процената стручних радника узму личне обавезе. Имена најбољих истицати на почасним таблама на градилиштима. Предлагати за награде и похвале најпожртвованије раднике.

3. Заоштрити борбу за сваком радном мјесту за испуњавање дневних планских задатака. Мора се знати да оно што се изгуби данас не може више да се надокнади у мјесецу. Зато је потребно брижљиво пратити испуњавање оперативног плана...

Ако је предвиђено да зидање првог спрата отпочне 10., онда оно мора безусловно почети 10., никако 11., чак ни 11. ујутру. Развити љуту борбу за одржавање сваког рока, па и најмањег, јер се велики рокови састоје од много малих и најмањих.

4. За правилно издавање радних налога, за тачност евиденције, за благовремену исплату радника одговорни су руководиоци градилишта і газдинства. Код нас постоји појава да се многе неправилности правдају немањем људи. Нпр, радни налзи се издају касно, непотпуно и неправилно. Зашто? Кажу „нема нормираца". То је само изговор. За радни налог је одговоран у првом реду шеф дионице, односно пословођа. За тачност евиденције одговоран је руководилац градилишта, односно шеф деонице и пословођа. Какав је то руководилац који оперише са нетачним подацима!

5. Набавна и диспечерска служба морају радити упорније и сређеније. Дајемо неке податке: На циглaнама у Војводини било је 1. јуна најмање 2.500.000 комада цигли за Нови Београд, а од 25. до 31. маја мање је стизало 50.000 комада цигли дневно. Ово је крупан пропуст наше набавне службе. На Градилишту IX недавно су стали са бетонирањем због немања цемента. А у нашим магацинима има око 100.000 тона цемента! На Градилишту VI, на два објекта стајали су у два маха са бетонирањем због немања шљунка и цемента. А шљунка је тада било на нашим градилиштима око 12.000 м^3. На Градилишту IX читавих 10 дана није било довољно зидарских чекића, а на Градилишту VIII, гдје се не зида ништа, има 130 чекића. Дакле, наша набавна и диспечерска служба дјелују безглаво, без плана, без евиденције, без довољно упорности. А све то управо јесте супротно ономе какве треба да буду ове двије службе, толико важне и значајне.

6. За добар квалитет, за немилосрдну борбу против расипништва. Многи наши радови не изводе се добро. Нпр, полупровизорни станови на Тошином Бунару изведени су са безброј техничких грешака. Столарска радионица пати од израде ствари лошег квалитета. Градилиште V у цјелини изводи водоводне и канализационе радове са врло лошим квалитетом. Овоме се безусловно мора учинити крај. Сваки наш посао, ма и најмањи, мора бити извршен солидно, а уједно и брзо. На многим нашим радним мјестима, а нарочито на Градилишту IX, има много поломљене цигле. Затим, даске се не штеде, колико може и мора. Нпр. на Градилишту VI употребљавали су нову даску за шупе. Нужно је на сваком мјесту заоштрити борбу за штедњу, против расипништва, за чување сваке цигле, сваког ексера.

Нека читав наш колектив уложи крајње напоре, како бисмо извршили и премашили јунски плански задатак.[22]

[22] Лист *Нови Београд*, бр. 60 од 13. juna 1949.

Једно поподне у логору „Јоже Влаховић"

Логор „Јоже Влаховић" налази се на Бежанијској Коси, изнад Тошиног Бунара, поред пута Београд – Загреб. Како у њему изгледа једно поподне када се око 5.000 бригадиста, смештених у 23 правилно поређане бараке, одмарају, уче и забављају?

„... Свуда унаоколо су заставе на јарболима, а највиша, на врху Бежанијске Косе, види се и из Београда. Логор је пун динамике и живости. Док једна бригада учи, друга одржава час општег физичког образовања или се спрема за рад.

Још нису ишчезли утисци са испраћаја бригаде „Славка Родића", а у логор су стигле нове бригаде III смене. Сусрећу се стари познаници из ранијих акција, воде се живи разговори. У дубини логора, око бараке штаба, види се неколико графикона, који показују кретање радне снаге у току дана.

Штаб логора „Јоже Влаховић". Први ред: Милан, курир, Драгица и Божидарка, учитељице, између њих командант Химзија, до њега лево Раде, културно-просветни референт. Ту су и две Шапчанке: Деса Марковић, задужена за политичко информисање, горе, у предзадњем реду у средини, и Злата Рељић, задужена за предавања, десно, у трећем реду

Поред крупно исписане пароле *Омладино, пријављујмо се што масовније на стручне курсеве* пада у очи следећа нотица: *Друга дервентска бригада најбоља у пријављивању омладине на стручне курсеве*. На првој бригадној конференцији пријавило се тридесет зидара, десет тесара и четири армирача.

У непосредној близини чује се препирка дежурног логора са постаријим фронтовцем:

- Стари, забрањено је прање ногу под чесмом, упозоравао је младић.

- Је л', ти ћеш да ме учиш – одговори помало љут „фронтовац", али, ипак, спустивши ногавице, напусти чесму...

Прва конференција Посавске бригаде

Око 15 часова, у времену када сем гласног довикивања кувара и звеке посуђа у логору влада релативан мир, у коме се бригадисти одмарају пре почетка политичког, културног, фискултурног или другог рада, одржавао се један састанак. То није била никаква састанак штаба или партијске ћелије, већ прва бригадна конференција Посавске бригаде, која је јуче стигла у логор и данашњи слободан дан командант користи да упозна бригадисте са правилима логорског живота. Већина њих су млади средњошколци, који раније нису били на радној акцији, па их је требало упознати да се у бараку не сме ући са прљавим ногама, да се око чесме не смеју прскати и правити барице, да се на звук трубе мора брзо постројавати и да се треба покоравати наредбама Штаба. На крају, бригада је узела колективну обавезу да ће сваког дана имати оцену пет из хигијене.

- Од свега тога зависи успех наше бригаде - рекао је командант Милоје Живојиновић. - А има ли међу нама таквих који не желе успех својој бригади?

- Нема! – одговорили су сложно бригадисти.

На часу предвојничке обуке

На највишем уздигнућу Бежанијске Косе, одакле се једним погледом може сагледати читав логор, Друга брчанска бригада одржава теоретски час предвојничке обуке. Тема је „опаљење метка“. Пошто је објаснио начин паљења барута и излазак пушчаног зрна из цеви, војни инструктор Митар Стевић је испитивао бригадисте да ли су сви разумели оно што је објашњавао.

Митра Стевића поштују и цене бригадисти, посебно они који су нешто сазнали о његовом животу - да је као „сумњив елеменат“ отеран у логор Дахау, где је радио у руднику „Бендорф“. Гладовање, мучење, понижење и прекомерни рад Митар није могао да поднесе. Решио је да бежи и да се придружи Црвеној армији која је надирала преко Кракова. Постојало је само једно: умрети или борити се за живот достојан човека. За време бомбардовања, заједно са још једним совјетским заробљеником, побегао је, прешао границу и после даноноћног лутања пао у загрљај бораца 347 дивизије Црвене армије. Причао је Митар да је тада са 40 килограма био живи леш. Пошто се добро опоравио он је са Црвеноармејцима прешао славни пут од Одре до Елбе. Учествовао је у освајању Берлина и својим очима видео како се црвена застава залепршала на згради Рајхстага. Постао је водник Црвене армије. У Југословенској армији још је више продубио ратну вештину.

Учитељица Божидарка

Сваког дана у хладовини, под предворјем или на брежуљку у близини логора, групице бригадиста окупљених око табле исписане ћирилицом или латиницом. Научивши слова, они су срицали и прве речи.

Међу учитељима, који су из разних крајева дошли да раде на описмењавању градитеља, налази се и учитељица Божидарка Беговић, стопроцентни инвалид из Куле. Она је с поносом причала:

- Први мој највећи дан радости је када сам у ослобођеном Санџаку поново срела другове из Санџачке бригаде, а други – одлазак на акцију.

Божидарку треба разумети. У Шестој офанзиви непријатељски рафал пресекао јој је обе ноге. Али, њој ни то данас не смета да са протезом на десној и утегом на левој нози корача од течаја до течаја и скида „мрак са очију“ неписмених. Божидарка је носилац Ордена за храброст другог реда и Медаље заслуга за народ трећег реда.

- Овде, на Новом Београду, осетила сам у себи још више снаге и способности за рад – искрено каже Божидарка Беговић (Забележио М. Јовановић).

Превоз земље колицима

У првој декади јуна – најбоља Босансконовска четири пута ударна

У својој последњој одлуци Главни штаб омладинских радних бригада одао је признање најбољим бригадама. У одлуци се истиче да су омладинске радне бригаде у првој декади јуна постигле значајне успехе у извршавању својих планских задатака на свим градилиштима и у испуњавању узетих обавеза на осталим секторима рада.

Главни штаб је у првој декади јуна прогласио за најбољу Босансконовску трипут ударну бригаду. Она је истовремено проглашена четврти пут за ударну и додељена јој је прелазна заставица Главног штаба.

Ова бригада броји 93 бригадиста, од којих свакодневно излази на радилиште 98%. Уз одличан квалитет рада, бригада је испунила норму на градилишту са

158%. Она је утоварила, истоварила и пренела 110.200 комада цигала, озидала 13 кубних метара зида, ископала и превезла 183 кубика земље, направила 89 кубика малтера, пренела 900 тона цемента и обавила разне друге радове.

На часове културно-просветног рада излазило је редовно 98% бригадиста. Аналфабетски течај обухватио је свих 23 неписмена. Одржано је једно политичко предавање, две политичке информације и два бригадне конференције. Редовно ради осам читалачких група и шест литерарних кружока. Прочитане су 53 књиге из библиотеке. Бригада је гледала две приредбе, а свакодневно се одржавају пробе хора и дилетантске групе.

Поред проглашења најбоље бригаде, Главни штаб је прогласио:

По четврти пут за ударне - Другу прњаворску и Другу љубићко-трнавску;

По трећи пут - Другу копаоничку, Прву посавотамнавску, Четврту поморавску, Прву вучитрнску, Титовелешку, Другу босанскошамачку, 63. хрватску, Бригаду „Разбијачи клевета";

По други пут - 59. хрватску, 62. хрватску, 64. хрватску, Посаводервентска, Другу прилепску, Другу милешевску, Другу брчанску, Другу бегејску, Прву мачванску, Другу приједорску, Прву гостиварску, Прву апатинско-сомборску, Другу неродимску;

Први пут за ударну - Другу Јасеничку, Прву цазинску, Македонско-републичку бригаду, Другу задружну, Бригаду омладинске милиције „Милован Миловановић - Луне".

Истовремено, похваљене су: Прва ђурачковачка, Друга тузланска, Трећа приједорска и Обласно-скопска.

Свечана предаја заставице извршена је 12. јуна у логору „Милован Миловановић – Луле".

Једна од најбољих група - бригадиста из Прве шабачке бригаде: Први ред (чуче), с лева на десно, Слободан Јосић, Гордана Васић и Милан Кушаковић, а стоје, лево, Оливера Михајловић и, десно, Живка Марковић

У другој декади јуна прелазну заставицу Главног штаба освојила Друга босанскошамачка бригада

Битка за извршење јунског задатка води се на свим градилиштима Новог Београда. Такмичећи се са градитељима Аутопута у част годишњице историјског Петог конгреса КПЈ, омладинске радне бригаде на изградњи Београда одиграле су огромну улогу на извршавању планских задатака.

Упркос великим временским непогодама, омладинске бригаде успеле су да испуне и високо премаше своје дневне и десетодневне радне задатке и тиме омогуће извршење плана неким градилиштима, која су због кише била у заостатку.

Кроз припреме за слет и културно-уметничку смотру постигнути су, такође, добри резултати у културно просветном, идеолошко-политичком и фискултурном раду. Средњошколске бригаде помажу сеоским омладинским бригадама.

Узевши у обзир постигнуте резултате, а имајући у виду и услове рада и физичку кондицију појединих бригада, Главни штаб омладинских бригада донео је одлуку, којом се десетодневна заставица Главног штаба додељује – као најбољој – Другој босанско-шамачкој трипут ударној бригади, која се истовремено проглашава по четврти пут за ударну.

Ова Бригада броји 128 бригадиста: 81 омладинаца и 47 омладинки. На градилишту норму је испунила – уз одличан квалитет рада – са 170% и при том извршила следеће послове:

Ископала и превезла 211,50 кубних метара земље, утоварила и истоварила 307 кубика земље и 2.500 килограма гвожђа. Пренела 13.500 килограма гвожђа, 31.250 килограма цемента и 190 кубика бетона. Справила 236 кубика бетона, пренела 20.000 и сложила 22.900 комада цигле. Испланирала 461 квадратни метар земље и обавила низ других радова.

На часове културно-просветног рада излазило је просечно 98% бригадиста. Одржано је једно стручно предавање и три политичка. Издата су три броја зидних новина, редовно се читају књиге из библиотеке и одржавају пробе хора и дилетантске групе. На часове јутарњих вежби излазило је редовно 98% бригадиста и одржано 10 часова јутарње вежбе, 6 утакмица у одбојци и једна у фудбалу. Значку фискултурника освојило је 76 бригадиста. Одржана су два часа из предвојничке обуке на којима је присуствовало 97% бригадиста.

На једном предавању испред бараке

Нове ударне бригаде

Истом одлуком Главног штаба проглашене су за ударне:

По пети пут: Друга босансконовска, Прва љубићко-трнавска и Прњаворска;

По четврти пут: 63. хрватска, Друга титовелешка, Прва вучитрнска, Четврта поморавска, Прва посавско-тамнавска, Друга Кулска, Прва царевоселска и Друга копаоничка;

По трећи пут: 59. хрватска, 62. хрватска, 64. хрватска, Прва посаво-дервентска, Друга прилепска, Прва милешевска, Прва доњолендавска, Друга брчанска, Друга бегејско-јашатомићка, Друга приједорска, Прва гостиварска, Прва апатинско-сомборска; Прва неродимска и Друга топличка;

По други пут: Друга бијељинска, 60. хрватска, Друга јасеничка, Прва цазинска, Прва македонска-републичка, Друга пожаревачка, Друга љубушка и Друга задружна.

Први пут: Прва ђуровачка, 61. хрватска, Друга тузланска, Трећа приједорска, Прва београдско-обласна, Прва кикиндска, Друга таковска, Прва косовско-митровачка, Друга бјеломанастирска, Друга дреничко-ђураковачка, Прва ужичка, Друга крушевачка, Друга грачаничка, Друга орашачка, 81. хрватско-самоборска, 78. хрватска, Прва бјелопољска, Прва демирхисарска, Косовско-каменичка, Трећа посавска, Друга новосадска – сремска, Друга дервентска, Трећа топличка, Прва новомешка, Друга градска-новосадска, Чачанска, Прва расинска, Прва крагујевачка и Прва кратовска.

Похваљено је 13. бригада

Сећање ударнице Десе Марковић

Међу бригадистима Прве шабачке средњошколске бригаде била је и Десанка - Деса Марковић, ученица Учитељске школе. Она се и данас сећа - као да је јуче било - формирања бригаде, доласка у Београда, песама, многих згода и незгода. Наравно, и првог дана на изградњи Новог Београда.

„...Већ сутрадан по нашем доласку у логор „Јоже Влаховић" - устајање у пет часова, јутарња гимнастика и доручак. Онда постројени кренусмо у колони по четама на посао - певајући.

Сви смо били млади. Само неколико нас из бригаде имало је преко 18 година. Са нама је било и пет пионира.

Летње јутро, топло. Силазећи из логора на Бежанијској Коси, ка Тошином Бунару, пред нама пукла пољана под поврћем и кукурузом. Ту ће – рекоше нам – нићи Студентски град. То је наше прво радилиште.

Из неких барака брзо изнесемо алат: крампове, ашове, лопате и колица. Без икакве механизације, као мрави, прионусмо на посао са покличем: „Ура!" - кога не може да надвлада ни шкрипа десетак и више колица...

Први пликови по нежним рукама... Пуцају као балончићи. Али, нико од нас на то не обраћа пажњу... Нити гледа на сат, већ само на дужину и дубину темеља које смо копали.

Подне. Сунце већ припекло. Зној лије са лица. Умазани знојем и песком радимо истим темпом. Пионири просто попадаше доносећи нам воду у кантама. А ми је тражимо непрестано. Малишани, трчећи, више проспу воде него што је ми попијемо. Један од њих, мој мали брат Милан, љути се и тражи колица у замену за кофу.

Пред 13 часова рад, ипак, јењава. Снага је на измаку. Не помажу много ни песме, ни шале. И ево очекиваног узвика:

- Другови, кра-а-а-а-ј! Сложи алат и у строј!

Уморни обрисасмо ознојена лица и кретосмо натраг у логор, с песмом...

Са рада се враћамо
ведра чела смели...

Наредних дана, с јачањем кондиције, лакше смо подносили и напоран рад и летњу жегу..."

Деса је међу првима постала ударник. И остала на овој акцији још једну смену, као члан Штаба логора „Јоже Влаховић", задужена за политичко информисање.

У новим стамбеним зградама на Градилишту VI ове године сместиће се око 10.000 радника и чланова њихових породица...

Градилиште VI у овој години добило је нове производне задатке, који су га по својој озбиљности и замашности ставили у ред најважнијих градилишта у Новом Београду. Оно до краја године треба да изврши тако замашне радове који ће омогућити да се на простору између пруге нормалног колосека Београд – Земун, Бежанијске Косе и друма Земунски аеродром – Београд усели укупно око 10.000 радника и њихове породице у потпуно модерне станове. Овај простор на коме ће ускоро оживети радничко насеље износи 40 хектара, од тога четири хектара под стамбеном површином. Четрдесет петоспратница са подрумима и приземљима имаће 2.800 станова.

Стамбене зграде, које ће се у овој години подићи, када би се поређале једна поред друге, чиниле би дужину три километра. За њихово подизање потребно је 150.000 хербст носача и 497. километара жице за унутрашње инсталације. Ове зграде укупно имаће око 40.900 прозора и врата.

Стамбене зграде - павиљони, пред завршетком

У радничком насељу биће изграђено 3.176 трособних станова, 780 једнособних, а 227 соба чиниће хотелске просторије. Просечно, једна стамбена јединица добиће око 100 квадратних метара стамбене површине.

Све зграде биће модерно уређене, располагаће са свим потребним конфором: парном инсталацијом, тушевима, лифт дизалицама. Радничко насеље биће испресецано улицама са дрворедима и скверовима, са зеленилом и разним садницама, тако да ће имати изглед правог малог града.

Да би своје огромне задатке могло потпуно са успехом да испуни, Градилиште велику пажњу поклања усавршавању организације и повећању продуктивности рада сваког члана колектива. Сваки нови дан носио је веће успехе од прошлогодишњих. У априлу су радови углавном имали припремни карактер, а права битка за извршење плана отпочела је у мају.

А Студентски град, кад се заврши, примиће око 4.000 студената

Друго по важности градилиште на Новом Београду, према плану инвестиционе изградње за ову годину, јесте Градилиште IX, које изводи радове на подизању Студентског града.

То је велико радно поприште на коме омладинске и фронтовске бригаде и стручни радници, кроз испуњење својих планских задатака, бију велику битку за побољшање стамбених услова живота и учења студената. По свом пространству, Студентски град заузеће велики део Новог Београда код Тошиног Бунара.

Према плану за ову годину, њега ће у стамбеном погледу чинити осам огромних петоспратница. Дужина већег крила зграде износи 134 метра, а мањег 66 метара. Станови у овим зградама биће већином трособни. Просечно, на сваког студента доћи ће по осам квадратних метара стамбене површине. Да би се студентима обезбедио потребан мир за учење, у собама са по једним креветом становаће студенти који припремају дипломске испите, а остали ће становати у

Студентски град

собама са по два или три кревета. Свака соба имаће терасу. Собе ће располагати каљевим пећима, умиваоницима и другим уређајима.

Поред стамбених зграда, ове године подићи ће се и студентски ресторан, који ће омогућити исхрану свих студената у овом насељу, студентско купатило и велике перионице. Перспективним планом предвиђа се, поред осталог, изградња фискултурног стадиона, читаонице, биоскопске сале и поликлинике. Студентски град биће испресецан улицама и алејама, са дрворедима и травњацима.

Ради што успешнијег извођења радова, Градилиште IX подељено је на две деонице. Сваку деоницу чине два стамбена блока са по две зграде. Да би допрема грађевинског материјала била што бржа, сваки блок, преко пет колосека везан је са железничким саобраћајем.

Изградња Студентског града отпочела је, делимично, још крајем 1948. године, али упорна планска борба, са одређеним роковима завршетка појединих објеката, развила се тек од априла 1949. године. Задатком за април градитељи на Градилишту IX завршили су копање темеља и отпочели његово бетонирање. У мају је завршено бетонирање темеља и зидање подрума, а у јуну прешло се на зидање спратова. Од тада на Градилишту IX ради 19 омладинских радних бригада, са око 3.000 омладинаца, 200 „фронтоваца“ и 900 стручних радника. Најбоља бригада је 60. хрватска – прва у такмичењу, пример по односу према народној имовини и штедњи материјала, затим Прњаворска, која је, поред извршења плана, оспособила већи део својих чланова за стручне послове, па средњошколске Ужичка и Кикиндска бригада. Сада, средином јуна, изводе се радови у свим стамбеним блоковима на подизању спратова. У блоку 2 радови најбрже напредују. Ту је отпочело зидање трећег спрата.

Градилиште IX располаже свим могућностима да план овогодишње изградње Студентског града буде на време испуњен. У извођењу радова учествује 19 омладинских радних бригада, са око 3.000 бригадиста, око 200 бригадиста посебних фронтовских бригада и око 900 стручних радника.

Од почетка јуна 95% зидара примењује нов начин зидања, који је знатно убрзао радове на свим стамбеним блоковима. Поред тога, велика пажња је посвећена и максималном коришћењу омладинских и фронтовских радних бригада. Тако су омладинци, формирањем бетонерских група, заменили велики број стручних радника – армирача. Специјалне групе „фронтоваца“ за ношење хербст-носача такође су показале добре резултате. Док је раније на преношењу једног хербст-носача радило око 10 чланова НФ, сада тај посао обављају свега четворица.

Међу омладинским бригадама, које раде на изградњи Студентског града, својим успесима нарочито се истакла 60. хрватска бригада која је у ударној декади просечно испуњавала норму са 220 одсто. Она је била предводник у такмичењу, пример у правилном односу према народној имовини и штедњи грађевинског материјала. Тада је и освојила прелазну заставу Управе градилишта. У првој декади јуна најбоља бригада била је Прњаворска, која је, поред испуњавања планских задатака, успела да оспособи добар број својих бригадиста за извршавање стручних радова. Такође, добре резултате постиже и Ужичка бригада...

Градитељи Новог Београда испунили полугодишњи план четири дана пре рока

Поводом овог успеха, 28. јуна одржан је свечани митинг на простору између Градилишта VI и Градилишта IX на Тошином Бунару, на коме је присуствовало преко 12.000 омладинаца, „фронтоваца", радника, техничара, инжењера и осталих чланова радног колектива – градитеља Новог Београда. Митинг је отворио Мате Клајић, а затим је, у име Министарства грађевина, градитеље поздравио Обрад Бојовић, помоћник министра, и у свом говору, поред осталог, рекао:

„...Ваша радна победа је једна од стотина победа које наши народи свакодневно задобијају на пољу изградње нове социјалистичке домовине. Она је утолико драгоценија народима Југославије што је извојевана од вас омладинаца и омладинки из свих крајева наше земље и на тако значајном месту, као што је градилишлте Новог Београда.

Ваша радна победа утолико је дража, што ћете ви изградњом нашег главног града, још у току ове године, пружити трудбеницима Београда тако велики број станова. Досадашњи успеси које сте остварили обећавају да ћете и у другом полугодишту још успешније извршити постављене задатке..."

У име Генералне дирекције говорио је Батрић Јовановић, помоћник генералног директора предузећа „Нови Београд".

„У име Генералне дирекције срдачно вам честитам на великој радној побједи, коју сте извојевали извршивши полугодишњи план четири дана прије рока.

Преко 22.000 градитеља Новог Београда стало је у ред радних колектива наше земље, који су се са највише успеха борили за извршење задатка треће планске године наше Петољетке. То је, несумњиво и велика част. Прошле су двије и по године несебичног залагања свих трудбеника наше земље, како би наша домовина што прије процвјетала..."

Осврћући се на клеветничку кампању, коју воде против наше земље Совјетски савез и земље источног блока, друг Јовановић је подсетио:

„...Данас се навршава година дана од када је донијета антијугословенска Резолуција Информбироа. Навршава се година дана бесомучне хајке која се води против наше земље, наших народа и Партије. Упркос те њихове кампање и тешкоћа које нам причињавају, ми сваким даном постајемо све монолитнији и постижемо нове и нове побједе на пољу изградње социјализма...

Одавде, па до Земуна, ми подижемо велико насеље од 40 вишеспратних зграда, а тамо, на другој страни, модерни Студентски град. У свим тим зградама треба крајем ове године да се усели 20.000 становника, првих становника нашег новог града. До краја ове године морамо не само да ставимо под кров ове зграде, него и да уредимо њихову унутрашњост, изградимо улице, водоводну, електричну и канализациону мрежу. Ова радна побједа извојевана у првој половини ове године даје нам гаранције да ћемо годишњи плански задатак изградње Новог Београда у 1949. години успјешно извршити у року и прије рока.

Сви чланови нашег великог колектива, омладинци, „фронтовци", радници, инжењери и остали, треба да се слију у једну монолитну цјелину.

Заоштримо борбу за извршење појединачних и колективних обавеза, а што треба да буде част свих чланова нашег радног колектива...

После Батрића Јовановића, присутне је поздравио Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада. Говорећи о резултатима које су постигле омладинске радне бригаде у току три месеца овогодишњег рада на Новом Београду, Босиљчић је указао и на међународне услове под којима су градитељи Новог Београда извојевали нове велике радне победе. Поред осталог он је рекао:

„...Нема јаче чињенице која свакодневно разголићава и раскринкава све лажи и клевете Информбироа уперене на нашу земљу, него што су велике радне победе градитеља наше социјалистичке Југославије. Таква чињеница јесте и победа градитеља Новог Београда коју данас прослављамо."

Прелазну заставицу освојила Прва ужичка средњошколска бригада „Радоје Марић"

На свечаном митингу, одржаном у логору „Милован Миловановић – Луне" на Новом Београду, предата је десетодневна прелазна заставица Главног штаба Првој ужичкој средњошколској бригади „Радоје Марић". Бригада је у току ове декаде – чији је резултат био извршење полугодишњег плана неколико дана пре рока – поред осталих радова пребацила и превезла преко 450 кубних метара земље, око 900 кубних метара песка, пренела око 180 тона гвожђа, истоварила и пренела преко 600 кубних метара грађе. Поред рада на радилишту, бригадисти су прочитали 150 књига и дали приредбу. Дилетантска и фолклорна група ове бригаде освојила је прво место на културно-уметничкој смотри.

Богат и разноврстан културно-просветни живот градитеља

У свим бригадама још од првих дана априла почели су са радом аналфабетски течајеви којима је обухваћено 880 бригадиста – сви неписмени у бригадама прве групе I смене. Главни штаб је за успешан рад течајева обезбедио сва потребна материјална средства и путем семинара оспособио из самих бригада руководиоце течајева.

За месец дана омладинским бригадама приказани су у Логору „Франц Розман – Стане" и „Милован Миловановић – Луне" домаћи филмови „Славица", „Живот је наш", „Борба за пругу" и неколико журнала. Од совјетских филмова бригадисти су гледали „Сеоску учитељицу", „Зоју", „Пролеће", „Алишер Навој" и „Ученица I разреда", као и Пољски филм „Челична срца". Укупно је дато у току априла 38 филмских представа за омладинске бригаде, којима је присуствовало 16.624 гледаоца. Ове представе обично гледају по две или три бригаде заједно.

Сами бригадисти су припремили и дали 12 приредби, којима је присуствовало 35 бригада, затим 6 логорских ватри на којима је учествовало 20 бригада. Такође, приређене су три књижевне вечери, за око 1.200 омладинаца из осам бригада. У току априла је оформљено 26 хорова, 22 фолклорне и 23 дилетантнске групе. Неколико стотина омладинаца и омладинки припрема се у хоровима и групама за иступање на приредбама и логорским ватрама, као и за предстојећи фестивал.

Бригадистима се пружа могућност и да се упознају са разним културним знаменитостима и установама Београда. У априлу је 11 бригада посетило Војни музеј и Зоолошки врт на Калемегдану.

Крајем јуна одржана је смотра културне активности сеоских бригада III смене, а од 19. до 26. јуна, недеља спортова, на коју су позвани и градитељи Аутопута за такмичење у народном вишебоју.

На XIII пленуму Централног комитета Народне омладине Југославије, чије је одржавање било у току са митингом градитеља Новог Београда, упућена

је 28. јуна делегација у саставу: шестострука ударница Алибунарске бригаде Радава Салевић, двоструки ударник Главне механичке радионице Миломир Милић, троструки ударник, командант Посавско-дервентске бригаде Лазар Неговановић, који је обавестио пленум о извршењу плана изградње Новог Београда.

Осмоструки ударник Радич Митровић, у име градитеља Новог Београда, поздравио је делегате III конгреса Народне омладине Србије и пожелео им успешан рад

Почетком јула на Нови Београд стигле 43 омладинске бригаде

Првих дана јула на изградњу Новог Београда дошле су 43 омладинске радне бригаде:

Друга зајечарска, Прва ужичка, Друга ужичка, Прва љишка, Друга жупска, Друга беличка, Друга власотиначка, Друга добричка, Друга јужноморавска, Друга косаничка (Куршумлија), Друга сарајевска, Пета сарајевска, Пета нишка, Друга ариљска, Прва моравичка, Прва црногорска, 103. хрватска (Загреб), Друга звишка (Кучево), Друга млавска (Петровац), Друга хомољска, Прва студеничка, Прва рачанска, Трећа љубићко-трнавска, Прва митровачко-шидска, Прва ђураковачка, Прва пољопривредно-школска (Неготино – Битољ), Друга космајска, Друга подгорска, Друга крагујевачка, Друга левачка, Друга трстеничка, Друга гружанска, 118. хрватска (Врховине), Прва косметска, Друга скопска матурантска, Друга косметска, 130. хрватска (Сисак), Друга мариборска, Друга цељска, Осма љубљанска, Бригада „Мирче Ацев" (Скопље), Бригада „Будо Томовић" (Титоград), Бригада „Иван Милутиновић" (Увац).

Нове ударне бригаде

Одлуком Главног штаба омладинских радних бригада на изградњи Београда проглашене су за ударне

по пети пут: 63. хрватска и 4. поморавска;

по четврти пут: 64. хрватска, Доњолендавска, Друга бегејска, Друга приједорска, Прва неродимска и Друга Топличка;

по трећи пут: 60. хрватска, Девета јасеничка и Прва мачванска;

по други пут: Ђураковачка, 61. хрватска, Прва кикиндска, Друга таковска, Косово-митровачка, Друга бјеломанастирска, Друга орашачка, Сомборска, 78. хрватска, Прва кратовска, Трећа посавска, Друга новосадска, Друга дервентска, Друга новосадска-градска, Крагујевачка и Трећа приједорска;

први пут: Савешко-совинска, Друга царибродска, Четврта суботичка, Друга раваничка, Прва јајачка, 77. хрватска, Друга битољска, Сомборска, Кумановска, Прва сарајевска, Славонскобродска и Специјална косметска.

Похваљују се: Десета јасеничка, Четврта новосадска, Цељска, Специјална, Босанскоградишка, Ваљевска, Шабачка и Нишка.

Преко 1.400 студената на изградњи Новог Београда

На Нови Београд је 30. јуна и 1. јула стигло 13 студентских бригада са Београдског универзитета.

Одмах после успешно обављених јунских испита, 1.400 студената, збијених у своје бригаде, формиране по факултетима, похитале су да дају свој допринос изградњи Новог Београда.

Студенти - бригадисти из Студентске бригаде „Владимир Перић - Валтер"

Већ првих дана студентске бригаде показују видне успехе у раду. Готово све пребацују норме и успешно извршавају све своје дневне задатке. Нарочито се истичу: бригада Економског факултета „Владимир Перић – Валтер", која је 4. јула пребацила норму за 346 процената, бригада Више педагошке школе и Правног факултета „Ђуро Стругар", која је 5. јула пребацила норму за 147 процената, бригада Медицинског факултета „Др Благоје Нешковић", која је, такође, 5. јула пребацила своју норму за преко 150%.

Студентска бригада „Владимир Перић – Валтер" позвала је на једномесечно такмичење све средњошколске и студентске бригаде.

У петак, 8. јула у логору, „Јоже Влаховић", одржан је свечани митинг, на којем је пред неколико хиљада бригадиста, петодневна прелазна заставица до-

дељена Студентској бригади Економског факултета „Владимир Перић – Валтер", као најбољој међу свим студентским и средњошколским бригадама у јулској смени на изградњи Београда. Ова бригада је за три дана испунила свој петодневни плански задатак, а такође, развила и широку активност на другим пољима рада.

Међу средњошколским бригадама најбоље резултате постигла је Прва ужичка средњошколска три пута ударна бригада, која је добила у трајно власништво прелазну заставицу Главног штаба.

Ова бригада је свакодневно испуњавала норму просечно са 290 процената. И у културно-просветном животу постигла је добре резултате. Прочитано је 495 књига, редовно раде хорска и дилетантска група, одржано осам часова општег физичког образовања, 31 утакмица одбојке, седам утакмица кошарке и 19 ногометних сусрета; освојено 228 значки фискултурника.

Један од најбољих

Међу безбројним ликовима градитеља блиста име осмоструког ударника Милоша Станимирова. Рођен је 1925. године у околини Новог Сада. Радио је код тамошњих сеоских богаташа. А онда су дошли тешки дани фашистичке окупације. Учествовао је у НОР и са 36. дивизијом је прешао пут од Срема до Словеначке Корушке, са којег је донео медаљу заслуге за народ и медаљу за храброст.

По демобилизацији 1947. године учествује на омладинским радним акцијама. На омладинској прузи Шамац – Сарајево за 4 месеца 4 пута осваја назив ударника. Тунели Секула, Бистрица, Врандук су места на којима је ударнички радио као командир једне чете Пете минерске бригаде. Исте године одлази у Железник, на изградњу Фабрике тешких машина алатљика, још једанпут осваја назив ударника и добија Медаљу рада.

Осмоструки ударник Милош Станимиров

Године 1948. следе нове радне акције и нове радне победе. Нови Београд, Аутопут „Братство-јединство" и Хидроцентрала Маврово - наставак су његових радних победа и успеха. Милош постаје шести, седми и осми пут ударник. Његове груди, поред толиких омладинских одличја, краси и Орден рада III реда.

Сада на Градилишту VI, заменик је шефа четврте деонице.

Прелазну заставицу Главног штаба за прву декаду јула добила Прва самоборска бригада

Такмичење са градилиштима „Аутопута" у част годишњице Петог конгреса Комунистичке партије Југославије приводи се крају. У овој великој радној бици градитељи Београда постигли су значајне резултате на свим пољима рада.

У првој декади јула нарочито су се истакле бригаде III смене које су приликом одласка бригада II смене и доласка бригада IV смене носиле главни терет рада на градилиштима.

И бригаде IV смене брзо су се снашле у организацији рада и овладале техником посла на градилиштима, у чему се нарочито истичу студентске бригаде које раде на стручним пословима. У овој декади градитељи Београда отпочели су припреме за слет и фестивал.

Узевши у обзир све те резултате, а имајући у виду услове рада и физичку кондицију појединих бригада, Главни штаб омладинских радних бригада донео је одлуку којом се десетодневна прелазна заставица Главног штаба додељује Првој самоборској двапут ударној омладинској бригади, која се уједно проглашава по трећи пут за ударну.

Бригада је испунила норму на градилишту са 290 одсто. У њој се редовно одржавају, предавања и бригадне конференције које посећују сви омладинци. Сви неписмени бригадисти обухваћени су аналфабетским течајевима. На јутарњу гимнастику и часове општег физичког образовања редовно излазе сви омладинци.

Истом одлуком Главног штаба проглашене су за ударне:

по пети пут: Друга приједорска;

по трећи пут: Друга бјеломанастирска, 78. хрватска, Прва кратовска, Друга дервентска, Трећа приједорска и Прва косовско-митровачка;

по други пут: Прва Демир-хисарска, Славонскобродска, Друга тузланска, Новомешка, Прва расинска, 73. хрватска, Друга грачаничка, Савешко-савињска, Прва јајачка, 77. хрватска и Битољска;

први пут: Друга ливањска, 76. хрватска, Прва цељска, Прва бечејска, Друга дувањска, Шеста зидарска, Друга неродимска, Специјална бетонерска, I босанскодубичка, Лесковачка, 79. хрватска, 80. хрватска, 103. хрватска, 105. хрватска, Ваљевска, Рачанска, бригаде: „Миладин Поповић", „Владимир Перић – Валтер", „Мирко Срзентић", Тршћанска, Друга обласна, Пета македонска републичка, Пета новосадска и Трећа нишка.

Похваљене су: Босанско-градишка, Друга гњиланска, Друга лопарска, Трећа стручна, Четврта стручна, Друга моравичка, Друга обласна београдска, Специјална београдска, Трећа љубићко-трнавска, Љишка, Косаничка, Прва обласна ужичка, Друга сарајевска, Друга жупска, Друга власотиначка, Друга бригада Народне технике и студентске бригаде: „Ђуро Стругар", „Драгица Правица", „Петар Стамболић", „Слободан Принцип – Сељо", „Радојка Лакић" и „Боса Милићевић".

До краја јула биће описмењено још 1.006 омладинаца

Почетком априла, чим су на градилиште стигле прве бригаде, њихови штабови одабирали су по неколико најбољих и најписменијих бригадиста и упутили их на шестодневни семинар за руководиоце аналфабетских течајева. По завршеном семинару сваки се вратио у своју бригаду и предано радио на описмењавању неписмених другова и другарица.

Успеси који су постигнути већ у првој смени најочитије говоре колико је пажње посвећено описмењавању неписмених и како је организован рад аналфабетских течајева у бригадама.

У првој и другој смени радило је 112 течајева у којима су били обухваћени сви неписмени бригадисти. На завршетку радова прве смене полагани су испити на које је изашло 797 омладинаца и омладинки. Сви су успешно положили испите: 378 са одличним, 242 са врло добрим а остали са добрим успехом. Тако је остварена парола: *Ни један бригадиста неће се вратити неписмен са градилишта Београда!*

Бригадисти на течају за неписмене

У другој смени описмењено је 434 градитеља из омладинских радних бригада, од којих је скоро половина положила испите са одличним успехом. Тако је из бригада прве две смене описмењено 1.231 омладинац и омладинка.

Крајем јула завршиће течајеве још 1.006 бригадиста из III смене. Они су већ до сада са успехом савладали просечно по 20 слова, а неки међу њима већ пишу и писма.

Поред 126 омладинаца - руководилаца аналфабетских течајева велику помоћ у првој и другој смени указали су 76 учитеља. У трећој смени ради 60 течајева, а 36 учитеља помажу бригадистима у описмењавању неписмених и у свим другим фазама културно-просветног рада.

За успешан рад на описмењавању, Главни штаб је поделио 450 књига најбољим полазницима и руководиоцима течајева из прве и друге смене.

Течајеви су радили на српскохрватском, македонском, шиптарском и осталим језицима националних мањина. Учила се ћирилица и латиница. Нарочито добри успеси постигнути су до сада на описмењавању македонске омладине. Било је бригада са Космета и Македоније, у којима је дошло преко 50% неписмених. Сви су се вратили кућама описмењени.

РЕЗУЛТАТИ ИЗВРШЕЊА ПОЛУГОДИШЊЕГ ПЛАНА НА ИЗГРАДЊИ НОВОГ БЕОГРАДА

На дан 12. јула, у просторијама мензе број 1, одржана је свечана конференција поводом испуњења планских задатака за прву половину 1949. године. Конференцији су присуствовали: генерални директор Грађевинског предузећа „Нови Београд“, инж. Марко Христић, секретар градилишног комитета Партије Богдан Радишић, пом.генералног директора Батрић Јовановић и представник Месног одбора Савеза грађевинара за Београд.

Салу украшену сликама и заставама испунило је преко 300 шефова градилишта, деоница и њихових помоћника, инжењера, техничара, пословођа, новатора и рационализатора, затим ударника, шефова одсека, команданата стручних, омладинских и фронтовских бригада, председника и секретара синдикалних подружница.

Конференцију је отворио генерални директор Грађевинског предузећа „Нови Београд“, инж. Марко Христић, и дао реч инж. Милану Николићу, директору плана, који је поднео извештај о извршењу плана за прво полугодиште, као и о резултатима у јуну.

„...Налазимо се на завршетку полугодишта, када се сумирају резултати извршеног труда, да би се заслужни колективи наградили за своја залагања и пожртвовани рад.

Ово награђивање иде ван оквира нашег Предузећа. Оно се протеже на сва грађевинска предузећа у нашој земљи и стоји под врховним руководством Министарства грађевина ФНРЈ.

Резултати нашег заједничког рада на изградњи Новог Београда доказују да ми стојимо у првим редовима борбе за изградњу социјализма у нашој земљи. Задатак који је постављен пред нас у овој години је по норма часовима – 70.182.000; по величини – 500.000 квадратних метара развијене површине зграда. Поред тога, треба извршити и следеће радове – 1,700.000 кубних метара насипања, 15 километара водовода и 40 километара канализације.

Ми смо се за овај задатак у првом полугодишту заложили са пуно свести, труда и воље и постигли резултате са којима се можемо поносити.

План смо извршили 27. јуна, то јест, три дана пре рока, извршавајући по норма часовима 5,188.000 са 116 одстои с врло добрим квалитетом.

Залагање на послу нарочито се види и по великом броју ударника (2.423), рационализатора (11), а са малим бројем инжењерско-техничког особља (40 грађевинских инжењера и 45 техничара) и стручних пословођа.

Резултати постигнути у првом полугодишту пружају само путоказ како се треба борити и истрајати да бисмо савладали два и више пута већи задатак у другом полугодишту. Упознавање декадних оперативних планова, њихова разрада на дневне задатке и борба за њихово стопроцентно извршење дневног задатка – једино ће нас довести до извршења и премашења задатака.

Квалитет рада је битан моменат у нашој изградњи и њему сваки појединац треба да поклони пуно пажње...“

После реферата развила се жива дискусија у којој је учествовао велики број шефова, команданата омладинских и стручних бригада, шефова газдинстава, инжењера и радника. Сви су говорили о успесима, али и о недостацима у раду и давали предлоге како да се они што пре отклоне. Многи шефови градилишта и газдинстава дали су у име својих колектива обећања да ће своје задатке за другу половину 1949. године извршити пре рока.

Командант Главног штаба омладинских радних бригада, Слободан Босиљчић, истакао је улогу омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда, њихове успехе и будуће задатке.

Помоћник генералног директора Батрић Јовановић у својој речи посебно је нагласио да пред градитељима Новог Београда стоје огромни задаци. Јер, радови у првом полугодишту имали су углавном припремни карактер. Главна битка за извршење најважнијих радова, који износе приближно 70% од укупног годишњег задатка, треба да се води у другом полугодишту...“

Говорећи о многим недостацима које најхитније треба отклонити, Јовановић је указао на слабо коришћење механизације на градилиштима, као и на потребу устаљивања постојеће радне снаге:

„...Нарочито се треба борити за устаљивање радне снаге, избегавати свако непотребно пребацивање радне снаге са једног посла на други, најрационалније планирати свако радно место. Команданте бригада треба претходно упознати где ће и шта радити њихова бригада, како би се избегло непотребно губљење радних часова, што се негативно одражава на извршење планских задатака...

Штедњу материјала треба повезати са радним учинком. Сваком мајстору, свакој бригади, ако нису довољно штедели, ако су упропастили више материјала него што је то предвиђено нашим уредбама, безусловно треба одузимати од учинка...

Сређивање евиденције - један је од неодложних задатака, који се у најкраћем року мора извршити.

Свако је дужан да изврши своје задатке. Виши руководиоци то морају захтевати од нижих, а нижи, исто то од својих претпостављених, па ма ко то био. Контроле мора бити. И то одозго и одоздо.

Основна карика за коју се треба ухватити јесте претварање свакога дана у борбу за извршење дневних задатака. И не само сваког дана, него и сваког сата, јер ма који пропуст осветиће се само нама и ником другом. Сваки дан на нашим градилиштима треба да се претвори у ударни. А ту битку за извршење планских задатака ми, ако желимо да постигнемо коначан успех, морамо водити по свим линијама – и по државној, и по партијској, и по синдикалној, и по омладинској, и по фронтовској...“

На крају генерални директор инж. Марко Христић прочитао је одлуку о проглашењу најбољих градилишта у првом полугодишту и имена награђених и похваљених трудбеника Новог Београда. Укупно је награђено 243 градитеља, а похваљено 447. Прочитана су и имена 11 награђених рационализатора.

Црногорске бригаде 13. јул славе великим радним успесима на градилишту

„... Средњошколска бригада „Иван Милутиновић“, састављена од ученика Беранске и Пљеваљске гимназије, изашла је 12. јула први пут на градилиште Новог Београда. Први успеси су били задовољавајући, норма знатно премашена – али сутрадан је требало постићи више. Бригада „Будо Томовић“ тек је стигла 12. јула, и треба да почне са радом баш 13. Биће то, како је заказано, за све три црногорске (за ове две и Бјелопољску).

Бригада „Иван Милутиновић“ и ...

„Живио Тринаести јул“ - чешће се чују пароле са пете деонице Градилишта VI . Тамо данас, на дан Тринаестог јула, на темељима једне од оних 40 петоспратних палата које се ове године подижу на Новом Београду, ради црногорска средњошколска бригада „Иван Милутиновић“. То јој је тек други дан рада.

Разноврстан посао. Бригада још није упозната довољно са њим, али рад стално напредује. На једној ивици ископаних темеља дугој стотину метара, постављене су четири мешалице. Вагонети са шљунком редовно јуре поред њих. Бригадисти утоварују шљунак, цемент, песак, гурају вагонете и истоварају. Други раде на мешалицама, док трећи стално односе на трагачима замешени бетон и сипају га на постављену арматуру у другом крају ископаних темеља. Једна група бригадиста загашује креч. По њиховој још непоцрнелој и знојавој кожи стално пада прашина креча и лепи се, а они навукли заштитне наочаре на очи, обули гумене чизме па загазили у креч и воду скоро до колена и стално сипају, мешају и пребацују из једног краја у други. Недалеко од њих једна десетина меша малтер, а друге две утоварују циглу и превозе је вагонетима.

- Ево, данас црногорска бригада слави Тринаести јул - Дан устанка, постављајући темеље новој петоспратници и то иде брзо и организовано, као да су месец дана радили на овом послу, а тек су јуче почели – каже Милан Ћоровић, помоћник шефа шесте деонице.

Сви се боре да на Дан устанка што више премаше норму. Машине по каткад застану. Бригадисти се љуте на машинисте, командант интервенише. Деси се да негде и запне посао. Штаб бригаде и командири чета отрче тамо да помогну... баце више бригадиста и опет је све у реду...

Завршено је радно време. Бригада са заставом, паролама на транспарентима, с хармоником и песмом напушта градилиште и полази у логор, где ће после ручка и одмора, заједно са бригадом „Будо Томовић“ прославити у игри и весељу, свој национални празник.

Евидентичари и пословође остали су на градилишту да израчунају дневни учинак. У дневном извештају о раду пословођа је уписао 19 врста радова које је бригада обављала. Израчунато је - норма извршена са 176%.

Бјелопољска бригада „Алекса – Бећо Ђилас“ ради на Новом Београду нешто више од месец дана. У првој декади пребацила је десетодневни задатак за 62% и проглашена ударном. У другој и трећој декади премашење норме било је мање него у првој.

Првог дана четврте декаде, појачавши рад, премашила је норму за 20%, а другог дана за 47%.

Уочи 13. јула бригада је на конференцији узела обавезу да на Дан устанка испуни норму са 200%. Радећи 13. јула на ископу земље, зидању, бетонирању, преносу песка и шљунка норма је испуњена са 207 одсто. И тако је постигла најбољи успех од доласка на Нови Београд. Увече је припремила другарско вече.

Бригада се обавезала да до краја свог рада на Новом Београду пребацује норму просечно за 50%.

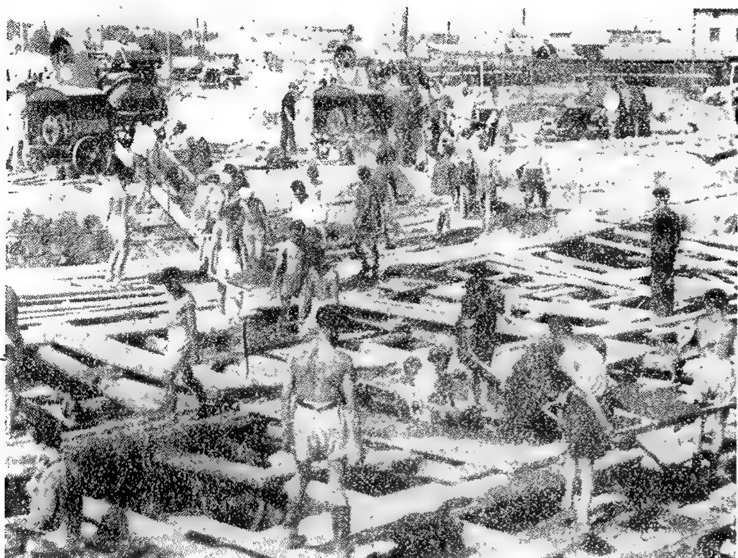

Бригада „Иван Милутиновић" на градилишту

... **Бригада „Будо Томовић"**

Бригада „Будо Томовић" дошла је из Титограда и већ сутрадан, 13. јула, изашла на радилиште: једна група на истовар цигле, а друга на превоз шљунка и цигле. На истовару цигле из шлепова организован је по ланчаном систему. Неколико омладинских ланаца, дугих по 30 метара, живо и непрестано пребацивали су циглу од шлепова до вагона који су стајали на прузи близу обале Дунава. Норма је прилично велика: један бригадиста треба да пребаци по 700 комада цигле за сат. Бригадисти су успели да пребаце хиљаду комада и тако премаше норму за 38%. Друга група радила је на превозу цигле и шљунка камионима. И поред тога што су камиони закшњавали и били неколико пута у квару, норма је извршена са 146%. А цела бригада је на дан 13. јула извршила норму са 142%." (Љубомир Томовић)

Још једна ударна декада

Средином јула прелазна заставица у трајно власништво предата је Титовоужичкој средњошколској три пута ударној бригади. Признање је одато и средњошколским бригадама: Другој таковској три пута ударној, Првој сарајевској три пута ударној, Кикиндској три пута ударној, Косовско-митровичкој три пута ударној, Кумановској два пута ударној и Чачанској два пута ударној.

Двадесет првог јула на свим градилиштима почела је ударна декада у част годишњице Петога конгреса Комунистичке партије Југославије. Бригаде су развиле међусобно такмичење, које је у њима захватило све чете, десетине и појединце.

Градилиштима се од јутра до мрака проламају одушевљени поклици Партији и Централном комитету, а често се чује и песма:

Ој, Централни комитете
одбијамо све клевете,
све клевете и све лажи,
за наш народ то неважи.

Већ првог дана ове ударне декаде поједине бригаде су постигле одличне резултате:

Друга трстеничка је своју дневну норму испунила са 170%. Трећа смена ове бригаде, која је радила ноћу, испунила је своју норму са 190%.

Друга тузланска бригада из логора „Франц Розман-Стане" дала је обавезу да ће десетодневни налог у ударној декади испунити за пет дана. Већ првог дана она је свој дневни задатак испунила са 191%. Бригада „Народна техника" првог дана ове декаде извршила је задатак са 177% ...

У такмичењу са градитељима Аутопута победили су градитељи Београда. На митингу, одржаном 29. јула на Новом Београду, у присуству 10.000 градитеља, Владо Шестан, члан Централног већа Народне омладине Југославије предао је заставицу Централног већа и централне управе Синдиката грађевинара Југославије команданту Главног штаба омладинских бригада, Слободану Босиљчићу.

У току овог такмичења на Новом Београду извршено је 30% радова од годишњег планског задатка. Оперативни планови остварени су са 112%, квалификовани радници испуњавали су норму са 170%, полуквалификовани са 135%, омладинци на стручним курсевима са 110% и омладинске радне бригаде у целини са 181%.

Одржане су 162 бригадне приредбе и 70 другарских вечери. Програм фискултурног рада и предвојничке обуке остварен је у потпуности. Све бригаде посетиле су Војни музеј, већина Природњачки музеј и позориште.

У јулу је међу најбољим бригадама - Дервентска. Она је дошла на акцију са 314 бригадиста. Свих 50 неписмених обухваћено је аналфабетским течајем. Седамдесет омладинаца отишло је на стручне курсеве. Бригада је радила на разлитим пословима: копању и бетонирању темеља, справљању и преношењу малтера, зидању. Резултати су постепено, али стално расли. Најбоља у бригади је тзв. „црвена група" чији чланови преносе 35 трегера тешких по 500 килограма и постављају их на даљини 150 – 200 метара, премашујући норму за 130-150 процената.

Ванредне резултате у јулу постизала је и бригада Филозофског факултета „Драгица Правица", која је радила као специјална бетонирска бригада. Студенти су овај посао са успехом обављали од самог почетка, не заостајући за стручним радницима.

Фестивал културно-уметничке делатности и ...

У јеку ових великих радова одржане су 31. јула и две највеће манифестације: фестивал културно-уметничке активности и фискултурни слет. За логорске фестивале, претходно одржане, пријавила се 101 бригада.

Укупно је учествовала 81 бригада, од чега 54 сеоске, 9 студентских и 18 средњошколских, са 2.237 омладинаца и омладинки.

На завршној приредби наступало је 15 бригада са најбољим тачкама и централни логорски хорови, са по 150 до 200 чланова, које су припремали стручњаци са Музичке академије.

Програм је био веома квалитетан, као резултат озбиљног настојања бригада да се и на том плану постигну што бољи успеси. Посебно је значајно што су у програму масовно учествовале сеоске бригаде, поред студентских и средњошколских. Победници су добили награде и дипломе. Завршној приредби присуствовали су и делегати са Аутопута и грађани Београда.

Хорске песме - једна од тачака програма на фестивалу

... Фискултурни слет

Велики слет фискултурника – градитеља одржан је на свечано уређеном и окићеном спортском терену код логора „Милован Миловановић Луне“.

Најпре је прошао свечани дефиле учесника, који је одушевљено поздравило неколико хиљада гледалаца, а затим су изведене масовне вежбе.

Три најуспелије тачке слета, биле су *Овде је младост, Билећанка* и вежба *Тито*. Прва је по својој масовности, по лепоти изведених тактова, као и по оригиналности, била једна од најлепших у целом програму. *Билећанка* је вежба коју су у формацији Триглава извели омладинци – вежбачи радних бригада из Словеније. Мушкарци су били одевени у зелена вежбаћа одела, која су симболизовала зелене падине словеначких планина, а омладинке које су имале бела одела представљале су вечити снег на врховима слободног Триглава. У вежби

Са фискултурног слета. Вежбе на справама

Тито омладинци су све тактове извели, тако поређани на терену да су својим телима исписали име Тита.

Омладинци из свих логора успешно су извели и друге тачке програма фискултурног слета.

Поред вежби, у гимнастичко спортском делу слета, одвијао се и спортски програм и један део атлетског двомеча између репрезентације Аутопута и градитеља Београда.

„Тачке изненађења“ биле су најлепше. Један члан Тешкоатлетског савеза Југославије изнео је на терен велике утеге из којих су изашла два мала боксера-пионира који су извели мали егзибициони меч пред главном трибином. Такође је била лепа утакмица са великом фудбалском ципелом и малом лоптом. Два комплетна пионирска фудбалска тима били су сакривени у оригинално изграђеној фудбалској ципели, која је догурана на терен. Из ње су истрчали мали фудбалери и одиграли утакмицу.

Најзанимљивији део слета била је посета чланова Ваздухопловног савеза Југославије, који су у три маха изненада надлетали омладинце - бригадисте и њихов слет. Ту су, најпре, приказани лупинзи и акробације, које су, после завршетка дефилеа, извела над слетиштем два аероплана. Доцније се над терен наднео аероплан, у коме је био наш познати летач Павле Црњански, који се у успелим акробацијама задржао више од 10 минута. Одушевљење бригадиста који нису знали за ове тачке програма слета достигло је врхунац када се из авиона спустио на терен падобранац и преко звучника поздравио омладинце – градитеље Београда.

Пета деоница Градилишта VI у првим данима ударне декаде

Радни колектив пете деонице градилишта VI позвао је на такмичење у ударној декади колективе свих деоница овог градилишта. Првог дана ударне декаде у част годишњице V конгреса КПЈ на деоници су постигнути до сада највећи успеси.

На овој деоници подижу се четири велике петоспратнице и свакодневно брзо расту зидови зграда. На дан 21. јула сваки зидар са ове деонице, укључујући и курсисте, који су почели да раде тек пре десет дана, просечно је озидао по три кубна метра зида.

На свим зградама ове деонице изводи се зидање по новом систему. Омладинци из радних бригада показали су се као одлична помоћна снага стручним зидарима.

Међу зидарима, најбоље успехе постижу Бранко Пешић и Божидар Николић, који су 21. јула у току десеточасовног рада озидали по шест кубних метара зида и тако високо пребацили норму. Нови начин зидања на овој деоници примењује се од 16. јула. Радници га све боље прихватају.

Од омладинских бригада на овој деоници најбоље успехе постиже ударна бригада „Иван Милутиновић", која је 21. јула пребацила норму за 76%. У њој је формирана ударна група „Понос бригаде" од 16 омладинаца, чији је руководилац омладинац Иван Бојовић. Ова ударна група од првога дана показала је одличне резултате и позвала на такмичење све групе и десетине у бригади. Бригада „Иван Милутиновић" позвала је на такмичење све бригаде са пете деонице.

На дан 22. јула поред Бранка Пешића и Божидара Николића, зидари Пал Тот и Карло Линдер озидали су, такође, по шест кубика зида. Тога дана бригада „Иван Милутиновић" испунила је норму са 250%.

ШТО СЕ ВИШЕ БОРИШ

Што се више бориш, земљо, све си дража
у теби неће бити коначишта
за оне што нису нашем стража,
нити им у срцу туку радилишта.

И сад је јуриш. На јуриш зовемо.
Јутра рујна стижу. Сунце једро шири.
О, ми смо војска, знојави идемо.
Ломите ветрови! Витлајте немири!

Пут је тежак. На њему нема много киша
и много буре, но ми смо војници
чије ће срце тек тад да се стиша,
када победимо у последњој бици.

Слободан Марковић

Омладинске бригаде поново у Панчевачком Риту

У прошлој, 1948. години, омладина је изградила пругу Панчевачки Рит - Београд, а ове, 1949. године, нове омладинске бригаде дошле су да наставе изградњу пољопривредних објеката у Панчевачком Риту.

Под врелим летњим сунцем банатске равнице, омладинске бригаде су, у периоду мај - октобар 1949. године саградиле 736 стамбених и пољопривредних зграда у Панчевачком Риту и тако омогућиле успешан рад Пољопривредном комбинату - главном снабдевачу Београда.

Почетак градње

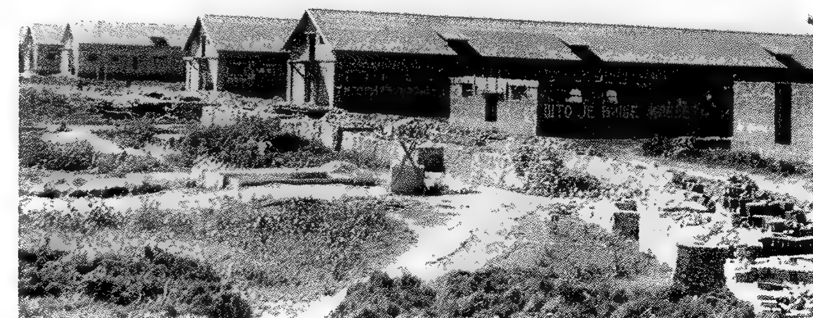

Готови објекти

Посебне бригаде АФЖ на изградњи Новог Београда

У заједници са омладинским и фронтовским бригадама на изградњи Новог Београда раде и две посебне бригаде АФЖ. Оне свакодневно постижу све боље резултате, како на градилишту тако и на културно-просветном пољу. Бригада АФЖ Кикиндског среза састављена је од жена чланица сељачких радних задруга, које су дошле да проведу по месец дана на изградњи Новог Београда. Док њихови мужеви, синови и браћа раде на коначној победи задругарства у њиховом месту, оне на градилишту Новог Београда постављају темеље новим петоспратницама – подижу град у коме ће срећно живети њихови синови и многи трудбеници нашег главног града. У току прошле декаде ова бригада премашила је десетодневни план са 85%.

Бригадисткиње АФЖ истовариле су у току протекле декаде 75 хиљада комада цигле, пренеле 13.566 и сложиле 116.746 комада цигле. Оне су ископале и пренеле 310 кубних метара земље, 156 кубних метара шљунка, 125 кубних метара грађе и 90.420 килограма цемента и веће количине арматуре и осталог грађевинског материјала. Све је ово пренето на разним даљинама. Поред тога, бригада је претерала вагонима 70 кубних метара шљунка. Измешано је и пренето 51 кубни метар малтера, 91 кубни метар бетона и истоварено 17.000 килограма цемента и 54 кубна метра песка.

Јашатомићка посебна бригада АФЖ извршила је десетодневни плански задатак за II декаду јула са 225%. Поред многих ситнијих послова, бригада је пренела трагачима 104.366 комада цигле, 45,5 кубних метара земље, затим 55 кубних метара грађе и превезла вагонетима 77 кубних метара песка, а 32 кубика колицима. Бригадисткиње радиле су и као помоћна снага зидарима, и додале 41.080 комада цигле, веће количине малтера. Ископале су преко 74 кубика земље.

Обе АФЖ бригаде постигле су, такође, добре резултате и на културно-просветном пољу. У Кикиндској бригади одржано је у току 10 дана 63 састанка читалачких група и два предавања. У Јашатомићкој бригади одржане су три бригадне конференције, два предавања, шест састанака читалачких група и једна биоскопска представа.

На ливади изван градилишта. Бригадисти с пажњом слушају предавање.

Трећа приједорска – најбоља у другој декади јула

И у другој декади јула градитељи Београда забележили су велике радне победе. Борећи се за бољу организацију рада на градилиштима и за испуњење оперативних планова, омладинске радне бригаде свакодневно испуњавају преузете обавезе. На свим градилиштима Новог Београда бригаде су овладале техником посла. Добар део њих ангажован је на стручним радовима, замењујући квалификоване раднике. Добри резултати постигнути су и на осталим секторима рада.

Узевши у обзир све постигнуте резултате, Главни штаб омладинских бригада донео је одлуку да се десетодневна заставица Главног штаба додели Трећој приједорској три пута ударној бригади, која се уједно проглашава и по четврти пут за ударну. Трећа приједорска, са 202 бригадиста, испунила је норму са 201 одсто.

Истом одлуком Главног штаба проглашене су за ударне:

по четврти пут: Прва самоборска, Друга беломанастирска, Прва кратовска, 78. хрватска и Друга дервентска;

по трећи пут: 75. хрватска, Друга грачаничка, Прва савешко-савињска, Прва јајачка, Прва битољска, Прва демирхисарска, Прва славонскобродска, Новомешка, Ресавска и Косовскокаменичка;

по други пут: 76. хрватска, Прва цељска, Прва дреничка, Друга неродимска, Прва специјална бетонерска, 80. хрватска, 79. хрватска, Друга ливањска, Друга дувањска, Прва ваљевска, Друга рачанска, 103. хрватска, Друга специјална косметска; студентске бригаде: „Миладин Поповић“, „Владимир Перић – Валтер“, „Мирко Срзентић“; Друга трстеничка, Друга обласна ужичка, Пета македонска републичка, Пета новосадска и Трећа нишка;

први пут: Друга лопарска, Обласна скопска, Босанскоградишка, Друга гњиланска, Друга моравичка, Друга обласна београдска, Трећа љубићко-трнавска, Друга копаоничка, Прва обласна ужичка, Друга сарајевска, Друга жупска, Друга власотиначка, Друга бригада Народне технике, Бригаде: „Ђуро Стругар“, „Драгица Правица“, „Петар Стамболић“, „Слободан Принцип-Сељо“, „Радојка Лакић“, „Боса Милићевић“, „Соња Маринковић“, 44. београдска, Прва левачка, Друга цељска, Друга пећка, Друга ариљска, Бригада „Благоје Нешковић“, Бригада „Иво Лола Рибар“, Прва војвођанска, Прва љубљанска, Прва битољска обласна, Друга битољска обласна, 130. хрватска, Четврта мариборска, Трећа добричка, „ЦДЈА Партизан“, Трећа посавска, Обласна штипска, „Симо Милошевић“, „Иван Милутиновић“, Педесет пета београдска и Друга косметска.

Похваљују се: Новско-дугоселска, „Мита Игњатовић“, Шеста стручна, Прва студеничка, Трећа задружна, Гружанска, Друга подгорска, Друга војвођанска, Осма љубљанска, Трећа тимочка и Прва косметска.

ЉУБОМИР ТОМОВИЋ

Новинар - репортер на градилишту Новог Београда

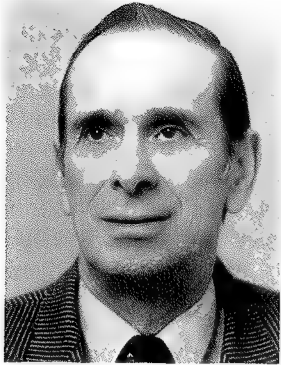

Рођен је 1925. године у селу Пољa Колашинска. Основну школу завршио је у Пољима, гимназију (нижу) у Бијелом Пољу, а више разреде у Колашину и Иванграду, 1948. године.

Учесник је НОП.

Још у гимназијским данима био је једини сарадник Тањуга за подручје северне Црне Горе.

По завршетку велике матуре, Тањуг га шаље на једномесечни курс у новинарску школу у Београду, а потом га прима на рад у Редакцији у Београду. Истовремено, уписао се на редовне студије на Правном факултету.

Учесник је на великим омладинским радним акцијама – на изградњи омладинских пруга Брчко-Бановићи и Никшић-Титоград, а затим долази на изградњу Новог Београда.

„Све веће новинске редакције послале су своје новинаре на „терен", да помогну акцијашима. Тако и мене, као новинара Тањуга, пошаљу у Нови Београд да радим у Редакцији новоснованог листа *Нови Београд* и да одатле скоро редовно шаљем новости, а репортажама да описујем радну атмосферу и целокупан живот на тада највећем градилишту у земљи...

Свуда на радилиштима Новог Београда, а и у омладинским логорима, орила се песма, што са разгласа, што из грла акцијаша... Тек нико се није жалио на услове рада и умор.

Само неколико дана од почетка ове акције, основали смо, истина, уз велике напоре, лист *Нови Београд*. Бројни чланци и други прилози, који су у њему објављивани, остали су као богата грађа за целовитије монографије и историју изградње Новог Београда".

Љубо Томовић писао је и за листове *Омладина*, *Борба* и др.

Када је од службеника Генералне дирекције и Главног штаба омладинских бригада и осталих пратећих служби и листа *Нови Београд* формирана радна бригада, Љубо Томовић је у њој био члан штаба задужен за културно-просветни рад. Тада је и проглашен за ударника.

По завршетку Правног факултета и положеног правосудно-адвокатског испита бави се адвокатуром у Београду.

Ударници

Живорад Јечменић

Смиља Репија

Властимир Михајловић

Градитељи Новог Београда победили у такмичењу у част годишњице V конгреса КПЈ

Поводом велике радне победе градитеља Новог Београда у такмичењу са градитељима Аутопута у част годишњице V конгреса КПЈ и додељивања заставе ЦВ Народне омладине Југославије и Централне управе Савеза грађевинара Југославије, 29. јула одржан је свечани митинг на Градилишту VI, на коме је присуствовало око 10.000 градитеља Новог Београда, међу којима су биле и неке омладинске бригаде које раде на градилиштима старог дела Београда.

Бригадисти поред пуних вагонета на градилишту стамбених зграда - павиљона

Митингу су присуствовали делегати ЦВ Народне омладине Југославије, са Владом Шестаном на челу, представник Централне управе Савеза грађевинара Коломан Хорват, представници градитеља Аутопута, са Ђуром Грмушем на челу, секретаром Партијског комитета на Аутопуту, чланови Партијског комитета Новог Београда са секретаром Богданом Радишићем на челу, генерални директор Грађевинског предузећа „Нови Београд" инж. Марко Христић, са особљем Дирекције, чланови Главног штаба омладинских радних бригада и представник Повереништва грађевина ИОНО Београда.

Митинг је отворио Ђуро Совиљ, члан Главног штаба и дао реч Влади Шестану, члану ЦВ Народне омладине Југославије, који је, најпре, поздравио све присутне а затим у свом говору, поред осталог, рекао:

„... У току протекле године дана, у току непријатељске кампање против наше земље наши су радни људи научили, да на клевете и лажи одговарају новим и новим радним победама, да информбировским нападима на нашу земљу одговарају још већом упорношћу у борби за извршење Петогодишњег плана. Овим такмичењем у част годишњице V конгреса КПЈ и вашом победом у том такмичењу ви сте на делу показали какав одговор сте научили да дајете свима онима, који нападају нашу земљу. Такмичење у част годишњице V конгреса КПЈ, несебично залагање у раду које сте показали, како ви тако и градитељи Аутопута, заслужују највеће признање. У

току месец и по дана такмичења показале су наше бригаде као и бригаде градитеља Аутопута врло добре резултате унаточ свих препрека и непогода које су поготово кочиле рад на Аутопуту. Постигнути резултати имају се захвалити пре свега пожртвованом раду свих омладинаца, стручних радника и стручњака на градилиштима, доброј организацији рада, смелом залагању на извршењу сваког новог производног задатка. И ви, и градитељи Аутопута, показали сте да се могу оборити многе норме, које изгледају необориве, да се могу савладати наизглед несавладиве препреке, показали сте, коначно, да су постигнути резултати корак ка још већим резултатима, ка још већим победама.

Другови и другарице!

Ви сте у овом такмичењу постигли велике резултате, али не заборавите да су врло добре резултате постигли и градитељи Аутопута. Нека данас ваш завет буде – напред, са још већим залагањем, са још већом упорношћу за извршење планских задатака, за изградњу социјализма!

Предајући ову заставу ЦВ НОЈ и Централне управе Савеза синдиката грађевинара Југославије ја вам честитам и желим да у даљњем раду постигнете још боље успехе..."

Потом је Шестан предао заставу команданту Главног штаба омладинских радних бригада, Слободану Босиљчићу.

Затим је Воја Црњански, заменик команданта Главног штаба, прочитао одлуку о давању признања и захвалности за постигнуте резултате најбољим појединцима, бригадама, штабовима и установама.

У Другој дерветској бригади

Друга дервентска омладинска бригада са 314 бригадиста, најбоља је на Градилишту VI. Она постиже одличне резултате не само у испуњењу оперативних планова и норми, већ и у чувању и уштеди грађевинског материјала.

Градилиште VI – изградња радничког насеља. Зујање бетонских мешалица и шкрипа колица и вагонета мешала се са оном уобичајеном ужурбаношћу бригадиста и њиховом песмом.

Радови на обалоутврди

Друга дервентска бригада радила је на различитим пословима - копању и бетонирању темеља, справљању и преношењу малтера, зидању. Омладинци и омладинке такмичили су се од првих дана међу собом. И норме су пребациване. На крају I декаде бригада је проглашена ударном.

У II декади норма је испуњена са 180%, у III са преко 200 одсто, а у IV са око 190%. Бригада је већ постала четири пута ударна. Сада се завршава V декада, а радни налог је већ извршен. Десетодневни задатак је испуњен за шест дана.

- Тражићемо да на градилишту останемо четири дана преко рока, да бисмо намирили и VI декаду – каже Стипе Самарџић, командант бригаде. - Кад смо стигли на Нови Београд нисмо одмах дошли овде. на радилиште. Неколико дана је прошло док смо се сместили, одржали бригадну конференцију и послали неке другове и другарице на стручне курсеве. То сад треба надокнадити.

Лепо пристаје младом градитељу озбиљност и понос, који се огледа на његовом лицу док говори о својим бригадистима. И он сам је два пута ударник. Са истим еланом са којим ради овде на Новом Београду, радио је и на прузи Шамац – Сарајево и на Аутопуту.

- Није важно само испунити норму, већ треба извршити и дневни оперативни план, а ми смо га сваког дана просечно извршавали са 120%. Наша зграда сваког дана све више расте. То нам даје још више воље за рад – каже Стипе.

Са најбољим бригадистима на градилишту...

Ива Станић има тек 16 година, а још у првој декади постала је ударница. Норму је испуњавала са 180-200%. На Нови Београд дошла је неписмена, али је на течају већ научила да добро чита и пише.

Разија Бегановић, Ивина вршњакиња, такође се истиче на раду. Нема посла на коме она до сада није задовољила.

Али, најбоља на радилишту је тзв. „Црвена група". Вођа ове групе је Енвер Куртагић, радник текстилне творнице „Украјина", у којој је био два пута похваљен. На Новом Београду добио је две ударничке значке.

Станоје Вукићевић, Самид Седић и Душан Радић, такође су ударници, а до краја VI декаде , постаће то, сигурно, и остали.

- Радимо сложно – кажу они – и зато је наша група најбоља. Њих десеторица преносе и постављају бетонске трегере тешке по 500 килограма, а треба их пренети на даљину од 150-200 метара. Али, они ипак свакодневно премашују норму за 130 до 150%. Дневно пренесу и поставе 35 трегера.

На градилишту падају у очи и они најмлађи. Има их око 40 у бригади. Назвали су их „Тимурова чета", јер ни један од њих нема више од 13 до 15 година.

- Нисмо хтели да их поведемо – прича један од старијих бригадиста – али они никако да се врате. Хоће на Нови Београд, обећавају да ће радити као и ми, старији. И збиља, има их доста који ни мало не заостају иза нас. Око Милана Вујадиновића грабе се сви мајстори на градилишту, јер знају да он најбоље припрема циглу и малтер.

Међу омладинцима су на градилишту и пет старијих људи – чланови Народног фронта из Девентског среза.

- Још одавно желели смо да дођемо на Нови Београд, па кад нам се указала прилика пошли смо са омладинском бригадом.

Фахир Вујаковић и Љубо Цвијановић свакодневно пребацују норму за око 220%. Они раде на ручном мешању бетона и потпуно замењују једну бетонску мешалицу. (Забележила Даринка Кићевић)

Бригадисти Студентске бригаде „Драгица Правица" успешно обављају и стручне послове

Студентска омладинска радна бригада Филозофског факултета „Драгица Правица" ради на ливењу бетонских трегера код зграде хотела. Неколико дана пре тога, бригада је радила на градилишту VI, на подизању стамбених блокова и испуњавала и пребацивала норму за 110-253%.

На вест о одлуци Главног штаба да студентска бригада „Драгица Правица" постаје специјална бетонска бригада код бригадиста је завладала општа радост. Сваки од њих осетио се поносним на поверењу које им се указује. Стручни руководиоци Градилишта VIII, где је бригада одређена да ради, од првог дана су врло предусретљиви у стручном и организационом објашњавању новог посла, па је сваки бригадиста могао да схвати свој радни задатак у овој врсти посла. Сем тога, штаб бригаде је организовао једно стручно предавање које је одржао шеф свих радионица на градилишту VIII, на коме су бригадисти упознати са читави процесом ливења бетонских трегера типа „Авраменко" и типа „П", затим са израдом хербст-трегера на столовима и на крају са читавом организцијом посла у радионицама, како би продукција могла бити што већа и квалитативно што боља.

Бригадисти Студентске бригаде „Драгица Правица" у току рада

Бригада се још првог дана, на изненађење свих мајстора, снашла на послу и пребацила норму са 110%. Другог дана рада норма је пребачена са 253%, трећег са 121%, а четвртог са 177%.

Ускоро, на неколико места преузели су посао у своје руке - посао на коме су већ неколико месеци радили мајстори: на пример, у бараци 9 десетина

Бранка Ђурђулова још од првог дана ради самостално. Организација рада је примерна: један омладинац превози бетон колицима до батерије, друга двојица убацују бетон у батерију, један ради мистријом, други рукује первибратором на набијању бетона. Поред тога, две омладинке раде на чишћењу бетона и премазивању калупа. Два омладинца исте десетине, Ненад Недић и Александар Миљковић, студенти филозофије, раде на шаловању батерија без помоћи мајстора. Њихов рад је похваљен од пословође бараке девет, који је рекао да они у том послу ни мало не заостају иза квалификованих мајстора.

Дуго после њиховог одласка, летос, у палати Председништва владе, у згради хотела и објектима стамбеног насеља, уграђивани су носачи за чију су израду они постали мајстори само неколико дана после доласка на градилиште.

Када су видели да 500 соба Студентског града треба омалтерисати, одмах су почели то да уче. У почетку су просипали малтер, али су и савлађивали „занат".

Формирали су и групе за прикивање летава и трске и постављање скела, све по ланчаном систему.

Радном колективу Студентског насеља предата застава Савезне владе као најбољем у области високоградње

Поводом додељивања заставе Савезне владе радном колективу Градилишта IX на Новом Београду, као најбољем грађевинском колективу високоградње у земљи и у првој половини 1949. године, 5. августа, на Градилишту IX, одржан је велики свечани митинг пред око 10.000 градитеља, стручних радника,

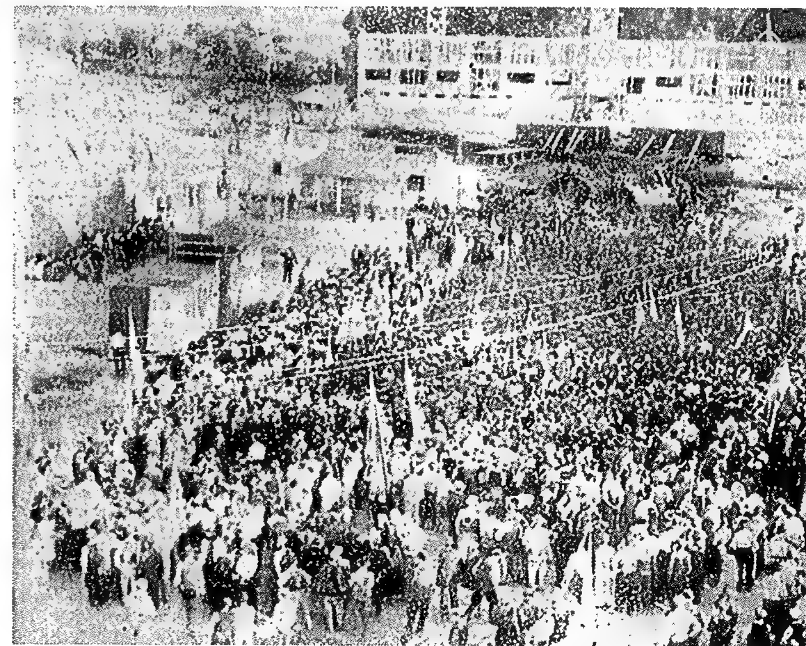

Свечани митинг 5. августа, поводом добијања заставе Савезне владе

бригадиста омладинских и фронтовских бригада, чланова радног колектива овог градилишта, као и осталих радних колектива Новог Београда. Митинг је отворио Петко Делић, члан Градилишног комитета Партије, и у име колектива поздравио градитеље и присутне госте, а затим дао реч министру Влади Зечевићу.

Пошто је прочитао одлуку Савезне владе, министар грађевина ФНРЈ Влада Зечевић је рекао:

„Из овог решења Владе ФНРЈ се види да прелазну заставу добија радни колектив Градилишта „Студентско насеље". Међутим, колективи свих градилишта Грађевинског предузећа „Нови Београд" по раду и заслугама су приближно једно другом и било је тешко направити избор најбољег градилишта и радног колектива, поготово када је Грађевинско предузеће „Нови Београд" у целости извршило полугодишњи план пре рока.

Пред вама стоје задаци да до краја године извршите план по норма часовима у износу 17,192.000, а по вредности 1,900.000.000. То значи, поред свих припремних радова подићи помоћне и привремене зграде на укупно 42.800 м², помоћних и привремених саобраћајница 23.700 м, сталних објеката – зграда вишеспратних са 4.000 станова за студенте београдских високих школа, више петоспратних зграда са 2.800 станова – односно за 15.000 становника. Речено језиком разумевања: подићи за једну годину дана град величине, рецимо, Шапца или Смедерева.

Да се та огромна стамбена површина изгради и преда становништву Београда на коришћење још у току и до краја 1949. године потребно је да се укупно угради материјала: цемента 39.140 тона, бетонског гвожђа 6.287 тона, опеке – цигле 5,459.000 комада, црепа 3,809.000 комада, креча 15,350.000 килограма, шљунка 170.337 м³, песка 122.257 м³ и безброј других грађевинских и мајсторских материјала.

... Поред великих радних успеха у грађевинарству, ми знамо и наше грешке и недостатке, па је потребно увек на њих указивати све дотле док се не отклоне у даљем нашем раду. Користим и ову прилику да вама и преко вас укажем свим грађевинцима Југославије на неке пропусте у раду. Тако, на пример штедња и рационално коришћење грађевинских материјала није још масовно захватило ни наше пројектанте, ни извођаче. Зато је потребно да сваки појединац и сваки радни колектив на градилишту води бригу и борбу за чување и штедњу грађевинских материјала – тек тада биће мање расипање материјала, и у пројектовању, и по градилиштима. Нека се сваки грађевинац широм Југославије окрене и види око себе на свом градилишту како се користи или упропашћује грађевински материјал и многи милиони народног новца биће сачувани и пуна цена коштања грађевинских радова биће смањена. То је дужност сваког грађевинца. Такође, на неким објектима и градилиштима квалитет радова не задовољава. Квалитет рада не сме ни једног секунда довести у питање стабилност објекта...

Даље, анализа рада у првом полугођу показује да ми у грађевинарству, постојећу и исправну механизацију, не користимо ни правилно ни у пуном капацитету. А то практично значи: ангажујемо више нестручне радне снаге и поскупљујемо пуну цену коштања грађевинских објеката. Још се може видети да на градилишту стоји и не ради нека исправна грађевинска машина и у место тога ради се ручно...

Ми смо протеклих година курсевима и практичним радом, а то и сада чинимо, подигли велики број руковаоца грађевинским машинама, али се међу те честите и радне људе увукао и једна број – истина мали – али се њихов штеточински рад запажа који не води рачуна о чувању строја – понашају се као да је то њихова очевина, или као да се без њих не може, да су незамењиви. На овакве сам наишао на градилиштима Новог Београда, Аутопута и на другим објектима.

Градилишта треба да имају израђене месечне оперативне планове, радне налоге да издају пре почетка радова; увести стална стручна лица за евидентичаре и нормирце..."

Генерални директор Грађевинског предузећа „Нови Београд", инж. Марко Христић, рекао је:

„Дозволите ми да вас у име Генералне дирекције Грађевинског предузећа „Нови Београд" поздравим и да вам најсрдачније честитам на великој радној победи – изванредном признању – додељивању прелазне заставе Савезне владе као најбољем грађевинском колективу високоградње у I полугодишту 1949.

Ово часно и најдостојније признање није било случајно, већ је оно плод изванредних напора и залагања целог нашег радног колектива, а посебно вас, другова из колектива Градилишта IX, који нисте жалили труда да све постављене задатке, како дневне тако и декадне и месечне, кроз цело прво полугодиште не само извршавате 100%, већ да их редовно и далеко премашујете. Овавим својим залагањем ви сте годишњи задатак извршили по норма часовима са 54%, по вредности са 58%, а по количини са 45%.

Ови резултати тим су већи и значајнији када се узме у обзир да ми кроз цело прво полугодиште нисмо имали ни приближно потребан број квалификоване стручне радне снаге. Овај проблем ми смо решили путем стручних курсева, а у последње време и директним ангажовањем омладинаца и омладинки из омладинских радних бригада – формирањем посебних стручних омладинских бригада.

Стамбене зграде на Тошином Бунару пред завршетком грубих радова

Процентуални однос радне снаге у првом полугодишту изгледао је овако: квалификованих стручних радника учествовало је просечно 16%; полуквалификованих 62,7% и бригадиста, омладинаца 21,3%. Овај однос квалификоване према полуквалификованој и обичној омладинској радној снази у другом полугођу још се више повећао у корист посебних омладинских стручних радних бригада, тако да се однос квалификованих према полуквалификованој, попео на 75%. До сада је формирано 14 посебних стручних омладинских бригада - тесарских, армирачких, зидарских, малтерџијских, бетонерских, посебно оних за израду префабрикованих бетонских елемената. Ускоро ћемо формирати још један број посебних стручних омладинских бригада за водоводне и канализационе радове, паркетарске послове, електричне инсталације, пећарске и молерске радове. Важно је истаћи да се овде не ради о ангажовању стручних омладинаца, који су већ радили на тим пословима, већ о омладинцима који до сада никада ове послове нису радили, а сада их први пут, са великим успехом и значајним резултатима, извршавају...

Нарочиту похвалу заслужују студентске радне бригаде, које су у јулу постигле изванредне резултате, испуњавајући скоро редовно норму, а у већини случајева и премашујући је, како код тесарских тако и код армирачких радова.

Једна новина која се од прошле године, а нарочито у овој, спроводи на градилиштима Новог Београда је ланчани систем грађења. Истовремено - на једној истој згради зида се спрат, бетонира, армира и шалује плоча, постављају хербст и „п" носачи, а у нижим спратовима обавља се малтерисање зидова и плафона, постављају електричне, водоводне и канализационе инсталације..."

У даљем излагању, инж. Христић је, укратко, навео резултате, које је колектив Грађевинског предузећа „Нови Београд" у целини постигао, закључно са јулом 1949. године:

„До сада је: уграђено армираног бетона 55.376м^2; озидано зида циглом 46.782 м^2; уграђено малтера 16.500 м^2; уграђено бетонског гвожђа 3,250.000 кгр; утрошено цемента 16,500.000 кгр; ископано земље из темеља 169.854 м^2; насуто изрефулираног песком 756.000 м^3; постављено нормалног и дековиљског, колосека 20.000 м; постављено водоводне мреже 10.000 м; уграђено и угашено креча 2,145.000 кгр; уграђено опека 20,000.000 комада; подигнуто је привремених зграда за смештај омладинских и фронтовских радних бригада, стручних радних бригада за смештај канцеларија и магацина 42.715 м^2.

Као што сте чули, ми смо закључно са 1. августом 1949. године, извршили приближно 44% од годишњег планског задатка. Пред нама, као што видите, стоје још веома сложени и крупни задаци – извршење преосталог плана од приближно 56%.

Градилиште IX, поред Студентског града, ради и две стамбене зграде, петоспратнице, са око 100 станова, Шумарски факултет, Економско-правни факултет, зграду Хидрометеоролошке станице, Дом културе, који се налази у завршној фази и који ће поред осталих просторија, имати и две огромне сале – биоскопску са 1.050 седишта и концертну са 550 седишта. У завршној фази налази се и раднички ресторан, са капацитетом од преко 3.500 абонената. У сталне објекте, који су потпуно изграђени, може се сместити око 5.000 стручних радника, а до данас се већ уселило преко 4.000 радника.

Завршни радови на зградама у Стамбеном насељу, тзв. Павиљонима

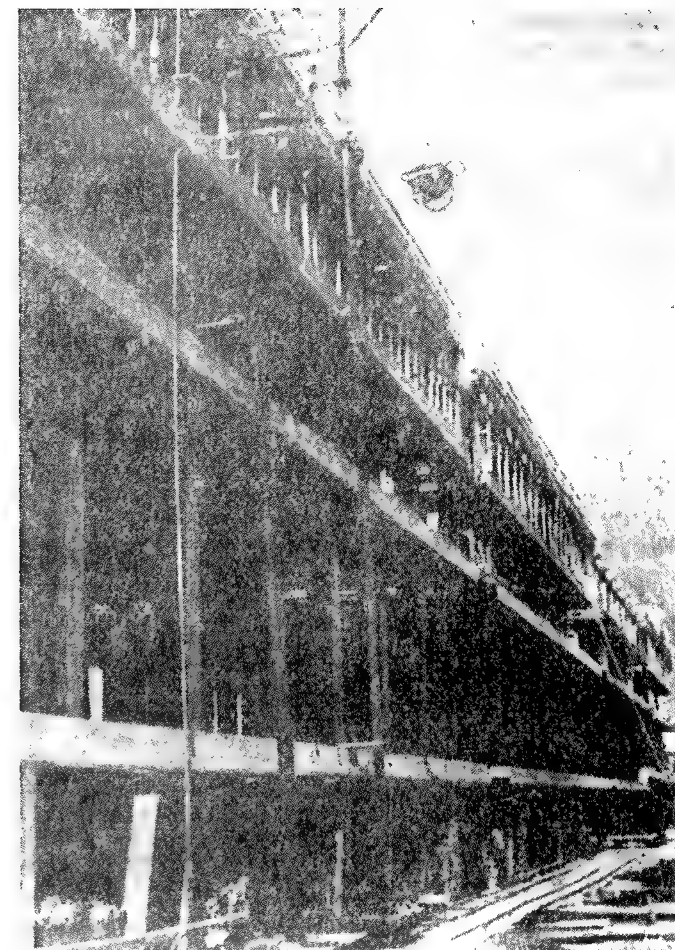

Изглед једног дела Хотела

Ми смо у раду имали и извесних пропуста и недостатака. Пред све градитеље Новог Београда, омладинске и фронтовске радне бригаде, стручне раднике, инжењере, техничаре и пословође, као и све остале чланове нашег радног колектива, поставља се задатак да се почев од сутра па до краја ове планске године на сваком радном месту, на свима објектима и градилиштима, води упорна и свакодневна борба за испуњење и премашење дневних планских задатака. Само оваквим темпом рада ми ћемо, не само извршити наш годишњи план, већ ћемо га и премашити.

Радну дисциплину још више да учврстимо. Не смемо дозволити флуктуацију радне снаге и неоправдано изостајање са посла. Свакодневно треба да побољшавамо организацију рада, почев од најситније, која на први поглед можда изгледа безначајна, па до највећих организационих проблема. Ниједан наш стручни радник, зидар, тесар, армирач, итд. ни једног тренутка не сме да остане без потребног грађевинског материјала – цигле, малтера, бетона, грађе, итд. Храњење објеката материјалом мора се вршити и благовремено и правилно.

Не смемо дозволити да се утовар једног вагона шљунка, који је предвиђен за 30 минута, утоварује се дуже, а један вагон цигле, предвиђен и нормиран да се

истовари за два сата, истоварује се дуже. Утврђени ред вожње од Ушћа до станице Тошин Бунар безусловно одржавати и упорно настојати да свих 18 пари возова на време полази, на време стиже и у пуном саставу и броју у току 24 сата.

Расипништво и упропашћавање народне имовине морамо оштро жигосати. Код истовара цигле, префабрикованих бетонских елемената строго водити рачуна да се ни једна цигла не разбије, а префабриковани елементи не оштете. Код истовара цемента да се ниједна врећа не поцепа. Морамо водити упорну борбу за снижење пуне цене коштања коју ћемо са успехом постићи само под условом да свакодневно отклањамо све пропусте и грешке. Морамо, такође, настојати да у потпуности спроведено ланчани систем грађења - да истовремено на једном истом објекту и зидамо, и шалујемо, и армирамо, и бетонирамо, а да у нижим етажама извршујемо електричне, водоводне и канализационе инсталације..."

Један као других десет

Данас смо добили податке о фантастичним резултатима, које је постигао члан београдске Студентске бригаде „Драгица Правица", Божидар Кажић. Он је ветеран омладинских радних акција: био је на пругама Шамац – Сарајево, Никшић – Титоград и на Аутопуту Београд – Загреб. На годишњицу Петог конгреса, 21. јула, Кажић је посматрао рад групе од 10 бригадиста загребачке студентске бригаде. Они су преносили џакове цемента.

- Ја ћу урадити колико вас десет и за краће време – рекао им је Божидар Кажић. Нису му веровали и чак су правили шале на рачун његове „хвалисавости".

Кажић је за 40 минута пренео 5.750 килограма цемента испунивши норму са 1.100 процената. Кад су му бригадисти, његови другови, честитали на изванредном подвигу, рекао им је:

- То није ништа! Ја могу још више.

Што је рекао то је и учинио: сутрадан је норму испунио са 1.150, а следећег дана са 1.200, па са 1.400, 1.500 и шестог дана са 2.000 процената!

У првом полугодишту 1949. испуњен план са 116%

Према подацима Генералне дирекције предузећа „Нови Београд" градитељи Новог Београда – стручни радници и инжењери, чланови омладинских и фронтовских бригада, у првом полугодишту 1949. године испунили су план са 116%, а годишњи план до краја јуна са 34%.

У том времену озидано је 46.782 кубна метра зида, уграђено око 20,000.000 комада цигала, 16,000.000 кгр цемента, 3,250.000 кгр гвожђа, измешано и пренето за уграђивање 16,500.000 кгр. малтера, насуто песка 756.000 кубних метара терена, постављено 13 км нормалног колосека, извршен низ других радова.

У овим радовима учествовало је 35.800 омладинаца, 8.320 фронтоваца, преко 800 зидара, тесара и армирача, као и стотине осталих чланова радног колектива овог предузећа. По норми је радило 92,17% радника, од чега 1,15% радника пребацује норму са 50%, а 3,22% радника са 25-50%, док преко 45% радника пребацује норму са 25%, а њих 33,80% испуњава норму са 100%. За извршење планског задатка проглашено је за ударне 156 омладинских и 68 фронтовских бригада. Похваљено је седам омладинских бригада и 17 фронтовских. За ударнике проглашено је 3.226, а похваљено 6.712 омладинаца. Из редова радника Новог Београда до сада је у овој години постало 11 рационализатора, а 240 радника проглашено је за ударнике, 675 похваљено.

У име радног колектива Градилишта IX говорио је помоћник шефа градилишта Јосип Чајко:

„... Свесни тога да нашим залагањем и напорима доприносимо бржем извршењу нашег Петогодишњег плана, конкретно, побољшавамо животне услове наших студената, ми смо у овом великом радном такмичењу извршили радикалан преокрет рада на градилишту. Иако је наше градилиште до пре извесног времена било једно од слабијих, ми смо, захваљујући великом залагању читавог радног колектива, као и помоћи нашег вишег руководства, успели да спроведемо добру организацију рада, да уведемо рационално коришћење радне снаге, чување народне имовине и кроз велику борбу за извршење планског задатка да развијемо велико социјалистичко такмичење. Све нам је то омогућило да постигнемо такве успехе на основу којих нам је додељено ово часно и највеће признање, које може да освоји један радни колектив у нашој земљи.

Велика радна победа, коју данас славимо, плод је пожртвованог рада наше херојске омладине, као што су Сомборска бригада, Средњошколска ужичка, Бегејско-Јашатомићка, студентске бригаде „Иво Лола Рибар", „Владимир Перић – Валтер" и бригада „Др Благоје Нешковић", као и осталих бригада и стручних радника, међу којима су се нарочито истакли ударна група „Стуб социјализма", која ради за 1950. годину, на чијем челу стоји Стјепан Андроић, који већ сада ради за месец август 1950. године. Ударна група „Разбијачи клевета и лажи" постиже да дневно сваки појединац из групе озида 5-6 кубних метара зида. Иницијативом напред наведених група формирано је на нашем градилишту још 10 ударних група, које се међу собом такмиче.

На крају свога говора Чајко је рекао:

„...Ми, стручни радници, инжењери, техничари, пословође, омладинске и фронтовске бригаде, који радимо на градилишту IX, позивамо на велико радно такмичење све грађевинске радне колективе у нашој земљи - ко ће успешније, на време, па и пре рока остварити предвиђене планске задатке..."

Заставу Савезне владе, коју је до сада носио радни колектив грађанског предузећа „Неимар" из Сарајева, у име радног колектива градилишта IX, примио је најбољи радник, двоструки ударник, вођа ударне групе „Стуб социјализма", Стјепан Андроић.

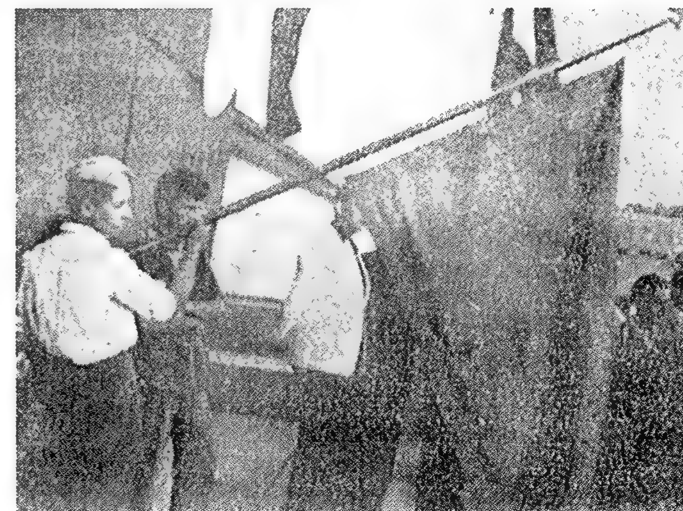

Вођа најбоље ударне групе, Стјепан Андроић, прима заставу

Инжењер Стеван Газикаловић, шеф Градилишта IX, у свом кратком говору је рекао:

„...У име целог колектива градилишта „Студентски град“ захваљујем Председништву Савезне владе на великом признању, које је указано колективу нашег градилишта за постигнуте успехе. Наш успех, то је дјело које се лако види, то су горостаси који гордо стоје овде пред нама и као да пркосе неверницима и онима који нас клевећу. Ове зграде је подигла рука наше неустрашиве омладине у заједници са хиљадама припадника радничке класе...“

У част освајања заставе Савезне владе, преко 40 најбољих радника из радног колектива Градилишта IX добило је звање ударника.

Поред заставе, Савезна влада доделила је најбољим трудбеницима Градилишта и руководиоцима Генералне дирекције грађевинског предузећа „Нови Београд“, а и за културне потребе радника, омладинских и фронтовских бригада, новчану награду од 340.000 динара. Новчану награду у укупном износу од 70.000 динара примило је и више радника Градилишта IX.

Све више напредују радови на згради Председништва владе

Највећи објекат на изградњи Новог Београда, на коме су почели радови још у 1948. години, зграда је Председништва владе. У досадашњем периоду на овом објекту су постигнути значајни резултати. Зграда је све више расла. На неким блоковима већ су се појавили четврти и пети спратови.

Бригадисти гурају пуне вагонете колосеком испред Председништва владе

Радове на овој згради изводи радни колектив Градилишта VII. Најбрже су напредовали на блоку „А“, где су у јулу дефинитивно завршени радови теже врсте. Тиме је омогућен прелаз на унутрашње радове.

На блоку „Б“ избетониран је, ишалован и монтиран 5. спрат. На овом блоку најбоље резултате постигла је тесарска бригада, којом руководи Иван Иванов.

Блок „Ц“ је у току последњих месеци местимично заостајао са радом, тако да су у току јула употпуњена заостала места и тиме завршен 2. спрат. Сем тога, на овом блоку су изведени огромни радови у току последњих месец дана – ишаловано је три спрата и избетонирано 60% стубова.

На блоку „Ц“ тек је завршено шаловање 2. спрата, а на блоку „Н“ почело је шаловање сале у сутерену.

Оскудица стручне радне снаге био је велики проблем на овом градилишту. Услед тога, посла су се хватали и нестручни радници. Ипак, захваљујући залагању и пожртвованости бригадиста и радника, радови су се систематски обављали. На овој згради, и поред свих временских и техничких неприлика, недостатка радне снаге, оскудица у дизалицама „Волфкран“, као и многих других препрека, плански задатак за јул испуњен је са 118%.

Прва моравичка бригада - најбоља у I декади августа

Главни штаб омладинских радних бригада, одао је признање Првој моравичкој бригади, као најбољој у I декади августа, додељујући јој десетодневну прелазну заставицу и проглашујући је четврти пут ударном.

Ова бригада, која броји 71 бригадисту, испунила је норму са 402%. У току декаде истоварила је цемента из вагона 603.200 кгр, пренела 262.900 и утоварила 258.190 кгр цемента, итд. Поред тога, бригада је постигла одличне резултате и у културно-просветном раду. Само у току ове декаде прочитано је 49 књига из бригадне библиотеке, редовно је радила једна хорска и једна дилетантска група. За значку фискултурника такмичило се 98% бригадиста, који су положили 375 норми.

Истом одлуком Главног штаба проглашене су за ударне бригаде, и то:
по шести пут: Грачаничка;
по пети пут: Савешко-савинска и 80. хрватска;
по четврти пут: Трећа љубићко-трнавска, Прва рачанска, Прва љубљанска, Друга ариљска, Трећа таковска, Друга жупска, 79. хрватска, Цељска и Трстеничка;
по трећи пут: Друга копаоничка, Друга подгорска, Прва црногорска средњошколска бригада „Иван Милутиновић“, Трећа добричка, Друга власотиначка и Левска;
по други пут: Трећа босанско-дубичка, Прва студеничка, Друга гружанска, Друга зајечарска, Друга млавска, Трећа подгорска, Трећа љишка, Шидско-митровачка, Друга тимочка, Бригада „Будо Томовић“, Пећка, Бригада „Мита Игумановић“;
први пут: Аутомобилистичка.

Добар део бригадиста Прве моравичке бригаде до сада су били везани једино за своју кућу и село, за свакодневне сеоске послове. Неки нису ни основну школу завршили. Међу њима и Светомир Аврамовић. И он је решио да пође на изградњу Новог Београда. Првих дана њему је било све чудно: логорска врева и природа самог посла, којег је обављао.

На радилишту ради са пуно воље и постиже добре резултате. Непрекидно и снажно замахује излизаном лопатом. На његовој бригадирској капи читко је написано његово име, чета и име бригаде у којој ради. То је он сам напи-

Бригадисти Прве моравичке бригаде на радилишту

сао словима, која је научио у бригади. Још само два последња слова да савлада и моћи ће да пише о своме бригадирском животу. У бригади још има њему сличних другова. Сви су похађали течај за неписмене. У бригади су, иначе, заступљене многе форме културног, просветног и забавног живота.

На слету фискултурника Новог Београда 60 омладинаца Моравичке бригаде наступило је с добро увежбаном вежбом, а за значку фискултурника такмичи се 90% бригадиста, који су положили 375 норми.

У I декади Бригада је похваљена. У ударној декади постигла је најбоље резултате, два пута проглашена ударном и добила прелазну заставицу Штаба логора, као најбоља. У III декади, такође, постала је ударна, а у четвртој декади Прва моравичка је добила опет звање ударне и прелазну заставицу Главног штаба, као најбоља на изградњи Новог Београда.

Последњих неколико дана Бригада је радила на истовару и утовару песка, а раније је радила на истовару и утовару цемента и гвожђа.

На песковитој узвишици на обали Дунава види се ужурбано махање светлуцавих, радом излизаних лопата, које су, грчевито стезане рукама моравичких бригадиста, одбацивале дунавски шљунак. Ту ради II чета Прве моравичке бригаде. Громка бригадирска песма допире из те групе и разлеже се над читавим кругом. На истој гомили песка, поред бригадне заставе, лепрша се и мала троугласта заставица, дивно украшена извезеним словима: *Најбољој бригади на изградњи Београда...* То је прелазна заставица коју им је доделио Главни штаб.

Испод њих, брекћући, гломазна машина пречишћавала је песак. Они јој га прибављају. Дневни учинак ове бригаде ретко кад је мањи од 400%. Као таква, носи највеће признање Главног штаба на изградњи Београда – прелазну заставицу. Бригада је четири пута ударна и два пута похваљена. У току IV декаде бори се да добије још веће признање – заставицу у трајно власништво (забележио З. Вукићевић).

Прелазни пехар – градилишту Београда

Значајни резултати постигнути су и на масовном и врло интензивно укључењу сеоске омладине у фискултурни живот. У томе су много помогле средњошколске и студентске бригаде и Спортска бригада Централног дома Југословенске армије „Партизан". Резултат: масовно учешће сеоских омладинаца на слету, спроведена такмичења у свим спортским играма. Поред тога, око 10.000 омладинаца у јуну и јулу обучено је на семинарима за фискултурне инструкторе. И награда није изостала. За успешан рад у јуну и јулу Централни одбор Гимнастичког савеза Југославије доделио је прелазни пехар градилишту Београда.

Стигле нове бригаде

Почетком августа на Нови Београд дошле су:

Четврта ваљевска, Друга дежевска, Четврта орашачка, Трећа раваничка, Трећа драгачевска, Прњаворска, Друга златиборска, Трећа крајишка, Друга ораховачка, Трећа гњиланска, Друга каменичка, 150. хрватска (Ивањец), 152. хрватска, 153. хрватска (Јастребарско), 155. хрватска (Крајина), Трећа горичка, Ђевђелијска, Прва лепеничка, Трећа јадарска, Четврта пожаревачка, Друга гружанска, Трећа беличка, Друга златарска, Друга чапљинска, Друга гацка, Ресанска, Струшка, Дебарска, Охридска, Колубарска, 148. хрватска (Босански Нови), 149. хрватска (Петриња), 150. хрватска (Костајница), Трећа которварошка, Трећа сребреничка, Трећа зворничка, Осма беранска, Друга сомборска, Трећа градачачка, Трећа бугојанска, Друга поцерска, Четврта добричка, Трећа лесковачка, Трећа моравска (Алексинац), Четврта нишка, Трећа нишка, Трећа сенћанска, Друга крањска, Друга бачкотополска.[23]

АКЦИЈАШКИ ПОЗДРАВИ

Ко то иде?
- Бригадири.
Ко их води?
- Командири.
Како вичу?
- Орук, орук, орук!
Један, два три –
на кубике навали!
Четри, пет – стиже вагонет!
Шест, седам – и још један!
Девет, десет – сто педесет!
Сто педесет – триста десет!
Триста десет – петсто шесет!

[23] Исто

У логору „Јоже Влаховић“ у августу живи и ради бригада најмлађих, који су у својој раној младости били беспризорни. Још првих дана били су најуреднија бригада и добили прелазну заставицу из хигијене. Сви су млађи од 18 година, већина је први пут на акцији, али су на раду од првог дана постизали одличне резултате. Добри су и фискултурници. За две спремљене тачке награђени су на фестивалу.

И бригаде ратних инвалида раде на изградњи Новог Београда

Почетком августа на Градилишту IX Новог Београда стигле су и две инвалидске бригаде. Борци из Народно-ослободилачког рата, а неки и учесници Првог светског рата, настављају борбу на изградњи своје земље.

Вишеспратнице Студентског града расту сваког дана. У јеку борбе за извршење овогодишњег планског задатка и инвалиди дају свој допринос. На Градилишту IX ради Инвалидска бригада „Разбијачи клевета“ из Расинског среза, а у њеној непосредној близини, на истом објекту, инвалидска бригада „Вељко Влаховић“ из Косјерићког среза.

Штаб Бригаде „Разбијачи клевета“ са пословођом

У бригади „Вељко Влаховић“ има 30 бригадиста – инвалида неспособних од 30% до 80%. Они лију свој зној и у изградњи, као што су давали крв за ослобођење земље. Предњачили су по јунаштву у рату, па желе да сада предњаче и у раду. Већ од првог дана су испунили норму на преношењу бетонских трегера и мешању малтера са 135%.

Станимир Јокић је десну ногу изгубио још 1915. године у некој долини код Скадра, прошао „Албанску голготу“ и много чега видео и искусио у животу. Његов син Адам погинуо је у Народно-ослободилачкој борби, а други је остао неспособан, јер су га мучили и четници и Немци.

Поред Станимира на песку леже његове две штуле. Он их назива својим коњима, док му перчин поиграва на ветру.

Питали су га зашто је дошао да ради овде? Тешко је и за нас млађе...

- Није ово мука, сине. Милина је живети и радити овако са својим ратним друговима и са омладином. Да мало и ја помогнем уместо своје деце. Веле, грехота је да овако тешке послове раде инвалиди. Нисмо ми инвалиди. Они који немају у мозгу и који су без срца, они су инвалиди.

Ту је и Крстивоје Цветковић, инвалид без прста десне руке.

Пет инвалида Народно-ослободилачког рата Срета Божић, Витомир Гаврић, Милан Перишић, Милан Мандић, Миломир Зарић и 60-годишњи Недељко Вујић праве кречно млеко и певају.

У истој бригади раде и три „фронтовке“, чији су синови пали у Народно-ослободилачкој борби. Неуморно дижу трегере помоћу дизалице на трећи спрат зграде бр. 2.

Инвалидска бригада „Разбијачи клевета“ броји 72 бригадиста, такође, лакших и тешких инвалида.

Обе бригаде се такмиче не само међу собом, већ и са осталим радним бригадама на Градилишту IX. Иако их има неспособних од 30-80%, бригада је већ првих дана пребацивала норму за око 40%. Ради боље организације посла и постизања већег радног учинка у бригади су формиране ударне групе којима руководе најбољи бригадисти. Најбоље су групе Драгомира Јефтића, Љубомира Николића и Будимира Миловановића. Група Драгомира Јефтића већ пет дана носи прелазну заставицу као најбоља у бригади. Група Милоја Јовановића и Беле Воде, који је без десне руке, пренесе за 7 часова по 56 до 60 трегера. Млађи бригадисти раде на савијању гвожђа и постижу одличне резултате.

Међу бригадистима запажа се старица Босиљка Стеванчевић из Велике Ломнице. Изгубила је сина у Народно-ослободилачкој борби и сада је она, место њега, дошла на акцију. Са сузама у очима прича: - Четници су ми заклали сина Милорада, једног унука и снаху, други унук Драгомир погинуо је као партизан на Јастребцу 1942. године. Остала сам са четворо унучади и подижем их. Они помало раде и њихова будућност је сигурна.

Радови на Студентском насељу стално напредују

На Блоку 1 потпуно је озидан други спрат и избетонирана плоча над другим спратом за 70%. Трећи спрат је готов 60%. На блоку број 2 је озидан трећи спрат 90%. Плоча над овим спратом избетонирана је 50%. На дужем крилу озидан је четврти спрат са 25% и ударена завршна плоча са 15%. На блоку 3 озидан је трећи спрат са 90%, избетонирана плоча над трећим спратом 35% а четврти спрат је озидан са 20%. На Блоку 4 завршен је први спрат. Плоча над првим спратом готова је 65%...

Инж. Христић и Јовановић са шефовима блокова анализирају стање радне снаге, материјала и механизације.

Одлучују да се на ово градилиште пребаце са неких споредниjих, око 300 омладинаца и 35 зидара.

Тражено је од шефа градилишта да се обавеже да до 1. септембра надокнади досадашњи подбачај августовског плана. Он, међутим, сматра да за то нема услова – дат му је, каже, исувише велики задатак за који није обезбеђена потребна радна снага, нарочито зидари и тесари.

Одлучују да се из омладинских бригада повуку најбистрији омладинци, који имају нешто средње школе, одреде им се најбољи инструктори и укључе

их на течајеве за зидаре, тесаре и армираче. А по обуци да их измешају са квалификованим радницима и одмах пошаљу на градилишта.

Друга трстеничка - најбоља у другој декади августа

На углу Теразија и Булевара Црвене Армије налази се велико градилиште које обухвата неколико већих објеката. Ту се диже модерна зграда Борбе и преправља зграда ЦК КПЈ. Одмах преко улице подиже се зграда „Југословенске књиге" и постављају темељи зграде Савеза Синдиката Југославије.

На згради „Борбе" већ су подигнути подрум, приземље, а I спрат се завршава зидањем.

На згради Синдиката је избетониран темељ, а на згради „Југословенске књиге" су избетонирани приземље и подрум и почиње зидање спрата. На згради ЦК ради се на разбијању постојеће плоче крова, да би се надзидао још који спрат.

Све то раде омладинци Трстеничке бригаде. Они су подељени на три групе:

Животије Јефтић са својом групом бетонираца ради на врло замашним и тешким пословима. Они обављају посао бетонираца – квалификованих радника са којим су први пут сада почели да се баве. Као добар радник и организатор посла показује се Животије Јефтић, вођа групе. Његов рад није остао незапажен, па је ванредно проглашен за ударника, као најбољи радник у бригади.

Група која је одређена за снабдевање материјалом редовно и са вољом утоварује и истоварује сав материјал, који је потребан овом градилишту. У свакој њиховој групи организација посла је врло добра. Не осећајући тешкоће, које је, ипак напорно савлађивала, ова бригада се својим резултатима истицала међу осталима. Сада, у последњој декади свога рада, односно у II декади августа, она је, такмичећи се са носиоцем прелазне заставице Главног штаба – Првом моравичком бригадом, изашла као победилац.

Друга трстеничка ради на реконструкцији зграде ЦК КПЈ у Београду

ПОВРАТАК СА АКЦИЈЕ

- Омладино, је л' ти жао,
растанак се примакао?
- Растанак нам није мио,
другарски је живот био.

Ој, машино, сломила точкове,
што раздвајаш најбоље другове.
Ој, машино, сломила шрафиће,
што раздвајаш цуре и младиће.

Родни граде, отварај капије,
бригада се враћа са акције.
Родни граде, испунисмо наде,
ево теби ударне бригаде.

Рекорди зидара на градилишту Новог Београда

Кроз упорну борбу градитеља Новог Београда за извршење плана, из њихових редова свакодневно ничу нови примери радног хероизма и прегалаштва.

Већ у првом полугођу ове године проглашено је 240 радника за ударнике, а 675 је похваљено. У првим месецима другог полугодишта радни полет је још више овладао међу радницима Новог Београда. У јулу и августу проглашени су нови урадници а неколико рационализатора пријавило је своје нове проналаске.

Трудбеници Новог Београда свакодневно прате успехе прослављеног рудара Алије Сиротановића, Николе Шкобића, Алојза Петернека и њихових другова, а када су прочитали вест о рекорду македонског зидара Гиге Недељковског почели су међусобно да расправљају да ли се може такав успех постићи и на Новом Београду. Први се јавио Радомир Милосављевић, зидар са Градилишта VI.

- Покушаћу сутра. Верујем у успех, само ако буде добро организована допрема материјала...

Радормир је 31. августа у 7 часова ујутру почео да зида по новом начину.Неколико ударника из Друге жупске омладинске бригаде на време је припремило материјал за почетак рада, а затим су редовно обезбеђивали довољне количине цигле и малтера. Полуквалификовани зидари Ђорђе Чока и Мијо Жуљевић прихватали су материјал од омладинаца; Ђорђе је брзо разастирао малтер, а Жуљевић додавао цигле Милосављевићу, који их је брзо намештао. После једног сата рада учинак Милосављевића износио је четири кубна метра. Дакле, већ за један сат Милосављевић је озидао онолико колико зидари који не раде по новом начину зидају за 8 часова. За следећих 60 минута учинак је био 4,5 кубна метра. На крају рада, комисија, специјално одређена да прати ток рада Радомира Милосављевића, установила је да је за 8 часова озидао 30,34 кубних метара зида.

Милосављевић је зидао на скели, на висини од 2,70 метара. Зид је био дугачак 18,86 метара, а широк 51 сантиметар, са пет отвора за врата и прозоре. За 8 сати рада Милосављевић је узидао два велика вагона цигле и огромне колчине малтера. На крају, градитељи су га на рукама однели до места где је одржан свечани митинг у част његове велике радне победе.

Када је сутрадан у новинама прочитао вест о својим успесима, задовољно се осмехнуо и рекао:

- Писаће они још о нама...

Већ истога дана чуло се о великој победи Радомира Милосављевића. Зидари Градилишта VI - Цветко Пишкулић и Бора Радосављевић пошли су 1. септембра примером Радомира Милосављевића. За пет часова Радосављевић је озидао преко 22 кубна метра зида, а Цветко Пишкулић, уз помоћ полуквалификованог радника Станка Чолића и бригадисте Драгића Недељковића, озидао је за осам часова 34,95 кубних метара и тако оборио рекорд Милосављевића.

Рекордер у зидању Јосиӣ Балажек на рукама одушевљених омладинаца

Такмичарски дух и покрет који је отпочео Милосављевић пренео се 2. септембра са Градилишта VI, на Студентско насеље. Зидарски пословођа Јосип Балажек приступио је новом начину рада на згради Шумарског факултета и већ у првом часу рада успео да озида 8,41 кубних метара, то јест више него што је ма који зидар на Новом Београду зидао пре него што је Милосављевић поставио свој рекорд. Сви чланови радног колектива са великим интересовањем пратили су Балажекове успехе - 16 омладинаца из Друге таковске бригаде припремало је и на време додавало материјал Балажеку. Драгомир Стојадиновић додавао је цигле директно у руке Јосипу Балажеку, док је Недељко Ђорђевић разастирао малтер по зиду. Остали омладинци мешали су малтер, преносили циглу и малтер и додавали Стојадиновићу и Ђорђевићу.

Нови Београд претварао се у жариште борбе за већу продуктивност рада у грађевинарству, исто као што су Бреза, Какањ, Раша постали поприште борбе за већу продуктивност у копању угља.

После завршеног рада на Градилишту IX – стамбене зграде – одржан је велики митинг у част победе Јосипа Балажека и постављања новог светског рекорда у зидању. Митингу је присуствовало око 4.000 градитеља Студентског насеља из омладинских и фронтовских радних бригада и чланова радног колектива Градилишта IX, чланови Градилишног комитета Партије и Главног штаба

омладинских радних бригада на изградњи Београда. Балажеку, омладинцима из Друге таковске бригаде и целом радном колективу ову радну победу честитао је шеф Градилишта IX инжењер Газикаловић.

Када се на трибини појавио Јосип Балажек бурно је и срдачно поздрављен од свих присутних, а затим је у свом кратком говору рекао:

- Верујем да ће бити још зидара на Новом Београду, који ће и мене премашити. Али, иако ће ме премашити, након три дана ја ћу опет продужити...

После њега говорио је Радомир Милосављевић, зидар са Градилишта VI, оснивач новог покрета за већу продуктивност у зидању на Новом Београду.

У име Генералне дирекције предузећа све присутне, а нарочито Балажека и Милосављевића, поздравио је Батрић Јовановић и срдачно им честитао на великим победама. Истакао је значај и величину овог догађаја, који се одиграва усред радне битке на градилиштима Новог Беоиграда и позвао све градитеље да следе примере најбољих зидара.

На крају, командант Главног штаба омладинских бригада, Слободан Босиљчић, прочитао је одлуку Главног штаба о додељивању посебног признања осморици бригадиста из Друге таковске бригаде, који су ванредно проглашени за ударнике, и то: Драгомир Стојадиновић, Вељко Вељковић, Недељко Ђорђевић, Најдан Ђорђевић, Гојко Цветковић, Доброслав Марјановић, Божидар Илић и Бранислав Живић.

Прочитана је и одлука Генералне дирекције Грађевинског предузећа „Нови Београд" одавању највишег признања Радомиру Милосављевићу и Јосипу Балажеку (Награђени су и са по 6.000 динара).

Септембар – одлучујући месец у борби за извршење годишњег плана

Септембар 1949. Извршење планског задатка на изградњи Новог Београда улази у одлучујућу фазу. Закључно са августом 1949. извршено је 56% годишњег плана (рачунајући по норма часовима). Извршене количине радова, у односу на планиране, мање су од овог процента. Зато је задатак постављен од Дирекције градилишта за септембар знатно већи од свих месечних задатака који су до сада давани на Новом Београду.

О разлозима кашњења, а посебно о томе шта треба предузети ради убрзања темпа радова на најбитнијим објектима, говорио је Батрић Јовановић, помоћник генералног директора, у листу *Нови Беоӣрад*:

... Морам рећи да ми још нијесмо сӣровели, нарочиӣо на Градилишӣу VI (сӣамбено насеље) које, иначе, чини ӣоловину нашеӣ ӣодишњеӣ ӣосла, једну деӣаљну орӣанизацију, у којој се јасно зна шӣа ко има и ӣреба да ради. А шӣа ӣреба ӣу учиниӣи?

Урадиӣи ӣрецизан роковник радова

На свакој зӣради, на бази деӣаљноӣ операӣивноӣ ӣлана, урадиӣи ӣрецизан роковник радова, са којим би се уӣознали сви чланови колекӣива. Анализом чиӣавоӣ ӣроцеса рада ӣреба уӣврдиӣи зашӣо не моӣу ӣоједини рокови да се одрже, ӣа и кад има довољно радне снаӣе. Прије свеӣа, ӣреба смјесӣа формираӣи од армирача и ӣесара на дионицама ӣруӣе, које ће биӣи у сӣању да у ӣоку једноӣ дана, ӣосӣаве армаӣуре, односно шалунӣе, на ӣо једној дилаӣацији. Неоӣходно је извршиӣи ӣесарских, односно армирачких радова на дионици ӣолико да би се један ком-

плетан спрат завршавао за десет дана. Армирачке и тесарске групе треба да раде под непосредним руководством шефа дионице, а према декадном оперативном плану. Основно је убрзати радове на међуспратним конструкцијама, свести их на најмање могуће рокове. Зидање смије да траје највише три дана, а постављање плоче шест дана...

За што правилније коришћење радне снаге...

На многим радним мјестима радна снага није правилно искоришћена. Шта треба смјеста учинити? Додјељивање омладинских бригада (и фронтовских) појединим зградама извршити конкретно, уз најдетаљнију анализу. Морамо смјеста утврдити да ли један посао за који смо дали петнаест људи може да се обавља и са тринаест људи. Борба за правилније коришћење сваког човјека јесте један од највећих задатака сваког руководиоца...

... И механизације

Располажемо, релативно, са јаком механизацијом, вјероватно јачом него ма које градилиште у земљи. Како су искоришћене машине? Веома слабо. На примјер, у августу елеватори и мјешалице на градилишту VI нијесу радиле просјечно више од три сата дневно, а елеватори морају радити четрнаест, мјешалице најмање десет сати дневно. Отуда се могу и видјети овакви призори: покрај исправног елеватора, који не ради, омладинци на трагачима износе материјал на спрат.
Смјеста предузети најенергичније мјере да се машине користе стопостотно. Зато их учинити покретним. Израдити од дасака покретне табле преко којих би се машине превлачиле од једне зграде до другу. Затим, смејста оформити на најкрупнијим градилиштима специјалне екипе састављене од јаких омладинаца, које ће помјерати шине брзо и благовремено са једног мјеста на друго. Мора се такође, успоставити прецизна дневна евиденција коришћења машина по часовима рада и количинама материјала, из којих ће се утврђивати кривци за лоше коришћење машина. Само наши елеватори, мјешалице и дизалице могу да замијене преко 2.400 радника.
Радни ефекат на многим нашим пословима није задовољавајући. То је долазило, поред осталог, и отуда што су норме за скоро све грађевинске радове биле доскора исувише ниске, далеко ниже него, рецимо, у рударству и другим привредним гранама. Наша Влада је недавно кориговала те норме, наиме подигла учинак. Сви наши радници и омладинци треба да схвате да нове норме, више од досадашњих, уствари, значе убрзавање изградње, па их као такве треба и прихватити.

Поћи примјером рекордера

Зидар Радомир Милосављевић, надахнут подвигом Алије Сиротановића и других хероја из редова наших славних рудара, радећи на нов начин, озидао је 31. августа за осам сати рада преко 30 кубних метара зида. Цветко Пишкулић премашио је 1. септембра рекорд Милосављевића за 4 кубна метра, а Јосип Балажек постигао је 2. септембра највећи учинак познат до сада у зидарству. Он је за 8 сати рада озидао 49,10 кубних метара зида.
Тесарска група Рајка Тројанчевића која ради на Градилишту VII радећи на нов начин остварила је 1. септембра норму са 225%. Ови примјери говоре да ми можемо постизати на свим нашим пословима далеко виши ефекат. А ту је основно: дати сваком човјеку посао који му најбоље одговара, мајсторима да раде само мајсторски посао и не губити ни један тренутак на чекању материјала. Милосављевић је само стављао циглe које му је други додавао, то јест, радио искључиво зидарски посао, па је зато и постигао тако сјајан резултат. Сви остали послови, које су обављали други, уствари нијесу зидарски послови него обични, неквалификованих радника. Исто је тако учинила тесарска група Тројанчевића. Тесари нијесу ниједан тренутак чекали на грађу, нити су радили послове који нијесу тесарски и које могу да раде неквалификовани радници.
Примјером Милосављевића, Пишкулића, Балажека и Тројанчевића треба да пођу сви градитељи Новог Београда.

Путем курсева ублажити недостатак квалификоване радне снаге

Познато је да на нашим градилиштима, а таква је ситуација и у читавој нашој земљи, нема довољно зидара, тесара, армирача и др. И разумљиво је да их нема довољно. Ради се на све стране. Дижу се нове фабрике – гиганти, електроцентрале, путеви, жељезничке пруге, читави градови. Гради се годишње најмање петнаест пута више него што је грађено у току једне године у старој Југославији. Баш зато што нема довољно квалификоване радне снаге ми смо дужни да се снађазимо, да путем курсева, краћих и дужих, путем семинара – ублажимо, па и потпуно ликвидирамо недостатак квалификоване радне снаге. На примјер, ми смо сада, почетком септембра (што смо дјелимично учинили и у другој половини августа), одабирали из свих омладинских радних бригада најбоље и најбистрије омладинце, сврстали их у специјалне зидарске, тесарске и армирачке чете, дали их на кратке недјељне семинаре, а потом – смјеста на зидарске, тесарске и армирачке радове, заједно и под руководство искусних радника. Да ли је то ризично? Да ли је могуће преко ноћи од обичних омладинаца створити какве – такве зидаре, тесаре и армираче? Сматрамо да то није ризично! Већ је наше досадашње искуство показало да ће ти најбољи омладинци из бригада, веома брзо стећи основне појмове о зидању, малтерисању, шаловању и армирању, па и већина од њих, у веома кратком року, надокнадити недостатак квалификованих радника.
Диспечерска, а такође и набавна служба, морају дати све од себе да ни у једном моменту не дође до застоја радова због недостатака материјала. Оне морају, уз самопријегоран и даноноћни рад обезбиједити сав потребан материјал.
Наш колектив треба да има на уму да се на његовим градилиштима вију многе заставе као свједочанства његовог самопријегора и пожртвовања: застава Савезне владе за најбољи колектив високоградње у првом полугођу 1949. године, застава ЦК Народне омладине Југославије и Централне управе Савеза грађевинара Југославије за побједу над радним колективом Аутопута у мјесецима јуну и јулу, застава Градског комитета Народне омладине Београда за најбољу омладинску организацију у приједстоници. Све су то прекрасна признања за наш прошли рад, али, не заборавимо, да у другом полугодишту треба задржати те заставе. Зато уложимо максимум своје воље, знања и снаге за успјешно извршење септембарског планског задатка.[24]

Примером најбољих зидара пошли и...

Примена новога начина рада у зидању дала је већ првих дана такве резултате које зидарство до тада није познавало. Зидари Милосављевић, Балажек, Гемери, Николић и Чокин доказали су да се применом новог начина зидања, уз правилну организацију допреме материјала, могу убрзати сви зидарски радови на нашим градилиштима, а нарочито на градњи Студентског насеља и стамбене колоније.

---

[24] Лист *Нови Београд*, бр. 72, од 5. септембра 1949. године

Досадашњи успеси и рекорди добиће своју пуну важност тек онда када се такмичење по новом начину зидања прошири по свим градилиштима и постане метод рада свих зидара. Од колике је важности нови начин зидања, специјално на Новом Београду, где се мора за релативно кратко време подићи велики број огромних грађевина, види се из упоређења учинка у зидању по старом и новом начину. Разлика је огромна. Док један човек, радећи по старом начину, озида дневно 5 до 6 кубних метара зида, по новом начину може да озида и до 50, па и више кубних метара.

То је најбоље потврдио зидар Градилишта VI, Божидар Николић, који је 8. септембра озидао 82,54 кубна метра зида. Његов резултат јасно је показао колике могућности за високу продуктивност рада пружа нови начин зидања.

Важан чинилац у зидању по новом начину је и добра организација рада. Зато се руководства градилишта и деоница труде да благовремено обезбеде, првенствено, довољну количину материјала, а затим да спроведу правилну расподелу помоћне радне снаге.

Стамбено насеље на Новом Београду. За три године подигнут је скоро читав град

Осим Николића, истог дана такмичио се и омладинац Милорад Чокин. Он је сваког часа постизао све веће резултате: првог сата озидао је 7 кубних метара, другог 7,50, трећег 8,50, а четврог 9,50. За осам часова Чокин је сазидао 75,82 кубна метра.

Зидарски мајстор Жарко Костић, са једним помоћником, 23. септембра, омалтерисао је 468 квадратних метара зида и премашио норму за 1.150 процената.

Три дана касније, 26. септембра, Радомир Милосављевић озидао је за осам часова 100,45 кубних метара зида...

...Тесари

Сви радни људи Новог Београда са одушевљењем прате успехе својих другова зидара, а две групе тесара на згради Председништва владе већ се такмиче.

Ударна група тесара „Разбијачи клевета и лажи" започела је такмичење на блоку „Ф". Девет зидара ове групе, са Рајком Тројанчевићем на челу и раније су пребацивали норму са 45%. Сада раде по новом начину, па је норма за 30% већа од раније. Прво су одржали синдикалну конференцију на којој су одлучили да раде по новој норми и да се такмиче. Њихов успех, највећи је до сада међу тесарима Новог Београда. Норму су пребацили за 124%. За 8 часова рада они су монтирали и подигли преко 30 стубова, у које бетонирци израђују бетонске стубове - високе 4,53 метра, а обима од 2 до 3,80 метара.

- Можемо ми и више да урадимо, ако нам се на време треба обезбедити материјал – рекао је Тројанчевић.

Групи „Разбијачи клевета и лажи" придружила се и ударна група „Иво Лола Рибар", у којој ради тринаест тесара. Они су за пет часова израдили 200 квадратних метара роштиљних греда, монтирали 48 квадратних метара стубова, и шаловали 35 квадратних метара оплате. Тако је ова група за пет часова рада испунила осмочасовну норму са 228%.

Спрат за десет дана

Састанак у Стамбеном насељу. На око 40 великих стамбених зграда ради близу 8.000 омладинаца и радника. На састанку су сви инжењери и техничари, команданти бригада, партијски секретари и синдикални руководиоци. Близу 200 људи.

Инж. Христић и Батрић Јовановић траже да се спрат диже за 10 дана. Реферишу шефови деоница, један по један. После сваког реферата дискусија, а затим конкретни закључци.

Одређују се рокови: зидање спрата – три дана, за шаловање (израда калупа) међуспратне конструкције – један дан, за армирање (постављање бетонског гвожђа) – један дан, бетонирање монолитне плоче – највише три дана и бетонирање серклашних греда један дан. Употребљаваће се брзовезујући цемент, марке „Истра".

Култуно-просветни рад у логору „Милован Миловановић - Луне"

На културно-просветном пољу у логору „Милован Миловановић – Луне" бригаде су показале одличне резултате. Најбоље бригаде у овом погледу, у периоду од 1. јула до 1. септембра биле су: студентске бригаде – „Драгица Правица" и „Сима Милошевић"; средњошколске бригаде: Десета вршачка, Прва ужичка, Пета скопска и Штипска; сеоске: 76. хрватска, Салешко-савинска, Шидско-митровачка и Љубићко-трнавска.

Сопствених приредби било је 18, са 6.505 присутних. Приредби са стране 17. са 10.471 гледалаца. Две књижевне вечери пратило је 456 бригадиста.

Културно-уметничке групе овога логора дале су ван логора приредбе за 1.120 гледалаца. Приказано је 37 биоскопских представа, за 20.395 бригадиста. Приређене су и четири логорске ватре.

Описмењено је 245 омладинаца, а већи број оспособљен је за руководиоце аналфабетских течајева.

У студентским, као и у средњошколским бригадама, организовани су кружоци за спремање септембарских испита, уз помоћ професора и способнијих студената.

Крајем августа отворена је изложба, на којој је популарисано 170 најбољих књига. Прочитано је укупно 5.326 књига и брошура. Скоро све бригаде су имале своје библиотеке, а оне које их нису имале добијале су књиге од Главног штаба актива из Београда.

Библиотека. Рад литерарног кружока

Прва моравичка шест пута ударна као најбоља бригада IV смене добила и заставицу Главног штаба у трајно власништво

Бригада је сваке декаде проглашавана за ударну. У току двомесечног боравка на Новом Београду, постала је шест пута ударна и као најбоља добила заставицу Главног штаба...

Прва моравичка бригада радила је на згради Хотела и испуњавала норму просечно са 316,77%. Ова бригада је, више од свих, поклањала пажњу чувању материјала - у раду је искоришћавано 99% материјала.

Бригада је у међувремену пребацила песка 18.968 кубних метара, утоварила и истоварила 1.883.780 килограма цемента, пренела 2.721.600 килограма цемента, 71.696 комада цигле и 81.200 комада црепа; утоварила је 92.670 комада цигле, а истоварила 128.000 килограма хералита.

Бригадна библиотека броји 250 књига, од којих је прочитано 192. На девет филмских представа присуствовало је 704 бригадиста. Издата су и четири броја зидних новина.

У фискултури 98% бригадиста освојило је значку фискултурника. Одржано је 77 јутарњих вежби, са укупно 5.174 бригадиста, одржано 20 часова општег физичког образовања, са 1.480 присутних омладинаца. У народном вишебоју учествовало је 437 омладинаца; одиграно је 45 одбојкашких и 25 ногометних утакмица и 299 партија шаха. У току два месеца бригада је освојила 370 фискултурних значки.

У привреду је укључено 100% планом предвиђене омладине Прве моравичке шест пута ударне бригаде.

Друга дежевска трипут ударна бригада

Бригада је стигла на градилиште 2. августа. За разлику од неких бригада, она се снашла на послу врло брзо и добро. Већ у првим радним данима пребацивала је норму за 217%, 220% и 218%. Нарочито велику улогу у томе имао је командант бригаде, који је неколико пута био на радним акцијама, па је своје радно искуство, раније стечено, преносио на радилишта Новог Београда.

Кад је Главни штаб затражио омладинце за курсеве, Бригада је послала 46 бригадиста на курс за евидентичаре, зидаре, армирце, итд. У првим радним данима Друга дежевска је добила прелазну заставицу штаба логора „Јоже Влаховић", а у трећој декади, у августу, прелазну заставицу Главног штаба.

У трећој декади, у августу, истоварила је 544.000 комада опеке а превезла 87.000, истоварила 64 кубна метра песка, 83 кубна метра шљунка, 532 „хербст"-трегера и 93 тоне креча. Пренесено је 50 кубних метара дасака, истоварено 137.000 килограма цемента, исечено и савијено 58.373 килограма арматуре, пренесено 23.000 гвожђа и извршила низ других мање важних послова на градилишту.

Бригадисти се не залажу само на градилишту, већ и на културно-просветном уздизању. Млада учитељица Станислава Ћатић, културно-просветни референт у бригади. Организовала је аналфабетски течај који посећују 34 бригадиста. У Бригади раде хор, фолклор и дилетантска група, а дала је и две другарске вечери за цео логор. Има своју библиотеку, са најразноврснијим књигама за омладину, које су делом донели са собом, а делом су их добили од штаба логора.

Када су питали команданта бригаде - који је омладинац најбољи у бригади, слегао је раменима и казао:

- Сви су ми добри. Рђавих код нас нема и неће их ни бити.
- Али, ипак, има оних који су бољи и од бољих.
- Па ето, видите оног друга тамо, што седи. То је Срдан Плавшић, троструки ударник. Био је на Аутопуту, па после повратка дошао је опет у бригаду...

Нови Београд – главно поприште велике радне офанзиве омладине

Командант Главног штаба, Слободан Босиљчић, у листу *Нови Београд*, говорио је о задацима омладинских бригада V и VI смене:

У току протеклих пет месеци кроз омладинска градилишта на Новом Београду, Београду и у Панчевачком Риту прошло је око 40.000 омладинаца и омладинки из свих крајева наше земље. Нови Београд је данас главно поприште велике радне офанзиве наше омладине.

У Студентском граду, већ се на већини зграда ради на последњим спратовима, а почели су и унутрашњи радови.

Велики стамбени блок са 2.800 станова, у свој својој ширини изашао је из приземља, зидају се спратови. Јако су се развили и радови на зградама Председништва владе и репрезентативног хотела, зида се Шумарски факултет, Дом ученика, разне стамбене зграде, насипа се терен, итд.

У старом Београду довршава се велики блок у Сазоновој улици, а при крају су радови у Кнез Михајловој и Улици Динка Рањине. Теразије сваким даном мења-

ју свој изглед, почело је зидање спратова на „Борби“, „Југословенској књизи“, „Геокарти“, Пајсијевој улици и на згради Министарства спољне трговине; такође, диже се спрат на згради ЦК КПЈ.

Почели су радови и на згради ЦК Народне омладине Југославије, а на Булевару Војводе Степе посао је у пуном замаху. Велики стамбени блокови монтажних зграда на Карабурми, Миријевском путу и Црнопоточкој улици потпуно мењају изглед периферије Београда.

У Панчевачком Риту жури се за завршавање грубих радова на објектима пре јесењих киша. Већ сада, некада пусти Рит, сав је прошаран модерним пољопривредним објектима, становима и другим зградама.

Омладинске бригаде свуда су носиоци новог радног елана. Руше се постојеће норме и стара схватања. Борба за већу продуктивност рада обухвата сва градилишта. Омладина све смелије ради и стручне послове, у најужој сарадњи са стручним радницима.

До краја августа на омладинским градилиштима Београда завршено је преко 50% радова од годишњег плана.

У привреду је отишло око 4.000 омладинаца и омладинки. До сада су 227 бригада проглашено за ударне, 94 су похваљене, а 5.399 омладинаца су понели частан назив ударника.

На градилиштима Београда вију се заставе ЦК Народне омладине Југославије и Централне управе грађевинара – освојене у такмичењу са градитељима Аутопута „Братство-Јединство“.

У даљим радовима учествоваће још око 15.000 омладине. Јер остао нам је још добар део годишњег плана.

Брига за што бољу организацију рада на сваком објекту

На великом броју објеката, где углавном ради омладинска радна снага, још нема брижљивог односа према сваком детаљу у раду. То се нарочито осећа на Градилишту VI у Новом Београду и на монтажној колонији на Карабурми.

Још има штабова бригада, који се конкретно не боре за испуњење оперативног задатка, него само јуре за нормама. Неопходно је да чланови штабова бригада приме јасна задужења у погледу распореда омладине на раду, дотурања материјала, израде плоча и слично. На свакој згради треба да постоји тачан рок до када ће шта да буде готово. А успех треба бригаде мерити према извршавању преузетих рокова.

...На Градилишту VI, где је, иначе, највећа концентрација омладинских бригада – главни проблем је израда међуспратних конструкција.

На великим радилиштима (па и спратовима), као VI, IX, VII, VIII и монтажној колонији у Панчевачком Риту – неопходно је одредити најбоље омладинце на сваку зграду, као помоћнике пословођама у решавању низа конкретних питања.

На сва три градилишта монтажних стамбених зграда у Београду, главно је сада (поред завршетка темеља на Карабурми) омогућити брз начин постављања монтажних елемената. Они се сада монтирају споро и бојажљиво, а постоје сви услови да се ти радови вишеструко убрзају – смелијим коришћењем омладине. То исто важи и за израду носача којих је сада недовољно.

Веома важно питање је коришћење механизације. На Новом Београду, на пример, у прошлом месецу елеватори су коришћени свега 20%, а на све стране се говори о оскудици неквалификоване радне снаге.

Задатак је штабова бригада, командира, десетара и сваког омладинца да одбијају све непродуктивне послове и да сваког часа воде борбу за пуно коришћење мешалица, елеватора, дизалица, камиона, вагонета и слично. Поред мешалица у застоју не сме се прићи као поред гробља, него сместа утврдити зашто не ради и интервенисати код шефа деонице, градилишта итд. Исто тако, треба сместа помоћи у премештању разних машина, бржем маневру са њима и сл. Омогућити рад камиона недељом, кад се они масовно мобилишу.

Радити искључиво на нов начин

Задатак штабова бригада је да својим залагањем омогуће брзо продирање новог начина зидања, армирања, малтерисања, тесарских радова и сл. и обухватање новим начином рада већег дела стручних радника. Бригадисти из омладинских бригада треба својим радом да осигурају брзо дотурање песка, креча, воде, цигле, малтера и разастирање малтера – на свим местима где се зида на нов начин. Мора постати правило: где раде омладинске бригаде – и стручни радници раде на нов начин. Треба, такође, помоћи и у преношењу стечених искустава на остала градилишта.

Важно је осигурати брзо прихватање посла од претходне смене, строго придржавање радног времена и извршења наређења стручног руководства. Још боље користити градилишне савете и у њима решавати сва питања...

Смелије користити најбоље омладинце на разним стручним пословима

У недостатку потребног броја стручне радне снаге, нужно је прићи смелије коришћењу најбољих омладинаца на разним стручним пословима. Са нашим бригадама долази велики број омладине, која брзо, након краће припреме, може успешно да обавља низ зидарских, тесарских и армирачких послова. Ту у првом реду треба свакодневном праксом разбити разна застарела схватања о томе да те послове не може обавља омладина...

Искуства стручних чета из Новог Београда најхитније пренети у стари Београд. Нарочито погодан терен за то су градилишта у Панчевачком Риту, где се омладина може још масовније користити на свим стручним радовима.

Стигле нове бригаде

У септембарској смени на изградњу Београда дошле су:

185. хрватска (Сплит), 181. хрватска (Карловац), 184. хрватска (Пакрац), Друга битољска, Светониколска, Поречка (Доњи Милановац), Ужичка, Ђаковачка, Кршка (Виден-Кршко), Тетовска среска, Скопска, Стамничка, Левачка, Тамничка, Параћинска, Неродимска, Врањска, Лесковачка, Босиљградска, Пчињска, Лабска, Вучитрнска, Фочанско-калиновачка, Подунавска, Пожаревачка, Јашатомићка, 188. хрватска (Ријека), Штипска обласна, 182. хрватска (Славонска Пожега), 185. хрватска (Славонски Брод), Трећа босанско-градишка, Добрињска, Топличка, Јабланичка, Нишавска.

Побољшати организаицију рада...

У августу је извршено 56% годишњег плана, рачунајући по норма-часовима. Али, извршене количине радова, у односу на планиране, биле су мање. Стога је септембарски задатак пренапрегнут. Ради његовог остварења Генерална дирекција је издала директову за бољу организацију рада, нарочито на стамбеном насељу.

Пошто су се међуспратне конструкције споро градиле, а била је слаба и организација посла, формиране су групе од армирача и тесара. Њима је поста-

вљена конкретна обавеза – да постигну учинак који се састоји у завршавању спрата за десет дана. И да раде под директним руководством шефа деонице. Од омладинских радних бригада, такође, захтева се најдетаљнија анализа квалитета њиховог рада. И ту важи примена новог начина зидања и већа покретљивост механизације.

Да би се надокнадио недостатак квалификоване радне снаге, крајем августа и почетком септембра, из омладинских радних бригада одабрани су најбољи, најбистрији омладинци и одмах сврставани у специјалне зидарске, тесарске, армирачке чете, које су прошле кроз недељне семинаре, а затим распоређиване на стручне послове под руководством искусних радника.

Кречане, шљункаре и циглане раде пуном паром

Припремање довољно материјала за све велике послове била је жила куцавица свих градилишта. У Каони ради 12 пећи, од којих свака за 7 дана избаци 11.000 – 12.000 килограма креча. У изградњи је још пет нових пећи са механизованим процесом производње, од којих ће свака, кад проради, давати два вагона креча за 24 часа.

Пуним темпом раде и шљункаре крај Мораве и велика циглана у Батајници. Иако је норма за квалификованог радника 800 цигли на дан, сваки омладинац Дебарске бригаде израђује по 1.000. Бригада, која има 92 омладинца, превезе још под наслон или пећ 35.000 цигала, 40.000 литара воде извади из бунара и поспе на земљу од које се гради. Само прва два дана омладинци су били помоћна радна снага, а онда су сами почели да праве циглу.

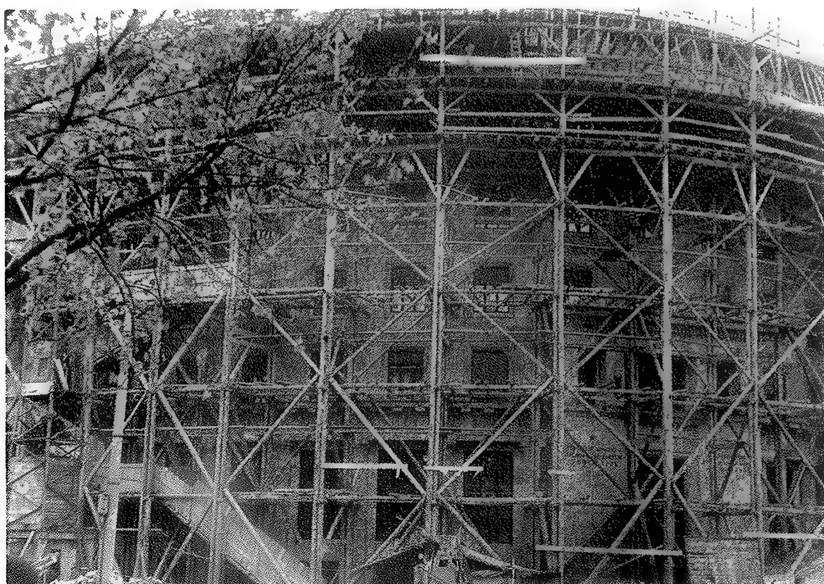

Омладинске бригаде радиле и на дозиђивању два спрата на згради Централног комитета

Шта је све урађено у периоду август - октобар

„...Већ се могу сагледати и први резултати овогодишње акције. Студентски град на неким местима већ се уздигао до крова, изникле су до првог спрата зграде у Стамбеном насељу, појавили су се први спратови на Теразијама. На све стране постижу се значајни резултати. Друга ариљска пет пута ударна на Градилишту VI просечно пребацује норму за 250%. То је и резултат пуне координације штаба бригаде и управе деонице.Трећа подгорска је пример чувања народне имовине, уз пребацивање норме од 200%. У Златарској бригади такмиче се групе у утоваривању камиона земљом. Група Војимира Петрићевића за четири и по минута утоварила је у камион 3.250 килограма земље. Неке бригаде оспособљавају групе за стручне радове. У Петој пожаревачкој ради специјална чета на тесарским пословима. Трећа сребреничка бригада за врло кратко време оспособила се у радионици за израду бетонских елемената, те замењује полуквалификоване стручне раднике...

Зграда „Борбе“ била је једно од омладинских градилишта

Драгачевска и Дежевска - два велика такмаца

На градилишту Централног комитета, згради „Борбе“, Дома синдиката и „Југословенске књиге“ такмиче се два велика ривала: Драгачевска и Дежевска бригада. Дежевска је у последњој декади августа, радећи на згради „Југословенске књиге“, освојила заставицу Главног штаба. У истој декади Драгачевска је план испунила за пет дана и постала ударна. Дежевци су онда позвали Драгачевце на такмичење. Првог септембра почело је надметање. Поред обичних послова, обе бригаде обављају и стручне: најпре је у Дежевској бригади формирана зидарска група. Онда су и Драгачевци оформили зидарску, па тесарску, па бетонерску. И у првој декади такмичења однели прелазну заставицу Главног штаба.

Обе бригаде са истом упорношћу наставиле су такмичење – за добијање заставице Главног штаба у трајно власништво. Најпре је Драгачевска одлучила да остане десет дана више, да би могла да постане још једном ударна. Одмах затим одлучила је то исто и Дежевска.

Стручне групе ничу у свим бригадама, на свим радилиштима. Оне су драгоцена помоћ за убрзање радова. Светониколачка бригада има две чете зидара са 75 омладинаца, Шеста которварошка има чету од 40 омладинаца, Друга битољска чету од 50 омладинаца. Заставицу Главног штаба однела је друга чета тесара 154. хрватске бригаде. Они не раде само на изради шалунга, него и на подизању скела, бетонских греда и намештању балкона.

У Студентском насељу раде специјалне чете тесара Пчињске, Треће беличке и Бригаде „Јаша Томић". Пчињска је дала и чету зидара, једну од најбољих, а затим и чету армирача.

Цела Четврта сенћанска бригада читава прешла је у зидаре. Њени омладинци су сами подигли неколико објеката у Панчевачком Риту. И цела Милиционерска бригада постала је „стручна".

Од августа до 1. новембра формирано је 49 стручних чета, са 2.560 омладинаца: тесарске 22, са 938, армирачких 16, са 1.103 и зидарских 11, са 517 омладинаца. Просечно су испуњавале норму: прве са 112%, друге са 135% и зидарске са 129%, што говори о њиховом великом доприносу извршењу плана.

За бољу организацију рада и повећање продуктивности

Још у јуну 1949. започета је велика акција за бољу организацију рада и пораст продуктивности. На зидарским радовима организоване су мешовите зидарско-омладинске групе, састављене од по два зидара и по осам омладинаца.

Води се жестока борба да се механизација у потпуности користи и да се њоме најцелисходније манипулише, већ према темпу радова на појединим градилиштима.

Предузимају се мере за редовније допремање материјала. Од набавне службе се тражи да буде ефикаснија у снабдевању алатом (дешава се да неког алата има довољно у магацинима, а на градилишту недостаје).

Води се и отворена борба против јавашлука и недисциплине, тако што се јавно објављују имена аљкавих и неодговорних радника и руководилаца. И изричу казне.

Организују се разне ударне декаде у част ове или оне годишњице, с циљем да се дух такмичења међу градилиштима и бригадама стално држи на највишем могућем нивоу.

И армирачи и тесари у борби за већу продуктивност рада

Такмичарски елан није обухватио само зидаре, већ се из дана у дан проширује и на остале струке у грађевинарству

Иницијатори такмичења у армирачким радовима на Новом Београду су Душан Којшор и Жарко Павлов, а касније им се придружио и Влада Ристић.

Већ у раним јутарњим часовима Душан Којшов и Жарко Павлов нашли су се поред тезге на којој су радили. На њој је делом већ био припремљен материјал за такмичење. У првим часовима могло се предвидети да ће такмичење донети велике резултате, што је напослетку и било. Они су за осам часова израдили бетонске арматуре средње сложености у тежини од 2.365 килограма гвожђа, тј. 1.971 килограм средње сложене арматуре преко норме.

Неколико дана после првог успеха они су се опет припремили за такмичење, увидевши да оно што су постигли није њихов крајњи резултат. Овог пута нису се такмичили само њих двојица, него им се придружио и трећи такмичар – армирац Владо Ристић. Цео процес њиховог рада састојао се из три операције: исправљање, сечење и савијање гвожђа. Жарко Павлов је исправљао и секао гвожђе, док су га Владо Ристић и Душан Којшов савијали и правили од њега фигуре какве су потребне за арматуру средње сложености.

У раздобљу од 6 до 7 часова они су исправили, исекли и савили 570.096 килограма гвожђа, што значи да су скоро за један час испунили дневну норму. Како је време одмицало, успех се све више и више повећавао, тако да су у времену од 10 до 11 часова, наиме за један час, израдили арматуре средње сложености у тежини 1.140.184 килограма гвожђа, тј. испунили су дневну норму за један час. А дневна норма за њих тројицу била је 648 килограма арматуре за 8 часова радног времена. Међутим, они су, како то показују цифре, за један час израдили 1.140.184 кгр арматуре. Такмичари су за 7 часова израдили арматуре средње сложености 5.695.163 кгр и испунили дневну норму са 1.004,76% и тим поставили до сада непознат рекорд у изградњи арматуре.

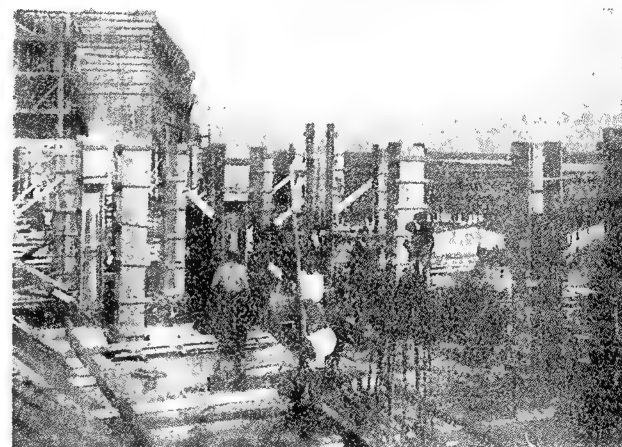

Припрема за бетонирање

Њиховим путем пошли су и армирачи Алојз Урбанчић и Асан Максут. Они су дневну норму испунили са 442%, тј. за осмочасовно радно време направили су из комбинованог профила Ф 12 до Ф 16 укупно 2.120 килограма арматуре. Дневна норма за њих двојицу била је 508 килограма. Ови успеси армирача указују да су старе норме преживеле и да треба тражити нове, више норме које би биле реалније.

Душан Којшор, Жарко Павлов и Владо Ристић налазе се на градилиштима Новог Београда од 1947. године. Они су проглашавани за ударнике по неколико пута, иначе су и учесници са омладинске радне акције Шамац – Сарајево. Армирац Владо Ристић дошао је на градилиште као шофер, али кад се указала нова према потреба он је прешао на други посао и постао машиниста на градилишту.

Касније је прихватио армирачке радове, где је остао до данас. На Градилишту IX он је као инструктор-армирац, подучавао младе армирце. Увек је међу њима, помаже им да постану добри армирци, као што је и он. Ристић је до

сада похваљен неколико пута за свој марљиви и пожртвовани рад, а за ударника проглашаван је три пута.

Примером најбољих стручних радника пошли су и тесари. Тесарска група Рајка Трајчевића, која је радила на Градилишту VII, постигла је 1. септембра велики успех, испунивши дневну норму са 225%. Тесарска група „Разбијачи клевета и лажи" са Градилишта VII позвала је на такмичење тесаре VI и IX градилишта. Вођа групе „Разбијачи клевета и лажи", тесар Трајчевић, који је дан раније испунио норму са 225%, однео је победу. Он је са својим друговима испунио дневну норму са 161%, иако терен рада није био најбољи, док је група са Градилишта VII испунила дневну норму са 138%.

Сва градилишта Новог Београда постала су поприште борбе за већу продуктивност рада, за увођење новог начина рада.

Ударне бригаде у првој декади септембра

Узевши у обзир резултате рада омладинских радних бригада у првој декади септембра, Главни штаб омладинских бригада, одао је признање бригадама које су се највише истакле у овој декади.

И десетодневну прелазну заставу Главног штаба доделио – као најбољој – Трећој драгачевској три пута ударној која се уједно проглашује и по четврти пут за ударну.

Истом одлуком Главног штаба проглашене су за ударне:

по четврти пут: Друга дежевска бригада;

по трећи пут: Друга ђураковачка, Друга тимочка, Четврта добричка, Трећа јадарска и Друга златиборска;

по други пут: Прва дебарска, Друга нишавска, Друга златарска, Друга гатачка и Чапљинска;

први пут: Прва милицонерска, 186. хрватска, 11. стручна, Прва стручна зидарска чета Сребреничке бригаде.

Похваљене су: Друга бегејска, Трећа сомборска, Трећа лесковачка, Друга ваљевска, 150. хрватска, Штавичка, Прва скопска и Четврта нишка.

Такмичење зидара и...

Раније гола и пуста пољана од Бежанијске Косе до подвожњака, сада је променила лице. На њој су изникле нове зграде. Студентско насеље ускоро ће бити под кровом. За њим не заостају ни стамбене зграде на Градилишту VII.

Људи по скелама журе као мрави. Неко се пење горе, неко силази доле, носећи грађевински материјал.

Ту, на згради број 33, ради прослављени македонски зидар Живко Михајловски, са својим помоћницима Боривојем Миловановићем и Пером Дечинским који му вредно и хитро додају материјал.

- У суботу 17. септембра, нисмо озидали много: за 7 часова свега 13,47 кубних метара, каже Живко не окрећући се. И наставља – такмичење се не одвија плански. Често ми недостаје грађевински материјал, или ми место где треба да радим није очишћено, тако да сам у суботу сам правио плајфне, а имао сам много отвора.

На згради број 22, Градилишта VII, ради трећи такмичар, Душан Николић, који је за 8 часова, у суботу 17. септембр, озидао 15,30 кубних метара.

Сви такмичари се надају да ће изаћи као победници, али се ни код једног од њих не осећа злоба, или завист према другу такмацу који преко дана победи. Тако Сиљан Симовски за прослављеног зидара Милосављевића каже:

- То је снажан, вешт и хитар радник. У суботу је заслужено победио - за 5,52 часа подигао 61,04 кубних метара зида на згради бр. 49 Градилишта VI. Верујем да он може и више.

Зидари – такмичари стално појачавају темпо и постижу све боље резултате. Вредност њиховог учинка утолико је већа што раде на местима где има много ћошкова, отвора или стубова.

...Армирача

Велики талас такмичења није захватио само рударе и зидаре, већ и остале привредне гране широм наше земље, па и наше армираче. Радни елан и велико одушевљење овладали су нашим радним људима, који чине радне подвиге незапамћене у историји рада код нас. У такмичењу на нашим градилиштима до сада предњаче зидари и армирачи.

Да би убрзали темпо изградње бетонских греда и армирачи се такмиче.

Групу са Градилишта IX води најбољи познавалац посла Душан Коншар, армирач из Ковина, а групу са Градилишта VII искусни армирач Динко Шунца из Далмације. Обе имају само једну машину за дебље делове гвожђа. По извлачењу коцке, прва је почела да ради група Душана Коншара са Градилишта IX. Иако је група Динка Шкунца почела пола сата касније од групе Душана Коншара, ипак је до 12 часова имала знатно већи радни учинак.

Она је пресавила, прекинула и уредила за стубове 2.052 килограма гвожђа и тако пребацила норму за 681,9%. То је био рекорд у армирачком послу.

Група Душана Коншара са Градилишта IX постигла је такође добре резултате. Она је 19. септембра до 13,5 часова пресавила и средила за арматуру 1.691 килограм гвожђа и тиме пребацила норму за 437%. За исто време група Динка Шкупца пребацила је норму за 681,9% и тиме изашла као победник. Пламен такмичења се шири...

Из дневника бригадисте Видосава Марковића

Пробуди ме звиждук локомотиве која вози бригаде на Градилиште II - пробуди ме. Устадох а кроз главу ми сину мисао – успавали смо се!

У бараци ври. Спрема се доводи у ред, звече порције. У углу бараке старији, који су – како сами кажу - заменили синове, причају о јучерашњем раду и о пребацивању норме.

„Дугачке колоне бригадиста логора „Јоже Влаховић" примају доручак. По народној ношњи може се погодити одакле су који људи. Ту су Власотинчани, Нишлије, Ариљци, Рудничани... Дежурни бригада и логора надгледају деобу доручка.

Десетине фабричких сирена снажним пиштањем нарушавају јутарњу тишину, поздрављају трудбенике наше престонице, који ће за који часак, снажним мишицама и великим радним еланом наставити производњу у трећој години Петољетке.

... Градилиште VIII, где се подиже зграда хотела, прекривено је бригадистима наше бригаде. Стотине вагонета, компресори, мешалице, елеватори, руковођени вештим рукама, обављају своје послове. Радимо на бетонским радовима. Тоне бетона превлаче се за тили часак од мешалице, на којој великим словима пише – „Индустрија машина Ђуро Ђаковић" - до стубова и темеља.

Показујући на мешалицу, један старији бригадиста зналачки објашњава:

- То је наш производ. Израђена је у нашој творници у другој планској години. А раније смо их, за грдне паре, увозили из иностранства. Колико радника она замењује и колико убрзава изградњу!

Хуче компресори и велики багери, куља дим из лађа и шлепова који довлаче грађевински, материјал, одјекују тупи ударци тешких ваздушних чекића."

Изградња хотела одмиче

За осам часова омалтерисао 468 квадратних метара

Шири се талас такмичења за већу продуктивност рада, обухватајући нове људе и нове струке. Јављају се нови такмичари, обарају се рекорди, који су до јуче изгледали недостижни. До пре кратког времена дивили смо се зидару који за осам часова рада озида 8 метара зида. Сведоци смо да се може урадити и десет пута више.

У петак, 23. септембра, мајстор Жарко Костић поставио је нови рекорд. Он је са једним помоћником, користећи се искуством зидара, тесара и армирача - претходних рекордера, успео да за осам часова омалтерише 468 квадратних метара зида и да премаши норму за 1.350%.

Примером Жарка Костића поћи ће и други мајстори на градилиштима Новог Београда, чиме ће се убрзати довршавање зграда и испуњење планских задатака.

Специјалне стручне чете и бригаде убрзавају изградњу Новог Београда

Услед недостатка стручне радне снаге оформљене су на градилиштима многе стручне чете и бригаде, састављене од бољих омладинаца из бригада и од полуквалификованих радника.

Главни штаб је установио и специјалну прелазну заставицу, која ће се давати најбољим стручним четама и бригадама. То у многоме даје потстрека и полета бригадистима ових радних јединица.

На Градилишту III раде специјалне чете зидара и тесара: 3. чета зидара Светониколске бригаде, која броји 38 омладинаца, 4. зидарска чета исте бригаде, са 37 омладинаца, 4. которварошка чета са 40 омладинаца и 5. чета зидара II битољске бригаде, која броји 50 омладинаца. Најбоље резултате од свих специјалних чета на овом градилишту постиже 2. чета тесара 154. хрватске бригаде. Како?

Прво се стружу даске, подижу фетне и праве скеле. Они, такође, подижу бетонске греде и намештају балконе.

И на Градилишту IX оформљене су многе специјалне чете. Природа пословa Градилишта VIII захтева за сада само тесаре. Једна чета Пчињске бригаде броји 40 омладинаца. У њеној близини ради 3. чета Треће беличке бригаде са 50 омладинаца. Седма чета из Бригаде „Јаша Томић", такође, дала је за тесаре најбоље омладинце.

Градилиште X, такође, има велики број стручних чета: 10. чета тесара 145. хрватске бригаде, са 38. омладинаца и 5. чета Пете пожаревачке бригаде са 51 омладинцем.

На Градилишту IX поред тесара, раде и специјалне чете зидара и армирача.Међу зидарима се истиче 2. чета Поречке бригаде, са 53 омладинца. Она ради на четвртом блоку, у Студентском насељу. Свуда по блоковима ових зграда виде се ови омладинци, измешани са стручним мајсторима и редовно пребацују норму од 100% до 160%. Сваки од њих је сасвим овладао послом. Рад почињу у 5 часова ујутро. Од 5-6 часова чисте терен за подизање зида; од 6-12 зидају, малтеришу и додају циглу. Добро су расподелили посао. Раде по тројкама, као прослављени такмичари – зидари. Најспособнији међу њима прво зида, а остали му додају малтер и циглу. Зидају наизменично, тако да сваки од њих и зида и додаје.

На раду се посебно истиче Михаило Марковић, заменик командира чете, који даје одличан квалитет посла и свакодневно премашује норму за преко 160%. Истиче се и омладинац Душан Петровић.

На истом градилишту ради 3. чета зидара Ваљевске бригаде, са 62 омладинца и 1. чета зидара Сребреничке бригаде, са 37 омладинаца.

На Градилишту IX раде и армирачи. Пета чета Поречке бригаде броји 50 омладинаца.

- Овде је немогуће поделити људе на групе. Таква је природа ових послова: час монтажа, час истезања, час пренос, исправљање и поново пресавијање у специјалне калупе – каже командир чете Ђорђе Митић.

На Градилшту VI, где се води упорна борба за извршење планских задатака, стручне чете и бригаде имају велику важност за убрзање изградње. На овом градилишту поред осталих раде и тесарске и армирачке чете.

Дванаеста тесарска чета 154. хрватске бригаде са 28 омладинаца две чете 154. хрватске бригаде - тринаеста и четрнаеста.

Трећа чета Светониколске бригаде дала је 36 омладинаца, а 4. чета Дежевске бригаде 60 најбољих омладинаца за армираче.

На радилиштима се поред стручних чета, налазе и целе стручне бригаде које су у потпуности одговориле свом задатку: 153. хрватска бригада са 150 омладинаца, служи за пример свим бригадама на градилишту.

И милиција је дала целу бригаду - 186 омладинаца – милиционара размилели су се свуда по градилишту и обављају разне стручне послове.

На Градилишту IX ради прва чета електричара: 35 младића већ су се оспособили и свој посао обављају без застоја. Сваки је мајстор свога заната. И има своју дневницу – плату. Касније ће се класифицирати према раду и залагању. Међу електричарима се својим залагањем нарочито истиче Гавро Вуковић, командир чете, који је најбоље савладао занат. Чета је подељена на групе од по 6 до 11 омладинаца – зависно од природе самог посла.

Инвалидске бригаде на градилиштима Новог Београда

Испод саме Бежанијске Косе подиже се велико Студентско насеље, где раде омладинске, фронтовске, специјалне и инвалидске бригаде.

Ту, на Студентском насељу, на другој деоници Градилишта IX, ради инвалидска бригада која носи име првоборца Васе Вострела из Хрватске. Има 128 инвалида – градитеља.

Првоборци из оба светска рата постају првоборци изградње наше земље.

- И ово је рат, само са том разликом, што је оно био рат за ослобођење своје земље, а ово је рат за њен процват и срећу свих наших народа, једном речју, битка за социјализам, битка за сутрашњицу – каже командант бригаде Мато Матузало.

Седамдесетогодишњи Раде Жигић је дошао у место свога сина Ненада, који је пао као жртва фашизма 1945. године у Сомбору.

Инвалиди - градитељи из Косметске бригаде

Ради са вољом као да гледа свог Ненада пред собом. Баца лопатом песак кроз ново сито. У његовој близини је Чедо Каменац, инвалид из Народно-ослободилачког рата.

Иако су инвалиди, ови људи заказују такмичења суседним бригадама. Силан елан је обузео старије и млађе – сви се утркују у послу, о чему сведочи њихов радни учинак. Група од 28 градитеља – инвалида пренела је пре 6 дана на даљину око 100 метара – 130 трегера, исте трегере је пренела на 4. спрат и горе, по равнини четвртог спрата носила их 50 метара. Норма је пребачена за преко 200%. У овој групи се истакла прва десетина, коју је водио Јосип Појетли. Друга група од 16 инвалида је 17. септембра истоварила и пренела на даљину од 25 метара – 104 трегера и тако пребацила норму за преко 270%.

Део градилишта Стамбеног насеља

Овакав елан није обухватио само поједине групе, већ целу бригаду, која ради на разним пословима: мешању малтера, преносу трегера, бетонирању и свим осталим радовима. Из евиденције штаба Бригаде, коју пажљиво води Каменац, види се да је ова бригада као целина редовно пребацивала норму од 160% до 481,3%, што је до сада рекорд код свих инвалида на изградњи Новог Београда.

Ту је и инвалид Ђуро Кукић из Карађорђева код Вировитице, који је у току Народно-ослободилачког рата изгубио десну ногу.

- То је најбољи радник у бригади и иницијатор такмичења. Нађе се свуда где треба – каже за њега командант Матузало.

Прва таковска инвалидска радна бригада „Милоје Милојевић" ради на стамбеним зградама Друге деонице Градилишта VI. Састављена је од ратних и личних инвалида из оба светска рата, броји укупно 96 градитеља.

Борис Кидрич међу градитељима Новог Београда

Са руководиоцима Градилишта Новог Београда Борис Кидрич је читава три часа обилазио градилиште Студентског града, Стамбеног рејона, Председништва владе и Хотела.

- На сваки објекат пењемо се до последњег спрата - кажу руководиоци Градилишта. - Разговарамо са зидарима, тесарима, армирачима, омладинцима и „фронтовцима". Кидрич је посматрао и графиконе. Посетио је и омладинске логоре и радничке станове.

После обиласка више градилишта, на састанку у Генералној дирекцији Кидрич је рекао:

- Ваше Градилиште делује импозантно. Имам утисак да вам је организација рада добра. Сад имате прилично машина.

- Наш је план: Владина зграда, Хотел и стамбене зграде под кров. Студентски град да буде готов – тврдили су руководиоци изградње.

- То је веома, веома смео план – вели Кидрич. – Ви сте до сада много урадили. До краја године биће лоше време. Шта могу помоћи?

- Немамо довољно квалификоване радне снаге, то је проблем број један.

- То није у мојим рукама. Задужено је Министарство рада Србије.

- Они увек касне – каже инж. Христић. – И увек добијемо мање људи него што је планирано. Они су криви што нам радови на Студентском граду и у стамбеном рејону касне.

- Говорићу са другом Веселиновим, а пођи и ти друже Батрићу, код њега.

Први пут се објављује у дневном штампи да ће Студентски град бити готов до краја године. Нико, сем оних који руководе радовима, не верује да ће се успети. За ову обавезу мало је рећи да је смела. Али, сад нема врдања – натраг се не може. Обавеза је закон, светиња...

Испуњење рокова градње – задатак сваког градилишта

Приближава се завршетак овогодишњих великих грађевинских радова, у првом реду зидања, за које је у најповољнијем случају, остало још по месец дана, на свим градилиштима Новог Београда. Зато сваки градитељ, цели колективи, зидари, омладинци, радници, инжењери, фронтовци, техничари и службеници улажу максималне напоре да се успешно изврше овогодишњи плански задаци изградње Новог Београда.

На најважнијим градилиштима (VI, VII, VIII и IX) донети су оперативни планови за сваки објекат и утврђени рокови до којих се сви они морају ставити под кров.

Схваћено је да од правилне организације рада на сваком објекту, од рационалног коришћења постојеће механизације и радне снаге зависи непрекидно повећавање продуктивности рада. Досадашња пракса показала је да бригадни систем рада обезбеђује постизање великих успеха. Зато су на свим градилиштима и на сваком објекту посебно формиране бригаде зидара, тесара, армирача, помоћу којих треба да се обезбеди оно без чега се не може замислити извршење постављених задатака о року. Бригадни систем рада треба да обезбеди: 1. побољшање радне дисциплине; 2. правилан распоред искоришћавања радне снаге; 3. боља организација рада и борба за његову већу продуктивност и 4. правилна и рационална употреба машина и чување материјала.

Појачан темпо радова у Студентском граду

О-О-ооооооорук! - разлежу се узвици по целом градилишту. Зује мешалице, елеватори, ори се песма градитеља Новог Београда. Високи лифтови већ се пењу на пете спратове зграда великог Студентског насеља. Ту су четири огромне грађевине. Кад бисмо их поређали једну до друге добили бисмо једну петоспратницу дугачку преко 800 метара. А када би се ова разложила на једну приземну зграду, њена дужина би износила 5.100 метара . Тек сада се види колико је ту требало да се утроши песка, опеке, цемента, креча, гвожђа и разне грађе. Све то прешло је преко руку градитеља овог насеља. Овде је радило много бригада из свих крајева земље. Било је ту и сеоских, и студентских, и средњошколских бригада.

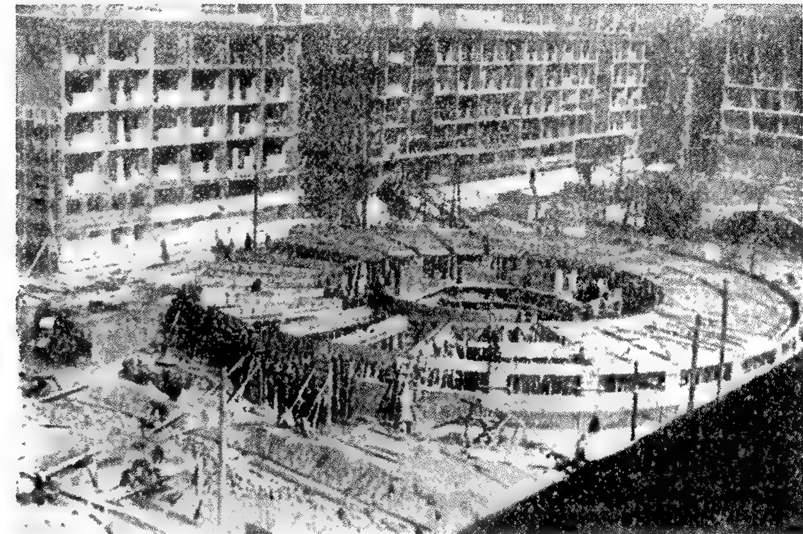

Почетак градње мензе у Студентском насељу

Скоро сва четири блока су на истој висини. Груби радови на другој и трећој згради, већ су при крају и биће завршени крајем октобра а блок 4 биће завршен у новембру. Ови блокови су облика слова „Г". Дужи део има четири спрата, а краћи пет спратова. Груби радови су у завршној фази нарочито се форсира малтерисање искључиво унутрашњих просторија, завршавање задњих спратова, постављање електричних инсталација такође, велика пажња посвећује се радовима на изградњи мензе која ће бити сва од бетонске конструкције, округлог облика. На њој се обавља бетонирање темеља.

И овде радови су се обављали сталним примењивањем степенастог начина рада, који омогућава да у исто време могу да се обављају сви послови, а не да тесари чекају на зидаре, зидари на армирце, или зидари на тесаре. По новом начину, на једном делу се копа темељ, до њега се одмах бетонира темељ, даље се подижу подрумски зидови, затим се бетонира плоча, па се подижу зидови са приземља и тако, наизменично, послови теку врло брзо. Побољшању радова умногоме је допринело и примењивање новог начина зидања. Где је по старом начину морало да ради 15 зидара, сада ради 4 до 5, који за исто време

Чланице АФЖ на изградњи Новог Београда

озидају и много више од оних 15 који су радили по старом начину. Сви они који не зидају прелазе на малтерисање и малтерисање је прешло на нови систем рада. За 27 дана омалтерисано је 17.535 квадратних метара, а за то исто време озидано је 4.454 кубних метара зида.

Стање преосталих радова по блоковима изгледа овако: на првом блоку, краћем делу подиже се трећи спрат, а на дужем четврти. На другом блоку остаје да се озида пети спрат и једна тераса. На трећем блоку, такође, има да се подигне само још пети спрат, а на четвртом још два спрата. Радови нису текли потребном брзином, јер градилиште није на време отклањало пропусте око набавке материјала и правилније расподеле радне снаге. Затим, није се сналазило кад су били у питању „хербст“ - трегери (носачи), јер за њих није било цемента „Ла фарж“.Ускоро треба да почне постављање водоводних инсталација и канализације.

У оквиру Градилишта IX подиже се и Шумарски факултет, лепа двоспратна зграда, која ће имати облик слова Н. Радови на овом објекту не напредују ни приближно онако како се планирало, углавном због тога што на градилишту нема довољно радне снаге. Зграда Шумарског факултета има два крила у дужини од по 47 метара; а централни део дугачак је 68 метара.

Мајке – градитељи Новог Београда

Упоредо са младим људима на курсевима завидне резултате постижу и жене. Захваљујући своме залагању на курсевима, постале су добри зидари, тесари, армирачи, машинисти, стручњаци за израду „хербст“-трегера и „П“ носача.

На градилиште Новог Београда долазе и бригаде АФЖ-а из целе земље. Ако се пође кроз градилишта, свуда се виде жене-мајстори: зидари, додавачи цигала, тесари, армирачи, стручњаци за израду „хербст“-трегера, „П“ носача...

Хитре руке градитељки, руке фабричких и задругарских жена, пребацују гвоздену арматуру, која се облаже бетонском масом и тако праве потребне бетонске фигуре. Док неке пребацују и намештају гвоздену арматуру у већ одређене калупе, остале мешају песак са водом и цементом, па га после у кашастом облику лију у калупе. Тако се сваког тренутка број „П“ носача повећава, а тиме и стално расте њихов учинак.

Сара Куртић, радница Фабрике за прераду и класификацију дувана у Нишу, дошла је на изградњу Новог Београда. За свој пожртвовани рад у предузећу, добила је месец дана годишњег одмора, да сакупи још више снаге за даљи рад и успехе у свом предузећу. Међутим, кад је бригада АФЖ-а из Ниша полазила је на изградњу Новог Београда, Сара Куртић се у њу укључила.

- Што ниси остала у Нишу да се одмараш? – питали су је.

- Овде је за мене највећи одмор, кад гледам и радим на подизању оволиких зграда, кад видим оволико одушевљење и елан градитеља.

Бригада АФЖ-а „Олга Ђуровић“ има већ неколико добро организованих стручних група које изводе радове на Градилишту VI и својим радом заслужују сваку похвалу.

На градилишту Новог Београда ради и велики број жена – зидара, које свакодневно испуњавају своје задатке, активно учествују у такмичењу, примењујући нови начин зидања.

Сто осамдесет шеста хрватска – четири пута ударна

Иза високог, пространог бедема од песка, раде омладинци 186. хрватске бригаде из Нове Градишке. Радили су на обалоутврди – бетонирали темеље степенастог кеја који ће штитити обале Новог Београда од разорне навале Дунава.

Анка Ресановић, једна од ретких омладинки команданата бригаде, без журбе, једноставно прича:

- Бригада ради на бетонирању степенастог кеја. Ту је, најпре, радила цела бригада од 83 омладинца на чишћењу канала, где ће се полагати бетонски темељи за кеј, отклањању камења, које је раније штитило обалу, одбацивању песка, који је сметао при прокопавању канала. Истоваривали су камен и други материјал из шалова. Након пет дана, по потреби, једна чета од 32 омладинца, издвојена је и послата на тесарске радове на Градилишту VII. Они сада раде самостално, на најопаснијим местима, скидају оплату са 5. спрата, сами праве и потребне скеле. Просечни учинак ових тесара је 182%.

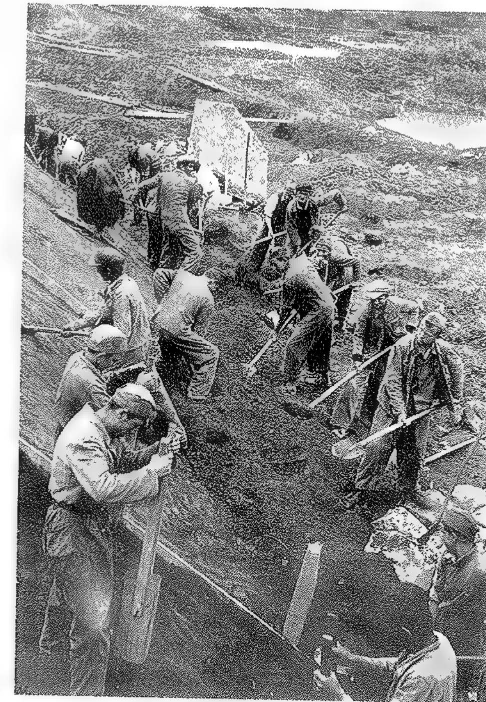

Утврђивање насипа.
Нешто даље - део мочваре.

Друга декада октобра донела је овој бригади учинак од 265%. Такмичећи се у част петогодишњице ослобођења Београда, бригада је добила 20-дневну прелазну заставицу, као најбоља у току такмичења на читавом Новом Београду. Другу прелазну 10-дневну заставицу добила је тесарска чета бригаде на Градилишту VII, као најбоља у току такмичења.

Омладинци 186. хрватске бригаде дали су три приредбе у логору „Јоже Влаховић" и још једну спремају. У логору они имају готово највише зидних новина. За извршење годишњег планског задатка исписали су 20 парола – 13 на IV и 7 на VII градилишту. Бригада има 7 ударника и 10 похваљених за првих месец дана рада.

Стотину и више метара даље ради једина бетонска мешалица. Задатак је: за седам часова рада напунити 120 мешалица бетона. За три и по часа већ је отпремљено 60 мешалица бетона. Омладинци довозе бетон вагонетима и певају, омладинке га лопатама га убацују у дубоку оплату и певају.

186. хрватска четири пута ударна бригада спокојно ради на домак циновске грађевине на Градилишту VII, коју треба обезбедити од водене наваде. Пут до бригаде води преко насутог песка, преко железничких прагова и шљунка (М. Илић).

Шестој топличкој – прелазна заставица Главног штаба

Главни штаб омладинских радних бригада донео је Одлуку којом се за другу декаду октобра прелазна заставицу за најбољу бригаду додељује Шестој топличкој, једанпут ударној омладинској радној бригади, која је уједно проглашена по други пут за ударну.

Ова бригада броји 128 чланова, од којих су 117 мушких и 11 женских. Норма је испуњена са 262%, а оперативни план извршен за пет дана. При томе је измешано и пренето 940 кубних метара малтера, превезено вагонетима и пренето на трагачима 245.650 комада цигала, направљен 194 комада хербст носача и 325 „П" носача; превезено 286 кубних метара шљунка и 284 кубна метра песка: пренето 19.820 кг арматуре, 89.680 кг цемента; истоварено 119.000 кг цемента; пренето 15 комада „П" носача и 186 комада хербст носача: монтирано 746 а демонтирано 520 комада батерија, загашено 180 кубних метара креча, шаловано 616 комада батерија и урађено низ других већих и мањих радова на градилишту.

На зградама студентског насеља...

У Студентском насељу подижу се четири велике зграде, у којима ће моћи да се смести преко 4.000 студената. Свака од ових зграда имаће по неколико стотина модерних станова, у којима ће становати по 1, 2, највише три студента.

На двема зградама већ су завршени зидарски радови, избетонирана је кровна плоча, преко које ће се постављати завршна кровна инсталација. На осталим двема зградама озидан је четврти спрат, на дужем делу је завршено бетонирање кровне плоче, а на краћем се зида последњи – 5. спрат. Тако ће кроз пет дана све четири зграде коначно бити под кровом.

Радови на овим зградама извођени су, и сада се изводе, по ланчаном систему, тако што се зидари више пењу горе, на спратове, то се малтерџије, инсталатери и други радници, који обављају унутрашње радове, такође, пењу за њима, са спрата на спрат. Тако сад има малтерџија, који уређују одељење на

Поглед на Студентски град

трећем или четвртом спрату, електричари одмах за њима уграђују електричне инсталације, док други зидари праве степенице у подрумима.

Радови се, углавном, спроводе на малтерисању. Формиране су посебне групе за сваки посао. Тако, док прва група поставља скеле у просторијама, друга одмах везује летве и прикива трску, затим наилазе зидари који малтеришу таванице. Постављање скела, везивање летви и прикивање трске обавља неквалификована радна снага, иако је то посао за стручне раднике.

После малтерисања плафона, прелази се на зидове. То опет раде други зидари и то, помоћу такозваних вођица. Користећи у ту сврху железне шипке (вођице) постиже се већи ефекат и бољи квалитет рада. Помоћу вођица, које се поставе вертикално или косо на зиду, приликом првог грубог малтерисања изравнају се разна улегнућа и неравнине на зиду, тако да после другог, лепог малтерисања зид остаје сасвим изравнат, без икаквих улегнућа и других неравнина.

До сада је на блоку 1 омалтерисано око 35% од укупне унутрашње површине. На згради 2 омалтерисано је приземље и први спрат, што чини 46 процената од укупне површине за малтерисање. На згради 3 омалтерисано је 22%, а на блоку 4 свега 13%. Ускоро, када се коначно заврши са зидањем, углавном на малтерисање ће прећи и зидари. Истовремено, они ће радити и на уграђивање прозора и врата.

На свим зградама Студентског насеља поставља се електрична инсталација. До сада је извршено просечно 50% ових радова. У подрумима се зидају „банкине" (мали стубови) за полагање цеви канализације и водовода. Врата и прозори се фарбају први пут, а ускоро, после поновног фарбања, приступиће се постављању столарије. Почели су и радови на постављању „слепог пода" (блинд-бодена), преко којег ће ићи паркет.

Управо, захваљујући примени ланчаног система рада на овим зградама - истовремено са зидањем, обављају се и радови на унутрашњем уређењу просторија и на инсталацијама - тако да ће, чим се зграде коначно ставе под кров, бити много лакше извршити преостале унутрашње радове (Љ. Томовић).

Палата Председништва владе – понос градитеља Новог Београда

Највећи објекат на градилишту Новог Београда јесте Председништво владе. Овај прави гигант Петолетке имаће око 2.000 канцеларија, не укључујући ту остале просторије, као што су сале, кабинети министара и остале просторије. Према прорачуну стручњака у згради Председништва владе могло би да се сместити око 4.500 до 5.000 службеника. Споља, зграда ће бити обложена белим далматинским мермером, који је у великој мери већ допремљен на градилиште.

Задаци који се постављају пред колектив Градилишта VII за новембар прилично су тешки, како по обимности радова, тако и по очекиваним временским непогодама које ће у многоме ометати правилан ток радова. А нарочито ако се томе дода још и недостатак квалификоване, а и просте физичке радне снаге. И поред свих потешкоћа, колектив овог градилишта труди се да изврши новембарски плански задатак. Радови напредују на свим блоковима: на блоку „А“ бетонира се четврти спрат и већ је припремљена оплата за градњу петог спрата; на блоку „Г“ бетонирају се стубови трећег спрата; на блоку „И“ бетонирају се стубови првог спрата; на блоку „К“ бетонира се плоча подрума; на блоку „Ј“ завршава се плоча подрума и дижу стубови за наредни спрат; на блоку „Ф“ подиже се оплата другог спрата; на блоку „Е“ поставља се оплата другог спрата, а на блоку „Д“ ставља се оплата трећега спрата.

Већи део палате Председништва владе

На овом градилишту бригадисти редовно раде у две смене, које почињу у 6, а завршавају у 20 часова.

Да би радови текли што боље и да би пословође имале што бољи преглед обављених радова у току дана, пословође су решиле да на овом градилишту остају по цео дан, тј. по две смене, од 6 до 20 часова.

Десетодневна прелазна заставица - Другој модричкој бригади

У такмичењу за остварење овогодишњег планског задатка омладинске радне бригаде постигле су у протеклој декади значајне резултате. На свим радним местима постављени су рокови, узете обавезе и водила се упорна борба за њихово остварење. Под паролом *Све за остварење овогодишњег планског задатка*, велики број бригада, којима је истекао рок да иду са изградње Београда, дао је обавезу да остане до 29. новембра и Дан Републике дочека са великом радном победом.

Узевши у обзир резултате рада, Главни штаб омладинских бригада донео је Одлуку којом се одаје признање најбољим омладинским радним бригадама у трећој декади октобра.

Десетодневна прелазна заставица Главног штаба додељује се као најбољој Другој модричкој четири пута ударној омладинској радној бригади, која је уједно овом Одлуком проглашена по пети пут за ударну.

Ова бригада броји укупно 293 бригадиста, од којих 135 мушких и 158 женских. Норма је испуњавана са 283% и при томе је учињено следеће:

Измешано и пренето 697 кубних метара малтера; пренето 90 кубних метара и демонтирано 67 кубних метара грађе; превезено 445.800 и пренето 46.900 комада цигала; пренето 210 кубних метара креча, справљено 47 кубних метара бетона, пренето 77 кубних метара цемента; превезено 630 кубика шљунка и 594 кубна метра песка, справљено 216 кубних метара малтера, направљено 448 комада „хербст“ носача и 480 „П“ носача; пренето 362.104 кг. арматуре; 160.670 кг цемента; истоварено 80.000 кг цемента; пренето 508 комада „П“ носача и 260 хербст носача и учињено низ других већих и мањих радова на градилишту.

У културно-просветном раду учествовао је већи бригадиста. Одржане су три бригадне конференције, дате две приредбе, припремљен је један број зидних новина, редовно ради хор и фолклорна група.

На часове фискултурног рада излазило је редовно 98% бригадиста. Одржана су четири часа ОФО, одиграно је шест ногометних утакмица и четири утакмице у одбојци.

Бригаде ратних војних инвалида, Народног фронта и АФЖ постижу све боље резултате

Упоредо са омладинским радним бригадама, на изградњу Новог Београда дошле су и бригаде ратних војних инвалида, Народног фронта и Антифашистичког фронта жена. Тако се на једном радилишту свакодневно се виде на заједничком раду девојчице и старице, инвалиди и фронтовци.

Већина ових бригада налазе се у логору „Милован Миловановић - Луне“, који је исто тако жив као кад су у њему биле омладинске и студентске бригаде. После рада у логору, могу се видети разне групе „фронтоваца“ и инвалида, који слободно време користе за културно-просветно уздизање.

На градилишту ове бригаде постижу добре резултате. Оне већином раде на Градилишту IV, где се врши одвајање, утовар и истовар шљунка. Неколико бригада ради на Председништву владе.

Тузланска бригада ратних војних инвалида, која ради на Градилишту VII, свакодневно високо премашује норму и даје одличан квалитет рада. Недав-

но ова бригада је одлучила да на градилишту Новог Београда остане до Дана Републике.

Девета жичка фронтовска бригада, која ради на Градилишту IV, постиже, такође, добре резултате. У њој се нарочито истичу Светислав Милетић, Радомир Милошевић и Светислав Цвејић.

Шеснаеста рачанска фронтовска бригада, иако састављена од старијих људи, истиче се залагањем на раду и добром дисциплином. И Прва мостарска инвалидска бригада постиже добре резултате.

Поред ових, истичу се и Осамнаеста подунавска фронтовска, Дванаеста ваљевска фронтовска, Прва бањалучка инвалидска, Девета нишавска фронтовска, Инвалидска бригада „Фадил Шпанац" и Прва црногорска инвалидска радна бригада.

Све ове бригаде свакодневно високо премашују норме, међусобно се такмиче и дају пример осталим бригадама како се треба залагати у изградњи своје земље.

Прва лесковачка бригада АФЖ-а, која ради на Председништву владе, редовно испуњава норму са 108%-110%. У бригади се нарочито истиче Добрила Костић.

У такмичењу пред 29. новембар бригаде Народног фронта, АФЖ-а и инвалидске бригаде постижу све боље резултате. У овом такмичењу, ипак, предњаче инвалидске бригаде. Тако је Мостарска инвалидска свој декадни задатак испунила са 240% и за то време, поред осталог, пренела на даљину од 160 метара 49.050 килограма гвожђа и истоварила 31.700 комада цигле. Прва црногорска инвалидска бригада свој декадни задатак извршила је са 199,32%, и поред другог, пребацила 55.000 килограма цемента и загасила 5.200 кг. креча. Копривничка инвалидска, којој је додељена и декадна заставица Главног штаба, ради на сепарацији шљунка и свој декадни задатак је испунила са 335% и за то време је искласифицирала 1.598 кубних метара шљунка. Љубљанска инвалидска свој декадни задатак је извршила са 241%, Друга далматинска са 159%, а Тузланска са 185%. Трећа далматинска инвалидска бригада ради на различитим

Жене - бригадисткиње из Оџачке бригаде

пословима. Свој декадни задатак је испунила са 159%. Она је, поред осталог, за десет дана на растојању од 600 метара пренела 3.999 кубних метара песка.

Посебне бригаде Народног фронта не заостају много за инвалидским бригадама: Подунавска бригада је свој декадни задатак испунила са 164% и поред осталог истоварила 30.000 килограма гвожђа; Студеничка бригада је декадни задатак извршио са 132,4%; Ваљевска са 110% и за то време, између осталог превезла и истоварила 66.698 килограма бетона, а Тамнавска са 132%; Жичка бригада која ради на подизању кеја свој декадни задатак је извршила са 116% и притом уградила 400 кубних метара камена. Поред ових, у раду се истичу Гружанска, Тимочка и Космајска фронтовска бригада.

Од бригада АФЖ-а најбоље резултате су постигле Лесковачка и Крушевачка бригада, које су своје декадне задатке испуниле са преко 125%.

Код најбољих инвалидских и фронтовских бригада

Испречио се велики петоспратни џин па не можемо да видимо све радне групе и групице, које утоварују и истоварују грађевински материјал. Треба заобићи огромну петоспратницу Председништва владе, да би се дошло до вредних градитеља Прве црногорске – најбоље инвалидске бригаде. Они раде северно од Председништва владе, уз саму обалу Дунава.

- То је најбоља бригада – каже културно-просветна референт логора „Милован Миловановић – Луне". Ено их, раде на сепарацији, утовару и истовару шљунка.

Рамадан Башевић је лични и породични инвалид. Имао је јединца брата, кога је изгубио у Народно-ослободилачкој борби, а он сам остао је као инвалид. Милорад Стешевић, из Велике, Срез андријевачки, тежак је инвалид – парализована му је лева рука и лева страна. Ипак, он је поносан што се налази на Новом Београду и ради са највећом вољом.

- Како и не бих радио кад видим да нам посао овако добро напредује, упркос свим клеветама и измишљотинама – прича проседи Милорад Стешевић. Недалеко од њега ради Божо Пренкић из Зете, инвалид – без левог ока. Он је један од највреднијих радника у бригади.

Шездесетогодишњи Јован Вукићевић из Љуботива говори своју тужну причу:

- Имао сам три сина. Сва три су пошла у Народно-ослободилачку борбу 1941. године. Један ми је остао на Сутјесци јуна 1943. године – не знам му ни гроба ни мрамора, а млађи ми је пао на Доњем Вакуфу, исте године. Некако сам му пронашао кости. Мој најстарији син, Милутин, жив је – сад је официр, тамо негде близу Трста. На њему је 19 рана. Мени су фашисти ломили кости по логорима у Црној Гори и Албанији. Сад сам дошао да радим уместо синова – завршава стари Јован.

Зорка Љутиц из Плава, породични је инвалид. Она је најбољи здравствени референт у логору „Милован Миловановић - Луне". Интендант ове бригаде, Петар Филиповић, најуредније снабдева своју јединицу. И поред тога, редовно иде на радилиште и високо премашује норму.

Ова бригада стално премашује норму просечно са 200% – 456%, што сведочи о самопрегорном раду и високој свести ових људи. Дана 18. новембра бригада је испунила дневну норму са 446%, уз одличан квалитет рада. Тога дана нарочито су се истакли Милорад Стешевић и Лакић Јокић. Поред њих, предњачили су Мркоје Филиповић и Стеван Ћоровић, који су похваљени пред целом бригадом.

Несебично злагање свих чланова ове бригаде није остало незапажено: бригада је у првој декади проглашена за ударну и за најбољу бригаду у логору „Милован Миловановић – Луне".

- Неки ће остати овде да подижемо Нови Београд, а неки ће ићи на Скадарско језеро – и тамо треба прискочити и помоћи – каже командант бригаде Николић.

Девета жичка фронтовска

На Градилишту VI ради Девета жичка фронтовска бригада. То је једна од најјачих бригада по физичком саставу, зато јој је и поверен тако тежак задатак, као што је зидање кеја на Дунаву. Њихова љубав према послу који обављају и према нашем главном граду нарочито се јако распламсава у данима такмичења пред 29. новембар – Дан републике. О томе сведочи високо пребацивање норме, које се креће од 110% до 195%. У бригади се нарочито истичу: Јеврем Главшић, Чедомир Сушић, Милован Марић, Јован Перкић, Станимир Јокић и Јеролије Тодоровић, као и Борисав Пајевић, културно-просветни референт бригаде, који поред свог свакодневног посла у штабу бригаде, редовно иде и на градилиште и високо премашује норму.

Друга далматинска инвалидска ударна бригада „Мирко Вишић“

На градилишту Новог Београда налази се и 116 бригадиста инвалида из Шибеничког среза.

- Сад више немамо потребу да печалбаримо по туђем свету – каже Стево Шапоња, инвалид из околине Шибеника - Кад смо могли давати делове свога тела у борби против непријатеља сада можемо да градимо своју лепшу сутрашњицу.

Бригада „Мирко Вишић“ ради на Градилишту VI, на ископу песка, бетонирању, преносу колосека, монтирању пруге и истовару грађевинског материјала. Из дана у дан постизаће све боље резултате. Прву декаду испунила је са преко 180%. У раду се нарочито истичу Анте Јеловчић, Саво Чакић, Иво Латин.

- Никад нисам ни помислио да ћу под старе дане научити да пишем писма кући, чланке за зидне новине и да читам дневну штампу и књиге – каже Матија Бирин, срећан што је на Новом Београду нашао прву и најбољу школу.

Од 16 неписмених, колико их је било када су дошли на градилиште, данас су сви описмењени и већ читају и пишу.

Посебне бригаде Народног фронта Србије дале велики допринос у изградњу Новог Београда

Поред омладинских радних бригада из свих крајева наше земље, на изградњи Новог Београда од првог дана су радиле и посебне бригаде Народног фронта Србије. У току прошле зиме оне су, углавном, радиле на припремним радовима; спремању материјала за зидање, малтерисање, бетонирање итд. Благовремено припремање материјала био је један од основних чинилаца, који су омогућии да градитељи Новог Београда изврше свој полугодишњи план са 116% и то четири дана пре рока. Сем тога, посебне бригаде Народног фронта радиле су на уређивању привременог стамбеног насеља на Тошином Бунару, на подизању радничког ресторана, купатила, на зимском бетонирању Председништва владе, као и на много других радова.

Од почетка ове године на градилиштима Новог Београда радило је 206 посебних бригада Народног фронта Србије (рачунајући ту и бригаде ратних војних инвалида и АФЖ-а), са укупно 19.310 бригадиста. О њиховом раду најбоље говори чињеница да је по други пут проглашено за ударне 55 бригада, по трећи пут 7 и први пут 196, а да је похваљено 50 бригада.

Ове бригаде су до новембра дале 1.992.828 радних часова. До 1. новембра оне су истовариле и утовариле преко 8.600.000 комада цигле а превезле и пренеле 22.916.023 комада цигле. За исто време пренеле су и направиле 115.430 кубних метара малтера, утовариле и истовариле преко 500 килограма гвожђа; пренеле 620.724 килограма креча, загасиле 792.950 килограма креча... Сем тога, бригаде су дале 29.800 добровољних радних часова.

Посебне бригаде Народног фронта Србије у току 1949. године постигле су, такође, добре резултате и културно-просветним активностима. До 1. новембра, од 2.555 неписмених, описмењено је 1.781, (један број неписмених, који због краткоће времена, није успео да научи да чита и пише, наставиће са учењем у својим фронтовским организацијама). За то време одржано је 459 политичких и научно-популарних предавања којима је присуствовало преко 36.000 бригадиста; дато су 272 биоскопске представе и 61 позоришна, одржано 14.015 састанака читалачких група и издато 320 бројева зидних новина. Скоро све бригаде су колективно посетиле музеје у Београду и Зоолошки врт. Такође, до 1. новембра растурено је око 15.000 примерака „Борбе“, 10.000 примерака „Гласа“ и око 4.000 примерака осталих листова.

Они остају још 15 дана...

Последњи дан новембра. Поново кишни, хладни дани позне јесени, највећи непријатељ омладинских радних бригада на акцијама. Лапавица. „Некад цветне и зелене ливаде, дрвеће зелено и бујно, све је то сада тужно, очерупано, влажно.“ Човек се у чуду пита откуд толико водене паре у ваздуху и како се тако брзо претвара у ледену течну масу која једнако лије“.

Дани су све хладнији. Бригадистима је најтеже. Они су у летњим униформама, а морају да раде напољу. Стварно је подвиг остати седам часова на тој леденој киши често сасвим мокар.

- Такво је време било кад је грађен вештачки тунел „Кисељак“ на прузи Брчко – Бановићи и кад је пошљунчавана пруга Шамац – Сарајево – сећа се Батрић Јовановић.

Сада је то и на Новом Београду. Последњој смени је најтеже – у финишу се улажу највећи напори и временске прилике су неповољне.

Стога акција да омладинске бригаде последње, VI смене, остану на градилишту до 29. новембра, односно 20-30 дана дуже него што је бригадистима речено кад су дошли, „није баш безболна операција“. Омладинци одлично знају какви дани наступају у новембру, па је човеку заиста непријатно да их убеђује да направе још једну жртву, која је по много чему чак и већа од досадашње. Уз то, ово се тражи од бригада последње смене, а све раније су се на време вратиле.

Палата Председништва владе. Цела једна страна већ је под кровом. Петоспратни колос стоји гордо и као да пркоси и добацује јесењој киши: „Падај, али у моју унутрашњост нећеш продрети“.

На супротном делу већ се зида пети спрат. За који дан и он ће бити заштићен од кише јаком бетонском плочом. Средњи део бели се од дрвених калупа за бетонске стубове. Са обе стране по неколико бетонских мешалица избацују из свог ждрела спремљен малтер. Око њих хитро послују људи и жене. Једни односе малтер, други хране мешалицу, трећи истоварују цемент. Међу њима се запажају и средовечни људи и жене. То су бригадисти Тузланске инвалидске бригаде.

Славко Николић из Доње Брјеснице носи гвоздене шипке, придржавају-

ћи их десном руком. На левом реверу капута светлуца му се Орден заслуга за народ. То му је захвалност за леву руку коју је изгубио у борби против усташа још 1942. године. Има он и медаљу за храброст.

- На рамену могу још доста да носим... па највише тако и радим – каже Славко.

- А ја могу све – додаје Душан Јефтић. Он је здрав. Дошао је да ради уместо погинулог оца. Био је још дете када му је отац дао живот за слободу, али се увек сећа како му је говорио: Душане, ако ја погинем, ти настави. Велика је и праведна наша ствар. И Душан наставља. Поред тога што вредно ради у својој сељачкој радној задрузи, ево га и на градилишту да испуни очев завет.

Бригадисти су једногласно одлучили да на градилишту остану петнаест дана више. А на питање шта их је руководило да остану, они сложно одговарају:

- Погледајте! Ово је скоро све откривено. Ако одемо била би велика штета... И остали смо да се ова дивна зграда што пре стави под кров...Исти одговор дали би и бригадисти Сарајевске, Бањалучке, Слатинске, Црногорске, Копривничке, Љубљанске и Мостарске инвалидске бригаде, јер су и они решили да на изградњи Новог Београда остану до Дана Републике.

Титоград̄анке преносе материјал

У Првој титоградској девет пута ударној и два пута похваљеној бригади „Грујо Јовановић"

У другој половини октобра на Новом Београду радила је Прва титоградска бригада „Грујо Јовановић". Пошто је за два месеца рада на Аутопуту постала најбоља бригада, осам пута ударна и два пута похваљена дошла је са 206 бригадиста да 15 дана ради и на изградњи Нови Београда.

У логору „Јоже Влаховић", у којем је иначе смештено око 60 радних бригада, налази се и барака Титоградске бригаде. На столу осам ударничких уверења, две похвале и прелазна застава Штаба Аутопута најбољој десетини на целој траси.

Из уредно вођене евиденције виде се огромни радни и други успеси ове бригаде: на новом Београду само 14. октобра бригада је утоварила на лифт-дизалицу око 10.000 комада цигле и толико истоварила; утоварила 4 кубна метра малтера, пренела на даљину од 39 метара 5 кубних метара малтера, направила 8 кубних метара обичног и 2 кубна метра финог малтера. Бригада је пренела на даљину од 90 метара 560 комада „хербст" и „П" носача итд. Тог дана норма је пребачена за преко 300%. Око бригаде се грабе све пословође на градилишту, јер знају, ако им доделе ову бригаду за помоћне радове, имаће материјала у изобиљу.

Велики објекти Студентског насеља расту испод руке ових вредних градитеља. На објекту број 4, по скелама и спратовима, свуда се размилели бригадисти Прве титоградске осам пута ударне и два пута похваљене бригаде. Група омладинаца: Саво Миловић, Стана Лукушић, Зенил и Шеко Пепић, Вељо Бојанић, Мируна Кликовац, Џон Мицаковић, Перо Радуновић и Владимир Вукчевић меша креч и пева:

Ој Централни комитете,
Одбијајмо све клевете

Њима се придружују други снажни гласови. Песма се разлеже свуда по Градилишту IX.

Бригада је 22. октобра проглашена и девети пут за ударну.

Смотра културно-уметничке и фискултурне активности

У октобру, 28. и 29, одржана је још једна смотра културно-уметничког рада. Првог дана биле су логорске приредбе, а другог централна. Услови под којима је ова смотра припремана били су прилично тешки. Јер, чете из једне бригаде радиле су у разним сменама... Често се од сна откидало да се увежбају поједине тачке.

Највећи успех у постигле су бригаде из логора „Франц Розман – Стане" - од 17 бригада из овог логора, 14 је учествовало на смотри.

Завршна фискултурна манифестација био је јесењи крос. На њему је учествовало 5.467 омладинаца, од укупно 6.076, колико их је тада било на Новом Београду.

Почетком новембра истицао је двомесечни рок боравка на градилишту бригада септембарске смене.

А преостало је још доста послова да се обави пре зиме.

Тада је на иницијативу Четврте неродимске бригаде и почела акција за продужетак боравка појединих бригада.

То су одмах прихватиле Шеста топличка и Друга вучитрнска, затим Војвођанска бригада ударника, која је радила на згради Централног комитета Народне омладине Југославије. Започела је први спрат, а требало је, потом, да избетонира плочу над њим.

- Идуће године долазимо у истом саставу да поставимо арматуру. Стубове, на којима смо радили, добро знамо, на њима ћемо наставити" - рекли су једни.

- А годишњи план? – запитали су други.

После дискусије одлучено је да бригада остане још 20 дана.

Иако је непрекидно падала киша, у овој бригади норма није падала испод 200%, колика је била и у октобру.

Боравак су продужиле и Друга јаšатомићка и Друга ужичка бригада.

ИСТИНИТЕ ЛЕГЕНДЕ О СТУДЕНТСКИМ БРИГАДАМА

Хладни и кишни јесењи дани. Кошава повремено шиба. Блато се несносно лепи за цокуле.

Последњих дана октобра лица градитеља Новог Београда и руководилаца изградње су необично забринута. Зграде још нису под кровом, а киша сипи и нема изгледа да престане.

Градитељи Новог Београда ухватиће се у коштац са временским неприликама – не напуштају објекте. Али, радне снаге нарочито помоћне, нема довољно. Недостаје око 1.000 зидара. Једино решење – поново активирати студентске бригаде, на кратким курсевима оспособити их за малтерисање и друге радове и испунити задатак.

Зидари – стални радници су у неверици:

- Они да малтеришу? То је лудост, бесмислица. Ми смо се томе учили по две године. Да слажу цигле, то још и некако. Али, малтерисање – ни говора...

Ујутру, 25. октобра, у Генералној дирекцији Предузећа „Нови Београд", детаљно се разматра стање радова. Ту су и Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада и партијски секретар Радишић. Инж. Христић и Батрић Јовановић позивају редом шефове градилишта и њихове заменике. Заједнички се анализира сваки објекат, сваки спрат, свака фаза. Дели се преостала количина радова на расположиву радну снагу. Узима се у обзир и такмичење и његов увек високи учинак. Биланс: ипак недостаје радна снага, у првом реду зидари за малтерисање, армирачи, бетонирци. Шта да се ради? Одједном сину идеја:

- Да, ипак, тражимо студенте. Они су на окупу и најбрже их можемо обучити за ове радове...

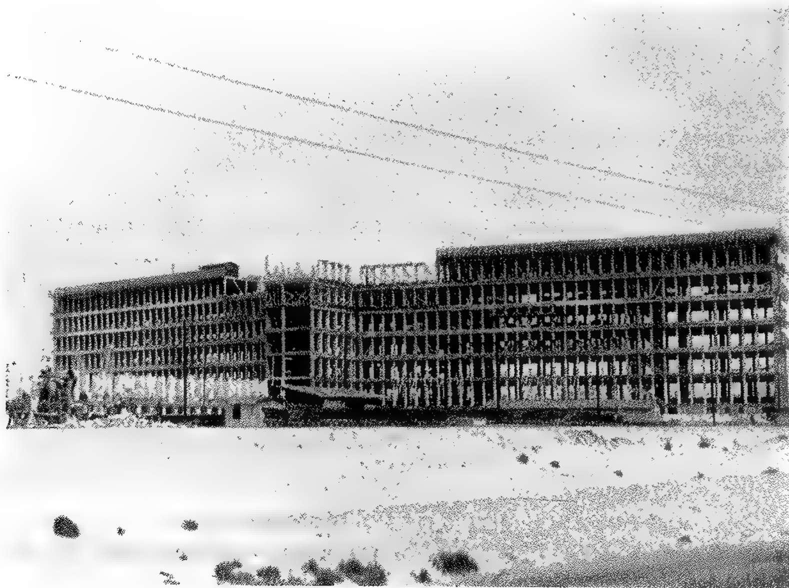

Студентски град под кровом

Батрић Јовановић зове секретара Градског комитета КПЈ и предлаже му да заједно иду у ЦК КПЈ и затраже да студентске бригаде поново дођу на градилиште Новог Београда.

- Не слажем се – одговори му он одлучно. – То не би имало никаквог смисла. Макар и да закасни изградња Студентског града. За нас је полагање испита на Универзитету исто толико важно колико и ова изградња...

После дужег „убеђивања" и сагласности ЦК, чему су допринели и разговори Батрића Јовановића са високим руководиоцима - Жарком Веселиновим и Александром Ранковићем, позване су студентске бригаде.

У Генералној дирекцији - договор о прихватању студената. Направи се и план стручних курсева. Сви студенти радиће у Студентском граду. Они ће доћи кроз недељу дана. Таман толико трајаће и курсеви – сећа Батрић Јовановић.

За непуна два дана јавило се стотине студената, чланова Партије и ванпартијаца. Брзо се окупише већ прослављене бригаде „Владимир Перић – Валтер" са Економског факултета, „Драгица Правица" са Филозофског и „Ђуро Стругар" са Правног факултета.

Први новембар. У омладинском логору „Јоже Влаховић" опет се развише заставе и заори песма студената – бригадиста.

Сутрадан, 2. новембра, студенти се размилели по зградама Студентског насеља.

После пет-шест дана, студенти – новопечени зидари, бетонирци, армирачи, тесари – улазе у Студентски град пењу на палату Председништва владе.

- Десети новембар. Обилазим градилиште Студентског града – сећа се Батрић Јовановић.

- Здраво, другови! – јавих се првој студентској групи у приземљу првог блока.

- Здраво друже. И добро нам дошао.

- Боље вас нашао. Како иде?

- Сада већ добро...

- Само наставите – кажем обрадован и запањен умешношћу неких студената. Малтеришу веома прецизно, као да су годинама радили овај посао. Стара истина – кад човек с љубављу ради неки посао, он брже и овлада њиме. Студенти не уче за зидаре. Биће инжењери, лекари, правници, економисти, професори, али они с љубављу раде посао који их физички исцрпљује и готово сасвим спречава да припремају испите. Они се, зацело, свесно жртвују...

- Сјајни су – вели уз осмех зидар Михаило Јовић, који ни у „сну није сањао да ће ови младићи тако брзо постати мајстори" - Раде брзо и квалитетно.

Била је то права радост за све градитеље, када су међу собом опет видели студенте. Разведрила се њихова лица, пословође се осмехивују и ужурбано дају распоред рада. Цело градилиште је почело да живи новим животом, обухваћено таласом полета и одушевљења...

Студенти дају тон овој невиђеној офанзиви, у својој будућој кући. У грађевинама као у фабрици: малтерише се по ходницима, собама, прикивају се летве и трске. Дуж бескрајних ходника одјекују повици:

- Фини малтер! Летве брже! Шта је с трском?

Студентска бригада „Владимир Перић – Валтер“

На згради 4. и око ње необична живост. Са обе стране њеног дужег дела, на неколико места, групе младића и девојака спремају и разносе малтер. Једни колицима и вагонетима дотурају шљунак, цемент, песак, а други доносе креч. Неки утоварују материјал на лифтове, а неки га прихватају на петом спрату и опет разносе. Све се то ради брзо. Сваки је на свом месту и преко овог живог ланца до мајстора допире све што им је потребно за рад.

А унутар зграде? У сваком оделењу по неколико младих људи. Једни малтеришу, други прикивају летве и трску на плафон, а трећи постављају скеле. Кроз ходнике промичу „двојке“, носећи текмад напуњену малтером и довикују: „фини малтер!“. Цела зграда, сем стручњака – мајстора и још једне омладинске бригаде, запоседнута је бригадистима Студентске бригаде „Владимир Перић – Валтер“ са Економског факултета. Сви они, ипак, нису на овој згради. Њих има око 300, а овде раде I, IV и V чета: на згради 1. су II и III чета.

Ево неких појединости појединости из историје ове већ прослављене бригаде:

У предаху. Група бригадиста - „Валтероваца“ на градилишту Студентског града (1949.)

Прва велика радна акција Студентске бригаде „Владимир Перић – Валтер“ са Економског факултета била је изградња пруге Брчко – Бановићи 1946. године, када је први пут добила звање ударне. Следеће, 1947. године, на прузи Шамац – Сарајево, проглашена је четоро пута ударном. На изградњи Хидроцентрале Маврово ова бригада постаје седам пута ударна и добија у трајно власништво прелазну заставицу. Летос, на изградњи објеката у Панчевачком риту, Бригада „Владимир Перић – Валтер“ за месец дана постаје четири пута ударна и добија још једну прелазну заставицу у трајно власништво. То није све. Бригадну заставу, поред 13 ударничких значака, краси и Орден рада III реда и јубиларна споменица.

- Увек смо се трудили да оправдамо име бригаде – кажу „Валтеровци“.

Нико од њих није лично познавао Владимира Перића – Валтера, студента Економског факултета и народног хероја Ослободилачког рата. Али, слушали су они о „Валтеру“, о томе како је волео свој народ и домовину, како је самопрегорно радио у илегалству и како је храбро погинуо.

Зато сада и они, сврстани у бригади која носи његово име, настављају борбу у социјалистичкој изградњи своје земље. И стичу заслужено признање – проглашена је за најбољу студентску бригаду.

Ни „филозофи“ не заостају

И застава Студентске бригаде „Драгица Правица“, са Филозофског факултета у Београду, под којом су се окупљали и ишли на радне акције, окићена је са осам ударничких значака, освојених на прузи Брчко – Бановићи, Шамац – Сарајево, Аутопуту „Братство – Јединство“ и летос на Новом Београду.

Сваки градитељ Новог Београда, иако није упознао „филозофе“ - градитеље, слушао је о томе како су они за неколико дана постали мајстори за израду „П“ носача и носача „Авраменко“. Још дуго после њиховог одласка ови носачи су уграђивани у зграде Студентског насеља, у палату Председништва владе, у зграду репрезентативног хотела.

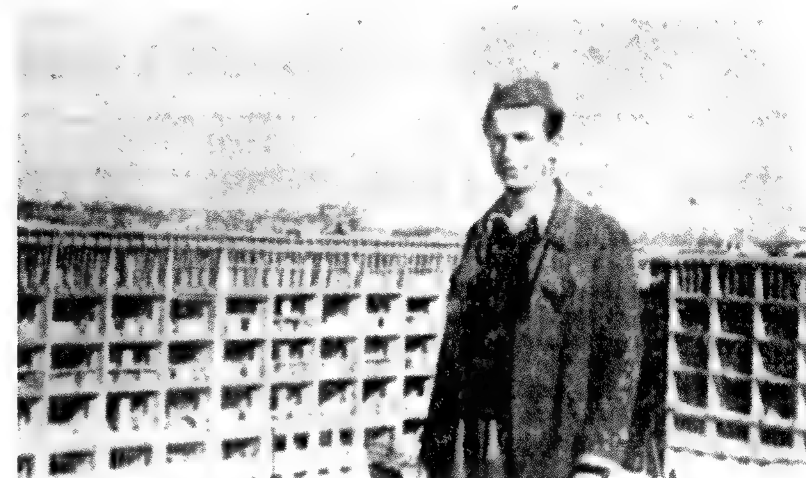

Петоструки ударник Драган Никитовић из Студентске бригаде „Драгица Правица“. Посебно се истакао у малтерисању.

Пословође и градитељи Новог Београда добро су упамтили ликове студената – градитеља из Бригаде „Драгица Правица“, петоструког ударника Драгана Никитовића, двоструке ударнице Ружице Константиновић, ударника Александра Музалевског, Милосава Бабовића и још много других. Сада су с њима опет на заједничком послу.

- Дошли смо да градимо своју кућу - говорили су, с правом, студенти - градитељи из бригаде „Драгица Правица“.

Радећи од првог дана на разним пословима, сазнали су да се још оскудева у стручној радној снази. А није ни било лако обезбедити толико стручња-

ка. Свака зграда Студентског насеља има око 500 соба и све треба омалтерисати. А пре тога морају се приковати летве, преко њих трске и поставити скеле. Све то треба да раде стручњаци, а њих толико нема. Многи су још првог дана испод ока посматрали како стручњаци малтеришу. То им се учинило једноставно. Захватиш малтер „кутлачом" и „треснеш" с њим о зид. Он се залепи, узмеш мистрију и поравнаш. Одлучили су да покушају...

Кад се сутрадан двоструки ударник Михаило Видаковић обратио свом имењаку, зидару Михајлу Јовићу, са молбом да му покаже како се малтерише, овај се, помало иронично, осмехнуо:

- Ја сам, друшкане, мајстор већ 23 године, а имам још да учим... Ти дошо јуче па хоћеш одмах за мистрију.

Јовић, ипак, није могао да одоли Михајловој упорности... Показао му је како се ради.

- Ја бацим малтер на зид, а он ми се цео врати по лицу и оделу – причао је Михајло.

Подругљиви мајсторов осмех наљутио је Михајла и он је у себи одлучио: „Ипак ћу научити". Направио је још неколико проба и ишло је све боље. Мајстор се није више смејао, а Михајло је савлађивао технику бацања малтера.

Он није био једини „малтерџија" у бригади. Међу њима су били и Никитовић, и Музалевски, и Бабовић... Два искусна мајстора их обилазе и дају савете.

- Неки тако добро раде као да су се годинама бавили овим занатом. Једино мало више расипају малтер – каже Јовић.

А кад су Јовића запитали колико је времена он расипао малтер, одговорио је:

- Па, отприлике, две године.

Нису се „филозофи" оспособили само за „малтерисање". Они су формирали и групе за прикивање летава и трске, за постављање скела. Свуда су увели ланчани систем рада и, углавном, обављали стручне послове.

Студентска бригада „Ђуро Стругар"

Када је Студентска бригада „Ђуро Стругар" са Правног факултета дошла на изградњу Новог Београда, бригадисти – студенти упутили су Главном штабу омладинских Бригада следеће писмо:

> „Драги другови, схватајући значај благовременог извршења планских задатака на изградњи Студентског насеља, ми, бригадисти славне омладинске радне бригаде „Ђуро Стругар" са Правног факултета по други пут у овој години долазимо да дамо свој удео у изградњи овог значајног дела наше Петолетке.
>
> Заветујемо се да ћемо својим залагањем и пожртвованим радом на градилишту оправдати традицију наше бригаде, као и слободарске традиције студената Београдског универзитета".

На зградама број 2 и 3 раде редовни студенти Правног факултета из Београда, у бригади „Ђуро Стругар".

Примером својих другова економиста и филозофа и они су формирали групе тесара, армирача, групе за малтерисање, прикивање летава и трске, групе бетонираца.

У импровизованој радионици за „хербст"-носаче сада се праве бетонско-мермерне степенице. На њиховој изради ради група Бранислава Будимировића. Требало им је само два дана да се оспособе за самосталан рад, а последњих дана већ знатно пребацују норму.

- Раде као прави мајстори – прича пословођа Антон Флашковац.

Група бетонираца са Блажом Бошковићем на челу, уз помоћ једног мајстора поставља бетонску глазуру на завршној кровној плочи. А „дванаесторка" Младена Жиже прикива летве и трску, поставља скеле и успешно се такмичи са квалификованим радницима, и у квалитету, и у радном учинку. Напредовање бригаде најбоље илуструје пребацивање норме: први дан 146%, други 163%, трећи 248%, четврти 327%...

У непосредној близини „правника" ради и Бригада ванредних студената из Крагујевачке области. Њихово искуство у раду је нешто мање. Ни они не заостају много за „ветеранима". А група Матеја Бећаревића могла би и код „ветерана" заузети једно од првих места. Она припрема малтер и скоро троструко пребацује норму. А од појединаца нарочито се истичу Михајло Михајловић, Ернеста Новак и Милијана Божовић.

Студентска бригада „Слободан Принцип – Сељо"

Када су студенти Економског, Филозофског и Правног факултета, као и ванредни студенти запослени у републичким и савезним установама, формирали своје посебне бригаде за одлазак на Нови Београд, студенти Природно-математичког факултета, иако није било предвиђено да формирају бригаду, самоиницијативно на збору одлучили да и они пођу и помогну градитељима Новог Београда.

За непуна два дана у бригаду се пријавило 155 студената и студенткиња. Већ 2. новембра, сврстани под заставом своје прослављене бригаде „Слободан Принцип – Сељо" стигли су на градилиште Студентског насеља и почели са радом. Одмах по доласку на градилиште њима су поверени стручни послови. Захваљујући интересовању и жељи да што више допринесу изградњи Новог Београда, они су брзо улазили у посао. Многи међу њима већ су радили на Новом Београду у летошњој смени и својим искуством сада помажу осталим друговима.

Штаб бригаде сваког дана држи састанке са командирима чета на којима се анализирају искуства, формирају групе и уводи нови начин рада. Цела бригада ради на стручним пословима – малтерисању, на столарији, окивању прозора, грундирању и фарбању и свакодневно постиже све боље резултате. Тако је 10. новембра свој дневни задатак испунила са 306%, а декадни налог за 5 дана, са преко 290%. О квалитету њиховог рада стручњаци и пословође најпохвалније говоре.

На раду се нарочито истиче специјална чета за армирање, са Филипом Петровићем на челу. Филип је радио као технички руководилац на изградњи једне зграде у Београду и тамо је научио да чита планове. Он је своје знање пренео и на остале другове, тако да они сада раде без инструктора .У чети се нарочито истиче група „Истина побеђује" са Митом Томашевићем на челу, мада ни група са Александром Кермендем на челу не заостаје много. Чета је свој декадни задатак извршила за три дана.

Поред рада на градилишту, студенти – градитељи из ове Бригаде припремају се за предстојеће испите. Они су формирали своје групе за учење, а често им долазе асистенти и професори са Факултета и држе им предавања, како би бригадисти надокнадили часове које не посећују.

Међу „Валтеровцима“

Када се приближите градилишту не видите ону летошњу живост. Око зграда, ту и тамо, по где која група припрема малтер, послује око бетонских мешалица и лифт-дизалица.

Блок бр. 1 својим дужим делом са стотину прозора гледа на пут, који просеца Тошин Бунар, остављајући на левој страни радничко насеље, а на десној Студентски град.

У приземљу на двадесетак прозора блиста стакло. Ту су се већ уселили први привремени становници – електроинсталатори.

На првом и другом спрату постављени су оквири за прозоре. Цела фасада је украшена паролама. Отприлике на средини, својим крупним и уметнички исписаним словима, привлачи пажњу парола: *Овде ударнички ради Студентска радна бригада Економског факултета „Владимир Перић – Валтер*. А мало даље: *Валтеровци, за народ – Напред!*

Шест графикона истакнутих на највиднија места показују извршење дневних и декадних задатака, национални састав бригаде, бројно стање, учешће бригадиста у акцијама, у такмичењу и кретању прелазне заставице за најбољу чету.

Бригада има 270 чланова, а по националном саставу: 210 Срба, 18 Црногораца, 17 Македонаца, 16 Хрвата, 4 Мађара, 2 Шиптара, 2 Руса и 1 Словенац.

До сада, сваки бригадиста учествовао је у некој радној акцији, а има појединаца који су били и по шест пута. Највише је оних којима је ово трећа и четврта акција.

Свака чета је освајала прелазну заставицу, али трећа и пета најчешће. Још од првог дана – 3. новембра, иако је падала киша и дувала кошава. Бригада је, радећи на најразноврснијим пословима, пребацивала норму. Извршење норме се пење до 370%, па и више процената. Признање није изостало: бригада је још једанпут освојила звање ударне.

Чланице бригаде „Владимир Перић Валтер“ преносе малтер

Пред зградом група од тридесетак младића и девојака спрема малтер, убацује га у текмад, а „двојке“, обично омладинац и омладинка, дохватајући напуњена текмад брзо, преко импровизираних степеница, ишчезавају у унтрашњости зграде.

- Били смо у недоумици, где су „Валтеровци“ – запитао је новинар – репортер. - Напољу се не виде, а ни група која ради испред зграде није из њихове бригаде. Упутили смо се у зграду. Дугачким ходником промицали су омладинци и омладинке, носећи трску, малтер, даске, оквире за прозоре. Завирили смо у прву собу. Младић, наизглед својих двадесет година, хитро је из текмета захватао кутлачом малтер и бацао га на зид. Кад заврши пола стране, дохвати дрвену глачицу и са неколико вештих покрета пређе преко набацаног малтера и опет, звиждукајући, наставља са бацањем. У неколико соба иста слика.

То су „Валтеровци“.

Цела бригада је подељена на чете, а чете на групе које раде на најразличитијим стручним пословима. Куд год се макнеш, по свим собама првог, другог и трећег спрата – свуда „Валтеровци“ малтеришу, прикивају летве и трску, постављају „слепи под“, зидају преградне зидове, доносе и распоређују оквире за прозоре. А на петом спрату крађег дела зграде њих педесетак постављају завршну плочу од бетона. Једну такву већ су поставили на блок бр. 4.

Мало је студената на Економском факултету, па и „бруцоша“, који не познају Александра – Ацу Манетовића – по скромности, учењу, активности у организацији Народне омладине. Имали су они већ прилике да чују његове речи у дискусији на заједничким сањстанцима о различитим питањима. Они њега знају као команданта своје бригаде „Владимир Перић – Валтер“. Три пута је Аца стајао на њеном челу: пруга Шамац – Сарајево, летос овде на Новом Београду и сада на довршавању Студентског насеља.

Под његовим руководством бригада је добила Орден братства-јединства и дванаест пута освајала звање ударне. А њему је, као признање и захвалност, додељен Орден рада I реда.

Када је новинар - репортер желео да га упозна и разговара са њим, кога год је запитао да ли га је видео, добијао је одговор: „Малопре је био овде“.

- Тешко је њега ухватити. Тако он по цео дан иде од групе до групе, од појединца до појединца; бодри их и даје им савете – каже Драго Хамовић, командир једне чете.

Нашли су га на петом спрату, где расправља са пословођом о побољшању организације рада, о бољем коришћењу машина и дизалица, о томе шта одмах учинити да се спречи често кварење машина.

Када се фото-репортер спремао да га слика, Аца се тргну, а црвен му обли образе.

- Немојте мене... Не треба... Сликајте бригаду. И пишите о њој, о командирима Драгу, Првославу Васиљевићу, Милојку Ковачевићу, Анту Зелићу, Владу Јеремићу, о бригадистима, као што су Милутин Вујошевић, Миодраг Павловић, Милосав Димић, Љубица Анђелић... о свим бригадистима. Јер, лако је бити добар командант кад имате добру војску и командире – каже Аца.

Уместо о себи са поносом је говорио о бригади. Желео је да спомене име сваког бригадисте. Тешко је налазио речи да опише љубав са којом они раде.

- Било је мука кад смо формирали бригаду. Уместо 250, колико је било предвиђено да пође на ову акцију, јавило се 500. Њих двадесет нисмо могли убедити да остану. Нарочито је било тешко са другарицама.

АЛЕКСАНДАР МАНЕТОВИЋ
Командант Студентске бригаде
„Владимир Перић-Валтер"

Рођен је 1922. године у Призрену, где је завршио основну школу и гимназију, а Економски факултет у Београду.

За време Другог светског рата био је активни учесник у НОП-у и НОВ и ПОЈ-у. Носилац је Партизанске споменице 1941.

Као студент учествовао је на изградњи омладинске пруге Шамац – Сарајево (јул и август 1947) и Новог Београда (јул и август 1949. и октобар и новембар исте године), сва три пута као командант Студентске бригаде „Владимир Перић-Валтер" са Економског факултета.

„Ми, студенти, радили смо на тешким пословима, али полетно и с песмом. После подне, док су се други одмарали, ми смо спремали испите.

Организовани су разни курсеви, држана предвојничка обука и часови физичке културе. Наравно, ни забаве нису изостале. Гостовала су уметничка друштва и групе из Београда, а и сами смо припремали приредбе..."

Аца Манетовић

По завршетку Економског факултета, све до пензионисања, радио је у Савезном министарству иностраних послова, односно дипломатији. Био је први секретар и саветник у нашој Амбасади у Риму, саветник и отправник послова у Тунису, генерални конзул у Солуну и амбасадор у Лисабону. Пензионисан је у звању амбасадора у Министарству иностраних послова.

Професори и асистенти са Економског факултета свакодневно долазе у логор и помажу им у учењу. А да би Дан Републике што лепше поздравили, позвали су на десетодневно такмичење све омладинске бригаде на изградњи Београда и обавезали се да свој декадни задатак изврше за четири дана (Забележио Б. Кићовић)

Одликоване омладинске и студентске бригаде

Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије одликовао је Орденом рада првог рада „за заслуге на учвршћењу братства и јединства међу нашим народима и за заслуге у раду на обнови и изградњи наше земље" многе истакнуте трудбенике, као и најистакнутије омладинске радне бригаде.

Међу најистакнутијим омладинским и студентским бригадама одликоване су, поред осталих, Прва титоградска девет пута ударна бригада „Грујо Јовановић", Прва модричка осам пута ударна бригада, као и најбоље студентске бригаде „Владимир Перић – Валтер", „Драгица Правица" и „Ђуро Стругар".

У Студентској бригади „Драгица Правица"

Наступају хладни дани. Радови на Студентском граду брзо одмичу и приводе се крају. Студенти стичу све више радног искуства и технике у послу. Њима не сметају хладни дани. Они су решили да што пре доврше своју кућу. Радни учинци и квалитет посла јасно сведоче о томе са колико љубави и елана раде ови људи. Све студентске бригаде имају свој одређени блок на коме раде. После радног времена студенти се обично скупе између блокова и оцењују ко је више, боље и лепше урадио. Они су увек весели, јер, Студентско насеље је дело њихових руку. Виде се свуда по објектима. Једни разносе материјал, други сеју песак, неки малтеришу и прикивају трске на плафон, а трећи постављају скеле.

Живост је свуда, на свим објектима. Са зграде број 3. одјекује студентска песма:

Студентска су наша ведра чела,
свом народу служићемо ми...

То је група бригадиста из бригаде „Ђуро Стругар". Њима се придружују студенти са осталих блокова и песма се разлеже по целом Градилишту IX.

Вест о одликовању Орденом рада првога реда заталасала је бригадисте свих бригада.

Застава бригаде „Драгица Правица", под којом су окупљени најбољи студенти Филозофског факултета, украшена је са 12 ударничких значака, освојених у радним офанзивама на пругама Брчко-Бановићи и Шамац – Сарајево, на Железнику, Аутопуту и два пута на Новом Београду.

Надалеко су се чули „бригадисти – стручњаци" из бригаде „Драгица Правица" који су правили „Авраменко" и „П" носаче. Позната су имена Бранка Ђурђулова, Богосава Ковачевића, Саше Музалевског, Мике Видаковића и др. Посао око прављења носача захтева много воље, залагања и искуства, што ови бригадисти и имају.

ДРАГАН НИКИТОВИЋ:

Као студент књижевности на Филозофском факултету био је, у два наврата, градитељ Новог Београда и постао шестоструки ударник.

„У лето 1949. године нас педесетак студената Филозофског факултета, са командантом Драганом Недељковићем, онда доцентом светске књижевности, под заставом бригаде, која је носила име некадашње студенткиње – народног хероја Драгице Правице, кренусмо преко Саве, на већ разрађено градилиште Новог Београда.

Најпре смо радили на ливењу армираних носача, а затим и на другим зидарским пословима. У току зимске смене нас тридесетак похађали смо курс и положили испит за зидарског радника...

Дотле, скоро редовно као најбоља, проглашавана је бригада Економског факултета „Владимир Перић – Валтер". С тим се ми, „филозофи", помирисмо некако током лета, али, кад дође зима прихватисмо с њима, „Валтеровцима", такмичење у продужавању радног времена. Иначе, радило се просечно девет часова дневно. Победисмо их и добисмо прелазну заставицу у трајно власништво, а ја, као најбољи бригадист, примих, такође у трајно власништво, малу црвену заставицу..."

Иначе, бригадист Драган Никитовић, нарочито се истицао у малтерисању. Онако високом скоро да му нису биле потребне скеле. На том послу поставио је неколико рекорда, најпре онај од 60 квадратних метара омалтерисане површине зидо-

ва. А кад је званични рекорд износио 93 квадрата, организовано је такмичење између њега и Сретена Торбице, студента славистике. За три сата и 15 минута Драган је набацио малтер на површину од 166 квадратних метара.

По завршетку Филозофског факултета, Драган Никитовић се запослио и дуго година, до преране смрти, био је спортски коментатор Телевизије Београд.

Из дана у дан Бригада је освајала све већа и већа признања, тако да је за месец дана проглашена четири пута ударном и као најбоља студентска носила десетодневну прелазну заставицу Штаба логора, док најзад није добила највеће признање – Орден рада првог реда.

Радни учинак ове бригаде види се на њиховом укусно израђеном графикону. Он се креће од 200% до 283%. Бригада је 27. новембра натоварила и истоварила из кола 80 кубних метара песка, а на малим колицима 24,50 кубна метра. Тога дана просејано је и пренесено на текмадима 67 кубних метара песка и убачено у машину 19 кубних метара. У вагон је утоварено 24 кубна метра креча и пренето вагонетима 36 кубних метара. Направљено је 45 кубних метара малтера ручно, а мешалицом 24 кубна метра. На лифту је утоварено и истоварено 69 кубних метара разног грађевинског материјала. Лифтом је такође подигнуто 5.556 комада цигала и 3,8 кубних метара шљунка, утоварено и истоварено 500 кг. цемента. Бригада је тога дана грубо омалтерисала 478 квадратних метара, а фино 908 квадратних метара зида. Трске и летве приковано је 200 кубних метара, озидано 48 кубних метара зида, узидано седам кубних метара прозора и направљено 971 квадратни метар скеле. На помоћним радовима дато је 90 радних часова.

Ови радни учинци у току само једног дана сведоче о великом елану и пожртвовању бригадиста Студентске бригаде „Драгица Правица", о доприносу који ови млади људи дају својој домовини и своме народу.

Драīица Правица
ради ко машина,
Заūо она с ūоносом
Орден рада ūрима...

Тако певају бригадисти прослављене бригаде „Драгица Правица", у којој се још од летошње акције, па и данас, истичу најбољи бригадисти- рекордери који највише пребацују норму на свим пословима.

Студенти - рекордери у бригади „Драгица Правица"

У част 29. новембра распламсало се такмичење у свим студентским бригадама. Оно је нарочито нашло одјека у Бригади „Драгица Правица". Драган Никитовић је за три сата, са својим помоћницима, 27. новембра грубо омалтерисао 128 квадратних метара, а Сретен Торбица је сам грубо омалтерисао 250 квадратних метара и тиме поставио рекорд међу свим неквалификованим радницима и студентима. Група Милосава Бабовића за исто радно време омалтерисала је 172 квадратна метра.

И студенткиња Оливера Поповић је поставила рекорд у малтерисању. Она је, како сама прича, учествовала и раније на акцијама, па је прилично овладала послом:

- Најпре сам носила малтер и шљунак са једним другом. Дневно смо преносили 80 до 100 текмади малтера, а шљунка и до 168 текмади. Пре месец

дана почела сам да малтеришем. Првих дана било је тешко, јер раније нисам никад ни узела мистрију у руке. Креч ми је нагризао руке, зато што сам била невешта у послу. Првог дана сам, са једним другом, омалтерисала сам свега 36 квадратних метара. Другог и трећег дана ишло је много боље и омалтерисали смо 100 квадратних метара.

Највећа норма у малтерисању, код квалификованих радника, износи 50 квадратних метара на дан, а просечна 36 квадратних метара. Оливера је 27. и 28. новембра сама фино омалтерисала 79 квадратних метара и тиме оборила све дотадашње рекорде.

И културно-просветни рад, као и сви остали сектори активности у овој Бригади, на достојној су висини. Другарство и љубав владају и на радилишту и у логору. Студенти често организују другарске вечери и игранке на које долазе и све суседне бригаде.

- Од свог доласка они унеше живост и међу нама, помажу нам и саветују нас у сваком послу - причају о њима омладинци Модричке бригаде.

Сав рад у бригади добро је организован, захваљујући команданту бригаде Драгану Недељковићу, двоструком ударнику. Професори и асистенти Филозофског факултета, са др Радомиром Алексићем на челу, често посећују бригаду и указују помоћ студентима око стручног уздизања и припремања испита. Такав однос између професора и студената доказује блискост, љубав и високу свест једних и других, што је својствено само земљи у којој се изграђује ново друштво (Забележила Б. Кажић).

ДРАГАН НЕНЕДЕЉКОВИЋ

Командант Студентске бригаде „Драгица Правица"

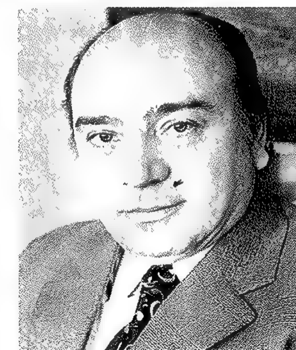

Рођен је у селу Равњу у Мачви, 2. авīусūа 1925. īодине. Основну школу и īимназију завршио је у Руми. Већ у леūо 1943. īодине ūовезао се са Народноослободилачким ūокреūом, а од 1944. акūиван је борац. Учесūвовао је и у чувеној Бици на Баūини. По свршеūку раūа, некако измолио је демобилизацију. Задржавали су īа да осūане у служби ЈНА. А он је хūео да сūудира на Филозофском факулūеūу у Беоīраду.

Пре радне акције на изīрадњи Новоī Беоīрада био је на ūрузи Шамац – Сарајево, у Шūабу Секције у Шамцу као ūредавач.

О учешћу омладине на радним акцијама, посебно о овој, на изградњи Новог Београда, Драган Недељковић каже:

„...Омладина која се затекла у порушеној земљи имала је после рата велику жељу да допринесе њеној обнови и изградњи... На радне акције нико нас није терао. На њих смо, заиста, ишли добровољно и одушевљено. И могу рећи – да нам је тада нуђена не знам каква награда, на пример, летовања на Азурној обали, на италијанској ривијери, или било где – ми бисмо се определили за радне акције. То је био напоран, али частан пут, који никако не треба потцењивати.

Ми, на Филозофском факултету, формирали смо Студентску бригаду „Драгица Правица". Мене, онда доцента, одреде за њеног команданта.

Наша бригада имала је много девојака, које су се трудиле да буду исто онако вредне, снажне и активне као мушкарци. То је била наша предност, али и хенди-

кеп у односу на Студентску бригаду „Владимир Перић Валтер“ са Економског факултета, којом је командовао Александар – Аца Манатовић. Са њом смо се током целе акције на Новом Београду такмичили...

Сећам се, када смо по киши ишли на Нови Београд, на изградњу Студентског града. То је била зимска радна акција. Обилазе нас возила и прскају блатом. Сустижу нас и престижу „Валтеровци“, јер им је сналажљиви командант Аца Манетовић, преко СУП-а, обезбедио аутобус. А ми идемо пешке. Већ „шах“ у првом потезу. Онда ја после пар дана одем у команду Југословенског ратног ваздухопловства и затражим да моју Бригаду „Драгица Правица“ провозају кроз Србију, да тако поништимо ону почетну предност „Валтероваца“. И, заиста, возили су нас до Ваљева и натраг.

Било је међу нама надметање у свему. Аца је био јако добар командант, спретан. Док ми ужинамо неки тврди хлеб са мало мармеладе, они добију пржену цигерицу. Ја позовем свог економа и кажем: „Ристо, када легнемо у кревет да донесеш сваком бригадисти чај и крофне са медом и мармеладом“. Тако смо и ту водили утакмицу, не само на раду, него и у тим „подвизима“ неког сасвим другог реда.

Имао сам сјајне бригадисте. Међу њима се одликовао рекордер у малтерисању Драган Никитовић. Требало је њега опсужити. Он је тако вешто и добро радио, кад се размахне, да није био довољан један помагач, него тројица да га опслужују, да довлаче, материјал да би поставио свој рекорд.

Тада смо ми победили „Валтеровце“ и добили Орден рада и заставицу у трајно власништво, као најбоља бригада на Новом Београду. Ту смо били јачи од „Валтероваца“. Али, у неким другим приликама и они су одликовани. Били су врло добра, вредна, одушевљена бригада.

Памтим та кишна, хладна јутра. Ту зимску радну акцију. Требало је да оспособимо Студентски град да се студенти у њега уселе. Био је новембар, децембар. Не само киша, понекад и снег. Било је хладно. Када изађем пред строј и видим их покисле, изненадим их необичном командом:

- Горе главе! Ви носите у себи Бога (Није се у то време тако говорило)... Ви носите у себи Бога љубави, Бога правде. Хоћу да вас видим веселе, ведре и раздрагане. Хајдмо на посао!

Тако сам их подстицао да буду самосвесни, да им буде јасно да учествују у једном великом делу.

А те наше девојке... Четом историчарки уметности и романистике командује Чеда Чолаковић, родом из села Јасенка, сада је у Паризу, један велики играч народних игара, фолклориста, који је успео да фолклор уведе и у наставу француске школе. Он је командовао, шалећи се на јако духовит начин том такорећи женском четом, које су биле елитне студенткиње француског језика и историје уметности. Они певају песму: Наша чета је бе-тон-ска... Било је интересантно док су забављале цео логор, певајући гласно и лепо, готово хорски, али на крају испадне да смо ми имали погрешну замисао и рђаву намеру, док су оне сасвим лепо певале о бетонирању.

И када помислим на те наше девојке, тешко ми је да се сетим свих тих имена, али оне су биле праве хероине. Нико њих није терао. Оне су саме долазиле. То су биле наше сестре. Морал на радним акцијама, као и у партизанима, био је врло висок. Мушко-женски односи су били чисти односи, тако да није било разлога код патријархалних или конзервативних родитеља да брину. То су, заиста, били братски и сестрински односи.

Осим Драгана Никитовића, истицао се, рецимо, један Ужичанин са педагошке групе. Снажан младић, ведра духа, Владета Тешић. Он је био мој заменик команданта, пун иницијативе, увек нових идеја. Затим, сећам се, нажалост, данас покојног, Ганета Младеновића из Јагодине. Звали смо га „Гане иницијатива“. Имао је толико иницијативе да је од силног кретања, од трке за послом, зачас похабао ципеле које је носио. Било га је тешко обути. То су све људи који су носили тај идеал и остваривали га на конкретан начин.

Сећам се и песника Велеса Перића. Био је песник радних акција. Касније се, јадан, нашао на Голом Отоку.

У мојој бригади био је и извесни Томић из источне Србије, слабуњав, болешљив, али га нисте могли не примити. Он је кумио и молио само да иде на радну акцију. Написао је чак и песму, која се, можда баш на њега односила. Хтео бих, каже, да напишем песму о другу коме груди начиње туберкулоза, с пролећа образи му се жаре. Преварио је другове лекаре и отишао да гради пругу. И он је дао неку изјаву у вези са Информбироом и нашао се на Голом отоку, где је убрзо и умро.

Било је тих трагедија које не треба заборавити. Сурово је, ипак, било то доба. С једне стране одушевљење, велика вера, велика нада, велика наша међусобна љубав, а са друге стране сурово доба, које није подносило било какву сумњу. Ја нисам имао проблема са Информбироом. Мене је спасио мој национализам, родољубље. Ја јесам заљубљен у Русију и Русија је моја друга духовна домовина, то је и Француска на неки начин, али сам ја пре свега Србин и та љубав према Србији била је на првом месту, тако да ни Русија, као ни Француска, нису могле да ме помере. Спасило ме је то дубоко, јако исконско од родитеља и дедова примљено национално, родољубиво чувство.

Иако лично нисам имао тих проблема, имао сам разумевање за драму неких наших другова, заљубљених у социјализам, комунизам, у Стаљина и покушавао сам да их одвратим, да не буду наивни. Није ни мени било баш све јасно. Али, било ми је јасно да не треба пристати на те уцене, које су долазиле са стране. А већ је ту почело врење када смо одлазили на Нови Београд. Већ су се неки људи изјашњавали. Изражавали неко колебање, тако да их је требало спасавати. Ја се са тим људима, који су били у затвору, па се вратили са Голог Отока, никада нисам руковао кришом, негде у мрачном ходнику или у тоалету, него пред свима, пред пуним амфитеатром – загрлимо се и пољубимо. То је мој друг. Увек сам сачувао један чист однос према људима који су страдали, који су, такође, били идеалисти, који су веровали, који су се нашли на погрешном путу, требало им је као блудном сину, омогућити да се врате на прави пут...Али, те светле успомене, те наше радне акције на пругама Брчко-Бановићи, Шамац-Сарајево, на Ауто-путу „Братство-Јединство“, на Новом Београду, у старом Београду... То су, ипак, велике ствари које не треба потцењивати. То треба поштовати. То је сан једне генерације претворен у јаву коју не можемо оспоравати.

Моја бригада „Драгица Правица“, када је реч о Новом Београду, учествовала је на градилиштима Председништва владе, на хотелу „Југославија“, на изградњи стадиона „Партизана“... То су били велики подухвати и часно смо обавили ту дужност“.

Драган Недељковић је последипломске студије завршио на Сорбони. У Француској је стекао два доктората – први у Стразбуру, а други, државни, у Бордоу.

Члан је Европске академије науке, уметности и књижевности у Паризу. У Венецији је биран у Председништво Европског друштва културе. Председник је Српског центра Европског друштва културе. На Универзитету у Паризу, тј на Сорбони три године држао је предавања као професор по позиву, а на Универзитету у Нансију био је редовни професор. Ту је стекао и звање Емеритус...

Написао је двадесетак књига, међу којима су: *Ромен Ролан и Стефан Цвајг; Универзалне поруке руске књижевности; Ка обећаној земљи; Два вида реализма у Тихом Дону; Моћ и немоћ књижевности – оглед о руској и западно-европској књижевности; Дијаспора и отаџбина; Темељи српске духовности; Сизифов труд; Врлетна стаза преображења; Мемоари* у три тома; *Издалека светлост (I), Светлост изблиза (II), Из дубине светлости или у Предворју смрти (III).*

Са студентском бригадом „Жикица Јовановић – Шпанац“

Састављена је од ванредних студената Београдског универзитета – службеника са територије Београда и АП Војводине.

Од првог дана њени бригадисти раде на згради Председништва владе, искључиво на армирању стубова и плоча на спратовима, где се потом насипа бетон. Радови на армирању су јако озбиљни и треба им посветити много пажње: гвоздене шипке треба да буду правилно одабране, склопљене и увезане, јер сваки, па и најмањи део у жељезном склопу има одређено место. Овде не сме да се губи у времену.

Првих дана по доласку на Нови Београд није све ишло како треба. Бригадисти се нису познавали. Они који су већ учествовали на омладинским акцијама, срели су се овде са пуно нових ствари, а некима је ово прва акција. Норма је тих дана једва испуњавана. О премашењу није било ни говора.

Али, није требало дуго времена да се све промени. За неколико дана бригадисти су се упознали. Одржана је прва бригадна конференција. Проанализирани су недостаци, формиране групе и заказано такмичење. Донета је једногласна одлука: „Уложити све снаге да се палата Председништва владе доведе на време под кров“. И већ сутрадан, норма је била премашена за преко 20%. А од тада проценат премашивања норме све је више растао и кретао се око 70% до 80%.

Радови на палати Председништва владе су у пуном јеку. Сви блокови су „нападнути“. И на свима раде групе бригадиста из бригаде „Жикица Јовановић Шпанац“. Њима је поверен одговоран посао – армирање. Једни спремају арматуру, други је намештају, а трећи везују. Они раде и посао предвиђен за високо квалификоване мајсторе – серклажу. Неколико дана са сваком групом је радио по један мајстор као инструктор.

- Сада нам инструктори нису потребни. Наши другови су научили да сами читају планове и лако се сналазе – каже командант бригаде, двоструки ударник Милан Ивановић.

- Не само да нам инструктори нису потребни. Ми смо већ одвојили осам другова који ће бити инструктори другим групама, додаје Добрица Тошић, секретар бригаде.

Појачаним такмичењем дочекују празник рада - Први мај

Када су упитани за имена најбољих, и Милан и Добрица су се замислили?

- У почетку није било тешко рећи. Неки су се упадљиво истицали. А сада такмичење је захватило све. Има их који више ураде али су и боље физчке кондиције. Могло би се рећи да су по залагању готово сви једнаки.

- Ето – наставља Милан: Живорад Јовић и Драган Ђуришић били су првих дана слаби радници. Хтели су каткад да се извуку. После друге бригадне конференције на којој им је другарски указано да убудуће не би требало тако да раде, нагло су почели да се поправљају. Драган је од тада два пута похваљен, а Милорад једанпут.

Чланови бригаде „Жикица Јовановић Шпанац“ праве арматуру

- Ја, ипак, мислим да је Милорад Топалов најбољи бригадист, а његова група најбоља – каже Добрица. То кажу и сви остали.

На четвртом спрату левог крила петоспратног колоса поставља се арматура за међуспратну конструкцију. Ту Милорад са својом групом ради на серклажи. Многе је зачудило што је међу студентима. Изгледа много старији од других. А он је на првој години студија.

Милорад је рођен у сиромашној сељачкој породици. Много је волео да учи. Успео је некако да заврши четири разреда гимназије. Дошао је 1935. године у Београд са намером да заврши средњу техничку школу. Прилази напредном омладинском покрету и брзо је постао члан СКОЈ-а. Био је откривен, ухапшен и осуђен годину и по дана тешког затвора. Са школом је било свршено. Пошто је издржао казну ступио је као физички радник у Београдску текстилну индустрију, чији је власник био Влада Илић. Ни ту није дуго остао. Са посла је отпуштен као непожељан. Немци су га 1941. заробили, али је успео да побегне. Ради неко време као пољопривредни радник у Крњачи, а у јесен 1941, одлази у своје село – Самош. Повезује се са партизанима и по задатку остаје у позадини као секретар Среског комитета КПЈ.

Желео је да настави школу. После демобилизације завршава гимназију и уписује се на факултет. Када се бригада формирала био је међу првима који су се јавили.

- Иако нисам много млад, прилично сам снажан, па желим и да на овај начин дам нешто за изградњу земље – говорио је Милорад.

Његов озбиљан такмац у раду је Светислав Андрић. За њима много не заостају ни Бранко Маринковић, ни Душан Дорославачик, ни Радомир Јовановић, ни Вера Милетић, на Александар Лавадиновић, ни Петар Ђукановић.

До сада трипут ударна и једанпут похваљена, ова бригада је имала у току новембра, 31 ударника и 95 похваљених. А у оквиру такмичења међу студентским радним бригадама у част Дана Републике, бригада је освојила прелазну петодневну заставицу студентских бригада.

У току петодневног међубригадног такмичења за освајање прелазне заставице, бригада је армирала 84.700 кг. жељеза, исправила и исекла 78.400 кг, пренела на растојање од 30-500 метара 72.600 кг. жељеза и обавила многе мање послове. Норма је просечно пребацивана са 164% дневно.

„Шпанци" су одмах схватили да је за правилан и успешан рад на армирању потребно упознати се са планом зграде и специфичношћу у армирању. Зато су они од првог дана узели планове у своје руке, проучавају их и спремни излазе на радилиште. Данас они раде сами, без инструктора. Нарочито се истиче група Топалова, која редовно премашује норму. Најбољи бригадист је Александар Лавадиновић, двоструки ударник. Виктор Поповић не заостаје иза најбољих. Он пребацује дневну норму са 250%. Једна десетина бригадиста стављена је на располагање управи градилишта за рад на електричним дизалицама. Извлачећи бетон, грађу и гвожђе на оне делове зграде који се подижу, она представља главну карику између оних који припремају овај материјал и оних који овим средствима дају данашњи изглед згради Председништва владе. Ова десетина се брзо упознала са машинама и добро је овладала њима. Данас их видимо како раде самостално, стоје за својим машинама и смело рукују као прави машинисти. У ствари њихова десетина је заменила десет квалификованих машиниста.

Са колико воље и љубави раде чланови бригаде „Жикица Јовановић – Шпанац" и како ватрено желе да се зграда Председништва владе стави што пре под кров, најбоље сведочи њихова одлука да раде 8 па и 9 часова. Радо се одазивају на прековремени рад. Бригадисти не заборављају ни на друге своје обавезе, а нарочито на указивање помоћи сеоским бригадама у културно-просветном раду. Они су оформили активе предавача који држе предавања по бригадама и за стручне раднике. Таквим радом они много доприносе зближавању студентске и сеоске омладине, као и зближавању студената и стручних радника.

И ванредни студенти Нишке и Крагујевачке области раде у Студентском насељу

На изградњу Новог Београда, 2. новембра, дошли су ванредни студенти из нишке и крагујевачке области. Не само партијци, него и ванпартијци. На заједничким конференцијама ванредних студената, како у Нишкој, тако и у Крагујевачкој области, решили су једногласно да пођу на изградњу Новог Београда.

Опет су заиграла радосна срца ових људи што ће се опет наћи на једном великом градилишту Петолетке, где ће својим рукама узидавати темеље новога друштва.

Бригаде су стигле на градилиште 2. новембра. И Нишка, и Крагујевачка додељене су на рад Студентском насељу и одмах су прионуле на посао. Док су једни бетонирали уз помоћ мајстора, други су правили малтер, а трећи малте-

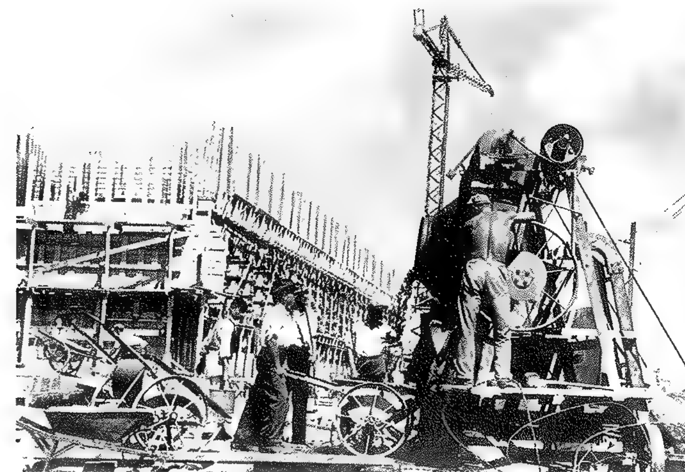

Омладинци оспособљени за рад и на сложенијим машинама

рисали. За неколико часова, уз помоћ старијих мајстора, оспособили су се за „стручњаке". Испод њихових руку остајале су десетине квадратних метара бетонских плоча, а такође и омалтерисаних зидова, како грубе, тако и глатке површине. Омладинка Стојковић и Драган Видовић оспособили су се за „малтерције", тако добро да је пословођа четвртог блока Градилишта IX, Недић, рекао:

- Волим да радим са 10 оваквих радника, него да ми даду 40 других. Чудо је како ови људи раде и како су се брзо оспособили... У првој декади план су испунили са 327%. Бригада сада ради на згради Председништва владе.

Сви ови бригадисти су за кратко време научили ове послове и раде са пуно разумевања и вештине. Они праве арматуру и веће сложености. Док снажнији превијају тако дебело гвожђе, други, физички слабији, доносе и исправљају гвожђе, а трећи га секу и припремају на столу. Тако, време пролази, а количина израђене арматуре расте.

Неколико стотина метара од ове групе ради друга група ванредних студената из Нишке области, претежно девојке. Свака држи у руци клешта и превија танку жицу, која држи склоп целе арматуре. Цела ова група ради на блоку „Ј". Ово су чиновници из предузећа и државних установа, а овде су се сврстали у једну радну групу, раде врло брзо. Међусобно се такмиче. У њиховој средини увек је живо и весело - смеју се, шале и раде.

- Најбоља у овој групи је Бранка Стојановић – каже команданта бригаде, показујући на девојку у бригадирској униформи, која са прилично тешким клештима савија челичну жицу око дебелог гвожђа. Када је чула да се о њој говори, осмехујући се, рече:

- Нисам ја најбоља, има још бољих. Љиљана је боља, па Љубица... Погледај Оливеру како хитро ради.

- Не, не, ти си најбоља, што се стидиш – рече јој командант, док се на њеном младалачком лицу оцртавала сенка поноса. Остале другарице једногласно потврдише да је она, заиста, најбоља. Она се помири са тим, сави се над арматуром и вредне руке опет наставише да раде.

Поред свакодневних радова на којима показују много воље за рад, студенти се труде да и на културном пољу постигну оно што се од њих тражи. Ре-

довни студенти сакупљени су у заједничке бригаде, по факултетима, тако да им редовно долазе професори и одржавају предавања из редовне наставе.

Са ванредним студентима ствари стоје друкчије; они су сакупљени по областима а не према одговарајућим факултетима. Организовали су мање кружоке на којима прорађују материјал из предмета које спремају за јануарски испитни рок.

У бригадама су до сада одржали шест заједничких другарских вечери, на којима су, поред осталог, читани одломци из појединих књига... Било је рецитација, песама итд. И поред испита за које се спремају, они читају и лепу књижевност. До сада су прочитали око 70 књига. Одржан је један шаховски турнир. Учинили су неколико колективних посета биоскопима и културним установама у Београду. У Нишкој бригади постоји хорска група, а у Крагујевачкој драмска, тако да заједнички иступају на приредбама. Сада припремају нови програм.

Студентска бригада „Моша Пијаде“

Ова бригада, трипут ударна и једанпут похваљена, састављена је од ванредних студената Правног и Економског факултета. Већина бригадиста је први пут на акцији. Али, упркос свим тешкоћама и лошем времену, бригада је почела свакодневно да пребацује норму.

Прво је радила на блоку број 4, а сада је на блоку број 2. За кратко време, у року од само неколико дана, студенти су успели да раде послове који захтевају стручно знање: постали су „малтерџије“, армирачи и машинисти. По учинку и квалитету рада не заостају много за квалификованим радницима.

На свим странама блока бр. 2 чује се раздрагана песма бригадиста:

Студенти насеље граде
За бољи живот свој.
Бригада „Моша Пијаде“
Одлучно бије бој.

И поред свих тешкоћа и нередовног допремања материјала, ова бригада пребацује норму са 219%. За постигнуте успехе добила је петодневну прелазну заставицу Штаба логора „Јоже Влаховић“, као најбоља бригада на градилишту. У ударној декади, уочи 29. новембра, од 125 бригадиста, колико броји ова бригада, на градилиште је редовно излазило 115. Бригада има 20 редовних ударника, 2 ванредна и 75 похваљених.

У бригади „Моша Пијаде“ највише се истиче Мирослав Ђорђевић, ванредни ударник. Норма стручног радника за израду степеница је једна и по за 6 часова, а Мирослав је за 6 часова израдио 10 степеница и тиме поставио рекорд међу бригадистима, пребацивши норму чак са 566%.

На малтерисању у бригади се истичу Грга Шимуновић и Јован Банић, а у зидању група „Павле Корчагин“. Вођа ове групе је ударник Стеван Петковић. На постављању трске и грубом малтерисању највише се истичу ударници Михајло Ломпар и Милан Младеновић, а од другарица најбоље резултате постижу Нета Доменчић и Вера Стојановић.

У бригади је, такође, развијен културно-просветни рад. Само у току ударне декаде, у част 29. новембра, дала је две приредбе са игранком за сеоске бригаде. Редовно, сваке недеље, два пута, приређују се другарске вечери. Бригада има и фолклорну групу, која стално увежбава народне игре за предстојећу приредбу.

СТУДЕНТСКА „КЊИЖЕВНИЧКА ЧЕТА“ НА НОВОМ БЕОГРАДУ

Сећање проф. др Слободана Ж. Марковића

Наша Студентска бригада „Драгица Правица“ са Филозофског факултета кренула је 30. јуна 1949. на изградњу Новог Београда. Њена Друга чета била је састављена од нас – студената књижевности. Када смо стигли на Нови Београд, распоређени смо на градилишта Председништва владе и Хотела Југославија. Како су половину наше „књижевничке чете“ чиниле девојке, онда смо, као „физички слабији“, одређени да помажемо мајсторима – армирачима и бетонирцима у изради бетонских носача – монтажних елемената за међуспратну конструкцију зграда.

Чланови „Књижевничке чете“

Радила су се два типа носача: једноструки – „Авраменко“ и двоструки „са капом“ у облику штампаног ћириличног слова „П“ (тако смо их и звали: „Авраменко“ и „Пе“ носачи). Мајстори и инжењери су нас одмах упозорили да се постављање оплате за носаче мора радити пажљиво, да гвоздена арматура мора да се нађе у оплати на милиметарски тачно одређеном месту и да набијање бетона первибратором у калуп треба да учини цементну масу максимално хомогеном.

Све су то радили мајстори, уз сталну контролу инжењера и често надгледање - мерење и проверавање повременог надзорног органа. При одговарајућем степену стврдњавања бетонске масе у оплати носача, гвоздена арматура се затезала још неким „гвинтом“.

Мајстора је било мало – шест у две групе. Упоредо су се радила само два носача, што није одговарало потреби за брзину градње, а и ми смо се, као помоћна радна снага, осећали недовољно искоришћени. Видећи нашу заинтересованост за посао и, вероватно, брзо схватање процеса рада, инжењер и надзорни орган су предложили да ми формирамо своје групе за израду носача а да нам мајстори покажу и, заједно са инжењером, контролишу рад. То нас је обрадовало.

Образовали смо шест група и почели упоредо да радимо на шест носача – по три свакога типа. Уз мало продужење радног времена (јер, био је потребан одређен број сати за стврдњавање бетона) свака група је дневно завршавала по два носача. Уместо претходна само два, израђивали смо по 12 носача за дан.

Већ после недељу дана мајстори, инжењери и надзорни орган закључили су да смо се увежбали и успели да одржимо потребан квалитет носача и да можемо самостално да радимо, уз уобичајени надзор. Они су то потврдили и шефоми градилишта Председништва владе и Хотела, показујући им са одушевљењем, показали како раде „мајстори књижевници". За тај рад, а и рад других чета, бригада „Драгица Правица" је после петнаест дана ванредно проглашена ударном.

Касније смо сазнали да је инжењер, који нам је поверио посао, сарадник за бетон на Архитектонском факултету – Балгач, да је надзорни орган био професор Жежељ, а да су „Авраменко" и „П" носачи били провера Жежељевог поступка израде монтажних грађевинских елемената од „пренапрегнутог бетона". Инжењер Балгач био је дугогодишњи сарадник професора Жежеља.

После летње акције, организована је ванредна зимска студентска радна акција – од краја октобра до средине децембра (говорило се „од Митровдана до Никољдана").

Требало је да се доврши Студентски град, па је формирано неколико студентских радних бригада Београдског универзитета, које су у позну јесен отишле на градилиште Новог Београда и тамо остале до првог снега. У бригади „Драгица Правица" Филозофског факултета била је опет чета студената југословенске књижевности. На Студентском граду нас је сачекао руководилац градње инжењер Балгач и поздравио са осмехом – „Ево нама мајстора књижевника".

На павиљонима Студентског града требало је довршавати зидање преградних зидова и малтерисати собе и ходнике. Акцијаши су брзо укључени у припрему – доношење песка, креча, цемента, цигле и прављење малтера мајсторима. Мајсторске групе су биле просто „засуте" материјалом, нису могле да отаљају посао, а због њихове малобројности радови су споро одмицали. Руководилац градилишта инжењер Балгач, сетио се летошњег рада „мајстора књижевности" и предложио да се организују бригадирске радне групе које ће са мајсторима правити скеле и учити да зидају и малтеришу. Формиране су четири групе „старих мајстора књижевника", које су водили: Драган Никитовић – Ћоле, Слободан Марковић, Драгутин Јововић и Милија Николић. Мајстори и инжењер Балгач су показали како се праве сигурне скеле, какав треба да буде састав малтера и како се зида и малтерише. Одмах су нам дали кофе, вангле, мистрије и перајице и пустили да радимо, а они су, по потреби, упозоравали и исправљали. Брзо смо почели „самостално" да зидамо и малтеришемо, само уз пажљиво праћење мајстора Лале и контролу инжењера Балгача. Посао је одмицао, а и ми смо се ослободили, па је почело такмичење између радних група. Такмичење су подстицали и пословођа – мајстор Лала и инжењер Балгач. Чак

су довели и дописнике *Омладине* и листа *Нови Београд*, који су писали о нашем раду и објављивали такмичарске резултате, које су, после извесног времена, водили као „омладинске рекорде у малтерисању".

Када је крајем новембра захладнело и почели први мразеви, онда смо преко ноћи дежурали и ложили ватру у лименим бурадима да би се малтер у собама и ходницима сушио. Напорно ноћно дежурање је имало и своје чари, правећи и неке прекршаје бригадирске дисциплине. Наиме, Бригада је добијала довољно и добре калоричне хране. Међутим, економ бригаде Жарко Протић је био „циција" и за ноћну „ужину" остављао нам само по добро парче хлеба, кашику мармеладе или пола паштете. Знали смо да у бригадном магацину чува доста сланине и саламе и хтели смо да се некако домогнемо и тога. Сетили смо се да су бригадисти Марка, због прегласног хркања када спава, иселили из спаваонице у „мутвак", поред магацина, да он своју блузу у којој чува кључ од магацина веша о магацинска врата и да покривен ћебадима чврсто и спокојно спава. Решили смо да му узмемо кључ и свако вече подижемо из магацина парче сланине, руду саламе и хлеб, а потом враћали кључ у џеп. По ноћи смо секли сланину и саламу, правили ражњиће, пекли их на ватри и тако „учварене" запатили у хлеб. Назвали смо то „малтерџијски ћевап". Био је то специјалитет кога смо се због лепоте и укусности деценијама, при сусретима и гозбама, сећали и спомињали. Економ Жарко никада није приметио колико смо му сланине, саламе и хлеба додатно појели, а наши остали другови у бригади никада нису схватили шта у нашој шали значи „малтерџијски ћевап".

Када смо озидали преградне зидове и омалтерисали собе и ходнике до трећег спрата првог и другог павиљона, бригада је ванредно проглашена ударном. Касније смо имали још једно ванредно проглашење. Дати су предлози и за ванредно ударништво појединаца. Тиме смо „парирали" извиканој бригади економиста „Владимир Перић Валтер" са којом смо се такмичили. Радно расположење у бригади било је неописиво.

Крајем новембра смо већ радили треће спратове првог и другог павиљона. Тада су дошли пословођа – мајстор Лала и инжењер Балгач и питали нас да ли би ми полагали квалификацију за зидаре и малтерџије. Били смо изненађени и, смејући се, прихватили. Они су нас по завршетку радног времена упућивали у зидарске материјале и послове које нисмо радили. За неколико дана дошла је комисија Занатске коморе Београда, коју су чинили висококвалификовани мајстор зидар, пословођа – грађевински техничар и председник Комисије – инжењер. Комисија нам је признала гимназију као општу стручну спрему за полагање занатске квалификације (уместо занатске школе), прегледала и оценила радове које смо изводили и дала неколико практичних задатака да их обавимо (прављење малтера, постављање скела и принципе постављања и повезивања цигли и набацивања малтера). На крају је оценила да смо сви успешно положили испит квалификованог радника зидарског и малтерџијског заната. После неколико дана, нас дванаест бригадиста са књижевности добили смо дипломе квалификованих занатлија.

Када смо се вратили са радне акције на Факултет, шеф Катедре за југословенску књижевност, професор др Драгољуб Павловић, примио нас је, поздравио, оправдао изостанке са предавања и семинара, честитао на ударничким значкама и, посебно, на положеном зидарском занату. Смешећи се, додао је: „Драга децо и другови, обезбедили сте себи хлеб, ако не положите дипломски испит из књижевности".

Светозар Вукмановић Темпо и...

Поводом Дана Републике - 29. новембра 1949. године - градитеље Новог Београда посетио је високи државни и политички функционер Светозар Вукмановић Темпо. И говорио на великом митингу недалеко од Студентског града.

...Моша Пијаде међу градитељима Новог Београда

Потпредседник Президијума Савезне скупштине Моша Пијаде у посети Новом Београду. С њим разговарају, с лева на десно, командант Главног штаба омладинских бригада, Слободан Босиљчић, и његов заменик Воја Црњански.

НОВЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ

Обласна мариборска добила прелазну заставицу Главног штаба

Захваљујући великом радном хероизму младих градитеља Београда, овогодишњи плански задатак ближи се успешном завршетку. И поред кише, која је ометала рад на градилиштима, у протеклој декади омладинске бригаде постигле су велике успехе на свим радилиштима. Нарочито се истичу студентске и друге бригаде које раде на стручним пословима.

У првој декади новембра 1949. стављена је последња плоча на згради ЦК КПЈ, кровне конструкције на десет зграда на Карабурми и у Црногорској улици. У Новом Београду, у Студентском насељу, доведена су под кров сва четири блока.

После детаљног прегледа свих резултата појединих бригада, Главни штаб омладинских бригада донео је 12. новембра одлуку, којом се десетодневна прелазна заставица додељује два пута ударној Обласној мариборској бригади „Тридесетогодишњица СКОЈ-а“. Истом одлуком ова бригада и трећи пут је проглашена за ударну.

> Бригада „Тридесетогодишњица СКОЈ-а“ броји 111 бригадиста. На градилиште је редовно излазило 97,5% бригадиста, а норма је испуњавана, уз добар квалитет рада, са 185%.
>
> На часове културно-просветног рада излазило је редовно 98% бригадиста. Активиране су Читалачке групе, хорска и дилетантнска секција. Издата су и два броја зидних новина, одржане две другарске вечери...
>
> На часове фискултурног рада излазило је 98% бригадиста. Одржана су три часа општег физичког образовања и две утакмице у одбојци, шаховска секција редовно ради. Значку фискултурника освојило је 78 бригадиста.

Истом одлуком Главног штаба проглашене су за ударне:

по шести пут: Друга ужичка омладинска радна бригада;

по пети пут: Друга штавичка, Војвођанска бригада ударника, Шеста добричка, Друга модричка, Четврта фочанско-калиновичка и 218. хрватска;

по четврти пут: Друга неродимска, Друга гружанска, 224. хрватска, Обласна личка, Трећа босанско-градишка, Четврта јабланичка и Шеста топличка;

по трећи пут: Македонска-републичка, Четврта новомешка, 223. хрватска и Обласна далматинска бригада;

по други пут: Обласна београдска, Трећа штавичка, Трећа љубљанска, Осма обласна скопска, Шеста цељска, 208. хрватска, Четврта љубљанска, Друга поморавска, Тринаеста стручна и Шеста обласна битољска;

први пут: Обласна осјечка, Обласна бјеловарска, Девета скопска, „Братство-Јединство“, Четврта војвођанска, Шеста нишка, Жупско-расинска, Осма обласна штипска, Обласна карловачка, Омладинска милиција „Јоже Влаховић“ и студентске бригаде „Ђуро Стругар“, „Драгица Правица“, „Владимир Перић – Валтер“ и „Слободан Принцип – Сељо“.

Друга модричка осам пута ударна бригада – најбоља у VI смени

И омладинске радне бригаде VI смене победоносно су завршиле своје радове на изградњи Новог Београда. За три месеца упорног рада и херојских подвига омладинаца – градитеља из VI смене, постигнути су значајни резултати рада на свим градилиштима и у логорском животу бригада. Остајући на изградњи Београда месец дана преко рока, омладинске бригаде VI смене, својим залагањем за остварење планских задатака, успеле су да овогодишњи плански задатак приведу крају и 29. новембар – Дан Републике дочекају са највећом радном победом до сада.

Главни штаб омладинских бригада донео је Одлуку, којом се десетодневна прелазна заставица додељује у трајно власништво Другој модричкој, осам пута ударној бригади.

Друга модричка бригада броји укупно 227 бригадиста, од којих 132 мушких и 85 женских. На градилиште је редовно излазило 97% омладинаца, а норма је испуњена са 213,9%. При томе она је урадила следеће:

Измешано и пренето 8.840 кубика бетона, измешано и пренето 5.584 кубна метра малтера, превезено вагонетима 3.113.630 цигли, превезено 5.797 кубних метара шљунка, загашено 5.165 кубних метара креча, пренето 1.606 тона арматуре, пренето 566 кубних метара грађе, превезено 360.369 кубних метара песка, пренето 1.964 комада хербст носача, пренето 3.631 комад „П" носача, 79.613 литара воде, 1.916 надпрозорника, превезено вагонетима 128 колица цемента; исечено и савијено две тоне гвожђа, пренето и 1.748 „П" носача, монтирано 1.362 комада „хербст" носача, истоварено 173 вагона цигала, 30 вагона шљунка, 530 тона цемента, дигнуто лифтом на зграду 1.936.792 комада цигала, 3.972 кубних метара малтера, 4.510 кубних метара бетона, пренето колицима 362.163 комада цигала, демонтирано 316 кубних метара грађе, справљено 48.397 кубних метара бетона...

На часове културно-просветног рада излазило је 97% бригадиста. Описмењено је 100% неписмених бригадиста, одржано шест популарно-научних предавања, 93 читалачка часа, 17 бригадних и 28. четних конференција. Дато је 11 приредби, 11 логорских ватри, прочитано 179 разних књига, издато 11 бројева зидних новина.

На часове фискултуре излазило је редовно 97% бригадиста. Одржано је 13 часова ОФО, седам међусобних утакмица, 36 партија шаха; Значку фискултурника освојило је 145 омладинаца.

За изванредно показане резултате у руковођењу бригадом, проглашени су за ударнике сви чланови штаба и командири чета Друге модричке осам пута ударне.

Ванредно признање Главног штаба омладинских радних бригада

За изванредне резултате постигнуте у току двомесечног рада на изградњи Београда, Главни штаб омладинских бригада донео је ванредну одлуку, којом се одаје нарочито признање и додељује заставица Главног штаба Првој милицонерској шест пута ударној бригади, која је овом одлуком проглашена и седми пут за ударну.

Ова бригада броји 176 бригадиста. За време двомесечног рада на градилиште је редовно излазило 98%, бригадиста а норма је испуњавана просечно са 262%. Бригада је цело време радила на стручним пословима и постигла следеће резултате:

Савијено и исечено 903.372, истегнуто 176,629 и монтирано 750,413 килограма арматуре. Пренето 368.535 килограма арматуре и 269 кубних метара грађе;

монтирано 2.802 и демонтирано 1.145 квадратних метара оплате; набијено 1.225 квадратних метара бетонске плоче и 426 кубних метара бетонских стубова.

На часове културно-просветног рада редовно је присуствовало 98% бригадиста. Издато је 7 бројева зидних новина, на састанцима читалачких група редовно су присуствовали сви бригадисти. Редовно су радиле дилетантска и фолклорна група. Бригада је посетила неколико логорских приредби и филмских представа.

На часове фискултуре редовно је излазило 98% бригадиста. Одржано је седам ногометних утакмица, одиграно 225 партија шаха, 140 бригадиста освојило је значку фискултурника.

За изванредно залагање у раду, 95% бригадиста ове бригаде добило је частан назив ударника или похваљених.

Ради давања заслуженог признања бригадама и бригадистима који су остали преко рока и у трећој декади новембра и под изузетно тешким временским условима постигли ванредне резултате, Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Београда издао је ванредну одлуку, којом су за ударне проглашене:

осми пут: Друга модричка и Друга штавичка;

седми пут: Шеста топличка, Прва војвођанска, Шеста добричка, 224. хрватска,218. хрватска, 180. хрватска;

шести пут: 223. хрватска, Четврта јабланичка, Трећа босанскоградишка, Личка обласна;

пети пут: Далматинска обласна, Друга параћинска, Пета македонска;

четврти пут: 208. хрватска „Братство – јединство", Трећа љубљанска, Шеста цељска, Трећа штавичка, Четврта новомешка, Четврта љубљанска, Друга поморавска, „Слободан Принцип – Сељо", „Владимир Перић – Валтер", „Драгица Правица", „Ђуро Стругар", Осма скопска, Шеста битољска обласна;

трећи пут: Бјеловарска обласна, Карловачка обласна, Четврта жупскорасинска, 208. далматинска, Трећа војвођанска, „Моша Пијаде", „Жикица Јовановић – Шпанац", Нишка бригада ванредних студената, Друга осјечка, Штипска обласна;

други пут: Прва личка обласна, Седма кулска, Службеничка, Шеста нишка, Девета обласна скопска, Седма битољска, 306. београдска;

први пут: Једанаеста војвођанска и Љубићко-трнавска.

За најбољу бригаду VI смене проглашена је Друга модричка и предата јој је заставица Главног штаба у трајно власништво. За високе резултате у руковођењу бригадом проглашени су за ударнике сви чланови штаба и командири чета.

И ноћу прековремено

Седмог децембра у 22 часа на градилиште поново долазе студенти да раде четири часа прековремено.

Идемо, радимо.
Нови Беоїрад їрадимо...

Громка песма одјекује првим блоком Студентског града.

- Ово такмичење у Студентском граду надмашује и оно на добојском насипу, јуна 1947. године - сећа се Батрић Јовановић. Услови су овде много тежи – напољу мраз, унутра задимљени ваздух, омладинци морају да раде послове квалификованих радника.

На Студентском граду подбачен је план на малтерисању за 5%, на степеницама за 9%, на постављању паркета за 11%. Мора се радити и прековремено, да би се превазишло заостајање.

Десетог децембра на градилиштима Новог Београда освануо је снег. Али, до краја децембра овде су остале још бригаде: Новинарско-дипломатске школе „Едвард Кардељ“ и Више педагошке школе „Вељко Дугошевић“. Њихов завет је гласио – остати на Студентском граду до његовог завршетка.

Завршени су испити на стручним курсевима. На испите је изашло 156 бригадиста: зидара, тесара, евидентичара, од којих је испите положило 44 зидара, 64 тесара и 36 евидентичара.

У другој половини децембра на испите ће изаћи још 27 полазника курсева, који се оспособљавају за обрачунске службенике.

Припреме за почетак рада нових курсева

На Бежанијској Коси у логору „Јоже Влаховић“, почели су радови на преуређењу једног дела логора за смештај око 6.000 нових курсиста, који ће у децембру доћи из свих крајева земље да се оспособе за стручне раднике и службенике. На овим курсевима оспособљаваће се нови зидари, тесари, армирачи, бетонирци, машинисти, електричари, бравари, столари, водоинсталатери, канализатори, саобраћајци, ложачи, десетари пруге, евидентичари, нормирци, магационери, обрачунски службеници, итд...

**У току 1949. године описмењено
близу 4.000 омладинаца и омладинки**

Од 1. априла до 1. новембра 1949. године кроз радилишта Новог Београда и старог Београда прошло је преко 35.000 омладинаца и омладинки. Међу бригадама, које су биле састављене од сеоске омладине, било је близу 4.000 неписмених. Када су бригаде стизале у поједине логоре, одмах су издвајани сви неписмени и упућивани на аналфабетске течајеве. Претходно су одржани кратки семинари, на којима су се писменији и отреситији омладинци оспособљавали за руководиоце течајева. Многи учитељи, који су из разних крајева наше земље дошли са бригадама, такође су руководили течајевима, одржавали семинаре и помагали, нарочито у оним бригадама које су биле састављене претежно од омладинаца националних мањина.

По завршетку течајева одржавани су испити. Готово сви омладинци, који су посећивали аналфабетске течајеве, научили су да читају и пишу, тако да је описмењено укупно 3.839 омладинаца и омладинки.

Фестивали и приредбе

У току лета одржана су четири фестивала, три логорска и један акцијски. На њима је учествовало преко 900 бригадиста. Програм је био испуњен народним песмама и играма.

Многе приредбе, које су одржаване у логорима и у самим бригадама, доста су допринеле културно-просветном уздизању омладине. Сами омладинци приредили су 278 приредби, које су, такође, служиле међусобном упознавању и зближавању омладине. Разна културно-уметничка друштва из Београда, Земуна и унутрашњости долазила су у логоре омладинских бригада и давала приредбе (било их је 230).

Остали облици културно-просветног рада

У слободно време бригадисти су често посвећивали културно -историјске споменике у Београду. Обично недељом, бригаде су одлазиле у разне музеје, Зоолошки врт и на изложбе. Таквих посета било је око 300, са 91.027 учесника.

Читалачке групе редовно су радиле у свим бригадама.

Нарочито омиљени начини разоноде за бригадисте биле су логорске ватре и другарске вечери, које су обично приређиване под ведрим небом, или у баракама.

Многе бригаде имале су своје библиотеке, снабдевене разним књигама, те су бригадисти у слободним часовима могли да читају дела наших и страних писаца.

Док су, на једној страни, омладинске радне бригаде имале богат и разноврстан културно-просветни живот, бригадама Народног фронта, односно културно-просветном животу „фронтоваца“ није се посвећивало довољно пажње. Међу „фронтовцима“ био је приличан број неписмених. Постојале су могућности да се овде, на Новом Београду, сви описмене. Међутим, то није учињено. Ни остале форме културно-просветног живота у фронтовским бригадама, такође нису задовољавале, што је пропуст Главног штаба фронтовских радних бригада.

Година богатог фискултурног живота

У овогодишњем фискултурном раду на Новом Београду нарочита пажња била је посвећена квалитету и масовности. У томе послу велику помоћ пружиле су средњошколске и студентске бригаде, које су сеоским бригадама помагале у развијању фискултурног живота.

Главни штаб омладинских бригада установио је десетодневни логорски пехар, који је додељиван оним логорима који су имали највише успеха у фискултурном раду. Разне посете великим спортским такмичењима такође су знатно утицале да се код омладине још више развије љубав за фискултуру и спорт.

Фискултурни дан почињао је обично јутарњим вежбама. У бригадама I и III смене јутарње вежбе коришћене су за спремање слетских вежби за логорске смотре и такмичења и за градилишни фискултурни слет.

Часови општефизичког образовања одржавани су редовно у свим бригадама. Ови часови су, углавном, служили за припремање слетских вежби и за полагање норми за значку фискултурника. На часовима општефизичког образовања спровођено је и четно првенство у народном вишебоју. Одржано је у свему 4.784 часа опште физичког образовања, са 615.365 учесника.

Такмичење за значку фискултурника нарочито се развијало у току јула и августа, када су се на градилиштима налазиле средњошколске и студентске бригаде. За такмичење за значку фискултурника пријавило се 56.365 бригадиста - такмичара.

Сва спортска такмичења одржавала су се према плану спортског календара. Посебно у средњошколским и студентским бригадама.

Градилишни прваци у кошарци за јун имали су два сусрета са екипама „Партизана“ и „Црвене звезде“. Од најбољих такмичара, који су улазили у са-

став градилишне репрезентације, образована је специјална спортска бригада, која је редовно тренирала под стручним надзором. За пехар „Партизана" организовано је такмичење у кошарци и одбојци.

У народном вишебоју одржано је 1.116 такмичења, са 104.799 учесника.

Одржана су два логорска слета и један градилишни, на коме је учествовало око 11.000 омладинаца и омладинки, а у припремама је било обухваћено 95%.

Приликом доласка нових бригада одабирани су најбољи омладинци који су улазили у састав збора помоћника фискултурних инструктора. Фискултурни инструктори одржавали су за њих практичне и теоретске семинаре из градива општег физичког образовања, јутарњих вежби и разних спортских такмичења.

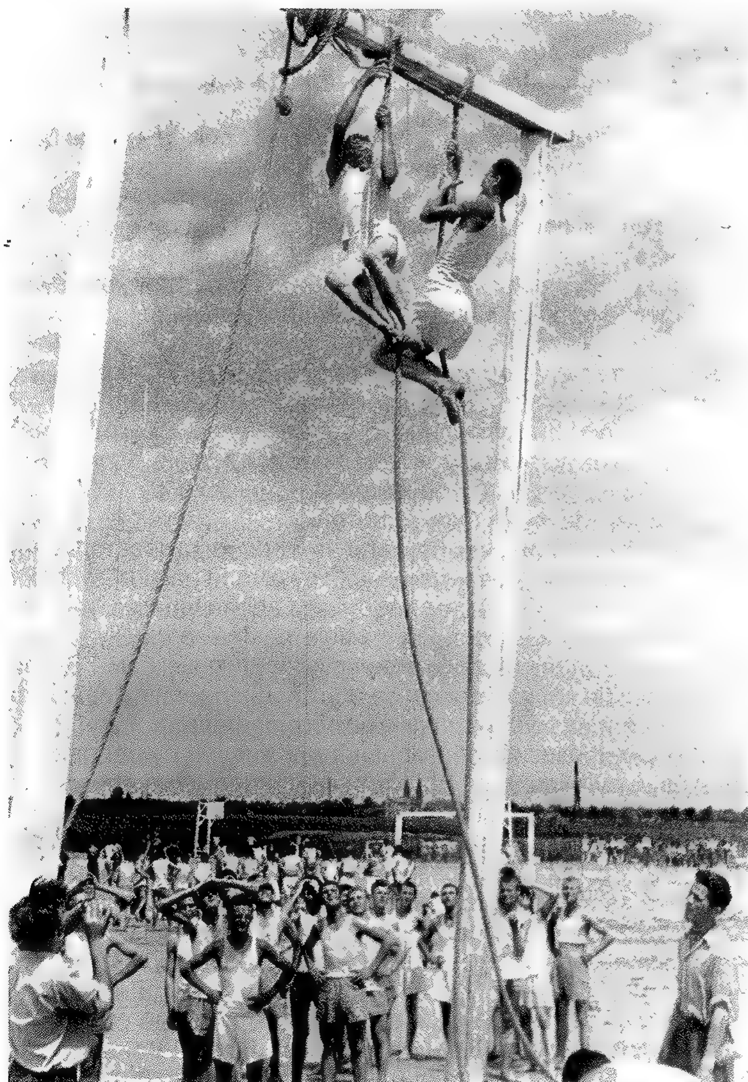

Пењање уз конопац за значку фискултурника

Одмах по доласку првих омладинских бригада на градилишта Београда, почеле су припреме за пролећни крос. Свака бригада, која је учествовала у кросу, имала је најмање 8 тренинга. У свему је одржано 330 тренинга, са 57.689 учесника. На пролећњем кросу учествовало је 6.694 бригадиста, односно 95,6% свих бригадиста са градилишта Новог Београда.

Јесењи крос био је много боље организован, јер се користило искуство са пролећњег кроса. И поред лошег времена, у јесењем кросу учествовало је 5.467 омладинаца и омладинки, од 6.076, колико их је у том времену било на градилиштима.

На крову палате Председништва владе

Не лута више празном пољаном облак пешчане прашине.

Крило „А" палате Председништва владе – највећег објекта на Новом Београду, достигао је своју одређену висину – подигнут је и пети спрат.

Кад се човек, некако, преко скела и дасака, попне на тај пети спрат, може одозго да види читаво градилиште. Тамо лево неуморне макаре забијају бетонске шипове у пешчано тле. На крилу „Б" поставља се оплата трећег спрата. На другом крају већ се диже трећи спрат и крило „Х". На централном делу зграде виде се људи како припремају терен за почетак радова.

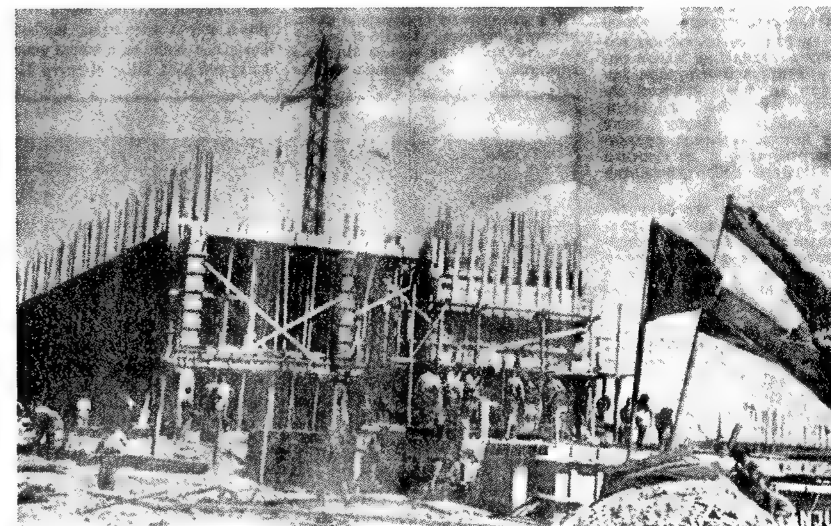

Део палате Председништва владе

Одозго, са петог спрата, виде се Аеродром, нова радничка колонија, овог лета подигнута, омладински логори „Милован Миловановић – Луне" и „Јоже Влаховић". Види се и стари део града преко Саве. На реци лађе.

Већ је речено да се зграда Председништва владе подиже на стубовима – шиповима (бетонским), који се макарама побијају у пешчано тле, дубоко по 17-19 метара у земљу. Сваких 5-6 шипова повезују се дебелом бетонском плочом, на коју се касније подигне само један стуб бетонске конструкције читаве зграде. И тако редом, на свака 2-3 метара велика бетонска плоча ослања се

на неколико шипова побијених у песак, а на себи држи по један стуб бетонске конструкције. Сваки побијени бетонски стуб – шип, може да издржи по 120 тона.

Али, ова зграда не диже се одмах, на тек побијаним шиповима. Они се претходно испробају. Управо, на сваких 100 стубова, на петнаесторици се проба сигурност, тако што се на њих постављају огромне тежине, скоро дупло веће и теже него што ће они у ствари да држе. Ако неки стуб „поклекне" - а то значи да неколико сантиметара потоне у песак – онда се кроз њега поставља још један.

Овде раде млади, недавно обучени омладинци, који су на курсевима стекли звање ПК и КВ радника, заједно са старијим, искуснијим стручним радницима предузећа „Нови Београд". Новинари – репортери записаће имена Андреја Коцена, бетонирца – ударника, Мате Белице, повратника из Јужне Америке... и многих других грађевинара.

Јесење кише тих дана претвориле су се у први снег. Кошава и северац витлају градилиштем. Али, упркос свему, радови не престају. Чак ни онда кад снег буде дубок и поврх човека. И кад се Сава и Дунав заледе. Неће престати ни дању, ни ноћу...

- Преко зиме радићемо у специјалним загрејаним коморама – објашњавао је знатижељницима инжењер Николић. – Изнад блока који се гради поставља се велики покретни кров, који ће се на четири стуба, високо колико цела зграда, дизати и спуштати, према потреби. Са стране израдиће се дашчани зидови, а унутра инсталирати парно грејање. Бетон не сме да мрзне... Зато се мора радити у топлом... (Из бележака Саше Марковића).

Докле се стигло на главним објектима

За шест месеци на целом градилишту Новог Београда извршено је 75% радова предвиђених годишњим планом. На згради Председништва владе до сада побијено је око 2.000 шипова (остало је да се побије још 1.300).

На блоку „А" левог крила зграде подигнут је спрат, а у приземљу се раде преградни зидови; на блоку „Б" почело је подизање приземља, а на блоку „Ц" оно је већ завршено; на блоковима „Ј" и „К" још се побијају шипови. До краја 1949. на блоку „А" треба да се подигне свих пет спратова.

На градилишту Хотела постављено је 800 м нормалног и 1.700 м узаног колосека. Бетонирање подложне плоче завршено је за 20 дана, уместо за два месеца, како је било предвиђено.

У последњој декади, од 10. до 20. октобра, нарочито су се истакле Друга љишка (испунила план са 226%), Пета добојска (са 218%) и Десета славонска са (202%).

Стручни курсеви

На Новом Београду, 20. децембра, отпочели су са радом стручни курсеви, који ће за следећу годину оспособити стотине нових стручњака из редова омладинаца - градитеља.

Наставни кадар за ове курсеве одабран је из реда инжењера и техничара на Новом Београду, а известан број и из предузећа и установа Београда.

Настава се обавља 4-5 часова дневно, а после ње курсисти раде практично на својим градилиштима, по својим струкама.

Курсеви ће трајати 2-4 месеца.

Изградња Студентског насеља у завршној фази

Још крајем фебруара и почетком марта 1949. године почели су припремни радови за изградњу Студентског насеља. После краћих припрема почели су и радови. Није било лако ископати темеље за осам великих и другачких стамбених зграда. Већ у првим топлим пролећним данима почели су долазити градитељи из свих крајева наше земље да помогну, поред изградње осталих објеката, и подизање Студентског насеља.Заједно са омладином, стигао је и велики број стручњака да организују радове на градилишту.

Пролећне кише доста су ометале радове, нарочито при ископу темеља. Али, све то није могло да заустави полет бригадиста, који су свакодневно радили на ископу темеља и постизали све боље резултате.

Када је темељ ископан, прешло се на изливање бетонских плоча, а затим на зидање. Ни ту није ишло најбоље. Оскудевало се у стручној радној снази. Стручни курсеви, ипак, нису могли одмах да задовоље потребе градилишта. Стари мајстори су зато окупили око себе по неколико вредних омладинаца и спремали их за будуће зидаре. У томе су и успели. Поред зидара, градилиште је захтевало и армираче, тесаре, бетонирце и друге. Све се то, углавном, решавало путем краћих и дужих курсева.

Појавила се и потреба за стручним радницима за израду „хербст" и „П" носача. И то је одмах решено. Оспособљени су омладинци на краћим курсевима да израђују ове носаче. И производили су их, не само за Градилиште IX, него према потреби и за Градилиште VI, које је тражило огроман број „П" и „хербст" носача.

Поглед на Студентски град

Искуства стечена у првим радним акцијама пренесена су на нове градитеље, који су пристизали из свих крајева земље. Зграде су почеле да расту. Оцртава се њихов будући изглед. То ће, иначе, бити прво стамбено насеље на

Новом Београду, а први станари биће студенти. Насеље ће имати осам великих модерних зграда. На дужем крилу зграде имаће по четири спрата, а на ужем по пет. Осам зграда, колико их има у насељу, имаће 1.800 просторија, које ће примити око 4.500 студената. Све просторије су сунчане и удобне за учење. Свака соба има балкон, а на крововима зграде граде се терасе за сунчање.

Између самих зграда, које су грађене у облику слова „Г", дижу се два модерна студентска ресторана.

Примена новог начина зидања, које је на Новом Београду покренуо Радомир Милосављевић, нашло је пуно одјека и на Градилишту IX што се позитивно одразило на самој изградњи ових зграда.

Градитељи Студентског насеља одмах су прихватили нови начин рада и доследно га примењивали. Тамо где је радило по 15 зидара по старом начину рада, сада, примењујући нов систем рада, радило је свега 4-5 мајстора.

Нов начин рада у многоме је убрзао темпо изградње. Он је нашао своју широку примену не само код зидара, него и код армирача, малтерџија, тесара и других стручњака, који су, захваљујући новом начину рада, високо пребацивали норму. Армирач Душан Којшор испунио је норму чак са 1.007,73%. То није била само случајна појава, већ почетак масовне примене новог система рада на Студентском насељу, што је утицало на испуњење општег планског задатка на Градилишту IX.

Темпо изградње Студентског насеља најшири замах је добио последњих дана, када су на ово градилиште стигле студентске бригаде.

Радови се сада, крајем новембра, приводе крају. Сви груби радови су готови, изузев ресторана. И они се завршавају. Сада се, углавном, ради на глатком малтерисању, узиђивању прозора, врата, прикивању трске, где још није постављена и другим ситним радовима.

Све машине и стручна радна снага усмерени су последњих дана на блок I - тамо где радови заостају иза осталих блокова.

Очекује се да сви радови на Студентском насељу буду готови до 1. јануара 1950. године.

И радови на згради Хотела добро напредују

На уском пешчаном појасу између Председништва владе и Земуна диже се велики репрезентативни хотел, са ресторанима, кухињом, становима и осталим просторијама. Захвата површину од једног хектара.

По плану, рок дефинитивног завршетка хотела је у 1950. години. Груби радови су при крају. Сад се завршава последњи спрат на још недовршеном блоку „Ц". Остали блокови су доведени до крова. Такође, спрема се изградња кровне терасе на свим блоковима.

Привредни делови репрезентативног хотела су такође доведени до крова, само још остаје да се и он избетонира. На ниском крилу довршава се последњи спрат. Пошто радови на дефинитивном завршетку хотела нису приоритетни, то је већи део радне снаге и материјала повучен на зграду Председништва владе, која ће ускоро бити стављена под кров, као и на Градилиште VI. На хотелу је остављен известан део радне снаге да доврши започете радове.

Градилиште VIII је извршило свој годишњи план. Оно је ванпланскi формирало и израдило радионицу бетонских елемената, где се у току целе године израђују и прерађују елементи за градилишта VI, IX и X.

На градилишту Хотела

Од почетка изградње Хотела, тј. од 3. маја прошле године, радови на овом објекту знатно су одмакли. У почетку, најтежи посао је било бетонирање темељне плоче, које је трајало 13 дана. Ова плоча, на којој лежи хотел, има у кругу 3.200 кубних метара.

За време прошле зиме градилиште је непрекидно радило. Припремљено је и организовано зимско бетонирање, које је успешно извођено, и за време највећих мразева. У овоме се потпуно успело.

На иницијативу инж. Калафатовића, градилиште издаје и води радне налоге радничких бригада на начин који омогућава ефикасну и лаку контролу стварно извршених радова, тако да се даје јасна слика радног учинка. Радници добијају целу плату тек кад постављени задатак у потпуности изврше.

Макаристи

На Градилишту II код палате Председништва владе приводи се крају велика радна битка за испуњење плана. Нешто мање од годину дана – дању и ноћу без престанка – на овом радном месту одјекују потмули тутњи макара и силовити, тупи ударци њихових тешких маљева. Хиљаде бетонских шипова дубоко побијених у тврди песковити насип недалеко од обале Дунава – представљају темељ на коме ће већ идуће планске године стајати огромно здање Председништва владе. То је дело радног колектива макариста сврстаних у сталну стручну радну бригаду „Сава Ковачевић".

У почетку, макарама, које су побијале шипове, руковали су стручњаци из иностранства, јер код нас није било мајстора за тај посао. Међутим, то није дуго трајало. Већ у априлу – заједно са омладинским бригадама – дошли су на градилиште наши стручњаци – омладинци који су у Сарајеву, Зеници и Завидовићима завршили курсеве за руковаоце грађевинских машина. Они су за кратко време потпуно заменили странце на послу који им је раније био непознат.

- Ми се трудимо да испунимо план. Али, макаре се лако кваре. Због тога много губимо у времену. Тако су макаристи правдали своје прве неуспехе. Али, радно време изгубљено око оправки макара, надокнађивали су макаристи који су радили на исправним макарама. На радно време није се гледало. Уместо осам или десет сати, макаристи су остајали на послу по дванаест и тринаест часова. Летос, када је сунце пекло као у Сахари, макаристи ни ноћу нису знали за умор.

Почетком октобра макаристи су први на овом градилишту формирали стручну радну бригаду. Од тада они раде по бригадном систему, много организованије и боље него раније. Најуспешнија је десетина макариста којом руководи мајстор Јован Ћосић. Сви радници на овом градилишту знају да је макара број 4/127, на којој ради Јовина десетина – увек била макара – победник. Јовини људи воле своју машину. Она им је увек лепо подмазана и чиста, а када се за време рада прекине сајла (уже које држи маљ) – довољно је 15 минута па да ова макара настави посао. Други макаристи изгубе понекад и по сат и по времена око намештања сајле.

Код преношења макаре са једног места на друго, макара 4/127, је такође, опет је прва. Тако десетина Јована Ћосића најрационалније користи радно време и постиже веће резултате него остале.

- Јовина макара ни за време ручка не прекида рад – каже командант бригаде макариста, Драгослав Пајић. – За време ручка код њих један по један макариста ручава на смену, тако да се ни мало не дангуби. Сем тога сви они долазе на посао без закашњења.

Бригадисти у посети фабрици

Командант макариста, Драгослав Пајић
- шестоструки ударник и носилац два ордена рада

Команданта бригаде макариста знају радници свих градилишта. Драгослав је још крајем прошле године дошао на изградњу Новог Београда. Одмах је постао један од руководилаца на Градилишту IV. За време рата био је у Немачкој као ратни заробљеник. Али, једног пролећњег дана 1942. године Драгослав је побегао из ропства и пребегао у Совјетски Савез. У Југославију се вратио тек по ослобођењу, као демобилисани борац Совјетске армије. У нашој Армији стекао је медаљу за храброст.

После низа мањих радних акција, Драгослав је отишао на градњу Омладинске пруге Брчко – Бановићи. Тамо је био командир једне чете у 55. минерској бригади, која је пробијала тунел Мајевицу. Кад је овај тунел био пробијен, Драгослав је отишао на тунел Кисељак. Међу првима он је са својом четом прошао кроз оба ова тунела. После завршетка радова на градњи пруге Драгослав је добио Орден рада III степена.

Када је почела битка за нову Омладинску пругу од Шамца до Сарајева, био је међу првим њеним градитељима, као један од надзорника на тунелу Врандук. Ту је добио други Орден рада III степена.

Овде, на Новом Београду, Драгослав Пајић, шестоструки ударник и носилац два ордена рада – руководи Стручном радном бригадом „Сава Ковачевић“..

У његовој бригади макариста радни елан не јењава. Дата обавеза да се до 23. новембра заврши побијање шипова на блоку „Е“ палате Председништва владе испуњена је два дана пре рока.

Трка с временом

Преамбициони годишњи планови изградње Новог Београда учинили су стално појачавање темпа радова. Води се трка с временом. Радни дани су кратки да се изврше планирани задаци и обавезе.

У тој ситуацији, у Генералној дирекцији, одакле се, у сарадњи са Главним штабом омладинских бригада, оперативно руководило радовима на свим објектима, размишљало се о томе како продужити радни дан, односно грађевинску сезону у целини. И не само размишљало. Дошло се до разних идеја.

Једна од њих се већ реализује на палати Председништва владе. Око средњег дела ове зграде направљена је циновска барака, која се зими загревала и тако су и у данима највеће хладноће створени услови за подизање армирано – бетонског скелета на томе делу овог великог објекта.

Међу макаристима

На градилишту палате Председништва владе ври као у кошници: одјекују потмули, тупи удари макара, којих сада има пет; чује се al.реск звиждук локомотиве која довлачи вагоне с материјалом на ово највеће градилиште. Треска машине за сортирање шљунка, пробија уши. Багеристи, обливени знојем, гурају трком колица, напуњена шљунком.

На макарама су до скора радили Белгијанци, а од недавно ове машине су преузели омладинци – курсисти. Макаре се сваког часа кваре, а поправке трају сувише дуго. Радови споро напредују. Касне и планови за ову зграду.

То је разлог што су овде дошли генерални директор, инж. Марко Христић, и његов помоћник Батрић Јовановић. Да би се побољшао радни учинак,

овде је формирана специјална радна бригада „Сава Ковачевић", која сада ради на најважнијем послу, на макарама. За њеног команданта одређен је Драгослав Пајић, који је радио на сва три кључна објекта на омладинским пругама, на тунелима Мајевица, Кисељак и Врандук. Носилац је два ордена рада.

Христић и Јовановић поздрављају се са Јованом Ћосићем, руководиоцем на макари број 4. Његова група је најбоља у бригади макариста. Машина му је „увек подмазана и сија се као да је управо изашла из фабрике". Људи из те његове групе одлучили су да не иду на годишњи одмор пре извршења годишњег плана. Све кварове на макари отклањају два пута брже, него остали...

И у поноћ на крову палате Председништва владе

Трећи децембар. У 24 часа инж. Христић и Батрић Јовановић пођоше на градилиште Председништва владе – сећао се Батрић Јовановић. – Магла... не види се ни прст пред оком. Назиру се зраци рефлектора и сијалица, који осветљавају градилиште. На више места око зграде горе ватре. Оне облизују велике казане у којима се греје вода за прављење бетона. Температура је минус 7 Целзијусових. По који градитељ појави се с времена на време код ватре, мало загреје руке и отрчи. Горе високо, на петом спрату огромне грађевине, назиру се тамне прилике које личе на утваре. Дођосмо до високе дизалице „Волфкрана". Њоме командује студент Душан Николић из бригаде „Жикица Јовановић – Шпанац".

- Може ли се на овој хладноћи – упита га Јовановић.
- Шта је за нас, бригадисте, овај мразић? – одговори, а зуби му цвокоћу.

Зграда Председништва владе је прилично осветљена. У „овом океану густе, смоласте помрчине, она делује нестварно".

Пословођа омален, дебељушкаст човек, црних брчића, умрљан цементном прашином. Инж. Христић и Јовановић питају га колики је задатак његове смене.

- Треба да ишалујемо 55 стубова, да армирамо 68, избетонирамо 72 стуба и 531 квадратни метар плоче.

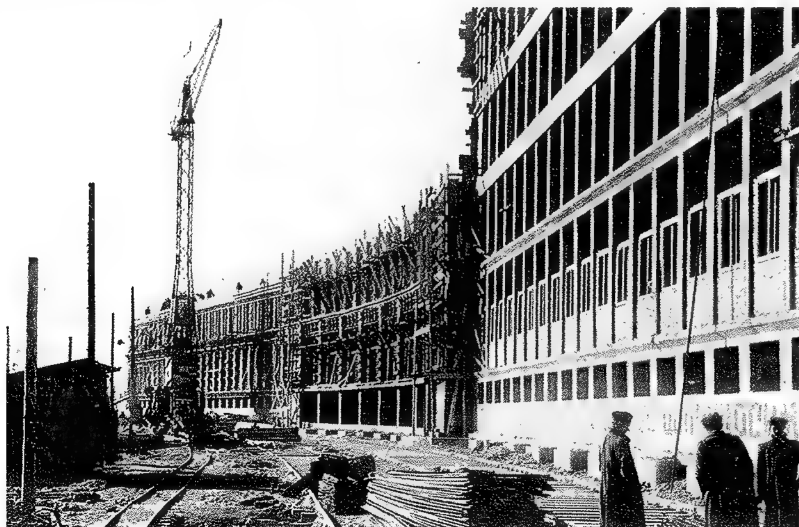

Палата Председништва владе у завршној фази

- Хоћете ли извршити?
- Морамо!
- А можете ли ?
- Све што се мора – може се.
- Ваљда: све што се хоће – исправља ба Батрић.
- Тако је боље.
- Овој омладини капу доле – вели инж. Марко Христић. – Ове четири године рада са омладином - моје су најлепше градитељске године.

Прођоше даље кроз шуму стубова, оплата и скела и попеше се на сам кров зграде. Тесари, армирачи и бетонирци раде вратоломним темпом..

- Можемо ли извршити обавезу? – упита Батрић групу тесара.
- Морамо – рекоше.

Под рефлекторима

Новембарски дани донели су хладно и кишовито време. Градитељи Палате нису устукнули пред временским непогодама. Настављена је битка за извршење задатака, за испуњење датог обећања. На градилишту нема затишја. У свако доба дана и ноћи клопарају бетонске мешалице, брекћу елеватори и вибратори, шкрипе лифт-дизалице, одзвањају удари тесла и секира, тутње вагонети, пишти мала моторна локомотива, разлежу се поклици и песма градитеља...

Децембарска ноћ. Кроз маглу на педесетак метара јасно се назиру контуре палате Председништва владе. Са четвртог и петог спрата њеног левог крила и средњег дела маглу пробијају зраци рефлектора и електричних сијалица. Око Палате, ту и тамо, горе ватре које својим пламеним језицима лижу моћне котлове у којима се греје вода за прављење бетона По гдекоји градитељ дотрчи, испружи руке над ватром, џарне у њу и брзо ишчезне. На спратовима блокова, према светлости електричних жаруља и рефлектора, виде се фигуре градитеља који се крећу на све стране. По звуцима вибратора и одзвањању секира није тешко погодити да се тамо армира и шалује. Одоздо моћна дизалица „Волфкран" неуморно дотура бетон и други материјал.

Овом огромном дизалицом командује Душан Николић, бригадист из бригаде ванредних студената „Жикица Јовановић – Шпанац". И са другим лифт-дизалицама командују бригадисти ове бригаде. Ту су: Милорад Ћирковић, Јован Стаменковић, Новак Церовић, Светислав Стоиљковић...

О Светиславу, помоћник шефа градилишта, каже да до сада као он није било стручног машинисте који је постигао такав успех у одржавању и коришћењу машина. На градилишту нису само њих петнаест машиниста. Иако њихова бригада ради до 4 сата, опет је, после краће паузе дошла цела чета да и ноћу ради. Јер, треба извршити све припреме да трећа смена која долази у 10 сати, може несметано да бетонира.

Пробијањем кроз стотине дрвених стубова, оплата и скела као кроз неки шибљак, пење се на четврти спрат средњег дела зграде. Тамо тесари стручне бригаде „Братство-Јединство" постављају шалонге и стубове за пети спрат, а бригадисти Расинске и Гружанске бригаде Народног фронта наливају бетон у дрвене стубове.

Приближава се двадесет два часа. Од логора „Милован Миловановић-Луне" чују се удаљени звуци песме, који се мешају са шумом набујалог Дунава. То долази трећа смена. Већ су близу Палате. Чује се песма:

Идемо, радимо
Нови Београд градимо...

То су наши стари знанци – друга чета Прве службеничке бригаде „29. новембар“.

Брзо прихватају алат и заузимају радна места. Бетонска мешалица, која је за часак престала да брекће, брзо нахрањена рукама вредних бригадиста Прве службеничке бригаде, поново заклопара. А горе, на четвртом спрату блока „И“, зашкрипаше су колица пуна бетона и забректа вибратор. Бетонирање се наставља док тесари неуморно постављају стубове за пети спрат.

Пристижу и други градитељи, који раде у трећој смени. Ту су и бригадисти Моравско-лужанске бригаде Народног фронта. Они смењују своје другове из Гружанске бригаде и брзо запоседају блокове „Д“, „Ф“ и „Г“.

Рано ујутро поново ће доћи прва смена и наставити битку за извршење дневног задатка.

У позну јесен на градилишту Председништва владе

Око један час ујутру инж. Христић и Јовановић, после обиласка зграде председништва владе дођоше и у Студентски град. Закорачише у први блок: у просторијама задимљено, али топло. У једној, два студента малтеришу полузатворених очију.

- Како иде, другови?

- Не питајте: испадоше нам очи од дима. Прозоре не смемо да отворимо, а овако је неподношљиво. Али, издржаћемо... Овде лека нема. Мора се малтерисати и у задимљеним просторијама. Да нису задимљене биле би хладне, а онда би малтер измрзнуо...

У другој просторији мање дима, али малтера нема.

- Чекамо већ пола часа...

Трећа просторија је готова. И четврта... Опет једна у којој нема малтера. Њих двојица пређоше и у други блок, затим у трећи и четврти.

Утисак им није сјајан. Људи улажу огромне напоре, али организација шепа.

Три часа ујутру. Христић и Јовановић напустише градилиште Студентског града. Море их тешке мисли: радови не иду по њиховом плану. Разапети се између жарке жеље да се изврши задатак и бојазни да он неће бити сасвим завршен и да ће бити неквалитетно изведених послова.

Тек кад дођоше на Савски мост почеше измењивати ноћашње, односно јутрошње утиске са обиласка.

Сложили су се: Студентски град, и поред натчовечанских напора који су до сада уложени, не иде по њиховој жељи. И паде, негде у три и по ујутру, одлука: од сутра ће обојица ићи у Студентски град и преузети непосредно руковођење са по два блока. Други и четврти узеће инж. Христић, а први и трећи – Јовановић. Тако „именоваше себе за шефове деоница у Студентском граду“.

Набављено 1.200 коксних пећи за загревање
просторија у којима бригадисти раде

У Генералној дирекцији предузећа „Нови Београд“ свакодневно се прати реализација плана градње на појединим објектима. То се чини и овог, 5. децембра. И констатује: Председништво владе, хотел, стамбени рејон – граде се по плану. Студентски град касни. Инж. Марко Христић и Батрић Јовановић – генерални директор и његов помоћник, договорише се да већ од следећег дана преузму непосредно руковођење радовима у Студентском граду, како би се обезбедило извршење дневних задатака. Инж. Христић преузеће два блока, а Батрић Јовановић – друга два.

У Дирекцији држи се састанак са руководећим радницима. Скоро сви стручњаци предлажу да се обустави малтерисање због мразева. Неких јутара температура пада чак до минус 15°. Решење је: загрејати све просторија у којима се ради. Али, како? Електричне грејалице, бубњаре...

- Отворене коксне пећи – рече инж. Христић. – Да направимо мрежасте пећи од челика и да наложимо кокс.

Али, како да се направе толике пећи?

- Ангажоваћемо све радионице у Београду и по целој Србији.

Ова идеја све одушеви. Одмах позваше шефа набавне службе – Кривића.

- За три дана да створиш 1.200 коксних пећи – саопшти му инж. Христић.

Кривић се запрепасти: никад није чуо за коксне пећи. И бројка га, просто, фрапира. Погледује, у недоумици, час Христића, час остале присутне.

- Ангажоваћеш све радионице у Београду, које заварују и обрађују гвожђе, а и у околним местима. Све набављаче мобилисати. Ако треба даћемо и помоћ. Плаћамо прековремени рад. Цртеж у стотинак примерака добићеш данас после подне. Прва испорука сутра после подне, друга прекосутра, а трећа – последња следећег дана. Кокс купи одмах, 30-40 тона.

„Мобилисане су све металске радионице у Београду и околним градовима. Већ после дан – два оне су испоручиле 400 пећи, а остале у наредна два дана. Набављен је и кокс. У свим просторијама постигнута је температура погодна и за људе и за малтер.

Наступише мразеви. Температура се спушта и до минус 15. У просторијама Студентског града, где су заложене коксне пећи температура је изнад нуле. Ради се пуном паром.

Ураганcки темпо рада у Студентском граду

Ујутру, 4. децембра, на градилишту у Студентском граду, инж. Христић и Јовановић нађоше инжењера Газикаловића и шефове и помоћнике шефова деоница. Не би им баш мило саопштење да ће њих двојица од тада бити непрекидно овде. Инж. Христић пође у „своје“, а Батрић у „своје“ блокове.

- Сазван је састанак свих шефова блокова, инжењера, пословођа и команданата свих бригада. Најпре прецизно снимање свих преосталих радова: зидарско-малтерских, бетонирских, паркетарских, столарских и других. Затим прецизно утврђивање стања: зидара, паркетара, инсталатера и других. Ови прегледи беху готови за три часа... Поново састанак. И оцена: урађено је, заиста, много за месец дана од доласка студентских бригада, али је још доста остало...

Бригадисти Друге трстеничке

Свако јутро у 6 и сваке вечери у 20 часова држе се кратки радни договори, на ногама. Дневни ред увек исти: извршење оперативног плана, проблеми, примедбе...

Још запиње око дотура материјала... Услови рада? Малтер се, ипак, увелико суши. Кокс је загрејао ваздух у неким собама чак и до плус 15 степени. Напољу - жесток мраз и густа магла.

- Пети децембар.

Ураганcки темпо се наставља. Као онај на Добојском насипу и другим поприштима на прузи Шамац – Сарајево.

Резултати осмомесечног рада омладинских радних бригаде на изградњи Београда

У опширнијем тексту у листу *Нови Београд*, Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада, дао је један потпунији осврт на резултате осмомесечног рада омладинских бригада на изградњи Новог Београда:

„Дан Републике – 29. новембар – дочекали су бригадисти на изградњи Београда ведра чела. Часно су извршени задаци, који су бригадама постављени у овој години.

Укупно 357 омладинских радних бригада, са 58.307 омладинаца и омладинки (2.907 више него што је планирано) из свих крајева наше земље, младих сељака, радника, намештеника, средњошколаца и студената добровољно су радили у току протеклих осам месеци по градилиштима Новог Београда, Београда и Панчевачког Рита – и свуда су поносно пронели заставу Народне омладине Југославије.

Овогодишња радна акција – изградња Београда, представљала је велику животну и политичку школу, која је много допринела развоју, васпитању и осамостаљивању сваког бригадисте. Кроз рад на градилишту и живот у омладинском логору, кроз борбу за извршење планских задатака и свестрано учешће у културно-просветном и спортском животу, још снажније је порасла љубав омладине према својој домовини.

Овогодишњи радови које је обављала омладина били су неколико пута већи него у 1948. години. Захваљујући огромном залагању омладинских радних бригада и најужој сарадњи са осталом радном снагом и стручњацима, планирани радови приводе се крају.

У Новом Београду већ је под кровом Студентски град за око 4.000 студената. У великом стамбеном блоку на Градилишту VI, зидају се последњи спратови на 20 петоспратница, а далеко су одмакли и радови на још 20 петоспратница. На репрезентативном Хотелу лије се плоча на последњем спрату, а на згради Председништва владе створени су сви услови да се још у децембру заврше груби радови, тј. да се овај објекат стави под кров. Подигнута је велика шестоспратница на Обилићевом венцу.

У Београду, недалеко од Теразија, стављена је под кров зграда „Борбе“, дозидана су два спрата на згради Централног комитета, завршени су груби радови

Радови на Булевару Револуције (данас краља Александра)

на репрезентативној згради Министарства спољне трговине; на згради „Југословенске књиге“ преостао је још један спрат. Створени су услови да се у великим стамбеним монтажним колонијама на Карабурми, Црнопоточкој улици и Миријевском путу већ крајем децембра заврше груби радови. Већ је 80 зграда под кровом.

У Сазоновој улици изграђено је 14 канцеларијских зграда на један или два спрата. На Вишњици је подигнута огромна циглана. Омладина је радила и на згради у Улици Проте Матеје, Вишњићевој улици, на Санаторијуму Дедиње, на Председништву владе Србије и Дому синдиката.

У току су радови на згради ЦК НОЈ, на стамбеној згради у Пајсијевој улици и на „Геокарти“. Јединице ЈА и омладинске бригаде подигле су огроман спортски стадион.

Од комуналних радова преуређена је Кнез Михајлова улица и улица Војводе Степе (I деоница), а поправљени су: Булевар ЈА, Булевар маршала Тита и Цвијићева.

Такође, завршен је колектор на Душановцу. Просечена је и израђена нова улица код спортског стадиона – Улица омладинских бригада.

У Панчевачком Риту стављено је под кров 736 разних пољопривредних, управних и стамбених објеката. Данас Панчевачки Рит представља снажну и модерну економску базу за снабдевање становништва Београда.

Поред радног елана кога су на градилишта унеле омладинске радне бригаде, важно је истаћи велику продуктивност рада који је обављала омладина.

Сеоска омладина, средњошколци, а нарочито студенти, масовно су радили на квалификованим и полуквалификованим пословима – зидању малтерисању, армирању и тесарским радовима – стручно припремљени само кроз краће седмодневне курсеве. Квалитет тих радова био је на висини, а норма је испуњавана, па чак и пребацивана...

У погледу укључења омладине у разне гране привреде (грађевинарство, рударство, тешка индустрија и др) постигнути су, такође, добри резултати. Око 6.500 омладинаца и омладинки отишли су са акције у привреду и то на најугроженија места и тиме још једном доказали високу свест младих градитеља социјализма

Омладина је развијала и најшире активности на културно-просветном пољу. Од 3.985 неписмених, описмењено је 3.839 или 97,6%. Штампа се читала у великом броју - растурено је 285.392 примерака новина. Бригадисти су прочитали 60.700 разних књига.

Одржано је 336 приредби, са 126.720 гледалаца, а приредбе са стране (230) гледало је укупно 141.330 гледалаца. Фестивали су окупљали по 50% од укупног броја бригадиста. Дато је 478 филмских представа за 277.975 гледалаца.

У фискултурном животу обухваћена је скоро сва омладина и Стечена је основа за даљи рад на подизању опште физичке културе. Укупно 22.852 омладинаца и омладинки освојили су значку фискултурника.

Све своје задатке омладинске радне бригаде спроводиле су путем развијања широког такмичења, које је било повезано за значајне датуме из политичког живота и др. За успешан рад 332 бригаде проглашене су за ударне, а 115 су похваљене. Сем тога, 8.620 бригадиста постали су ударници, а 17.783 су похваљени.

Градилишта Београда запамтила су подвиге Сежанске, Босанско-шамачке, Самоборске, Моравичке, Ђевђелијске, Титоградске, Милиционарске бригаде, свих студентских бригада и многих других. За успешне резултате у раду градитељи су освојили и заставу ЦК НОЈ.

Ових дана одлазе кућама бригаде последње смене. Већина од њих била је на градилишту близу три месеца. Један мањи део бригада остаје још краће време на градилишту да помогне осталим радницима у довршавању појединих објеката.[25]

[25] Лист *Нови Београд*, бр. 84 од 29. новембра 1949. године

Паклени темпо не јењава

Ближи се крај године. На Студентском граду преостало је још доста радова: малтерских, паркетарских, терацерских. Оперативни план, подељен на недеље, дане, часове, на бригаде и појединце.. Све до танчина је предвиђено. Свима је у џепу. И у глави.

По потреби, ротирају се бригаде, чете, групе и појединци. Инсистира се на квалитету, без обзира на ову луду трку с временом.

- Нисам могао ни да замислим – рећи ће један 40-годишњи зидар – да ћу издржати овакав темпо. Човек, заиста, може све, само кад хоће и кад својски запне. Просто сам се заљубио у ову зграду. Не могу без ње. Пођем кући, а мисао ми овде...

У трећем блоку још чекају на малтер. Докле! И зачто? Диспечер плачним гласом објашњава:

- Прекинула се сајла... због тога дизалица не ради.

- А где је мајстор задужен за одржавање дизалице? – пита га руководилац.

- Разболео се. Јуче је радио напољу, по оном мразу. Изгледа, запаљење плућа...

- Трчи кроз ходнике, од собе до собе и питај да ли има неко зна да поправи сајлу на дизалици.

Кроз десетак минута, диспечер се враћа с једним омладинцем:

- Мој отац је мајстор. Дајте ми кола. Довешћу га за пола сата...

Мајстор је стигао и брзо поправио дизалицу.

Шести децембар. Ујутру, у зору, на температури минус 18 Целзијусових. У бараци крај првог блока измрзао малтер. Опет настаде застој у малтерисању, не ради се готово два часа.

Митинг градитеља после завршетка радова у Студентском насељу, 1949.

За то време руководиоци из Генералне дирекције и Главног штаба омладинских бригада обилазе блокове... И констатују: за протеклих десетак дана урађен је огроман посао. Као раније за месец-два. Процењује се - све четири зграде, и поред надљудских напора, не могу бити готове до краја децембра, чак и ако се настави рад истим темпом. Непрекидно 24 часа.

Кад су у ЦК КПЈ чули за даноноћно храбро јуришање на извршење задатака у Студентском граду, поручише градитељима: „Неће бити никаква трагедија ако неки радови остану и за следећу годину. До сада сте обавили џиновски посао, чак и више него што је било могуће... не треба се напрезати на штету здравља бригадиста и радника. Дајте свим људима одмор..."

Лакну и руководиоцима и градитељима...

Радови су настављени, али смиреније. На свим објектима, па и на Студентском граду.

Плански задатак за 1949. годину извршен два дана пре рока

Двадесет девети децембар. Објављено је да су градитељи Новог Београда извршили свој плански задатак за 1949. годину.

На неким градилиштима су премашени планови, а у Студентском граду извршени са 95%.

Децембарски јуриши у Студентском граду по темпу, условима рада, напрезању радника и бригадиста надмашили су оно чувено такмичење на Добојском насипу на прузи Шамац – Сарајево, јуна 1947. године – сетио се тих дана на Новом Београду, Батрић Јовановић, бивши командант Главног штаба омладинских бригада на изградњи пруге Шамац – Сарајево.

Тако је и ове, 1949. године плански задатак на изградњи Новог Београда извршен пре рока. Тим поводом Генерална дирекција, Главни штаб омладинских бригада и градилишни Комитет Партије издали су заједничко Саопштење:

„Двадесет деветог децембра, два дана пре рока, радни колектив Новог Београда извршио је плански задатак изградње Новог Београда у 1949. години, који је био за 60 процената већи од прошлогодишњег.

Испуњење плана на појединим објектима је следеће:

- Палата Председништва владе, планирано 56.750м², остварено 58.536 м² – 103%.

- Репрезентативни хотел, планирано 25.000 м², остварено 30.500 м² – 122%.

- Стамбено насеље, планирано 154.000м², остварено 158.626м² – 103%.

- Студентски град, планирано 65.892м², остварено 158.626м² – 92%.

- Насипање терена песком, планирано 1,400.000м³, остварено 1,404.557м² – 100,3%.

На палати Председништва владе довршен је последњи спрат, као и на хотелу.

У Стамбеном насељу, 20 великих петоспратница озидано је до крова, док је на осталих 20 извршено преко 50 одсто зидарских радова...

Звиждањем свих локомотива и паљбом мина - оглашено извршење годишњег плана у 1949.

У току овогодишње битке за остварење планских задатака, радни колектив Новог Београда извршио је огромне радове.

У 1949. години уграђено је: опеке 44,300.800 комада, цемента 42.900 тона, шљунка 134.000 кубних метара, песка 42.620 кубних метара, грађе 33.400 кубних метара, бетонског гвожђа 6.510 тона, креча 8.500 тона..."[27]

Упућена је писмена захвалност свим градитљима и дат налог да се остварење годишњег задатка обележи 30. децембра у 17 часова, звиждањем свих локомотива и паљбом минама. У току 30. и 31. децембра у свим колективима одржани су свечани састанци.

Те, 1949. године, на изградњи Новог Београда учествовало је око 43.000 сеоских омладинаца и омладинки, по два месеца, и око 15.000 средњошколаца и студената по месец дана. Због повећања обима послова радила је и 171 бригада Народног фронта, са 16.857 чланова, 12 бригада АФЖ, са око 1.000 чланица и 16 инвалидских бригада, са 868 бригадиста. Укупно око 77.000 градитеља.

Од 357 бригада, две су биле осам пута ударне, седам бригада - седам пута, девет бригада - шест пута, двадесет пет бригада - пет пута.[28]

Према непотпуним подацима, у 1949. години на изградњи Београда биле су више пута ударне:

осам пута – Друга модричка и Друга штавичка;

седам пута – Прва милиционерска, Шеста топличка, Прва војвођанска бригада ударника, 180. хрватска, Шеста добричка, 218. хрватска, 224. хрватска;

шест пута – Шеста жичка, Грачаничка, Прва моравичка, Друга ужичка, 223. хрватска, Четврта јабланичка, Трећа јабланичка, Трећа босанско-градишка, Обласна личка, Обласна мариборска „Тридесетогодишњица СКОЈ-а";

пет пута – Прва бањалучка, Кладањска, Пожешка, Прва бегејска, Осма невесињска, Прва сежанска, Прва тамишка, Друга босансконовска, Прва љубићко-трнавска, Прњаворска, 63. хрватска, Четврта поморавска, Друга приједорска, Савешко-савињска, 80. хрватска, Четврта фочанско-калиновичка, 218. хрватска, Обласна далматинска, Друга параћинска, Пета републичка македонска, „Жикица Јовановић – Шпанац" (новембарска смена), „Драгица Правица" (новембарска смена).

Према не сасвим потпуним подацима, бригаде – носиоци прелазне заставице Главног штаба у 1949. години биле су:

- Пожешика бригада са 193 омладинца - радила зграде на Теразијама;
- Прва бањалучка „Бошко Каралић", са 170 омладинаца. Радили на хотелу у Новом Београду.
- Шеста жичка са 137 омладинаца - радила зграде на Теразијама;
- Прва сежанска са 120 омладинаца - радила на хотелу на Новом Београду;
- „Разбијачи клевета" - бригада демобилисаних морнара, са 140 чланова - радила прву петоспратницу у Стамбеном насељу;

[27] Лист *Нови Београд*, бр. 89. од 3.1.1950. године

[28] Ови подаци нису сасвим потпуни. О бригадама које су освојиле прелазну заставицу Главног штаба недостају подаци за средњошколске и студентске бригаде у летњој смени. Најбоље бригаде по сменама добиле су ову заставицу Главног штаба у трајно власништво.

- Босансконовска, са 93 омладинца - радила стамбену зграду на Обилићевом Венцу;
- Босанскошамачка са 128 омладинаца.
- Прва ужичка средњошколска „Радоје Марић“, са 226 омладинаца - радила на Студентском граду;
- Друга подгорска бригада;
- Бригада студената Економског факултета „Владимир Перић – Валтер“ - радила у Панчевачком Риту;
- Прва косовско-митровичка средњошколска из логора „Милован Миловановић - Луне“;
- Трећа приједорска, са 202 омладинца;
- Прва сомборска;
- Прва моравичка са 71 омладинцем - радила на транспорту материјала;
- Друга трстеничка - радила зграде на Теразијама: „Борбе“, „Југословенске књиге“, Дом синдиката и на згради Централног комитета Комунистичке партије;
- Друга дежевска, са 244 омладинца - радила зграде на Теразијама;
- Трећа драгачевска - радила зграде на Теразијама;
- Шеста топличка, са 128 омладинаца - радила на стамбеном насељу на Новом Београду;
- Друга ђевђелијска - радила у Панчевачком Риту;
- Друга модричка, са 293 омладинца;
- Прва милиционерска са 176 омладинаца - радила на Новом Београду;
- Штавичка - радила на згради Централног комитета Комунистичке партије Југослвије;
- Обласна мариборска „Тридесетогодишњица СКОЈ-а“, са 111 омладинаца;
- Бригада ванредних студената запослених у републичким установама у Београду „Жикица Јовановић – Шпанац“ - радила на Председништву Владе;
- Бригада студената Филозофског факултета „Драгица Правица“ - радила на Студентском граду;
- Бригада студената Новинарско-дипломатске школе са 95 омладинаца - радила на Студентском граду;

Бригаде, које су у 1949. години добиле заставицу Главног штаба у трајно власништву, као најбоље бригаде своје смене. Подаци нису потпуни:
- Прва сежанска, једном похваљена и пет пута ударна бригада;
- Прва ужичка средњошколса, трипут ударна „Радоје Марић“;
- Прва моравичка, шест пута ударна;
- Бригада студената Економског факултета „Владимир Перић – Валтер“, четири пута ударна;
- Прва милиционерска, седам пута ударна;
- Друга модричка, осам пута ударна;
- Бригада студената Филозофског факултета „Драгица Правица“, пет пута ударна.

СЕЋАЊА С ПОНОСОМ

Прошле су године и деценије од велике радне акције на изградњи Новог Београда. И данас се њени учесници радо и с поносом сећају тих дана своје „бесмртне“ младости. Тако, кад код се ми, градитељи Новог Београда, нађемо на Теразијама или на Калемегдану, за тренутак застанемо, с погледом ка западу, на простор од Ушћа до Земуна и Бежанијске Косе. Међу све гушћим стамбеним блоковима и солитерима, с нескривеним узбуђењем одједном угледамо - како смо је некад звали – палату Председништва владе, репрезентативни хотел („Југославија“), Студентски град, петоспратнице – Павиљоне на Тошином Бунару и друге објекте, које смо онда, као средњошколци и студенти, заједно са омладином из предузећа и села, са заносом и пожртвовањем градили.

Све су то, давних четрдесетих година прошлог века, била знојава, радна попришта близу двеста хиљада младих градитеља, сврстаних у близу хиљаду радних бригада, пред којима су узмицали непрегледни песак и мочвара.

Као да и данас, у овој градској вреви, чујемо тутањ макара, којима смо у песак побадали велике бетонске шипове, клопарање пуних вагонета по привременим колосецима, шкрипу стотина колица и зујање онда ретких машина.

У мислима и срцу, дозивамо и сећање на многе песме и узвике бригадиста, на радости кад су нам бригаде проглашаване ударним, а ми, бригадисти, добијали ударничке значке или писмено похваљивани.

Нема више Омладинског логора „Милован Миловановић – Луне“ на Ушћу. Тамо се сада зелени велики парк, између чијих цветних алеја и жбунова шетају заљубљени, а деца трчкарају по негованој трави. Нема ни Омладинског логора „Јоже Влаховић“, на Бежанијској Коси изнад Студентског града. Тамо је сада Спортски центар „11. април“.

Одавно су нестала ова и друга омладинска насеља, у којима је пуне три године и више у њима, даноноћно, кључао један богат и разноврстан културни и спортски живот.

Уместо њих, остало је да стоји, постојано и гордо, једно велико дело младих и неуморних мишица, једног снажног и незаборавног омладинског заноса. И поноса једне генерације...

Минуо је, тако, први велики корак новије историје нашег све лепшег слободарског Београда.

ПЕСМА БЕОГРАДСКЕ БРИГАДЕ

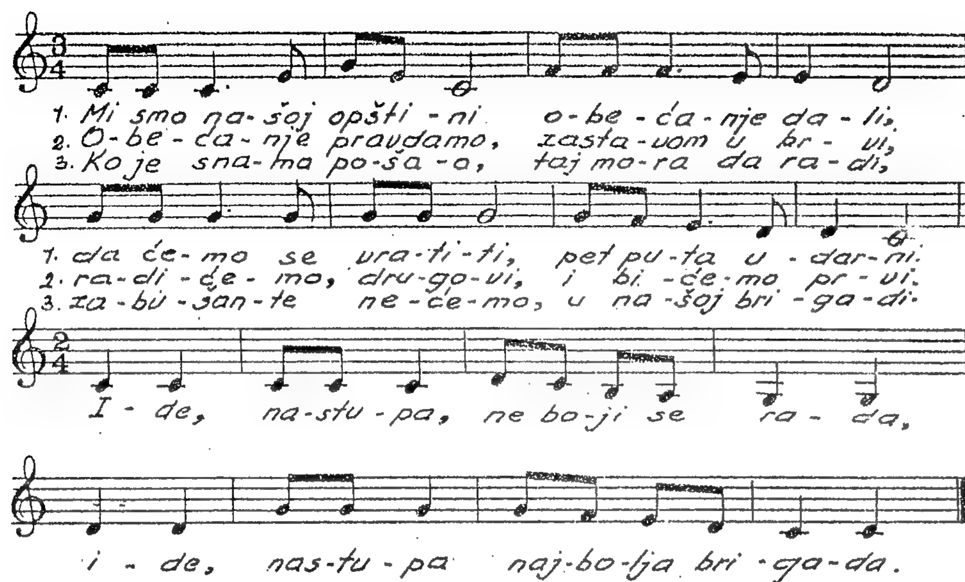

1950.

ТРЕЋА ГОДИНА ИЗГРАДЊЕ НОВОГ БЕОГРАДА

ДЕЛЕГАЦИЈА НОВОГ БЕОГРАДА КОД МАРШАЛА ТИТА

И на почетку нове 1950. године, 14. јануара 1950. године, маршал Тито примио је делегацију градитеља Новог Београда, са инж. Марком Христићем, генералним директором и његовим помоћником Батрићем Јовановићем на челу.

Градитељи Новог Беорада упознали су маршала Тита с резултатима рада на овом великом градилишту и о проблемима које треба решавати, да би се у текућој години постигли још бољи резултати.

Тито је рекао да је задовољан радовима на Новом Београду, али да има једну замерку:

-... Чујем да се ви тамо превише напрежете. Не смемо претеривати у такмичењу... Ја вас молим, другови, да у првом плану имате бригу о људима, а посебно о омладини. Још сам у Сарајеву, прије нешто више од двије године кад сам пуштао пругу Шамац – Сарајево у саобраћај, рекао да терет наше изградње

Градитељи Новог Београда код маршала Тита

треба равномјерно распоредити на све грађане и да не можемо од омладине стално тражити да ради улажући надљудске напоре...

Тито се интересовао и за услове смештаја и исхране омладине и радника, који раде на изградњи Новог Београда:

- Морамо стално побољшавати услове живота наших грађевинских радника, а посебно омладине на радним акцијама. Треба апсолутно прекинути са гледиштем да наш човјек може издржати све.

Затим је Тито говорио о путевима даљег развоја социјализма у Југославији:

- Наша оријентација мора да буде да радничка класа и други радни људи буду основни субјекти наше социјалистичке изградње. Ми се спремамо да у једној, сасвим блиској будућности, предамо наше фабрике, руднике и друга предузећа на управљање радничкој класи. Онај ко ствара вишак рада, а то је радничка класа, треба да има одлучујући утицај при одлучивању о његовој употреби.

Делегација је Титу предала дарове – уметнички израђен албум са сликама, које показују ток радова и живот омладине и осталих трудбеника у прошлој 1949. години и комплет листа *Нови Београд* из те године.

Тито се захвалио на поклонима и упутио срдачне поздраве и најбоље жеље омладини и целом радном колективу Новог Београда у 1950. години.

ГРАДИЛИШТА НА ПОЧЕТКУ 1950.

Радови на згради Председништва владе...

Палата Председништва владе – понос градитеља Новог Београда - била је под кровом. Темељна површина ове зграде захвата површину од 13.500 м^2, спратне површине око 60.000 м^2, а површине за инсталације око 72.000 м^2.

Када се ускоро заврши, ова Палата имаће око 2.000 канцеларија, не рачунајући сале, кабинете и друге помоћне просторије. У њој се може сместити око 5.000 људи.

Зграда Председништва владе у завршној фази

У току 1950. године предвиђено је да се палата Председништва владе споља обложи белим далматинским мермером, који је већ допремљен на ово градилиште.

Први радови на згради Председништва владе у 1950. години биће скидање оплате, чишћење и сређивање целог градилишта. На блоку „К-Ј" завршиће се заостали груби грађевински радови, у целој згради урадиће се преградни зидови, око зграде, насипаће се земља и песак...

... На Студентском граду и ...

Сви груби грађевински радови на Студентском насељу били су завршени последњих дана децембра 1949. године, сем крова са плочом у блоковима 1. и 4. (због хладноће привремено прекинути). Такође, остало је доста незавршених радова и на згради мензе.

Студентски град сваким даном све више добија облик модерно уређеног стамбеног насеља. Још је на његовом довршавању живо. Ради се појачаним темпом. Вагони који стално пристижу, уместо цигле и шљунка, сада су пуни дрвене грађе, паркетних плочица, прозорских стакала, врата, прозора, инсталатерског материјала за канализацију и електричне уређаје. То значи да су груби радови већ завршени, а унутрашњи су у пуном јеку. Почињу и радови на обради врло лепих украсних фасада на свим блоковима.

Поглед на Студентски град

У сутеренима, инсталираће се купатила са топлом и хладном водом. У свакој соби за једног, два или три студента поставља се лавабо са хладном водом, а касније биће уграђене инсталације и за топлу воду.

Већ овог лета студенти ће моћи да се сунчају и у предаху од учења одморе се на кровним терасама. Са њих се пружа диван поглед на стари Београд и на сва радилишта Новог Београда.

У 400 станова, колико их има у једном блоку, становаће преко 1.000 студената и студенткиња. У приземљу сваке зграде су станови са три кревета, по

пространству су највећи. Све остале просторије биће са два или једним креветом (за студенте који буду пред дипломским испитом).

Сви станови имају, сразмерно броју становника, одговарајући намештај и уређаје (кревети, столови, полице за књиге, ормани и др). Подови биће прекривени теписима.

Први блок је одавно доведен под кров. Треба извести још 35% радова на унутрашњем малтерисању, урадити 50% преградних зидова и 20% слепог пода. А од занатских радова незавршено је још 10% (треба извести још 35% стакларских, 80% паркетарских, 20% канализационих и 30% електричарских радова. Сви остали занатски радови су завршени.

На другом блоку треба омалтерисати још 65% унутрашњих просторија, урадити 50% преградних зидова, 14% стаклорезачких, 80% паркетарских, 90% санитарних и 20% електричарских радова.

На трећем блоку сви груби радови су завршени. Остаје да се обави 35% посла на унутрашњем малтерисању, 5% преградних зидова и 80% бетонске плоче за терасе. Потпуно је завршен слепи под. Од занатских радова треба извести још 20% столарских послова, 30% паркетарских, 20% на инсталирању водовода и канализације и 15% електричарских радова.

На четвртом блоку остаје да се омалтерише још 75% унутрашњих просторија, 50% преградних зидова, 70% слепог пода, 20% стакларских радова, 20% радова за водовод и канализацију и 50% електричарских радова.

Поред ова четири блока Студентског града, подиже се врло лепа и модерна менза, која се гради по најсавременијим грађевинским методама. Две велике сале, кружног облика, моћи ће да приме одједном преко 2.000 људи. На округлом делу ове мензе радови су доста напредовали. Зграда је доведена скоро до крова. Изграђени су сутерен, приземље и први спрат.

И сада, као и у предконгресном такмичењу, првомајске обавезе испуњавају се и премашују. Радови на Студентском граду видно су напредовали од када су, почетком априла, сви градитељи Студентског града – око 90 новоснованих комплексних бригада, узели велике првомајске обавезе.

Преко 4.000 студената живеће у овом великом Студенском насељу.

... На обалоутврди Дунава

Настављени су радови и на обалоутврди Дунава. До почетка децембра 1949. године омладинске и фронтовске бригаде на овом градилишту уградиле су око 5.000 кубних метара бетона на дужини од 508 метара обале реке. Због зиме и надоласка Дунава радови на овом градилишту су прекинути и настављени тек почетком фебруара 1950. године. Већ у првој декади тога месеца убетонирано је 142 кубика бетона.

Стручни курсеви

У оквиру припрема за успешан почетак градње у 1950. години, 26. децембра 1949. године, у логору „Јоже Влаховић“, започели су рад стручни курсеви за полуквалификоване раднике – зидаре, тесаре, армираче, бетонирце, руковаоце грађевинским машинама, водоинсталатере, електричаре, браваре, столаре...

На 16 одсека ових курсева окупило се 1.890 полазника из целе земље, од којих око 400 омладинаца са градилишта Аутопута.

Од ових курсиста формиране су посебне бригаде по струкама. Тако су будући зидари, као најмасовнији, сврстани чак у четири стручне бригаде.

Сваки слушалац курса примао је награду („плату“) у новцу, која се повећавала зависно од успеха и напредовања у учењу и раду. Сви су имали бесплатну одећу и обућу, наравно и храну, која је била задовољавајућег квалитета. У спаваоницама сваки омладинац на курсу имао је свој кревет...

Реорганизовано предузеће „Нови Београд“

У фебруару 1950. године извршена је реорганизација Предузећа „Нови Београд“, како би се развила већа иницијатива међу самим радницима – произвођачима, рационалније пословало и повећао учинак рада. Предузеће „Нови Београд“ подељено је на девет мањих грађевинских предузећа:

Предузеће број један - ради на Техникуму, циглани, економији – специјализује се као предузеће за индустријску градњу; број два - ради на завршавању кречана и изводи све режијске послове; број три - ради на изградњи улица; број четири - изводи радове на обалоутврди; број пет - уводи канализацију и водовод; број шест - гради стамбени рејон; број седам - специјализује се за репрезентативне зграде – гради Председништво владе и хотел; број девет - ради на довршењу Студентског града.

Формирана су, затим, Предузеће за паркове и зеленило, Предузеће за сондирање и испитивање материјала, а од помоћних: транспортно; за производњу грађевинског материјала и нека слична.

Дотадашња Генерална дирекција постала је административно-оперативни орган свих девет новообразованих грађевинских предузећа.

Од 20. августа у управама свих ових предузећа и градилишта, у бригадама и логорима, разматра се стање око извршења годишњег плана изградње Новог Београда и незавршених објеката у старом Београду, утврђују нови рокови, који своју потврду и подршку добијају на одржаним митинзима.

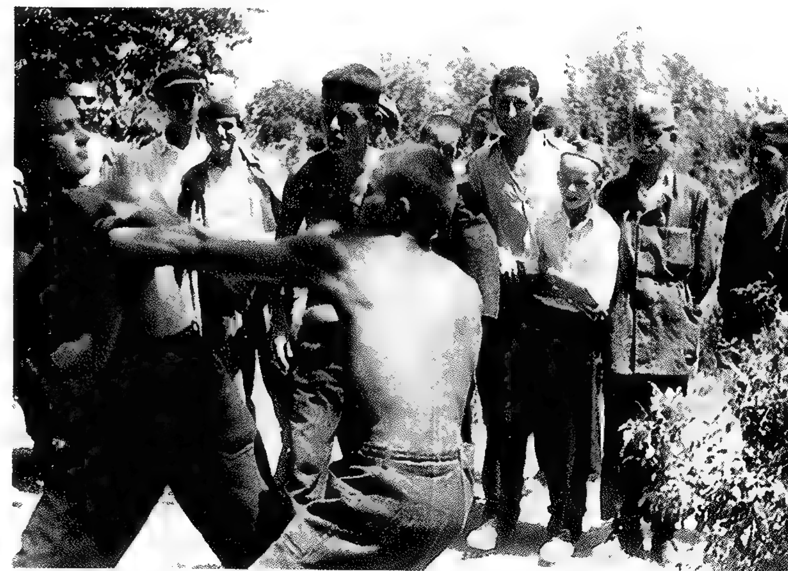

Са излета у Пионирском граду

Стигле омладинске бригаде прве смене

Првих дана априла 1950. године у логор „Јоже Влаховић“ већ је стигло седам бригада. После Бачкотополске дошле су Млавска и Прва оџачка, Рачанска и Бригада „Тоза Кнезовић“, Тамишка и Поречка, све са по око 100 омладинаца и омладинки.

Тако ће у I смени бити укупно 51 бригада, са око 4.500 омладинаца и омладинки, и то:

Мостарска, Друга обласна далматинска, Оџачка, Рачанска, Трстеничка, Љишка, Суботичка, Новокнежевачка, Ресавска, Косаничка, Босанско-граховачка, Лековачка, Обласно ријечка, Рамска, Дреничка, Ливањска, Подгорска, Тамишка, Бачкотополска, Прелошка, Босанскоградишка, Колубарска, Прва обласно осјечка, Прва словеначка, Јасеничка, Поречка, Лепеничка, Власеничко-зеничка, Ораховачка, Бјеловарска, Глинска, Градачачка, Друга обласна осијечка, Гњиланска, Друга словеначка, Милешевска, Гостиварска, Прва никшићка, Мурскособотска, Прва беровска, Нишавска, Прва лопарска, Алибунарска, Граховачка, Прилепска, Велико-кладушка, Млавска, Жупска, Трећа далматинска, Румска, Чаковечка.[29]

Званично, радови у овој години још нису почели. Прве бригаде су ангажоване на уређењу логора, што су брзо завршиле. А онда су отишле на радилиште, да опробају снагу и припреме терен.

Већ се чује лупање вагона, узвици бригадиста. И песма. На врховима зграде или на гомилама песка лепршају се заставе. Кроз празне собе у стамбеном насељу одјекују разговори бригадиста, заповести команданта или командира чета.

Једноосовинском дизалицом стижу нове количине материјала. Једни товаре песак, други гурају вагоне, трећи истоварују.

Бригаде, тек пристигле, још неодморене од пута, раде ударнички. И прековремено. Оџачка бригада већ други дан ради ван плана. Радни налог није добила, а већ је дала преко 1.000 добровољних радних часова. Напоран рад траје седам сати. Ни ужина није подељена бригадистима. Све се уходава.

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ РАДОВА У 1950.

Девети април 1950. Опет свечани митинг поводом отварања радова у трећој, последњој години прве фазе изградње Новог Београда.

Овога пута око 8.000 бригадиста, стручних радника и руководилаца окупило се на заказаној свечаности између стамбених зграда и Студентског насеља у Тошином Бунару.

После отварања митинга, што је учинио Мирољуб – Мија Лазаревић, командант Главног штаба омладинских радних бригада, окупљене градитеље поздравили су, поред Мије Лазаревића, члан Градског комитета Партије Мираш Јовановић и члан Бироа ЦК НОЈ Милорад Пешић, који је, поред осталог, рекао:

> „Са наступањем пролећних дана, ове године – као што је то било прошле и ранијих година – омладина широм наше земље припрема се за радне акције. Ми данас отварамо овогодишњу изградњу објеката у Београду, на којима ће радити око 30 хиљада омладинаца и омладинки. Кроз који дан стићи ће и прве омладинске бригаде на недовршена радилишта Аутопута, да тај гигантски објекат Петогодишњег плана заврше и за који месец предају саобраћају. И у току ове године, као и ранијих година, десетине хиљада младића и девојака допринеће својим добровољним радом извршењу планских задатака наше привреде.
>
> Од стварања прве омладинске радне бригаде, односно првих омладинских радних акција, па до данас, непријатељи наше земље и Партије, сви они који не воле и којима смета социјализам у Југославији, нису затварали уста у клеветама и немоћном бесу према нашој омладини и њеним племенитим напорима у борби за изградњу социјализма.
>
> Реакционарни кругови из иностранства нападају наше омладинске радне акције, тврдећи да на њих омладина иде принудно, да су омладински логори касарне и др.

Митинг поводом отварања радова у 1950.

> Хиљаде страних омладинаца који су радили на нашим омладинским пругама и на Аутопуту били су живи сведоци невиђеног полета наше омладине у изградњи своје земље, у обезбеђењу лепше будућности за себе и будуће генерације. И хиљаде тих поштених омладинаца из разних земаља света пренели су истину о нашој земљи, лепе успомене о нашим омладинским градилиштима, наше песме – и Југославија је постала у очима напредне омладине и свих поштених људи света исто онако светао пример, сада у послератним условима, као што је била и за време Другог светског рата.
>
> Совјетско-информбировски контрареволуционари први су забранили свим омладинским организацијама, које се налазе под њиховом контролом, да одржавају било какву везу са Народном омладином Југославије и учествују на нашим омладинским градилиштима, а затим су покушали да то пренесу и на друге, преко међународних омладинских организација, које су до краја претворили у своје агентуре. Они не могу одвојити напредну и поштену омладину света од омладине Југославије. Узалудне су им све измишљотине, клевете, подли напади. Стотине и хиљаде омладинаца из Француске, Италије, скандинавских земаља, Белгије, Холандије, Енглеске, колонијалних земаља, Канаде, Сједињених Америчких Држава – стотине и хиљде тих младих демократа пишу Народној омладини Југославије и траже да посете нашу земљу и да учествују на нашим омладинским радним акцијама...

[29] Из Билтена Главног штаба омладинских радних бригада.

Учинимо, другови и другарице, све што стоји до нас да и ове године на нашим радним акцијама, а посебно овде, у Београду, на време испуњавамо радне задатке, побољшамо квалитет радова, боримо се за штедњу материјала и чување машина и алата и, нарочито, да се у нашим омладинским бригадама развије што свестранији рад, забавна и спортска активност, да и овогодишње радне акције буду школа социјалистичког васпитања наше омладине".

После Пешића говорио је представник Извршног одбора Народног одбора Божа Хранисављевић, а затим Батрић Јовановић, помоћник генералног директора Предузећа „Нови Београд", који је поздравио присутне и изразио уверење да ће омладина и ове године, изграђујући Београд, увек часно испуњавати све обавезе и задатке, као што је то радила и до сада.

Велики број овде окупљених бригадиста учествовао је и прошле године на изградњи Београда, на подизању Стамбеног насеља, на згради Председништва владе, на Хотелу... на зградама Студентског града.

Прва оџачка бригада – најбоља у првој декади

У првој декади априла 1950. најбоља је била Прва оџачка, која је месечни план испунила 10 дана пре рока, а пет дана пре дате обавезе. У свему је, заиста, била најбоља – по резултатима на градилишту, по квалитету и организацији рада, по штедњи материјала, по сарадњи са управом градилишта и стручним радницима, а у логору по богатом културно-просветном и фискултурном животу. Један снажан, ведар и узоран колектив за читаву акцију у 1950. години. Зато је 22. априла и примила највеће признање – заставицу Главног штаба омладинских бригада.

Бригадисти Оџачке бригаде крећу на рад

После Прве оџачке, најбоља и победник у првомајском такмичењу, била је Друга даламтинска бригада – други носилац прелазне заставице Главног штаба.

За тај период награђене су, опет, Прва оџачка, Прва љишка, Прва мостарска.

Првих дана маја на градилиште Новог Београда дошло је још осам нових бригада: **Моравичка, Јадарска, Прва ђаковачка, Прва ђураковачка, Прва обласна нишка, Поречка, Друга славонска, Тимочка**.

И оне су се одмах укључиле у већ заказано такмичење поводом рођендана маршала Тита, у коме је победила Личка бригада, која је 20. маја добила прелазну заставицу Главног штаба.

Двадесетог маја Главни штаб омладинских бригада донео је Одлуку, којом се прелазна заставица за најбољу бригаду на изградњи Београда додељује Љишкој омладинској радној бригади, која је уједно проглашена по трећи пут за ударну.

У двадесетодневном такмичењу, Љишка бригада је испуњавала норму просечно са 216%, а постигла је видне резултате и у културно-просветном и фискултурном раду.

Главни штаб омладинских бригада донео је и Одлуку, којом су за ударне проглашују:

По трећи пут: Љишка, Рачанска и Оџачка бригада;

По други пут: Подгорска, Жупска, Тамишка, Трећа далматинска, Прелошка, Косаничка, Ресавска, Лесковачка, Босанскограховачка и Гостиварска;

Први пут: Млавска, Градачачка, Лепеничка, Друга славонска, Власеничко-зеничка, Глинска, Гњиланска, Ораховачка, Поречка, Беровска, Милешевска, Обласна-осјечка, Колубарска, Јасеничка, Прилепска, Румска, Алибунарска, Прва словеначка, Чачанска и Друга обласна осјечка.

Похваљују се и то први пут: Нишавска и Лопарска омладинска радна бригада.

Управа Градилишта и Главни штаб унели су у 1950. години једну новину у организацији рада: свака бригада се делила на производне десетине или групе (армирачке, зидарске, бетонерске, транспортне...), у којима су била по један или два мајстора, један или два полуквалификована радника и неколико омладионаца, што је знатно повећало укупне ефекат рада.

Четна конференција Чачанске средњошколске бригаде у логору „Франц Розман - Стане", јула 1950.

25. мај – ударни дан

Сви логори дочекали су Титов рођендан украшени зеленилом, цвећем, паролама, графиконима, зидним новинама. Виориле су се заставе. Градитељи Новог Београда имали су и своју посебну штафету, коју је маршалу Титу предао омладинац Слободан Стефановић.

Иначе, 25. мај је био ударни дан на свим градилиштима. Упамћено је и забележено да је тога дана „било све захуктано и свечано расположено. Бригаде су се такмичиле и по томе која ће пре изаћи на градилиште. Оџачка је већ у 5 сати била на радном месту, а у 8,15 такмичарска комисија логора јавила је Главном штабу да је Оџачка бригада испунила дневну норму. Евиденција је била врло ефикасна и брза. На свака два сата знали су се најбољи".

На свечаном митингу, одржаном 28. маја у Дому културе на Тошином Бунару, командант Главног штаба омладинских бригада Мија Лазаревић предао је прелазну заставицу Првој рачанској пет пута ударној бригади и награда најбољим бригадама прве смене: Првој оџачкој, Првој рачанској, Косаничкој, Прелошкој, Трстеничкој и Другој далматинској бригади.

Омладинац - градитељ Новог Београда предаје штафету маршалу Титу

У логору „Јоже Влаховић"

Омладински логор „Јоже Влаховић" налази се на Бежанијској Коси, неколико стотина метара од Студентског града и Стамбеног насеља на Новом Београду.

Бараке поређане у правилном реду. Између њих високи јарболи на којима се благо лепршају бригадне заставе. Свака бригада има свој јарбол и своју заставу. Мноштво јарбола на којима се налазе различите заставе, шаренило застава, оставља леп утисак и даје живост логору.

„...Шест часова. Трубач објављује устајање друге смене. Прва се дигла још у четири часа, а друга ће у шест часова.

Широким пролазом између барака журе кувари и друго особље да припреме доручак. Дежурни логора ужурбано корача доле-горе по логору. И контролише да ли је све спремно за бригадисте.

На баракама цртежи, графикони и пароле, нацртане или исписане невештом руком.

А на бараци Штаба логора нацртана је снажна фигура омладинца како у руци држи мистрију, док поред њега омладинка, исто тако снажна, као и он, разастире малтер по наслаганим циглама. Цртеж тако симболички представља снагу омладине сједињену на раду.

На другој бараци, мало подаље, нацртан је портрет Максима Горког, који подсећа на његову изреку да је књига најбољи пријатељ човеков. А на бараци десно од самог улаза у логор, нацртана фигура рудара. То је Алија Сиротановић, поборник за већу продуктивност рада у рударству. Лево и десно од њега нацртани рударски вагонети. Испод малог вагонета написана цифра говори колико се производило у нашим рудницима у 1939. години, а испод већег вагонета колико ће се угља производити крајем Првог петогодишњег плана.

На свакој страни логора виде се пароле, графикони о учинку бригада и друга средства очигледне агитације. Тако се види парола: *Дочекајмо Први мај, празник радног народа, у знаку великог социјалистичког такмичења.* И заиста, омладина на градилиштима Новог Београда дочекује га у знаку великих радних победа.

Одједном, разлеже се звонки смех омладинаца, који полунаги истрчавају из барака и постројавају се за јутарњу гимнастику.

Сврстани у неколико ретких редова, омладинци се превијају и истежу своја сунцем опаљена тела.

Добро спавање, јутарња гимнастика и добра храна јачају и челиче тела ових младића, оспособљавајући их да испуне све своје задатке, да се такмиче и побеђују.

Песма и понеки глас хармонике испраћа бригадисте из логора на рад. Једни одлазе на зграду Председништва владе, други на Хотел, трећи на Студентско насеље, или на неко друго веће градилиште на Новом Београду.

У 13 часова прва смена се враћа са градилишта. После умивања, бригадисти ручају, а затим се одмарају - неко читајући књигу, неко свира, неко игра одбојку на новосаграђеном игралишту, неко игра шах, чита дневну штампу, или пише писма кући, свако онако како нађе за сходно.

Одмор траје од 13 до 17 часова, када организовано почињу предавања, политичке информације, бригадне конференције, час фискултуре, аналфабетски течајеви, пробе хора, рад дилетантских и фолклорних група, литерарних и ликовних кружока или читалачких група.

На малом простору између две бараке налази се десетак поређаних клупа. У њима седе омладинци у сивкасто-плавим униформама. То су они који нису имали прилике да до сада науче читати и писати. Овде, на Новом Београду, указала им се прилика да то постигну за два месеца, колико остају на градилишту Новог Беогерада. У логору се налази око 20 омладинских радних бригада из свих крајева наше земље, а у њима има око 300 неписмених омладинаца. Управа овог логора још од првих дана доласка бригада организовала је аналфабетски течај за све неписмене, па чак и за омладинце мањинских језика.

- Деде, Јозо, читај мало – рећи ће учитељица.

И Јозо поче да чита, а учитељица га исправља.

Његов упрљани буквар наводи на помисао: колико ли је омладинаца у току прошле године из тог истог буквара научило да чита и пише. Много је дошло неписмених из свих крајева наше земље. И сви су се кућама вратили описмењени.

После Јозе, читали су редом: Радомир Величковић, Никола Станић и други омладинци на курсу.

Неколико бригада, према распореду, спрема се да иде у биоскоп. Командант бригаде пребројава да ли су сви на окупу. Биоскоп није далеко. Он је у самом логору.

У логору се налазе и два игралишта за одбојку. На једном тренирају омладинци, а на другом омладинке. Они се свакодневно у слободним часовима припремају за предстојеће утакмице између омладинских логора на Новом Београду и Београду.

Народно позориште у Београду. Представа за градитеље Новог Београда.

Љубитељи шаха у свом слободном времену ни за тренутак се не одвајају од шаховских табли. Они играју три, четири, па и пет узастопних партија. Нарочито је тешко почетнике одвојити од шаха. Ту, у логору, први пут су се и срели са шахом.

Сваких петнаест дана бригадисти посећују неко од градских позоришта (Народно, Југословенско или Београдско драмско). Друге групе омладинаца иду у музеје, јавне паркове, на изложбе, у установе културе у Београду.

Данас у позориште полази Прва оџачка бригада. Сутра иде Трстеничка - гледају „Шуму" од Островског.

Фолклорне и дилетантске групе, према распореду, одржавају своје састанке, на којима се припремају за будуће наступе у логору.

У 19 часова у свакој бригади чита се дневна заповест.

Пред бараком „508" постројена је Прва оџачка бригада, најбоља у логору „Јоже Влаховић". Дежурни бригаде Милан Јововић чита дневну заповест за 22. април ове године:

„... За пожртвовани рад, како на градилишту, тако и у логору, похваљују се другови из друге чете Оџачке бригаде, и то: Мишо Калик, Јосип Лумпура, Срђа Кнезић, Ђуро Мауковић, Добривоје Величковић, Манда Марјановић и Милка Чутурило.

Дневни план у бригади у току 22. априла испуњен је са 147%. Прелазна заставица додељује се другој чети, најбољој на раду у току дана".

После прочитане дневне заповести, омладинци живо дискутују о раду у току дана, а они из друге чете поносе се постигнутим успехом и добијеном прелазном заставицом.

Најбољи омладинац у бригади има част да са јарбола спушта бригадну заставу. Једна чета из Оџачке бригаде већ је постројена пред јароболом. На неколико метара од ње стоје три члана Штаба. А лицем окренут према њима дежурни бригаде Младен Јовановић. Он командује „мирно!". Чланови Штаба бригаде у ставу мирно држе стиснуте песнице на слепоочницама, а постројена чета пева химну *Хеј Словени*. Дотле, најбољи омладинац на раду у току дана, Миша Калик, полако спушта заставу с јарбола.

Трубач објављује повечерје. Омладинци иду ка својим спаваоницама. За неколико минута, овим логором завладаће ноћна тишина.

У дну барака понегде се чује жагор оладинаца, па и то нестане.

Још се чује бат цокула. То дежурни логора обилази бараке да види да ли сви бригадисти спавају. Или команданти бригада одлазе у Штаб логора на консултацију о важнијим питањима.

А затим логором завлада мртва тишина..." (Забележио Г. Томовић)

Предаја прелазне заставице најбољој бригади

Логор „Јоже Влаховић", 22. маја. Очекује се 17 часова и предаја прелазне заставице најбољој омладинској радној бригади, а најбоље прогласе ударним, или буду похваљене за резултате постигнуте у такмичењу у част Првог маја.

У чије ли ће руке отићи прелазна заставица?... А које ће бригаде бити ударне?... А које похваљене, први, други пут?

- Прелазну заставицу понеће Прва трстеничка бригада – упорно тврди бригадиста из Жупске бригаде групици својих другова. - А зашто и не би?... Норму свакодневно пребацују са преко 200%. Код њих је и културно-просветни и фискултурни рад доста разгранат.

- Е, неће она, већ нека друга!... Хтео би да прелазну заставицу освоји Трстеничка и то само зато што смо из истог краја – прекину неко онога што је навијао за Прву трстеничку.

- Препирати се не вреди! То, која ће бригада освојити прелазну заставицу и бити проглашена за ударну или похваљена, знају само они у Главном штабу - говорила је тихим и нежним девојачким гласом бригадисткиња друге чете.

Тачно у 17 часова преко 3.300 бригадиста из свих бригада логора „Јоже Влаховић", постројени испред лепо украшене трибине, очекују почетак митинга.

Из групе другова, који су стајали на трибини, иступи члан Главног штаба Стева Ђорђевић, држећи у руци пресавијен табак хартије. После краћег говора он прочита одлуку:

„Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда доноси Одлуку бр. 2...

1. прелазна заставица додељује се Првој оџачкој омладинској радној бригади.

2. Проглашују се за ударне следеће бригаде: Прва оџачка, Прва трстеничка, Прва рачанска...

Бригадисти кличу свим бригадама проглашеним за ударне и похваљене, али највише Првој оџачкој.

И док су бригадисти са пажњом слушали Одлуку Главног штаба Бранко Ивановић, командант Оџачке бригаде, размишљао је о томе шта ће да каже кад буде примао заставицу.

Требало је после неколико минута да изађе, прими заставицу и каже неколико речи о томе како се сада осећају бригадисти његове бригаде. А није знао одакле да почне. Припремао се.

- Почећу од тога како првог дана нисмо извршили свој дневни задатак. Свега 0,97%. И онда, причаћу даље како смо истога дана увече одржали састанак Штаба бригаде и донели одлуку да се у бригади формирају комплексне радне групе, организационо учврсте. И да се идеолошко-политички и културно-просветни рад појачају. Казаћу како смо после неколико дана постизали успехе: другог дана план је пребачен са 105%, а следећег са 210%... формирано четири кружока, две посете биоскопу, две позоришту, основана културно-просветна група, која се спрема да наступи са спремљеном 9. сликом *Младе гарде...*

- Нека дође командант Прве оџачке бригаде да прими заставицу - чуо се глас са трибине.

И Бранко пође. Већ прилази заставици, која се још вијорила у руци члана Главног штаба. Али, Бранко и даље премишља.

- Знам, позваћу њега... Мишка Калика, најбољег бригадисту. Он има највише заслуга. Нека он прими прелазну заставицу... И позвао је Мишка...

После неколико минута црвена заставица нашла се на челу кола којег је повела Прва оџачка.

Заставице лепша си од злата,
најбољој си омладини дата...

чуо се глас младог Словенца, Мишка Калика, коме се придружило још стотине снажних и громких гласова.

Прва јадарска бригада

Запажене резултате постиже и Прва јадарска омладинска бригада, која је на изградњи Београда од 28. априла. Освојила је и прелазну заставицу. У њој је 128 бригадиста. Првих дана пребацивала је норму 20%. И нису били задовољни. Онда су формирали комплексне чете. И њих су поделили на мање групе. Све то имало је за резултат да бригада пребацује норму у просеку 50%, а комплексне чете са 20%-90%.

Првих дана јуна, поред једног броја сеоских, почеле су да пристижу и средњошколске бригаде, по завршеној школској години, право из клупа. У јулу то су, углавном, биле бригаде свршених матураната.

„Много ведрине и живости донели су средњошколци, а постизали су и одличне резултате на градилишту и поред своје младости. Њихове бригаде освајале су више пута и прелазне застаивце".

Најбоље међу њима биле су: Прва вршачка, Друга новосадска, Друга титовоужичка, Раваничка, Зрењанинска. Али, у том истом времену, ванредне резултате постизале су и сеоске: Десета жичка, Моравичка, Ђураковачка, Прва заплањска, Сјеничка, Поречка, Љубићко-трнавска.

СТЕВАН ЂОРЂЕВИЋ

Члан Главног штаба омладинских бригада

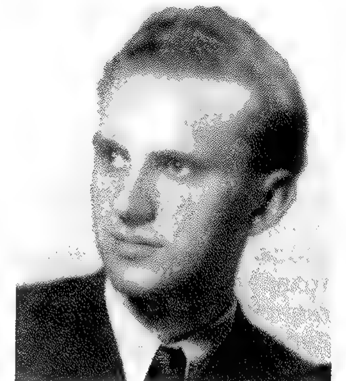

Рођен је 1927. године у Лесковцу. Учесник је у Народно-ослободилачкој борби од августа 1944. године и био помоћник комесара чете у 17. српској бригади 24. ударне дивизије и секретар батаљонског и бригадног комитета СКОЈ-а.

Одликован је Медаљом за храброст, Орденом за храброст и Орденом заслуге за народ.

После ослобођења био је секретар Среског комитета СКОЈ-а у Лебану и члан Окружног комитета СКОЈ-а у Лесковцу, организациони секретар Обласног комитета Народне омладине у Нишу.

Правни факултет у Београду завршио је 1955. године, а докторирао 1963.

На изградњи Новог Београда 1950. године био је члан Главног штаба омладинских радних бригада, задужен за кадровска питања.

„Најлепше тренутке на овој акцији доживљавао сам кад се нађем на неком од већих радилишта, где све ври од рада, младалачког заноса и пожртвовања омладине, где се смењују песме, усклици, пароле... Или, када, задужен од Главног штаба, присуствујем свечаном митингу у омладинском логору и читам одлуку Главног штаба о проглашењу ударних бригада и додељивању прелазне заставице најбољој. Тада цео логор бруји од радости и песама у бригадама победницама и гласног изражавања спремности осталих да на крају следеће декаде заузму њихова места.

По мојој и по општој оцени у нашем Главном штабу омладинских бригада током 1950. године владала је радна и другарска атмосфера, пуна сагласност чланова Штаба о свим важнијим питањима, као резултат и срећног састава овог руководства. Тако је Љубица Радојковић - Миликић вредно и плански усмеравала културно-просветни рад у бригадама и логорима и била уважавана од свих чланова Главног штаба; Радослав Берић у своме запаженом ангажовању на организацији спортског живота имао је подршку свих осталих; Воја Црњански, заменик команданта, остаће упамћен као неуморни прегалац, искрен друг, спреман свима да помогне, да их охрабри и подстакне на пожртвовање и подвиге, којима је и сам увек тежио; наш командант Главног штаба Мија Лазаревић, смирен и доброћудан, на дужности савестан и правичан, уливао је опште поштовање и као такав доприносио је да Главни штаб функционише као одличан и јединствен тим, од почетка до краја акције...

После радне акције Стеван Ђорђевић је, поред низа дужности у руководствима друштвено-политичких организација, био је и посланик у Просветно-културном већу Савезне скупштине (1967-1969).

Цео свој радни век Ђорђевић је провео на Правном факултету у Београду, као професор и шеф Катедре за међународно право и међународне односе.

Био је председник Комисије за ратну штету Народне Републике Србије; председник Савета за међународне правне послове Савезног министарства за иностране послове; члан Југословенске делегације пред Међународним судом правде у

Хагу, у спору по тужби Босне и Херцеговине против СР Југославије, а и по тужби СРЈ против држава НАТО пакта због бомбардовања 1999. године.

Бави се научним радом из области међународног права. Има преко 200 објављених радова и књига, међу којима су: *Дипломатско конзуларно право* (коаутор са М. Митићем); *Увод у међународно право; О континуитету држава; Републике и покрајине у међународним односима југословенске федерације; Међународно уговорно право и др.*

Стигле нове бригаде

У јуну на изградњу Новог Београда дошле су:

Прва јужно-моравска, Бригада са Слободне територије Трста – Истарска „25. мај“, Прва заплањска, Друга новосадска средњошколска, Лапска, Друга љубићко-трнавска, Прва новосадска средњошколска, Прва подујевска, Прва вучитрнска сеоска, Прва опленачка сеоска, Прва сјеничка сеоска, Пећка средњошколска, Прва ужичка, Чачанска, Панчевачка средњошколска, Прва орашачка сеоска, Прва пећка сеоска, Друга титовоужичка, Прокупачка, Друга суботичка, Прва призренска, Прва шабачка, Кључка сеоска, Прва пожаревачка, Драгачевска, Зајечарско-књажевачка, Прва Светозаревска, Друга Параћинска, Моравска, Крагујевачка, Алексиначка, Ваљевска, Нишка, Прва раваничка, Топличка, Прва параћинска, Кикиндска, Кулска, Димитровградска, Друга ваљевска, Прва вршачка, Врањска сеоска, Зрењанинска, Ранковићевачка, Друга левачка сеоска, Друга космајска сеоска, Сенћанска, Трећа суботичка, Рађевска сеоска, Сомборска.

А у јулу:

Неготинска, Прва смедеревска средњошколска, Прва моравска матурантска, Четврта новосадска средњошколска, Друга кулска, Дванаеста ресавска средњошколска, Косовско-митровичка средњошколска, Друга студеничка, трећа жупска, Таковска средњошколска, Трећа приштинска, Трећа љубићко-трнавска, Копаоничка, Обласна нишка, Косјерићка, Мионичка, Неродимска, Ораховачка, Колубарска, Лесковачка, Посавскотамнавска, Звечанска, Друга орашачка средњошколска, Пиротска, Четврта суботичка, Друга чачанска „Раде Азањац“, Трећа сврљишка, Четврта шабачка матурантска, Трећа ужичка средњошколска „Радоје Марић“, Четврта суворечка, Прва среска новосадска, Друга кикиндска, Друга зрењанинска, Друга драгачевска, Прва подунавска, Хрватска, Друга пожаревачка, Друга вршачка, Четврта деспотовачка, „Младост“ (Загребачка), Струмичка.

У такмичењу у част Седмог јула – Дана устанка, најбоља је била Десета жичка бригада, која је, иначе, и заказала ово такмичење. Она је радила на трећој деоници предузећа „7. јули“. Захваљујући доброј организацији рада и залагању појединаца, декадни план је извршен седам дана пре рока, иако је на томе радилишту било само 68% потребних квалификованих и неквалификованих радника.

Добре резултате постигле су и:

Прва сјеничка бригада, која је на полагању „А“ носача редовно испуњавала своје дневне задатке са 218%, четири дана пре рока и један дан пре дате обавезе; Друга поречка, са истим радним учинком, као и Трећа новосадска; Друга кикиндска, која је свој декадни задатак извршила за шест дана.

Ова ударна декада завршена је митингом свих бригада, који је одржан 30. јуна у логору „Милован Миловановић – Луне“.

Културне и спортске манифестације

У свим логорима, од 19. до 25. маја, одржане су смотре културно-уметничке делатности, а у оквиру њих и књижевни конкурс и изложбе културно-просветне и уметничке активности бригада.

Завршна приредба одржана је 28. маја у Дому културе на Тошином Бунару. О њој је записано и ово:

„Програм је био веома квалитетан и са одушевљењем поздрављен. Појавио се одличан хор Прелошке бригаде, затим хорови Ријечке и Беровске и Друге словеначке бригаде... Било је и неколико квалитетних групних и соло песама и неколико рецитација. Нарочито масовне биле су фолклорне секције, а међу њима најбоље из Прелошке, Колубарске, Љишке, Прве осјечке, Румске, Рамске и Млавске бригаде. Од 8.000, колико их је било на раду, у програму је учествовало 1.415 омладинаца.“

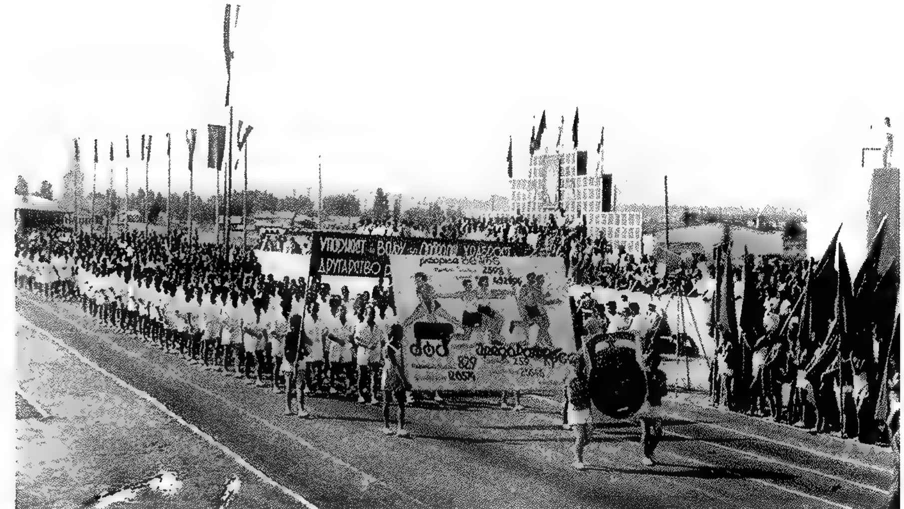

Дефиле учесника Фискултурног слета

Тога, 28. маја, одржан је и спортски дан градитеља I смене у фудбалу, одбојци, народном вишебоју и лакој атлетици. Учествовале су екипе победнице у претходним бригадним и логорским такмичењима.

У јуну 1950. одржани су смотра културно-уметничке активности и спортски дани омладинских бригада, а 2. јула фестивал и слет градитеља као најзначајније културне и фискултурне манифестације у овој години.

После дефилеа учесника, 2. јула пре подне, на лепо уређеном стадиону код логора „Милован Миловановић – Луне“, изведен је спортско-гимнастички програм 3.500 градитеља.

Омладинци и омладинке из логора „Будо Томовић“ - њих 644 – извели су вежбе за значку фискултурника;

Бригаде из логора „Јоже Влаховић“, са 810 вежбача, приказале су вежбу *Наша младост*.

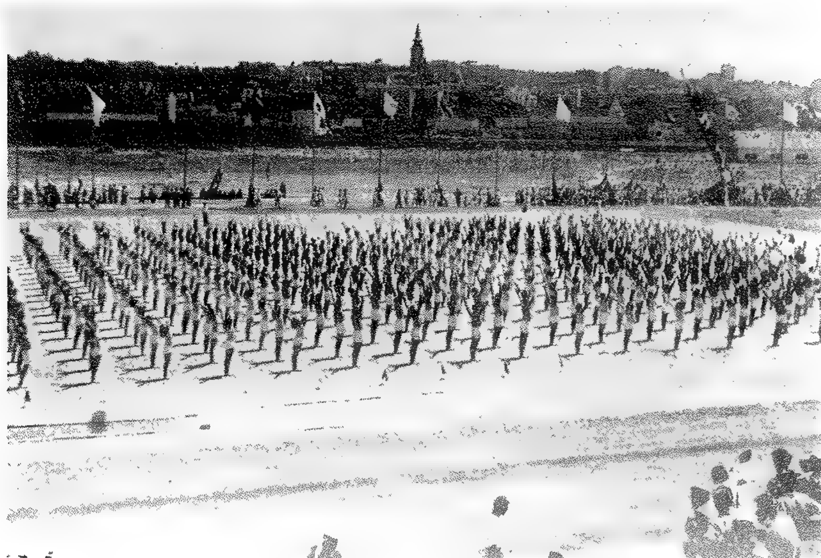

Масовна слетска вежба

Најбоља, иако најтежа, била је вежба *Братство и јединство*, коју су извели бригадисти из логора „Франц Розман – Стане";

Следиле су потом:

Вежба *Дижимо бригаде* 693 омладинца из логора „Јоже Влаховић";

Приказ часа физичког образовања извело је 200 вежбача из логора „Милован Миловановић – Луне";

Вежбу обликовања, међу најбољим, извело је 600 вежбача из логора „Франц Розман – Стане";

Други део програма чинило је лакоатлетско такмичење, вежбе на справама и у партерној гимнастици.

РАДОСЛАВ БЕРИЋ

Члан Главног штаба омладинских бригада 1950.

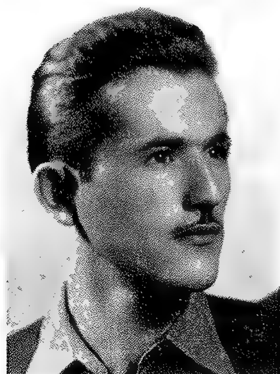

На изградњу Новог Београда дошао је из Сомбора, где је радио у омладинској организацији, углавном, на задацима физичког васпитања.

Изразито ангажован, свуда је добијао подршку у организацији фискултурног живота бригадиста, у припремању слета. Његов сектор увек је „био у реду". Друштвен и уопште добар друг – „једна дивна душа". Увек и према свима присан и спреман на сарадњу. О своме послу, сећајући се, каже:

„На изградњу Београда долази омладина већином са села, где се није, или се недовољно радило на фискултурном пољу. Зато смо се овде трудили да масовно развијамо фискултуру, која служи свестраном васпитању омладинаца и омладинки, јачању њихове снаге, развијању такмичења...

Сваког дана по десет минута била је јутарња гимнастика, која бригадисте освежава за дневни рад на градилишту. А часови општег физичког образовања одржавани су два пута недељно у трајању по 45 минута. На њима омладинци и омладинке стичу основе физичког васпитања, упознају се са основним елементима спортских игара, вежби на справама и без справа, припремају се за такмичење у народном вишебоју, полажу норме за значку фискултурника...

За успешно развијање и спровођене предвиђених програма бригадама су помагали фискултурни инструктори логора, који, уз помоћ штаба бригаде и фискултурног референта, организују у бригади збор помоћника инструктора. Они помажу и руководе часовима општег физичког образовања, такмичењем за значку фискултурника и спортским сусретима. У свакој бригади било је 8-20 помоћника. Са њима инструктор је сваког дана по 15 до 20 минута одржавао семинар и „прорађивао" план за следећи час у бригади. Штабови бригада бринули су се да се оствари предвиђени програм, фискултурног рада, који код омладинаца развија другарство и здраво такмичење.

Фестивал културно-просветне активности

Увече, 2. јула, у близини логора „Милован Миловановић – Луне", под ведрим небом, на лепо уређеној позорници, приказан је веома квалитетан фестивалски програм, који је посматрао, поред бригада, и један број гостију из Београда.

- Ова наша свестрано заинтересована и образована омладина подсећа на херојску омладину старе Грчке. Тако су они, под ведрим небом, приказивали своја достигнућа и такмичили се - биле су речи композитора Јосипа Славенског, који је био одушевљен програмом.

Програм је почео песмама *Стег Партије* (дириговао Хранислав Ђурић) и *Петољетка зове* (дириговао Душан Костић), које је отпевао велики Централни хор. Потом су наступили хорови Шабачке, Титовоужичке и Бригаде са слободне територије Трста.

Квалитетне су биле и рецитације, дуети и соло певачке и инструменталне тачке, док су највише ведрине унеле фолклорне тачке Врањске, Димитровградске, Тимочке и Светозаревске бригаде.

Победницима фестивала су подељене дипломе и награде.

Од 8.800 бригадиста, колико се у овом месецу налазило на акцији, у културно-просветном раду учествовало је у 187 разних секција са 4.390 омладинки и омладинаца, или скоро 50% свих бригадиста.

Тих дана добило је дипломе 14 првих слушалаца Радничког техникума на Новом Београду, који су са успехом завршили трогодишње школовање.

То су били први слушаоци Радничког техникума, основаног у априлу 1948. године. Учили су и становали у просторијама првих приземних зграда на Тошином Бунару. Сада их чека посао на градилиштима Новог Београда, као стално запослених стручних радника – техничара.

ЉУБИЦА РАДОЈКОВИЋ - МИЛИКИЋ

Члан Главног штаба омладинских бригада

Рођена је 1922. године у Калишту код Пожаревца. Основну школу учила је у Кучеву и Крушевцу, где јој је отац службовао, а гимназију у Крушевцу и Ћуприји, коју је завршила 1940. године. После ослобођења земље завршила је шестомесечни курс за учитеље у Крагујевцу.

Била је омладински руководилац у општинским и среским руководствима УСАОС-а у Ћуприји и члан Главног одбора УСАОС-а Србије.

Учесник је на изградњи пруге Брчко-Бановићи, где је у бригади са око 300 омладинаца и омладинки из дела Поморавља била члан Штаба, задужена за организацију културно-просветног рада, а три године касније, 1950, на изградњи Новог Београда, као члан Главног штаба омладинских радних бригада, задужена за агитацију и културу.

Данас Љубица Радојковић - Миликић узбуђено и с нескривеним поносом прича о великом радном херојизму омладине и васпитним вредностима радних акција, посебно ове на изградњи Новог Београда:

„... Омладинска радна акција о којој говоримо, а и све друге пре и после ње, била је велика школа наше омладине, у сваком погледу...

Упоредо са радом на градилиштима организовани су бројни стручни курсеви за зидаре, тесаре, армираче... клубови Народне технике... па веома разноврстан културно-просветни и спортски живот, почев од редовних акција на описмењавању, разних облика уметничке самоделатности, посета биоскопским представама, културно-историјским знаменитостима Београда, књижевним вечерима и приредбама културно-уметничких друштава и група из Београда, до логорских ватри, фестивала и слетова, којима су увек претходила првенства и такмичења између бригада и логора...

Приликом додељивања звања „ударна" или прелазне заставице Главног штаба најбољим бригадама, узимани су у обзир не само резултати на испуњавању норми и задатака на градилиштима, већ и резултати свих васпитно-образовних и културних активности.

Свуда и свакодневно орила се песма из грла омладине, на градилиштима и у логору, при одласку или при повратку са рада. Певале су се тзв. масовне песме и корачнице, често прекидане поклицима љубави и оданости своме народу, Партији и маршалу Титу.

Али, за младе градитеље, поезија су били и кубици и вагонети, понос – значка градитеља, част – ударништво. И све то они су примали с уверењем и свешћу да су урадили нешто велико и значајно, што ће служити њима и свим садашњим и будућим генерацијама.

Кроз двомесечни (или месечни) рад и живот на омладинској акцији много се постизало у неговању другарства, осећања за колектив, у развијању љубави према своме народу и домовини..."

По завршетку радне акције на изградњи Новог Београда Љубица Радојковић - Миликић уписала се на студије права и завршила их, а потом радила у Концерну пословници Србије као директор и у Републичком одбору Савеза синдиката Србије, у Одељењу за образовање и културу.

Носилац је Ордена рада III степена.

Распламсало се такмичење на свим градилиштима

Још почетком јула 1950. на свим радилиштима Београда распламсало се велико такмичење међу бригадама. Почело је у част 7. јула – Дана устанка, наставило се у част 2. годишњице Петог конгреса КПЈ.

Одлуком Главног штаба двадесет омладинских бригада проглашено је за ударне (неке први пут, а неке други, трећи и четврти пут).

Прелазну заставицу Главног штаба добила је Вршачка средњошколска бригада, која је у току овог такмичења пренела 2.050 кубних метара разног материјала, изручила 2.344 кубних метара бетонских плоча...

А поводом 2-годишњице Петог конгреса КПЈ за ударне проглашено је 37 бригада, а 11 је похваљено.

Љубићко-трнавска бригада испунила је свој први декадни план у јулу са 134% и добила прелазну заставицу Штаба логора „Будо Томовић". Друга поречка бригада из логора „Милован Миловановић – Луне" први декадни план у јулу извршила је са 202% и освојила по други пут прелазну заставицу Штаба логора. Прва сјеничка бригада извршила је свој декадни план са 132% и освојила прелазну заставицу Штаба логора „Јоже Влаховић".

Комплексне групе – најбоље

У свакој омладинској бригади формиране су тзв. комплексне групе, састављене од најбољих омладинаца. Оне и постижу најбоље резултате. У Заплањској - четири пута ударној бригади - комплексне групе су радећи на Булевару Црвене Армије утовариле 170 тона кестена и испуниле свој дневни задатак од 19. јула са 360%. У 12. ресавској једна комплексна група већ други дан после формирања освојила је прелазну заставицу Штаба бригаде. У Митровачкој бригади из логора „Будо Томовић" једна комплексна група за два дана пребацила је и сложила 8.000 комада цигле и озидала 10 кубних метара зида. А пре тога она је на бетонским радовима превезла на удаљености од 250 ме-

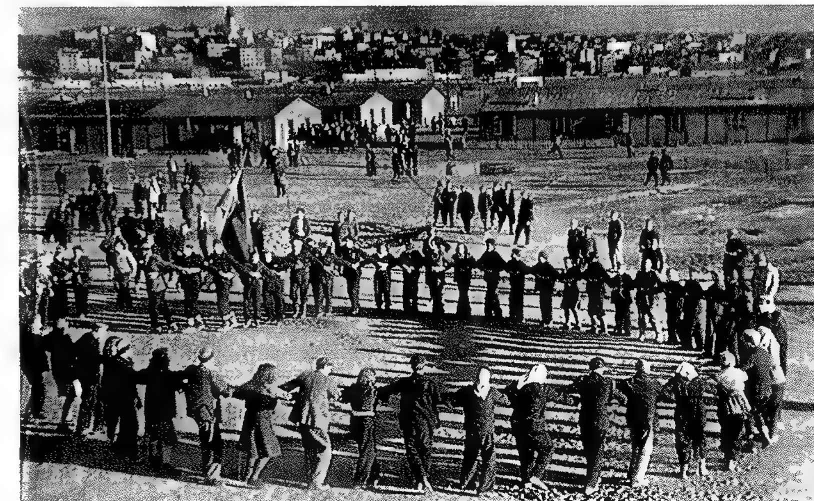

Козарачко коло у логору „Милован Миловановић - Луне"

тара 38 џакова цемента, 10 кубних метара бетона... Комплексна група из Шесте рађевске бригаде, радећи на преношењу врата и прозора испуњавала је своје дневне задатке са 250%. Једна комплексна група, из 10. жичке, испуњавала је своје дневне задатке у просеку преко 240%, а из Друге орашачке средњошколске бригаде једна комплексна група извршила је своје задатке са око 400%, а друга чак са 732%...

У ударној декади поводом 2-годишњице Петог конгреса КПЈ Трећа новосадска бригада обавезала се да ће свој декадни план извршити до 25. јула, али га је са 138,5% испунила дан пре дате обавезе, односно шест дана пре рока. И била носилац прелазне заставице Штаба логора „Милован Миловановић – Луне“.

И бригаде из логора „Јоже Влаховић“ своје дневне задатке за 22. јул извршиле су: Жичка бригада са 446%, Крагујевачка са 400%, Студентска са 345%. А у оквиру њих 3. чета Крагујевачке бригаде извршила је дневни налог чак са 735%, а 3. чета Жичке са 695%.

Из логора „Будо Томовић“ првог дана ударне декаде најбоље бригаде биле су Неродимска – дневни задатак извршила са 154%, Деспотовачка – једна њена комплексна група са 268%, а једна комплексна група из Љубићко-трнавске са 200%.

Нове бригаде у августу и септембру

У августу су на изградњу Београда дошле следеће бригаде:

Друга ораховачка, Друга мачванска, Тридесет прва далматинска, Прва ђевђелијска, Трећа републичка македонска, Скопска, Истарска „Антонио Бонифаћио“, Друга левачка, Друга босиљградска, Друга копаоничка, Горњо-моравска, Друга милешевска, Десета колубарска, Прва републичка македонска, Друга републичка македонска, Крајинска, Кочанска, Азбуковачка, Грачаничка, Таковска, Друга дреничка, Друга хомољска, Седма војвођанска, Шеста војвођанска, Пета војвођанска, Бусановачка, Осамнаеста оџачка, Трећа карловачка, Четврта карловачка, Ситничка, Трећа обласна осјечка, Борска, Тридесета далматинска, Титовоужичка сеоска, Тридесет друга далматинска.

А у септембарској смени:

Друга врањска, Трећа крагујевачка, Поцерска, Трећа дежевска, Пета загребачка обласна, Четврта загребачка обласна, Прва зајечарско-бољевачка, Прва пожешка, Тридесет трећа далматинска, Јабланичко-лесковачка, Друга ваљевска, Прва ђурђевачка „Стјепан Дебељак“, Трећа левачка, Четврта љубићко-трнавска, Заплањска, Загребачка, Билећка, Пета обласна карловачка, Шарпланинска, Четврта јадарска, Вировитичка, Тамнавска, Белопаланачка, Моравско-алексиначка, Прва косметска, Друга косметска, Пета осјечка, Четврта осјечка, Косовско-каменичка, Нишка, Друга пожаревачка, Друга јужноморавска, Друга раваничка, Прва обласна зајечарска, Трећа грачаничка.

Ванредном одлуком Главног штаба омладинских бригада, почетком августа, за ударне из логора „Јоже Влаховић“ проглашене су по пети пут Прва жичка и Сјеничка, а Копаоничка и Неготинска по други пут; Из логора „Франц Розман Стане“ Прва заплањска по пети пут, а Друга чачанска, Шабачка и Прва зрењанинска по други пут; из логора „Будо Томовић“ Прва вршачка и Прва неродимска по други пут; из Логора „Милован Миловановић Луне“ Прва поречка по пети пут и Трећа новосадска по други пут.

Бригадисти разгледају авионе после авромитинга на Батајничком аеродрому

Завршни радови на објектима у Београду

У 1950. години омладинске радне бригаде наставиле су радове на 40 вишеспратница на Тошином Бунару, од којих је 18 стављено под кров. У Студентском граду оне су довршавале други и трећи блок, као и преостале унутрашње грубе грађевинске радове, фасаде и терасе. Остаће само паркетарски и фарбарски радови. Доведена је до под кров зграда Шумарског факултета, започета претходне године. Завршени су и радови на Дому ученика у Земуну. На згради Председништва владе и на Хотелу завршени су бетонски радови.

У септембру и октобру, на 33 градилишта у старом Београду, радило је укупно 78 бригада, са 8.960 омладинаца и омладинки. Током целе 1950. године омладинске бригаде су у Београду (старом) радиле на објектима, и то: гаража на Звездари, стамбено насеље на Карабурми, стамбено насеље у Црнопоточкој улици, стамбене зграде на Миријевском путу, Дом синдиката, палата „Југословенске књиге“, палата „Борбе“, Председништво владе Народне Републике Србије, Централни комитет народне омладине Југославије (сада хотел „Метропол“), зграда „Геокарте“, палата „Делини“ у Кнез Михаиловој улици, два спрата на Техничкој великој школи, Галерија фресака, зграде на кружном путу (завршавале се), и на Бањици (завршени груби грађевински радови), стамбени блок у улици Алексе Ненадовића, објекти у болничком кругу, Гинеколошка клиника (сви објекти довршени до III спрата), Летња позорница у Топчидеру, уређење Калемегдана, реконструкција Булевара Црвене армије (сада Булевар краља Александра), Филмски град у Кошутњаку, стадион Спортског друштва и купатило „Нови Београд“, зграде у Панчевачком Риту, Ветеринарски и Економски факултет.

У последњем такмичењу за извршење годишњег плана свакодневно се на градилишту „Геокарте“ надмећу Неродимска и Деспотовачка бригада.

Добре резултате постижу и Копаоничка бригада, која је декадни план испунила за четири дана и Трећа жупска, која је осам дана пре рока извршила план за август.

Прелазну заставицу Главног штаба освојила је Милешевска бригада на тешким пословима код предузећа „Ибар“ - Ушће, на истовару шлепова и на машинама за сепарацију и дробљење шљунка.

Комплекс стамбених зграда у Миријеву - дело омладинских бригада

И Мионичка бригада је испуњавала, а некад и пребацивала своје норме, успешно сарађујући са предузећем „Спачва“ на њеном градилишту.

Међу градитељима била је позната ударна група девојака из Прве белопаланачке бригаде, коју су, на раду на мешалици крупног малтера, чиниле: „Миланка Борисова, Нада Димитрова, Вита Болева и још две девојке. То је била најбоља група у бригади. Док је осталим групама требало 10-15 минута да избаце једну корпу малтера, ова група је то урадила за само 7, па чак и за 6 минута.

На градилишту Црнопоточке улице, једном од највећих и најбољих, у августу је било само неколико зграда које још нису биле сазидане, док су остале тек стављене под кров. Плански задатак: завршити 35 зграда до краја октобра, без завршених фасада, и предати их на усељење. Задатак, заиста, превелик. Али, на митингу бригада, радника и управе предузећа узета је још већа обавеза – да се на њима заврше и фасаде.

И Црнопоточка улица је постала „поприште велике радне битке, која је коначно донела успех“. Обавеза је извршена, а Четврта карловачка добила прелазну заставицу Главног штаба. Ту је, касније, са истим залагањем, радила и Друга заплањска, освојивши заставицу Главног штаба. Скоро цела стамбена колонија биће спремна за усељење - поручивали су градитељи.

На Ветеринарском факултету последњих дана акције радила је Деспотовачка, пет пута ударна бригада са 24 омладинца. Они су обављали послове стручних радника и успоставили према стручном руководству и сталним радницима такав однос да су сви на овом градилишту били жалосни кад је бригада одлазила.

На Миријевском путу радило се на 14 стамбених објеката. Скоро све зграде су усељене.

На Карабурми бригаде су наставиле радове на изградњи на 125 објеката, од којих је већина стављена под кров.

У Улици Алексе Ненадовића на две велике петоспратнице завршени су груби грађевински радови, а на трећој озидани темељи, приземље и први спрат.

На згради ЦК НОЈ (касије претворена у хотел „Метропол“) подигнуто је седам спратова и тако цео објекат стављен под кров.

На згради Председништва владе Србије ископани су и озидани дубоки темељи, приземље и постављена плоча на првом спрату.

Стављена је под кров четвороспратна зграда „Геокарте“. Завршене су две велике зграде на Бањици, објекат ПАЗ-а на Звездари, стамбене зграде у Пајсијевој улици. Обављени су и предвиђени радови на згради Галерије фресака. Реконструисан је Булевар Црвене Армије у дужини од један километар, и у њему подигнута гаража, уређени паркови на Ташмајдану и Калемегдану.

У септембру и октобру у свим логорима одржане су смотре културно-уметничке активности свих бригада, такмичења у атлетици и спортским играма и веома масовни јесењи крос.

Такође, није прошао ни један дан, а да бригаде нису колективно посетиле неку знаменитост у Београду (Војни и Етнографски музеј, Зооврт, Авалу, Кошутњак). У три београдска позоришта на представе је ишло око 5.000 бригадиста.

Више бригада уживало је пловећи бродом по Дунаву. Једна већа група је ишла у Вршац, на Аеромитинг.

НАЈБОЉЕ ОМЛАДИНСКЕ БРИГАДЕ У 1950. ГОДИНИ

У 1950. године више пута ударне биле су следеће бригаде:

шест пута: Прва заплањска, Десета жичка, Сјеничка, Копаоничка, Неготинска, Азбуковачка, Осамнаеста оџачка;

пет пута: Оџачка, Љишка, Рачанска, Прва поречка, Љубићко-трнавска, Ђевђелијска, Параћинска, Трећа обласна нишка, Љишка, Косјерићка, Милешевска, Ситничка, Трећа карловачка, Тридесет прва далматинска, Тридесет друга далматинска, Дванаеста таковска, Шеста војвођанска, Пета деспотовачка;

четири пута: Трећа далматинска, Тамишка, Подгорска, Жупска, Прелошка, Косаничка, Друга далматинска, Ресавска, Лесковачка, Суботичка, Трстеничка, Босанско-граховачка, Истарска, Опленачка, Јужноморавска, Левачка, Подунавска, Подујевска, Топличка, Ораховачка, Прва титовоужичка, Посавотамнавска, Крајинска, Горњоморавска, Подгорска, Мионичка, Нишка, Ђурђевачка, Седма војвођанска, Борска, Грачаничка, Друга републичка македонска, Тридесета далматинска, Трећа обласна осјечка, Дреничка, Мионичка, Нишка, Ђурђевачка, Седма рађевска, Пета обласна загребачка, Друга заплањска, Беличка, Четврта обласна осјечка, Пета обласна осјечка, Орашачка, Каменичка, Вучтрнска, Дежевска, Љубићко-трнавска, Пожешка, Левачка.

Прелазну заставицу Главног штаба омладинских радних бригада у 1950. години освојиле су следеће бригаде:

20. априла - Прва оџачка бригада, логор „Јоже Влаховић“, градилиште Студентског града.

30. априла - Друга обласна далматинска бригада, победник у првомајском такмичењу – добила заставицу у трајно власништво;

10. маја - Љишка бригада из логора „Будо Томовић“ (141 бригадист);

30. маја - Прва рачанска пет пута ударна бригада из логора „Јоже Влаховић“ (184 бригадиста). Градилиште Студентског града;

20. јуна - Ђураковачка бригада из логора „Јоже Влаховић“, са 171 бригадистом; Градилиште Студентски град;

12. јула - Вршачка средњошколска бригада из логора „Франц Розман-Стане“ (209 омладинаца и омладинки);

30. јула - Жичка бригада из логора „Јоже Влаховић“; Градилиште Студентски град;

20. августа - Друга копаоничка бригада из логора „Јоже Влаховић“; Градилиште Студентски град;

1. септембра - Друга милешевска бригада из логора „Милован Миловановић - Луне“; Градилиште предузећа „Ибар-Ушће“ - рад на истовару материјала из шлепова, сепарацији шљунка, дробилици и централном магацину;

20. септембра - Четврта карловачка бригада из логора „Франц Розман – Стане“; Градилиште стамбене колоније у Црнопоточкој улици;

12. октобра - Трећа љубићко-трнавска из логора „Јоже Влаховић“; радила на транспорту материјала;

22. октобра - Друга заплањска из логора „Франц Розман-Стане“; Градилиште стамбене колоније у Црнопоточкој улици;

Према подацима листа *Борба* и Друга беличка бригада била је носилац заставице Главног штаба;

Такође, према не сасвим потпуним подацима, у 1950. години прелазну заставицу штаба логора освојиле су и:

У омладинском логору „Милован Миловановић – Луне“: Друга новосадска, Прва раваничка средњошколска, Друга поречка сеоска, Друга поречка, по други пут, Мионичка, Горњоморавска, Друга ваљевска;

У омладинском логору „Јоже Влаховић“: Прва жичка, Друга титовоужичка, Прва сјеничка, Друга левачка, Неготинска, Истарска „Антонио Бонифаћио“, Дежевска;

У омладинском логору „Франц Розман Стане“: Прва заплањска, Прва вршачка средњошколска, Зрењанинска, Заплањска, Подгорска, Обласна нишка, Параћинска, Друга заплањска;

У омладинском логору „Будо Томовић“: Прва моравичка „Милинко Кушић“, Прва моравичка по други пут, Љубићко-трнавска, Неродимска, Друга азбуковачка, Таковска, Моравско-алексиначка, Пета деспотовачка.

СВЕЧАНОСТ ПОВОДОМ ЗАВРШЕТКА РАДОВА У 1950. ГОДИНИ

Митингом одржаним пред завршеним павиљонима у Студетнском граду, 5. новембра 1950. године, окончана је ова троипогодишња епопеја изградње Новог Београда и реконструкције старог дела Града.

Окупило се око 5.500 омладинаца из 49 бригада последње смене. Поздравили су Стојан Бјелајац, члан бироа Централног већа Народне омладине Југославије и командант Главног штаба омладинских бригада Мирољуб Мија Лазаревић, а у име Градског комитета Партије Јуре Сарић.

Митинг по завршетку радова у 1950. години

Привремено обустављена изградња Новог Београд

У стамбеном насељу петоспратних, истоветних или сличних зграда, са краћим прекидима, током наредних неколико година, изграђена су 52 павиљона. У њиховој близини још су се налазиле приземљуше и колибе, док су бараке градитеља брзо настанили стамбено незбринути грађани.

Због погоршане економске ситуације, привремено је обустављена изградња Новог Београда убрзо је обустављена. Орјентација је била на подизање тешке индустрије. А шта је са незавршеним објектима на Новом Београду?

„Изграђени бетонски костури палате Председништва владе (СИВ-а) и Хотела годинама су, „скоро аветињски штрчали над песком поред Дунава“. Дим из локомотива са старе земунске железничке станице временом је зацрнио бетонску конструкцију будућег Хотела...

За време застоја у планској изградњи Новог Београда на тој територији обновљена је дивља градња. Али, она је брзо спречена, иако су градитељи и даље доводили своје породице из унутрашњости и настањивали се у све већем броју приземљуше, бараке и колибе. Тако је настала Црнотравска улица (насељавањем породица мајстора из Црне Траве).

ДРУГА ФАЗА ИЗГРАДЊЕ НОВОГ БЕОГРАДА

Урбанисти припремају планове за очекивани наставак изградње Новог Београда

Иако Нови Београд није грађен, урбанисти су непрестано разрађивали планове за очекивани наставак радова. Још 1950. године израђен је Генерални урбанистички план Београда, којим је предвиђено да Сава постане природна окосница будућег милинског града и да Нови Београд прими четврт милиона становника јединственог града.

Две године касније, 1952. године, образован је Народни одбор општине Нови Београд, са седиштем у Новом Београду, који је преузео послове и територију тада укинутог Народног одбора X рејона, а наредне, 1953. године, формирана је Дирекција за изградњу Новог Београда, са циљем да се брине о плановима изградње, припреми терена за градњу, организацији и координацији градње.

„Мочвара је непрестано засипана песком. Над бетонским плочама израсла су четири осмоспратна солитера, весници новог дела Новог Београда. У четири велике правоугаоне рупе дубоке 3-4 м доведена је вода са песком из Саве. Вода је данима куљала из велике цеви, испаравала, а песак постепено испуњавао рупе. Затим је уравњена површина песка заливена бетонско-челичном плочом, над којом се винуо експериментални првенац. Четири усамљена солитера доминирала су над пешчано-мочварном пустињом. Око њих су се налазили бедеми покретног песка, каљуге, баре са шеваром и трском и бедна колонија барака некадашњег дивљег насеља „Кореје".

Насипање терена. Пустаром је потекла вода из дебелих цеви, остављајући све дебље слојеве песка, на коме ће се подизати нови објекти

Године 1957. израђено је ново урбанистичко решење, које је усвојио Народни одбор града Београда. По њему започета је изградња мреже саобраћајница и тзв. експерименталног стамбеног насеља са урбанистичким и архитектонским концепција слободне и отворене градње проткане вегетацијом.

Изградњу Новог Београда наставила су специјализована грађевинска предузећа. Многобројни професионални радници свих струка заменили су радне бригаде омладинаца.

Од 1958. године, практично, започиње друга фаза изградње Новог Београда, подизањем првих експерименталних солитера, чиме је, уједно, најављена и нова урбанистичка и архитектонска концепција градње. На насутом песку и мочвари ничу вишеспратнице применом монтажног система и уграђивањем елемената од пренапрегнутог бетона.

Следеће, 1959. године, урађено је урбанистичко решење центра Новог Београда и планови за уклањање односно измештање железничке пруге на нову трасу и за изградњу деонице Аутопута кроз Нови Београд и даље...

Од 1960. године започета је масовна и све интензивнија стамбена изградња, која ће убудуће добијати све веће размере.

Грађевинска предузећа „Рад", „Ратко Митровић", „Напред" и друга, на песку и остацима мочваре граде читаве блокове стамбених зграда, са стотинама станова, различите структуре, за познате инвеститоре или купце, односно за тржиште.

Почетком тог периода коначно су завршене све зграде - петоспратнице у Стамбеном насељу Тошин Бунар, позатије по Павиљони.

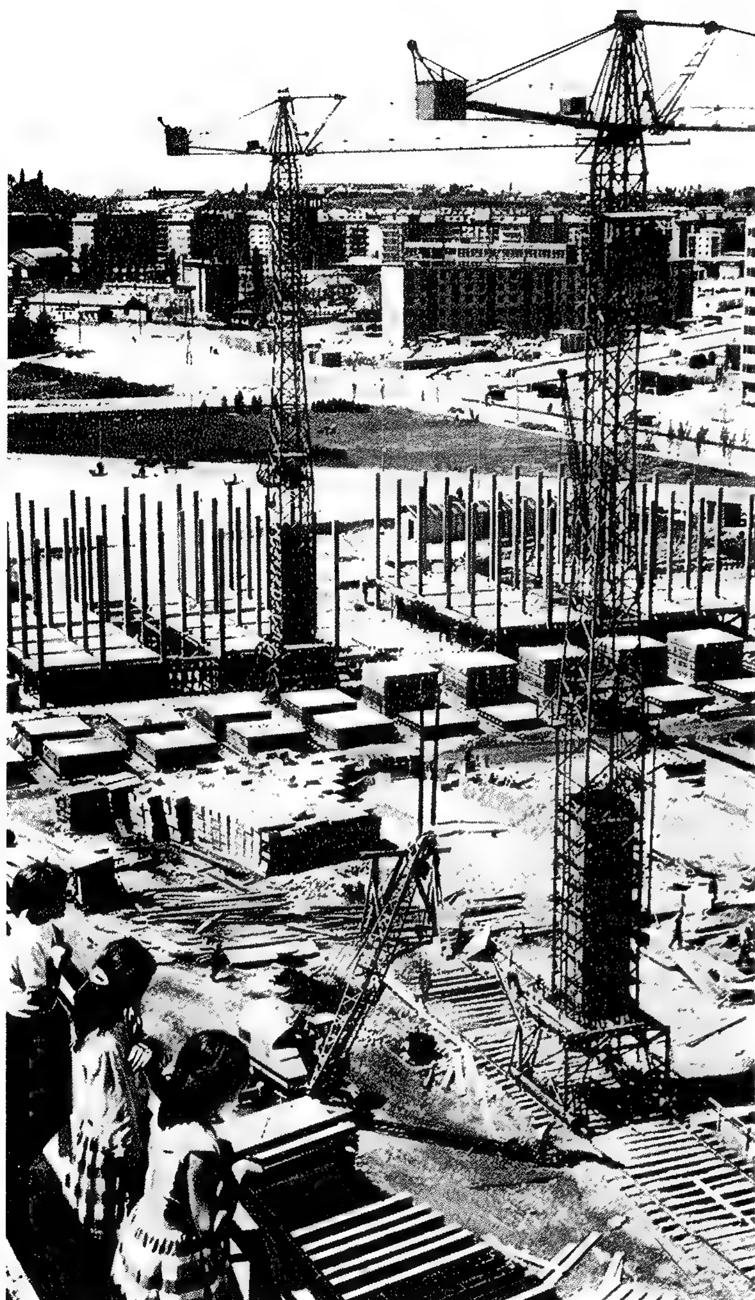

Почетак масовне стамбене изградње на Новом Београду

ПАРК ПРИЈАТЕЉСТВА

Индијски премијер Нехру засађује дрво пријатељства

Пред Београдску конференцију несврстаних земаља подигнут је, 1961. године, Парк пријатељства. На њему ће преко 40 најугледнијих државника 20. века из целог света: Нехру, Гамал Абдел Насер, Франсоа Митеран, Ричард Никсон, Џими Картер, Брежњев, Горбачов, Вили Брант, Хуа Куо Фенг, Реза Пахлави, краљица Елизабета II, краљица Данске Маргарета II, краљ Густав XVI и др. засадити по дрво пријатељства (прво дрво, 7. септембра, засадио је председник Јосип Броз Тито).

Године 1961. положена је мрежа за тролејбуски саобраћај у дужини од 6 км и отворена прва тролејбуска линија на Новом Београду.

Директор Дирекције за изградњу Новог Београда Тома Девалд показује председнику Титу макету Новог Београда, на Београдском сајму, 1967.

ТРЕЋА ФАЗА ИЗГРАДЊЕ НОВОГ БЕОГРАДА

Великом стамбеном офанзивом 1960. године, започета је трећа фаза изградње Новог Београда, која је обележена изградњом, односно премештањем железничке пруге на нову трасу и изградњом деонице Аутопута кроз Нови Београд, а затим и подизањем моста „Газела“.

На овим објектима, као и на уређењу великог парка од Ушћа до Хотела „Југославија“, поново је учестововала и омладина.

Изградња деонице Аутопута кроз Нови Београд

У периоду 1968-1970. године изграђена је деоница Аутопута кроз Нови Београд и даље, од „Мостара“ до „Аутокоманде“, чиме је, макар привремено (до изградње заобилазнице), ублажен проблем саобраћаја у Београду. Јер, како се и очекивало, ова деоница Аутопута кроз Нови Београд и даље, преузела је већи део транзитног саобраћаја, који је дотле ишао кроз Београд.

Тај велики подухват финансирао је Град Београд са око 60%, а остала средства обезбедили су Федерација (изградња моста „Газела“ и приступних саобраћајница са новобеоградске стране) и Република Србија.

Дужина Аутопута са мостом износи 9,3 км а ширина 21 м. Има по три саобраћајне траке у сваком смеру вожње. Истовремено, на овом делу Аутопута, поред моста „Газела“ изграђене су и саобраћајне „петље“ на Тошином Бунару, „Мостару“ и код „Аутокоманде“.

Део Аутопута кроз Београд пројектовали су Јован Катанић и Бранислав Јовин.

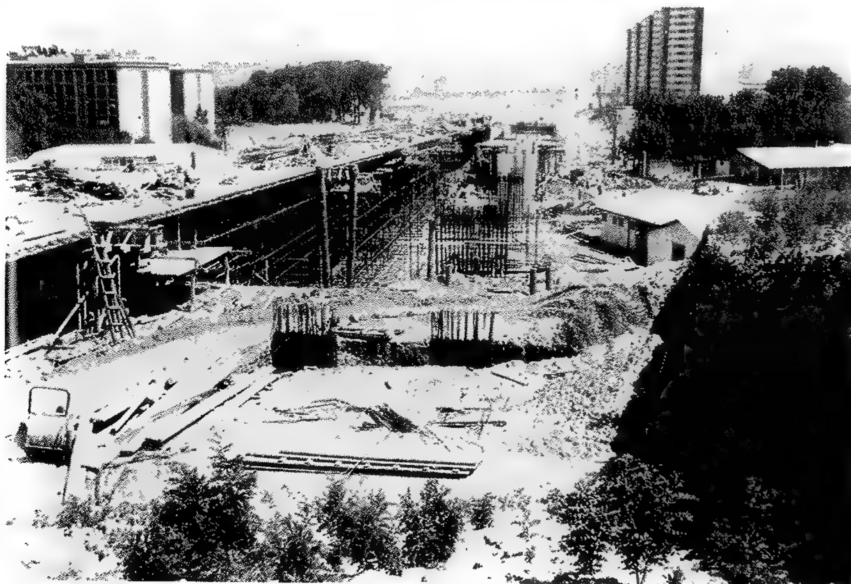

Деоница Аутопута кроз Нови Београд у изградњи

ПРОЈЕКТАНТИ ДЕЛА АУТОПУТА КРОЗ БЕОГРАД

ЈОВАН КАТАНИЋ

Рођен је 1928. године у Београду. Дипломирао је 1957. године на Грађевинском факултету. До 1960. године радио је у Грађевинском предузећу „Аутопут“, на градилиштима Ибарског пута и Новог Београда.

У току своје инжењерске и педагошке праксе, учествовао је или руководио израдом неколико значајних саобраћајних пројеката, као што су: идејни пројекат Ауто-дрома на Бањици, идејни и главни пројекти три булевара у Новом Саду, идејни пројекат деонице Јадранске магистрале кроз Боку Которску и др.

Као коаутор рада награђеног првом наградом на општејугословенском конкурсу за саобраћајно-урбанистичко решење Трга „Мостар“, од 1960. године ангажован је на изради студија и пројеката за Аутопут кроз Београд, на чему је провео све време до изградње овог објекта.

Јован Катанић *Бранислав Јовин*

БРАНИСЛАВ ЈОВИН

Рођен је 1935. године у Оџацима. Дипломирао је 1960. године на Архитектонском факултету у Београду. До 1970. године радио је у Урбанистичком заводу града Београда, као главни пројектант, на изради низа урбанистичких и архитектонских пројеката.

У току своје десетогодишње пројектантске активности, са запаженим успехом је учествовао на јавним архитектонским и урбанистичким конкурсима, на којима је стекао бројне награде и признања. Од изведених објеката, посебно су значајни: зграда Скупштине општине Нови Београд (коаутор), део Савског кеја у Новом Београду, уређење обале и простора испред хотела „Југославија“, пословна зграда у Палмотићевој улици у Београду и др.

Као коаутор рада награђеног првом наградом на општејугословенском конкурсу за саобраћајно-урбанистичко решење Трга „Мостар“ у Београду, почев од 1960. године, ангажован је на изради студија и пројеката за Аутопут кроз Београд. На овом послу, заједно са инж. Јованом Катанићем, учествовао је као главни пројектант у свим фазама израде пројектне документације, до коначне изградње.

Добитник је Октобарске награде града Београда за архитектуру 1967. године.

Изградња Аутопута кроз Београд представља остварење идеје, коју је, кроз први послератни Генерални урбанистички план покренуо проф. Никола Добровић. Тим документом утврђена је саобраћајна мрежа будућег милионског града.

Напредује изградња деонице Аутопута

Радови на непосредној изградњи Аутопута на деоници кроз Нови Београд, започети су у другој половини 1969. године. На том делу трасе кроз централну зону Новог Београда, у току зиме 1969/1970. године, извршена је замена муљевитог материјала, ниски мочварни терени насути су песком. До пролећа 1970. ископано је 300.000 $м^3$ муљевитог материјала и хидрауличким путем насуто 1,200.000 $м^3$ песка.

Пре почетка изградње Аутопута било је потребно да се обави низ веома крупних послова, пре свега, да се изврши расељавање око 1.000 породица и 120 привредних и других организација.

Мост „Газела“

Мост преко Саве, популарно назван „Газела“, дуг је 1.609,7 м, од чега на челичну конструкцију отпада 473,5 м. Ширина му је 26 м, а тежина целе конструкције износи 6.000 тона.

Саобраћајна петља на „Мостару“ грађена је у четири грађевинска нивоа, а петља код „Аутокоманде“ у два. У овим објектима, на преко 25.000 $м^2$ требало је да се сместе ресторани, туристички бирои, бензинске станице, сервиси, гараже.

Главни пројектант моста „Газела“ је др Милан Ђурић.

Део моста „Газела“. Поглед одоздо

Др МИЛАН ЂУРИЋ

Дипломирао је на Грађевинском факултету (Конструктивном одсеку) у Београду, 1947. године. Инжењер Ђурић је редовни професор за предмет *Теорија конструкција*, а од 1953. године шеф је Катедре за *Техничку механику и теорију конструкција*.

Изабран је и за дописног члана Српске академија наука и уметности.

Поред своје основне делатности на Факултету, професор Ђурић је активан научни радник, а као инжењер и сарадник привреде.

До сада је објавио већи број научних радова у стручним часописима и неколико научних монографија, међу којима су и *Теорија дуге цилиндричне полиедске љуске* и *Теорија спрегнутих и претходно напрегнутих конструкција* за коју је 1964. године добио Седмојулску награду. Најзначајнији су му пројекти челичних мостова, за које је добијао прве награде на јавним конкурсима (по једном од њих изведен је железнички мост преко Тисе код Титела (распон 154 м, а укупна дужина преко 300 м).

Уклањање односно премештање железничке пруге Загреб – Београд на нову трасу кроз Нови Београд (пресецала је трасу Аутопута), био је услов за повезивање нове трасе Аутопута са мостом „Газела“. Зато је Дирекција за изградњу Новог Београда, у заједници са Предузећем ЖТП – Београд, у периоду од 1967. до 1970. године, извршила веома обимне радове на подизању нове трасе пруге од станице Земун – Нови Град до железничког моста на Сави.

На овим радовима учествовале су и омладинске радне бригаде.

ПОНОВО ОМЛАДИНСКА РАДНА АКЦИЈА НА ИЗГРАДЊИ АУТОПУТА КРОЗ БЕОГРАД

Омладина из више крајева Србије, сврстана у своје радне бригаде, поново је дошла на Нови Београд да учествује у изградњи деонице Аутопута, почев од почетних радова на уклањању шута са трасе, па све до завршних послова на озелењавању.

На подизању моста „Газела“ и дела Аутопута кроз Београд, од мостарске петље до „Аутокоманде“, омладина се укључила тек у завршним фазама радова.

Долазак омладинских бригада на ОРА „Нови Београд 1968.“

Тако је, стицајем околности, овој генерацији омладине припао задатак довршавања подухвата који су започеле омладинске радне бригаде 1948-1950. године. Оне су удариле прве темеље Новог Београда, а ова ће, углавном, да га улепшају. Изместиће железничку пругу, обавити значајне послове на Аутопуту кроз Нови Београд, омогућити граду излаз на обе речне обале и улепшати га новим зеленим површинама.

Инвеститор свих радова, које је, у периоду 1968-1970. године, обављала омладина била је Дирекција за изградњу Новог Београда. Са њом је Штаб омладинске Акције, још првих дана фебруара 1968. године, склопио уговор о свим елементима економско-правних односа, којим је, поред осталог, било

предвиђено: да омладинске радне бригаде (годишње око 5.000 омладинаца и омладинки) раде, углавном, на изградњи трупа нове железничке пруге, на градњи приступног дела Аутопута „Братство јединство“, на уређењу Парка пријатељства, као и на неким другим објектима, уз директан договор између инвеститора и Акције; да норме по којима ће се обрачунавати рад омладинаца буду исте оне које се користе у грађевинарству и по којима се плаћа рад професионалне радне снаге.

За смештај бригада инвеститор је дао омладини на располагање бивше бараке СИВ, с тим што њихову годишњу амортизацију плаћа радна Акција, као и опрему за спаваонице и нека друга средства.

Предвиђено је, такође, да, у случајевима када због елементарних непогода, омладинске бригаде не могу да изађу на радилиште, цео ризик солидарно сносе инвеститор и Акција у односу 50:50 одсто.

Уговорена је и набавка целокупне опреме за спаваонице и друге потребе Акције (душеци, кревети, ћебад и др.), као и израда ципела и одеће (зимске и летње).

Са руководиоцима Градског завода за социјално осигурање и општинске филијале договорено је да радна акција осигура сваког учесника Акције, што је укључивало комплетно здравствено осигурање, као и инвалидско у случају повреде на раду са трајнијим последицама.

Са Студентском поликлиником био је, такође, потписан уговор, по коме је ова здравствена установа у омладинском насељу имала своју истурену амбуланту са једним лекаром и потребним помоћним особљем. Коришћен је стационар Студентског града, који се налазио у непосредној близини насеља.

Исхрана је организована у сопственој режији. Насеље је имало нову модерну кухињу, са свим потребним уређајима. Бригадисти су у току дана имали по четири оброка, вредности око 4.500 калорија, без хлеба; око 500 грама меса и сухомеснатих производа; хлеба у неограниченим количинама; свакодневно сервирање воћа или колача.

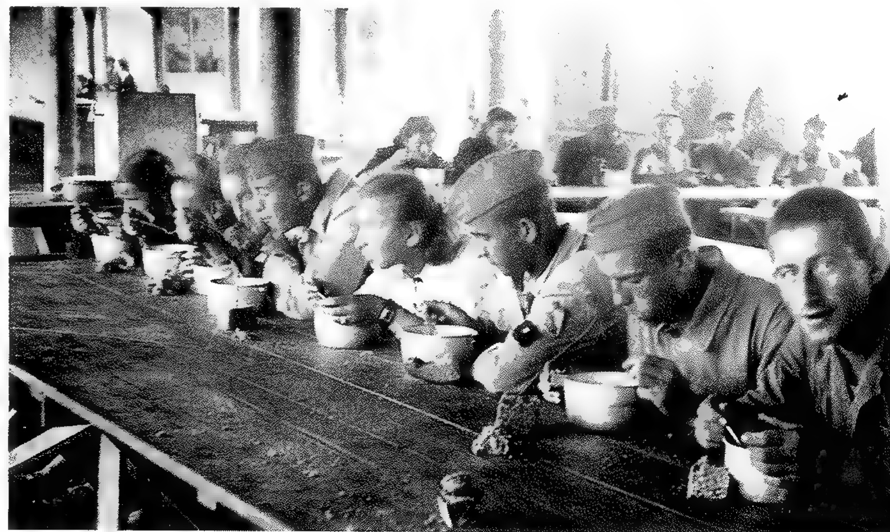

У кухињи за време ручка

Митинг приликом свечаног отварања ОРА „Нови Београд 1968.“

ОРА „Нови Београд 68“ званично је отворена 11. априла 1968. године, масовним митингом на Старом аеродрому.

На овој акцији, омладина је сарађивала на:

- уклањању шута са Аутопута и замена материјала - са Дирекцијом за изградњу Новог Београда;

- ископу дренажних и канализационих ровова - са Предузећем за водне путеве „Иван Милутиновић“;

- помоћним пословима на изградњи грађевинских објеката, као и на земљаним радовима ископа и планирања - са ГП „Партизански пут“ и ГП „Аутопут“;

Чешка бригада на ОРА „Нови Београд 1968.“

- разастирању земље при уређењу зелених површина Аутопута - са Дирекцијом за градско зеленило;

- шкарпирању косина усека – припрема терена за наношење хумуса - са ГП „Тунелоградња“;

- пословима у виду испомоћи квалификованим радницима и рашчишћавању градилишта - са Г.П. „Мостоградња“;

Насипање и нивелација терена

- ископу ровова за електроинсталације са свим предрадњама за постављање кабла и затрпавање ровова - са Електродистрибуцијом Београд.

У завршним радовима на овој Акцији предузећима је у току лета притекла у помоћ и омладина из свих средњих школа Београда.

О величини и значају ове Акције сведочи и чињеница да је омладина у свом трогодишњем ангажовању (1968-1970), само на радовима деонице Аутопута, остварила око 590.000 норма часова.

Руководилац радова на Акцији 1969/70 био је Миливој Лепшановић, а командант Акције инж. Драгољуб Вујанић.

Радом Координационог одбора на усклађивању главних активности и решавању актуелних организационих и техничких проблема на свим објектима руководио је већ познати акцијаш, Војин - Воја Црњански, тада саветник председника Скупштине Града.

Пословима у насељу руководио је Савет насеља, у који су улазили по два представника сваке бригаде. Тако је престала функција Штаба радне акције. Поред Савета насеља, најпотпунији вид непосредног учешћа бригадиста у одлучивању биле су бригадне конференције, чије су одлуке важиле као „закон“ за бригаду, а одлуке које се донесу референдумом свих бригадиста смене биле су „закон“ за Акцију у целини.

Бригадисти на градилишту ОРА „Нови Београд 1969."

Омладинско насеље налазило се испод Бежанијске Косе, „модерније" опремљено него бивши омладински логори (1948-1950).

Ради забаве, на једном крају овог насеља налазила се биоскопска башта, у којој су скоро свако вече приказивани играни филмови, а у његовом центру позорница за културне приредбе и концерте. У холовима била су постављена четири телевизора, а тај простор је коришћен и за мини игранке.

У близини насеља налазила се посечена велика шума, одакле су бригадисти доносили дрва за логорске ватре.

Омладинци на траси будуће деонице Аутопута кроз Нови Београд, 1969.

За спортске активности подигнута су два игралишта за рукомет, два за кошарку, један за одбојку, а постављено је и пет столова за пинг-понг. За најватреније спортисте – кошаркашко и одбојкашко игралиште оспособљена су и за праве утакмице.

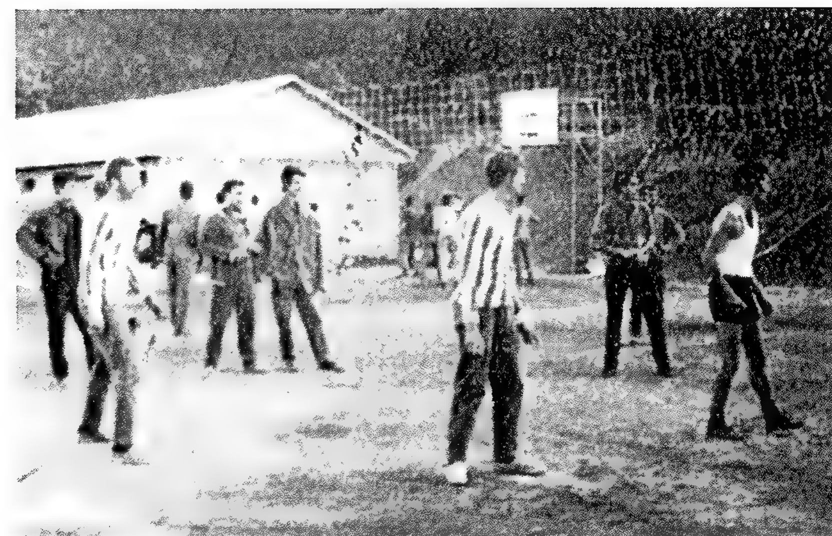

Део спортских активности

Својеврсна атракција насеља био је и терен за мини-голф (такође осветљен), који је изградила Студентска бригада „Јуриј Гагарин".

Организовани су и разноврсни стручно-технички и аматерски курсеви. Омладинци са села искористили су прилику да се обуче и добију звање полуквалификованог зидара, молера, кројача, руковаоца лаких грађевинских машина... Највише их је било на ратарско-тракторском курсу, па ће брзо доћи у прилику, кад се врате кући, да то знање, овде стечено, примене на својим имањима.

Од десетине аматерских курсева, највеће интересовање било је обука за возаче аутомобила. Само на ОРА „Нови Београд 68" овај курс завршило је око 1.000 бригадиста. Свега десет популарних „фића" било је мало да задовољи све заинтересоване за ову обуку.

У те три године – ОРА „Нови Београд 68", ОРА „Нови Београд 69" и ОРА „Нови Београд 70", окупљало се, у по пет смена, од средине маја до средине октобра, педесетак омладинских радних бригада из разних крајева наше земље.

СВЕЧАНО ОТВОРЕНИ ДЕОНИЦА АУТОПУТА, МОСТ„ГАЗЕЛА“, ТЕРАЗИЈСКИ ТУНЕЛ...

У Београду је, 4. децембра 1970. године пуштена у редовни саобраћај деоница Аутопута кроз Београд, с мостом „Газела“, који је, како се тада сликовито рекло, у „једном скоку“ премостио реку Саву.

Тим поводом одржана је велика свечаност, којој је присуствовало неколико десетина хиљада грађана, а увеличало ју је присуство председника Тита. Њега је пратила већа група највиших руководилаца (Милентије Поповић, Митја Рибичич, Мијалко Тодоровић, Драгослав Марковић, Марко Никезић, Стеван Дороњски, Крсте Црвенковски, Киро Глигоров, Миленко Бојанић, Савка Дапчевић-Кучар, Перо Пиркер, Франц Попит, Срећко Бијелић, Бора Павловић, Стане Доланц), академици Велибор Глигорић и Милан Бартош и многи гости из свих република.

Председник Тито са супругом Јованком Броз, у пратњи свога домаћина – председника Градске скупштине Београда Бранка Пешића - стигао је на саобраћајни чвор „Мостар“, где су му пројектанти Аутопута – инж. Јован Катанић и арх. Бранислав Јовин, као и шеф Службе за студије и пројектовање Аутопута инж. Нада Крунић – објаснили важније појединости око изградње ових великих објеката и начин одвијања будућег саобраћаја.

Затим је колона возила кренула старим путем у Нови Београд, где је, у непосредној близини хотела „Национал“, одржана велика свечаност. Долазак председника Тита и осталих гостију поздрављен је дуготрајним аплаузом великог броја присутних грађана и градитеља Аутопута.

Председник Скупштине града Бранко Пешић поздравио је председника Тита, остале госте и грађане, а затим је говорио о значају изградње ових објеката:

Свечани миШинг. Говори градоначелник Бранко Пешић

„...Изградњом ових објеката – рекао је председник Пешић – почели су крупни захвати у решавању нагомиланих саобраћајних тешкоћа у главном граду.

Пошто је изнео неколике техничке податке о Аутопуту и „Газели“ - поред осталог, и да је површина ових објеката 482 хиљаде квадратних метара, што је равно целокупној површини пута Београд – Нови Сад. Пешић је говорио и о изворима финансирања:

„...Учешће Београда износи 60 одсто, Федерације 22 одсто, а Србије 18 одсто. Да би се задовољиле потребе милионског града, урбанистички план Београда је предвидео изградњу Аутопута са шест саобраћајних трака, са свим објектима које данас пуштамо у саобраћај...“

Пешић се захвалио свима који су финансијским средствима помогли изградњу ових објеката, посебно председнику Титу, који је „од самог почетка давао иницијативу за изградњу Аутопута и лично се залагао да се овај пројекат брзо оствари“.

Председник ТиШо пресецањем врпце оШворио новоизграђене објекШе

Свој говор Пешић је завршио истицањем признања радницима, омладинцима, пројектантима, инжењерима и техничарима, као и радним организацијама, које су учествовале у овом великом подухвату.

Поздрављен аплаузом, председник Тито је пресекао врпцу и колона аутомобила кренула је новом трасом.

Са обе стране коловоза, хиљаде грађана поздрављале су Председника, који се зауставио одмах по преласку челичне конструкције „Газеле“. Ту је Председнику Титу градоначелник Пешић показао железничке колосеке и рекао да постоје планови да се обала Саве и њих ослободи.

- Где ће се градити путничка железничка станица? – упитао је председник Тито.

- Постоји више предлога: или да се гради подземна пролазна станица, или у Прокопу, али ћемо о томе тек одлучити – одговорио је Пешић.

- Требало би што пре уклонити те колосеке – рекао је Председник.

Колона је, потом, прошла дуж Аутопута, све до Прешернове улице, одакле је вијадуктом стигла у Булевар ЈНА.

Преко Славије и Теразија, председник Тито је дошао пред Теразијски тунел, где је пресекао врпцу, а онда с домаћинима прошао пешице кроз тунел, интересујући се за многе техничке детаље.

У новом пешачком пролазу

По изласку из тунела, поздрављен од хиљада Београђана, председника Тита на уласку у подземни пешачки пролаз, дочекале су девојке са цвећем, пројеканти: арх. Љубомир Порфировић и инж. Милосав Видаковић, инж. Душан Милошевић из „Хидротехнике" и Чедомир Јеленић, директор Предузећа робних кућа „Београд".

Тито отвара и подземни пешачки пролаз на Теразијама

У овом, иначе шестом пешачком пролазу у граду, председник Тито се задржао дуже време, разгледајући прву робну кућу, која ће радити целу ноћ, дакле – непрекидно.

Нешто касније, у Градској скупштини је одржан пријем, на којем је председник Тито окупљеним новинарима изнео своје утиске:

- Пуштање у саобраћај ових објеката за мене представља највеће изненађење – рекао је председник Тито. – Туда сам готово свакодневно пролазио, али досад нисам видео колико се урадило. Импресиониран сам што је све ово урађено у тако кратком року. Још пре неколико дана, на градилиштима су биле

машине, а данас их већ нема.Објективно говорећи, димензије објеката и њихова лепота су изнад мојих очекивања. Једино, утисак квари она железничка станица, која више ту не сме да буде и мора што пре да се уклони, па макар се ту градили само паркови. Београд, иако милионски град, добио је овим велеградско обележје. Срећа је и што је Београд на обалама две реке, сутра ће бити потребно да се тако пређе и преко Дунава. Велики је ово успех и пројектаната и градитеља. А посебно признање мора се одати председнику града Бранку Пешићу, који се заиста залагао да се ови објекти изграде.

Председник Тито је водио и дужи разговор са пројектантима и инжењерима, као и с директорима градских комуналних организација, које су водиле рачуна о изградњи деонице Аутопута и „Газеле". Ту су били пројектант „Газеле", проф. др Милан Ђурић, пројектанти бетонских конструкција: инжењери Живојин Јеличић, Станислав Мојсиловић и Иванка Копчалић, затим инж. Катанић, арх. Јовин, инж. Нада Крунић. С њима су били и арх. Александар Ђорђевић, инж. Ратко Вујиновић, инж. Божидар Калајџић, Тома Девалд, Бранко Мирковић...

- Честитам вам на објекту који сте изградили – рекао је председник Тито. – Треба у овом граду правити широке улице, широке булеваре, а истовремено мора да се мисли и на другу етапу...

- Направили сте, заиста, велику ствар – обратио се Председник професору Ђурићу, пројектанту „Газеле".

- Мене посебно радује што су „Газелу" изградили некадашњи моји ученици – одговорио је проф. Ђурић.

Говорећи урбанистима и градитељима, председник Тито је, посебно, нагласио:

- Обликујте лепо овај град, обогатите његове реке, да оне још више добију у својој лепоти...

Топло поздрављен, председник Тито је напустио Градску скупштину.

Дуж градских улица, свечано украшених државним и партијским заставама и славолуцима, председника Тита су поздравиле десетине хиљада грађана (Све забележили извештачи листа „Политика" Борко Гвозденовић и Богдан Трбојевић).

Бранко Пешић (1922-1986)

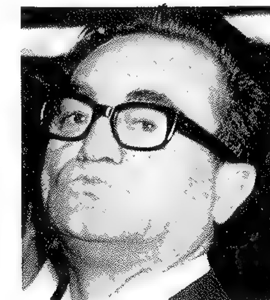

Рођен 1922. године у Земуну. Учесник је Народно-слободилачког рата од 1941. године, у коме је био, најпре политички радник у Земуну и околини, а потом је са војвођанским бригадама прешао у Босну.

После ослобођења земље налазио се на разним дужностима: члана и секретара Градског комитета Савеза комуниста Србије у Београду; председника Скупштине општине Земун (1955-1958); председник Скупштине града Београда (1964-1974); члан Извршног већа Скупштине Републике Србије и члана Председништва СР Србије.

Био је један од најпопуларнијих градоначелника Београда, а у време његовог мандата изграђени су многи важни, капитални објекти: Деоница Аутопута кроз Београд, „Мостарска петља", мост „Газела", Теразијски тунел и други, а израђени су и амбициозни планови спуштања Београда на реке (Београд на Сави), изградње Београдског железничког чвора и Београдског метроа.

Градитељи „Газеле“

Изградњу моста „Газела“ организовала је Дирекција за изградњу мостова. Мост је изградило Грађевинско предузеће „Мостоградња“. За овај мост утрошено је око 18 композиција челичних конструкција, које су испоручила предузећа „Гоша“ из Смедеревске Паланке и МИН из Ниша. Од осталих предузећа, која су учествовала у изградњи, помињу се још „Југофунд“ и ГП „Партизански пут“, као и Институт за испитивање материјала СРС.

Девет километара Аутопута

Главни пројектанти деонице Аутопута кроз град су архитекти Јован Катанић и Бранислав Јовин. Ова деоница дугачка је око 9,5 километара. Почиње код хотела „Национал“ у Новом Београду, а завршава се код Прешернове улице на Душановцу. Поред десетак већих раскрсница, на овој деоници Аутопута најзначајније су „Аутокоманда“, „Мостар“ и „Тошин бунар“.

Деоницу Аутопута у Новом Београду градила су грађевинска предузећа: „Партизански пут“ и „Ратко Митровић“. А учествовали су и Предузеће за водне путеве „Иван Милутиновић“, Институт „Јарослав Черни“, „Каблар“ из Краљева и „Жеграп“ из Сарајева. На овој деоници кроз Нови Београд подигнуто је једанаест мостова и надвожњака.

Део Ауотопута кроз стари део града градила су грађевинска предузећа „Аутопут“, „Мостоградња“, „Хидротехника“, „Тунелоградња“, Београдски водовод и канализација и Електродистрибуција. Послове је изводило још стотинак

Деоница Аутопута кроз Београд

других предузећа. У изградњи деонице Аутопута, нове трасе железничке пруге и уређења Парка пријатељства учествовале су и омладинске радне бригаде у периоду 1968-1970. године.

Теразијски тунел и пешачки пролаз

Градитељ и идејни пројектант Теразијског тунела, дугачког око 250 метара била је „Тунелоградња“. Организатор: Дирекција за изградњу и реконструкцију града. Тунел су пројектовали инжењери Војислав Терзић и Милосав Видаковић. Пројектант архитектонског дела је арх. Бранко Ајваз.

Поред „Тунелоградње“, у изградњи овог тунела учествовало је још неколико предузећа. Плафон тунела алуминијумским тракама обложило је загребачко предузеће „Топ“. Зидове је обложило плочицама окер боје предузеће „Керамика“. Тунел је асфалтирало Грађевинско предузеће „Партизански пут“.

Главни пројектант пешачког пролаза на углу улица Нушићеве и Моше Пијаде је архитекта Љубомир Профировић. Овај пешачки пролаз има четири улаза и излаза. Укупна површина му је 1.700 квадратних метара.

Нови Београд

солиста: Милорад Ђурић

Allegretto — muz. Milorad Djuric tek. Milena Neskovic

Vo lim te vo lim No vi Be o gra de vo lim te ja i dru ga ri

Grle te reke ostrva recna / Tvoja je ljubav pesma vecna / krase te parkovi i bulevari a / cuva nezno Beograd st

Ljube se reke ti si tu / Pruzas im ljubav beskrajnu / uvek si spreman da nas branis i / da nas vecno hvalis

mnogo si u ci o od svo ga bra ta pa svi ma ra do ot va ras vra ta mla di ti do no se

ka da ti sla vis a sto bom i mi na sme jan vedar i sre can si ti

na pret ka rec za te be su tra da nas je vec vo lim te vo lim

No vi Be o gra de ti sto si no vi a i sta ri vo lim te vo lim No vi Be o gra de

vo lim te ja i dru ga ri

РЕПРЕЗЕНТАТИВНЕ ГРАЂЕВИНЕ НА НОВОМ БЕОГРАДУ

Нови Београд може и данас да се поноси својим великим, репрезентативним грађевинама, које су, у првој фази изградње Новог Београда (1948-1950), започеле, углавном, омладинске радне бригаде и довеле их „до под кров", а касније су у потпуности завршене:

ПАЛАТА „СРБИЈА"

(Ранији назив палата Председништва владе, СИВ, палата Федерације)

Ова велика јединствена петоспратница, највећа у нашој земљи, а и шире, протеже се на површини од 75.000 m^2 између Дунава и Булевара Михаила Пупина, у облику положеног римског броја I.

Пројектовали су је Антон Урлих, Владимир Поточкар, Златко Најман и Драгица Перак. Токомградње одређену адаптацију зграде извршио је архитекта Михајло Јанковић.

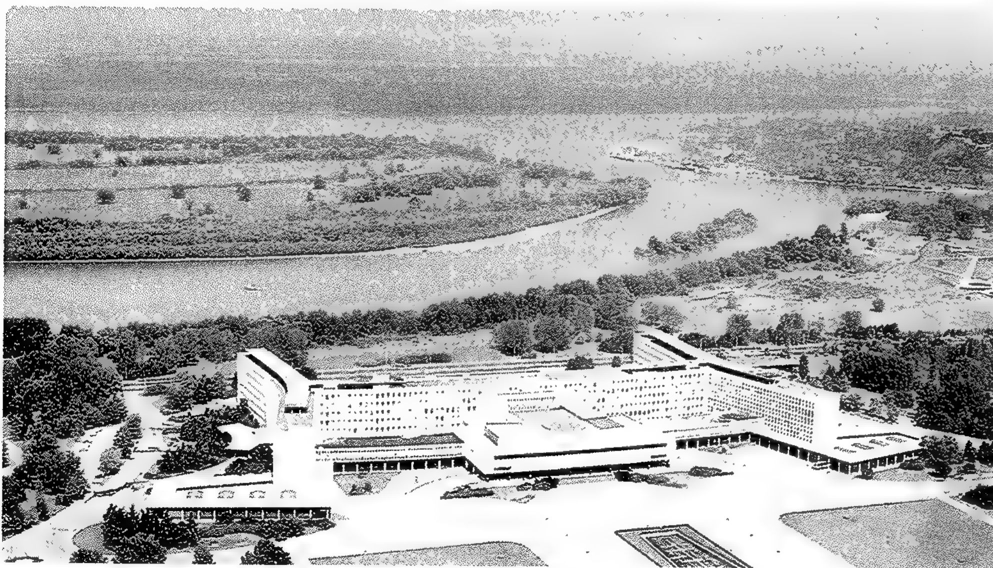

Палата „Србија"

Цела палата обложена је бело-сивим мермером. Има два крила: источно и западно. Располаже са око 2.000 квадратних метара корисног простора, чије канцеларије, кабинете и друге просторије може да се смести око 5.000 људи.

Велика фонтана испред ове Палате приказује у вечерњим часовима разноврсну игру водоскока и водених млазева, богати спектар свих основних боја, њихових комбинација и нијанси. Без премца је у земљи и, вероватно, јединствена у Европи. Разнобојни подводни фарови и вишеминутни програм игре воде окупља шетаче и зауставља сваког радозналог пролазника.

СТУДЕНТСКИ ГРАД

Студентски град на Новом Београду, једно од највећих академских насеља на Балкану, састоји се из четири блока, од којих сваки блок има Ф и Г крило. Изграђен је у периоду од 1949. до 1955. године. Прво је усељен блок III, крајем 1950. године, а две године касније (1952) – блокови II и IV, док је последњи блок I усељен 1955. године. У три блока становали су мушкарци, а у једном (IV) студенткиње.

Данашњи изглед Студентски град добио је после друге велике реконструкције, од 1985. до 1997. године.

Студентски град се простире на 10,5 хектара површине, која представља својеврсну пешачку зону, са уређеним парковима, доста зеленила око сваког блока и постављеном оградом, са видео надзором и додатним осветљењем.

Студентски град

У собама прве категорије постављени су: кревети, радни столови, столице, лампе, плакари, полице, ходник са чајном кухињом и купатило: директна телефонска линија (са могућношћу преусмерења позива, секретарица, буђење); интерна кабловска телевизија са могућношћу коришћења интернета; тераса (испред двокреветних соба).

Сваки блок има читаоницу са цртаоницама, перионице веша на сваком спрату, ТВ салу, продавнице мешовите робе, видео надзор, библиотеку, галерију, књижару , кафе „Бистро".

Први блок има: простран хол са рецепцијом, електронску мењачницу и здравствену станицу Студентске поликлинике.

Други блок: портирницу, интернет центар, фотокопирницу, фризерски салон, просторије Радио-телевизије Студентски град, Савеза студената, Фото клуба, Књижевног клуба „Бранко Миљковић"; Гусларског друштва; карате, фудбалског, рукометног и шах клуба.

Трећи блок: портирницу, просторије АКУД „Шпанац" и пошту.

Четврти блок: интернет центар и вајарски и сликарски атеље.

Пратећу инфраструктуру Студентског града чине: зграда студентског ресторана, грил ресторан, летња башта „Фонтана", дискотека, котларница са перионицом.

У ресторану, који је завршен 1956. године и опремљен најсавременијом технолошком опремом, припрема се дневно између 12.000 и 13.000 оброка.

Дом културе „Студентски град" има читаоницу (капацитета 504 места), биоскопску и позоришну салу, као и салу за конференције, трибине... Библиотеку, галерију, књижару, кафе „Бистро"

ХОТЕЛ „ЈУГОСЛАВИЈА“

Налази се уз саму обалу Дунава, недалеко од Палате „Србија“ (раздваја их само део Парка пријатељства). Грађен је, са дугим прекидом – скоро 20 година. И хотел је, „до под кров“, градила омладина, на исти начин као и друге објекте у великој радној акцији 1948-1950. године. Његов бетонски костур годинама је стајао напуштен, почађавео од дима локомотива са суседне земунске железничке станице.

Хотел „Југославија“

Када је коначно завршен, хотел „Југославија“ био је највећи и најмодернији хотел у бившој СФРЈ. Има седам спратова и са пратећим зградама располаже са 1.500 просторија, 1.100 лежаја у 200 једнокреветних, 400 двокреветних соба и 23 апартмана; ресторан са 600 седишта, мањим рестораном са 200 места, салом за доручак, кафаном, бар-терасом, зимском баштом, покривеним базеном за купање, ноћним локалом, винским подрумом, фризерским салоном, гаражом са сервисом, интерном плажом, итд. Завршен је седамдесетих година 20. века.

Пуне три деценије задовољавао је угоститељско-туристичке потребе Београда. Године 2008. је приватизован.

ПАЛАТА „УШЋЕ“

Позната као зграда Це-Ка, подигнута је за потребе руководстава друштвено-политичких организација, у периоду 1961-1965. године, између друмског (Бранковог) моста преко реке Саве и зграде бившег СИВ-а (данас Палате „Србија“), у облику куле – паралелопипеда од 24 спрата, висине 85 метара. Сва је обложена исквадрираном фасадном завесом од стакла и алуминијума, с бојеним парапетима.

Пројектовали су је архитекте Михајло Јанковић, Душан Миленковић и Мирјана Маријановић.

После реновирања од последица НАТО бомбардовања, Пословни центар „Ушће“ отворен је 1. јануара 2005. године, има 25.000 м^2 пословног простора. Дограђена су два спрата, тако да му је сада висина 106 метара, а са антенским стубом 136 метара.

Зграда Це-Ка пре НАТО бомбардовања и обнове

ЗГРАДА МУЗЕЈА САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ

Зграда Музеја савремене уметности недалеко од ушћа Саве у Дунав, изграђена је 1965. године, по пројекту архитектата Ивана Антића и Иванке Распоповић, за који су аутори добили прву награду на јавном урбанистичко-архитектонском конкурсу још 1961. године, а на дан отварања Музеја и Октобарску награду за архитектуру града Београда.

Њене „кристалне, кубичне форме, без сувишних детаља, обједињене у целину саћасте структуре, представљају ликовно-функционалну целину“.

Музеј је отворен 20. октобра 1965. године изложбом југословенских сликара, графичара и вајара 20. века.

Музеј савремене уметности

Арх. Иван Антић (1923-2005)

Рођен је у Београду 1923. године, у угледној инжењерској породици. Студирао је у Београду (1946-1950). Архитектонским пројектовањем, Антић се почео да се бави још за време студија. Његово најраније самостално дело је Магацин „Врачар" на Дорћолу (1953-1954), на коме је показао особине које ће касније обележити читаво његово дело – „једноставност у компоновању маса, логични распоред функција, вешто уклапање новог објекта у затечену средину, употреба боје".

На свом значајном делу – Музеју савремене уметности на ушћу Саве у Дунав на Новом Београду (у сарадњи са архитектом Иванком Распоповић), Антић је исказао „увећани степен духовности", у складу са објект функцијом". Овај архитектонски јединствени објекат карактерише „текући простор", природно „преплитање полуотворених музејских ћелија, као и кристаласти облик волумена на овом значајном месту, Ушћу".

Архитекта Иван Антић, поред осталих, пројектовао је и Музеј у Шумарицама у Крагујевцу (1968-1973); спортске центре „Пинки" у Земун (1970-1975) и „25. мај" у Београду (1971-1974); зграду Дома пионира (касније зграда РТБ у Таковској улици у Београду); зграду Министарства унутрашњих послова изнад Мостарске петље у Београду (срушена 1999 у НАТО бомбардовању); Индустријски комплекс „Вискоза" у Лозници (1954-1956); Спомен дом „Политике" у Крупњу (1976-1981) и Пословни комплекс Југопетрол – Хајат у Новом Београду (1985-1990); Хотел „Бреза" у Врњачкој Бањи (1976).

Био је редовни члан САНУ и добитник бројних признања и награда, међу којима и Седмојулске награде за животно дело.

ЗГРАДА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ НОВИ БЕОГРАД

Подигнута је у периоду 1961-1964. године, по пројекту архитеката Стојана Максимовића и Брнаислава Јовина, од брит-бетона са елементима јапанског брутализма.

Накнадно, 1974. године, саграђен је и анекс ове зграде, са две скупштинске сале за састанке, у облику „лебдећих бетонских шкољки"..

Зграда Скупштине општине Нови Београд

„ФОНТАНА" – ПРВИ ЦЕНТАР МЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

У периоду 1963-1966. године изграђен је први центар Месне заједнице „25. мај", популарно назван „Фонтана" (по биоскопу), по пројекту арх. Уроша Мартиновића.

Уследила је, потом, акција „Тридесет седам центара месних заједница" – да се у сваком новобеоградском блоку испројектује један центар и да се понуди заинтересованим фирмама и малим предузетницима да финансирају изградњу простора за најпотребније услуге, којих на Новом Београду није било: пошту, самопослугу, филијалу банке, фризерску радњу и сл.

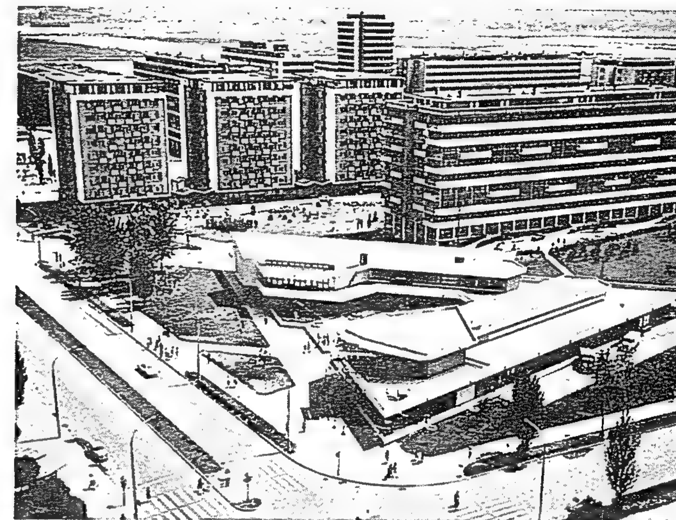

Фонтана

Тако, сваки стамбени блок – насеље, постаје центар месне заједнице, попут „Фонтане", или оних у блоковима 70, 44 и 45, или, пак, другачије пројектованих, али са садржајима, којима се у близини куће задовољавају скоро свакодневне потребе грађана.

Арх. Урош Мартиновић (1918-2003)

Рођен је на Цетињу 1918. године – студирао је у Београду (1940-1951), где је као наставник провео цео радни век, од 1951 до пензионисања. За собом је оставио бројна урбанистичко-архитектонска дела, међу којима су на Новом Београду и урбанистичко решење центра Новог Београда, Месне заједнице „Фонтана", стамбени блок 30 и бројни други новобеоградски стамбени објекти.

Добитник је седмојулске награде и Октобарске награде Београда (два пута).

Арх. Александар Кековић

Рођен је 1939. године на Цетињу. Дипломирао је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, 1963. године. Од 1964. године запослен је у „Енергопројекту", као руководилац једног атељеа у Одсеку за урбанизам и архитектуру

(1968-1978), све до прелаcка на Архитектонски факултет, где је напредовао од асистента до редовног професора (1989).

Уз педагошки рад бави се пројектовањем. Аутор је преко 60 реализованих пројеката у земљи и иностранству, међу којима су Хотел „Панорама“ на Златару, Хотел „Гранд“ на Цетињу, зграда Југословенске амбасаде у Берну (Швајцарска), Пословна зграда „Енергопројекта“ на Новом Београду, Пословна зграда „Нафтагаса“ у Новом Саду, стамбени комплекс „Мало брдо“ у Подгорици.

Арх. Михајло Јанковић (1911-1976)

Студирао је архитектуру у Београду (дипломирао 1936). Радио у војним пројектантским бироима (1945-1953). Био је оснивач и руководилац Пројектног атељеа „Стадион“ (1953), у коме је радио до пензионисања.

Аутор је Стадиона ЈНА (са К. Поповићем), Стадиона „Ташмајдан“ (са У. Богуновићем), СИВ (данас Палата „Србија“), Зграда Це-Ка (данас палата „Ушће“) на Новом Београду, Музеја поклона „25. мај“.

НАЈВЕЋА СТАМБЕНА ЗГРАДА НА НОВОМ БЕОГРАДУ

У групу јединствених зграда уврстимо овде и стамбену ламелу у блоку 21, поред Булевара Михаила Пупина. Дугачка је око 1.000 метара. У њој има 795 станова, 62 улаза, 5.152 прозора и 6.380 врата. Под њеним кровом живи око 3.500 људи.

МОНУМЕНТАЛНА „ЗАПАДНА КАПИЈА“ БЕОГРАДА

То је већ одомаћен назив за високи пословно-стамбени објекат, подигнут у периоду 1970-1980. године, по пројекту архитекте Михајла Митровића. Импозантно здање, укупне висине 115 м, лоцирано у западном делу Новог Београда, с десне стране Аутопута, према Сремској Митровици.

Упечатљива силуета „Западне капије“ годинама привлачи пажњу пролазника и означава урбани репер града. Странцу у њој виде оно што сами немају.

Овај јединствени, архитектонски и грађевински објекат састоји се из две куле или два торња, на врху повезане „Мостом уздисаја“ и надограђеном, на пословном делу грађевине, „лебдећом“ ротондом, која својом асиметријом, намером аутора, мења равнотежу архитектонске целине зграде.

Лева страна или лева кула, гледајући са запада, чини стамбени, а десна пословни део ове архитектонски јединствене грађевине.

„Западна капија“ Београда

Виша кула, намењена становању, има 30 спратова, са укупно 184 стана, односно 12.200м2 стамбене површине. Наведено по величини, у њој је 60 трособних, исто толико двособних и 64 једнособна стана.

Административна кула или пословни део овог објекта, ближи Аутопуту, има 30 етажа. Виша је од палате „Београђанке“ за 22 метра. Подигнута је за потребе „Генекса“ – тада највеће привредне организације у СФРЈ.

Од првог до 26. спрата су канцеларије, решене функционално, по систему отворених бироа за боље циркулисање послова. На 27. спрату је стациониран уређај за прање фасада и универзална сала за састанке, са 260 места. На 28. и 29. спрату су уређаји за климатизацију. На 30. и 31. – бирои, библиотека и администрација друштвеног стандарда, а на 32. и 33. техничка служба. На 34.и 35. је кухиња, а на 36. спрату ресторан са 100 седишта.

На Западној капији – импозантном здању, говорећи језиком стручњака у овој области, „преплићу се елементи структурализма и конструктивизма, са романтичним елементима и досеткама, убаченим у тај систем мимо очекивања“.

Уметник – архитекта Митровић хтео је том „Западном капијом“ да покаже да је Београд једини град који „једнако припада истоку и западу Европе“.

Са архитектонско-стилског становишта, овај објекат истовремено изражава и „тврђаву традиције и бастион модернизма“.

Тако мост између две куле симболично открива „судбину“ места на коме се оне налазе. Овим мостом и другим елементима на врху објекта, као и грађевином у целини, Митровић је, очигледно, хтео да се радикално супротстави „монотонији и естетском минимализму модерних кубуса“ који испуњавају Нови Београд.

Митровићеве куле – опет речено језиком и оценом стручњака – „формално и симболично пре комуницирају са истакнутијим објектима у старом Београду (Сахат – кула и Војни музеј на Калемегдану, звоник Саборне цркве, кула Храма св. Саве...), него са безличним („савременим“) солитерима на Новом Београду и у сателитским насељима“.

Још док се градила, а нарочито кад је својом висином и карактеристикама заблеснула западни део Новог Београда, изазвала је различита реаговања међу стрчњацима: једни су ово Митровићево дело хвалили као и сва дела овог истакнутог архитекте, видели у њему нешто ново, оригинално и непоновљиво, док су га други оспоравали, али не дело у целини, колико детаље његових „романтичарско-историјских решења“ (елементи на врху грађевине), некритички их оспоравајући. Иначе, у свакој области, па и овој, критикује се све што излази из конвенционалних или очекиваних оквира.

А Митровић је, управо, хтео да монументалне масе „оплемени сликовитим и пластичним средствима“. Различита реаговања критичара – потврдили су „провокативност и изузетност овог необичног Митровићевог дела. Од иностраних стручњака оно је веома позитивно оцењено и уврштено међу „најуспешније“ савремене градитељске творевине. Куле, заједно са мостом, и „лебдећом ротондом“ бранили су светски познати стручњаци, као што су Крафт, Штраус, Финци, и др.

„Западна капија“ објављена је 1988. године на насловној страни московске „Правде“, као „високо архитектонско достигнуће и визит-карта Београда“.

„Западна капија“, нарочито, и све више, привлачи пажњу и инспирише сликаре, фотографе, филмске и ТВ редитеље, грађевинске инжењере, архитекте, културологе, књижевнике...

Архитекта Михајло Митровић

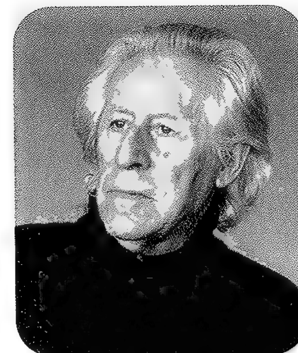

Рођен је 1922. године у Чачку, где је завршио основну школу и гимназију, а Технички факултет – Архитектонски одсек у Београду, 1948. године.

Када је на самом почетку студија и у првим данима окупације 1941. године, настава на Факултету прекинута, Михајло се враћа у родни Чачак.

На почетку Устанка против окупатора, у тек ослобођеном Чачку, Михајло политички опредељен као левичар, ступа у Народно-ослободилачки одред „Драгиша Мишовић“, у његово одељење пропаганде. После поновне окупације Чачка остаје у овом граду, помажући илегални покрет отпора.

Студије архитектуре наставио је у јесен 1945. и окончао их 1948. године.

Планском расподелом стручних кадрова Митровић је додељен Урбанистичком заводу НР Србије као сарадник и самостални пројектант.

Године 1950. добио је шестомесечну стипендију Уједињених нација за упознавање са широм социјалним плановима живота у европским градовима.

Следе, потом, његови радови на урбанистичким пројектима, Трстеника, Смедеревске Паланке, Ниша...

Са архитектама Јованком Јефтановић и Радивојем Томићем 1954. године основао је атеље „Пројектбиро“ у коме је реализовано више пројеката стамбених пројеката.

Још за време студија био је укључен у активности студентске организације Факултета. Са колегама – студентима, са готово целом својом „годином“, 1947. одлази на прву радну акцију на изградњу Омладинске пруге Шамац – Сарајево, где га главни штаб одмах упућује у Управу градилишта, у одељење за зграде. Ту му се неочекивано пружила прилика да заједно са колегом Радивојем Томићем изради пројекат железничке станице у Зеници, који је на проглашен најбољим на конкурсу (у коме су, иначе, учествовале и дипломиране архитекте) и прихваћен од управе градилишта и реализован.

Од 1980. године Митровић је редован професор на Факултету примењених уметности у Београду и Педагошко-техничком факултету у Чачку.

У свом веома плодном стваралачком раду у свим областима архитектуре и урбанизма Митровић је пројектовао више од 80 објеката – пословних и стамбених зграда, хотела и др. Међу њима значајнији су: у Београду – Пословни торањ и стамбени торањ Генералекспорта, оба у Блоку 33 и хотел „Путник“ у Новом Београду; стамбени објекти у Улици браће Југовића 14 и 10 (1964); стамбена зграда у Доситејевој улици (1964); стамбени блок у Захумској улици (1959); пословна зграда „Енергоинвеста“ (1968); ревитализација Филозофског факултета (1978);

Хотели/мотели: „Нарцис“ – Златибор; „Оморика“ – Тара; „Гучево“ и „Подриње“ – Бања Ковиљача (1967, 1982); „Ривијера“ – Петровац на мору (1967); „Елен“ и Млинаров сан“ – Ариље (1970. и 1981); „Београд“ – Чачак (1975); „Пирот“ – Пирот (1977); „Златна труба“ – Гуча (1981). Остали објекти: Царинарница – Ђевђелија (1965); Кафе посластичарница – Врњачка Бања (1968); Стационар ОУН – Бања Ковиљача (1964); Стамбени блок „Пролеће“ – Чачак (1969); „Бивета“ и „Снежник“ – Врњачка Бања (1975. и 1981). Успешно је учествовао на двадесетак јавних конкурса.

Из вишегодишње сарадње са Центром за истраживање и пројектовање (ЦИП) из Београда, изродила су се два његова пројекта, од којих је значајнији Универзитетски кампус „Омар Бонго“ у Габону.

У свом обимном делу има изузетних архитектонских остварења. Уочљиво је његово страсно реаговање на све појаве. И што је увек остајао актуелан, упркос промена које је време доносило.

Митровић је својим делима окренут епохи у којој ствара, али истовремено остаје везан за тековине традиционалног градитељства. Из тога сложеног стила познаваоци његовог дела извлаче оцену да је „Митровић остваривао дела хетерогене синтетичке структуре, без правих аналогија у савременој српској архитектури". У њима је вешто успостављао уравнотежену синтезу савремених и традиционалних модела грађења.

Друга карактеристика његовог стваралаштва је у томе што се „не понавља" - свако његово ново дело је „оригинално" у односу на претходна. Поготово, не окреће се ка симболима, које је неко већ користио. Сам је налазио нова, своја решења.

Своје цртеже, који по оцени стручњака, такође представљају уметничко дело аутономне вредности, Митровић је излагао самостално у Музеју примењене уметности и у Салону Музеја савремене уметности у Београду. Ту су биле и презентације конкурсних пројеката. Све то самостално је излагао и у више градова Европе.

Митровић је аутор књиге *Новија архитектура Београда* и низа запажених текстова, есеја, критичко-полиитчких осврта (на пјоаве и појединости) у листу „Политика" и другим медијима и часописима. У њима својим енциклопедијским знањем даје компетентне одговоре на многа питања у области архитектуре, урбанизма и грађевинарства.

Добитник је Октобарске награде Београда (1964) и Седмојулске нагаде Србије за животно дело; „Борбине" награде (1967. и 1969); одликован је и орденом св. Саве.

Архитекта Михајло Митровић, који је пројектовао и градио у свим областима архитектуре, добио је 1995. године награду ULUPUS-а за животно дело, а затим и „Златни беочуг" Културно-просветне заједнице Београда - Митровић је члан новооснoване Академије архитектуре, а у јулу 1990. биран је и за њеног председника.

ЗГРАДА „ЕНЕРГОПРОЈЕКТА"

Пословна зграда „Енергопројекта", по пројекту Александра Кековића и Радета Лаушевића, завршена је 1982. године. Споља је обликована као компактна целина, „састављена од неколико сегмената у комбинацији брутализма и хај-тек израза".

ПРИВРЕДА

Са изградњом Новог Београда отварана су све бројнија предузећа, различитих делатности и структуре. Првих деценија преовлађивао је друштвени сектор, а последњих година њега све више потискује приватни. Тако данас на Новом Београду послује око 7.905 предузећа и 7.870 занатских и трговинских радњи. Приватно власништво скоро у потпуности је потиснуло друштвено. Остала су још неколика већа предузећа у којима се спроводи поступак приватизације.

Према завршном рачуну за 2007. годину, највише је малих предузећа - 4.539. Средњих је 1.397, а великих 603. Укупно на Новом Београду послује 4.539 привредних друштава и самосталних предузетника.

ИМТ – ИНДУСТРИЈА МАШИНА И ТРАКТОРА

Од првих погона изграђених 1947. године, Индустрија машина и трактора (ИМТ) израсла је крајем прошлог века у акционарско друштво, које чине Фабрика трактора, Фабрика пољопривредних машина, Фабрика машина и алата. ИМТ и Ремонтни центар у Добановцима створено је деоничарско друштво, а са Фабриком одливака и модела Нови Београд, Фабриком опреме и прибора Нови Београд, Фабриком мотокултиватора и мотора Књажевац чинило Компанију ИМТ.

Под садашњим именом послује од 1954. године, израђујући пољопривредну механизацију по иностраној лиценци.

Године 1963. ИМТ је започео производњу сопственог трактора ИМТ 555 од 37 kW.

Производни програм ИМТ-овог некад водећег произвођача пољопривредне механизације, чине: двоосовински трактори од 20 kW до 380 kW, намењени за рад у пољопривреди, шумарству, воћарству, виноградарству, грађевинарству и комуналној делатности.

Асортиман ИМТ обухвата и разне врсте прикључних машина и уређаја, који се користе за основну обраду земљишта, допунску обраду, припрему за сетву, за међуредну обраду, транспорт као и за остале намене.

ИМТ је у 84 земље Европе, Африке, Азије, Северне и Јужне Америке и Аустралије извезао скоро 110.000 трактора и више од 12.000 прикључних машина и оруђа.

ИМТ је у поступку приватизације.

„ЕНЕРГОПРОЈЕКТ“ - ХОЛДИНГ

Од пројектантског предузећа из 1951. године, „Енергопројект“ је постао велики систем, који окупља двадесетак предузећа у земљи и више од 40 сопствених и мешовитих фирми у свету.

„Енергопројект“ је развио послове у области: енергетике, инфраструктуре, екологије, архитектуре, индустрије, информационих технологија, финансија, осигурања, као и промета робе и услуга.

Бави се израдом прединвестиционих и инвестиционих студија; пословима консалтинга и инжењеринга; израдом свих фаза пројектне документације; извођењем свих врста радова (монтажа опреме, пуштање у рад објеката комплексних система за које даје технолошке и функционалне гаранције), као и обуком кадра за потребе инвеститора.

У области пројектовања и извођења радова, „Енергопројект“ је био присутан у преко 70 земаља света. На листама 200 најуспешнијих међународних фирми, које сваке године објављује амерички часопис „Engineering News Record“ налази се и „Енергопројект“.

На Новом Београду „Енергопројект“ је градио ЈУ бизнис центар у Улици Михајла Пупина, Београдску арену, стамбено насеље на Бежанијској Коси и још неке објекте.

ЈУ бизнис центар - велика урбанистичка целина са простором за савремени бизнис у приземљима и за становање на спратовима зграда, саграђен 1994. године, по пројекту арх. М. Геца

ФОМ - ФАБРИКА ОДЛИКВАКА И МОДЕЛА

Производи одливке од сивог лива, са ламеларним и модуларним обликом графита за потребе домаћих фабрика мотора, аутомобила, трактора...

Модели, ливачки алати и опрема - други су део производног програма овог предузећа. Богата понуда ове фабрике обухвата дрвене, пластичне и металне моделе за све врсте калуповања, језгранике за све врсте поступака; уређаје и прибор за аутоматске и пнеуматске линије; алате за ковање и савијање, за израду пластичних маса; ливачке лонце; машине за брушење и др.

ФОМ производи и блокове и главе мотора, кућишта диференцијала и спојница, елементе кочионих хидрауличних система, кутија и колевке мостова, кућишта полуосовина и замајце.

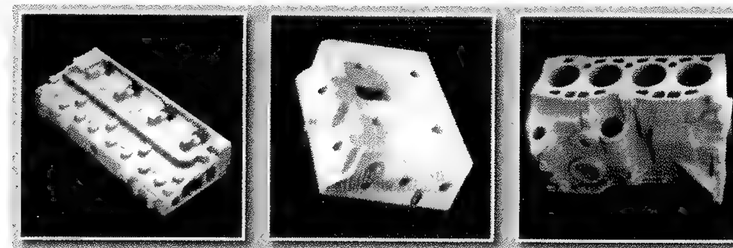

БРОДОГРАДИЛИШТЕ „БЕОГРАД“

Од свог оснивања Бродоградилиште „Београд“ је пројектовало и изградило око 1.200 новоградњи за некадашње југословенско и за светско тржиште - земље бившег СССР-а, Немачке, Холандије, Шведске, Индонезије, Бурме, Судана, Етиопије, Сирије, Норвешке, Либије.

Низом реконструкција и модернизација, ово Бродоградилиште је у последњих 15 година достигло пројектовани капацитет базиран на преради 10.000 тона челика, са могућношћу градње бродова тежине трупа до 2.000 т, дужине до 115 м и ширине до 20 м.

Поред разних типова пловних објеката за унутрашњу пловидбу (гурачи, барже и све врсте техничких пловила) и морску пловидбу (лучки реморкери, морски багери, разни вишенаменски бродови), у Бродоградилишту „Београд“ производили су се и делови бродске опреме и уређаја.

ИМС „НАПРЕД“

За својих шест деценија постојања, Грађевинско предузеће „Напред“, такорећи, створило је град од преко 300 хиљада становника у објектима у осам земаља на три континента (Европа, Азија, Африка) - Етиопија, Либан, Либија, Ирак, Немачка, Чешка, Словачка, Русија и сврстао се међу водећа предузећа у области високоградње.

„Напред“ је увек клијентима нудио и реализовао комплетну услугу – од израде студија и пројектовања, преко грађења и опремања објеката, до надзора, инжењеринга и консалтинга.

Поред целовитих стамбених насеља, „Напред“ је градио и индустријске, пословне и јавне објекте; тржне центре; хотеле; здравствене, образовне и дечије установе; музеје, рекреативне центре и најделикатније адаптације и реконструкције.

„Напред“ је модерно организован пословни систем, са преко 1.600 запослених, од тога је око 100 инжењера и 150 техничара свих специјалности, више од 500 висококвалификованих и око 400 квалификованих радника.

Примењујући скелетни систем грађења, ИМС „Напред“ је дорпинео и његовом усавршавању и технолошком унапређењу.

Једна од раскрсница београдских булевара

Угао Булевара Зорана Ђинђића (раније Булевара АВНОЈ-а) и Булевара шпанских бораца

„IMEL GROUP“ - скоро три деценије гради у Новом Београду

Градитељи из IMEL GROUP-а почели су са програмом надоградње објеката (ПНО); изграђено је 128 станова у Блоку 23, на равним крововима.

Први су почели изградњу малих тржних центара: Блок 45, Блок 70, Тошин Бунар, Блок 24, Блок 1 – Перпер и др. Последњих година ушли су у изградњу великих објеката: „Меркур“, „Кика“...

IMEL GROUP је у Блоку 49 I МЗ Бежанијска Коса поставио, развио и реализовао стамбено насеље са 2.800 станова.

Потом је наставио градњу индустријске зоне (мала и средња предузећа) у Блоку 51.

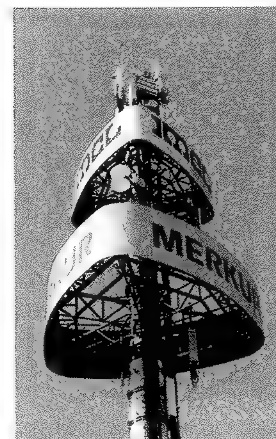

У периоду политичке и економске кризе односно распада Југославије (1988-1997), стручњаци „IMEL GROUP“ градили су у Шведској, Русији, Туркменији, Казахстану: робне куће, индустријске објекте, хотеле и пословне објекте.

За то време са смањеним капацитетом „IMEL GROUP“ је наставио и радове на Новом Београду, где и данас највише ради.

Са нама остају да живе објекти на које се највише поносимо - у блоковима 21, 49 и 51 на Новом Београду.

ЈКП „БЕОГРАДСКЕ ЕЛЕКТРАНЕ“

Од привремене топлане у блоку Б до изградње ТЕ ТО „Нови Београд“

Прве идеје о увођењу централизованог снабдевања топлотном енергијом у Београду јавиле су се тридесетих година прошлог века у предузећу „Снага и светлост“, приликом изградње термоелектране истог назива, али из техно-економсих разлога нису реализоване.

Да би се задовољиле потребе већ изграђених стамбених и јавних објеката на Новом Београду, 1959. године је започета градња привремене топлане у блоку Б, капацитета 37 MW, која је пуштена у погон за грејну сезону 1961/62. године. То се сматра почетком централизованог снабдевања Београда топлотном енергијом. Ова топлана је коришћена све до завршетка изградње термоелектране – топлане „Нови Београд“ 1965. године, да би она касније била пресељена на грејно подручје „Шумице“, ради задовољења потреба тог насеља.

Током 1963. године почело је и преуређивање старе електране „Београд“ предузећа „Електране“, на дунавској обали и разматрање њеног претварања у топлану, ради загревања индустријских и стамбених зграда у том делу престонице. Међутим, до тога није дошло, па је она, због дотрајалости, коначно угашена 1969. године, а у њеној непосредној близини предвиђена је изградња Топлане „Дунав“.

На левој обали Саве, налазе се већ више од четрдесет година постројења за комбиновану производњу топлотне и електричне енргије ТЕ ТО „Београдске електране“.

Све је почело решењем Народног одбора Града Београда од 6. новембра 1959. године о оснивању предузећа за производњу топлотне и електричне енергије „Топлана“. Ширење Београда преко Саве и Дунава и брза изградња великих стамбених насеља и индустријских објеката на простору Новог Београда, створили су потребу за додатним изворима топлотне и електричне енергије. Изградња ТЕ ТО на Новом Београду почела је 7. децембра 1961. године. Прикључена је на електроенергетски систем 31. јула 1965. године, пуштањем у погон агрегата број 1. Агрегат 2 је прорадио 2. новембра 1965, а трећи агрегат 12. марта 1966. године.

Завршетком изградње ТЕ ТО „Нови Београд“ формирана је радна организација, данас Јавно комунално предузеће „Београдске електране“. Настала је припајањем предузећа „Топлана“ предузећу „Електрана“. Предузећу „Електрана“ је Изменама и допунама решења о оснивању, од 3. јуна 1965. године, а и новим решењем о регистрацији проширен предмет пословања на „производњу топлотне и електричне енергије, изградњу и одржавање топловодне мреже, као и продају топловодне енергије потрошачима“.

У прво време ТЕ – ТО „Нови Београд“ је користила дизел-уља и средњи мазут. Међутим, показало се да мазут, као погонска енергија, није погодан због сложеног, скупог и релативно дугог припремног периода код старта. Због тога, а и због проблема корозије, изазване високом температуром, већ марта 1969. године средњи мазут је замењен сировим бензином.

Од 1964. године почео је развој локалних централизованих система за снабдевање топлотном енергијом нових градских насеља (Баново Брдо, Шумице, Коњарник, Канарево брдо, Миљаковац...). Израдом студијских решења и идејних пројеката створени су услови за централизовано снабдевање топлотном енергијом практично целог подручја Београда, укључујући и централне зоне града.

Предузеће „Београдске електране“ постепено се ширило, тако да је већ 1971. године имало више од 300 запослених.

ЈКП „Београдске електране“ представљају најмлађи београдски комунални систем. Скупштина града Београда, на седници, одржаној 21. децембра 1989. године, донела је решење о оснивању радне организације „Београдске електране“, као јавног комуналног предузећа, чије су основне делатности производња и дистрибуција топлотне енергије.

У оквиру система „Београдских електрана“ постоји 55 топлотних извора капацитета 3.000 MW, више од 1.000 километара топловодне мреже и 6.500 предајних станица. „Београдске електране“ у овом тренутку греју око 300,000 станова и 9.000 објеката пословног простора, укупне површине веће од 19,000.000 квадратних метара.

Од укупне инсталисане снаге топлотних извора, око 83 одсто користи природни гас као гориво, 16 одсто мазут и један одсто угаљ. У погледу инсталисане снаге, ЈКП „Београдске електране“ представљају данас гиганта снаге два „Ђердапа“ и један су од највећих класичних грејних система у Европи.

Даљински ситем грејања представљају топлане „Нови Београд“, „Дунав“, „Вождовац“, „Медаковић“, „Церак“, „Миљаковац“, „Борча“, „Баново Брдо“, „Земун“, „Миријево“, „Коњарник“, „Вишњичка Бања“, „Батајница“, „Барајево“ и „Младеновац“, док 40 топлотних извора представљају индивидуалне блоковске котларнице.

Делатност ЈКП „Београдске електране“ обухвата: производњу и дистрибуцију топлотне енергије за потребе грејања и испоруку потрошне топле воде; трансформацију електричне енергије за потребе ЕДБ/ЕМС; изградњу и одржавање топлотних и гасних постројења; дистрибуирање природног гаса на подручју Младеновца; реализацију програма топлификације (услови прикључења,

сагласности на пројекте и изведене радове и пријем објеката у систем); пружање информација о кваровима и планираним искључењима.

Директори предузећа „Београдске електране“: Бранко Бождар (1965. – 1972), Лука Марковић (1972. – 1976), Драгољуб Глишић (1977. – 1984), Предраг Васић (1985. – 2002), Миодраг Божовић (2002. – 2005), Владан Марковић (2005. – 2008) и Зоран Предић (2008. -).

ЈКП „Зеленило Београд“

У општини Нови Београд ЈК „Зеленило Београд“ одржава 756 ха јавних зелених површина, укључујући 243 дечја игралишта и 62 спортска терена, затим 80 ха паркинг простора, 25 ха обала и приобаља, 16.400 дрворедних стабала, једну фонтану и две јавне чесме, један санитарни објекат и 265 жардињера.

Са око 2.000 запослених, ово предузеће је стручно и технички оспособљено за извођење најсавременијих и најсложенијих хориткултурних пројеката, о чему сведочи низ пројектованих и изведених великих хортикултурних објеката Београда, међу којима су: комплекси око Сава центра, хотела „Интерконтинентал“, Парк пријатељства, лева обала Саве, Генексови апартмани...

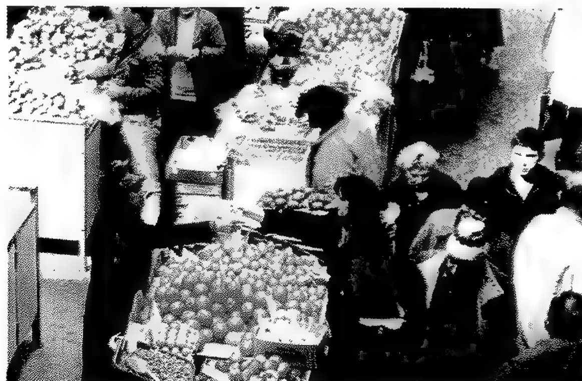

ПИЈАЦЕ И...

Првих година развоја Новог Београда, све бројнији становници – Новобеограђани снабдевали су се свакодневним потребама у поврћу, воћу... најчешће на пијацама „Зелени венац“, Земунској пијаци, а на самом Новом Београду, 70-их година, на једној малој пијаци, недалеко од Дома културе, све док нису изграђене друге велике пијаце:

Пијаца у старом „Меркатору“

Налази се у унутрашњости Трговинско-занатског центра „Меркатор“ (стари). Изграђена је 1971. године, са бетонским платнима, која носе пространу челичну решетку, у чијем средишту се налази већа хала без стубова.

Велика пијаца у Блоку 44

Подигнута је 70-их година у Блоку 44, између више стамбених блокова, у којима живи више десетина хиљада становника. Највећа је пијаца на Новом Београду, са више од 60 пространих тезги за продају поврћа, воћа и других пољопривредних производа. Нешто касније уз њу изграђена је посебна, пространа просторија са столовима за продају млечних производа и пилећег меса. Свуда унаоколо, са унутрашње стране ове пијаце, поређане су месаре, продавнице рибе, пекаре, и др.

Мања пијаца у Бежанији

Становници Бежаније и суседних стамбених блокова снабдевају се и на овој мањој пијаци у Војвођанској улици, у близини основних школа „Милан Ракић“ и „Јован Стерија Поповић“.

Прва приватна пијаца

На све већем насељу Бежанијска Коса, ГП „Веграт“ је отворио 2000. године прву приватну пијацу у Београду, са 320 тезги, на површини од 5.500 квадратних метара.

Кванташка пијаца

Новобеограђани, а и становници старог Београда, снабдевају се већим количинама поврћа и воћа, нарочито у време спремања зимнице, на познатој Кванташкој пијаци, с леве стране Аутопута, недалеко од скретања на пут за Нови Сад.

... ТРЖНИ ЦЕНТРИ

После бројних трговинских и занатских радњи у центрима месних заједница и ван њих, за снабдевање становништва Новог Београда подигнути су велики тржни центри:

Меркатор (стари) у Улици Михаила Пупина, недалеко од Дома здравља; „Меркатор" (нови), близу зграде Скупштине општине (2002), „Супер-Веро" (грчки), „Макси", „Immo центар", „Родић", „Меркур", „Idea", „Delta City" и др.

Отворени тржни центар („Бувљак")

Веома „популарни" Отворени тржни центар, познатији као „Бувљак", подигнут је крајем 90-их година 20. века, у Улици Јурија Гагарина, између железничке станице на Новом Београду и Бродоградилишта. На више стотина наткривених тезги изложени су продаји најразноврснији артикли за потребе домаћинства – техничка роба, одевни предмети и др.

ХОТЕЛИ

Хотел „Нациоанал"

Подигнут је 1967; а отворен 1968. године. Налази се на Бежанијској Коси, с леве стране Аутопута идући према Сремској Митровици. Располаже са 65 соба, у којима је укупно 150 лежаја.

Хотел „Путник"

Хотел „Путник" изграђен је током 1970-1971. године, по пројекту архитекте Михајла Митровића. Основа овог хотела слична је латиничном слову „L". Главни, високи тракт зграде постављен је на четири стуба пречника 2,70 м. Изнад њих су две мегалитске греде које носе читав систем хотелских јединица. И што је градитељски посебно занимљиво и рационално, стубови и греде су шупљи у језгру - то омогућује да све инсталације буду концентрисане, да пролазе кроз шупље конструкције.

Зграда хотела је у целини изливена у армираном бетону. Унутрашњост овог хотелског објекта има простора за 236 постеља, у потпуно једнаким јединицама. Године 1987. уз хотел је дограђен ресторан.

Хотел Путник

Continental Хотел Београд

Налази се уз Сава Центар; подигнут је 1979. године, по пројекту архитекте Стојана Максимовића. Обавијен је стакленом облогом зеленкасте боје и заједно са „Сава центром" чини складну целину.

Хотел има 415 луксузно намештених соба, укључујући 20 стандардних, осам де лукс и два председничка апартмана. Све собе и апартмани имају директну телефонску линију, сателитски ТВ програм, мини-бар, клима уређаје, интерни прикључак.

У њему постоји и осам хотелских банкет и конференцијских сала за 20 до 1.440 гостију, у којима се организују конференције, конгреси, пријеми, свечане вечере, банкети, модне ревије, итд.

Хотел „Hyatt Regency"

Подигнут је 1988 - 1990. године, по пројекту академика Ивана Антића. Цео комплекс састоји се од два „кристално извајана волумена изразито оштрих ивица..."

Хотел има 416 савремено опремљених соба, више ресторана и осталих просторија, које одговарају хотелу високе категорије.

Хотел Хајат

Хотел „Holiday INN Beograd"

Налази се у главној пословној зони Новог Београда (улица Шпанских бораца 74). У потпуности је опремљен и уређен, како за краће одморе, тако и за организацију семинара и осталих друштвених и јавних дешавања. Има 140 удобних гостињских соба, од тока 45 једнокреветних, 27 са соло креветом, 38 са брачним креветом, 30 двокреветних, један спрат Executive Club соба и апартмана. Вишенаменске просторије за састанке и конференције имају до 300 седишта

Туризам

Нови Београд има велике, али недовољно искоришћене могућности - потенцијале за развој туризма. Основу за бржи развој ове привредне делатности чине две реке - Сава и Дунав и постојећи, мада још недовољни хотелски капацитети. Искоришћеност хотела је само 38,7%. У 2006. години у њима је остварено 188.677 ноћења, од тога на странце отпада 144.098.

ОБРАЗОВАЊЕ

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА „11. АПРИЛ"

ДЕЧЈЕ ЈАСЛИЦЕ

Прве јаслице за узраст деце до 3 године, под називом Дечје јаслице бр. 1 (улица Сремских одреда бр. 6) отворене су 1951. У почетку са децом су радиле болничарке, да би се од новембра 1951. године, у рад укључиле и дечје неговатељице. Деца узраста од два месеца до три године боравила су у њима од 5 до 17 часова.

Изузетна пажња поклањана је припремању исхране (постојање млечне кухиње за бебе, лактаријума за мајчино млеко) и здравственој заштити деце (стални лекарски надзор). И та је традиција очувана до данас.

Дечје јаслице су се прошириле новембра 1960 године, када је добијена зграда Дечјег обданишта „Моша Пијаде" (Тошин Бунар бр. 148), са још 50 места за смештај деце од две до три године.

Дечји вртић „Бисер"

ДЕЧЈЕ ЗАБАВИШТЕ

Период од 1960. до 1964. године карактерише отварање дечјих установа у организацији стамбених заједница, док се, у периоду од 1965. до 1978. године, повећане потребе за смештајем деце, подстакле су изградњу нових, наменских објеката за дечје вртиће и почетак процеса њихове интеграције и организације у самосталне дечје установе.

Од 1978. до 1998. године сви дечји вртићи на територији општине Нови Београд удружили су се у ДЕЧЈИ ВРТИЋ „11. АПРИЛ".

Дечји вртић „Чигра"

Предшколска установа „11. април" обухвата данас све јаслице и вртиће Новог Београда - 32 објекта, са преко 7.000 малишана. У оквиру ове Установе организоване су и развојне групе за децу са сметњама у развоју (у Вртићу „Пчелица") и 10 група за децу на болничком лечењу у Институту за заштиту здравља мајке и детета.

Стручни сарадници (пегагози и психолози) и васпитачи развијају посебне програме и активности у складу са потребама деце; стварају повољну педагошку климу за интеракцију и комуникацију; подстичу разноврсне облике сарадње са породицом.

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Напоредо са изградњом Новог Београда и повећањем броја породица радника – градитеља, нових становника града у настајању, отваране су и основне школе.

Пре почетка планског развоја школства на садашњој територији Новог Београда, као општине (1952), постојала је, као најстарија, Основна школа у Бежанији и Основна школа у насељу Старо сајмиште, која је почела са радом септембра 1940. године, у згради коју је за ту намену својим мештанима поклонио грађанин Лазар Ајдуковић.

Прва основна школа у Бежанији

Прва основна школа у Бежанији, са чак пет помињаних датума о оснивању, отворена је, по предању, 1750. или 1770. године, а по решењу Скупштине општине Нови Београд, накнадно издатом, као датум оснивања узета је 1889. година. По списима, који се чувају у Историјском архиву Београда, она је од 1861. до 1940. Опћа Пучка са хрватским наставним језиком; од 1941. до 1944. године - Државна мешовита Пучка школа; од 1945. до 1949. године - само Основна школа и од 1950. године до данас - Основна школа „Јован Стерија Поповић". У Историјском архиву Београда за ову прву школу постоји потпунији досије за период од 1861. до 1913. године, а од 1914. до 1944. године само делимично. По томе се, дакле, може сматрати да је школа у Бежанији постојала и 1861. године.

Основна школа на Старом сајмишту престаће да постоји када њена одељења и ученике преузме Основна школа „Гоце Делчев", данас Основна школа „Јован Дучић".

Тек 1950. године, у трећој години изградње Новог Београда, у тадашњој Црнотравској улици – насталој од неколико барака у које су се, после прекида радова на изградњи Новог Београда, уселиле породице неимара Црнотраваца – снована је, у једној преуређеној бараци, Прва основна школа, тада названа 11. основна школа Десетог градског рејона („покривала" је цело подручје Новог Београда у изградњи, без Бежаније); касније ће добити име Основна школа „Иван Гундулић".

Друга по реду, отворена је Основна школа „Жикица Јовановић Шпанац", која је почела са радом 1956. године, у згради Основне школе „Иван Гундулић", а трећа је - Основна школа „Марко Орешковић", отворена у Творничкој улици, са почетком рада 25. септембра 1959. године, пресељењем њених одељења и ученика из основних школа „Иван Гундулић" и „Жикица Јовановић Шпанац" у новоподигнуту зграду за њу грађену.

До изградње посебних, својих зграда, новоотворене основне школе су привремено радиле у зградама већ подигнутих школа. Тако је Основна школа „Иван Гундулић", под својим кровом прво имала одељења Основне школе „Жикица Јовановић Шпанац" и целу новоосновану Школу за основно образовање одраслих (170 полазника), док је Основна школа „Жикица Јовановић Шпанац" у своју зграду привремено примила један број одељења и ученика Основне школе „Марко Орешковић".

Оснвона школа „Јован Стерија Поповић" - најстарија у Новом Београду

Та испомоћ односно солидарност раније изграђених основаних школа да под свој кров приме касније основане школе, привремено, док оне не добију своје зграде – прво је карактеристично обележје развоја основног школства у Новом Београду. У том погледу, посебно се, као „матица" – истиче Основна школа „Иван Гундулић", која је солидарно, погоршавајући услове свога рада, примала одељења и ученике три основне школе, Девете гимназије и Школе за основно образовање одраслих. А друго обележје тога развоја налазимо у чињеници да су поједине основне школе („Жарко Зрењанин" и „Ђуро Стругар") и прве средње школе, до пресељења у Нови Београд, радиле у старом Београду.

Године 1957. на територији Општине Нови Београд радило је пет основних школа, са 3.219 ученика, и Основна школа за образовање одраслих, са 170 полазника.

У периоду 1961-1970. отворене су: „ОШ „Владимир Илич Лењин" (1961); ОШ „Ледине" (1961) која од 1966. носи назив ОШ „Влада Обрадовић Камени"; ОШ „25. мај" (1961) – данас се зове ОШ „Душко Радовић"; ОШ „Др Иван Рибар" у Бежанији (1967) – данас је то ОШ „Милан Ракић"; ОШ „Жарко Зрењанин" и ОШ „Ђуро Стругар" 1968. године пресељене су у Нови Београд – прва из Старог Града, а друга са Палилуле; Прва специјална основна школа за ученике лако ометене у развоју (1970) – сада носи назив ОШ „Нови Београд".

Од 1971. до данас на територији Новог Београда отворено је још осам нових основних школа: ОШ „Радоје Домановић" и ОШ „Бранко Радичевић" - досељене су из Старог Града, односно Савског Венца, 1972. године; ОШ „Ратко Митровић", основана је 1972; ОШ „20. октобар" (1976); ОШ „Седам секретара СКОЈ-а" (1977) – то је данас ОШ „Лаза Костић", ОШ „Ужичка Република" (1982); ОШ „Младост" (1989); ОШ „Борислав Пекић" на Бежанијској Коси (2002).

Непостојање уметничких школа у Новом Београду, донекле, надокнађивала је Школа за основно музичко образовање „Станислав Бинички" са територије Општине Савски Венац, која у Новом Београду држи своја истурена одељења, а од 1980. године и Балетска школа „Луј Давичо" из Старог Града, у нешто мањем обиму.

На почетку школске 2008/2009. године све основне школе на Новом Београду похађа укупно 14.422 ученика у 629 одељења:

ОШ „Иван Гундулић" (21 одељење, 422 ученика); ОШ „Јован Дучић" (39-911); ОШ „Лаза Костић" (35-832); ОШ „Краљ Александар I" (32-778); ОШ „Влада Обрадовић – Камени (18-384); ОШ „Надежда Петровић" (32-697); ОШ „Борислав Пекић" (50-1511); ОШ „Радоје Домановић" (33-765); ОШ „Бранко Радичевић" (53-1.118); ОШ „Јован Стерија Поповић" (45-1.211); ОШ „20. октобар" (58-1.227); ОШ „Милан Ракић" (35-806); ОШ „Марко Орешковић" (22-446); ОШ „Ђуро Стругар" (19-350); ОШ „Ратко Митровић" (15-293); ОШ „Душко Радовић" (32-720); ОШ „Кнегиња Милица" (45-946); ОШ „Младост" (40 одељења – 985 ученика).

Постоји и ОШ „Нови Београд" (за ученике ометене у развоју), са 18 одељења и 111 ученика.

Поред учионица опште намене, основне школе имају и кабинете, радионице и друге специјалне наставне просторије, већина и фискултурне дворане и спортске терене.

Свака има своју, школску библиотеку, првенствено са књигама школске лектире. Укупан књижни фонд свих основних школа броји 207.265 књига (у већини школа - од 11.000 до 16.000 књига, а у осталима од око 8.000 до преко 9.000 књига).

Свих 19 основних школа имају и кабинете за информатику, са укупно 562 компјутера, од тога за ученике 432.

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

Раднички техникум

Зачетком средњег стручног образовања у Новом Београду сматра се оснивање и рад Радничког техникума, 1948. године, када је, због недостатка стручне радне снаге за потребе изградње Новог Београда, из омладинских радних бригада одабрано више десетина младих градитеља, са претходно завршеним основним (четворогодишњим) образовањем и стручним курсевима за полуквалификоване раднике и за њих организована редовна вишемесечна настава, теоретска у за то посебно изграђеним баракама, а практична добрим делом на градилиштима Новог Београда.

Наставу у Радничком техникуму држали су инжењери и старији техничари из Генералне дирекције предузећа „Нови Београд", као и из предузећа старог Београда, а практичну висококвалификовани и други стручни радници, запослени на градилиштима Новог Београда.

Привременим прекидом изградње Новог Београда, престао је са радом и Раднички техникум.

Гимназија „Михајло Петровић Алас"

Свршени ученици основних школа са територије Новог Београда своје средње образовање настављали су у гимназијама и стручним школама у старом Београду, све до 1961. године, када је Одлуком Народног одбора општине Нови Београд основана Гимназија „Михајло Петровић Алас" на Новом Београду.

У почетку Гимназија је радила у просторијама ОШ „Владимир Илич Лењин" а затим у ОШ „Иван Гундулић", да би се коначно преселила у зграду, првобитно грађену за ОШ „Жикица Јовановић Шпанац".

Гимназија „Михајло Петровић Алас" има два смера: друштвено-језички и природно-математички, са укупно 32 одељења и близу 1.000 ученика

Графичка школа

Почела је са радом 5. септембра 1947. године као Графичка индустријска школа у просторијама тадашње „Југоштампе" (зграда БИГЗ-а), у прве две године са 166 ученика за занимања: словослагач, ситомашиниста, књиговезац, монограф, цинкограф, галванопластичар, али уз претходно завршена два разреда гимназије (од укупно 8), или два разреда занатске школе. Због неповољних просторних и других услова, ова школа се преселила у просторије некадашње Фабрике чоколаде „Шонда", где су на 1.200 $м^2$ створене радионице за практичну наставу; био је отворен и интернат.

Године 1969. ова школа се преселила у новоподигнуту зграду на Новом Београду, тада као Графичка техничка школа, основана одлуком Скупштине општине Нови Београд. У Графичком школском центру – како се школа звала до 1965. године - ученици су се оспособљавали - на III степену за ситографа, машинског словослагача, словослагача на фотослогу, типомашинисту, офсетмашинисту, хемиграфа, књиговезца, графичког техничара, словоливца и др. Од 1982/83. почео је да се остварује и V степен стручности, који ће завршити ученици петнаестак генерација.

Школа данас образује на IV степену: техничара штампе, техничара дораде, техничара репродукције, типографа, фотографа, техничара за графичку припрему и техничара за обликовање графичког производа.

Садашњи назив, Графичка школа, носи од 1996. године. У школској 2008/2009. години има 32 одељења и близу 1.000 ученика.

Десета гимназија „Михајло Пупин“

Основана је 1933. године, као мушка четвороразредна гимназија на Топчидерском Брду; септембра 1941. претворена је у 11. мушку гимназију, променила два седишта за време окупације, а после ослобођења још два, да би се 1954/55. године вратила у своју зграду, прво, као нижа, а од 1955. године као виша гимназија.

X іимназија

На Нови Београд преселила се 1971. године. После промена у систему и програмима образовања, коначно се, од 1990/91. године, устаљује као 10. гимназија „Михајло Пупин“ (од 1992. има само општи смер).

У школској 2008/2009. години X гимназија има 32 одељења, са укупно 920 ученика.

Техничка школа „Нови Београд“

И она има дужу историју свога развоја: основана је 1975. године спајањем три стручне школе у старом Београду и одмах се преселила у новоподигнуту зграду на Новом Београду. До престанка тзв. усмереног образовања, Машинска школа „1. мај“ образовала је ученике - на III степену за занимања оптичара, часовничара, прецизног механичара, механичара грејања и механичара за расхладне уређаје, инсталатера, аутомеханичара, алатничара, машинбравара и механичара хидраулике и пнеуматике, а на IV степену за општег техничара, машинског техничара, машинског техничара за компјутерско конструисање.

Данас, под називом Техничка школа„Нови Београд“ образује ученике за подручје рада – машинство и обрада метала, са више образовних профила, међу којима су: машински техничар за компјутерско конструисање, техничар оптике, механичар оптике, механичар грејања и расхладне технике, механичар термоенергетских постројења, прецизни механичар и инсталатер.

У школској 2008/2009. години Машинска школа „Нови Београд“ има 33 одељења, са укупно 870 ученика.

Техничка школа „Нови Беоїрад“

РАДНИЧКИ УНИВЕРЗИТЕТ

У време радне акције на изградњи Новог Београда, поред других већих објеката (палате Председништва владе, Хотел, Студетнског града, Стамбеног насеља и др), подигнут је, 1948. и 1949. године, и Дом културе на Тошином Бунару, недалеко од Студентског града. Када је отворен, 29. новембра 1949. године, у њему су радили Биоскоп, Библиотека „Вук Караџић“, Центар за ванармијско образовање и Раднички техникум.

Ова институција је 1959. године регистрована као Народни универзитет „Нови Београд“, а 1961. као Раднички универзитет „Нови Београд“, који се, углавном, бавио образовањем одраслих, почев од аналфабетских течајева у различитом трајању, до школа за основно образовање одраслих; затим, идеолошко-политичким образовањем у оквиру Центра за марксистичко образовање, Школе самоуправљања, Синдикалне политичке школе и др. Од 1973. године у њему раде Центар за образовање и стручно усавршавање; Центар за културу; Центар за марксистичко образовање и Виша туристичка школа, а од 1978. године - Туристички и Металски образовни центар.

У оквиру Туристичког центра постојала је Средња туристичка школа, а у оквиру Металског центра средња металска школа - обе као јединице (ООУР) јединственог Радничког универзитета.

Десет година касније, 1989. године, Раднички универзитет је перерегистрован у Политехничку академију „Нови Београд“, у чијем су саставу, као организационе јединице, Средња машинска школа, Средња туристичка школа, Виша металска школа и Виша туристичка школа и Центар за културу.

Све ове образовне и културне делатности обављале су се у просторијама Дома културе, односно Политехничке академије, укупне површине од 5.700 квадратних метара, искоришћене за уређење 14 учионица, пет амфитеатара, 27 кабинета, седам лабораторија, две радионице, једне библиотеке са читаоницом, велике дворане за приказивање филмова, радионице са производним машинама, кабинета са рачунарским системом „Келер“, кабинета за роботику и флексибилне производне системе, кабинета са дидактичким КНЦ машинама и канцеларија за администрацију.

Сагласношћу Министарства просвете, Раднички универзитет, односно Политехничка академија, организовала је у дужем периоду допунску наставу и потпуно основно образовање за децу наших грађана привремено запослених у неколиким државама западне Европе (Немачка, Швајцарска, Француска, Аустрија, Холандија), као и стручно образовање тих грађана у струкама за које је ова установа била верификована од Министарства просвете (металској, туристичкој и др).

Од школа средњег образовања, из оквира бившег Радничког универзитета, односно политехничке академије, данас раде Средња туристичка школа и „Политехника“ - Школа за нове технологије (израсла из средње металске школе):

Средња туристичка школа

Смештена у згради бивше ОШ „Владимир Илич Лењин“ (угашена због малог броја ученика), Туристичка школа образује на IV степену - туристичке техничаре, кулинарске техничаре и угоститељске техничаре, а на III степену - куваре и конобаре. У школској 2008/2009. години има 30 одељења и укупно 920 ученика.

„Политехника“ - Школа за нове технологије

Образује ученике за три подручја рада: машинство и обрада метала, металургија и електротехника, са више образовних профила, међу којима су: техничар за роботику, машински техничар за компјутерско конструисање, техничар за компјутерско управљање, техничар за мехатронику, а у металургији – за златара

У школској 2008/2009. години „Политехника“ има 28 одељења, са укупно 768 ученика.

Виша туристичка школа

Основана је 1967. године као одељење Више туристичке школе из Дубровника, а већ следеће, 1968. године, ово Одељење је прерасло у Центар за ванредне студије Више туристичке школе – Дубровник, да би, почев од 1975. године, Виша туристичка школа, као организациона јединица, Радничког универзитета „Нови Београд“, била сврстана у рад образовних институција вишег образовања у Србији.

Висока туристичка школа

Израсла је из Више туристичке школе. Међу првим високошколским установама у Србији добила је акредитацију од Комисије за проверу квалитета. Министарство просвете издало јој је дозволу за рад 14. маја 2007. године.

Савремени наставни планови и програми основних студија у складу су са интенцијама Болоњске декларације и потребама и захтевима савремене туристичке привреде. Нови студијски програм примењује се почев од школске 2007/08. године и траје три године.

У школи се, поред стручних предмета, изучавају: енглески, немачки, француски и руски језик а стручна пракса реализује у току све три године студија, у обиму од 450 сати и организује се у сарадњи са предузећима туристичке привреде, туристичким агенцијама, хотелским предузећима, друштвеним туристичким организацијама, организаторима манифестација и другим субјектима туристичке привредеа.

Школа располаже са пет амфитеатара, 10 учионица, 11 кабинета, интернет центром, библиотеком са преко 4.000 књига, 50 стручних часописа, читаоницом и још пет просторија за наставу и друштвене активности. Наставне просторије опремљене су одговарајућим савременим средствима (компјутери, опрема за наставу страних језика, дијапројектори, пројекциона платна и др).

У оквиру ваннаставних активности, Школа издаје научно-стручни часопис „Туристичко пословање“, организује испите за туристичке водиче, суорганизатор је „Сусрета организатора манифестација“, покровитељ међународне изложбе графика „Свет је отворена књига“, суорганизатор Међународног филмског фестивала туристичког и еколошког филма „SILAFEST – Silver Lake Tourfilm Festival“, организатор различитих хуманитарних акција и сл. Културно-уметничко друштво Високе туристичке школе делује преко 35 година.

Висока туристичка школа је добитник више домаћих и међународних признања за свој рад, међу којима су: награда за изузетне успехе на пољу туризма 2008. године, Федерације туристичких новинара Европе; „Златна амфора“ за успешно образовање кадра за туристичку привреду Србије, 2008. године; Захвалница за вишегодишњи допринос у организацији стручног скупа „Сусрети организатора туристичких манифестација“, 2008. године.

Виша металска школа

Од 1974. године радила је као Виша школа металске струке са два смера – производни и организациони, а од 1986. године као Виша металска школа, у двогодишњем трајању, образујући студенте у машинској струци за образовне профиле – инжењер машинства за производно машинство и инжењер машинства за бродоградњу, а у металуршкој струци за образовни профил – инжењер металургије, 6/1 степен стручне спреме.

Виша металска школа данас остварује наставни план и програм у пет смерова: нумерички обрадни системи, бродоградња, индустријски инжењеринг, прерађивачка металургија и практична настава.

Факултет драмских уметности у Београду

Факултет драмских уметности (ФДУ)- водећа образовна високошколска институција у области позоришта, филма, радија и телевизије у Републици Србији - део је Универзитета уметности у Београду. На Нови Београд пресељен је 1974. године. Захваљујући континуитету постојања и током шест деценија дуге стваралачке традиције, квалитетним наставним програмима, угледним професорима и врхунским условима студирања, овај Факултет представља еминентну образовну, уметничку и културну институцију Србије.

Основни циљеви и задаци ФДУ су: откривање и школовање талената, неговање креативних и интелектуалних способности студената, подстицање слободног изражавања идеја и права на комуникацију, развој уметничких, теоријских, менаџерских и културолошких дисциплина, те перманентно учење и усавршавање. Стога, Факултет драмских уметности има лидерску улогу не само у нашој земљи, већ и у региону.

Факултет има два смера - Позоришни-радио и Филмско-телевизијски, као и десет катедри - Глума, Позоришна и радио режија, Драматургија, Менаџмент и продукција позоришта, радија и културе, Филмска и телевизијска режија, Филмска и телевизијска продукција, Камера, Филмска и телевизијска монтажа, Снимање и дизајн звука и Теорија и историја.

При Факултету постоји Институт за позориште, филм, радио и телевизију, основан 1989. године, са циљем да подстиче како научно-истраживачки рад у области уметности, медија и културе, тако и саму издавачку делатност.

Поред основних и мастер студија, организују се специјалистичке и докторске студије из области науке о драмским уметностима, култури и медијима.

Студије се обављају у облику предавања, семинара, креативних радионица и пројектне наставе, која обухвата сарадњу више студијских програма у оквиру Факултета драмских уметности и Универзитета уметности у Београду.

Факултет је овенчан многобројним наградама, а дипломирани студенти и професори стекли су интернационалну репутацију у својим областима стварања.

Нови изазов у наредном периоду (до 2010. године) представља континуирани рад на реформисању студијских програма, развој нових програма, примена система кредитирања, односно преноса бодова (ЕСПБ), као и промовисање докторских студија из области уметности.

ФДУ је члан организација као што су ELIA, ENCATC, CILECT, а такође и суоснивач међународне смотре Медитеранских позоришних школа - МАСЛИНА.

И данас, када постоји плуралитет школских облика, Факултет драмских уметности у Београду не престаје да зрачи магнетском привлачношћу: сваке године за упис на Факултет конкурише више кандидата, него на све друге сродне школе заједно, широм овог културног подручја.

Сложена структура Факултета је довољно еластична да се стално прилагођава новим тенденцијама и околностима, али је, истовремено, и довољно чврста у чувању и неговању проверних вредности. На тај начин, Факултет драмских уметности успешно остварује највише школске стандарде и тиме испуњава особену уметничку и научну мисију.

Универзитет Браћа Карић

Универзитет „Браћа Карић“ је први приватни Универзитет у нашој земљи. Основан је 1992. године по Закону о универзитету Републике Србије. Студије на Универзитету су четворогодишње. Факултетска диплома Универзитета „Браћа Карић" признаје се као диплома било ког државног, акредитованог, факултета. Студентима је омогућено даље последипломско студирање на специјалистичким, магистарским и докторским студијама.

Студенти имају могућност да своја теоријска знања примене и провере у пракси, уз поштовање норматива прописаних Болоњском декларацијом о обавезних 160 часова праксе у току студија, радећи у низу домаћих и страних компанија. До сада су студенти стручну праксу обављали у Америци, Канади, Ирској, Русији, Кини, на Кипру, као и на Београдској берзи, у Coca coli, Xerox-у, Хотелу Хayatt Regency, ЕФГ Еуробанци, ХВБ Банци и др.

Наставни планови и програми рађени су по угледу на познате светске факултете и бизнис колеџе. На факултетима Универзитета „Браћа Карић“ организују се бесплатни додатни курсеви из области менаџмента, економије, као и новинарства, преговарања, уз коришћење актуелног метода студије случаја Case Studu, на којима се проучавају реални проблеми у компанијама које студенти сами решавају. Потписан је уговор са Microsoft IT Академијом на основу којег је дато ексклузивно право студентима Универзитета „Браћа Карић“ да, уз специјалан попуст, похађају све курсеве Microsoft IT Академије. По завршетку овог курса они добијају светски признат сертификат Microsoft IT Академије.

У оквиру Универзитета „Браћа Карић“ постоје: Факултет за менаџмент „Браћа Карић“; Факултет за трговину и банкарство „Јанићије и Даница Карић“; Факултет за предузетнички менаџмент „Браћа Карић“; Факултет за менаџмент у спорту; Академија уметности БК; Факултет за економију и политичке науке; Факултет за стране језике.

КУЛТУРА

На територији Новог Београда ради више институција културе. Међу најстаријима су Народна библиотека Вук Караџић, Музеј савремене уметности, Сава центар, Дом културе Студентски град, Галерија студентског центра, галерија „BLOK Gallery“.

Њима се придружио и Историјски архив града Београда, који се, пресељењем из старог Београда, сместио у новоподигнути објекат, за њега наменски грађен, октобра 1973. године. С обзиром на то да Историјски архив обавља утврђене функције за територију целог града Београда, њега ћемо прво и представити.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ БЕОГРАДА

Као значајна културна институција, Историјски архив Београда настао је, пре свега, из потребе да се да се заштити и сачува изузетно значајна грађа Земунског магистрата, настала још у XVIII веку. Првих година од оснивања Архив је био у саставу Градске библиотеке, да би се већ 1947. године одвојио и наставио да делује као самостална институција.

Од 1954. године налазио се у згради бивше Класне лутрије (угао Васине и Змај Јовине улице). Садашњи назив - Историјски Архив Београда - добио је Одлуком Градског већа и Извршног одбора града Београда, на седници одржаној 24. јануара 1958. године. У Регистар Трговинског суда у Београду, уписан је као установа културе од посебног друштвеног значаја, која у оквиру своје делатности врши заштиту архивске грађе у регистратурама, преузима, сређује, обђује, омогућава коришћење и публиковање архивске грађе. Надлежност Архива обухвата подручје Града Београда, са свим градским и приградским општинама.

Зграда Историјског архива

Временом, просторије и депои Архива постали су тесни. Преузевши велики број фондова, 1963. направљен је елаборат будућег наменског објекта, по пројекту Милана Јерковића. Пројекат је прихваћен у Скупштини Града, а инвеститори су били Градски комитет Савеза комуниста Србије Београда, Скупштина града Београда и Градско стамбено предузеће.

У периоду од 1969. до 1972. године објекат је сазидан. Његову изградњу финансирали су Скупштина града београда, Градски комитет СКС и Градско стамбено предузеће, док је Дирекција за изградњу Новог Београда обезбедила локацију.

Зграда је званично примљена 16. јануара, а свечано отворена 15. октобра 1973. године.

Површина терена на коме је сазидан објекат износи 7.200 m^2, од тога 4.700 m^2 корисне површине: канцеларије, ходници и друге просторије 1.500 m^2, радионице 480 m^2 читаоница 120 m^2, галерија 200 m^2, депои 2.400 m^2.

„Наша визија је да Историјски архив Београда постане истински модерна, ефикасна и отворена институција за чији ће рад и развој бити подједнако заинтересовани како Скупштина града Београда и његови грађани, тако и научни и јавни радници, културна и просветна јавност у земљи и иностранству - каже директорка Архива, др Бранка Прпа. „- Када то кажемо мислимо да наша институција треба да модернизује свој начин рада који ће омогућити корисницима ефикасни и брз приступ - електронски приступ јавним документима и архивским информативним средствима, израду електронских база података о садржају архивских фондова и збирки, као најсофистициранијих средстава претраживања, и њихово постављање на светску мрежу...

Наша мисија је да на најадекватнији начин заштитимо архивску грађу која се чува у Архиву, и то: микрофилмовањем и дигитализацијом сређених и обрађених фондова и збирки, сталним праћењем здравственог и сигурносног стања архивске грађе, те предузимање одговарајућег лечења и конзервације докумената.

Посебна брига Архива је добра заштита архивске грађе у настајању - код стваралаца и ималаца регистратурске грађе, редован обилазак и надзор регистратура у циљу евидентирања, пописивања и предаје архивске грађе доспеле према законским регулативама.

Наш посебан задатак је промоција високих стандарда бриге за заштиту архивске грађе и подизање свести код ималаца, стваралаца и јавности о значају архивског документа за историју Београда, његове околине и Региона.

У том смислу наши најхитнији циљеви су:

- изградња архивског информативног система, заснованог на радним процесима и међународним архивским и ИСО стандардима, који регулишу ову делатност;

- дорада постојећих информативних средстава и њихов пренос у електронске базе података, те израда нових у циљу лакшег претраживања;

- дигитализација најважнијих докумената из фондова и збирки Архива, ради заштите и претраживања у on-line режиму, те промоције значаја архива као државних и културних институција, те архивских докумената као јавне архивске грађе;

- побољшање рада корисничких служби, како у самом Архиву, тако и on-line, у циљу ефикасног услуживања наших корисника којима је архивска грађа потребна за личне потребе или за научно-истраживачки рад;

- атрактивно и ефикасно представљање богатства архивских фондова и збирки путем публиковања докумената и изложби.

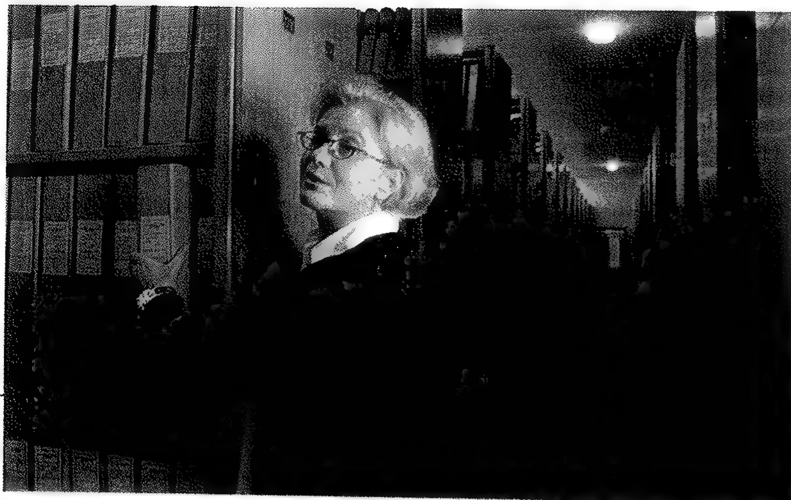

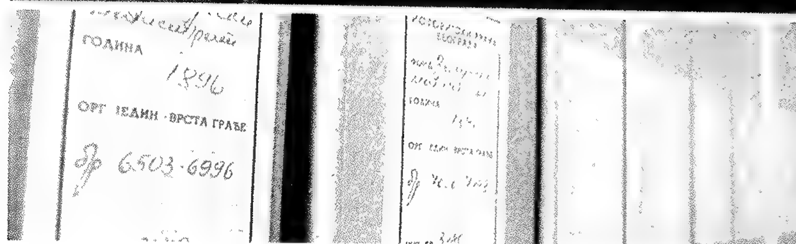

У депоу

Наш коначни циљ је добро уређен архив, сређена и обрађена архивска грађа у Архиву, заштићена микрофилмовањем, дигитализацијом и публикованим издањима, богата библиотека електронских информативних средстава за претраживање на Интернету, добро организована служба за праћење архивске грађе у настајању и припрему за њено преузимање у Архив према законској регулативи, те брза и ефикасна служба за рад са корисницима."

Фондови

У Историјском архиву Београда налазе се разноврсни архивски фондови и збирке, који пружају значајне податке за историју Београда и Србије. На простору од 2.400 m^2 смештено је 13.200 метара архивске грађе, углавном на српском језику, немачком, а појединачни документи и на турском, француском, мађарском, руском, италијанском, румунском, хебрејском и другим језицима. Најстарији појединачни документ који се чува у Архиву је из друге половине 16. века, Дијалог Османлије и Хришћанина о војнополитичкој ситуацији, на турском

језику. Најстарији фонд је Земунски магистрат, чија грађа датира од 1749. године, када је Земун проглашен слободним краљевским градом, изузимањем из поседа породице Шенборн. Грађа је углавном на немачком језику.

Највећи и најважнији фондови, са неколико стотина метара грађе, су: Скупштина града еограда, Окружни суд за град Београд, Управа града Београда, Земунски магистрат, Котарски суд у Земуну, Трговинска комора у Београду. Ту су још и Општина града Београда, Окружни суд за Округ Београдски, Задужбина Илије Коларца.

Највише фондова Архива настало је после 1945. године, а од оних који су приспели последњих година, најважнији је свакако фонд [БИТЕФ]

Архивска грађа се чува у депоима Архива, размештена у неколико следећих група: управа и јавне службе, правосуђе, просветне, културне и научне установе, социјалне и здравствене установе, привреда и банкарство, друштвено-политичке организације, друштва и удружења, верске установе и организације, породични и лични фондови, збирке, легати.

Изложбе

Галерија Историјског архива Београда реализована је према пројекту архитекте Бојане Ђуровић. Изградња је почела јануара 2003. године, а свечано је отворена априла исте године, поводом прославе Дана Београда. Архив је од 2003. до 2008. године припремио укупно 18 изложби, и то:

Векови Београда (2003.), *Дунавом кроз време* (2003.), *Модерна у Београду* (2003.), *Светло и тама* (2004.), *Векови за памћење* (2004.), *Интерактивни Београд* (2004.), *Сачувати књигу* (2004.), *XX век / доба ратова* (2004.), *Нова година и Божић у Београду* (2004.), *Човек у времену* (2005.), *Један обичан дан* (2006.), *Границе* (2006.), *Нови Београд* (2007.), *БИТЕФ – Велике награде* (2007.), *Кућа Вељковић* (2007.), *Путне исправе* (2008.), *Студентски протест 1968* (2008.), *Сигнализам* (2008.).

Идејна концепција до сада организованих изложби јесте да све имају артикулисане проблемске, тематске и хронолошке сегменте прича, које пружају илустративну слику историје града кроз преплитање утицаја европских сила и различитих култура.

Издавачка делатност

Првих година после оснивања, Историјски архив Београд почео је са публиковањем докумената о прошлости Београда. До данас је објавио око 50 публикација, међу којима су од новијих:

Серија Живети у Београду I-VI; Академско певачко друштво Обилић 1884-1941, Векови Београда, XVI-XX век, каталог сталне изложбене оставке; *Аутомобили у Београду 1918-1941; Модерна српска држава (1804-2004)* Хронологија; *БИТЕФ 40 година нових позоришних тенденција*

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „ВУК КАРАЏИЋ"

Основана је 1951. године. Налази се у згради Дома културе. Као самостална установа културе постојала све до 1989. године када се, заједно са још 12 општинских библиотека, придружила Библиотеци Града Београда и постала њена организациона јединица.

Улаз у Библиотеку

Библиотеку чине два одељења (за одрасле и за децу) и 10 огранака. („Сава"; „Фонатана"; „Бежанија"; „Меша Селимовић"; „Васко Попа"; „Владан Десница"; „Перо Слијепчевић"; „Марија Илић Агапова"). Оба одељења и осам огранака су активне библиотеке отвореног типа – сва грађа се налази на полицама, којима је слободан приступ корисника. Два огранка („Пионир" и „Дечји кутак") су депозитна и у њима се не пружају услуге грађанству.

Делатност Библиотеке усмерена је у два основна правца: а) набавку, обраду, чување и давање на коришћење библиотечке грађе, б) организацију културно-образовних програма.

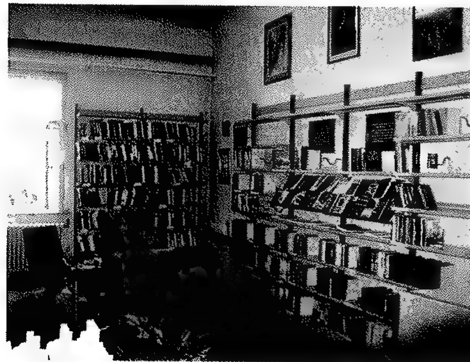

Одељење за одрасле

С обзиром на то да корисници Библиотеке потичу из различитих старосних и социјалних слојева, Библиотека води рачуна о специфичним потребама читалаца, набављајући жанровски разноврсне публикације. Књиге за децу и одрасле, белетристика и стручни наслови, референсне збирке и научно-популарна дела, уметничке монографије и стрипови – једнако налазе места на полицама.

Књижни фонд новобеоградске библиотеке данас броји око 145.000 јединица. Годишње се принови око 9.000

књига. Осим њих, Библиотека набавља и дневну и недељну штампу и стручне часописе, као и одређену количину некњижне грађе (мултимедијалне јединице).

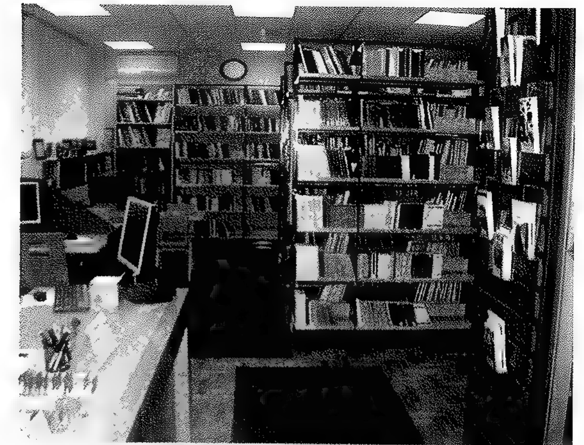

Одељење за децу

Стручна периодика и некњижна грађа део су стандардног библиотечког фонда.

Организација културних програма – у широком спектру од књижевних сусрета, преко тематских предавања, до дечјих креативних радионица – стална је активност библиотеке. Посебан сегмент рада чине програми намењени ђацима основних школа. *Читалачка значка* - програм који популарише књигу и читање - сваке године окупи више од 1.000 новобеоградских основаца. Са малим изменама, овај програм се остварује већ неколико деценија.

Колектив библиотеке броји 21 стручно лице. Образовна структура одговара највишим стандардима матичне делатности: 11 запослених су библиотекари који има високу стручну спрему; средњу стручну спрему има 10 особа са звањем књижничара.

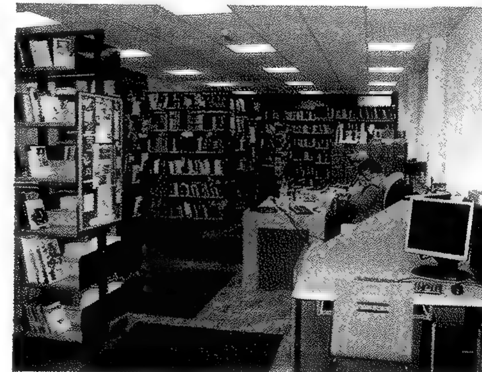

Огранак „Фонтана"

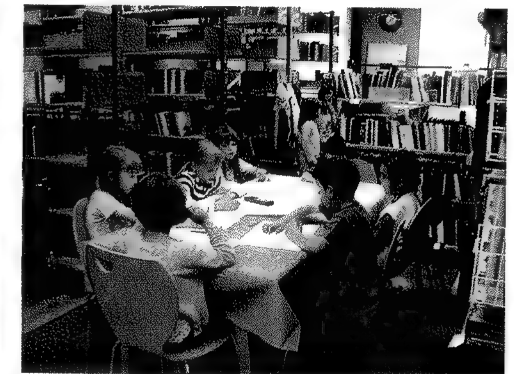

Огранак „Сава"

Током 2008. године започет је посао на дигитализацији библиотечких података, као увод у опсежан посао преобликовања класичне библиотеке у савремено информацијско средиште.

МУЗЕЈ САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Музеј савремене уметности у Београду отворен је 20. октобра 1965. године. Делатност Музеја, међутим, почиње још 1958. године, када је актом Савета за културу Народног одбора града Београда донета одлука о оснивању Модерне галерије, установе, са задатком да прати развој југословенске савремене уметности.

Извршно веће СР Србије је одлучило да за потребе Модерне галерије подигне зграду која би задовољила модерне музеолошке принципе и одређује локацију на Новом Београду, на Ушћу Саве у Дунав, наспрам Београдске тврђаве.

На конкурсу расписаном 1960. године прихваћен је пројекат архитеката Ивана Антића и Иванке Распоповић, за који ће им касније, на дан отварања Музеја, бити додељена Октобарска награда за архитектуру.

Својим особеним концептом унутрашњег простора и везивањем за екстеријер, зграда музеја представља оргинално архитектонско решење, које задовољава основне музеолошке стандарде и сврстава се међу занимљиве примере музејске архитектуре у свету. Окружена је парком скулптуре, са делима најзначајнијих југословенских вајара 20. века.

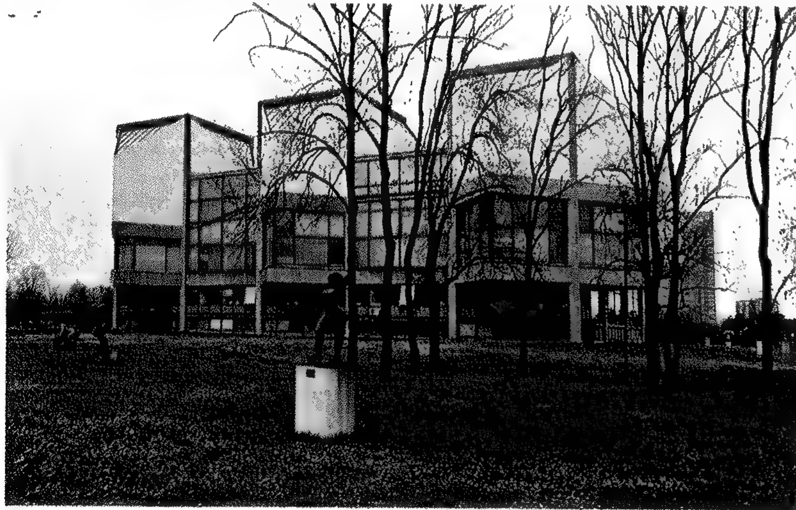

Зграда Музеја

Основни волумен зграде представљен је једним полиморфним кристалом сачињеним од шест кубуса сасечених углова. Зидови су јој обложени белим мермерним плочама, делимично у стаклу; и нагнуте кровне површине прекривене су стаклом. Унутрашњост зграде карактеришу функционалност и разуђеност простора. Јединствен али специфично сложен унутрашњи простор, без вертикалних преграда и коридора, подељен је на пет изложбених нивоа повезаних степеницама. Тим нивоима, који се готово преливају један у други, успешно је спроведено интегрисање простора различитих висина у јединствену целину. На тај је начин омогућено да се са виших нивоа, из различитих углова, посматрају експонати на нижим нивоима, а и то да посетилац до највиших нивоа стиже без икаквог замора.

Укупна површина унутрашњег простора износи 5.055 м^2. Приземље се налази на 1,80 м од нивоа земље, а први ниво на 3,90 м. Други и трећи ниво деле висинске разлике од 2,34 м и 1,56 м. Највиши ниво је на 10,14 м од земље.

Зграда Музеја је 1987. године проглашена за „културно добро" и подлеже одговарајућој заштити Завода за заштиту споменика културе града Београда.

Скулптуре око зграде Музеја

По изградњи нове зграде, Савет Модерне галерије усваја нов назив установе – Музеј савремене уметности. За првог управника Музеја постављен је Миодраг Б. Протић.

У постављању основа рада нове институције узета су у обзир теоријска и практична искуства најугледнијих музеја модерне и савремене уметности у свету.

Музеј је основан са циљем: да сакупља, научно проучава и излаже највреднија и најкарактеристичнија дела југословенске уметности 20. века; да организује озложбе домаће и светске уметности и поводом њих објављује, проучава и популаризује савремену уметност; да систематски сакупља и класификује

Изложбене поставке...

документацију о модерној и савременој уметности; да истражује нове методе образовног рада у области визуелне културе, историје и теорије уметности.

Током више од четири деценије свог постојања Музеј савремене уметности, руководећи се основним принципима и циљевима, развио се у водећу институцију модерне и савремене уметности на просторима бивше Југославије и Србије. Његове уметничке збирке данас чине најрепрезентативнију колекцију југословенске и српске уметности 20. века, која уз документацију и архиву за овај период, пружа могућност за свеобухватно сагледавање уметничког наслеђа у периоду од 1900-2005.

Фонд Музеја данас броји око 7.600 дела и представља најрепрезентативнију колекцију са југословенског уметничког простора из периода постојања (1900-1991).

Музеј савремене уметности своју политику попуњавања збирки подједнако заснива на праћењу савремене уметности у Србији, региона Балкана, а и, у оној мери у којој је то могуће, Европе и света.

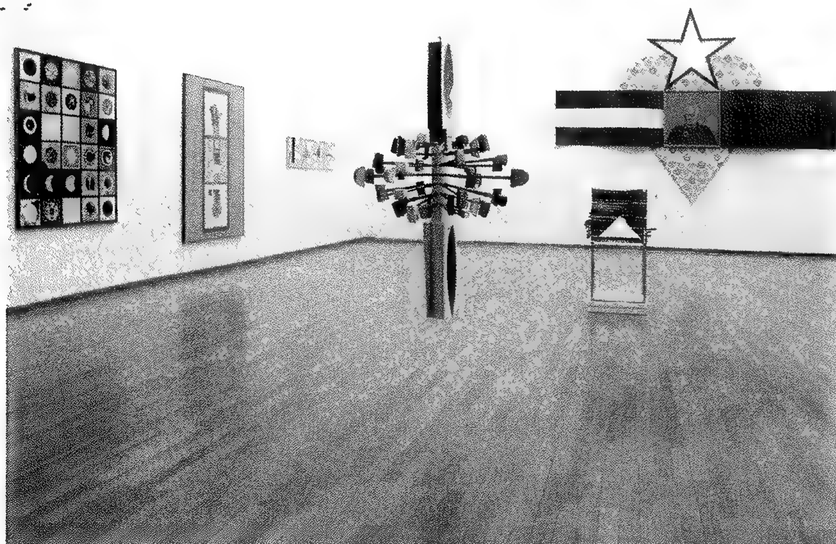

Колекција Музеја подељена је у неколико збирки: Збирка сликарства од 1900. до 1945. године; Збирка сликарства после 1945. године; Збирка скулптуре; Збирка графике и цртежа; Збирка нових медија (фотографија, филм, видео итд.) Такође, Музеј је својим збиркама, сталним поставкама, изложбама, каталозима и другим програмским активностима, одиграо значајну улогу у писању историје југословенске и српске уметности 20. века, био је и остао значајан промотер савремених уметничких тенденција и ширења визуелне културе.

До децембра 2005. Музеј је организовао више од 900 изложби у згради МСУ, Салону МСУ, Галерији-легату Милице Зорић и Родољуба Чолаковића, Галерији Петра Добровића, као и у другим излагачким просторима у земљи и иностранству.

Стална поставка дела из збирки
Музеја савремене уметности

Аутор и кустос: Дејан Сретеновић

Стална поставка дела из збирки МСУ мења се у периоду између 3 и 5 година, и по правилу заснована је на ауторским концепцијама реконструкције историјских целина, покрета, тенденција и индивидуалних појава у југословенском уметничком простору. Актуелна стална поставка обухвата око 160 дела југословенске уметности настала у периоду 1900-1981. и структуирана је као склоп мини-изложби, распоређених у складу са просторним целинама изложбеног простора.

Своју излагачку политику засновао је на представљању најзначајнијих уметника (ретроспективне и самосталне изложбе), раздобља, покрета и тенденција југословенске, српске (нпр. циклус „Југословенска уметност 20. века") и стране уметности 20. века. Од свог отварања до данас, Музеј је поклањао изузетну пажњу међународној сарадњи и успоставио блиске везе са бројним иностраним музејима, галеријама и сродним институцијама. Захваљујући томе, успешно се укључио у међународну сарадњу, тако да је већ од краја 1965. почео да организује изложбе стране уметности.

Податак да су појединачно представљени многи значајни уметници, стилски правци и националне сцене 20. века, говори у прилог томе да је Музеј одиграо водећу улогу у земљи у етаблирању духа визуелног модернизма и промовисању актуелних уметничких тенденција, а самим тим и отворио могућност упоредног сагледавања развоја наше уметности.

Прилагођавајући се савременим музеолошким принципима заштите културног наслеђа и политикама излагања, данас Музеј савремене уметности представља динамичну институцију, која обимом и разноврсношћу својих програма,

истраживачким и педагошким радом (Центар за визуелну културу и Дечији клуб), интензивном међународном сарадњом и отвореношћу за различите облике културних активности и сарадње, представља важан чинилац уметничког и културног живота Београда и Србије у процесима културног преображаја српског друштва у периоду транзиције и процеса евроатланских интеграција.

Оснивач и први директор Музеја савремене уметности (1965-1980) био је Миодраг Б. Протић, сликар и аутор значајних изложби, књига и текстова из области историје југословенске и српске модерне уметности. Директори Музеја били су: Марија Пушић (1980-1984), Коста Богдановић (в.д. директора, 1984-1986), Зоран Гаврић (1986-1993), Радисав Тркуља (1993-2001) и Бранислава Анђелковић-Димитријевић (2001-).

Галерије и легати у саставу Музеја

Салон Музеја савремене уметности у Београду - најпрестижнији је галеријски простор у Београду. Концепција овог Салона заснива се на представљању најактуелнијих тенденција у визуелној уметности, првенствено кроз самосталне изложбе најзначајнијих савремених уметника из земље и иностранства, али и кроз организовање трибина и предавања.

Галерије Музеја су: Галерија Петра Добровића - отворена јуна 1974. године (улица Краља Петра 36/IV у Београду), у стану у којем је познати уметник живео и радио; Галерија-легат Милице Зорић и Родољуба Чолаковића, за јавност отворена 1980. године (улица Драјзеров пролаз бр. 2 на Дедињу), у адаптираној једноспратној згради, коју су Милица Зорић и Родољуб Чолаковић поклонили граду Београду, а овај управљање Галеријом поверио Музеју (Галерија садржи 92 дела најпознатијих југословенских уметника, као и збирку стилског намештаја, оријенталних тепиха, стакла и порцелана, која употпуњује амбијент ентеријера); Задужбина др. Надежде и др. Лазара Ристића - легат познатих београдских љубитеља уметности и колекционара, брачног пара Ристић, садржи 32 слике југословенских уметника 20. века; Легат Марка, Шеве и Маре Ристић - обухвата визуелну продукцију групе београдских надреалиста (1926-1939) и садржи 78 уметничких дела (цртежа, колажа, асамблажа и колективних радова) из заоставштине Марка Ристића; Легат Растиславе Табаковић - броји 413 уметничких дела (уља, акварели, гвашеви, колажи, цртежи) Ивана Табаковића (1898 -1977), који је уметникова супруга поклонила граду Београду, а он га поверио на стручно старање Музеју савремене уметности; Легат Ане Чолак Антић; Легат Злате и Васка Прегеља; Легат Вана Живадиновића Бора; Легат Миодрага Б. Протића; Легат Ксеније Дивјак; Легат Милана Дединца и Радмиле Бунушевац-Дединац; Легат Ксеније Илијевић.

Библиотека Музеја савремене уметности садржи 4.900 наслова књига домаћих и иностраних аутора из области историје и теорије уметности, савремене уметности, филозофије, естетике, архитектуре, дизајна, филма итд. У саставу библиотеке налази се и колекција од 24.000 каталога изложби у земљи и иностранству и око 380 наслова југословенске и иностране стручне периодике од 1900. до данас. Посебно место у фонду библиотеке заузимају издања с почетка 20. века, која данас представљају библиографске раритете. Фонд библиотеке свакодневно се допуњава путем куповине, размене и донације публикација.

САВА ЦЕНТАР – СИМБОЛ НОВОГ БЕОГРАДА

Од идеје до реализације

Када се председник Тито вратио са Конференције о европској безбедности и сарадњи (КЕБС), одржаној у Хелсинксију у лето 1975. године, поставило се питање, где ће се одржати наредни скуп КЕБС-а, с обзиром на то да је тадашњи председник СФРЈ преузео обавезу да наша земља буде домаћин те конференције. Скуп је требало да траје око осам месеци.

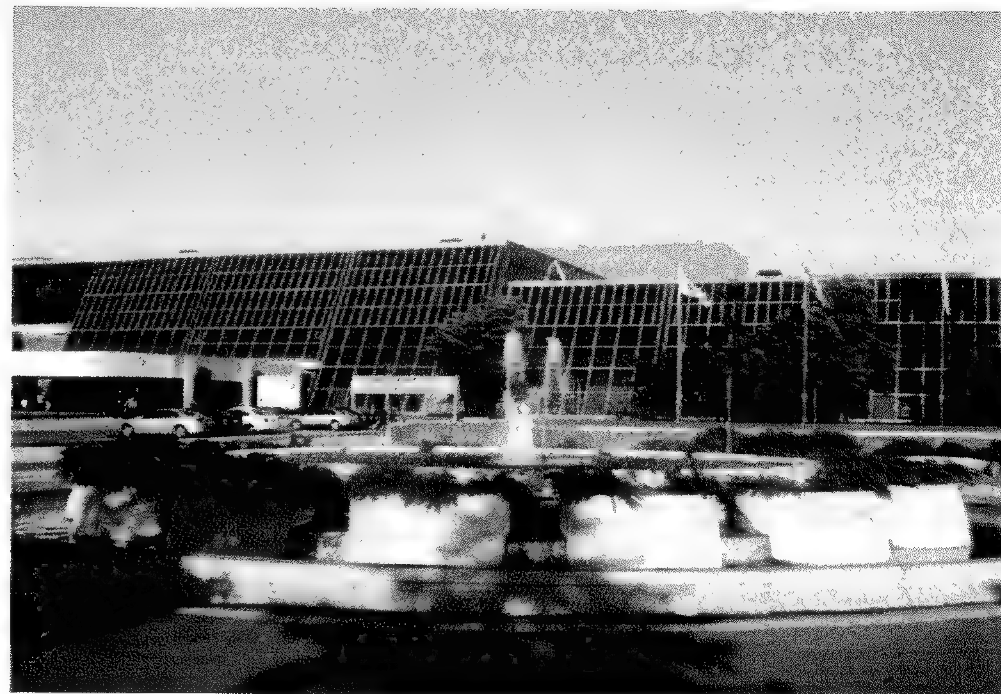

Други градови у Југославији, чак и да су имали неки одговарајући простор, нису долазили у обзир, јер су у главном граду биле амбасаде земаља учесница, као логистичка потпора делегацијама својих земаља.

Дом синдиката, у коме су држани многи значајни скупови и конгреси, ни издалека није могао да удовољи потребама овакве конференције, која има велики број учесника и, поред пленарног заседања, раде и многе комисије и подгрупе. Такође, била је потребна и техничка опремљеност простора, као и многе друге погодности.

Постојао је још и „Пионир", али је то, ипак, била спортска арена, без обзира што су у њој биле одржане неке значајне конференције, али домаће.

Видело се тада да Београд нема објекат - конгресни центар, каквог имају сви већи градови у Европи и у свету. То је актуелизовало ранију идеју да се изгради један нови објекат, специјализован за ове намене, као и у многим другим земљама.

Разговори и консултације

О хитности решавања овог проблема одржани су један за другим разговори у Скупштини града Београда, најпре, између министра иностраних послова Лазара Мојсова и председника Скупштине Београда Живорада Ковачевића, а затим су уследиле разне консултације и добијање сагласности највиших политичких и државних органа ондашње СФРЈ. Истовремено, одржани су и састанци са архитектама и стручњацима у градским институцијама, које су се бавиле урбанизмом и градњом великих објеката.

Пројектовање објекта поверено архитекти Стојану Максимовићу

Главну улогу у техничком и оперативном смислу требало је да има Завод за изградњу Београда. У њему је за овакве пројекте био одговоран већ афирмисани архитекта Стојан Максимовић. У својим Сећањима, објављеним у Монографији *Стваралаштво 2006*, Стојан Максимовић је написао и следеће:

> „Почетком марта 1976. године, у једном од јутарњих дописа, који су долазили до мене, нашао се и захтев Скупштине града да Дирекција обезбеди услове за одржавање Самита за европску безбедност и сарадњу – КЕБС у Београду, 15. јуна 1977. године. На том једном папиру, који је у заглављу носио назив Кабинет Председника СФРЈ, писало је: „Потребно је обезбедити рад конференције свих европских и других делегација, у више сала капацитета 250 – 1,000 места, уз прес центар, ТВ центар, потребне пратеће службе и услуге, на неодређено време." Дакле, био је то захтев за простором, који Београд у то време није имао, нити могао да уприличи из фонда расположивих објеката. Затражио сам пријем код градоначелника Живорада Ковачевића и рекао му да је за удовољење таквих захтева потребно изградити посебан објекат – КОНГРЕСНИ ЦЕНТАР. Његово узбуђење било је очигледно, огроман изазов али и ризик, испројектовати и изградити око 50.000 квадратних метара веома компликованог садржаја за годину дана. У наредних неколико састанака изнео сам свој предлог: да урадим програм и концептуално решење; да ми се омогући да сам одаберем тим сарадника на даљем пројектовању; да се инвеститор определи за генералног извођача са којим ћу радити на реализацији објекта, паралелно са пројектовањем.
>
> Предлог је прихваћен и дат ми је рок да у наредне 3 – 4 недеље презентирам програм и концептуално решење. Тих месец дана сам провео у изолацији, у кући за госте Скупштине Града, у авионима између Париза, Копенхагена и Хелсинкија, у хотелским собама ових градова, у бесаним ноћима са мојим првим сарадником инжињером Радомиром Михајловићем, главним инжињером конструкције. Веома брзо поставио сам концепт, који се није битно изменио до краја реализације."

Одлука да се крене у подухват подизања конгресног центра донета је почетком 1976. године, а КЕБС је требало да почне са радом у јуну 1977. године. Не треба много мудрости да се процени шта је то значило, с обзиром на несхватљиво кратак рок за ондашње грађевинске технологије и организацију. Захваљујући одважности и предузимљивости челних људи града, у првом реду председника Скупштине Живорада Ковачевића, а онда и председника Извршног савета Миљенка Зрелеца, одмах се кренуло у реализацију овог великог грађевинског подухвата, са већ познатом процедуром - избор локације, израда пројекта, његово одобрење, обезбеђење средстава...

Значајна подршка председника Тита

Велику и одлучујућу подршку изградњи овог објекта дао је председник Тито. И да није било те подршке, с обзиром на извесне приговоре и отпоре, мање или више скривене, али и отворене, у органима Републике и неким срединама у унутрашњости Републике, можда се никада не би могао изградити, и то у року од 11 месеци, први објекат Сава Центра (објекат „А").

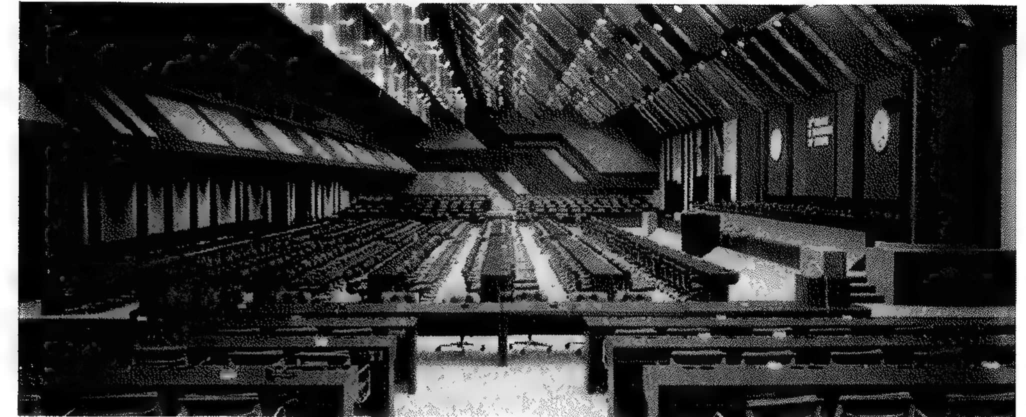

Највећа дворана у објекту „А"

У мају 1977. године објекат „А" Сава Центра био је потпуно технолошки оспособљен за пријем европских дипломата. У јуну следеће, 1978. године био је готов и објекат „Б" Сава Центра - зграда Велике дворане, са додатним просторима, салама и фоајеима, који је тако био спреман за заказани конгрес Савеза комуниста Југославије.

Један од међународних скупова (конгреса)

Са истим снагама и са истим технологијама, наставило се и даље, па је у августу 1979. године завршен и трећи објекат овога комплекса на левој обали Саве – хотел „Београд – Интерконтинентал", подигнут због годишње скупштине Светске банке и Међународног монетарног фонда. Иако је овај хотел у целини финансиран и конципиран као део великог „Генекс" система, он је, са гледишта употребљивости и функционалности, био део јединственог комплекса Сава Центра, који је могао да удовољи највишим и најстрожијим критеријима за одржавање међународних конференција. Уосталом, један од услова међународних банкарских организација да своју годишњу скупштину одрже у Београду био је, управо, постојање хотела уз когресни центар.

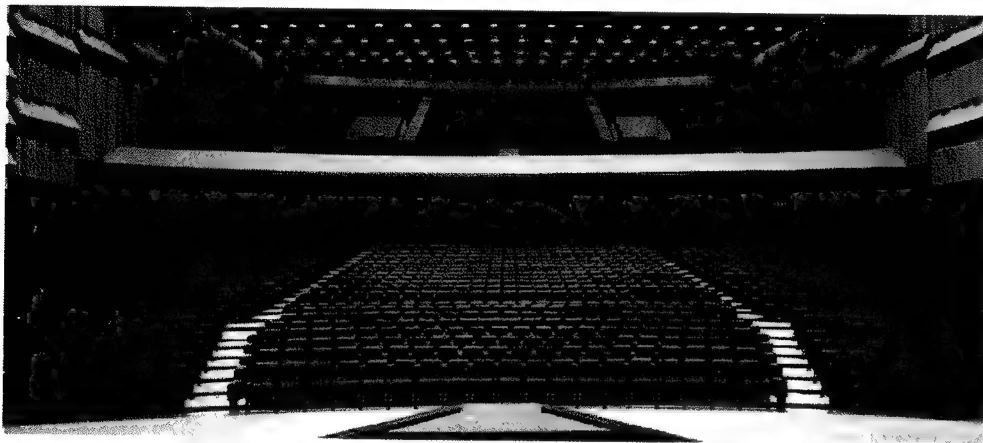

Изīлед велике дворане

Несумњиво, највећи терет око овог гигантског подухвата – не рачунајући ондашње највише ауторитете на нивоу Југославије – пао је на градоначелника Београда, Живорада Ковачевића, и његове најближе сараднике.

Оūера „Кармина Бурана"

ЖИВОРАД КОВАЧЕВИЋ

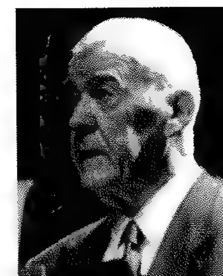

Рођен је у Јагодини 1930. године. Новинарску и дипломатску високу школу Универзитета у Београду завршио је 1952. године; Магистрирао Политичке науке на Калифорнијском универзитету Беркли (1960) и стекао Специјализацију, Међуодноси, Харвардски универзитет (1963).

У активној служби Ковачевић је био генерални секретар Сталне конференције градова и општина Југославије (1967-1972), потпредседник Скупштине града Београда (1973-1974), председник Скупштине града Београда (1974-1982), члан Савезног извршног већа и председник Комисије за односе са иностранством (1982-1986), амбасадор СФРЈ у Сједињеним Америчким Државама (1987-1989), председник консултантске фирме „Проман" (1989-1991). У превремену пензију отишао је 1991. године.

У приоду од 1975. године био је потпредседник Међународног савеза градова и локалних власти (1975-1982), председник Друштва за сарадњу са суседним народима (1993-1995), председник Форума за међународне односе (1996-1999) и председник Европског покрета у Србији (од 1999), члан Савета Игманске иницијативе (од 2000), и председник Дипломатске академије у Београду (од 2000).

Аутор је више књига - монографија и других публикација, међу којима су и *Локална самоуūрава у Јуīославији* (1968); *Great Cities of the World*, коаутор, Лондон; *Урбанизација у свеūу и у Јуīославији*, Београд (1980), *Јуīословенски дуī – лекције и изīледи*, Београд (1982); *Срūско-енīлески речник идиома, израза и изрека*, Београд (1991); *Енīлеско-срūски фразеолошки речник*, Београд (1997); *САД и јуīословенска криза*, Београд (2000); *Срūско-енīлески фразеолошки речник*, Београд (2002).

„Да ми у Скупштини Града нисмо били јединствени у томе да ће градња овог центра значити много више него што је потреба да се одржи једна велика међународна конференција, а која је била повод, сигурни да Београд може изнети тако скуп и сложен пројекат, ми се не бисмо упуштали у овако велику авантуру, да то тако назовемо. Сад у пуној мери видим, иако смо тога и онда били свесни, колико је све то било сложено, ризично и напорно" – сећа се Живорад Ковачевић.

Израду пројекта и стручно вођење његове реализације, до самог завршетка, поверен је архитекти Стојану Максимовићу, а унутрашње ентеријере архитекти Александру Шалетићу.

Архитекта Максимовић, радећи у Урбанистичком заводу Београда, од 1960 – 1970. године, стекао је велико искуство и значајно доприносио урбанистичким плановима развоја и реконструкције града и остварењу амбициозних планова развоја Београда у времену док је градоначелник Београда био Бранко Пешић. У том периоду Максимовић је пројектовао зграду Скупштине општине Новог Београда и ресторан „Ушће", који се, иначе, сматрају његовим првим архитектонским делима. Али, Максимовићев стваралачки таленат доживеће праву афирмацију пројектовањем комплекса Сава Центра, чији је саставни део, по архитектури и функционалној улози, и хотел „Београд – Интерконтинентал".

АРХИТЕКТА СТОЈАН МАКСИМОВИЋ

Рођен је 1934. године у Суботици. После школовања у Вршцу и Ваљеву, уписао се почетком педесетих година прошлог века, на Архитектонски факултет у Београду. Још у студентским данима показао је завидну висину талента и спретности, које је после дипломирања, усавршавао и у атељеу чувеног минхенског архитекте Јозефа Видермана, где је остао годину и по дана. После повратка из Немачке, десет година радио је у Урбанистичком заводу Београда (1960-1970), стичући искуства на пословима урбанизације и пројектовања.

Његова су дела, поред осталих, стамбени објекат и Центар месне заједнице у блоку између улица Јужни булевар, Максима Горког и Франца Розмана (1962-1963); зграда Општинског суда у Устаничкој улици; Стамбени блок у Улици Саве Ковачевића (1966); неколика урбанистичка решења; Спортско-рекреативни центар у Улици Радивоја Кораћа (1967-1969); породичне зграде у Струмичкој улици...

У том периоду Максимовић је, заједно са архитектом Б. Јовином, пројектовао је зграду Скупштине општине Нови Београд (1960-1964) - свечана сала дограђена 1973, и ресторан „Ушће" (1960-1963), као своја прва архитектонска дела. Реализовао је још неколико стамбених и јавних грађевина, да би овај корпус крунисао својим најзначајнијим делом – пројектовањем комплекса Сава Центра (Конгресни центар и Хотел Београд – Интерконтинентал).

Сава Центар је грађен у времену када је „брутализам полако одлазио, а постмодерна долазила". То његово дело уједно постаје и једно од најзначајнијих архитектонских остварења Друге Југославије.

Као већ афирмисани архитекта, Максимовић је отишао, најпре, у Кувајт, а затим у Бостон, где и данас живи и ради.

Ослањање на сопстену памет и визију

Показало се да челници града нису погрешили, када су Максимовићу поверили посао пројектовања Сава центра. У припремама и у току рада на пројекту, једна мала група архитеката и урбаниста, са Максимовићем на челу, обишла је неке конгресне центре у Европи, међу њима и „Финландију" у Хелсинкију, у којој је 1975. одржан КЕБС, и на коме је решено да се следећи одржи кроз две године у Београду. Обилазак ових здања је свакако у многочему био користан, али он није много инспирисао чланове мисије и главног архитекту. Биле су то махом класичне грађевине, које су вршиле функцију, али нису биле подстицај за амбициозне намере, које су имали Београђани. То је важило и за саму палату „Финландија", која је грађена пуних пет година. Било је очигледно да се ослонац мора тражити у сопственој памети и визији.

Враћајући се из Финске ЈАТ-овим „Боингом 707", са не много путника, Максимовић се, кажу, нагло издвојио из добро расположеног друштва и отишао на задња седишта авиона, где је почео ужурбано да црта нешто у блок, који је стално носио са собом. Тог тренутка је идеју, коју је већ носио у глави, преточио у цртеж направљен слободном руком. Неки тврде да је тада уобличена основа идејног пројекта, са контурама и димензијама, које су онда преточене у стручни оквир.

Тако је из невоље и под притиском рођена такозвана прва фаза Сава Центра, на којој је, поред Максимовића, касније радила „читава армија" стручњака и радника.

Припрема локације и терена за градњу текла је, такорећи, упоредо са радом на главном пројекту и техничкој документацији. Јер, време је брзо одмицало. Није било суботе, недеље и празника. Под „командом" инжињера Милутина Довијанића, који је, такође био на одговорној функцији у Дирекцији за изградњу, зној су проливали свакодневно од 1.300 до 1.500 радника, а у неким фазама и до 5.000.

Објекат „А", како је архитектонски названа „прва фаза" Сава Центра, дугачак је 250, а широк 80 метара, тражио је да се у земљу побије 700 бетонских стубова до 15 метара дубине, да се 7.200 квадратних метара површине покрије стакленим зидовима, да се угради 850 врата и ураде још многи други сложени послови.

> „Да сам знао шта ме све очекује, добро бих размислио да ли да се прихватим тешког задатка - да будем директор установе, којој је Скупштина Београда поверила да буде носилац реализације целог пројекта припреме и градње" - сећа се Бранислав Урошевић тих дана - „Рокови су морали да се испоштују, па је на градилиштима понекад било и по неколико хиљада радника и стручњака из ангажованих грађевинских и других фирми. Објекти су се довршавали, а да нису били готови ни детаљни пројекти ни пратећа документација. Упоредо су се добијале грађевинска и употребна дозвола, па је испадало да је цела градња трајала десетак дана".

Још у том периоду, док су извођени основни радови, поред многих „неверних Тома", првобитна неверица и отпор почели су да уступају место оптимистичким гласовима, па је јавност полако почела да схвата величину гиганта који се полако помаља из песка поред леве обале Саве.

Од тренутка када су почели први радови, па до 14. маја 1977. године, када је у присуству председника Тита отворена такозвана прва фаза овог великог здања, било је прошло само 11 месеци, што је у оно време био рекорд у историји грађевинарства.

Стручњаци и радници ГП „Трудбеник" и других београдских предузећа радили су даноноћно и предано да би се испоштовали рокови.

Било би потребно много простора да се наброје сви појединци, који су допринели пројектовању и изградњи Сава Центра. Овде поменимо још оперативног руководиоца градње Милутина Довијанића, архитекту Александра Шалетића, привреднике Петра Саватовића и Бранислава Урошевића, инжињера Војкана Васића...

Архитекта Стојан Максимовић даје објашњења председнику Титу

Док је још трајало заседање КЕБС-а градила се и Велика дворана

Већ недељу дана после Свечаног отварања Сава Центра, у Београд су почели да долазе представници земаља чланица КЕБСА, па је конференција почела са радом у новоподигнутом објекту. Док је трајало заседање увелико се радило и на изградњи другог дела – Велике дворане, која је отворена у јуну 1978. године. У августу 1979, године, подигнут је и хотел „ Интерконтинентал", као саставни део конгресно – хотелског и пословног комплекса.

Изградњу хотела је на себе преузео ондашњи гигантски пословни концерн „Генералекспорт". Посебном пасарелом, повезани су конференцијски део Сава Центра и хотел, па је тако добијена јединствена целина. Хотел је отворен у августу 1979. године, поводом заказаних конференција међународних банкарских организација.

Концертна дворана (објекат „Б") и хотел Београд - Интерконтинентал

Објекат „А", или конференцијски део има површину од око 42.000 квадратних метара, са 12 конференцијских сала са 2.000 седишта и модерном техничком опремом, са 200 делегатских јединица, са терасама и баштама и са 500 места у фоајеима и ходницима. Ту је и модерни прес центар, велики ресторан од 450 места, друге помоћне сале, штампарија и други сервиси.

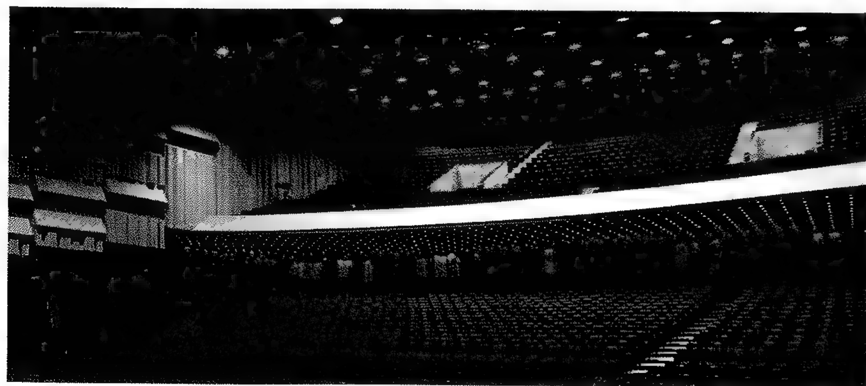

Велика дворана - може да прими око 4.000 гледалаца

Велика дворана, или објекат Б, намењен за конгресе и уметничке програме има укупно 28.000 квадратних метара, са великом двораном од око 4.000 седишта и две посебне сале од по 400 и 360 места, као и 18 телевизијских и 40 радио кабина. Ту су и велики холови за изложбе и пријеме, гардеробе, барови и слично.

Хотел има површину од 35.000 квадратних метара, са 478 соба и апартмана, више ресторана и кафеа и спортско – рекреативни део са базеном.

Цео комплекс, укључујући и хотел, има преко 2.000 паркинг места. Унутар самог Сава Центра је 3.000 квадратних метара зелених површина, а око комплекса чак 35.000 метара квадратних.

Изградњом у, заиста, рекордном року (за непуних годину дана) и отварањем Сава Центра, маја 1977. године, за потребе одржавања КЕБС-а, Београд је добио јединствен мултифункционални објекат каквим се у то време могла похвалити ретко која европска метропола. Подизањем велике концертне и конгресне дворане створени су и први озбиљнији услови за развој конгресне понуде Београда и организацију великих уметничких програма.

Сава центар је највећи конгресни, културни и пословни центар у нашој земљи и један од највећих у Европи. Захваљуући изузетним просторним и техничким могућбостима објекта, као и кадровима оспособљеним за обављање сложених и одговорних послова око организације међународних конгресних скупова, Сава центар је протекле три деценије стекао углед савременог центра „изузетне домаће и међународне репутације".

Својим клијентима и посетиоцима Сава центар пружа и додатне услуге које су саставни део професионалне конгресне организације (штампање, сопствена ИТ мрежа, кетеринг услуге, професионално обезбеђење, паркинг...), што овај објекат чини мултифункционалним и јединственим.

У Сава Центру је до сада – од 1977. до 2009. – одржано преко 8.000 домаћих и међународних скупова и манифестација, са више од 1,600.000 учесника. У овом здању већ су одржани велики међународни конгресни скупови, као што су КЕБС, Генерална Скупштина Светске банке и Међународног Монетарног Фонда, Генералне Скупштине УНЕСЦО-а, IX самит несврстаних земаља, светски конгреси рудара, ортопеда, стоматолога, хирурга...

У протекле три деценије Сава центар је представио стваралаштво највећих и најзначајнијих уметника европске и светске културе. Својом доследном уметничком и културном оријентацијом, полазећи при томе од стварних културних вредности и нових облика њихове јавне и друштвене промоције, Сава Центар је организовано 20.000 културних манифестација и програма, са 10,000.000 посетилаца. Тиме је Велика дворана Сава Центра, бројем и квалитетом својих програма, с правом, стекла епитет наше најрепрезентативније концертне дворане, у којој се одржавају ексклузивни домаћи и међународни програми.

Скупштина Града Београда, која је била носилац изградње читавог пројекта и његовог финансирања, уз релативно скромно учешће Републике и Федерације, преузела је и бригу око управљања новом институцијом. У том циљу основана је посебна радна организација, са истоименим називом, којој је под одређеним условима поверено газдовање и обављање делатности.

Инвестиционо-кредитне обавезе остале су у обавези града и других државних субјеката, док је Пословни простор преузео бригу о техничком одржавању објекта.

Пуна концертна дворана

Бивши градоначелник Београда, Живорад Ковачевић, поводом 30-годишњице Сава Центра (2007), рекао је да се Сава центар финансијски исплатио још у првих десет година. Уложена средства вратила су се Граду и заједници кроз све видове учешћа и боравка страних гостију и учесника на конгресима.

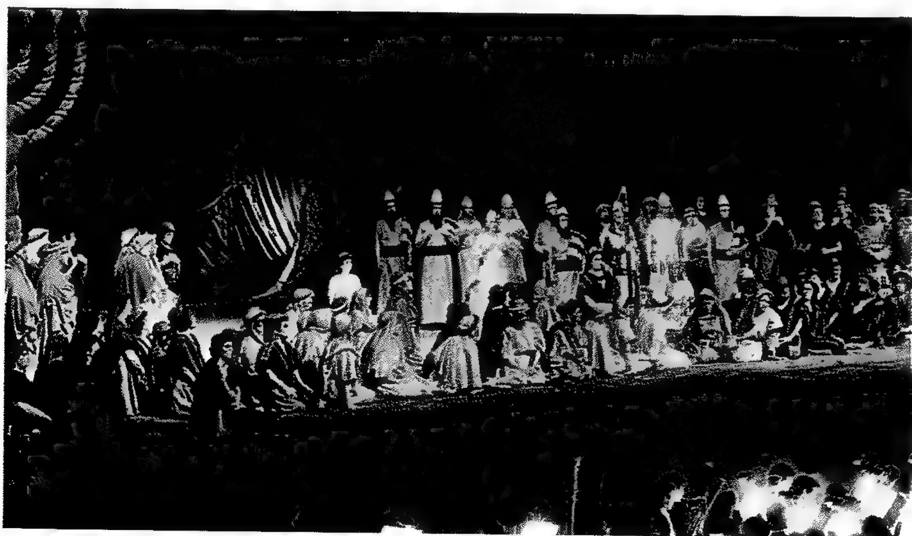

Опера „Набуко“

У Сава Центру су, поред осталих, наступали: Зубин Мехта, Пласидо Доминго, Хозе Карерас, Монсерат Кабаље, Катја Рићарели, Хенрик Шеринг, Мстислав Ростропович, Жан Пјер Рампал, Најџел Кенеди, Максим Венгеров, Мајлс Дејвис, Б.Б.Кинг, Чик Корија, Херби Хенкок, Дизи Гилеспи, Лу Рид, Бољшој Театар, Јохан Штраус Оркестар, Филхармоније из Вашингтона, Париза, Москве, Осаке, Пекинга, Стокхолма, Бостона, Беча, Ст. Петерсбурга, Франфкурта, Милана, велики балетски ансамбл Бољшој Театра, Мориса Бежара, Мадрида, Ст. Петерсбурга, Кијева, Есена, Париза, Атине, Нахоа Дуатоа, Јиржија Килијана.

Представа балета

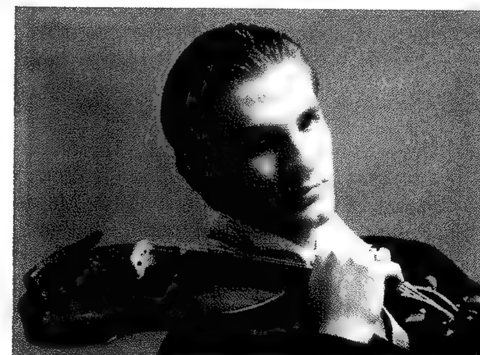

Стефан Миленковић

Иво Погорелић

И да не заборавимо: Реј Чарлс, Ал Жеро, Тито Пуенте, Пако де Лусија, Мекој Тајнер, Џо Завинул, Ал Ди Меола, Ајзак Хејз, Џејмс Браун, Кронос Квартет, Ренди Крафорд, Дејвид Бирн, Ћезарија Евора, Мадредеуш, Омара Портуондо, Ибрахим Ферер, Дејвид Сенборн, Симпл Мајндс, Нина Симон, Мирej Матје, Бади Гај, Џери Ли Луис.

На сцени Сава Центра наступали су и Иво Погорелић, Стефан Миленковић, Лепа Брена – алиас Фахрета Јахић, Мирослав Илић – њих двоје су отворили Велику дворану Сава Центра, Ђорђе Балашевић, Здравко Чолић, Горан Бреговић, културно-уметничка друштва „Иво Лола Рибар“, „Бранко Крсмановић“...

Сава центар је организатор Самертајм џез и блуз фестивала, Фестивала светске музике, Фестивала дугометражног документарног филма. Значајна продукциона подршка пружена је фестивалима: ФЕСТ, БИТЕФ, БЕМУС, БЕЛЕФ, ГИТАР АРТ ФЕСТИВАЛ, ФЕСТИВАЛ ИГРЕ...

Оркестар пред почетак концерта

Први вршилац дужности директора био је Милорад Кечић, а затим Миљенко Фрајтић из Генекса. После њега је за генералног директора постављен Милоје Поповић (1978 – 1985); Александар Радовановић био је директор до 2000, а затим Бранка Лијешевић, до 2003, а њу је наследила Јасна Димитријевић, да би 2008. за генералног директора био изабран Драган Вучићевић, који је са својим помоћником Драганом Ћосићем, преузео тежак задатак да настави и даље развија оно што су његови претходници и генерације пре њега чинили.

У периоду од преко три деценије у Сава Центру је своје стваралачке способности испољило много младих људи, од којих су неки још на послу у овој Установи:

Међу првима су, у разним областима делатности, били Даница Момчиловић, Светлана Бесаровић, Донка Шпичек, Драгољуб Мартаћ, Дуња Блажевић, Шпиро Синовчић, Владимир Борозан,Тома Лазић, Миодраг Васић, Никола Лугоња, Марга Милић, Ђорђе Милутиновић, Божо Попадић, Радиша Првуловић, Миодраг Радишић, Вјекослав Радовић, Милорад Ристић, Живка Станојевић, Милорад Турчиновић, Ђуро Зрнић, Живојин Жижић, Виолета Вучковић, Весна Дрљача, па затим Јован Петровић (који је сада технички директор), Миленко Вујовић, Гордана Дракулић, Флоријан Хајду, Вук Жугић, Невенка Ђонлић; фото документацију већ три деценије држи Милутин Рајковић Кактус - његове су и фотографије у овом делу текста. Могла би се саставити још дужа листа појединаца, који заслужују да буду поменути.

Сви ови подаци и оцене, и још детаљније, садржани су у великој монографији *Сава центар – храброст и авантура* аутора Милоја Поповића, која је објављена 2007. године, поводом тридесетогодишњег јубилева Сава Центра.

МИЛОЈЕ ПОПОВИЋ
Књижевник и публициста
Директор Сава Центра (1978-1986)

Вишегодишњи новинар у омладинској штампи и листу „Политика", саветник у Извршном већу (Влади) Србије за културу и информисање, директор Културно-информативног центра Југославије у Њујорку (1974-1978) и генерални директор Сава Центра (1978-1986), у периоду када је, после завршетка изградње објекта, смишљено организовао рад на његовом унутрашњем уређењу, а затим, са истим жаром и знањем, започео организовање најразноврснијих програма на високом културном и уметничком нивоу.

Добитник је бројних домаћих и међународних признања и награда, међу којима и „Вукове награда" (1996) и четири плакете града Београда.

Поповић у друштву са Митераном, председником Републике Француске, који се нескривено диви оним што види у Сава Центру

Милоје Поповић, као председник Одбора за припрему кандидатуре Београда за летње Олимпијске игре 1992. године, предаје плакету Сава Центра председнику Међународног олимпијског комитета, Хуан Антонију Самарану.

ДОМ КУЛТУРЕ СТУДЕНТСКИ ГРАД

Дом културе „Студентски град“ основан је 1971. године, а отворен је маја 1974. године. Изграђен је по пројекту професора Архитектонског факултета у Београду, др Милана Митровића. За обављање своје делатности, располаже простором површине 5.000 метара квадратних, у урбаном амбијенту насеља Студентски град. То је модерно је и функционално архитектонско здање, које се састоји од комплекса Управне зграде, Велике дворане са фоајеима, Библиотеке са читаоницама, Галерије, Платоа са Амфитеатром и Летњом позорницом.

Дом културе „Студентски град“

Дом културе „Студентски град“ годишње реализује преко седам стотина различитих програма - сваки дан просечно од три до пет програма. У просторијама Дома, свакодневно се окупља између 1.500 и 2.000 студената. Његове програме годишње прати и у њима учествује око 300.000 студената и других грађана. По разноврсности, обиму, бројности и дометима остварених програма, Дом културе „Студентски град“ једна је од водећих установа културе у земљи.

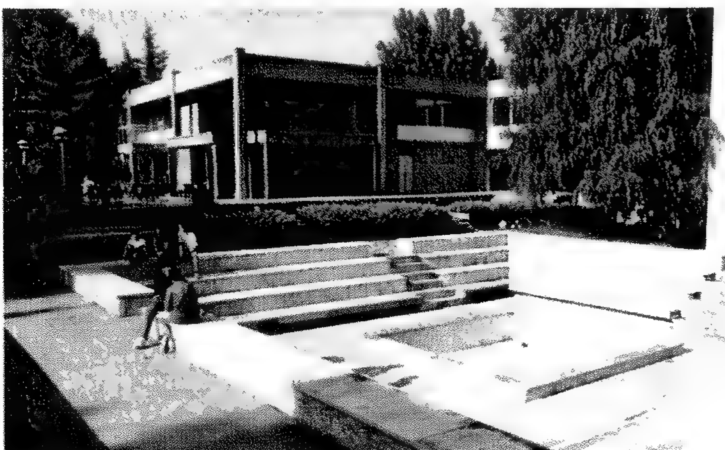

У читаоници

Током вишедеценијског деловања, мењали су се и усавршавали облици и програми, у сталној тежњи да се „покрију“ кључне области стваралаштва: трибински (научни и књижевни), позоришни, музички, ликовни, филмски програм, академски филмски центар, издавачка делатност, школа страних језика, библиотечка делатност.

Библиотека са читаоницама поседује књижни фонд од преко 40.000 књига, које су у функцији студија различитих научних дисциплина. Библиотека, такође, прикупља, стручно обрађује, чува и даје на употребу библиотечку грађу корисницима – студентима.

Научни програм се реализује у више различитих програмских облика, међу којима се истичу: трибине, разговори, ауторска предавања, промоције, округли столови и тематски циклуси.

У музичком програму су заступљени сви жанрови музицирања, као и широк спектар музичке литературе. Музички програм се остварује кроз: *Подијум младих уметника; Портрете еминентних музичара;* концерте старе музике, рок, џез и блуз концерте; вечери шансона и старогродске музике; концерте културно-уметничких друштава и балетских ансамбала; различите музичко-сценске манифестације; сарадњу са Факултетом музичке уметности и другим установама и организацијама у овој области.

Ликовна изложба

Ликовним програмом подстиче се и афирмише најмлађе ликовно стваралаштво; дају информише о савременим токовима ликовних уметности путем: прве самосталне изложбе, дипломске и магистарске изложбе, као и изложбе првих генерација ликовних академија; Бијенала студентског цртежа и графике; школе цртања, сликања и калиграфије; предавања и разговоре из домена ликовних, примењених уметности, визуелне културе и дизајна; сарадњу са академијама главних градова суседних земаља.

Филмски програм је конституисан с циљем развијања и проширивања филмофилских афинитета односно филмске културе студентске и друге популације. Филмска редакција бави се и приказивачком, предавачком и продукционом делатношћу.

Постоји и Академски кино клуб, који је основан 1958. године, а од 1976. делује у саставу Дома културе „Студентски град“.

САЈМИШТЕ КАО СТАРО ЈЕЗГРО НОВОГ БЕОГРАДА

Историја и планови уређења

Комплекс Старог београдског сајмишта простире се на левој обали реке Саве, између Бранковог моста, старог Савског моста и Центра Новог Београда. На супротној страни обале, низ падину Београдске греде, спушта се Савски амфитеатар.

Последњих година у Заводу за изградњу града Београда, стручним удружењима, институција културе и органима управе оживеле су расправе о обнављању, уређењу и функцији Старог сајмишта на Новом Београду.

О овом значајном урбанистичко-културном и споменичком комплексу и плановима за његову изградњу и будуће активности писала је мр Марта Вукотић Лазар, као учесник у досадашњим расправама и аутор Мултимедијског пројекта *Старо београдско сајмиште као старо језгро Новог Београда.* Из њеног опширнијег текста овде преносимо један део, који је, иначе, примерен садржају ове књиге:

Историја сајмишта

„... Камен темељац првом и највећем павиљону ударен је и освећен на свечаности одржаној 6. јуна 1937. године. Ондашња штампа је тај, у историји Београда важан догађај, пропратила текстом, у коме је, поред осталог, наведено како су се на левој обали реке Саве, између два велика челична моста, који спајају западну Европу са Балканом и Истоком, скупили привредници – не само из Београда и других градова Југославије, већ и представници многих држава Европе и Балкана и да је, по завршеном богослужењу један од свештеника прочитао Повељу исписану на пергаменту, у којој се каже да се „Београдско сајмиште подиже 1937. године за време владавине Њ. В. Краља Петра Другог и поглавара Српске православне цркве Њ. Св. Патријарха Варнаве, на месту које је Општина града Београда поклонила *Друштву за приређивање сајма и изложби* у Београду".

Отварање првог Сајма

Укупна површина земљишта које је Општина београдска дала Друштву за приређивање сајмова и изложби износила је 363.000 м^2, од чега се 126.000 м^2 уређивало за *Први београдски сајам* за који се тада градило шест павиљона са 13.500 м^2 под кровом, у шта нису били урачунати радови на подизању павиљона страних држава Чехословачке, Италије, Румуније и Француске.

Ова просторно-композициона целина не само да је имала изузетан привредни значај, већ је постала и метафора плански остварене целине. Укупан изглед комплекса Старог београдског сајмишта, као и композициона повезаност сваког појединачног архитектонског објекта у оквиру њега, утицао је на отварање нових перспектива урбанистичког развоја Београда на левој обали Саве.

Планове за Старо београдско сајмиште израдили су млади архитекти Рајко Татић, Миливој Тричковић и Ђорђе Лукић. Сва тројица архитеката су одликована *Орденом југословенске круне* за израду генералне диспозиције Старог сајмишта и друштвених павиљона 1938. године.

Изградња сајма финансирана је зајмом од Општинске штедионице, прилозима београдских банака, фондова и задужбина и привредних предузећа, дотацијама београдских привредних комора и добротворним прилозима грађана.

Први јесењи Београдски сајам свечано је отворен, а потом и одржан од 11-23. септембра 1937. године. У првој етапи било је уређено 14 хектара, од предвиђених 36,33 хектара. Очекивало се да се у наредним етапама изгради све додељено земљиште, као и да се уреди Пољопривредно-сточарско сајмиште и забавни парк.

За Први сајам *Друштво за приређивање сајма и изложби* изградило је пет великих павиљона са укупном површином 12.723 м^2, као и павиљон Спасићеве задужбине, са укупном површином 1.230 м^2. Управни

Сајамски торањ

одбор „Задужбине Николе Спасића" одлучио је да узме учешће у изградњи Београдског сајма тако што ће подићи „Спасићев изложбени павиљон". Осим изложбених просторија, овај павиљон је обухватао и галерију са које се прилазило сали са „специјалним полузениталним осветљењем за излагање слика".

Спасићев изложбени павиљон је изграђен по пројекту Александра Секулића, који је касније постао технички директор Сајма (1938-1941). За време његовог мандата завршени су преостали радови на изградњи Сајма.

Спасић је окупљао око себе талентоване студенте, попут Богдана Стојкова и Божидара Хранисављевића, стране неимаре, статичаре, инжењере хортикултуре и друге. Њему се (а у сарадњи са наведеним студентима), приписује и реализација централног павиљона – куле, која је била и остала изузетни пример конструктивистичке архитектуре у Југославији.

У истом периоду су отворена и четири страна павиљона: италијански (604 м^2), мађарски (529 м^2), румунски (458 м^2) и чехословачки (391 м^2). Поред њих, изграђен је и известан број приватних павиљона.

После Првог сајма редовно су одржавани међународни сајмови, два пута годишње – Пролећни и Јесењи међународни сајам.

У време отварања Трећег јесењег сајма, 1938. године, овим простором су доминирала четири велика и два мања павиљона *Друштва за приређивање сајма и изложби*, централна кула, као и изложбени павиљони страних држава: Немачке, Италије, Румуније, Турске, Ческо-моравског протектората и Мађарске, „Задужбине Николе Спасића" и преко двадесет приватних павиљона.

Велики Немачки павиљон подигнут је на новом проширеном делу Сајмишта, као одговарајући објекат преко пута резервисаног простора за нови италијански павиљон. У оси између ова два, регулацијом одређена места, у зачељу ове нове осовине, започета је изградња тзв. „Шестог југословенског павиљона", по пројекту Александра Секулића.

На Старом сајмишту приређивани су међународни сајмови аутомобила, концерти, спортске приредбе, модне ревије итд. Сајам је из дана у дан постајао не само стециште привредника из земље и иностранства, већ је постао и један од водећих сајмова у југоисточној Европи.

Злогласни концентрациони логор

На почетку Другог светског рата, Старо београдско сајмиште претворено је у злогласни нацистички логор (1941-1945. године). Организован у почетку само за Јевреје који су, углавном, сви убијени, логор је убрзо преименован у *Прихватни логор Земун* за политичке затворенике из Србије, Југославије и окружења.

За време савезничког бомбардовања, у пролеће 1944. године, све зграде Старог београдског сајмишта су порушене, изузев централне куле и „Спасићевог павиљона", који је служио као логорска болница.

Старо београдско сајмиште је важно место у урбаном наслеђу Београда. Овај изузетни „везни простор" старог и Новог Београда, који лежи на последњем луку реке Саве има специфичне амбијенталне, стилске, просторне и еколошке вредности. Од историјског, али и меморијалног значаја за град, Старо београдско сајмиште је било пример новог урбаног система, организованог на рационалан и функционалан начин. Са доминантном конструктивистичком кулом, деловао је као пример концепта града урбанистичке авангарде двадесетих

година 20. века, где ни за трен није заборављен богати изражајни речник традиционалног града (трг, улица, блок). Сачувана конструктивистичка кула Старог београдског сајмишта и данас чини преломну тачку амбијента на аксијалном потезу, од трга крај реке, ка Музеју савремене уметности. Све око ње је запуштено, користи се стихијски и крајње је деградирано.

Смисао овом простору давали су и дају једино београдски уметници, сликари и вајари, они који су некада овде живели и стварали (Мића Поповић, Матија Вуковић, Небојша Митрић, Ксенија Дивјак, Фило Филиповић, итд), као и они који овде још раде, у својим уметничким атељеима, насталим педесетих година 20. века, адаптацијом унутрашњих простора постојећих зграда, данас окружених магацинима, гаражама, сервисима (Олга Јеврић, Милија Нешић, Пеђа Нешковић, Ђорђије Црнчевић итд).

Размишљања и планови уређења Меморијалног комплекса

Судбина Старог београдског сајмишта деценијама се озбиљно намеће, а исто толико упорно и не решава. Његова изградња, не само да је својевремено унапредила модерну слику некадашњег Београда, већ је означила и почетак европеизације Београда, на свим урбаним нивоима. С друге стране, Старо београдско сајмиште, као споменик и меморијал, треба да забележи имена сваке јеврејске, српске, ромске жртве, као и жртава других нација, али и имена оних који су покушавали да их спасу, ризикујући своје животе. Њихови необележни и непознати гробови расути су свуда по простору Старог београдског сајмишта.

Године 2008., Друштво урбаниста Београда (ДУБ), у оквиру Салона архитектуре, приредило је тематску изложбу о *Старом београдском сајмишту*, која је била концептуални наставак рада на изложби постављеној 2007. године, у оквиру манифестације *Дани европске баштине.*

Током трајања ове изложбе реализован је и програм који је , поред осам радионица, уврстио и разговор о могућностима развоја зоне Старог београдског сајмишта. Модератор разговора била је проф. др Ружица Богдановић, а у њему су учествовали стручњаци различитих профила из више институција.

Значај Старог сајмишта, како је већ истакнуто у разговору, може се представити бар кроз три значајна периода: настанак Сајмишта као комплексне целине и једне од тачака у генези развоја града на овом делу новобеоградског подручја, са значајним архитектонским дометом ране модерне; затим, историја логора и страдања у Другом светском рату; његова послератна историја, усељавања уметника у импровизоване атељее, у којима они стварају, раде, а неки и живе; и коначно, текућа фаза деградације и стихијског развоја овог простора.

У расправи је оцењено да је зона Старог сајмишта од непроцењивог значаја за историју Београда, те је, како су закључили учесници, неопходно да се хитно приступи ревитализацији и заштити овог подручја, да се као приоритетни задатак приступи усклађивању плана из 90-тих година са важећим законодавним оквиром, да програм развоја ове зоне може бити искључиво Меморијални музеј, са усклађеним компатибилним садржајима околних објеката и да је неопходно оснивање једног тела које ће руководити израдом и реализацијом овог пројекта.

Две године раније, од 5. до 19. априла 2006. године, у Народном музеју у Београду, одржана је дводневна манифестација *Дани Старог сајмишта*, са ци-

њем да се „путем изношења чињеница у јавност, власт, нација и држава опомену на туробно постојање запуштеног светог места, изузетне судбине и вредности, на опасност распламсале безкрупулозности у уништавању читавог подручја“.

На томе скупу, један од учесника, арх. Михајло Митровић, веома детаљно изложио је своје решење реконструкције и уређења комплекса, Старо сајмиште, које је он радио још 1982. године, у оквиру научног пројекта Српске академије наука и уметности, под именом *Средиште културе III миленијум,* излаганог у галерији САНУ у Београду и на гостовању у Љубљани. Овај Пројекат је чувао аутентичност централне куле, која је била предвиђена да се уреди као Меморијални музеј жртава из злогласног окупацијског логора.

Детаљни урбанистички план Споменичког комплекса „Старо сајмиште“

Године 1987. комплекс Старог београдског сајмишта проглашен је за културно добро града Београда, а 1992. Скупштина града Београда усвојила је Детаљни урбанистички план споменичког комплекса *Старо београдско сајмиште*, чиме су „створени услови за реконструкцију овог споменичког комплекса и за подизање спомен-обележја, као приоритетне акције.

Тим планом односно његовом реализацијом постиже се враћање целовитог изгледа простору Старог београдског сајмишта, какав је он био у тренутку његовог претварања у логор. Истовремено пружа се и могућност да се овај комплекс обнови и у функцији сајма узорака.

Први циљ овог плана био је да се достојно обележи и сачува у меморији града сећање на злочине у логору Гестапоа и да се обезбеди фазно уређење целог комплекса. Показало се потребним да се обележи и време у коме је постојао сајам, као и време после расформирања фашистичког логора. Такође, план садржи и вредновање пејзажа, односно усклађивање хидротехничких елемената са природним или планираним променама. Јер, до данас није у целини уобличен профил обалоутврда између мостова, па ни део испред Сајмишта, како би се обала извела истовремено и у пуном сагласју са зоном којој припада.

По Детаљном урбанистичком плану Споменички комплекс „Старо сајмиште“ обухвата површину од 20,5 хектара комплекса старог Сајма и 1,4 хектара водене површине уз обалу. Све то представљало је место страдања. Комплекс логора умањен је за део (западни) одређен за довршење Булевара Јурија Гагарина.

Део у приобаљу од 5,5 хектара и 1,4 хектара водене површине намењен је меморијалном садржају, кога чине Савски трг, вода, обална грађевина, Споменик жртвама и Музеј геноцида у Београду.

Према детаљнијем објашњењу архитекте Весне Матичевић, предвиђа се обнова преосталих павиљона, изградња нових на месту срушених, као и на месту где су, пројектом из 1936. године, били предвиђени, а нису изведени различити објекти.

У погледу намене, предлаже се да цео комплекс функционише као сајам узорака, да се задрже и прошире садржаји културе и уметности, да сви простори, затворени као и отворени, користе као битну, изузетну комуникативност места и да све будуће намене биду ограничене условом да својом природом не нарушавају карактер Комплекса.

Из тог разлога, планом је условљено да садржаји у Комплексу буду предмет даљих разрада, које ће верификовати надлежни органи Скупштине Града. У овом услову може се наћи и упориште за одбрану овог места од удара чистог интереса.

План предвиђа да нова бруто развијена грађевинска површина износи око 36.000 м^2, што уз 8.539 м^2 задржаних, чини капацитет од око 45.000 м^2. На западу, два гаја урадили би се као посебан спомен на жртве Јевреја.

План даље разрађује и све друге законом предвиђене услове, врло исцрпно, на обимној документационој основи. Поред текстуалног план садржи и графички део од 18 прилога ове врсте, од којих је последњи по редоследу синхрон план, обавезан и комплетан податак за фазу пројектовања.

До сада је из тога Плана реализовано једино подизање Споменика жртвама логора Старо сајмиште. По расписаном конкурсу одабран је рад београдског вајара Миодрага Поповића. Свечано откривање овог споменика обављено је 21. априла 1995. године, поводом 22. априла – Дана сећања на жртве геноцида и прославе 50 година ослобођења од фашизма.

Ликовна галерија „BLOK Gallery“

Нови излагачки простор на Новом Београду – „BLOK Gallery“ (Блок 45, Улица Јурија Гагарина 221), отворен је 24. маја 2007. године, изложбом Хермана Гејса из Брисела.

Оснивач галерије и покровитељ њене активности је Градска општина Нови Београд. Поред бројних званица, отварању је присуствовала амбасадорка Белгије, госпођа Денис де Хувер.

Од маја 2007. до данас ова галерија је реализовала у континуитету (у трајању од по две недеље) укупно 30 изложби, од тога три колективне, један ауторски пројекат и 26 самосталних изложби, од који су три међународне.

Задатак галерије је да промовише и афирмише савремене ликовне тенденције и вредности (инсталације, перформанси, видео радови, ауторски пројекти), што укључује и интердисциплинарне форме ликовног изражавања.

На првом наградном конкурсу за „најлепшу фотографију Новог Београда“, од 11. до 20. априла 2008. године приређена је изложба укупно 90 радова, од 606 приспелих на конкурсу.

ЦРКВЕ

На територији Новог Београда постоје четири цркве - храма, у којима се служи литургија. Пети је у изградњи.

Храм св. Великомученика Георгија

Године 1773. спомиње се прва црква у Бежанији, направљена од ћерпича (непечена цигла), непатосана, шиндром покривена, без звона, свод од дасака. Била је посвећена Светом Великомученику Георгију, али се у њој није служило. Тек ју је 1753. године освештао епископ Партеније. Због слабог материјала црква је поправљана и дозиђивана. Олтар и мушка црква били од ћерпича, а женска од цигала. Касније је црква добила звонару и звона.

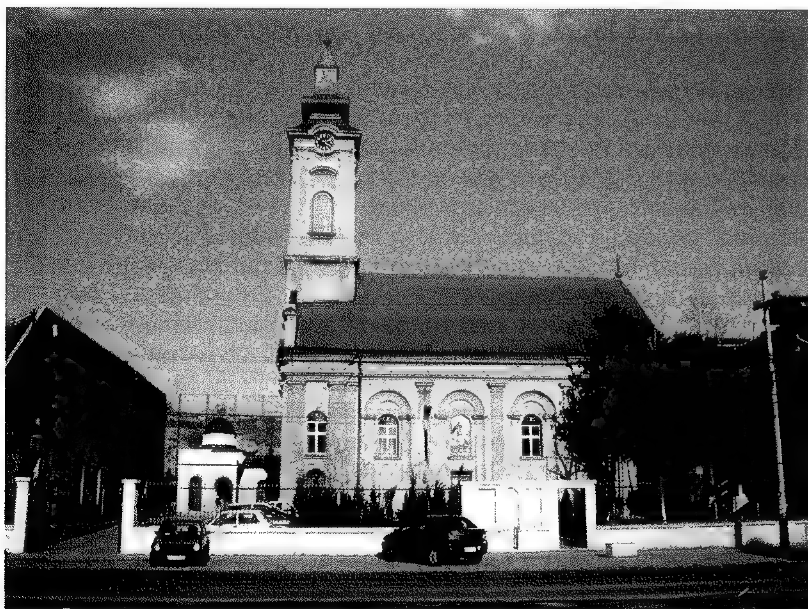

Црква у бежанији

Прва црква се налазила на месту где је касније изграђена кућа црквене општине, а почетком 18. века на том месту налазила се часна трпеза, која је била покривена црепом и ограђена оградом. Плац где се налазила прва црква, купио је Милош Серафиновић и одлучио да поруши часну трпезу. Као незнабожац, хтео је из обести да уништи сваки траг прве цркве. Али, десило се чудо: Милошев син јединац добио је фрас и остао целог живота мутав и сакат у рукама, а зидар који се попео да руши цреп са крова, пао је и на месту остао мртав. Милош се тада уплашио и покајао, почео је редовно да иде у цркву и пред своју смрт кућу, коју је на том плацу подигао, оставио је цркви.

Прва црква је постојала до 1827. године. До тада су Срби из овог села давали у закуп свој пашњак звани „Камендин“, џелебџијама, за испашу стоке.

Приходима од пашњака, које су Срби давали у закуп, подигнута је 1827. године нова црква, која и данас постоји. У Бежанији су у то време, поред Немаца, који су ове крајеве населили у време владавине аустроугарске царице Марије Терезе, живели су и Срби, избегли са Косова у доба велике сеобе под Арсенијем III Чарнојевићем.

Храм је грађен у барокном стилу. Некадашњи иконостас је 1938. године замењен новим, а радио га је руски емигрант Андреј Биценк. Звоник се налази на западној страни. Крст на врху дело је лимара Филипа Валтера, Немца, који је овде живео.

У почетку црква је имала три звона, али су она употребљена у ратне сврхе од стране Аустроугара током Првог светског рата. После рата је Црквена општина набавила два нова звона, док је велико звоно купљено прилозима парохијана.

Место на коме је црква сазидана некада се звало Доње поље, јер, то је била најнижа кота приобаља Саве. У то време поред цркве текла је река Галовица. Прича се да су аласи, када би се Сава, удружена са Галовицом, излила, везивали чамце за порту цркве. Реке Галовице више нема - преко Сурчина одведена је у Саву.

Током ратова црква није значајније оштећена, па је до данас сачувала свој првобитни изглед. Новом обновом реконструисани су звоник и кров храма, обновљена фасада, замењени прозори, пресечен темељ ради заустављања влаге, изграђен нови парохијски дом и капела за паљење свећа, темељно је заштићенаограда порте, плански засађено дрвеће и сезонско цвеће...

Почетком 2002. године започето је сликање нових фресака по технологији српских средњевековних зографа (на свежем малтеру), што ће омогућити да се фреске сачувају и буду свеже док год постоји зграда храма.

О садашњим активностима, поред обнове и адаптирања, можете прочитати у одељку „Активности“.

ХРАМ СВ. ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА

Изградња овог храма започета је 1998. године у блоку 32, по идејном пројекту арх. Небојше Поповића. У њему је, 9. марта 2002. године, одржана прва литургија.

Црква св .Великомученика Димитрија

Храм св. Апостола Томе

Подигнут је и освештан 2003. године на Новом бежанијском гробљу.

Храм светог Василија Острошког

Изградња овог храма започета је 1996. године, по пројекту архитекте Михајла Митровића. Црква има облик ротонде, коју прате нижи анекси – трем и звоник на западу и тролисна олтарска апсида на истоку. Централни кружни простор цркве је потпуно слободан, неомеђен потпорним елементима.

Храм представља „композиторски чврсту и ликовно хомогену просторну целину". Изнад широко развијене лунете декоративног портала, плитко истуреног упоље, на западној страни се налази главни ликовни мотив – једнокраки грчки крст у округлом отвору.

Црква свеѿоī Василија Осѿрошкоī

Купола над наосом, као и слепе калоте на ниском тамбуру, „лишене су средњовековних обележја и ближе су традицији нововековних купола".

Звоник, постављен југоисточно од цркве, стилски се уклапа у архитектонску целину храма. Он се завршава калотом сведеног облика.

Године 2000. - када је завршен - храм св. Василија Острошког проглашен је за најзначајније архитектонско дело реализовано у тој години.

СПОМЕН ОБЕЛЕЖЈА, СКУЛПТУРЕ И СПОМЕНИЦИ

Бројне скулптуре различите величине данас красе паркове и тргове и уређене просторе испред појединих установа на Новом Београду.

На Бежанијској коси, у тзв. Белановића рупи - где су фашисти у дубоким ракама сахранили више од 8.000 логораша побијених у Старом сајмишту, а 351 ту довели и стрељали, 1. априла 1944. године - подигнут је Споменик и уређен Спомен парк.

Сӣоменик на Бежанијској Коси - у ѿзв. Белановића руӣи, īде су Немци закоӣали више од 8.000 лоīораша убијених у Сѿаром сајмишѿу

Недалеко од Белановића рупе, у близини насеља „Ледине" у Слепом или Троструком сурдуку, налази се Споменик, где су Немци 17. септембра 1941. године, стрељали 350 људи јеврејске националне припадности.

Између Меморијалног комплекса Старо сајмиште и леве обале Саве подигнут је Споменик жртвама палим у логору Старо сајмиште, рад академског вајара Миодрага Миша Поповића. А у једној згради у бившем логору Сајмиште, постављена је Спомен – плоча, која подсећа на бројне жртве фашистичких злочина.

На углу Булевара Николе Тесле и Ушћа, насупрот Парка пријатељства, 1988. године постављено је спомен-обележје поводом 40-годишњице Новог Београда. Апстракцију са уклесаном поруком (висине 160 см) урадио је Милун Видић.

На обали Дунава, недалеко од хотела „Југославија", подигнут је Споменик пилотима палим у борби против немачке авијације 1941. године.

Испред Музеја савремене уметности постављене су *Комӣозиција* Ота Лога, *Рањеник* Матије Вуковића и друге скулптуре.

У парку испред зграде општине 1965. године постављена је бронзана фигура *Бизон* (120 см), рад вајара Матије Вуковића, а 1990. године скулптура *Тоѿем*, апстракција (висине 190 см), аутора Јована Кратохвила.

Испред северног улаза Београдске арене 2000. године подигнута је Скулптура посвећена нашој кошарци, коју је израдио скулптор, професор Миодраг Живковић.

Споменик жртвама палим у логору Старо сајмиште, рад вајара Миодрага Миша Поповића

Споменик пилотима изгинулим бранећи Београд, априла 1941. године

Овај Споменик је дело вајара Миодрага Живковића. Рађен је у камену и бронзи, висине осам метара. Споменик је постављен на обали Дунава, недалеко од хотела „Југославија“.

Аутор је настојао да се ослободи сваке натуралистичке симболике и коришћења већ премного коришћених мотива, какве су, на пример, варијације о теми сломљених крила, и израдио један оригиналан и импресиван монумент – адекватан херојству и патриотизму пилота палих у одбрани Београда. При томе је пошао од класичних форми и меморијалне архитектуре, са идејом да у њој нађе скулпторски проседе, који ће симболизовати меморијалну тему. Тако је основна форма један чист квадрат, један суздржани обелиск, који се чистим равнима упија у свој једноставан, такође кубичан, стилобат, постоље.

Скулуптура има безброј асоцијација и носи богатство меморијалних порука: кроз западни обелиск запарано је и небо, које су парали авиони погинулих пилога; у зарез обелиска као да се заплела силуета обореног пилота, једног или

више њих; динамичке линије зареза инсинуирају брзину, одважност, непоколебљивост и храброст бранилаца неба; лебдење скулптуре у оквиру обелиска, асоцира пут храбрих према висинама, вечитости и космичком исказу поштовања према храбрим пилотима.

Скулптор Миодраг Живковић

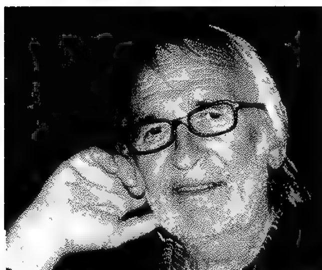

Рођен је 1928. године у селу Лесковац, Лазаревац. Дипломирао је на Вајарском одсеку Академије за примењене уметности у Београду, 1952. године.

Живковић је као средњошколац учествовао на омладинским радним акцијама на изградњи пруга Брчко-Бановићи (1946) и Шамац-Сарајево (1947) и Новог Београда (1948).

Редовни је професор Факултета примењених уметности у Београду, чији је декан био пуних осам година.

Миодраг Живковић је реализовао више значајних скулптура и споменика у бившој Југославији, Италији, Аустрији, Чилеу и Габону. Међу његовим делима оствареним у нашој земљи познатији су: Споменик стрељаним ђацима у Крагујевцу; Споменик битке на Сутјесци; Споменик Кадињача; скулптура Вука Стефановића Караџића у Лозници; Скулптура Милована Глишића у Ваљеву; Споменик пилотима браницома Београда 1941. године у Београду; Споменик Југословенима изгинулим на територији Аустрије, Беч, војно гробље, централно гробље, Скулптура Светитељ Сава у Пријепољу.

У Републици Српској Живковићеви радови су: Споменик браницома Брчког, Брчко; Споменик борцима за слободу, Бијељина; Споменик за Крст часни, Приједор; Споменик борцима одбрамбено-отаџбинског рада, Мркоњић Град, и други.

Скулптура краља Николе Петровића I Његоша (2007), награђена је на Интернационалном конкурсу 2000. године у Никшићу (2007).

Миодраг Живковић је имао самосталне изложбе: Сантјаго де Чиле, Национална библиотека (1970); Пунта Аренас, Чиле (1970); Антофагаста, Чиле (1971); излагао је и на Бијеналу у Венецији (1980).

Живковић је добитник многих награда за скулптуру, споменичку скулптуру и решења простора у земљи и иностранству. Међу њима су и награда за животно дело УЛУПУС и „Златног беочуга“ Културно-просветне заједнице Београда.

Миодраг Живковић је почасни грађанин Крагујевца, Пунта Аренаса у Чилеу и Гонарса у Италији.

СТАМБЕНИ БЛОКОВИ И БУЛЕВАРИ

Улица Милентија Поповића. С леве стране: НИС - Петрол, хотел Хајат и Делта Холдинг, а с десне стране солитери „Шест каплара“

Почетак Булевара Михајла Пупина, с леве стране Мек Доналдс и Војвођанска банка, а иза њих најдужа стамбена ламела

Булевар Арсенија Чарнојевића. С десне стране Студентски град и поглед на Бежанијску Косу

Улица Народних хероја

ЗДРАВСТВО

Са све бржим развојем Новог Београда и повећањем броја становника, ширила се и унапређивала здравствена служба на његовој територији. Поред коришћења здравствених услуга у установама у старом Београду (Клинички центар, Болница „Драгиша Мишовић“, Војно-медицинска академија, и др) и Земуну (Клинички центар и КБЦ „Бежанијска коса“), грађанима Новог Београда створени су услови да у сваком тренутку могу да потраже здравствену заштиту и добију одговарајућу лекарску и другу услугу у најближим здравственим установама у Новом Београду.

ДОМ ЗДРАВЉА

Носилац здравствене заштите грађана Новог Београда је - поред Института за здравствену заштиту мајке и детета, који, иначе, има и шири значај за Београд и Републику Србију - Дом здравља „Нови Београд“, са два већа огранка, истуреним амбулантама и здравственим станицама.

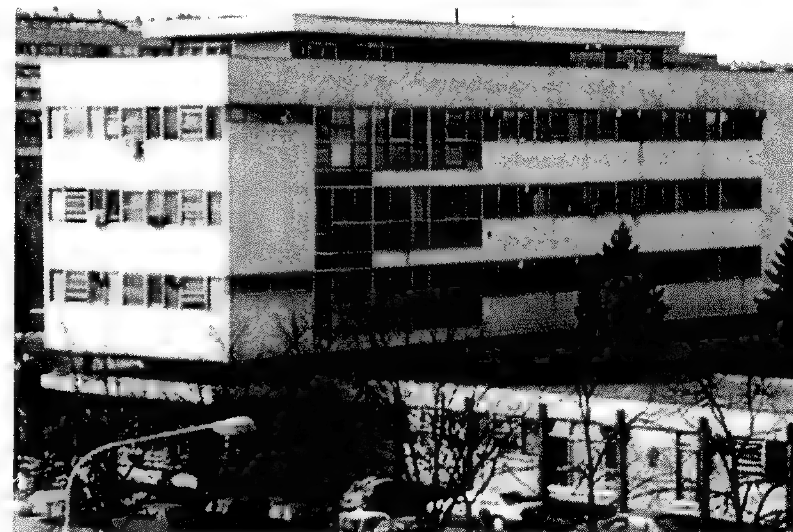

Дом здравља „Нови Београд“

Дом здравља у своме седишту (у Улици Гоце Делчева 30) има, поред службе опште медицине, још и посебне службе, као што су: Служба за заштиту деце и омладине; Дечији и школски диспанзер; Служба за заштиту жена; служба за физикалну медицину и рехабилитацију; Стоматолошка и Радиолошка и за Служба ултразвучну дијагностику; Клиничко-биохемијска лабораторијска дијагностика и Специјалистичко-консултативна служба.

Исте опште и специјалистичке службе Дом здравља има и у своме огранку у Блоку 44 (Нехруова 30).

Диспанзер медицине рада (Омладинских бригада 104), такође чини део Дома здравља „Нови Београд“ и служи за здравствену заштиту радника (дис-

панзер), а има и специјалистичку, консултативну стоматолошку службу, клиничко-хемијску лабораторију, рентген и ултра-звучну резонанцу, као и истурене амбуланте у неколиким већим предузећима.

Дом здравља „Нови Београд" сваког дана посети преко 4.200 пацијената у три велика објекта и 27 истурених амбуланти. Годишње у Служби за здравствену заштиту деце и омладине пружи се око 550.000 услуга, за близу 50.000 пацијената, а у Служби за здравствену заштиту жена обави се око 450.000 услуга за око 85.000 опредељених жена. У Служби опште медицине обави се преко милион услуга за око 180.000 грађана, док се у Служби медицине рада обави око 520.000 услуга за више од 50.000 радника, укључујући ту и систематске прегледе. Додајмо овде и око милион лабораторијских анализа, око 80.000 рентген и ултразвучних и исто толико специјалистичких и консултантских прегледа. Кућно лечење се обезбеђује за око 4.000 болесника годишње. У стоматолошкој здравственој заштити обави се око 560.000 услуга годишње. Све ове послове и задатке обавља око 350 лекара и стоматолога (од чега је 80% специјалиста) и 570 медицинских сестара.

Поред лекара специјалиста овде ради и један доктор наука, 10 магистара и 23 примаријуса.

У објектима Дома здравља и ван њих постоји више апотека, које отвара и обједињава Апотекарска установа Београд, а све већи је и број апотека у приватном власништву.

КБЦ „БЕЖАНИЈСКА КОСА"

Међу првим већим објектима, које су градиле омладинске радне бригаде, у периоду 1948-1950. године, била је и зграда данашњег КБЦ „Бежанијска Коса", али тада не за Болницу, већ за Шумарски факултет. И доведена је до под кров. Ондашње власти, међутим, одлучиле су 1953. године да овај недовршени објекат намене за Болницу за грудоболне. У наредне две и по године, ова грађевина је, накнадним радовима, а затим и опремањем, прилагођена новој намени.

КБЦ „Бежанијска Коса"

Добровољним радом и обезбеђењем грађевинског материјала углавном, донацијом једног броја радних организација, наравно, и средствима из буџета града Београда, створени су услови да Градска болница за грудоболне почне са радом 1956. године.

У то време, капацитет ове здравствене установе био је 434 постеље, подељене на мушко, женско и дечије одељење. У Болници је у почетку радило свега 15 лекара (од којих шест специјалиста), 25 медицинских сестара и 35 болничара.

Од 1956. године Болница обавља дијагностику, лечење и рехабилитацију оболелих у областима интерне медицине и хирургије, а од 1978. године она се конституише као један од пет клиничко-болничких центара у Београду и наставља рад као општа болница, с тим што се њена делатност проширује и на области трауматологије и ортопедије, урологије и сл.

Од септембра 1997. године КБЦ „Бежанијска Коса" је и наставна база за интерну медицину Медицинског факутлета Универзитета у Београду, а од октобра 1999. године и за хирургију, радиологију, патологију и социјалну медицину.

Још два догађаја била су значајна за рад и будућност КБЦ „Бежанијска Коса": 1996. у њему је отворен Дијагностички центар, са инсталацијама магнетне резонанце цепитралног скенера, дигиталне ангиографије, а 1998. године створен је први комплетан Ендоскопски дијагностички центар у области гастроентерологије.

Од оснивања КБЦ „Бежанијска Коса" до данас у овој здравственој установи број лекара се повећао са 15 на 200, од којих су око 50 доктори наука и магистри, укључујући и специјалисте.

Први управник Градске болнице за грудоболне „Бежанијска Коса" био је др Љубиша Илић, пнеумофтизиолог, од 1956. до 1962. године. После њега, дужност управника Болнице, а затим директора КБЦ „Бежанијска Коса" обављао је прим. др Никола Антић, од 1962. до 1986. године, када је отишао у пензију. Трећи директор овог КБЦ био је прим. др Светомир Филиповић, од 1986. до 1992. године, а четврти проф. др Момчило Бабић, од 1992. до 2001. године. Проф. др Томислав Ранђеловић био је директор од 2001. до 2004. године, а Доц. др Никола Милинић ту дужност обавља од средине 2004. године.

У КБЦ „Вежанијска Коса" постоје Клиника за интерну медицину, са бројним службама и одељењима, и Клиника за хирургију, такође, са више одељења.

На Клиници за интерну медицину (кардиологија, пулмологија, алергологија, ендокринологија, гастроентерологија), годишње се амбулантно обави око 43.600 прегледа, а болнички лечи око 6.000 пацијената.

На Клиници за хирургију, која такође има више одељења, годишње се у пет оперативних сала обави око 4.200 хируршких захвата, а у Болници, на 160 постеља, лечи око 6.000 пацијената (преко 47.000 болничких дана).

ИНСТИТУТ ЗА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ МАЈКЕ И ДЕТЕТА СРБИЈЕ „ДР ВУКАН ЧУПИЋ“

Институт је основан Декретом владе Народне Републике Србије 1950. године, са циљем организовања и развијања националне мреже здравствених институција намењених женама генеративног доба, предшколској и школској деци.

Трансформацијом првобитно оформљеног Стручног центра за здравствену заштиту деце створен је Институт за здравствену заштиту народног подмлатка, 10. маја 1950. године, са седиштем у Нушићевој улици у Београду. Први управник Института био је др Властимир Ивковић, а после њега др Милош Бајшански.

Од свог оснивања до 1960. године Институт је обављао превасходно стручно-методолошку и образовну делатност: организовање мреже дечјих и школских диспанзера, као и диспанзера за жене, дечјих одељења и породилишта у болницама у Србији и Црној гори; образовање и стручно усавршавање

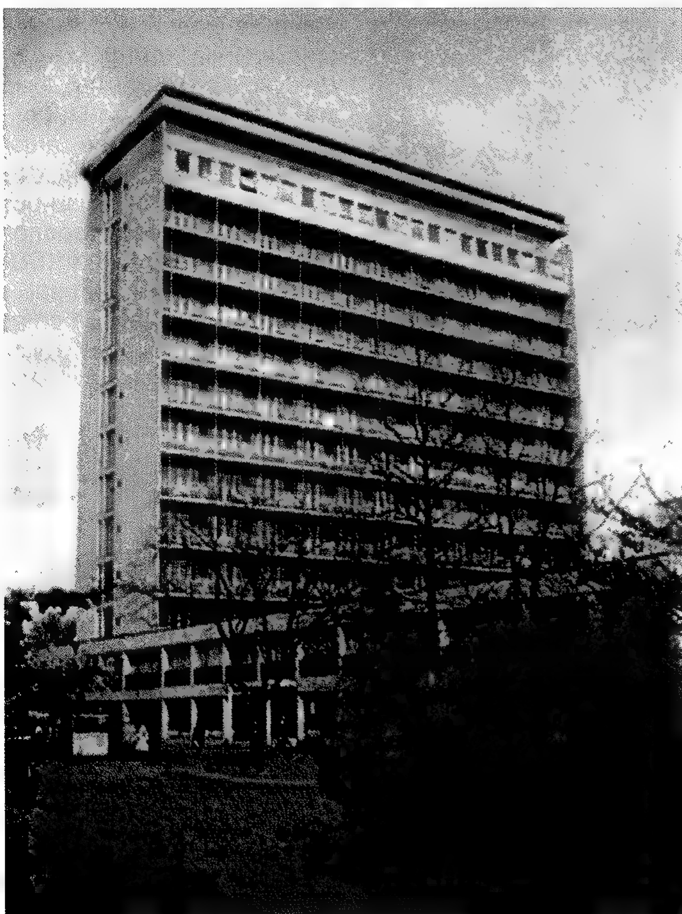

Зграда Института

неопходног здравственог кадра за рад у диспанзерима и саветовалиштима; иницирао је формирање центара за мајку и дете - општинских и регионалних као и демонстрационих центара.

Од 1960. године Институт почиње да развија стационарну и поликлиничку здравствену делатност, најпре у просторијама Демонстрационог центра у Новом Београду, а од 1974. године у новој тринаестоспратној згради у улици Радоја Дакића.

Вишегодишњи директор Института, доктор Вукан Чупић, дао је велики допринос развоју социјализоване и обједињене здравствене заштите мајке и детета. Основе обавезног минимума здравствене заштите жена, деце и омладине из 1965. године, уграђени су у Одлуку и Програм обавезних видова здравствене заштите жена, деце и омладине из 1971. године и представљале су основу за израду стандарда и норматива у овој области. Управо, захваљујући овом Програму, наредних 20 година развијана је организована здравствена заштита и диспанзерски метод рада у примарној здравственој заштити жена, деце и омладине.

Одлуком Министарства здравља Републике Србије из 1993. и 1995. године, Институт постаје једина национална референтна установа за здравствену заштиту ових популационих група. Истовремено, учествује у изради Програма у оквиру Уредбе о здравственој заштити жена, деце, школске деце и студената, као и пратећег стручно-методолошког упутства.

У оквиру Института формирана је и прва Републичка стручна комисија за здравствену заштиту мајке и детета Србије.

Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије је и данас референтна национална здравствена установа, у којој се мултидисциплинарним тимским радом обезбеђује поликлиничка и стационарна здравствена заштита и обавља образовна, научно-истраживачка и стручно-методолошка делатност из домена здравствене заштите деце, омладине и жена у генеративном периоду.

Организационе целине Института су: Педијатријска клиника, Клиника за дечију хирургију, Служба за хуману репродукцију, Републички центар за планирање породице, Служба за научно-истраживачку и образовну делатност, Служба за организацију, планирање, евалуацију и медицинску информатику (раније Служба социјалне медицине) и Сектор за немедицинске послове. Организационе целине су међусобно повезане службама од општег значаја, лабораторијама и сервисима.

Здравствена делатност

ПЕДИЈАТРИЈСКА КЛИНИКА Института у свом саставу има 13 субспецијалистичких служби за дијагностику и лечење и 10 служби од општег значаја: пет лабораторијских, Генетско саветовалиште за пренаталну дијагностику, Службу за клиничку радиологију и ултразвучну дијагностику, Службу за испитивање и лечење инфекција са комисијом за интрахоспиталне инфекције, Службу за патологију и Апотеку;

КЛИНИКА ЗА ДЕЧИЈУ ХИРУРГИЈУ обједињује осам субспецијалистичких хируршких служби, и то: Службу за неонаталну, абдоминалну, уролошку, торакалну, кардиоваскуларну, пластичну и реконструктивну са опекотинама, ортопедију и зглобно-коштану трауму, као и Службу за пријем болесника, специјалистичке и консултативне прегледе. Поред наведних, у оквиру ове организационе јединице

налазе се и четири бliske службе: Служба за анестезију и интензивну терапију хируршких болесника са операционим одељењем, Служба за оториноларингологију, Служба за офталмологију и Служба за физикалну терапију.

СЛУЖБА ЗА ХУМАНУ РЕПРОДУКЦИЈУ у оквиру своје делатности пружа гинеколошку здравствену заштиту из области гинекологије дечјег и адолесцентног доба, пренаталну здравствену заштиту трудница, као и здравствену заштиту жена репродуктивне доби. Делатност се одвија кроз дијапазон здравствених услуга од амбулантно - поликлиничког до хоспиталног система.

СЛУЖБА ЗА ПЛАНИРАЊЕ ПОРОДИЦЕ, као носилац стручно-методолошке и програмски усмерене активности на планирању породице у домену здравствене делатности, мултидисциплинарним тимским радом, кроз сарадњу са Министарством за социјална питања, невладиним организацијама и другим установама које се баве сродном проблематиком, развија и промовише савремену концепцију и праксу планирања породице у здравствено-васпитном, превентивном, дијагностичком и терапијском садржају, радећи са децом и адолесцентима и њиховим родитељима. Једна од значајних активности ове организационе јединице је и имплементација нових метода унапређења репродуктивног здравља младих на нивоу примарне здравствене заштите.

Основана је Одлуком Владе Републике Србије 1993. године у циљу развоја, примене и провере доктрина, стандарда и метода планирања породице, едукације и пружања методолошке помоћи здравственим радницима у области планирања породице у примарној здравственој заштити.

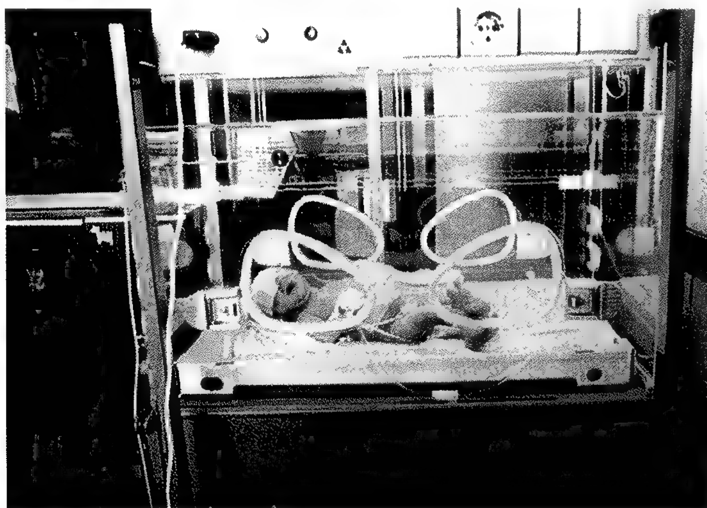

ЛАБОРАТОРИЈЕ ИНСТИТУТА су: лаборатроија за медицинску генетику; лабораторија за клиничку хемију и хематологију, лабораторија за трансфузиологију, лабораторија за проточну цитометрију и имунохематологије, лабораторија за клиничку микробиологију, лабораторија за испитивање урођених поремећаја метаболизма, биохемијска лабораторија – одсек за радиоизотопску аналитику и лабораторија за патологију.

СЛУЖБА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ, ПЛАНИРАЊЕ, ЕВАЛУАЦИЈУ И МЕДИЦИНСКУ ИНФОРМАТИКУ, чија је основна активност из домена стручно-методолошке и доктринарне делатности: планирање, пројектовање, организација и развој система здравствене заштите мајке и детета и праћење и евалуација здравственог стања ових популационих група у Републици; израда Националног програма заштите здравља жена, деце и омладине, спровођење, праћење и провена спровођења Програма у Републици Србији, као и организовање и спровођење едукације здравствених радника. Поред тога, прати здравствену делатност Института и учествује у планирању, организовању и спровођењу образовања и стручног усавршавања здравствених радника и сарадника, организује научне и стручне скупове и публицистичку и библиотечку делатност, као и биомедицинску информатику.

СЛУЖБА ЗА ОПШТУ, НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКУ И НАСТАВНУ ДЕЛАТНОСТ прати и спроводи наставене и научно-истраживачке програме.

СЕКТОР ЗА НЕМЕДИЦИНСКЕ ПОСЛОВЕ обједињује рад финансијске службе, Службе општих и правних послова, плана и развоја, техничке службе са сервисима исхране, техничког одржавања, медицинске опреме и објеката Института и вешераја.

На својим одељењима и клиникама, Институт:

- пружа највиши ниво здравствене заштите (терцијарну здравствену заштиту) деци и женама генеративног доба, са постељним фондом од 400 кревета (362 за педијатријске пацијенте и 38 за жене генеративног доба), док дневне болнице Педијатријске клинике, Клинике за дечју хирургију и Клинике за хуману репродукцију користе 37 кревета;

- служи као наставна база Медицинског факултета у Београду за додипломско и последипломско образовање медицинских радника (студената медицине, лекара опште медицине, педијатара, дечјих хирурга, гинеколога, анестезиолога, медицинских сестара, бабица итд.);

- ради на изради Националног програма, смерница, протокола, Стручно-методолошког упутства, кроз непосредну сарадњу са Министарством здравља, Институтом за јавно здравље Србије и мрежом завода за јавно здравље, као и са установама примарне и секундарне здравствене заштите жена, деце и омладине;

- обавља клиничка истраживања, израђује епидемиолошке студије и издаје публикације у области основних делатности.

Институт је референтна установа за спровођење националног програма скрининга на фенилкетонурију (од 1980. године), хипотиреоидизам (од 1981. године), као и спорадичног скрининга суспектне популације на патолошке хемоглобине (од 1975. године).

Институт има 909 запослених, од којих 687 здравствених радника, међу којима је лекара специјалиста 140 (педијатара, дечјих хирурга, гинеколога, анестезиолога, радиолога, оториноларинголога, офталмолога, трансфузиолога, физијатра, микробиолога, патолога и специјалиста социјалне медицине.

Лекари и други специјалисти ангажовани су са пуним или делимичним радним временом у образовним и истраживачким активностима Медицинског факултета Универзитета у Београду, као професори, доценти, асистенти, доктори наука, магистри, примаријуси, и научни сарадници (истраживачка звања).

ФИЗИЧКА КУЛТУРА

ЈП СПОРТСКИ И ПОСЛОВНИ ЦЕНТАР „НОВИ БЕОГРАД“

Основан је 12. децембра 1979. године, као један од најкомплетније опремљених објеката физичке културе и спорта на територији Београда. Од самог почетка Центар је домаћин бројних познатих светских и домаћих спортских и културних манифестација. Располаже са два велика објекта – Халом спортова и СРЦ „11. април“, који су отворени за кориснике, преко 350 дана у години.

Хала спортова

Подигнута је 1968. године, у улици Париске комуне, између зграде некадашње Робне куће и IX гимназије.

Укупна површина објекта је 5.200 м^2, а спортских терена – 4.700 м^2.

Хала спортова располаже и са 370 м^2 свлачионица, реновираних 2006. године, прес салом, амбулантом, 150 м^2 канцеларија и паркинг простором.

Састоји се од велике дворане, три универзалне сале, теретане и услова за стони тенис.

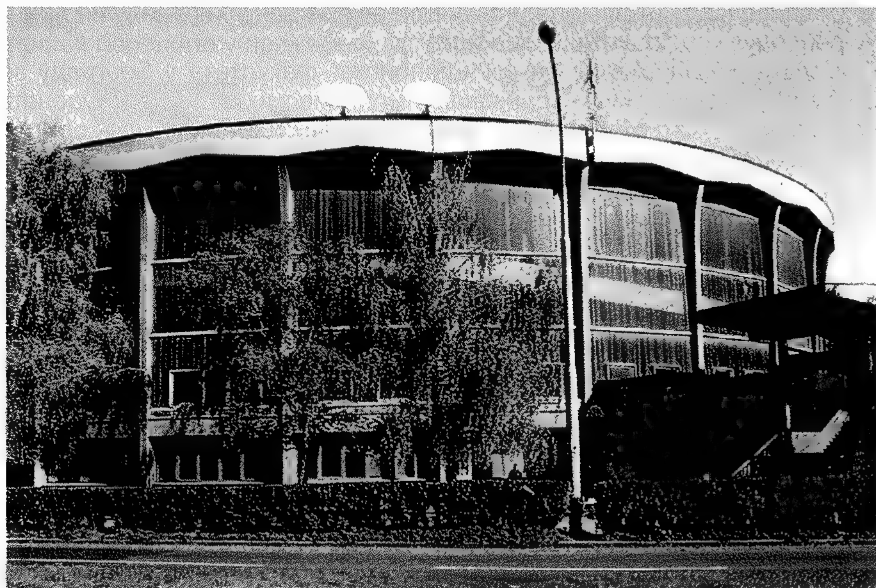

Хала спортова

Као најстарији спортски објекат на територији Општине Нови Београд, Хала спортова је, од оснивања, стварала дугу традицију домаћина великих спортских такмичења и културних манифестација. Од 1979. године је у саставу Спортског центра „Нови Београд“.

Светску славу, на паркету велике дворане, стекао је КК „Партизан“. Као да и данас на њеним трибинама одзвањају повици подршке Далипагићу, Кићановићу, Дивцу, Паспаљу, Даниловићу, Ђорђевићу... Подмладак кошаркаша КК „Партизана“ држи тренинге и игра неке утакмице у Хали спортова.

Поред КК „Партизан“, своје место у Хали спортова, временом, налазили су и други кошаркашки клубови – „Раднички“, „Беопетрол“, „Атлас“, „Беобанка“, „Суперфунд“, одбојкашки – „Раднички“, „Милиционар“, „Воллеу стар“, рукометни – „Мепекс“, „Баск“, „Хуммел“, као и многи клубови различитих борилачких спортова.

Преко хиљаду утакмица, у домаћим и међународним такмичењима, одиграно је на паркету Хале спортова.

Бројни турнири, ревије и првенства одржани су у великој дворани, на задовољство учесника, публике и управе центра – „Златна рукавица“, „Београдски победник“, Турнир градова у одбојци, Протур – стони тенис, Првенство Европе у Самбоу...

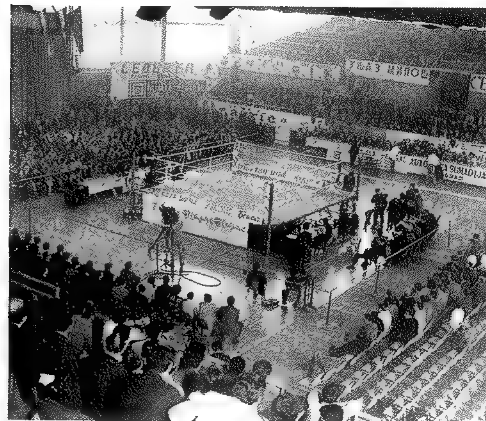

Хала спортова некад и...

...сад

Југоносталгичарима је и данас у сећању, Спортов турнир у малом фудбалу, који је окупљао преко 700 екипа из целе тадашње Југославије.

У скорије време, реновирана и обновљена Хала спортова, била је домаћин ЕYОФ-а, Студентског првенства света у теквондоу, а планирано је да се, у оквиру Универзијаде, овде одржи такмичење у кошарци.

Хала спортова је и чест домаћин бројних културних манифестација. Успешне концерте у дворани одржали су и светски позната имена - Blondie, The Stranglers, Public enemy, Brian Adams, Cool and the Gang, Paul Anka и многи други.

Спортско – рекреативни центар „11. април“

Подигнут је 1979. године на Бежанијској Коси изнад Студентског града. Располаже са објектом површине 15.000 м^2 и спортским теренима од 11.000 м^2. У главном објекту постоје: три отворена базена (мали, средњи и олимпијски), три затворена базена (мали, средњи и олимпијски), сала за мале спортове, фитнес центар, сала за стони тенис, тениски терени, куглана и стрељана

Центар има свлачионице и амбуланту; два кафеа и ресторан, као и три угоститељска објекта код отворених базена.

Спортски центар „11. април"

Поред спортских услуга, у Центру се налази и око 50 локала, предвиђених као пословни простор. На прилазу центру је паркинг простор.

Отворени базени СРЦ „11. април" нису престајали са радом од оснивања Центра. Последњих година интензивно се ради на обнављању затворених базена. У 2005. години, мали и средњи унутрашњи базен оспособљени су за рад само у летњем периоду. У њима се, већ традиционално, у сарадњи са Секретаријатом за спорт и омладину, одржава бесплатна школа пливања за новобеоградске основце.

У летњем периоду, отворене базене Центра посети преко 50.000 грађана, а последњих година, поред дневне понуде, уведено је и ноћно купање.

Иако је СРЦ „11. април" намењен претежно рекреативном спорту, традиција развоја врхунског спорта пренета је и у овај објекат. У просторијама Центра своје место нашли су ватерполо клубови, раније „Црвена звезда", а данас и ВК „Земун".

Отворени олимпијски базен био је 2006. године домаћин јуниорској репрезентацији Србије у мечу против Хрватске, као и домаћин Првенства Србије у ватерполу за 1994. годиште.

Поред спортова на води, своје место у Центру нашли су и Атлетски клуб Нови Београд, вишеструки првак Србије у екипном пласману, чији су чланови и Мила и Андријана Андрић, шампионке ЕYОФ-а, Балкана и југоисточне Европе, Јелена Анђелковић и Емир Бекић, прваци југоисточне Европе, као и Немања Савковић, који је на параолимпијским играма заузео пето место.

У спортском центру „11. април" већ годинама успешно ради и Тениски клуб „Ас", у којем су прве тениске кораке направили наши светски познати тенисери - Ана Ивановић, Ана Јовановић и Јанко Типсаревић.

Стонотениска академија „Коцић", такође је место на коме се окупљају наши најпознатији спортисти. Центар је чест домаћин репрезентативцима, поред Горану Коцићу, Каракашевићу и Лупулескуу.

Салу за мале спортове користе, углавном, рекреативци, као и Политехничка академија за наставу физичке културе.

У СРЦ „11. април" налази се и фитнес центар, претежно намењен припадницама женског пола, опремљен теретаном, партер салом, посебним базеном за аквабик и сауном.

Отворени базен СРЦ „11. април"

Спортски центар - организатор бројних манифестација

У складу са пословном политиком, управа Спортског центра велику пажњу посвећује младима, развоју спорта и правилном васпитању омладине.

Последних година, Центар је организатор Светосавског турнира у малом фудбалу за пионире и петлиће, Новобеоградског турнира у кошарци за јуниоре и кадете, Ватерполо турнира „Трофеј 11. април" за млађе категорије и Фестивала одбојке, у коме учествују ученици београдских стручних школа и гимназија, а у сарадњи са Предшколском установом „11. април" и Атлетским клубом „Нови Београд" и Атлетског митинга за предшколце.

Фитнес

Стони тенис

БЕОГРАДСКА АРЕНА

Крајем 1991. и почетком 1992. године на простору од око два хектара, у централном делу Новог Београда, поред Аутопута, односно Булевара Арсенија Чарнојевића, почела је изградња велике вишенаменске дворане - Београдске Арене, по пројекту архитекте Владе Славице, у облику „елипсасте форме са правоугаоним борилиштем заобљених углова".

Београдска Арена је данас највећа спортска хала у Београду, са двораном за: кошарку, рукомет, одбојку, тенис и атлетику; може бити и ледена дворана; све чешће се користи и за културне манифестације. На укупној површини од 37.500 м^2 има 20.000 места за посетиоце. Располаже са најсавременијом опремом за реализацију најразноликијих спортских и културних садржаја.

Београдска Арена постала је нови заштитни знак Београда и један од нових симбола главног града Србије - атрактивна туристичка понуда наше престонице и државе. То је објекат који по свему испуњава најсавременије стандарде. Комплекс Београдска Арена обухвата велику дворану, малу салу и паркинг...

Велика дворана

Обухвата површину од 48.000 квадратних метара, распоређених у шест нивоа, капацитета 20.000-25.000 посетилаца.

У њој се одржавају такмичења у кошарци, одбојци, рукомету, малом фудбалу, тенису, борилачким спортовима, коњичким спортовима, атлетици, као и концерти, циркуске представе, сајмови, конгреси и друго.

Са грађевинског аспекта, најинтересантнија је двопојасна кровна конструкција – горњи појас, који чини двоструко армирана греда, и доњи, сачињен од преднапрегнутих каблова, који су први пут изведени изван бетонског пресека у затвореном простору.

Постоји седам главних кровних носача, ослоњених на 14 двопојасних носећих стубова, распона од 132,5 м, односно 102,5 м. Максимална висина у објекту је 36 метара.

Такозвани Ниво 100 - оперативна етажа - срце је објекта, као највећи, најоптерећенији и најсложенији део. У центру се налази борилиште - арена димензија 95,5 х 56,5 м, а око њега је све оно што подржава функцију објекта и омогућава несметано одвијање догађаја - свлачионице (осам великих и шест малих), теретана, собе за масажу, собе лекара, просторије за допинг-контролу, управа и организатор, ТВ студио, надзор и контрола објекта, техничке просторије, прес центар и разни магацини опреме. На објекту постоји више улаза: технички, колски, за играче, управу, новинаре и др. Све заједно, овај ниво 100 заузима 14.864 м^2. Публика нема приступ овој етажи, осим у време концерта, што захтева посебну организацију у дворани.

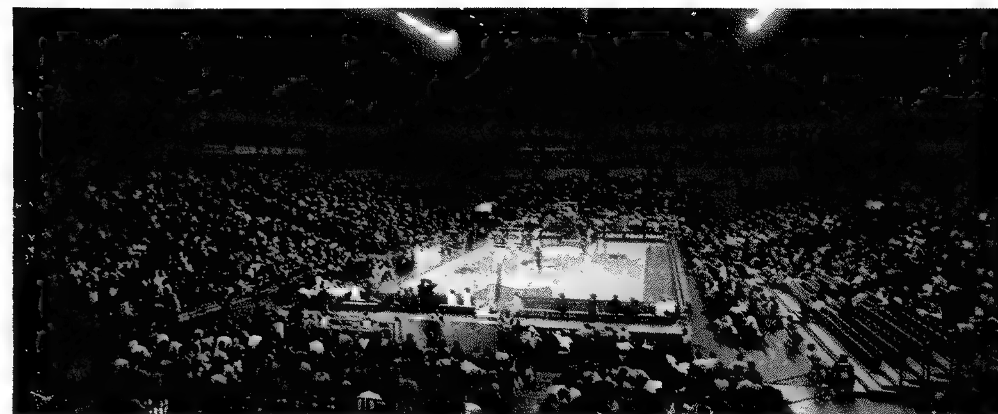

Пуна Велика дворана

Ниво 200, који је, иначе, предвиђен за улазак и излазак посетилаца (север-југ за улазак, исток-запад за излазак) поседује и специјално прилагођен простор са 80 места за хендикепиране особе. Комуникације овог нивоа имају укупну површину од 5.556 м^2 (фиксне трибине - 3.376 седишта, а телескопски део, који укључује и мини трибине - 4.916 седишта).

Ниво 300 има укупно 70 ложа, капацитета 860 места. Трибине нивоа 400 су монтажног типа, са укупно 9.090 седишта и веома добрим погледом на терен (нагиб горњег дела трибина је 360).

Ниво 500 обухвата осам машинских сала, електро собе за слабу и јаку струју, шест лифт кућица и осам тераса. Ниво 600 је техничка етажа, где су смештене режијске собе, које омогућавају одржавање различитих представа и догађаја.

Мала дворана

Мала дворана, на површини од 2.275 м^2, користи се за припреме и тренинг спортиста, као и за организацију разних догађаја. Сам терен у малој дворани је 29,20 м х 43,70 м и висине 10 м, а по потреби може да се подели на два кошаркашка терена.

Велике спортске приредбе и...

У Београдској Арени, у сезони 2007/2008. године, организоване су велике спортске приредбе (спортски турнири), концерти и друге културне манифестације; Европско првенство у стоном тенису, Појединачно европско првенство у џудоу, Европска олимпијада младих (EYOF), Дејвис Куп, Кошаркашки турнир у коме су учествовале репрезентације Србије, Италије, Бугарске и Финске, ревијални тениски меч и др.

У Београдској арени, септембра 2005. године, одржано је финале Евробаскета, између репрезентација Грчке и Немачке. Тада је забележена рекордна посета од 19.000 гледалаца. Тај рекорд је „оборен" на кошаркашој утакмици купа европских шампиона између КК „Партизана" и грчког „Панатанаикоса" – присуствовало је преко 22.500 гледалаца, који су славили победу свога, домаћег клуба.

...концерти

Одржани су концерти познатих уметника из света: Busta Rhynes, Gipsy Gings, Chemical brothers Joe Cocker, Rihanna, Jose Carreras, Nick Cave, Julio Iglesias, Mark Knopfler, Queen & Paul Rodgers, Jean Michel Jarre...

А од наших наступали су Жељко Самарџић, „Рибља Чорба", Жељко Јоксимовић, Мирослав Илић, Аца Лукас, затим звезде Гранда, „Песма Евровизије", „Радост Европе", „Нови Фосили" и др.

Аритекта Влада Славица

Рођен је 1947. године у Београду; дипломирао 1974. године; запослен у предузећу „Енергопројект" од 1975. До пројекта Београдске Арене његова су дела: стамбена насеља у Бору и Брзој Паланци, зграда Основне школе у Брзој Паланци, Дом здравља у Мајданпеку, Спортска дворана у Игалу (коаутор).

Скулптура
СИМБОЛ КОШАРКЕ

Аутори: Проф. Миодраг Живковић, скулптор и проф. Зорица Јанковић, скулптор, са сарадницима.

Постављена је испред Београдске арене. Висина јој је око девет метара, ширина 7,5 метара, пречник лопте 4 метра. Лопта је осветљена изнутра и споља специјалним светлосним ефектима различитих боја.

Скулптура представља реперни симболички знак кошарке, знак и симбол Београдске Арене, Београда и наше земље, садашњег и будућег времена.

Замишљена је тако да буде целина, начињена од двеју монументалних форми, које симболишу капију, вратнице, тријумфалну капију или славолук, кроз коју у свом спортском ходу пролазе генерације талентованих играча и тренера, верна и образована публика. Славолук је симбол успеха и победа наших кошаркаша.

Завршни скулпторски акценат је кошаркашка лопта, која представља и земаљску куглу, реализовану у стаклу и металу.

КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКА ДРУШТВА И СПОРТСКА ДРУШТВА

У Новом Београду постоји пет културно-уметничких друштава: Студентско КУД „Шпанац", КУД „Србија" ИМТ, Омладинско друштво „Рад", КУД „Политехничка академија" и КУД „Талија".

КУД „Србија" ИМТ Нови Београд

Од играчког ансамбла, чији је иницијатор и први донатор Петар Јанић, израсло је КУД „Србија" ИМТ, са укупно 300 чланова у фолклорној, музичкој, ликовној и литерарној секцији.

КУД „Србија" ИМТ

Овај ансамбл у свом раду негује и на концертима представља старо-градске, обредне, изворне, стилизоване и интернационалне програме.

Од оснивања до данас КУД „Србија" ИМТ приредило је преко 4.500 концерата у дворанама многих земаља у свету, освојивши више од 60 разних награда и других признања од којих су вредне помена: Награда Ковентри (Енглеска) као прва у том дугом низу, Велика повеља за допринос светској уметности (Горња Савоја), Кључ града Лиона, Награда града Париза, прве награде на фестивалима у Палерму, Греноблу, Брвну, Пјонгјангу (највећи светски фестивал), победничке награде на фестивалима у Андори, Шпанији (шест пута), Португалији, Мађарској, Бугарској (три пута), Грчкој. Вредни стручни колегијум овог ансамбла чине: директор Петар Јанић, уметнички руководилац и кореограф Милан Средојевић, асистент Љиљана Јовановић и корепетитор Вилко Седлар.

КУД „Србија" ИМТ је и организатор сабора традиције и културе Срба „Београдски победник", који се већ више од 10 година одржава од 24. до 27. јуна на позорници Дома културе Студентски град, а под покровитељством Скупштине општине Нови Београд.

На овом сабору учествују најбоље групе и појединци из свих српских земаља и екипе Срба из расејања, представљајући играчке и певачке програме, хорску духовну музику, озбиљну музику, као и музича дела старих аутора, свирање на старим националним инструментима, спремање старих српских јела, све врсте старог заната, народну радиност и рукотворине, наивно сликарство и вајарство, обреде и обичаје, етно-филмове, рок и поп музику на народним мотивима, позоришне представе, вечери монодраме и књижевне вечери.

Као гости на сабору се појављују изворне традиције и култура националних мањина из наше земље, али и гости из иностранства.

Сви програми Сабора су селективни, а посебни жири проглашава најуспешније учеснике програма.

КУД „Србија" ИМТ добитник је Октобарске награде Града Београда, а његов директор Петар Јанић Седмојулске награде.

Студентско КУД „Шпанац" основано је одмах после ослобођења при Београдском универзитету. Сваке године обнавља секције и организује гостовања у земљи и иностранству. Њене витрине красе бројна признања и награде.

Студентско КУД „Шпанац"

Куд „Политехничка академија" постоји више од 30 година, са фолклорном, музичком и другим секцијама.

„Талија" - приватно културно-уметничко друштво, које, углавном, негује ромску и руску музику и игре.

„Новобеоградско лето"

Последњих година једна од манифестација, која својим програмом привлачи публику различитих година и интересовања је и „Новобеоградско лето" на Савском кеју, у блоку 45. У организацији Општине, за госте и становнике Новог Београда, од јуна до септембра, на отвореној сцени наступају музичари различитих жанрова, од рока до старогрдске музике.

Спортски клубови

На територији Новог Београда формирано је више спортских друштава, екипа, клубова, који се такмиче на разним нивоима надметања. Међу десетак фудбалских клубова и екипа годинама је био најпознатији ФК „Раднички" - један

од најстаријих у земљи, који у својим аналима има златним словима уписана два трећа места у најјачој лиги Југославије, једно финале Купа (чувени меч против „Партизана" од 3:0 до 3:5). Играјући дуго година у нижим ранговима такмичења, екипа „Радничког" почев од 1986. године, степеник по степеник, пела сваке године, да би у јуну 1990. године ушла у Другу савезну лигу, а 1992/93. поново била у Првој лиги, све до 1995/96. године.

Атлетски клуб „Маратонац" формиран је 1984. године. У његовој организацији одржане су прве трке полумаратона на Ушћу.

Постоји и више од 10 одбојкашких клубова, пет стрељачких секција, неколико друштава извиђача, углавном, у школама, Друштво спортских риболоваца „Галовица". Ловци (око 300) чланови су заједничког Ловачког друштва Новог Београд и Земуна.

НАТО БОМБАРДОВАЊЕ, НАКРАТКО, ПОРЕМЕТИЛО И УСПОРИЛО ИЗГРАДЊУ НОВОГ БЕОГРАДА

Од 24. марта до 9. јуна 1999. године, авијација НАТО-а бомбардовала је Београд. Нови Београд је гађан више пута: 4. априла погођена је Топлана (погинуо један радник); 12. априла, код Београдске арене у блоку 25, пао је неексплодирани пројектил; 21. и 27. априла погођена је зграда Пословног центра „Ушће"; 7. маја НАТО авијација дејствовала је графитним минама по трафо-станици на Бежанијској коси; 7. маја погођена је зграда амбасаде Народне Републике Кине (погинуле су три особе, кинески грађани, а неколико је рањено), а оштећена је и зграда Скупштине општине; 27. маја погођена је зграда „Југоимпорта" - СДПР и поново трафо-станица на Бежанијској Коси; 31. маја по трећи пут погођена је трафо-станица на Бежанијској Коси.

НАСТАВЉЕНА СТАМБЕНА ИЗГРАДЊА

Масовна стамбена изградња започета у периоду 60-тих и 70-тих година прошлог века, уз извесно успоравање, у последњој деценији 20. века, настављена је са мањим или већим интензитетом, све до данашњих дана, просто, утркујући се са изградњом пословно-трговинских објеката.

Према последњим подацима (за 2008. годину), Нови Београд, као изразито урбана општина, има око 200 солитера и преко 600 великих стамбених објеката.

У новоизграђеним и проширеним новобеоградским блоковима постоји око 86.000 станова, укупне површне од близу 5,000.000 квадратних метара, од којих 90% са централним или етажним грејањем. Станови су разних структура, од једноипособних, највише двособних, до трособних и станова са више квадрата. Тренутно, 2008. године гради се преко 1,000.000 квадратних метара пословног и стамбеног простора.

ПОСЛОВНЕ ЗГРАДЕ ПОЗНАТИХ СВЕТСКИХ ФИРМИ

Последњих година изграђено је више репрезентативних објеката, као што су: Београдска Арена, булевар и улице око ње, названи српски Wall Street.

У непосредној близини центра Новог Београда налази се Societe Generale Bank, Intesa, Hypo Alpe Adria, OTP, Eurobanka, Jubmes Banka, Volks i HVB banka.

Недалеко од њих су пословне зграде СДПР; Atrium, Lukoil, DHL, Siemens; представништва Мерцедеса и Фоксвагена, Пежоа, Фијата, Шкоде; регионално седиште познатих информатичких фирми и технологија Microsoft-a, Comtraid-a, Peksima, Sage... - где се на једном месту могу наћи производња, дистрибуција и сервис софтвера.

У току је завршна фаза изградње Универзитетског села за учеснике 25. Универзијаде, која ће се одржати ове, 2009. године.

СТАНОВНИШТВО

На територији Новог Београда, која заузима површину од 4.074 хектара, живи, према попису из 2002. године 217.773 становника, што говори о високо израженој густини насељености – 5.701,6 становника на једном квадратном километру.

Нови Београд, такође, има веома повољну демографску и етнографску структуру становништва, која, укратко, изгледа овако: од 0-6 година – 5,5%; од 7-14 година 7,4%; од 15-27 година 18,1%; од 28-59 година 46,5%; преко 60 година 22,5%, док му је природни прираштај негативан (број рођених је око 2.000, а умрлих око 2.500).

Према националној, или етничкој припадности, од укупно 217.773 становника, у Новом београду живи Срба је 187.253, Црногораца 5.255, Југословена 5.341, Бугара 137, Хрвата 2.500, Рома 2.371, Македонаца 1.683, Муслимана 829, Словенаца 536, Мађара 411, Бошњака 285, Албанаца 268, Горанаца 255, Руса 191, Словака 177, Румуна 99, Чеха 83, Немаца 58, Украјинаца 56, Русина 49, Буњеваца 46, Влаха 11, остали - неопредељени или непознати.

НОВИ КАПИТАЛНИ ОБЈЕКТИ НА НОВОМ БЕОГРАДУ

Последњих година изграђене су још десетине нових капиталних објеката, међу којима су:

Immo-centar – модерни тржни центар на 10.000 квадратних метара, IDEA extra хипермаркет и М-Родић хипермаркет – сва три објекта у блоку 64;

Delta City – највећи тржни центар у региону, на 89.000 квадратних метара површине – подигнут у рекордном року од само годину и по дана – отворено нових 1.500 радних места;

Europe Business Centre - пословна зграда површине 9.000 квадратних метара

Atrium – пословна зграда на 10.000 квадратних метара и Лукоил – главна пословна зграда Лукоила у Србији, са око 8.000 квадратних метара пословне површине – сва три објекта у Блоку 31.

Објекти у изградњи

Поред ових, већ изграђених објеката, у изградњу се налазе, такође, капитални објекти као што су:

Тржни центар на око 120.000 квадратних метара, 4-5 спратова, у Блоку 16, где ће се градити и кула близнакиња палати „Ушће";

Airport City Belgrade – први бизнис парк у Србији на скоро 130.000 квадратних метара површине, са више зграда, после којих ће се подићи три по-

словне куле са по 16 спратова и Atlas Business Centre са 23.200 квадратних метара пословног простора – оба објекта у Блоку 65;

Belgrade Office Park са скоро 16.000 квадратних метара пословног простора; GTC Square – две модерне пословне зграде (повезане заједничким холом), са укупно 22.600 квадратних метара пословног простора (Блок 41а);

Belville – Стамбено пословни комплекс (Блок 67) – тренутно највећи комплекс зграда у Србији у изградњи, са око 200.000 квадратних метара станова и пословног простора – 70%-80% блока је стамбени део за спортско село, који ће се после Универзијаде претворити у стамбено насеље са локалима у приземљу;

У другом делу блока гради се комерцијално забавни комплекс, површине око 80.000 квадратних метара, са садржајима као што су: маркети, биоскоп, школе, вртићи, библиотека...

GTC 19 Avenue and Park Apartements – стамбено пословни објекат, око 60.000 квадратних метара (Блок 19);

Sava City – по једна стамбена и пословна зграда на атрактивној локацији у близини хотела Хајат (Блок 20);

МРС 43 – пословно продајни простор на 25.000 квадратних метара у Трећем булевару.

Велики потенцијали даљег бржег развоја Новог Београда

Нови Београд располаже великим потенцијалима за свој даљи убрзани развој, који се заснивају на: веома повољном географском положају Новог Београда; близини Аеродрома; раскрсници европских комуникација - Коридора 10; на већ развијеној инфраструктури и њеној даљој изградњи; слободном грађевинском земљишту, неоптерећеном имовинско-правним споровима и другим проблемима; преовлађујућој доминацији приватног сектора у односу на друштвени (од 7.500 регистрованих предузећа 90 одсто је у приватном или мешовитом власништву); постојању великих потенцијалних локација на земљишту на коме се дана с налазе предузећа односно системи ИМТ-а и ФОМ-а, који су у поступку приватизације, као и на простору око око кванташке пијаце; залагању Општине и града за подстицање даљег, бржег и равномернијег развоја Новог Београда.

Главни град Србије већ сада је град са обе стране реке Саве, као што је Будимпешта град са обе стране Дунава. Сава сада протиче кроз Београд, као што Влтава тече кроз Праг, Сена кроз Париз, Темза кроз Лондон, или Тибар кроз Рим. Сава сада не чини западну границу шумадијског Београда, већ га само одваја од његових сремских делова Новог Београда и Земуна. Али, Београд није град са обе стране само једне реке. Северну границу Београда, Новог Београда и Земуна за сада чини Дунав. А када нови солитери израсту и на банатској страни Дунава, тамо где се сада налазе села Овча и Крњача и Дунав ће тећи кроз Београд.

Београд ће тада бити „град на стави двеју великих река, град кроз који ће протицати наше највеће реке, велеград са положајем какав нема ниједан европски главни град“.

ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ ЛОКАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Схватајучи важност малих и средњих предузеча (МСП) за свој даљи економски развој, Градска општина Нови Београд основала је 2004. године Центар за развој локалне економије, с циљем пружања саветодавне и друге помоћи малим и средњим предузећима, како у поступку формирања, тако и у подстицању развоја њихове делатности (финансијске подршке преко пословних банака, формирања базе података о расположивом стручном особљу, локалним компанијама, новим домаћим и страним инвеститорима, расположивом општинксом власништву, организовању сајмова за запошљавање, као и сајмова привредника).

Крајем 2008. године израђен је Стратешки план локалног економског развоја Градске општине Нови Београд и образован Савет за економски развој, са улогом да прати и оцењује реализацију пројеката и других задатака предвиђених Стратешким планом.

ГРАДСКА ОПШТИНА НОВИ БЕОГРАД

Органе локалне самоуправе Градске општине Нови Београд чине: Скупштина Градске општине, са својим председником; председник Градске општине, Веће Градске општине и Управа Градске општине.

Председник Градске општине Нови Београд од 2008. године је Ненад Миленковић, а његов заменик Милош Петровић. Помоћници председника су Милош Хетлеровић, Милош Јовановић и Милан Вујевић.

Председник Скупштине Градске општине Нови Београд од 2008. године је Живан Обреновић.

Скупштина Градске општине је једнодомна и броји укупно 67 одборника, изабраних непосредним гласањем на листама политичких странака.

Председника Скупштине Градске општине и чланове Већа Градске општине бира Скупштина Градске општине, као и секретара Скупштине и начелника Управе и њихове заменике и Општинског јавног правобраниоца.

Веће Градске општине, изабрано 2008. године, чине: Ненад Миленковић, председник; Милош Петровић, заменик председника и чланови: Зоран Пласковић, Александар Ђордаш, Небојша Пајовић, Александар Арсов, Драган Вујевић, Милутин Ивановић, Сања Богданов, Тања Станишић и Драгослав Старчевић.

Председници Општине Нови Београд од оснивања до данас

У периоду од 1952. до 2008. године председници Општине били су: Стеван Галогажа (1952-1953); Миле Вукмировић (1953-1955); Живко Владисављевић (1955-1956); Илија Радека (1956-1957); Љубинко Пантелић (1957-1958); Јован Марић (1962-1965); Перо Ковачевић (1965-1969); Др Новица Благојевић (1969-1979); Милан Комненић (1979-1982); Андрија Тејић (1982-1986); Тома Марковић (1986-1989); Чедомир Ждрња (1989-2000); Жељко Ожеговић (2000-2008); Ненад Миленковић (од 2008), а његов заменик је Милош Петровић (од 2008. године).

Први председник Скупштине Градске општине од 2008. године је Живан Обреновић.

Председници Извршног одбора (Савета, Општинског већа) Скупштине Општине од 1974. године до данас били су: Драгољуб Глишић (1974-1976); Станоје Ракић (1977-1981); Андрија Тејић (1981-1982); Тома Марковић (1982-1986); Чедомир Ждрња (1986-1989); Слободан Дробњаковић (1989-1992); Чедомир Ждрња (1992-

1996); Томислав Марковић (1996-1997); Милутин Милошевић (1997-2000); Владан Стојановић (2000-2004); Жељко Ожеговић (2004-2008); Ненад Миленковић (од 2008).

Секретари Скупштине Општине од Формирања Општине до данас: Нада Тошански (1952-1953); Иго Нађ (1953-1954); Винко Петрић (1954-1957); Миливоје Станисављевић (1957-1968); Љубиша Милутиновић (1962-1963); Ратомир Максић (1963-1967); Божидар Ботић (1967-1978); Петар Роје (1978-1986); Зоран С. Стаменковић (1986-2000); Нада Петковић-Ристивојевић (2000-2004); Драгана Бузгановић (2004-2008); Зоран С. Стаменковић (од 2008).

Управа Градске општине има више организационих јединица образованих за обављање сродних управних, стручних и других послова са називом „одељење" и „служба", међу којима су: Одељење за општу управу; Одељење за буџет и финансије; Одељење за друштвене делатности; Одељење за имовинско-правне и стамбене послове; Одељење за грађевинске и комуналне послове; Одељење за инспекцијске послове; Служба месних заједница, Служба за скупштинске послове и Служба за заједничке послове.

Начелник општинске управе од 2004. године је Ђорђе Попац.

ОРГАНИ И ИСПОСТАВЕ МИНИСТАРСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ...

На Новом Београду, поред Управе Градске општине, постоји и више органа, институција и предузећа, као делова или служби републичких министарстава и других органа, и то: Полицијска станица Нови Београд; Четврти општински суд; Пореска управа Нови Београд, филијала 1 (за правна лица) и филијала 2 (за предузетнике и физичка лица); Управа царина Србије, Војни одсек; Одељење одбране; Испостава Републичког завода за тржиште рада; Испостава Републичког завода за здравствено осигурање.

Овде је и седиште Завода за пензионо и инвалидско осигурање самосталних делатности и Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе".

Комунална инфраструктура

Нови Београд је „покривен" укупном комуналном инфраструктуром, као делом јединствене инфраструктуре Града Београда.

Тако, поједина јавна комунална предузећа Града Београда имају своје погоне или радне јединице на подручју Новог Београда и то: „Београдски водовод и канализација, „Градско стамбено"; „Зеленило Београд", „Градска чистоћа", „Градско саобраћајно предузеће (ГСП)", ЈКП „Београд пут", „Инфостан"; ЕПС – ЕДБ „Јавно осветљење", „Погребне услуге"; „Паркинг сервис" и „Градски центар за социјални рад".

Овде, на Новом Београду, налази се седиште ЈКП „Београдске електране" (Савски насип 11).

НОВИ БЕОГРАД У СПОМЕН СВОЈИМ ПРВИМ ГРАДИТЕЉИМА

Скупштина Општине Нови Београд донела је одлуку да 11. априла – дан када су 1948. године отпочели радови, односно ударени темељи изградње Новог Београда – буде Дан општине. И он се сваке године свечано обележава седницом Скупштине Општине и низом културних, спортских и других манифестација. Сваке десете године – као јубиларне - програми су садржајнији и разноврснији.

Свечаностима посвећеним Дану Новог Београда присуствују и представници првих градитеља Новог Београда, званично позвани преко Одбора ветерана - градитеља Новог Београда.

До сада су, у време јубилеја, одржавани и шири скупови – митинзи градитеља, као онај на Ушћу (поводом 40-годишњице), 1988. године, и други, код Дома културе и Студентског града (поводом 50-годишњице), 1998. године, када се окупило више од 1.000 бивших градитеља Новог Београда.

На свечаној седници Скупштине Општине, поводом 50. годишњице Новог Београда, у знак признања за велики допринос омладине у изградњи Новог Београда, представницима градитеља додељена је велика плакета Општине.

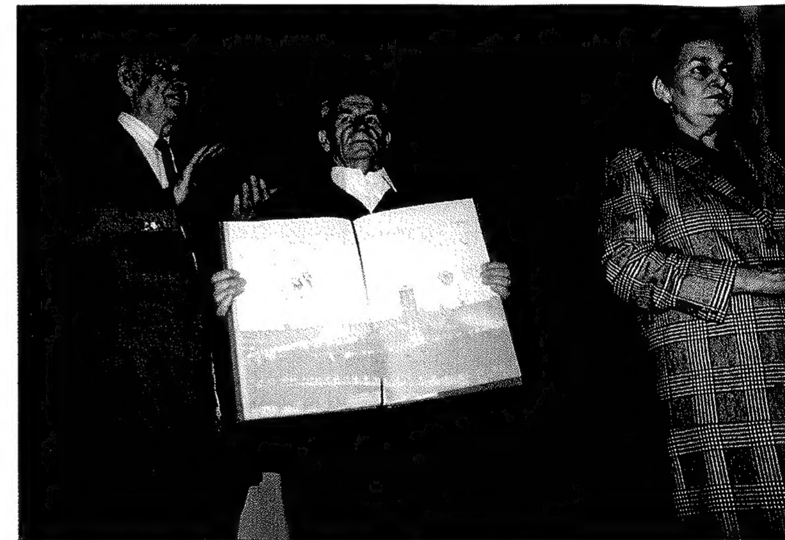

Плакету, у име градитеља Новог Београда, примили су командант Главног штаба омладинских бригада 1948-1949. године, Слободан Босиљчић, осмоструки ударник Радич Митровић (у средини) и једанаестострука ударница Рада Атанасијевић

У спомен на једну од највећих радних акција омладине у земљи, на територији Новог Београда постоје неколика виднија обележја: Спомен-плоча у парку на Ушћу, на месту где је 11. априла 1948. године митингом озваничен почетак радова на изградњи Новог Београда; улица Омладинских бригада и улица Омладинска, као и једна неугледна изложба слика, прилепљених на зид, у просторији Месне заједнице „Павиљони".

Поводом 40-годишњице Новог Београда, 1988. године на Ушћу одржан је митинг бивших градитеља, на коме је говорио Бату Јовановић, бивши помоћник директора Генералне дирекције за изградњу Новог Београда

Одбор ветерана – градитеља Новог Београда поодавно је покренуо и иницијативу да се у центру Новог Београда подигне споменик – архитектонско-вајарско дело, којим би се трајно и достојно обележило масовно учешће, полет, радни хероизам и пожртвованост омладине – близу 200.000, сврстаних у 950 бригада и осталих градитеља – у подизању Новог Београда. И друго, да се, такође, у центру Новог Београда, конкретно, у згради Скупштине Општине, обезбеди одговарајућа просторија и у њој уреди стална музејска поставка слика и документа, новинских текстова и публикација о изградњи Новог Београда.

Одбор ветерана – градитеља Новог Београда

1. Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских бригада 1948. и 1949. године, председник Одбора;
2. Александар – Аца Манетовић, командант прослављене Студентске бригаде „Владимир Перић – Валтер“ са Економског факултета и вишеструки ударник, потпредседник Одбора;
3. Миодраг Мија Лазаревић, командант Главног штаба омладинских бригада 1950. године, потпредседник Одбора;
4. Љубомир Томовић, новинар, ударник, секретар Одбора;
5. Радич Митровић, осмоструки ударник, члан;
6. Др Слободан В. Ристановић, професор и публициста, ударник, члан;
7. Љубица Радојковић-Миликић, члан Главног штаба омладинских бригада 1950. године, члан;
8. Др Стеван Ђорђевић, члан Главног штаба омладинских радних бригада, 1950. године, професор Правног факултета у Београду, члан;
9. Ержика Грковић, члан

ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ ИЗВОРИ

Милорад Л. Чукић и Слободан П. Кокотовић, *Нови Београд*, Прошлост - револуција - изградња, 1981.

Љубица Радојковић – Миликић, *Омладинске бригаде на изградњи Новог Београда 1947-1950. године*, Годишњак града Београда, књ. V-1958.

Зоран С. Стаменковић, *Нови Београд,* Народна књига, Алфа, Београд, 2006. године

Бранка Б. Јешић, *Школство Новог Београда као део школства Србије*, Графичка школа, Нови Београд, 1998.

Лексикон српских архитеката 19. и 20. века, Клуб архитеката и Графичка књига, 1999.

Академија архитектуре Србије, Народна књига, Београд, 2007.

Милоје Поповић, *Сава Центар – храброст и авантура*, Социјална мисао, Београд, 2007.

Статистички годишњаци за периоде који су о овој књизи обрађивани, Републички завод за статистику, Београд.

Нови Београд 1948-1968, Дирекција за изградњу Новог Београда, 1967.

Лист *Омладина*, сви бројеви у периоду 1948-1950.

Лист *Нови Београд*, сви бројеви из 1948,1949. и 1950. године.

Лист *Борба* из периода 1948-1950.

Билтени Главног штаба омладинских радних бригада, Нови Београд, 1950. године

Сећања учесника радне акције на изградњи Новог Београда, непосредно дата аутору.

Први новобеоградски солитери - „Шест каплара“

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Др Слободан В. Ристановић, рођен је 1932. године, у селу Горња Бадања (општина Лозница), где је похађао основну школу. Гимназију (до мале матуре) и Учитељску школу завршио је у Шапцу, а Филолошки факултет и последипломске студије у Београду.

Као средњошколац учествовао је на изградњи Новог Београда 1948. и 1949. године.

Службовао је, поред осталог, као: учитељ и директор основне школе, професор и директор средње школе, републички просветни инспектор, подсекретар у Извршном већу (Влади) Србије и директор Републичког завода за унапређивање васпитања и образовања.

Објавио је преко 150 стручних и научних радова у домаћим и иностраним листовима и часописима и 25 књига, међу којима и следеће: *Друштвене неједнакости и образовање; Реформа средње школе - да ли смо на правом путу; Јован Цвијић; Вук Стеф. Карахић; Сава Немањић - свети Сава; Први српски устанак у историји и традицији; Церска битка; Битка на Дрини; Колубарска битка; Првенац на Дрини; Вукови сабори; Вук и Тршић; 1847. - победа Вукове културне револуције; Хиландар.* Са групама аутора написао је, а сам приредио, веће монографије: *Кроз Србију и Црну Гору; Србија; Река Дрина и Подриње; 2000 година хришћанства.* Један је од аутора и носилац издавачког пројекта (у два тома), велике монографије *Јадар у прошлости.*

Носилац је више награда и признања, међу којима Орден рада I реда и „Златног беочуга“ Културно-просветне заједнице Београда.

ИЗДАЊЕ ОВЕ МОНОГРАФИЈЕ
подржали су:

- ГРАДСКА ОПШТИНА НОВИ БЕОГРАД
- ДИРЕКЦИЈА ЗА ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ БЕОГРАД
- TELEKOM SRBIJA
- ДУНАВ ОСИГУРАЊЕ
- VELEFARM BEOGRAD

Свима се захваљујемо!

САДРЖАЈ

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

71/72(497.11)"1945/2008"
69(497.11)"1945/2008"
329.78(497.11):37.035.3"1945/1970"

РИСТАНОВИЋ, Слободан В., 1932-
Нови Београд : градитељски подухват века / Слободан В. Ристановић. - Београд : Ксе-На, 2009 (Београд : Космос). - 552 стр. : фотогр. ; 24 cm

Тираж 1.500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 551.

ISBN 978-86-81961-21-6

а) Омладинске радне акције - Београд - 1945-1970 b) Нови Београд - Изградња - 1945-2008
COBISS.SR-ID 157026828